LENIN

OPERE COMPLETE

www.dacoromanica.ro

Proletari din toate țările, uniți-vă.

LENIN

OPERE
COMPLETE

8

www.dacoromanica.ro

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÎNĂ APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C.C. AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ, ED. A V-A

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL. 8

A doua jumătate a lunii septembrie 1903 — iulie 1904

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Volumul al optulea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el în septembrie 1903 – iulie 1904, în perioada luptei înverşunate duse de bolşevici împotriva menşevicilor după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

În istoria Rusiei aceasta era perioada unei creşteri rapide a revoluţiei burghezo-democratice. Una dintre cele mai puternice acţiuni ale proletariatului în ajunul primei revoluţii ruse a fost greva din vara anului 1903, grevă care a avut o amploare fără precedent şi care a cuprins tot sudul Rusiei. Această grevă a arătat că conştiinţa politică a clasei muncitoare, organizarea şi coeziunea ei au crescut. Paralel cu avîntul mişcării muncitoreşti lua forme tot mai ascuţite lupta ţărănimii pentru pămînt. Într-o serie de gubernii au avut loc acţiuni de masă ale ţăranilor împotriva moşierimii. Se intensifica şi mişcarea studenţească ; creşteau nemulţumirile şi frămîntările opoziţioniste într-o serie de alte pături sociale. Războiul cu Japonia, care începuse în ianuarie 1904, a adîncit şi mai mult toate contradicţiile social-economice, a imprimat un caracter şi mai ascuţit luptei duse împotriva regimului absolutist. Rusia a intrat într-o fază de profundă criză revoluţionară.

Caracterizînd această perioadă din istoria mişcării revoluţionare din Rusia, Lenin scria mai tîrziu : „Peste tot se simte apropierea marii furtuni. În toate clasele e frămîntare şi pregătire. În străinătate, presa din emigraţie formulează teoretic *toate* problemele fundamentale ale revoluţiei. Reprezentanţii celor trei clase principale, ai celor trei curente politice principale – curentul liberal-burghez, cel mic-burghez-democrat

www.dacoromanica.ro

(camuflat sub firma de curent «social-democrat» sau «socialist-revoluționar») și cel proletar revoluționar – anticipează și pregătesc, prin lupta extrem de aprigă dintre concepțiile programatice și tactice, viitoarea luptă deschisă a claselor" (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 10).

În această perioadă s-au pus în fața partidului, în toată amploarea lor, sarcinile pregătirii maselor în vederea revoluției. Aceste sarcini reclamau din partea partidului o conducere fermă, centralizată, unitate de voință și de acțiune, disciplină, unirea strînsă a rîndurilor sale. În acele condiții căpătase o importanță deosebit de mare apărarea și dezvoltarea principiilor organizatorice ale partidului marxist, demascarea tuturor manifestărilor de oportunism în domeniul organizatoric.

În viața partidului aceasta a fost o perioadă de grele încercări, perioada unei acute crize interne.

Prima fază a crizei a avut loc în toamna anului 1903. După ce au fost înfrînți la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menșevicii au hotărît să-și ia revanșa și, îndată după încheierea lucrărilor congresului, au pornit o ofensivă împotriva instituțiilor centrale ale partidului, propunîndu-și ca prin boicotarea centrelor de partid și prin dezorganizarea muncii să acapareze conducerea în partid. În lupta lor împotriva partidului, menșevicii au folosit ca punct de sprijin „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse", în care spiritul de cerc era deosebit de adînc înrădăcinat.

A doua fază a crizei interne de partid începe în noiembrie 1903, cînd menșevicii au acaparat redacția „Iskrei". În această acțiune ei au fost ajutați de Plehanov, care trecuse pe poziții menșevice. După acapararea Organului Central, menșevicii obțin majoritatea în Consiliul partidului.

A treia fază a crizei are loc în vara anului 1904, cînd, cu ajutorul împăciuitoriștilor din C.C. al P.M.S.D.R., menșevicii au reușit să acapareze Comitetul Central. În felul acesta, ducînd o activitate de subminare înăuntrul partidului, menșevicii au acaparat treptat toate centrele de partid.

Menșevicii au dus o luptă înverșunată și pentru acapararea comitetelor locale de partid din Rusia. Într-o serie de localități ei au reușit să scindeze comitetele și să acapareze conducerea. Dar în majoritatea comitetelor locale de partid ei au întîmpinat o rezistență hotărîtă. Bolșevicii erau urmați de prin-

www.dacoromanica.ro

cipalele regiuni industriale și de marile centre proletare din țară : Petersburg, Moscova, Baku, Riga, Tula, Tver, Ekaterinoslav, Nijni-Novgorod, Saratov, Odesa, Nikolaev, Lugansk, Ural. Cadrele de bază ale revoluționarilor de profesie erau întru totul de partea lui Lenin. În lupta dusă împotriva activității scizioniste, dezorganizatoare a menșevicilor, Lenin se sprijinea pe masele largi de activiști de partid. Lupta lor energică pentru întărirea organizațiilor de partid constituia cea mai bună dovadă a forței partidului bolșevic.

Lenin considera că singura ieșire din criza ce se crease în partid era convocarea imediată a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. La sesiunea din ianuarie (1904) a Consiliului partidului, Lenin a propus o rezoluție cu privire la convocarea congresului (vezi volumul de față, pag. 155). Menșevicii însă, care aveau majoritatea de voturi în Consiliul partidului, au respins această rezoluție. Ulterior, în august 1904, consfătuirea celor 22 de bolșevici care a avut loc în Elveția, sub conducerea lui Lenin, a adoptat apelul „Către partid", scris de Lenin, apel în care organizațiile de partid erau chemate să lupte pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului. Marea majoritate a comitetelor de partid au condamnat acțiunile menșevicilor și au participat activ la lucrările pregătitoare în vederea convocării congresului partidului.

Un rol imens în demascarea acțiunilor antipartinice ale menșevicilor și a felului cum denaturau ei faptele referitoare la lupta internă de partid, desfășurată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și în perioada de după congres, a avut cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)", apărută în mai 1904.

În volumul de față, locul central îl ocupă cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi". Această lucrare a marcat o etapă importantă în dezvoltarea teoriei marxist-leniniste, în dezvoltarea învățăturii cu privire la partidul proletar.

În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi" sînt amănunțit elaborate principiile organizatorice ale partidului bolșevic. Lenin ne învață că partidul marxist este o parte a clasei muncitoare, detașamentul ei de avangardă, că partidul nu trebuie confundat cu întreaga clasă, că el se creează prin selecționarea elementelor celor mai bune, celor mai devotate cauzei revoluționare, din rîndurile clasei muncitoare. Totodată este nece-

www.dacoromanica.ro

sar ca „partidul, acest detașament de avangardă al clasei, să fie o colectivitate cît mai *organizată*...“ (pag. 243) ; partidul își va putea îndeplini rolul de detașament de avangardă dacă va fi organizat ca detașament unic, comun al clasei muncitoare, sudat prin unitate de voință, unitate de acțiune și unitate de disciplină. Partidul poate fi puternic și strîns unit numai dacă este construit pe baza principiilor centralismului. Aceasta înseamnă : conducerea partidului de către organele sale centrale, exercitată de congresul partidului, iar între congrese – de Comitetul Central, subordonarea necondiționată a minorității față de majoritate, a organizațiilor inferioare față de cele superioare. „Refuzul de a se supune conducerii exercitate de instituțiile centrale – scria Lenin – echivalează cu un refuz de a face parte din partid, echivalează cu distrugerea partidului...“ (pag. 352). În condițiile ilegalității, organizațiile de partid nu puteau fi construite pe baza principiului eligibilității. În același timp însă Lenin considera că, atunci cînd partidul va ieși din ilegalitate, toate organizațiile lui vor fi construite pe baza principiilor centralismului democratic. Lenin sublinia mereu că în partid trebuie să existe o disciplină de fier, obligatorie în egală măsură pentru toți membrii de partid. El arăta că partidul este întruchiparea legăturii dintre detașamentul de avangardă și masele de milioane ale clasei muncitoare. Partidul se întărește, iar legăturile lui cu masele se înmulțesc dacă în cadrul lui există democrație internă de partid și autocritică. Lenin sublinia necesitatea de a promova în partid „autocritica și dezvăluirea necruțătoare a lipsurilor proprii...“ (pag. 192). El arăta că partidul marxist este cea mai înaltă formă de organizare de clasă a proletariatului ; partidul conduce toate celelalte organizații proletare și îndrumează activitatea lor spre un scop unic : răsturnarea puterii moșierilor și a capitaliștilor și construirea unei societăți noi, socialiste. Aceste principii au și stat la baza organizării partidului de tip nou – partidul bolșevic.

În cartea sa, V. I. Lenin a scos la iveală rolul uriaș al partidului marxist în lupta pe care o duce proletariatul în special în noua epocă istorică. Pentru prima oară în istoria marxismului a fost făcută o critică atotcuprinzătoare a oportunismului în problema organizatorică, subliniindu-se totodată cît

www.dacoromanica.ro

de periculoasă este pentru mișcarea muncitorească subaprecierea importanței organizării.

Pe baza unui vast material faptic, în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi", Lenin reconstituie tabloul luptei interne de partid desfășurate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., arătînd cum în cursul dezbaterii principalelor probleme au ieșit la iveală pozițiile diferiților delegați, s-au conturat principalele grupări și s-au delimitat tot mai clar pozițiile părților aflate în luptă.

În această carte, Lenin rezervă un loc important analizei luptei desfășurate între partea revoluționară a congresului și partea lui oportunistă în legătură cu paragraful 1 din statutul partidului – paragraful referitor la calitatea de membru de partid. În formularea pe care a dat-o paragrafului 1 din statut, Lenin pornea de la ideea că orice membru al partidului trebuie să facă parte dintr-una din organizațiile de partid. Martov însă considera că pentru a se recunoaște cuiva calitatea de membru al partidului este suficient să i se ceară să dea partidului în mod regulat un concurs personal. Cele două formulări diferite date paragrafului 1 din statut însemnau în fond două moduri diametral opuse de a răspunde la întrebarea : cum trebuie să fie partidul clasei muncitoare și cum trebuie să fie el construit ? În aceste formulări, centralismul proletar și disciplina proletară, pe care le apăra Lenin, s-au ciocnit cu anarhicul individualism mic-burghez pe care-l apăra Martov. Leniniștii militau pentru un partid proletar monolit, riguros organizat și disciplinat ; martoviștii voiau un partid dezlînat, amorf, eterogen. Acesta era sensul principal al luptei desfășurate în jurul paragrafului 1 din statutul partidului.

În cartea sa, Lenin urmărește și scoate în relief legătura existentă între greșeala fundamentală făcută de Martov în formularea paragrafului 1 din statut și întregul ansamblu al concepțiilor oportuniste menșevice în problema organizatorică.

Pe baza studierii minuțioase a faptelor referitoare la lupta internă de partid din perioada Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și de după congres, Lenin trage concluzia extrem de importantă că bolșevicii reprezintă aripa revoluționară a partidului, iar menșevicii aripa lui oportunistă. Lenin relevă faptul incontestabil că menșevicii reprezentau în partid elementele cele mai înclinate spre oportunism, cele mai puțin

www.dacoromanica.ro

statornice pe plan teoretic și cele mai puțin consecvente pe plan principial. „Împărțirea în majoritate și minoritate – scria el – este o continuare directă și inevitabilă a împărțirii social-democrației în aripă revoluționară și aripă oportunistă, în Munte și Girondă, care nu de ieri-alaltăieri a apărut nu numai în partidul muncitoresc din Rusia și care de bună seamă că nu va dispărea de la o zi la alta" (pag. 331).

În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi" se arată că menșevismul este o varietate a oportunismului internațional. În legătură cu critica făcută concepțiilor oportuniștilor din Rusia și ale celor din Europa occidentală, Lenin a dat o definiție pregnantă oportunismului în general, definiție care ne ajută și astăzi să descoperim fără greș fizionomia oportunistului : „Cînd se vorbește de lupta împotriva oportunismului, nu trebuie să uităm niciodată trăsăturile caracteristice ale întregului oportunism contemporan, indiferent de domeniul în care se manifestă el. Aceste trăsături sînt : lipsa de precizie, ambiguitatea, isesizabilitatea. Prin însăși natura sa, oportunistul se eschivează întotdeauna să pună problema în termeni preciși și categorici ; el caută o linie de mijloc, oscilează între puncte de vedere care se exclud reciproc, căutînd «să fie de acord» și cu unul și cu celălalt, reducîndu-și divergențele la îndreptări de amănunt, la îndoieli, la deziderate pioase, inocente etc. etc." (pag. 393).

Lenin a elaborat normele riguroase ale vieții de partid, care au devenit o lege pentru întreaga activitate a partidului. În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", el se ocupă foarte amănunțit de unele norme deosebit de importante ale vieții de partid, ca : aplicarea consecventă a principiilor organizatorice ale partidului de tip nou și obligația tuturor membrilor de partid, fără excepție, de a respecta riguros prevederile statutului partidului. Lenin demască comportarea antipartinică a menșevicilor, care, mînați de interesele lor fracționiste, de cerc, denaturau și încălcau în mod flagrant statutul partidului, refuzînd să se supună hotărîrilor partidului. Această comportare a menșevicilor, incompatibilă cu rămînerea în rîndurile partidului, și-a atras din partea lui Lenin calificativul de anarhism boieresc. El a arătat că legătura de partid nu se poate baza pe relații de prietenie sau pe o „încredere" necontrolabilă, nemotivată, ci trebuie să se bazeze pe statutul partidului,

www.dacoromanica.ro

„a cărui strictă respectare este singura în măsură să ne asigure împotriva arbitrarului și capriciilor inerente spiritului de cerc, împotriva ciorovăielii de cerc, pompos intitulată «proces» liber al luptei de idei" (pag. 381–382).

Pentru a-și putea scrie cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", Lenin a depus o vastă muncă pentru studierea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și a altor documente de partid din acea perioadă. În secțiunea „Materiale pregătitoare" din volumul de față sînt publicate o serie de documente scrise de Lenin, care oglindesc stadiile inițiale ale muncii depuse de Lenin la pregătirea acestei cărți. Printre aceste documente se numără : „Schiță de conspect al proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.", „Caracterizarea delegaților pe baza textului proceselor-verbale", „Grupările și tipurile de votări la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R." și alte cîteva materiale pregătitoare pentru cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi".

De această carte sînt strîns legate, prin conținutul lor, alte cîteva lucrări cuprinse în volumul de față și în care sînt discutate problemele luptei interne de partid din acea perioadă. Aceste lucrări completează diferite teze din cartea lui Lenin și ne dau posibilitatea de a reconstitui mai detaliat lupta desfășurată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și în perioada de după congres.

În lucrarea „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", cu care începe volumul de față, în raportul asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat la congresul Ligii din străinătate, în planul-conspect al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat la congresul Ligii din străinătate (publicat în secțiunea „Materiale pregătitoare"), în scrisoarea către redacția „Iskrei" intitulată „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»" ?, Lenin se ocupă de principalele episoade ale luptei interne de partid desfășurate la congresul partidului, punînd pe primul plan analiza diferitelor grupări politice. Lenin împarte în două etape deosebite întreaga activitate a congresului : în prima jumătate a congresului toți iskriștii acționează laolaltă, luptînd împotriva antiiskriștilor ; cu totul altfel se prezintă a doua jumătate a congresului, în cursul căreia iskriștii se scindează în două părți adverse. Lenin arată caracterul extrem de primejdios al

www.dacoromanica.ro

pozițiilor pe care s-au situat la congres menșevicii, precum și urmările nefaste ale greșelilor săvîrșite de ei.

O serie întreagă de documente din acest volum sînt îndreptate împotriva acțiunilor scizioniste, dezorganizatoare ale menșevicilor în perioada de după congres. Printre aceste documente figurează : proiecte de apel, declarații, precum și scrisori oficiale adresate diferitelor instituții de partid și publicate sub formă de articole. Documente de mare importanță sînt cuvîntările și intervențiile lui Lenin la ședințele congresului Ligii din străinătate și la sesiunile Consiliului partidului.

În „Proiectul de apel al Comitetului Central și al redacției Organului Central către membrii opoziției" și în documentul intitulat „Declarație neprezentată", care au fost scrise înainte ca „Iskra" să fi fost acaparată de menșevici, Lenin critică aspru pe membrii opoziției menșevice pentru încercările lor de a boicota instituțiile centrale ale partidului, le reamintește care este datoria lor de membri ai partidului, protestează cu energie împotriva procedeelor de luptă inadmisibile, nepartinice, la care recurgeau liderii menșevismului.

În documentele : „Declarație cu privire la retragerea din Consiliul partidului și din redacția Organului Central", „Declarație nepublicată", precum și în articolul „Despre împrejurările retragerii din redacția «Iskrei»", Lenin face istoricul acaparării redacției „Iskrei" de către menșevici, acest moment deosebit de acut al luptei interne de partid. În aceste documente, Lenin arată cauzele retragerii sale din redacția O.C. și relevă caracterul antistatutar al acțiunilor lui Plehanov, care, în pofida voinței Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., a cooptat în redacția „Iskrei" pe foștii ei redactori. Începînd cu nr. 52, „Iskra" a încetat de a fi organul de luptă al marxismului revoluționar.

După ce au acaparat redacția Organului Central, menșevicii au transformat „Iskra" într-un instrument de luptă împotriva partidului, într-o tribună de propagare a oportunismului. În documentul intitulat „Notă cu privire la poziția noii «Iskre»", în proiectele de apel „Către membrii partidului" și „Către partid", în cuvîntările rostite la sesiunea din ianuarie (1904) a Consiliului partidului, Lenin arată caracterul antipartinic al acțiunilor noii „Iskre", arată cît de dăunătoare și cît de inadmisibilă este atmosfera de ciorovăieli și de intrigi pe

www.dacoromanica.ro

care au creat-o menșevicii prin lupta lor, lipsită de principii, pentru posturi de conducere în partid. Lenin cheamă pe activiștii de partid să depună toate eforturile pentru a scoate partidul din starea de criză, care a fost o urmare a acțiunilor dezorganizatoare ale menșevicilor.

O serie de documente din acest volum oglindesc lupta lui V. I. Lenin împotriva împăciuitoriștilor din C.C. al P.M.S.D.R., care voiau să obțină cu orice preț pacea în partid, chiar dacă în acest scop urmau să se facă menșevicilor concesii în domeniul principiilor. Lupta împotriva împăciuitorismului a devenit deosebit de ascuțită în primăvara și vara anului 1904, în preajma trecerii Comitetului Central în mîinile menșevicilor. Împăciuitoriștii au fost aceia care i-au ajutat pe menșevici să acapareze Comitetul Central. În documentele „Scrisoare către membrii C.C." și „Declarația a trei membri ai C.C." (amîndouă scrise în mai 1904), V. I. Lenin critica acțiunile neprincipiale ale împăciuitoriștilor – V. A. Noskov, L. B. Krasin, L. E. Galperin ș. a. –, care, asemenea menșevicilor, se pronunțaseră împotriva convocării Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Luptînd împotriva împăciuitorismului în această problemă, cardinală pe acea vreme, Lenin cerea libertate de agitație pentru convocarea congresului. Aceeași cerere este formulată de Lenin și în planul apelului „Către partid", scris în acea perioadă.

Lucrările în care V. I. Lenin demască acțiunile antipartinice ale menșevicilor și ale împăciuitoriștilor constituie un model de luptă principială, consecventă și intransigentă împotriva tuturor manifestărilor de oportunism de orice fel. Aceste lucrări sînt pătrunse de o încredere nestrămutată în forța partidului, în forța și maturitatea majorității comitetelor lui, în coeziunea cadrelor lui de bază, în devotamentul maselor de partid față de principiile revoluționare. În perioada grea a crizei interne de partid, în toiul dezmățatei activități dezorganizatoare a menșevicilor, Lenin scria : „Acela care s-ar îndoi o singură clipă măcar de triumful inevitabil și deplin al principiilor social-democrației revoluționare, al organizării proletare și al disciplinei de partid ar da dovadă de o lașitate de neiertat" (pag. 403).

În legătură cu elaborarea principiilor organizatorice ale partidului proletar, revoluționar, Lenin a trebuit să ducă o

www.dacoromanica.ro

luptă energică împotriva ideilor federaliste susținute de reprezentanții Bundului. În volumul de față se publică două articole scrise de Lenin împotriva federalismului bundist : „Maximum de neruşinare şi minimum de logică" şi „Situația Bundului în partid". În aceste articole, ca şi în cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", Lenin analizează amănunțit şi critică principala teză bundistă, care în esență se reducea la ideea că Bundul trebuie să fie o parte federativă a partidului. Lenin demonstrează caracterul greşit al acestei teze, care a adus mari prejudicii unității mişcării muncitoreşti, şi arată că este o teză care nu poate fi acceptată de partidul proletar.

Lenin avea cele mai strînse legături cu munca de partid a organizațiilor locale din Rusia. Nimeni nu cunoştea mai bine ca el starea organizațiilor social-democrate, cerințele lor, nevoile lor imperioase. Lenin împărtăşea din bogata sa experiență tovarăşilor săi de partid, îi învăța cum trebuie să organizeze din străinătate ajutorarea şi sprijinirea mişcării revoluționare din Rusia. Drept exemplu în această privință poate servi „Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale partidului şi către toți membrii de partid aflați în străinătate". În această scrisoare, Lenin explică amănunțit cum trebuie organizată trimiterea de activişti revoluționari în Rusia, trimiterea în Rusia a sumelor de bani strînse în străinătate, în ce mod trebuie adunate datele referitoare la legături conspirative, ştirile şi indicațiile care trebuie să fie imediat transmise în Rusia pentru a se veni în ajutorul tovarăşilor de acolo, pentru a se preveni eventuale căderi etc., cum trebuie organizată transportarea publicațiilor din străinătate în Rusia. Deşi această scrisoare a rămas, pe cît se pare, neexpediată, planul acțiunilor menite să sprijine din străinătate mişcarea revoluționară din Rusia, trasat în cuprinsul ei, a fost efectiv pus la baza muncii din străinătate a Comitetului Central.

În volumul de față se publică un nou document leninist : manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus", scris în legătură cu războiul ruso-japonez.

În manifestul „Către proletariatul rus", scris la o săptămînă după începerea ostilităților în Extremul Orient, Lenin a scos la iveală caracterul tîlhăresc, cotropitor al acestui război, a arătat că războiul, care aduce poporului muncitor nenu-

www.dacoromanica.ro

mărate calamități, este dus în interesul capitalului, în interesul burgheziei, care, în goana ei după profit, nu pregetă să-și vîndă și să-și ruineze patria. Manifestul „Către proletariatul rus" este pătruns de spiritul internaționalismului proletar ; ca o vibrantă chemare răsună cuvintele cu care se încheie el :

„Trăiască unirea frățească a proletarilor din toate țările, care luptă pentru eliberarea deplină de sub jugul capitalului internațional ! Trăiască social-democrația japoneză, care a protestat împotriva războiului ! Jos tîlhărescul și infamul absolutism țarist !" (pag. 176).

Printre lucrările cuprinse în acest volum, un loc important ocupă articolul lui V. I. Lenin „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat". Tot în acest volum sînt publicate și materialele pregătitoare pentru această lucrare, care lărgesc întrucîtva cadrul ei tematic.

În lucrarea „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat", Lenin analizează în mod amănunțit articolul lui L. „În legătură cu problema agrară", în care erau expuse concepțiile programatice ale liberalilor ruși. El arată că articolul scris de L. este un adevărat model de apropiere și de contopire a ideilor oportuniste europene și a ideilor narodniciste ruse.

În această lucrare, Lenin rezervă un loc important analizei programului agrar al liberalismului rus. El arată care este deosebirea principială dintre programul agrar al social-democraților și cel al liberalilor : social-democrații vor ca lichidarea rămășițelor iobăgiei să fie efectuată pe cale revoluționară, în scopul lărgirii dezvoltării și ascuțirii luptei de clasă ; liberalii însă se pronunță pentru reforme, căutînd să estompeze lupta de clasă, să-i tocească ascuțișul.

Lenin acorda întotdeauna o mare atenție studiului aprofundat al istoriei mișcării muncitorești internaționale și considera ca o sarcină importantă, necesară, popularizarea și propagarea experienței luptei revoluționare a proletariatului. În perioada maturizării revoluției populare în Rusia, Lenin manifestă un interes deosebit de profund pentru istoria Comunei din Paris. La 9 (22) martie 1904, la o adunare social-democrată care a avut loc la Geneva, Lenin a ținut un referat despre Comuna din Paris. Deși textul acestui referat nu s-a păstrat, au rămas

www.dacoromanica.ro

însă trei amănunțite planuri-conspecte ale acestui referat, care se publică în volumul de față, în secțiunea „Materiale pregătitoare".

Conspectele referatului despre Comuna din Paris au fost întocmite de Lenin pe baza unei studieri atente a broșurii lui K. Marx „Războiul civil din Franța", precum și a altor lucrări referitoare la istoria Comunei din Paris (Lissagaray, Weill). Paralel cu enumerarea principalelor evenimente care au avut loc în cursul războiului franco-german din 1870–1871 și în timpul Comunei din Paris, în conspectele sale Lenin insistă în mod deosebit asupra reformelor ei politice (separarea bisericii de stat, desființarea armatei permanente, învățămîntul public gratuit, lichidarea birocratismului, eligibilitatea și revocabilitatea tuturor funcționarilor, drepturi depline pentru străini, autoadministrarea comunelor) și asupra reformelor economice adoptate de ea (preluarea fabricilor lăsate în părăsire și trecerea lor în mîinile muncitorilor, interzicerea amenzilor, interzicerea muncii de noapte a brutarilor, prelungirea scadenței datoriilor). Lenin relevă caracterul internaționalist al Comunei din Paris, importanța ei istorică mondială pentru mișcarea muncitorească din toate țările și reproduce cuvintele spuse de F. Engels în introducerea la „Războiul civil din Franța" : „Steagul Comunei este steagul republicii mondiale" (pag. 490).

Lucrările cuprinse în volumul de față sînt pătrunse de un inepuizabil optimism revoluționar și de încredere fermă în forța de neînfrînt a revoluției care se apropia. În proclamația „Întîi Mai", scrisă în aprilie 1904, Lenin arăta că edificiul absolutismului polițienesc a și început să se clatine sub loviturile proletariatului și chema pe muncitori să se pregătească cu înzecită energie în vederea bătăliei pe care aveau s-o dea.

În întîmpinarea revoluției care se apropia, partidul bolșevic înainta ca un colectiv călit în lupte, puternic sudat. În focul luptei înverșunate împotriva oportuniștilor, bolșevicii au știut să unească în jurul lor forțele cele mai bune și cele mai sănătoase ale clasei muncitoare din Rusia, forțele ei cele mai devotate cauzei revoluției.

*

* *

În volumul al optulea au fost incluse patru noi documente scrise de Lenin : manifestul„ Către proletariatul rus", menționat

www.dacoromanica.ro

mai sus, adresa „Către comisia pentru publicarea proceselor-verbale" din 23 septembrie (6 octombrie) 1903, apelul „Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia" din 16 (29) ianuarie 1904 și „Declarația cu privire la transmiterea împuternicirilor reprezentanților din străinătate ai C.C. al P.M.S.D.R." din 15 (28) iulie 1904. În plus, volumul de față cuprinde peste 50 de cuvîntări, intervenții și documente leniniste care n-au intrat în edițiile precedente ale Operelor lui V. I. Lenin, dar fuseseră publicate în „Culegeri din Lenin", vol. VI, VII, X, XI, XV și XXVI, precum și în „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". Astfel, materialele Congresului al II-lea al Ligii din străinătate sînt completate cu 8 intervenții, cele ale sesiunii din ianuarie (1904) a Consiliului partidului – cu 8 intervenții, ale sesiunii din iunie (1904) a Consiliului partidului – cu 16 intervenții. Pentru prima oară este inclusă în Operele lui V. I. Lenin și hotărîrea din 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 a Consiliului partidului. În secțiunea „Materiale pregătitoare" se publică 18 documente scrise de Lenin : planuri, conspecte, schițe de articole și referate, precum și însemnări pe marginea cuvîntărilor rostite de o serie de delegați la Congresul al II-lea al partidului, făcute pe baza proceselor-verbale ale acestui congres.

Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S

www.dacoromanica.ro

RELATARE DESPRE CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. [1]

Scris în prima jumătate a lunii septembrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1927, în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

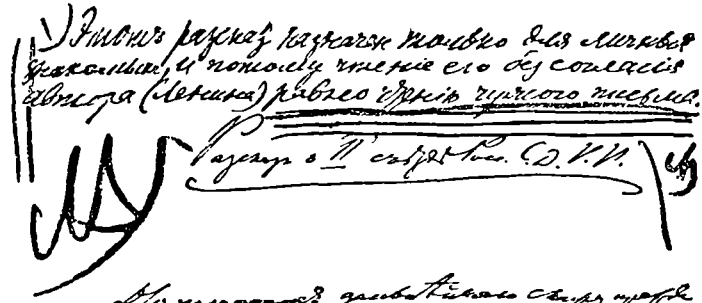

Prima pagină a manuscrisului lucrării lui V. I. Lenin „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R." — 1903.
Micșorat

www.dacoromanica.ro

Această relatare este destinată numai unor tovarăşi pe care îi cunosc personal ; de aceea citirea ei fără consimţămîntul autorului (Lenin) **echivalează cu citirea unei scrisori străine.**

Pentru a înlesni înţelegerea celor ce urmează, voi arăta mai întîi în cîteva cuvinte care a fost compoziţia congresului, deşi, în parte, aceasta va însemna să anticipez. La congres au fost 51 de voturi deliberative (33 de delegaţi cu cîte 1 vot şi 9 cu cîte două voturi fiecare, 9 „bimani") [2]. Voturi consultative au fost, dacă nu mă înşel, 10 ; în total am fost deci 52 de delegaţi. Gruparea politică a acestor voturi, aşa cum s-a cristalizat ea de-a lungul *întregului* congres, a fost următoarea : voturi deliberative – 5 bundiste, 3 rabocedelţiste (2 din partea Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate [3] şi 1 din partea „Uniunii de luptă" din Petersburg [4]), 4 exprimînd punctul de vedere al grupului „Iujnîi rabocii" (2 din partea grupului „Iujnîi rabocii" [5] şi 2 din partea Comitetului din Harkov, care e întru totul solidar cu grupul „Iujnîi rabocii"), 6 nehotărîte, şovăitoare („mlaştina", cum le ziceau – în glumă, fireşte – toţi iskriştii), apoi circa 33 de iskrişti, mai mult sau mai puţin fermi şi consecvenţi în iskrismul lor. Aceşti 33 de iskrişti, care, fiind uniţi, hotărau întotdeauna soarta oricărei probleme la congres, s-au scindat la rîndul lor în două subgrupuri, s-au scindat definitiv abia la sfîrşitul congresului : un subgrup numărînd aproximativ 9 voturi ale iskriştilor „cu linie nestatornică sau, mai bine zis, în zigzag" (sau linie feminină, cum spuneau în glumă, şi nu fără temei, unii zeflemişti), ale iskriştilor care

www.dacoromanica.ro

(după cum se va vedea mai jos) erau pentru echitate, pentru rezultantă etc., şi circa 24 de voturi ale iskriştilor cu linie fermă, care apărau iskrismul consecvent atît în domeniul tacticii cît şi în problema componenţei instituţiilor centrale ale partidului.

Repet, această grupare a voturilor s-a conturat definitiv şi s-a cristalizat pe deplin abia post factum, la sfîrşitul congresului (care a avut vreo 40 de şedinţe !), şi eu anticipez atunci cînd o descriu la început. Menţionez de asemenea că această grupare a voturilor nu cuprinde decît numărul *aproximativ* de voturi, deoarece în unele probleme de importanţă mai mică (iar o dată şi într-o problemă importantă, aceea a „egalităţii în drepturi a limbilor", lucru despre care vom vorbi mai jos) voturile se împărţeau adesea, o parte se abţinea, grupările se amestecau etc.

Compoziţia congresului a fost dinainte stabilită de Comitetul de organizare [6], care, potrivit statutului congresului, avea dreptul de a invita la congres, cu vot consultativ, pe cine va găsi el de cuviinţă. Congresul a ales chiar de la început o comisie de validare a mandatelor, în atribuţia căreia au fost date absolut toate chestiunile referitoare la compoziţia congresului. (În paranteză fie zis, şi în această comisie a intrat un bundist, care a extenuat cu desăvîrşire pe toţi membrii comisiei, ţinîndu-i pînă la 3 noaptea şi făcînd totuşi „opinie separată" *în fiecare problemă.)*

Congresul a început în condiţiile conlucrării paşnice şi armonioase a tuturor iskriştilor, printre care au existat, firește, întotdeauna nuanţe de opinii; dar fără ca ele să apară vreodată la suprafaţă ca divergenţe politice. În treacăt remarcăm anticipat că scindarea iskriştilor a fost unul din principalele rezultate politice ale congresului ; de aceea, oricine vrea să afle cum au decurs lucrurile trebuie să dea o atenţie deosebită tuturor episoadelor care au o legătură, fie şi îndepărtată, cu această scindare.

Un act destul de important a fost, chiar la începutul congresului, alegerea *biroului* sau a *prezidiului.* Martov era de părere să fie alese 9 persoane, care să desemneze pentru fiecare şedinţă un birou format din 3 persoane ; printre aceste 9 persoane urma să fie ales, potrivit propunerii sale, chiar şi un bundist. Eu am fost de părere să fie alese numai trei per-

www.dacoromanica.ro

soane pe întreaga durată a congresului, şi anume trei care să fie în măsură „să ţină din scurt". Au fost aleşi : Plehanov, eu şi tovarăşul T (iskrist cu linie fermă, membru al C.O., care va fi des pomenit în cele ce urmează). Acesta din urmă a fost ales, de altfel, cu o mică majoritate de voturi, împotriva candidaturii unui delegat din partea grupului „Iujnîi rabocii" (delegat care era şi el membru al C.O.). Divergenţa dintre mine şi Martov în problema alegerii biroului (divergenţă semnificativă din punctul de vedere al celor ce au urmat) nu a dus însă la nici un fel de sciziune sau conflict ; lucrurile s-au aranjat oarecum paşnic, de la sine, „în familie", aşa cum în general se aranjau de cele mai multe ori lucrurile în organizaţia „Iskrei" şi în redacţia „Iskrei" [7].

Tot la începutul congresului a avut loc şedinţa (secretă şi neoficială, bineînţeles) a organizaţiei „Iskrei" în problema mandatelor ei la congres. Şedinţa s-a încheiat şi ea cu o soluţionare paşnică, „prin bună înţelegere", a problemei. Menţionez această şedinţă numai pentru că consider caracteristică, în primul rînd, conlucrarea armonioasă a iskriştilor la începutul congresului, iar în al doilea rînd, hotărîrea lor de a apela, în cazuri îndoielnice şi litigioase, la autoritatea organizaţiei „Iskrei" (mai bine zis la autoritatea membrilor organizaţiei „Iskrei" prezenţi la congres) ; bineînţeles, cele hotărîte prin votul acestor adunări nu aveau putere obligatorie, deoarece regula că „mandatele imperative sînt desfiinţate", că fiecare poate şi este obligat să voteze la congres potrivit convingerii sale personale, libere, fără a se supune vreunei organizaţii, oricare ar fi ea, – această regulă, zic, era recunoscută de toţi iskriştii, şi la începutul aproape al fiecărei şedinţe a „Iskrei" era proclamată cu glas tare de către preşedinte.

Mai departe. Primul incident la congres care a arătat că nu totul este în ordine la iskrişti şi care a servit drept „intrigă" pentru drama (sau tragicomedia ?) finală a fost faimosul *„incident cu Comitetul de organizare"*. Asupra acestui incident trebuie să ne oprim amănunţit. El a avut loc încă pe vremea cînd congresul era ocupat cu propria lui constituire, cînd se discuta încă regulamentul congresului (care, în treacăt fie zis, a înghiţit o grămadă de timp din cauza obstrucţiei făcute de bundişti, care nu scăpau nici un prilej de a pune, cu sau fără intenţie, beţe în roate unde puteau şi cu

www.dacoromanica.ro

ce puteau). În esență, incidentul cu Comitetul de organizare se reducea la aceea că, pe de o parte, C.O. a respins, încă înainte de congres, protestul prezentat de grupul „Borba“ [8], care ceruse să fie admis la congres, și a insistat pentru respingerea lui în comisia de validare a mandatelor, iar pe de altă parte același C.O. a declarat pe neașteptate *la congres* că invită cu vot consultativ pe Reazanov. Incidentul acesta s-a produs în felul următor.

Încă înainte de începerea ședințelor congresului, Martov mi-a comunicat în mod confidențial că un membru al organizației „Iskra“ și totodată membru al C.O. (să desemnăm această persoană prin litera N) a hotărît să insiste în C.O. ca la congres să fie invitată cu vot consultativ o persoană pe care Martov însuși n-a putut s-o caracterizeze altfel decît ca „transfug“ [9]. (Această persoană manifestase într-adevăr la un moment dat tendința de a se apropia de „Iskra“, dar ulterior, la un interval de numai cîteva săptămîni, a trecut de partea grupului „Rabocee Delo“ [10], deși acesta se afla deja într-un stadiu de declin total.) Am discutat cu Martov fondul chestiunii, indignați amîndoi că un membru al organizației „Iskrei“ face un asemenea pas, știind bine, desigur (căci Martov l-a prevenit pe tovarășul N), că acest pas înseamnă pur și simplu o palmă dată „Iskrei“ și negăsind totuși de cuviință să se consulte cu organizația. N a prezentat într-adevăr Comitetului de organizare propunerea sa, dar această propunere a fost respinsă în urma protestului vehement al tovarășului T, care a arătat cît de schimbătoare este fizionomia politică a „transfugului“. Este caracteristic faptul că încă atunci Martov considera că nu mai poate, după cum spunea el, nici măcar să stea de vorbă cu N, cu toate că înainte fusese în bune relații personale cu el, atît de mult îl uluise pasul acesta. Tendința lui N de a pune „Iskrei“ bețe-n roate și-a găsit expresia și în admonestarea dată de C.O. redacției ziarului „Iskra“, admonestare adoptată cu sprijinul lui N și care privea, ce-i drept, un caz foarte mărunt, dar care, cu toate acestea, a stîrnit indignarea profundă a lui Martov. Știrile din Rusia, pe care mi le-a transmis tot Martov, învederau în plus tendința lui N de a lansa zvonuri cu privire la existența unor disensiuni între iskriștii din străinătate și cei din Rusia. Toate acestea făceau ca iskriștii să nu aibă nici o în-

www.dacoromanica.ro

credere în N, iar pe deasupra a mai survenit şi următorul fapt. C.O. respinsese protestul grupului „Borba" ; membrii C.O. (T şi N) care fuseseră invitaţi în comisia de validare a mandatelor se pronunţaseră de asemenea, amîndoi *(adică şi N !!!)*, în modul cel mai categoric împotriva grupului „Borba". Cu toate acestea C.O. s-a întrunit pe neaşteptate, în pauza unei şedinţe de dimineaţă a congresului, şi, consfătuindu-se „într-un colţ", a hotărît să-l invite, cu vot consultativ, pe Reazanov ! *N s-a pronunţat pentru invitarea lui.* T a fost, firește, categoric împotrivă, relevînd totodată lipsa de valabilitate a unei asemenea hotărîri a C.O., după ce problema compoziţiei congresului a fost dată în atribuţia unei comisii speciale, alese de congres – comisia de validare a mandatelor. Evident că membrii C.O. reprezentanţi ai grupului „Iujnîi robocii" + bundistul + N l-au pus în minoritate pe tovarăşul T, şi hotărîrea C.O. a fost adoptată.

T a înştiinţat despre această hotărîre redacţia ziarului „Iskra", care (nu în prezenţa tuturor membrilor ei, dar cu participarea lui Martov şi Zasulici), bineînţeles, a hotărît în unanimitate să deschidă lupta împotriva C.O. la congres, deoarece mulţi iskrişti se şi pronunţaseră în public, la congres, împotriva grupului „Borba", aşa că în această chestiune nu se mai putea da înapoi.

Cînd (în şedinţa de după-amiază) C.O. a făcut cunoscut congresului hotărîrea sa, T a declarat, la rîndul său, că protestează împotriva acestei hotărîri. Un membru al C.O. dintre cei care făceau parte din grupul „Iujnîi rabocii" l-a atacat atunci pe T, acuzîndu-l de încălcarea disciplinei (!), căci C.O. hotărîse ca acest lucru să nu fie divulgat la congres (sic !). Se înţelege că noi (Plehanov, *Martov* şi cu mine) am atacat atunci cu toată energia C.O., acuzîndu-l că reintroduce mandatele imperative, că încalcă suveranitatea congresului etc. Congresul a fost de partea noastră, C.O. a fost înfrînt ; a fost adoptată o rezoluţie prin care Comitetului de organizare, în calitate de colegiu, i se retrage dreptul de a influenţa compoziţia congresului.

Acesta a fost „incidentul cu Comitetul de organizare", incident care, în primul rînd, a zdruncinat definitiv la mulţi iskrişti încrederea politică în N (şi a întărit încrederea în T), iar în al doilea rînd nu numai că a dovedit, dar a şi *arătat*

www.dacoromanica.ro

în mod concret cît de şubredă este încă orientarea iskristă chiar şi într-o instituţie centrală, chipurile arhiiskristă, cum e C.O. A devenit limpede că în afară de bundist se mai află în C.O. 1) reprezentanţi ai grupului „Iujnîi rabocii" cu politica lor aparte ; 2) „iskrişti care se ruşinează să fie iskrişti", şi numai *în parte* 3) iskrişti care nu se ruşinează cu acest nume. Cînd reprezentanţii grupului „Iujnîi rabocii" şi-au manifestat dorinţa de a avea (neoficial, desigur) cu redacţia „Iskrei" o explicaţie în legătură cu acest incident regretabil – *tovarăşul N, este foarte important să reţinem acest lucru, nu a manifestat atunci nici o dorinţă de acest fel* –, redacţia a stat de vorbă cu ei şi cu acest prilej eu am spus pe şleau celor de la grupul „Iujnîi rabocii" că congresul a scos definitiv la iveală faptul politic important că în partid există numeroşi iskrişti care se ruşinează să fie iskrişti şi care sînt în stare ca, exclusiv din dorinţa de a face „Iskrei" în necaz, să trîntească o figură ca aceea a invitării lui Reazanov. Din partea lui N m-a revoltat atît de mult acest mod de a proceda, după ce în comisie N luase cuvîntul *împotriva* grupului „Borba", încît am declarat în mod public la congres : „tovarăşii care au mai fost la congrese internaţionale ştiu ce furtună de indignare stîrnesc întotdeauna acolo oamenii care una spun în comisii şi alta la congres" *. Asemenea „iskrişti", care se temeau că bundiştii le vor „reproşa" că sînt „fantoşe" ale „Iskrei" şi *care numai din această cauză jucau* „Iskrei" *feste politice,* nu puteau, firește, să inspire încredere.

Neîncrederea generală a iskriştilor faţă de N a crescut enorm atunci cînd încercarea lui Martov de a avea o explicaţie cu N l-a făcut pe acesta din urmă *să declare că se retrage din organizaţia „Iskrei" !!* Din acest moment „cazul" N trece la organizaţia „Iskrei", ai cărei membri au fost indignaţi de o *astfel* de retragere, şi organizaţia a ţinut *4 şedinţe* în legătură cu această chestiune. Aceste şedinţe, şi mai cu seamă ultima dintre ele, au o importanţă deosebit de mare, deoarece în cadrul lor s-a conturat definitiv sciziunea din rîndurile iskriştilor, *mai ales* în problema componenţei C.C.

* Vezi *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 258. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Dar înainte de a trece la relatarea desfășurării acestor ședințe ale organizației „Iskrei" (care au avut, repet încă o dată, un caracter neoficial) voi spune cîteva cuvinte despre lucrările congresului. În acel moment lucrările acestea se desfășurau într-o atmosferă de bună înțelegere, în sensul că toți iskriștii aveau o atitudine comună atît în problema care figura la punctul 1 de pe ordinea de zi (locul Bundului [11] în partid), cît și în cele de la punctul 2 (programul) și de la punctul 3 (confirmarea O.C. al partidului). Unitatea de vederi a iskriștilor asigură la congres o majoritate impozantă, strîns unită (o majoritate compactă, cum spuneau cu amărăciune bundiștii !), în timp ce „nehotărîții" (sau „mlaștina") și cei de la grupul „Iujnîi rabocii" nu o dată s-au manifestat și aici, în chestiuni mărunte, prin totala lor lipsă de statornicie. Gruparea politică a elementelor nu pe deplin iskriste ale congresului se contura din ce în ce mai precis.

Revin acum la ședințele organizației „Iskrei". În prima ședință s-a hotărît ca N să fie invitat să dea explicații, lăsîndu-i-se latitudinea să indice care dintre membrii organizației „Iskrei" să asiste la aceste explicații. Eu am protestat categoric împotriva unui asemenea mod de a pune chestiunea, cerînd ca problema politică (faptul că la congresul de față iskriștii nu au încredere politică în N) să fie despărțită de chestiunea personală (numirea unei comisii care să cerceteze cauzele comportării ciudate a lui N). În ședința a 2-a s-a comunicat că N vrea să dea explicații numai *în absența lui T*, cu toate că, după cum afirmă el, nu intenționează să vorbească despre lucruri care-l privesc personal pe T. Am protestat și de data aceasta, declarînd că refuz să particip la o explicație în care cineva care nu este membru al organizației înlătură, fie și pentru o singură clipă, pe un membru al organizației, fără a vorbi totuși despre lucruri care-l privesc pe acesta din urmă. Vedeam în aceasta un joc nedemn și o palmă dată de N organizației : N nu are în organizația noastră nici măcar atîta încredere încît să lase la latitudinea ei stabilirea condițiilor în care să aibă loc explicația ! În ședința a 3-a N a dat „explicațiile" cerute, pe care însă majoritatea participanților la ședință le-au găsit *nesatisfăcătoare*. Ședința a 4-a s-a ținut cu participarea tuturor iskriștilor, fiind însă

www.dacoromanica.ro

precedată de o serie de importante episoade ale congresului.

În primul rînd, este demn de reţinut episodul cu „egalitatea limbilor". Era vorba de adoptarea programului, de formularea revendicării egalităţii şi a egalităţii în drepturi în ceea ce priveşte limbile. (Fiecare punct al programului era discutat şi adoptat separat, bundiştii făceau aici o obstrucţie înverşunată, aşa încît aproape 2/3 din timpul de lucru al congresului au fost înghiţite de program !) Bundiştii au reuşit aici să zdruncine rîndurile iskriştilor, vîrînd în capul unora dintre ei ideea că „Iskra" nu vrea „egalitatea limbilor", pe cînd în realitate redacţia „Iskrei" era doar împotriva acestei formulări agramate, după părerea ei, absurde şi superflue. Lupta a fost înverşunată, congresul s-a împărţit *în două, în două părţi egale* (unii s-au abţinut) : de partea „Iskrei" (şi a redacţiei „Iskrei") au fost circa 23 de voturi (poate 23–25, nu-mi amintesc exact) şi tot atîtea contra. Chestiunea a trebuit să fie amînată, transmisă unei comisii, care a găsit o formulă pe care congresul a adoptat-o în *unanimitate*. Incidentul cu egalitatea limbilor este important prin faptul că a scos la iveală încă şi încă o dată instabilitatea iskrismului, a scos la iveală în mod definitiv atît instabilitatea nehotărîţilor (pe care tocmai atunci, dacă nu mă înşel, şi tocmai iskriştii de nuanţă martovistă i-au poreclit *chiar ei mlaştină !)*, cît şi instabilitatea reprezentanţilor grupului „Iujnîi rabocii", care au fost cu toţii împotriva „Iskrei". Atmosfera s-a încins, iar iskriştii, *şi îndeosebi martoviştii,* au rostit împotriva reprezentanţilor grupului „Iujnîi rabocii" *nenumărate* cuvinte *tari.* În timpul unei pauze, unul dintre „liderii" martoviştilor era cît pe ce să ajungă la un scandal cu reprezentanţii grupului „Iujnîi rabocii", şi de aceea (la insistenţele lui Plehanov, care se temea să nu iasă o bătaie) m-am grăbit să redeschid şedinţa. Este important să arătăm că şi printre aceşti 23 de iskrişti, care erau cei mai fermi, martoviştii (adică iskriştii care mai tîrziu l-au urmat pe Martov) erau în *minoritate*.

Un alt episod – lupta în jurul § 1 din „statutul partidului". Acesta era deja punctul al 5-lea de pe Tagesordnung *,

* — ordinea de zi. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

aproape de sfîrşitul congresului. (Fuseseră adoptate : la punctul 1 – o rezoluţie împotriva federalismului ; la punctul 2 – programul ; la punctul 3 – recunoaşterea „Iskrei" ca Organ Central al partidului * ; la punctul 4 au fost ascultate unele dintre „rapoartele delegaţilor", iar celelalte au fost transmise unei comisii, căci s-a văzut că congresul nu mai dispune de timp (mijloacele băneşti şi forţele delegaţilor erau epuizate).)

Primul punct al statutului defineşte noţiunea de membru de partid. În proiectul meu, această definiţie suna astfel : „E considerat membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaşte programul lui şi sprijină partidul atît prin mijloace materiale cît şi prin *participarea* personală *într-una din organizaţiile partidului*". Martov însă, în locul cuvintelor subliniate, propunea să se spună : *prin muncă sub controlul şi conducerea uneia din organizaţiile partidului.* Pentru formularea propusă de mine s-a pronunţat Plehanov, pentru formularea propusă de Martov – ceilalţi membri ai redacţiei (în numele lor a vorbit la congres Akselrod). Noi căutam să demonstrăm că trebuie *să restrîngem* noţiunea de membru de partid, pentru a putea deosebi pe membrii activi de cei care flecăresc, pentru a putea înlătura haosul organizatoric, pentru a putea înlătura situaţia stupidă şi scandaloasă care face posibilă existenţa unor organizaţii formate din membri de partid, dar care nu sînt totuşi organizaţii de partid etc. Martov era pentru *lărgirea* partidului şi spunea că o mişcare largă de clasă cere o organizaţie largă, bazată pe principii mai puţin riguroase etc. Este curios că, în apărarea punctului lor de vedere, aproape toţi partizanii lui Martov invocau

* E foarte important să se aibă în vedere faptul că pe ordinea de zi a congresului, adoptată, pe baza raportului meu, *de C.O.* şi *aprobată de congres*, figurau două puncte separate : *punctul 3.* „Crearea unui O.C. al partidului sau confirmarea ca atare a unuia dintre organele existente" şi *punctul 24.* „Alegerea instituţiilor centrale ale partidului". Cînd unul dintre rabocedelţi a întrebat (la punctul 3) : pe cine confirmăm noi, nu cumva denumirea ? noi nici măcar nu cunoaştem redacţia, — a luat cuvîntul *Martov* şi a precizat că se confirmă *orientarea* „Iskrei", indiferent de persoane, ca prin aceasta nicidecum nu se hotărăşte dinainte componenţa redacţiei, deoarece alegerea instituţiilor centrale urmează să aibă loc la punctul 24, iar orice mandate imperative au fost desfiinţate.

Aceste cuvinte ale lui Martov (rostite la punctul 3, *înainte de scindarea iskriştilor)* sînt deosebit de importante.

Precizarea făcută de Martov corespundea întocmai felului cum înţelegeam noi *cu toţii semnificaţia* punctului 3 şi a punctului 24 de pe ordinea de zi.

După discutarea punctului 3, Martov a folosit chiar de multe ori la congres expresia : *foştii* membri ai redacţiei ziarului „Iskra".

www.dacoromanica.ro

lucrarea „Ce-i de făcut ?“ * ! Plehanov a combătut energic punctul de vedere al lui Martov, arătînd că formularea sa jaurèsistă deschide porţile în faţa oportuniştilor, care nici nu doresc altceva decît această situaţie de a fi în partid, fără a face parte din vreo organizaţie a lui. „Sub controlul şi conducerea“ – spuneam eu – înseamnă în realitate nici mai mult nici mai puţin decît : *fără nici un control şi fără nici o conducere* **. În această chestiune, victoria a fost de partea lui Martov : a fost adoptată (cu o majoritate de circa 28 de voturi contra 23 sau cam aşa ceva, nu-mi amintesc exact) formularea propusă de el, şi a fost adoptată *datorită* Bundului, care, firește, şi-a dat imediat seama unde este o fisură şi, aruncînd în cumpănă toate cele *cinci* voturi ale lui, a făcut să fie adoptat „ce-i mai rău“ (tocmai aşa şi-a motivat unul dintre delegaţii grupului „Rabocee Delo“ [12] votul dat pentru Martov !). Discuţiile aprinse purtate în jurul § 1 din statut şi votul prin care congresul s-a pronunţat în această chestiune au vădit încă o dată care este gruparea politică a delegaţilor la congres şi au arătat concret că Bundul + „Rabocee Delo“ pot *decide soarta* oricărei hotărîri, sprijinind minoritatea iskriştilor împotriva majorităţii.

După controversele avute şi după votul dat asupra § 1 din statut a avut loc *ultima* (a 4-a) şedinţă a organizaţiei „Iskra“. Divergenţa dintre iskrişti în problema componenţei C.C. se conturase deja pe deplin, provocînd o sciziune în rîndurile lor : unii erau pentru un C.C. iskrist (dată fiind dizolvarea organizaţiei „Iskrei“ şi a grupului „Eliberarea muncii“ [13], precum şi necesitatea de a duce la capăt opera „Iskrei“), alţii erau de părere să fie admişi şi reprezentanţi ai grupului „Iujnîi rabocii“ şi se pronunţau pentru precumpănirea iskriştilor cu „linie în zigzag“. Unii erau categoric împotriva candidaturii lui N, alţii pentru. Pentru a se face o ultimă încercare de a realiza un acord a fost convocată această *adunare a celor 16* (membri ai organizaţiei „Iskrei“, fiind socotite, repet, şi voturile consultative). Votarea a dat următoarele rezultate : contra lui N – 9 voturi, pentru – 4, ceilalţi s-au abţinut.

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 284. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Nedorind totuşi un război cu minoritatea, majoritatea a propus după aceea o listă de compromis, cuprinzînd 5 persoane, şi anume : 1 reprezentant al grupului „Iujnii rabocii" (agreat de minoritate), 1 membru combativ al minorităţii, iar restul – iskriştii consecvenţi (dintre care – lucru important – unul a participat la lupta de la congres abia spre sfîrşitul ei şi era propriu-zis nepărtinitor, iar doi n-au participat de loc la lupte şi erau în chestiunea persoanelor absolut nepărtinitori). Această listă a întrunit 10 voturi (mai tîrziu s-a adăugat încă unul şi s-au făcut 11), contra – 1 (numai Martov !), ceilalţi s-au abţinut ! Lista de compromis a fost deci zădărnicită *de Martov*. Au mai fost puse la vot după aceea încă două liste „combative" propuse respectiv de fiecare din cele două părţi, dar nici una din aceste liste n-a întrunit majoritatea voturilor [14].

Aşadar, la ultima adunare a organizaţiei „Iskrei", martoviştii *au rămas în minoritate în ambele probleme ;* cu toate acestea, însă, ei au declarat război atunci cînd, după adunare, un membru al majorităţii (un nepărtinitor sau preşedintele) s-a dus la ei pentru o ultimă încercare de a realiza un acord.

Calculul martoviştilor era clar şi *fără greş :* bundiştii şi rabocedelţii ar fi sprijinit, fără îndoială, lista iskriştilor cu *linie în zigzag*, căci în cursul unei luni de şedinţe ţinute de congres toate problemele se lămuriseră în aşa măsură, iar fizionomia delegaţilor devenise atît de clară, încît *nici unuia* dintre membrii congresului nu i-ar fi fost greu să aleagă : ce e mai bine sau care dintre rele este mai mic. Or, pentru Bund + „Rabocee Delo" iskriştii cu linie în zigzag erau şi vor fi întotdeauna, firește, răul cel mai mic.

După adunarea celor 16, cînd dezacordul dintre iskrişti devenise definitiv şi războiul dintre ei fusese declarat, începură să aibă loc adunări ale celor două partide în care s-a scindat congresul, adică întîlniri private, neoficiale între toţi cei care aveau o atitudine comună. Iskriştii cu linie consecventă se adunau la început în număr de 9 (9 din 16), apoi numărul lor a crescut la 15 şi în cele din urmă la *24*, socotind *voturi deliberative şi nu persoane*. Această creştere rapidă se explica prin faptul că listele (C.C.) începuseră deja să circule, iar marea majoritate a iskriştilor respingea imediat şi irevocabil listele propuse de martovişti, pe motivul că erau extrem

www.dacoromanica.ro

de slabe : candidaţii propuşi de Martov îşi cîştigaseră la congres o faimă incontestabil negativă (zigzaguri, inconsecvenţă, lipsă de tact etc.). Aceasta, în primul rînd ; iar în al doilea rînd, explicaţiile date iskriştilor asupra celor petrecute în organizaţia „Iskrei" îi făceau să se alăture într-o mulţime de cazuri majorităţii, iar incapacitatea lui Martov de a promova cu fermitate o linie politică bine definită devenise clară pentru toţi. Aşa se explică faptul că cele 24 de voturi s-au unit uşor şi repede în jurul tacticii consecvente a iskriştilor, în jurul listei pentru C.C., în jurul alegerii unui grup de trei pentru redacţie (în loc de a confirma vechiul grup de şase, dezlînat şi incapabil de muncă).

Între timp congresul a terminat discutarea statutului, cu care prilej Martov & Co. *au învins* încă o dată (şi chiar nu o dată, ci de mai multe ori) majoritatea iskriştilor, *cu concursul generos al Bundului* + *„Rabocee Delo"*, de pildă, în problema cooptării în instituţiile centrale (această problema a fost rezolvată de congres în *spiritul propunerilor lui Martov).*

Deşi ştirbit în felul acesta, în ansamblu statutul a fost adoptat de toţi iskriştii şi de întregul congres. Dar după statutul general s-a trecut la statutul Bundului, şi atunci congresul a respins, cu o majoritate *covîrşitoare* de voturi, propunerea Bundului (de a fi recunoscut drept *unicul* reprezentant al proletariatului evreu în partid). Se pare că numai Bundul a mers în această chestiune aproape împotriva întregului congres. Atunci *bundiştii au părăsit congresul, declarînd că se retrag din partid.* În felul acesta martoviştii au pierdut cinci aliaţi credincioşi de-ai lor ! Au plecat după aceea şi rabocedelţii, atunci cînd „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" [15] a fost recunoscută drept *unica* organizaţie de partid din străinătate. Martoviştii au pierdut încă doi aliaţi credincioşi de-ai lor ! Au rămas în total la congres 44 (51-7) de voturi deliberative, dintre care *majoritatea* o formau iskriştii consecvenţi (24) ; în timp ce coaliţia martoviştilor cu reprezentanţii grupului „Iujnii rabocii" şi cu „mlaştina" avea laolaltă numai 20 de voturi.

Era rîndul iskriştilor cu linie în zigzag să se supună, – aşa cum se supuseseră, fără multă vorbă, iskriştii cu linie consecventă, atunci cînd au fost *bătuţi* şi înfrînţi de Martov în alianţă cu Bundul. Dar martoviştii o luaseră razna în aşa mă-

www.dacoromanica.ro

sură, încît, în loc să se supună, au recurs la scandal şi la sciziune.

Scandalul l-a constituit ridicarea problemei confirmării vechii redacţii, pentru că era de ajuns o cerere din partea unui singur redactor, pentru ca congresul să fie obligat *să examineze* întreaga problemă a componenţei Organului Central, fără a se limita la o simplă confirmare. Pasul spre sciziune l-a constituit *refuzul* de a participa la alegerea O.C. şi a C.C.

Mai întîi despre alegerea redacţiei. După cum s-a arătat mai sus, pe Tagesordnung figura la punctul 24 : *alegerea* instituţii*lor* centr*ale* ale partidului. Iar pe marginea comentariului *meu* la Tagesordnung [16] (acest comentar era cunoscut *t u t u r o r iskriştilor cu mult înainte de congres şi tuturor membrilor* congresului) scria : alegerea a 3 *p e r s o a n e* în *r e d a c ţ i a O r g a n u l u i C e n t r a l* şi a 3 persoane în C.C. Nu încape deci nici o îndoială că din partea redacţiei a venit cererea de a se alege un grup de trei şi că *nimeni* din redacţie n-a protestat împotriva acestei cereri. Pînă şi Martov, precum şi un alt lider al martoviştilor au apărat încă înainte de congres, *în faţa unei serii întregi de delegaţi,* aceste propuneri de a se alege „două grupuri de trei".

Cu cîteva săptămîni înainte de congres, eu însumi am declarat lui Starover şi lui Martov că voi cere la congres *alegerea* redacţiei ; am consimţit să se aleagă două grupuri de trei, avîndu-se în vedere că grupul redacţional de trei *ori* va coopta 7 (dacă nu chiar mai multe) persoane, *ori* va rămîne singur (eventualitatea din urmă a fost expres specificată de mine). Starover a spus chiar de-a dreptul că un grup de trei înseamnă : Plehanov + Martov + Lenin, şi eu m-am declarat *de acord* cu el, – atît de limpede era întotdeauna pentru toţi că numai asemenea persoane pot fi alese ca conducători. Trebuia ca cineva să se înfurie, să se ofenseze şi să-şi piardă capul după lupta de la congres, pentru ca să se apuce să conteste post festum utilitatea şi capacitatea de muncă a grupului de trei. Vechiul grup de şase era atît de incapabil de muncă, încît *niciodată în cei trei ani* el nu s-a întrunit în plenul său, – e de necrezut, dar aşa este. *Nici unul* dintre cele 45 de numere ale „Iskrei" nu a fost pregătit (în sensul redacţional-tehnic al cuvîntului) de altcineva în afară de Martov sau de Lenin. Şi nimeni în afară de Plehanov n-a

www.dacoromanica.ro

ridicat *vreodată* măcar o singură problemă teoretică *importantă*. Akselrod nu a lucrat de loc (zero articole în „Zarea"[17] şi vreo 3-4 în toate cele 45 de numere ale „Iskrei"). Zasulici şi Starover s-au mărginit să colaboreze şi să dea sfaturi, fără a participa *vreodată* la munca pur redacţională. După 8 lună de lucrări ale congresului, pentru oricare dintre participanţii săi era clar ca lumina zilei cine trebuie să fie ales în *grupul de conducători politici*, în *instituţiile centrale*.

Aducerea în faţa congresului a problemei confirmării vechii redacţii a fost *o stupidă provocare la scandal*.

Stupidă, – fiindcă era lipsită de sens. Chiar dacă grupul de şase ar fi fost confirmat, unul dintre membrii redacţiei (bunăoară Lenin) ar fi cerut o schimbare a componenţei acestui colegiu, examinarea relaţiilor existente în cadrul lui, şi congresul ar fi fost obligat să reia totul de la capăt.

Provocare la scandal, – fiindcă *neconfirmarea* urma să fie privită ca o *jignire*, pe cîtă vreme alegeri noi nu aveau în ele absolut nimic jignitor. Se fac alegeri pentru Comitetul Central, – să se facă alegeri şi pentru redacţia Organului Central. Nu se pune chestiunea confirmării Comitetului de organizare, – să nu se pună nici chestiunea confirmării vechii redacţii.

Se înţelege însă că, *cerînd* confirmarea, martoviştii *au provocat* implicit o serie de proteste la congres, protestele au fost considerate ca *o jignire*, ca o ofensă, ca o dovadă că ei sînt *daţi afară*, înlăturaţi... şi atunci au început să fie născocite toate grozăveniile care alimentează acum fantezia bîrfitorilor care au timp de pierdut !

În timpul cît a fost discutată problema alegerii sau a confirmării, redacţia n-a participat la şedinţă. După dezbateri furtunoase, *congresul a hotărît : vechea redacţie nu este confirmată**.

Abia după ce această hotărîre a fost adoptată, *foştii* membri ai redacţiei au intrat în sală. Martov se ridică atunci şi, *în numele său* şi al colegilor săi, declară că refuză să candideze în alegeri, rostind totodată fel de fel de cuvinte jalnice

* Cu acest prilej, unul dintre martovişti a rostit o cuvîntare de *aşa* natură, încît, după ce a terminat, un delegat a strigat secretarului : în loc de punct, pune în procesul-verbal o lacrimă ! Deosebit de zeloşi în apărarea vechii redacţii au fost cei mai tipici reprezentanţi ai *„mlaştinei"*.

www.dacoromanica.ro

şi teribile despre „starea de asediu existentă în partid" (pentru miniştrii nealeşi ?), despre „legi excepţionale împotriva unor anumite persoane şi grupuri" (de felul persoanelor care, în numele „Iskrei", aduc plocon partidului un om ca Reazanov şi care una spun în comisie şi alta la congres ?).

Eu i-am răspuns relevînd *nemaipomenita confuzie de noţiuni politice* care duce la adoptarea unei atitudini de protest împotriva alegerii, împotriva schimbării de către congres a componenţei organelor conducătoare ale partidului *.

Au fost aleşi : Plehanov, Martov, Lenin. *Martov a declarat din nou că refuză* să facă parte din redacţie. Kolţov (care întrunise 3 voturi) a declarat de asemenea că refuză. Congresul a adoptat atunci o rezoluţie prin care cei doi membri ai redacţiei Organului Central sînt însărcinaţi să coopteze un al treilea, *atunci cînd vor găsi o persoană potrivită.*

După aceea au fost aleşi trei membri în C.C. şi numai numele unuia dintre ei a fost anunţat congresului de către persoana însărcinată cu numărătoarea buletinelor ; a fost ales de asemenea (prin vot secret, cu buletine) al cincilea membru al Consiliului partidului [18].

Martoviştii, urmaţi de toată „mlaştina", *n-au depus buletinele* şi au prezentat în acest sens biroului o declaraţie scrisă.

Aceasta constituia un pas vădit spre sciziune, spre *torpilarea congresului,* spre nerecunoaşterea partidului. Dar atunci cînd unul dintre reprezentanţii grupului „Iujnîi rabocii" a declarat de-a dreptul că *se îndoieşte* (sic !) de valabilitatea hotărîrilor congresului, Martov s-a simţit jenat şi l-a dezavuat, *declarînd în mod public că nu se îndoieşte de valabilitatea hotărîrilor.*

Din păcate, faptele şi comportarea lui Martov (şi ale martoviştilor) n-au corespuns acestor frumoase şi leale cuvinte ale sale...

Congresul a însărcinat apoi „comisia pentru publicarea proceselor-verbale" să se ocupe de tipărirea proceselor-verbale şi a adoptat 11 rezoluţii cu privire la tactică :

1) Despre demonstraţii.
2) „ mişcarea sindicală.

* Vezi V. I. *Lenin.* Opere complete, vol 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 298 — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

3) Despre munca în rîndurile sectanţilor.
4) „ „ „ „ tineretului studios.
5) „ comportarea la interogatorii.
6) „ delegaţii de fabrică.
7) „ congresul internaţional care va avea loc la Amsterdam în 1904.
8) „ liberali (rezoluţie prezentată de Starover).
9) „ liberali (rezoluţie prezentată de Plehanov).
10) „ socialiştii-revoluţionari [19].
11) „ literatura de partid.

Apoi, după o scurtă cuvîntare prin care se reamintea tuturor că hotărîrile congresului sînt obligatorii, preşedintele a declarat închise lucrările congresului.

Examinînd comportarea martoviştilor după congres, refuzul lor de a colabora *(cu toate că redacţia Organului Central le-a solicitat oficial colaborarea *), refuzul* lor de a lucra pentru C.C., propaganda lor pentru boicot, – nu pot să spun decît că aceasta este o încercare nesăbuită, nedemnă de nişte membri de partid, de a scinda partidul... şi de ce, mă rog ? *Numai* pentru că sînt nemulţumiţi de componenţa centrelor, căci *în mod obiectiv n u m a i* aceasta constituie obiectul divergenţelor noastre, iar aprecierile subiective (ca jignire, ofensă, dare afară, înlăturare, defăimare etc. etc.) *nu sînt decît rodul unui amor propriu jignit şi al unei fantezii bolnăvicioase.*

Această fantezie bolnăvicioasă şi acest amor propriu jignit duc de-a dreptul la *bîrfeli* dintre cele mai infame atunci cînd, *fără a cunoaşte şi fără a vedea încă activitatea noilor centre,* se răspîndesc zvonuri despre „incapacitatea lor de acţiune", despre „mîna de fier" a lui Ivan Ivanovici, despre „pumnul" lui Ivan Nikiforovici [20] etc.

Încercarea de a demonstra *prin boicotarea centrelor* „incapacitatea lor de acţiune" este o nemaivăzută şi nemaiauzită încălcare a *datoriei de partid,* şi nici un fel de sofisme nu pot ascunde acest lucru : *boicotul este un pas spre scindarea partidului.*

---

* Vezi V. I. *Lenin,* Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 166 167. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Social-democrația rusă trebuie să parcurgă ultima etapă grea a trecerii de la spiritul de cerc la *spiritul de partid,* de la mentalitatea filistină la *conștiința datoriei revoluționare,* de la acțiune prin bîrfeli și presiuni de cerc la *disciplină.*

Oricine prețuiește munca de partid și *activitatea efectivă* în folosul mișcării muncitorești social-democrate nu va admite sofisme jalnice ca boicotarea „îndreptățită" și „leală" a centrelor, nu va admite ca treaba să sufere și munca să se oprească din cauza cîtorva inși nemulțumiți de faptul că ei și prietenii lor nu au fost aleși în centrele conducătoare, nu va admite ca persoanele cu munci de răspundere în partid să fie supuse unor presiuni oculte, exercitate pe cale particulară prin amenințarea de a nu colabora, prin boicotare, prin sistarea procurării de fonduri bănești, prin bîrfeli și povești mincinoase.

www.dacoromanica.ro

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE

Tovarăşi ! Ca răspuns la întrebarea dv. dacă sîntem de acord ca numele noastre să fie date publicităţii în cuprinsul proceselor-verbale ale Congresului al II-lea, vă facem cunoscut că, în ce ne priveşte, nu avem absolut nimic împotriva acestui lucru, dar nu ne asumăm dreptul de a hotărî în ce măsură este el admisibil din considerente de conspiraţie în interesul tovarăşilor noştri din Rusia. În această problemă a conspirativităţii trebuie să hotărască cuvenita instanţă de partid.

Geneva, 4 octombrie
1903

N. Lenin
G. Plehanov

Publicat pentru prima oară în 1927, în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE

C. C. roagă comisia însărcinată cu publicarea proceselor-verbale ale congresului să-i remită cît mai neîntîrziat textul complet al următoarelor documente adoptate de congres : 1) programul partidului ; 2) statutul de organizare al partidului ; 3) *toate* rezoluțiile și hotărîrile congresului.

Scris la 23 septembrie (6 octombrie) 1903

Se tipărește pentru prima oară, după manuscris

www.dacoromanica.ro

MAXIMUM DE NERUȘINARE ȘI MINIMUM DE LOGICĂ

În nr. 46 am reprodus rezoluția Congresului al V-lea al Bundului cu privire la situația Bundului în P.M.S.D.R. și am arătat cum apreciem noi această rezoluție *. În foaia sa din 9 (22) septembrie, Comitetul din străinătate al Bundului ne dă, tare supărat, un răspuns cît se poate de amănunțit. Miezul acestui răspuns supărat îl constituie următoarea descoperire fenomenală : *„În afară de statutul-maximum* (sic !), *Congresul al V-lea al Bundului a elaborat și un statut-minimum"*. Și acest minimum este reprodus în întregime, arătîndu-se totodată, în două note explicative, că „respingerea autonomiei" și necesitatea consimțămîntului C.C. al Bundului ori de cîte ori celelalte părți care fac parte din partid se adresează proletariatului evreu *„trebuie să constituie condiții ultimative"*. Așa a hotărît Congresul al V-lea al Bundului.

Tare... frumos, nu-i așa ? Congresul Bundului a elaborat *concomitent* două statute, stabilind concomitent și maximul și minimul dezideratelor sau revendicărilor sale. În același timp, minimul este foarte prudent (o, cît se poate de prudent !) ascuns în buzunar. Se publică (în foaia din 7 (20) august) numai statutul-maximum, declarîndu-se totodată în mod *public*, deschis și limpede, că acest proiect al statutului-maximum „trebuie să fie propus Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ca *bază* de discuții (rețineți acest lucru !) pentru rezolvarea problemei referitoare la situația

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 314—317. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Bundului în partid". Oponenții atacă, firește, cu multă înverșunare acest statut-maximum tocmai pentru că este maximum, pentru că este „ultimul cuvînt" * al unei orientări pe care ei o condamnă. Atunci, *după o lună de zile,* bundiștii nu se jenează cîtuși de puțin să scoată din buzunar „statutul-minimum" și să adauge cu un ton amenințător : *„ultimatum" !*

Acesta nu mai este „ultimul cuvînt", ci pur și simplu *ultimul preț*... Dar este el oare ultimul, domnilor ? Nu cumva aveți în celălalt buzunar un minimum minimal ? Nu va ieși el oare la lumină, așa, să zicem, cam peste o lună ?

Tare ni-i teamă că bundiștii nu prea sesizează toată „frumusețea" acestui maximum și minimum. Să ceri întreit, apoi să lași 75% și să declari : „ultimul preț", – dar parcă altfel se poate face negustorie ? Și parcă există vreo deosebire între negustorie și politică ?

Există, domnilor, ne permitem să vă asigurăm că există. În primul rînd, în politică unele partide se călăuzesc sistematic după anumite *principii,* și este ceva nedemn să te tocmești pentru principii. În al doilea rînd, cînd oameni care se consideră membri ai unui partid socot că unele dintre cererile lor au un caracter ultimativ, adică reprezintă o condiție a rămînerii lor în partid, onestitatea politică cere ca această împrejurare să nu fie tăinuită, să nu fie ținută *„pentru moment"* în buzunar, ci, dimpotrivă, să fie înfățișată deschis și categoric de la bun început.

De multă vreme explicăm noi bundiștilor aceste adevăruri elementare. Încă în februarie (în nr. 33) scriam că jocul de-a v-ați-ascunselea este ceva neinteligent și nedemn, că Bundul a făcut (în legătură cu Comitetul de organizare) o declarație separată, fiindcă a vrut să apară în rolul de *parte contractantă* care pune *condiții* întregului partid **. Pentru că am apreciat astfel lucrurile, am fost împroșcați atunci cu un întreg hîrdău

* În legătură cu aceasta, aș vrea să remarc că pentru polemica bundistă este extrem de caracteristic faptul că această expresie a prilejuit ziarului „Poslednie Izvestiia" [21] un atac furibund împotriva noastră. De ce ultimul cuvînt, cînd în realitate el (adică revendicarea privitoare la federație) a fost rostit acum doi ani și mai bine ? „Iskra" contează pe lipsa de memorie a cititorului !... Liniștiți-vă, liniștiți-vă, domnilor : autorul articolului tocmai de aceea a spus că statutul vostru maxim este ultimul cuvînt, pentru ca *acest cuvînt* a fost rostit cu (aproximativ) două zile înainte de a fi apărut în nr. 46 al „Iskrei", iar nu cu doi ani în urmă.

** Vezi *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 91—100. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

de înjurături specific bundiste (se poate spune cu tot atîta temei : înjurături de bîlci) ; *iată însă că acum evenimentele dovedesc că noi am avut dreptate.* În hotărîrile Congresului al V-lea, Bundul apare tocmai în postura de *parte contractantă,* punînd întregului partid condiții cu adevărat ultimative ! Tocmai un asemenea mod de a pune chestiunea ne-am străduit noi întotdeauna să obținem de la bundiști, demonstrînd că el rezultă inevitabil din poziția adoptată de ei : bundiștii protestau vehement, căutau să se eschiveze, să scape prin subterfugii, dar în cele din urmă au trebuit totuși să-și arate „statutul-minimum".

E un lucru curios, dar și mai curios este că Bundul continuă să recurgă și acum la tot felul de subterfugii, continuă să vorbească despre „falsitatea" „răsuflatei născociri iskriste cum că Bundul vrea să formeze cu P.M.S.D.R. o uniune federativă". Această născocire este falsă, zic ei, pentru că § 1 al statutului propus de Bund exprimă în termeni categorici dorința Bundului de a fi o parte a partidului, și nu de a forma o uniune cu el.

Foarte bine, domnilor ! Dar nu se spune oare în același paragraf că Bundul este o parte *federativă* a partidului ? Nu se vorbește oare, în tot cuprinsul statutului-maximum, despre părți contractante ? Nu vorbește oare statutul-minimum despre un *ultimatum* și nu spune el oare că „punctele esențiale" pot fi modificate numai cu acordul comun al părților constitutive ale partidului, specificîndu-se totodată că nici organizațiile locale și nici organizațiile regionale nu sînt considerate ca fiind, sub acest raport, părți ale partidului ? Chiar voi spuneți că parte contractantă poate fi numai o „parte compactă de același caracter cu Bundul", și nicidecum o organizație locală sau regională. Chiar voi arătați cu titlu de exemplu că drept asemenea părți compacte ar putea fi considerate „social-democrația poloneză, lituaneană, letonă", *„dacă"*, adăugați foarte prudent, *„ele s-ar afla în partid"*. Dar dacă ele nu se află în partid ? și dacă federația de organizații naționale, dorită de voi, este considerată indezirabilă și este respinsă cu hotărîre de tot restul partidului ? Doar știți foarte bine că lucrurile stau tocmai așa ; voi înșivă declarați deschis că nu mai cereți ca întregul partid să fie construit pe bază de federație de naționalități. Așa fiind, se pune în mod firesc întrebarea : *cui* adre-

www.dacoromanica.ro

sați voi *ultimatumul?* Nu este oare evident că îl adresați întregului partid, cu excepția Bundului? În loc de a dovedi falsitatea născocirii iskriste, nu faceți decît să dați dovadă de minimum de logică în subterfugiile voastre.

Dar, ne obiectează bundiștii, vedeți doar că pînă și federația a fost scoasă din statutul nostru minim! Această înlăturare a „înfricoșătorului" cuvînt este, într-adevăr, episodul cel mai interesant în faimoasa trecere de la maximum la minimum. Nicăieri, poate, nepăsarea Bundului față de principii nu s-a manifestat atît de naiv. Voi sînteți dogmatici, niște dogmatici incorigibili, pentru nimic în lume nu vreți să recunoașteți „principiul" federativ „de organizare". Noi însă nu sîntem dogmatici, noi „punem problema pe teren pur practic". Nu vă place cutare sau cutare principiu? Fleacuri! Ne descurcăm noi și fără principiu; „vom formula § 1 în așa fel încît să nu conțină proclamarea unui anumit principiu de organizare". „Centrul de greutate al problemei se află nu în formularea principială cu care începe statutul, ci în punctele lui concrete, deduse din examinarea nevoilor mișcării muncitorești evreiești, pe de o parte, și ale întregii mișcări – pe de altă parte" (pag. 1 a foii din 9 (22) septembrie).

Acest raționament e atît de încîntător de naiv, încît îți vine să-l săruți pe autorul lui. Bundistul a crezut serios că dogmaticul se teme numai de unele cuvinte înfricoșătoare, și și-a zic că dacă aceste cuvinte vor fi îndepărtate, dogmaticul nu se va descurca în punctele concrete! Și iată-l pe bundist trudindu-se în sudoarea frunții, întocmind un statut-maximum, pregătind un ultimatum nr. 1, un ultimatum nr. 2. ...Oleum et operam perdidisti, amice! Prietene, degeaba îți pierzi timpul și truda! Cu toată această șireată (o, uimitor de șireată!) scoatere a firmei, dogmaticul descoperă principiul federativ și în „punctele concrete" ale statutului-minimum. Acest principiu își găsește expresia și în cererea ca noțiunea de parte a partidului să nu fie limitată la nici un fel de cadru regional, și în pretenția Bundului de a fi „unicul" * reprezentant al proleta-

* „Acest cuvînt nu are aici nici o semnificație", ne asigură acum Bundul. Stranie afirmație! De ce să introduci atît în statutul-minimum cît și în statutul-maximum cuvinte lipsite de semnificație? În limba rusă acest cuvînt are o semnificație cît se poate de precisă. În cazul de față el înseamnă tocmai „proclamarea" federalismului și a naționalismului. Recomandăm bundiștilor, care nu văd legătura dintre naționalism și federație, să reflecteze asupra acestui lucru.

www.dacoromanica.ro

riatului evreu, şi în cererea de a fi „reprezentat" în C.C. al partidului, şi în pretenţia de a lua Comitetului Central al partidului dreptul de a veni în contact cu părţi ale Bundului fără consimţămîntul C.C. al Bundului, şi în cererea ca să se prevadă că punctele esenţiale pot fi modificate numai cu consimţămîntul *părţilor* partidului.

Nu, domnilor ! Centrul de greutate al problemei referitoare la situaţia Bundului în partid, problemă care se pune în faţa noastră, îl constituie tocmai proclamarea unui anumit principiu de organizare, iar nicidecum punctele concrete. Centrul de greutate stă în *alegerea* drumului. Să consfinţim oare particularismul, istoriceşte format, al Bundului, sau să-l respingem în principiu şi să păşim deschis, categoric, hotărît şi cinstit pe drumul unei apropieri şi contopiri din ce în ce mai accentuate, din ce în ce mai strînse cu întregul partid. A păstra izolarea sau *a porni pe drumul care duce la contopire,* – iată dilema.

Rezolvarea acestei dileme depinde de hotărîrea liberă a Bundului, căci „dragoste cu sila nu se poate", cum spuneam noi încă în nr. 33. Dacă *vreţi* să porniţi pe drumul care duce la contopire, veţi renunţa la federaţie şi veţi accepta autonomia. Astfel veţi înţelege că autonomia asigură o contopire atît de treptată, încît reorganizarea s-ar înfăptui cu minimum de schimbări brusce şi în aşa fel încît mişcarea muncitorească evreiască nu numai că nu va avea nimic de pierdut, ci va avea totul de cîştigat de pe urma acestei reorganizări şi a acestei contopiri.

Dacă nu vreţi să porniţi pe drumul care duce la contopire, veţi insista asupra federaţiei (în forma ei maximă sau minimă, cu sau fără declarare), vă veţi teme să nu fiţi „puşi în minoritate", veţi transforma într-un fetiş regretabila izolare a Bundului, iar atunci cînd vi se va vorbi de lichidarea izolării, veţi ţipa că se urmăreşte lichidarea Bundului, veţi căuta să găsiţi argumente pentru fundamentarea izolării voastre, şi în această căutare ba vă veţi agăţa de ideea sionistă [22] a *„naţiunii"* evreieşti, ba veţi recurge la demagogie şi la bîrfeli.

Teoreticeşte, federalismul nu poate fi fundamentat decît cu ajutorul ideilor naţionaliste, şi ni s-ar părea ciudat să demonstrăm bundiştilor că nu întîmplător declaraţia privitoare la federalism aparţine Congresului al IV-lea, adică aceluiaşi

www.dacoromanica.ro

congres care a adoptat declarația cu privire la existența națiunii evreiești.

În mod practic, ideea contopirii nu poate fi discreditată decît prin atîțarea elementelor inconștiente și timide împotriva planului organizatoric „monstruos", „arakceevist" al „Iskrei", care vrea ca comitetele „să fie toate după același calapod" și să nu li se permită „să facă un pas fără ordin de sus". Ce grozăvii ! Nu ne îndoim că acum toate comitetele se vor grăbi să se răzvrătească împotriva mîinii de fier, împotriva pumnului arakceevist etc. ... Dar de unde, domnilor, v-ați cules informațiile cu privire la acest fioros plan organizatoric ? Din publicațiile partidului ? Atunci de ce nu le citați ? Sau din spusele guralivelor cumetre de partid, care cunosc cu precizie toate, dar absolut toate amănuntele acestui plan arakceevist ? Presupunerea din urmă este poate mai verosimilă, căci chiar cu un minimum de logică ar fi greu să pui în aceeași oală cerința atît de necesară ca C.C. *„să poată* veni în contact cu fiecare membru al partidului" *, și gogoriță vădit calomnioasă că C.C. „va face totul" și „va reglementa totul". Sau alta : ce prostie o mai fi și asta că „între organizațiile periferice și centru" vor fi „lose Organisationen" ** ? Am ghicit : bieții bundiști au auzit ceva, dar n-au priceput ce. La prima ocazie va trebui să le-o explicăm amănunțit.

Mai rău ca orice este însă că nu numai comitetele locale, ci și Comitetul Central va trebui să se răzvrătească. Ce-i drept, el nu s-a născut încă [23], dar cumetrele cunosc cu precizie nu numai ziua lui de naștere, ci și care va fi soarta noului născut. Din spusele lor reiese că acesta va fi un C.C. *„îndrumat de un grup de publiciști"*. Ce ieftină și verificată metodă de luptă, nu-i așa ? Bundiștii nu sînt primii și, desigur, nici ultimii care folosesc o asemenea metodă. Ca să poți imputa vreo greșeală acestui Comitet Central sau Comitetului de organizare, trebuie să găsești dovezi. Ca să poți imputa unor oameni că acționează nu din propria lor convingere, ci *îndrumați* de o mînă străină, trebuie sa ai curajul să vii cu acuzații fățișe și să-ți asumi în fața întregului partid răspunderea unor astfel de acuzații ! Dar astea sînt, în toate privințele, lucruri prea

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 261. — *Nota red.*

** — „organizații largi, libere". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

riscante. Pe cînd palavrele cumetrelor nu comportă nici un risc... Cine ştie, poate că se prinde. E doar atît de neplăcut să treci drept om (sau instituţie) pe care cineva te „îndrumează", te duce de mînă, să treci drept pion, drept creatură sau fantoşă a „Iskrei"... Sărmanul nostru viitor C.C. ! Unde va găsi el ocrotire împotriva asupririi arakceeviste ? Poate doar la bundişti, care sînt „de sine stătători" şi mai presus de orice „suspiciuni" ?

„Iskra" nr. 49 din 1 octombrie 1903

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE APEL AL COMITETULUI CENTRAL ŞI AL REDACŢIEI ORGANULUI CENTRAL CĂTRE MEMBRII OPOZIŢIEI [24]

Comitetul Central al partidului şi redacţia Organului Central consideră de datoria lor să vă adreseze, după o serie de încercări nereuşite de a avea cu fiecare în parte explicaţii personale, o comunicare oficială în numele partidului pe care îl reprezintă. Refuzul tovarăşului Martov de a face parte din redacţie şi de a colabora la „Iskra", refuzul foştilor membri ai redacţiei „Iskrei" de a colabora, atitudinea ostilă a unor tovarăşi practicieni faţă de instituţiile centrale ale partidului nostru creează raporturi cu totul anormale între această aşa-zisă „opoziţie" şi întregul partid. Sustragerea pasivă de la munca de partid, încercările de „a boicota" instituţiile centrale ale partidului (încercări care şi-au găsit expresia, de pildă, atît în încetarea colaborării la „Iskra", începînd cu nr. 46, cît şi în plecarea de la tipografie a tov. Blumenfeld), tendinţa perseverentă – manifestată într-o convorbire cu un membru al C.C. [25] – de a se intitula „grup", în pofida prevederilor statutului partidului, atacurile vehemente împotriva componenţei centrelor, aşa cum a fost stabilită de congresul partidului, cererea de modificare a acestei componenţe, pusă ca o condiţie a încetării boicotului, – toată această comportare nu poate fi considerată ca fiind corespunzătoare datoriei de partid. Toată această comportare se învecinează cu încălcarea flagrantă a disciplinei şi reduce la zero hotărîrea adoptată de congres

www.dacoromanica.ro

(în statutul partidului) ca repartizarea forțelor și a mijloacelor partidului să fie de competența Comitetului Central.

De aceea C.C. și redacția O.C. reamintesc tuturor membrilor așa-zisei „opoziții" datoria lor față de partid. Nemulțumirea în ceea ce privește componența centrelor, indiferent dacă rezultă din motive de ordin personal sau din divergențe care unuia sau altuia dintre membrii partidului i se par a fi serioase, nu poate și nu trebuie să ducă la un mod neloial de a proceda. Dacă unii tovarăși cred că centrele comit greșeli de un fel sau altul, ei, ca membri de partid, sînt datori să arate în fața tuturor membrilor partidului care sînt aceste greșeli și, în primul rînd, să le arate chiar centrelor. La rîndul lor, C.C. și redacția O.C. sînt și ele obligate, în virtutea datoriei lor de partid, să examineze cu toată minuțiozitatea toate aceste sesizări, indiferent din partea cui ar veni ele. Pînă în prezent însă, nici redacția Organului Central și nici Comitetul Central nu au primit din partea așa-zisei opoziții nici un fel de sesizări directe și precise că s-ar fi comis greșeli sau că ea, opoziția, ar avea anumite nemulțumiri și nu ar fi de acord cu cutare sau cutare lucru ; tovarășul Martov nici nu vrea măcar să-și ocupe locul în redacția O.C. și în Consiliul partidului, deși numai în acest post ar putea să dezvăluie în fața partidului tot ce consideră el că este greșit în activitatea centrelor.

Comitetul Central și redacția Organului Central au convingerea fermă că Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia nu va îngădui ca instituțiile create de el să fie influențate pe calea nestatutară, ascunsă (față de partid) și neloială a presiunilor și boicoturilor. C.C. și redacția O.C. declară că, orice s-ar întîmpla, vor rămîne la postul lor atîta timp cît partidul nu le va înlocui, că își vor face datoria și vor depune toate eforturile pentru a îndeplini toate sarcinile ce le-au fost încredințate. Încercările de „boicot" nu vor reuși să abată

www.dacoromanica.ro

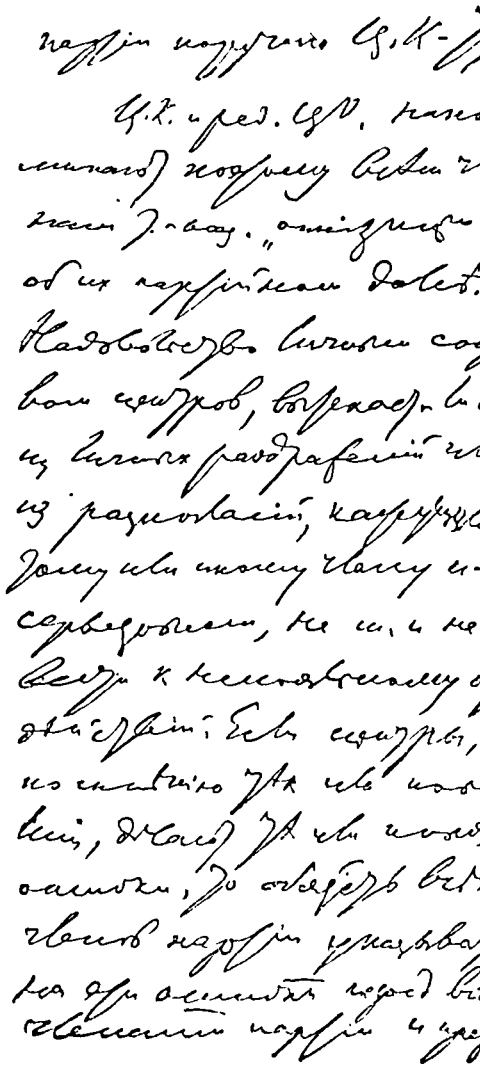

Pagină din manuscrisul lui V. I. Lenin
„Proiect de apel al Comitetului Central şi al redacţiei Organului Central către membrii opoziţiei". — 1903
Micşorat

www.dacoromanica.ro

cîtuşi de puţin nici redacţia Organului Central, nici Comitetul Central de pe calea pe care o urmează, îndeplinind voinţa congresului ; aceste încercări nu vor pricinui decît mici neplăceri şi mari neajunsuri în unele ramuri ale muncii de partid, vădind doar că acela care ar continua să le întreprindă nu-şi cunoaşte şi-şi încalcă datoria de partid.

Scris între 26 septembrie şi 13 octombrie (9 şi 26 octombrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1927, în „Culegeri din Lenin", vol. VI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE RUSE“ [26]

13-18 (26-31) OCTOMBRIE 1903

Publicat la sfîrșitul lunii decembrie 1903, în cartea: „Procesele-verbale ale Congresului al 2-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ Geneva

Se tipărește după textul „Proceselor-verbale“

www.dacoromanica.ro

1

OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI

13 (26) OCTOMBRIE

1

Nu are nici un rost să limităm durata lucrărilor în legătură cu statutul. Statutul va fi un statut nou, – prin urmare se poate lăsa „elaborarea statutului“ [27].

2

O oră pentru raportul meu e prea puțin. Eu pot, bineînțeles, să-l restrîng, dar cred că aceasta nu ar fi în interesul adunării. Rog pe președinte să ceară părerea congresului ; să hotărască el dacă-mi acordă mai mult timp sau dacă trebuie să-mi scurtez referatul.

3

Liga a ales doi delegați. Tovarășul Martov și-a depus mandatul, așa încît în momentul de față singurul delegat legal sînt eu. Din moment ce timpul acordat vorbitorilor nu este limitat, nu înțeleg ce rost are propunerea lui Martov [28]. Aici sînt mulți tovarăși care au participat la congres, așa că ar rezulta, cred, nu un singur coreferat, ci mai multe.

www.dacoromanica.ro

2

OBSERVAŢII PRELIMINARE LA RAPORTUL ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

13 (26) OCTOMBRIE

1

Lenin face o serie de observaţii preliminare la raportul său. Eu propun, în primul rînd, să păstrăm numele conspirative folosite la congres, deoarece sînt prea deprins cu ele şi-mi va fi mai uşor să le folosesc pe acestea decît să mă gîndesc de fiecare dată ce organizaţie reprezenta delegatul respectiv. În al doilea rînd, am de gînd să vorbesc şi despre şedinţele organizaţiei „Iskra", care s-au ţinut între şedinţele congresului şi au avut un caracter, ca să zic aşa, neoficial. Cred că acest lucru este admisibil, în primul rînd, pentru că Liga a fost secţia din străinătate a organizaţiei „Iskrei", în al doilea rînd, pentru că organizaţia „Iskrei" este acum dizolvată, iar în al treilea rînd, pentru că fără aceste date îmi va fi mai greu să lămuresc adevăratul sens al celor petrecute la congresul partidului.

2

Tov. Martov nu este de acord să vorbim de şedinţele cu caracter neoficial ale organizaţiei „Iskrei", întrucît la aceste şedinţe nu s-au întocmit procese-verbale ; dar în momentul de faţă nu există încă nici procesele-verbale ale congresului partidului, aşa că în realitate nici la acestea nu mă voi putea referi. Tov. Martov este aici de faţă ; el va putea corecta eventualele inexactităţi. Dacă cele discutate la şedinţele neoficiale ale „Iskrei" au vreo importanţă pentru fondul problemei, eu le voi dezvălui şi unui public mai larg, – aşa încît tov. Martov tot nu va reuşi să le ascundă („Oho !"). Ţin

www.dacoromanica.ro

foarte bine minte pe cine n-am admis la aceste şedinţe şi cine le-a părăsit, şi despre aceasta voi vorbi pe larg. Erorile, desigur, nu sînt excluse, şi din memorie nu pot restabili toate amănuntele. Lucrul cel mai important este modul de grupare politică a delegaţilor. Pentru fiecare votare în parte eu îl pot restabili, firește, numai aproximativ, dar în linii generale el îmi este cît se poate de clar. Nu este în interesul cauzei să se ascundă Ligii lucruri care privesc organizaţia „Iskrei", în prezent dizolvată, şi care au şi devenit cunoscute partidului. Cît priveşte numele conspirative din procesele-verbale, ele sînt, desigur, mai bune, dar eu n-am citit procesele-verbale şi de aceea nu le cunosc.

3

Tov. Martov se teme că cei care vor vorbi despre şedinţele neoficiale ale „Iskrei" ar putea să treacă în domeniul bîrfelilor. Eu n-am intenţia să ating domeniul bîrfelilor, şi „mai rămîne de văzut" cine va reuşi să se menţină la înălţimea unei controverse principiale şi cine va trebui să coboare în acest întunecos domeniu („Oho !"). Da, da, „mai rămîne de văzut" ! Mă consider pe deplin liber să vorbesc despre şedinţele redacţiei şi nu voi avea nimic împotrivă dacă şi tov. Martov va vorbi despre ele, dar trebuie să remarc totuşi că în timpul congresului noi n-am avut niciodată o şedinţă specială a redacţiei.

4

Într-adevăr, eu însumi am întrebat adunarea, şi nimeni nu m-a întrerupt. Cred că nu e de loc jenant să se vorbească deschis despre tot ce s-a întîmplat. Între discuţiile particulare şi şedinţele organizaţiei „Iskrei" e o mare deosebire. În orice caz, cer ca adunarea să se pronunţe. Atîta timp cît Liga nu va găsi de cuviinţă ca eu să vorbesc despre şedinţele neoficiale ale organizaţiei „Iskrei", eu nu mă voi referi la ele.

5

Scopul principal al raportului meu este acela de a dovedi că tov. Martov a comis o greşeală, dar în aluzia sa la adresa

www.dacoromanica.ro

tov. Plehanov eu văd cu totul altceva [29]. Voi reaminti o frază rostită de mine cu un anumit prilej la congresul partidului : „ce furtună de indignare stîrnesc de obicei oamenii care una spun în comisie şi alta la şedinţă" *. A face aluzie la o astfel de comportare nu mai înseamnă a discuta o comportare politică, ci a face personalităţi. Cît priveşte afirmaţia lui P. B. Akselrod că X a plecat fără a fi fost cîtuşi de puţin informat, pot să declar că este cu desăvîrşire inexactă[30]. Chiar el mi-a adresat o scrisoare în care îmi comunica că, după părerea lui, toată această dezbinare conţine multe elemente de ordin personal şi prea puţine de ordin principial. De aici conchid că fusese deja informat. Iar la rugămintea lui să-mi spun părerea despre congres, am avut şi eu nu o dată ocazia să-i scriu.

---

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 258. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

3

RAPORT ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

14 (27) OCTOMBRIE

Înainte de a-şi începe raportul, Lenin se referă la dezbaterile din şedinţa precedentă, în cadrul cărora s-a discutat în ce măsură se poate vorbi despre şedinţele neoficiale ţinute de iskrişti în timpul congresului partidului. Hotărîrea de ieri a congresului el o interpretează în sensul că despre fapte neconsemnate în procese-verbale raportorii nu trebuie să vorbească decît atît cît e strict necesar ; de aceea, acolo unde se va referi la adunările membrilor organizaţiei „Iskrei", el intenţionează să vorbească numai despre rezultatele votării.

După această introducere, el trece la relatarea evenimentelor din perioada imediat premergătoare congresului partidului. În Comitetul de organizare, a cărui sarcină era să pregătească congresul, precumpăneau iskriştii ; de aceea activitatea lui s-a desfăşurat în direcţia indicată de „Iskra". Dar încă în perioada pregătirii congresului a ieşit la iveală că în C.O. nici pe departe n-a existat o unitate deplină. În primul rînd, printre membrii săi era şi un bundist, care nu lăsa să scape nici un prilej de a frîna convocarea unui congres cu orientare iskristă ; acest membru al C.O. a avut întotdeauna o linie proprie. Au fost în C.O. şi doi membri ai grupului „Iujnîi rabocii" ; cu toate că se considerau iskrişti şi că au declarat chiar că aderă la „Iskra", aderare în jurul căreia s-au purtat tratative foarte îndelungate, ei nu puteau totuşi să fie recunoscuţi ca fiind pe deplin iskrişti. În sfîrşit, nici chiar printre iskriştii din C.O. nu exista o unitate deplină, chiar şi între ei existau deosebiri de păreri. Este important de asemenea să relevăm hotărîrea Comitetului de organizare în pro-

www.dacoromanica.ro

blema mandatelor imperative. Această problemă s-a pus cu mult înaintea congresului şi a fost rezolvată în sensul că mandatele imperative trebuie desfiinţate. În acelaşi sens şi în modul cel mai categoric s-a pronunţat în această problemă şi redacţia. Hotărîrea adoptată era valabilă şi pentru redacţie. S-a hotărît ca la congres, care este instanţa supremă a partidului, nimeni dintre membrii partidului, inclusiv cei ai redacţiei, să nu se considere legat prin nici un fel de angajamente faţă de organizaţia care l-a trimis acolo. Ţinînd seama de această hotărîre am elaborat cu un proiect de Tagesordnung * a congresului, însoţit de un comentariu pe care am hotărît să-l depun la congres în numele meu. Acest proiect conţinea, la punctul 23, o notă marginală în care se preciza că urmează să fie alese cîte trei persoane în redacţie şi în C.C. [31]. De acest punct se leagă şi o altă împrejurare. Întrucît în acel moment redacţia se compunea din 6 persoane, s-a hotărît de comun acord ca, dacă în timpul congresului va trebui să se ţină o consfătuire a redacţiei şi dacă se va declara paritate de voturi, să fie invitat la consfătuire cu vot deliberativ tov. Pavlovici.

Cu mult înainte de începerea congresului au început să sosească delegaţii. C.O. le-a dat posibilitatea să facă în prealabil cunoştinţă cu redacţia. Este cît se poate de firesc că iskriştii doreau să se prezinte la congres solidari, uniţi în vederile lor, şi în acest scop se purtau convorbiri particulare cu delegaţii care soseau, se organizau adunări pentru a elabora o unitate de vederi. La aceste adunări, fizionomia unora dintre delegaţi s-a conturat destul de limpede. De pildă, la una din aceste adunări, după ce eu am prezentat un referat asupra problemei naţionale [32], delegatul din partea Uniunii muncitorilor din industria minieră şi siderurgică s-a pronunţat în spiritul ideilor P.P.S. [33], vădind în genere o nemaipomenită confuzie de idei.

Acestea sînt împrejurările care au precedat congresul.

Acum voi explica în ce mod am rămas unicul delegat din partea Ligii, cînd de fapt aceasta din urmă alesese doi. S-a constatat că din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei" [34], care de asemenea urma să trimită doi delegaţi, nu venise la

* — ordine de zi. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

congres nici unul. De aceea, înainte de începerea congresului, la o adunare ţinută de iskrişti, s-a hotărît ca unul din cei doi delegaţi aleşi de Ligă să renunţe la mandatul său, transmiţîndu-l celuilalt delegat, iar el să se prezinte ca delegat din partea organizaţiei „Iskrei", luîndu-şi cele două mandate ale ei ; dacă între timp va sosi din Rusia delegatul ales, i se va da unul din cele două mandate ale organizaţiei „Iskrei". Dat fiind rolul neînsemnat pe care îl avea Liga, atît eu cît şi Martov ţineam, firește, fiecare să păstrăm mandatul de delegat al „Iskrei". Această controversă noi am rezolvat-o prin tragere la sorţi.

Prima chestiune preliminară – aceea a alegerii biroului congresului – a provocat un oarecare dezacord, deşi neînsemnat, între mine şi Martov. Acesta insista ca congresul să aleagă un birou format din 9 persoane, printre care să fie chiar şi un bundist. Eu însă socoteam că trebuie ales un birou care să poată duce o politică fermă, dîrză, iar la nevoie să ştie chiar să folosească aşa-zisele metode de „mînă forte". Au fost aleşi : Plehanov, Lenin şi Pavlovici.

În afară de cei cinci bundişti, au fost la congres doi delegaţi din partea Uniunii din străinătate a social-democraţilor ruşi şi un delegat din partea „Uniunii de luptă" din Petersburg, care a votat aproape întotdeauna împreună cu ei. Aceşti delegaţi au căutat chiar din prima zi să lungească cît mai mult dezbaterile. Numai regulamentul congresului ne-a luat o grămadă de timp. Despre locul Bundului în partid s-au purtat lungi controverse, care au durat cîteva şedinţe. La tărăgăneli asemănătoare recurgea şi bundistul care intrase în comisia de validare a mandatelor. El făcea obstrucţie la fiecare pas, şi în nici o problemă nu era de acord cu ceilalţi membri ai acestei comisii, din care făceam parte şi eu ; mereu îl auzeai că face „opinie separată". Cînd i s-a atras atenţia că în felul acesta congresul se poate prelungi la infinit, bundistul a răspuns : „N-are decît să se prelungească", şi s-a declarat gata să stea în şedinţă oricît va fi nevoie. Abia tîrziu după miezul nopţii am reuşit să încheiem lucrările de verificare a mandatelor.

Chiar în primele zile ale lucrărilor congresului s-a produs incidentul cu Comitetul de organizare. Potrivit statutului elaborat de acesta din urmă, puteau fi invitaţi la congres cu vot

www.dacoromanica.ro

consultativ numai „militanți de frunte ai partidului" ; comisia de validare a mandatelor a respins cererea grupului „Borba" de a i se acorda un mandat. Din această comisie făceau parte doi membri ai Comitetului de organizare, care s-au pronunțat categoric împotriva admiterii la congres a unui reprezentant din partea grupului „Borba". Cînd raportorul desemnat de comisie a comunicat congresului această hotărîre, s-au iscat dezbateri îndelungate „pentru" și „contra" admiterii, cu care prilej unul dintre iskriști a emis părerea că reprezentantul grupului „Borba" nu trebuie nicidecum invitat la congres, deoarece grupul acesta nu s-a ocupat decît de intrigi, a căutat să profite de orice divergențe, să bage zîzanie peste tot etc. (T r o ț k i : „Nu văd de ce să nu arătați numele vorbitorului ; asta am spus-o eu". P. A k s e l r o d : „Probabil că referentul nu consideră că acest lucru ar fi în avantajul său".) Intr-adevăr, tov. Troțki este acela care a caracterizat cu atîta asprime grupul „Borba". Chiar în toiul discuțiilor asupra admiterii la congres a reprezentantului grupului „Borba", unul dintre delegații grupului „Iujnii rabocii" [35], care întîrziase la congres și venise chiar atunci la ședință, a cerut să se facă o pauză de 5 minute spre a i se da posibilitatea de a se informa asupra tuturor împrejurărilor legate de problema dezbătută. Cînd această pauză a fost încuviințată, membrii C.O. s-au întrunit imediat și au ținut o consfătuire într-un colț al sălii. Trebuie menționat că încă înainte de începerea congresului unii membri ai C.O. erau întrucîtva nemulțumiți de redacție. Astfel, membrul bundist al Comitetului de organizare era foarte nemulțumit de faptul că donația de 500 de mărci pe care redacția a făcut-o social-democraților germani în vederea alegerilor a fost trimisă în numele redacției și al Comitetului de organizare, fără a se fi obținut în acest scop o aprobare prealabilă din partea acestuia din urmă. Acest act nevinovat, cu totul firesc în condițiile cînd nu avem posibilitatea să luăm repede legătura cu tovarășii din Rusia, bundistul l-a interpretat în sensul că redacția, care se află în străinătate, dispune în numele C.O. fără a-i cere avizul. În Comitetul de organizare s-a propus chiar să se aplice redacției sancțiunea mustrării, propunere care a și fost adoptată, deoarece bundistului i se alăturase tov. N.N., care era membru al organizației „Iskrei". Cînd am comunicat acest lucru

www.dacoromanica.ro

lui Martov, el s-a arătat profund indignat, declarînd că aceasta este „o mîrşăvie". (M a r t o v : „Nu, n-am folosit cuvîntul «mîrşăvie»".) N-am reţinut expresia exactă. Martov a mai adăugat că „nu va lăsa lucrurile aşa". Eu însă am căutat să-l conving că această chestiune n-are cine ştie ce importanţă şi că e mai bine s-o trecem sub tăcere şi să nu dăm importanţă incidentului creat. Cînd consfătuirea ţinută în pripă de C.O. a luat sfîrşit, tov. Pavlovici, membru al acestui comitet, a comunicat celorlalţi doi membri ai biroului că, la propunerea delegatului întîrziat al grupului „Iujnîi rabocii", care era şi el membru al Comitetului de organizare, a fost adoptată cu majoritate de voturi, împotriva votului său, adică al lui Pavlovici, hotărîrea de a invita la congres cu vot consultativ pe Reazanov, reprezentantul grupului „Borba". Tov. Pavlovici s-a ridicat energic împotriva acestei hotărîri şi, întrucît mandatele imperative fuseseră desfiinţate, s-a considerat în drept să protesteze la congres împotriva adoptării ei. Noi, membrii biroului, redacţia, precum şi alţi iskrişti, am fost foarte revoltaţi de această hotărîre a C.O. În şedinţa comisiei de validare a mandatelor, tov. N. N., membrul Comitetului de organizare despre care am mai pomenit, se pronunţase împotriva admiterii la congres a delegatului grupului „Borba" ; acum însă, la consfătuirea C.O., el a votat, dimpotrivă, pentru invitarea lui. Acum el însuşi a căutat să-l strecoare pe Reazanov la congres. În felul acesta ne-am pomenit prinşi în cursă. Aceasta fiind situaţia, ne-am decis să ducem o luptă energică împotriva acestei revoltătoare hotărîri a Comitetului de organizare. Împotriva ei au vorbit mulţi. În cuvîntarea rostită de mine cu acest prilej, am spus următoarele : „ce furtună de indignare stîrnesc la congresele internaţionale oamenii care una spun în comisii şi alta la congres". Spunînd aceasta, l-am avut în vedere pe N.N., membru al organizaţiei „Iskrei". Cînd tov. Pavlovici a comunicat congresului că el a protestat împotriva acestei hotărîri a Comitetului de organizare, reprezentantul grupului „Iujnîi rabocii" în C.O., a găsit că aceasta constituie o încălcare a disciplinei, un procedeu dezorganizator etc., şi a cerut congresului să sancţioneze cum se cuvine această faptă a tov. Pavlovici. Noi însă am spulberat toate aceste argumente. Majoritatea C.O. a fost înfrîntă. A fost adoptată o rezoluţie în sensul că Comi-

www.dacoromanica.ro

tetul de organizare, ca colegiu, nu are dreptul să influenţeze compoziţia congresului după ce acesta din urmă a ales o comisie de validare a mandatelor. Propunerea de a invita pe Reazanov a fost respinsă. Dar şi după congres am avut ocazia să aud din partea unor iskrişti că se îndoiesc dacă era cazul să nu fie admis la congres acest membru al grupului „Borba". (Deutsch: „Şi la congres am spus acelaşi lucru".) Foarte adevărat, şi chiar şi în alte probleme, lucru despre care voi vorbi mai tîrziu, tov. Deutsch nu a votat întotdeauna alături de toţi iskriştii, de pildă în problema egalităţii limbilor. Unii iskrişti enunţă acum şi o altă părere cît se poate de ciudată, şi anume că în activitatea Comitetului Central trebuie să-şi găsească reflectarea diferitele oscilări, precum şi diferitele concepţii primitive existente în partid. În acelaşi spirit s-au pronunţat şi la congres unii iskrişti lipsiţi de fermitate, şovăitori. Reiese deci că este cu totul greşită părerea că oricine se consideră a face parte din rîndurile iskriştilor este şi în realitate iskrist. Există iskrişti care se ruşinează cu numele de iskrist, acest fapt este în afară de orice îndoială. Există iskrişti care luptă împotriva „Iskrei", îi pun beţe-n roate şi-i frînează activitatea. „Iskra" a devenit populară, azi e la modă să te numeşti iskrist, dar pe mulţi aceasta nu-i împiedică să rămînă ceea ce au fost înainte, pe vremea cînd „Iskra" încă nu era un organ recunoscut de numeroase comitete. Aceşti iskrişti nesiguri i-au făcut mult rău. Dacă cel puţin ar duce împotriva ei o luptă directă, făţişă... Dar nu, ei acţionează pe furiş, de după colţ, pe nesimţite, în taină.

Punctul al doilea de pe ordinea de zi a congresului partidului era consacrat programului partidului. Partizanii grupului „Rabocee Delo", bundiştii şi diferiţi alţi delegaţi, cărora în timpul congresului li s-a dat poreclа de „mlaştină", făceau o obstrucţie nemaipomenită. Discuţiile în jurul programului s-au prelungit enorm. Numai Akimov singur a depus zeci de amendamente. Se purtau controverse literalmente pentru cîte un cuvînt, pentru cîte o conjuncţie. Un bundist care făcea parte din comisia pentru examinarea proiectului de program a întrebat pe bună dreptate: al cui proiect examinăm noi, proiectul propus de redacţia „Iskrei" sau unul prezentat de Akimov? – atît de multe amendamente au trebuit să fie discutate. Amendamentele acestea erau cu totul neînsemnate, şi în fapt pro-

www.dacoromanica.ro

gramul a fost adoptat fără modificări cît de cît substanțiale ; cu toate acestea, dezbaterile în jurul lui au luat vreo 20 de ședințe... Iată cît de neproductive au fost lucrările congresului din cauza obstrucției pe care o făceau diverse elemente antiiskriste și cvasiiskriste.

Al doilea incident serios care s-a produs la congres după cel cu Comitetul de organizare a fost incidentul în legătură cu egalitatea limbilor sau, cum i se zicea în mod ironic la congres, „în legătură cu libertatea limbilor". (M a r t o v : „Sau «cu măgarii»". R î s e t e.) Da, și cel „în legătură cu măgarii". Iată despre ce este vorba. În proiectul de program al partidului se vorbește despre egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de sex, naționalitate, religie etc. Bundiștii nu s-au mulțumit cu atît și au cerut să se prevadă în program dreptul fiecărei naționalități de a învăța în limba ei, – precum și de a o folosi în relațiile cu autoritățile de stat și cu instituțiile obștești. Ca răspuns la observația unui bundist vorbăreț, care a dat ca exemplu herghelille statului, tov. Plehanov a obiectat că nu poate fi vorba de herghelii, deoarece caii nu vorbesc, „vorbesc numai măgarii". Bundiștii s-au ofensat, probabil pentru că s-au crezut vizați prin această glumă.

În problema egalității limbilor s-a produs pentru prima oară o sciziune. În afară de bundiști, rabocedelți și „mlaștină", s-au pronunțat pentru „libertatea limbilor" și unii dintre iskriști. Prin felul cum vota în această problemă, tov. Deutsch a stîrnit în rîndurile noastre uimire, revoltă, indignare etc. ; ba se abținea de la vot, ba vota împotriva noastră. În cele din urmă, această problemă a fost rezolvată pe cale amiabilă, printr-un vot unanim.

În genere se poate spune că în prima jumătate a congresului, toți iskriștii au acționat laolaltă. Bundiștii spuneau că împotriva lor s-a urzit un complot. Vorbind despre congres, unul dintre bundiști l-a definit ca o „majoritate compactă". Ca răspuns la aceasta, eu mi-am exprimat dorința ca întregul nostru partid să constituie o singură majoritate compactă *

Cu totul alt tablou ne oferă a doua jumătate a congresului. De atunci începe istorica cotitură a lui Martov. Divergențele

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 260. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

apărute între noi nu erau de loc neînsemnate. Ele decurgeau din faptul că Martov aprecia greşit momentul politic. Tov. Martov s-a abătut de la linia pe care o urmase pînă atunci.

Punctul al cincilea de pe ordinea de zi era consacrat statutului. În legătură cu primul paragraf al statutului s-au iscat controverse între mine şi Martov încă în comisie. Noi preconizam formulări diferite. În timp ce eu propuneam să fie considerat membru de partid acela care, împărtăşind programul partidului şi acordîndu-i sprijin material, face parte dintr-una din organizaţiile lui, Martov găsea că, pe lîngă primele două condiţii, este suficient să se prevadă îndatorirea de a activa sub controlul uneia din organizaţiile de partid. Eu insistam asupra formulării mele şi arătam că nu putem da altă definiţie noţiunii de membru de partid fără a încălca principiul centralismului. A considera membru de partid pe cineva care nu face parte din nici o organizaţie a partidului înseamnă a te pronunţa împotriva oricărui control din partea partidului. Martov introducea aici un principiu nou, care era în flagrantă contradicţie cu principiile „Iskrei". Formularea lui Martov lărgea limitele partidului. El invoca argumentul că partidul nostru trebuie să fie un partid al maselor. El deschidea larg porţile oportuniştilor de tot felul, lărgea, pînă la totală dezlînare, limitele partidului. În condiţiile noastre însă aceasta implică o mare primejdie, deoarece este foarte greu să tragi o linie de demarcaţie între revoluţionar şi flecar ; de aceea trebuia să îngustăm noţiunea de partid. Greşeala lui Martov consta în aceea că el deschidea larg porţile partidului în faţa oricărui aventurier, în timp ce noi vedeam că pînă şi la congres nu mai puţin de o treime din delegaţi erau din categoria celor care pun beţe-n roate. În cazul de faţă Martov a dat dovadă de oportunism. Formularea lui introducea o notă falsă în statut : fiecare membru al partidului trebuie să se afle sub controlul unei organizaţii în aşa fel încît C.C. să aibă posibilitatea să ajungă pînă la cel din urmă membru al partidului. Formularea mea stimula organizarea. Tov. Martov diminua noţiunea de „membru de partid", în timp ce, după părerea mea, ea trebuie să stea sus, foarte sus. De partea lui Martov au trecut „Rabocee Delo", Bundul şi „mlaştina", cu ajutorul cărora el a reuşit să impună adoptarea primului paragraf al statutului.

www.dacoromanica.ro

Atunci Martov a început să pretindă că pe seama lui se răspîndesc „zvonuri infamante". Faptul că se arăta cu cine a ajuns să fie în alianţă Martov nu avea în el nimic jignitor. Mi s-au făcut şi mie imputări identice atunci cînd s-a întîmplat să fiu în alianţă cu tov. Bruker. Şi eu nu m-am ofensat de loc atunci cînd Martov mi-a trimis un bileţel în care spunea : „uită-te cine votează cu tine". Ce-i drept, alianţa mea cu Bruker a fost vremelnică şi întîmplătoare, în timp ce alianţa lui Martov cu Bundul s-a dovedit a fi trainică. Am fost împotriva formulării lui Martov, deoarece ea însemna Versumpfung *. Eu l-am prevenit adeseori pe Martov că face o greşeală, iar adversarii noştri, urmîndu-l în bloc, au ilustrat, în chip grăitor justeţea avertismentelor mele. Mai periculos ca orice nu este însă faptul că Martov a căzut în mlaştină, ci faptul că, alunecînd întîmplător în smîrcurile ei, el nu a căutat să iasă de acolo, ci a continuat să se cufunde din ce în ce mai mult. Bundiştii au simţit că au devenit stăpîni pe situaţie şi ca atare şi-au pus amprenta pe statutul partidului.

În timpul celei de-a doua jumătăţi a congresului s-a format iarăşi o majoritate compactă, numai că de data aceasta ea se compunea din coaliţia martoviştilor, plus „mlaştina", plus minoritatea compactă pe care o constituiau „Rabocee Delo" şi Bundul. Şi această majoritate compactă a stat împotriva iskriştilor. Văzînd discordia dintre iskrişti, un bundist a spus : „E plăcut să discuţi cînd conducătorii se iau la harţă". Eu nu-mi pot explica de ce s-a retras Bundul cînd la congres se crease o astfel de conjunctură. Bundul ajunsese stăpîn pe situaţie şi ar fi putut obţine multe. Mai probabil ca orice este că a avut un mandat imperativ.

După ce primul paragraf al statutului a fost stricat, trebuia să legăm cît mai strîns vasul spart, să-l legăm cu un nod dublu. În mintea noastră s-au născut, firește, temeri că vom fi lucraţi, că ni se vor pune bețe în roate. De aceea era necesar să introducem cooptarea reciprocă în instituţiile centrale, spre a asigura partidului unitatea de acţiune a acestor instituţii. În jurul acestei probleme s-a încins din nou o luptă aprigă. Trebuia făcut în aşa fel ca la pregătirea Congresului al III-lea al partidului să nu se mai poată repeta ceea ce s-a

* — o alunecare în mlaştină. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

întîmplat cu C.O. Trebuia creat un for conducător iskrist cinstit şi consecvent. La acest punct am fost din nou înfrînţi. Propunerea cu privire la cooptarea reciprocă în instituţiile centrale a fost respinsă. Greşeala lui Martov, care era sprijinit de „mlaştină", a devenit şi mai vădită. Începînd din acel moment, coaliţia s-a închegat pe deplin, aşa încît, sub ameninţarea înfrîngerii, noi am fost nevoiţi să ne încărcăm armele cu încărcături duble. Cu voturile lor, Bundul şi „Rabocee Delo" hotărau soarta congresului. De aici a izvorît o luptă îndîrjită, înverşunată.

Să trecem acum la şedinţele neoficiale ale organizaţiei „Iskrei". La aceste şedinţe am discutat în special problema componenţei Comitetului Central. În tot cursul celor patru şedinţe ale organizaţiei „Iskrei" au avut loc dezbateri în legătură cu tov. N.N., căruia o parte din iskrişti voiau să-i dea un vot de neîncredere politică, dar nicidecum în sensul propriu al cuvîntului, deoarece nimeni nu-i atribuia lui N.N. ceva infamant, ci în sensul că N.N. nu este o persoană indicată să facă parte din forul conducător iskrist ; în jurul acestei chestiuni au fost discuţii foarte aprinse. La ultima şedinţă, 9 tovarăşi din 16 s-au pronunţat contra lui N.N., 4 – pentru, ceilalţi s-au abţinut. Tot aici urma să se decidă ce componenţă trebuie să aibă acum forul conducător a cărui alegere trebuie s-o asigurăm.

Martov şi cu mine propuneam diferite „grupuri de trei", dar nu am putut cădea de acord asupra lor. Nedorind să fărîmiţăm voturile la congres, am hotărît să propunem o listă de compromis. Noi făceam tot felul de concesii : eu am consimţit la o listă cu doi martovişti. Minoritatea n-a vrut să accepte această soluţie. De altfel, delegatul grupului „Iujnîi rabocii" refuza să figureze pe lista noastră, consimţind însă să figureze pe lista martoviştilor. Aşadar, grupul „Iujnîi rabocii" – un element din afară – decidea problema componenţei C.C. După ce iskriştii s-au scindat, i-am adunat pe cei care aveau vederi comune cu noi şi am început să desfăşurăm o agitaţie intensă. Plecarea neaşteptată a Bundului a schimbat dintr-o dată întreaga situaţie. O dată cu plecarea lui s-a format din nou o majoritate compactă şi o minoritate. Noi am avut majoritatea şi am ales în C.C. pe cine am vrut.

www.dacoromanica.ro

Acestea au fost împrejurările care au dus la sciziune. O mare lipsă de tact din partea lui Martov a fost propunerea ca congresul să confirme întregul grup de şase redactori ai „Iskrei", cu toate că ştia că eu voi insista asupra principiului eligibilităţii redacţiei. Aceasta însemna ca problema alegerii redacţiei să fie transformată într-un vot de neîncredere în unii dintre membrii redacţiei.

Sîmbătă, pe la orele 5, au luat sfîrşit alegerile. Am trecut la discutarea rezoluţiilor. Pentru aceasta nu ne rămîneau decît cîteva ore. Ca urmare a obstrucţiei şi tărăgănelilor din partea „mlaştinei", ne-am văzut nevoiţi să scoatem de pe Tagesordnung numeroase puncte importante ; aşa, de pildă, nu ne-a mai rămas de loc timp pentru discutarea tuturor problemelor de tactică.

Atitudinea congresului faţă de rezoluţii a fost pînă într-atît de unanimă, încît noi am rămas cu impresia că s-a creat o atmosferă de conciliere ; ni se părea că din divergenţele ivite între noi Martov nu făcea o problemă de stat. Ba chiar, la întrebarea unui delegat al grupului „Iujnii rabocii" dacă alegerile sînt valabile, el a precizat că minoritatea se supune tuturor hotărîrilor congresului. Toate rezoluţiile au fost adoptate într-o atmosferă paşnică şi amicală ; divergenţe s-au ivit numai în legătură cu rezoluţia lui Starover cu privire la liberali. Rezoluţia este prea vagă şi în cuprinsul ei s-a manifestat din nou oportunismul ; noi am combătut-o şi am obţinut să se voteze o a doua rezoluţie cu privire la aceeaşi problemă.

Impresia generală produsă de congres este că în cadrul lui s-a dus o luptă împotriva încercărilor de a pune bețe-n roate. Noi am fost puşi în imposibilitatea de a lucra. Concluzia era : „fereşte-ne, doamne, de aşa prieteni", adică de cvasiiskriştі. Martov n-a înţeles de loc acest aspect. El a ridicat la rangul de principiu poziţia sa greşită. În flagrantă contradicţie cu adevăratele nevoi ale partidului se află afirmaţia lui Martov că majoritatea a creat un regim de „stare de asediu". Pentru ca lucrările congresului să fi fost mai rodnice, ar fi trebuit ca elementele care pun bețe-n roate să fie îndepărtate şi puse în situaţia de a nu putea dăuna partidului ; numai dacă vom proceda astfel vom reuşi să asigurăm congresului următor posibilitatea unor lucrări rodnice. Iată pentru ce trebuia stabilită o unitate deplină între instituţiile centrale ale partidului.

www.dacoromanica.ro

Prima jumătate a congresului este diametral opusă celei de-a doua. Punctele cardinale ale întregului congres se reduc la patru momente esenţiale, şi anume : 1) incidentul cu C.O. ; 2) dezbaterile cu privire la egalitatea limbilor ; 3) dezbaterile cu privire la primul punct al statutului şi 4) lupta în jurul alegerii centrelor de partid.

În prima jumătate a congresului, noi împreună cu Martov am fost împotriva Comitetului de organizare, a Bundului, a grupului „Rabocee Delo" şi a „mlaştinii" ; în cea de-a doua jumătate Martov a nimerit din întîmplare în mlaştină. Dintr-un Versumpfung întîmplător, acum, după congres, rezultă un Versumpfung adevărat. (A p l a u z e.)

www.dacoromanica.ro

4

DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV

15 (28) OCTOMBRIE [11]

Protestez în modul cel mai energic împotriva faptului că Martov pune chestiunea cine a mințit sau cine s-a dedat la intrigi în redarea convorbirii particulare dintre mine, el și Starover, și declar că, procedînd astfel, Martov recurge la un procedeu *nedemn*. Constat că acest procedeu contrazice în mod flagrant afirmația de ieri a lui Martov că sentimentul de scîrbă îl împiedică să împingă lucrurile pînă acolo încît să se pună problema insolubilă a veracității redării convorbirilor particulare ! Declar că Martov a redat într-un mod *cu totul inexact* convorbirea particulară en question *. Declar că accept orice arbitraj și chem în fața acestuia pe Martov, dacă găsește de cuviință să mă acuze de acte incompatibile cu deținerea unui post de răspundere în partid. Declar că Martov, care în momentul de față nu mai formulează acuzații directe, ci aluzii vagi, este moralmente dator să aibă curajul de a-și susține acuzațiile deschis, sub semnătură proprie, în fața întregului partid, și că eu, ca membru al redacției O.C. al partidului, propun lui Martov ca, în numele întregii redacții, *să edităm* imediat, în broșură, *toate* acuzațiile lui. Dacă nu va proceda astfel, Martov va dovedi că n-a urmărit decît să provoace un scandal la congresul Ligii, iar nu să contribuie la epurarea morală a partidului.

---

* *despre care este vorba. — Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

5

DECLARAŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV

16 (29) OCTOMBRIE

Declar că, după ce aşa-zisul coreferat de ieri al lui Martov a mutat dezbaterile pe un teren nedemn, socot inutil şi imposibil să particip la orice dezbateri în legătură cu acest punct de pe ordinea de zi ; în consecinţă, renunţ şi la cuvîntul meu de încheiere, cu atît mai mult cu cît Martov, dacă are curajul să aducă deschis acuzaţii concrete, este obligat să le susţină, în faţa întregului partid, în broşura la a cărei întocmire l-am provocat ieri în mod formal.

www.dacoromanica.ro

6

INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERII STATUTULUI LIGII

17 (30) OCTOMBRIE

1

Mă voi opri în special asupra unui singur punct, și anume asupra ideii raportorului că Liga este autonomă în elaborarea statutului său. După părerea mea, aceasta este o idee cu totul greșită, deoarece C.C. – care, potrivit § 6 din statutul partidului, are dreptul de a organiza comitete – este singura instanță în drept să elaboreze un statut pentru Ligă ; pentru că a organiza înseamnă înainte de toate a întocmi un statut. Și atîta timp cît C.C. nu aprobă statutul Ligii, aceasta din urmă *nu are* statut. Noțiunea de autonomie este cu desăvîrșire inaplicabilă aici, deoarece contravine statutului partidului. Subliniez încă o dată în modul cel mai catagoric că Liga nu are statut atîta timp cît nu e aprobat de către C.C. Cît privește confirmarea Ligii de către congresul partidului, aceasta nu se datorește activității ei, ci mai degrabă, poate, – cu toate defectele de care suferă – exclusiv fermității ei în domeniul principiilor.

2

La aceste argumente voi obiecta cît se poate de scurt [37]. Paragraful 6 dă dreptul de a organiza, deci și de a reorganiza [38], iar Liga reorganizată rămîne totuși Ligă, singura organizație de partid din străinătate.

www.dacoromanica.ro

3

La întrebarea tov. Martov dacă cei care deţin funcţii în partid trebuie să fie confirmaţi de C.C., răspund că nu văd nici un impediment ca persoanele alese în administraţia Ligii să fie confirmate de Comitetul Central.

www.dacoromanica.ro

7

DECLARAŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU REZULTATELE VOTULUI ASUPRA REZOLUŢIILOR REFERITOARE LA STATUTUL LIGII

17 (30) OCTOMBRIE

...În numele său şi al tovarăşilor care au votat cu el, Lenin declară că respingerea rezoluţiei tov. Koneaghin şi adoptarea celei propuse de tov. Martov constituie o încălcare flagrantă a statutului partidului [39]. („Care paragraf din statut a fost încălcat prin acest vot ?") Refuz să răspund la asemenea întrebări, deoarece acest lucru a reieşit îndeajuns de clar din conţinutul dezbaterilor. („Indicaţi care paragraf din statut a fost încălcat prin rezoluţia adoptată de noi".) Interpretarea statutului e de resortul instituţiilor centrale ale partidului ; şi ele se vor pronunţa.

www.dacoromanica.ro

DECLARAȚIE NEPREZENTATĂ [40]

29 octombrie 1903.

Tovarăși ! Am părăsit aseară (28/X) ședința congresului pentru că eram prea scîrbit de acea scormonire a unor bîrfeli murdare, zvonuri și convorbiri particulare pe care o întreprinsese Martov și pe care el o făcea pe un ton isteric, spre marea bucurie a tuturor amatorilor de scandal. Ca o ironie la propria sa adresă, același Martov arătase alaltăieri, în termeni foarte elocvenți, cît de incalificabile sînt referirile la convorbiri particulare care nu pot fi verificate, care te fac să te întrebi care dintre interlocutori *a mințit*. Literalmente tocmai o astfel de atitudine incalificabilă a adoptat Martov cînd m-a somat ieri pe un ton isteric să spun *cine a mințit*, eu sau el, în redarea faimoasei convorbiri particulare cu privire la faimosul grup de trei.

Această metodă de a provoca la scandal punînd întrebarea : *cine a mințit ?* este demnă numai de un duelgiu care caută o ocazie ieftină de a se bate, sau de un om în stare de surescitare isterică, incapabil să-și dea seama de absurditatea comportării sale. Din partea unui om politic care este acuzat de anumite greșeli politice, folosirea unei asemenea metode dovedește incontestabil lipsa altor mijloace de apărare, tendința lamentabilă de a muta pe terenul ciorovăielilor și al bîrfelilor o divergență cu caracter politic.

Și acum este cazul să ne întrebăm : există oare în genere vreun mijloc de apărare împotriva acestui procedeu al tuturor duelgiilor și scandalagiilor de a arunca, pe baza unor convorbiri particulare, acuzații *care nu pot fi dovedite ?* Spun : acuzații „care nu pot fi dovedite", deoarece convorbirile particu-

www.dacoromanica.ro

lare neconsemnate în procese-verbale exclud, prin însăși esența lor, *orice* posibilitate de a aduce probe, iar acuzațiile formulate pe baza lor duc la simpla repetare și declinare a cuvîntului „minciună". În arta acestei repetări, Martov a atins ieri culmea virtuozității, dar eu nu-i voi urma exemplul.

În declarația mea de ieri am indicat *un* mijloc de apărare și insist în mod categoric asupra lui. Eu propun adversarului meu să publicăm imediat, în broșură, toate acuzațiile pe care mi le-a aruncat în cuvîntarea sa prin nenumăratele sale aluzii vagi la minciună, intrigărie etc. etc. *Cer* ca adversarul meu să-și formuleze acuzațiile, sub semnătură proprie, în fața *întregului* partid, deoarece prin cuvintele sale a aruncat o umbră asupra mea ca membru al redacției O.C. al partidului, spunînd că anumite persoane nu pot ocupa funcții de răspundere în partid. Mă oblig să public *toate* acuzațiile adversarului meu, deoarece dezvăluirea tuturor intrigilor și bîrfelilor îmi va fi, nu mă îndoiesc cîtuși de puțin, cea mai bună apărare în fața partidului. Repet că, dacă se va eschiva să accepte propunerea mea, adversarul va dovedi prin aceasta că acuzațiile sale nu sînt decît insinuări voalate, izvorîte fie din apucăturile de clevetitor ale unui nemernic, fie din iresponsabilitatea isterică a unui politician care s-a poticnit.

Mai am, de altfel, încă un mijloc indirect de apărare. În declarația mea de ieri am arătat că convorbirea particulară en question * a fost redată de Martov într-un mod cu totul inexact. Nu mă voi apuca să reproduc din nou această convorbire, tocmai din cauza incertitudinii și inutilității unor afirmații *care nu pot fi dovedite*. Dar să reflecteze oricine asupra „documentului" pe care l-am remis ieri lui Martov și căruia acesta din urmă i-a dat citire ieri la congres. Acest document este ordinea de zi a congresului și comentariul meu pe marginea ei – comentariu scris *după* convorbirea „particulară", *pe care eu l-am trimis lui Martov* și pe care el mi l-a restituit cu completări.

Acest document reprezintă chintesența *neîndoielnică* a convorbirii noastre, și va fi de ajuns să analizez textul lui precis pentru a dovedi caracterul calomnios al acuzațiilor lui Martov. Iată acest text în întregime :

* — despre care este vorba. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

„Punctul 23 (de pe ordinea de zi a congresului). *Alegerea C.C. şi a redacţiei O.C. al partidului*".

Comentariul meu : „Congresul alege *trei* persoane în redacţia O.C. şi *trei* în C.C. Aceste şase persoane *l a o l a l t ă,* cu o majoritate de $^2/_3$, completează, dacă este nevoie, efectivul redacţiei Organului Central şi al Comitetului Central prin cooptare şi prezintă congresului raportul corespunzător. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacţia Organului Central şi de către Comitetul Central" *.

Martov susţinea că acest sistem a fost adoptat *exclusiv* în vederea lărgirii grupului redacţional de şase. Această afirmaţie este *vădit* contrazisă de cuvintele : „dacă este nevoie". E clar că de pe atunci încă se prevedea eventualitatea că nu va fi nevoie de o astfel de lărgire. Apoi, dacă cooptarea nu putea fi hotărîtă decît cu 4 voturi din 6, este evident că completarea redacţiei *nu putea fi făcută fără consimţămîntul unor ne-redactori,* fără consimţămîntul cel puţin al unui membru al C.C. Prin urmare, lărgirea redacţiei depindea de părerea unui om în privinţa căruia erau posibile atunci (cu o lună, dacă nu chiar cu o lună şi jumătate înainte de congres) doar cele mai vagi presupuneri. Este evident, prin urmare, că pe vremea aceea şi Martov considera că grupul redacţional de şase, ca atare, nu este capabil *să aibă mai departe o existenţă de sine stătătoare,* din moment ce votul hotărîtor în problema lărgirii grupului de trei ales era dat unui *ne-redactor,* tot ales. Transformarea vechii redacţii a „Iskrei" în redacţie a Organului Central al partidului era considerată şi de Martov ca fiind imposibilă fără ajutor din afară, fără un ajutor extraredacţional.

Să mergem mai departe. Dacă totul se rezuma *exclusiv* la lărgirea grupului de şase, ce rost avea specificarea că se alege un grup de trei ? Ar fi fost de ajuns ca cooptarea cu unanimitate de voturi să fie înlocuită prin cooptare cu o majoritate sau alta şi în genere n-ar mai fi fost nevoie să se vorbească anume despre redacţie, ci ar fi fost de ajuns să se vorbească despre cooptarea în instituţiile partidului în general, sau în

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 393. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

instituțiile centrale ale partidului în special. Este limpede, prin urmare, că nu era vorba exclusiv de lărgire. Este limpede, de asemenea, că *nu* un singur membru al vechii redacții, *ci poate doi sau chiar trei* împiedicau o eventuală lărgire, din moment ce pentru *lărgirea* grupului de șase se considera util ca el să fie *redus* mai întîi la un grup de trei.

În sfîrșit. Comparați „completarea", lărgirea componenței centrelor așa cum este reglementată de actualul statut al partidului, adoptat la congres, cu prevederile corespunzătoare ale proiectului inițial pe care Martov și cu mine l-am fixat în sus-menționatul comentariu la punctul 23 de pe ordinea de zi. Proiectul inițial prevedea că (pentru lărgirea *redacției O.C.* și pentru lărgirea C.C.) se cere consimțămîntul *a patru contra doi,* pe cînd statutul în vigoare cere, în ultimă analiză, consimțămîntul *a trei contra doi,* deoarece Consiliul este acela care hotărăște acum definitiv problema cooptării în instituțiile centrale, și dacă doi membri ai redacției plus un membru al Consiliului sînt pentru lărgirea redacției, ei pot efectua această lărgire împotriva voinței celui de-al treilea.

Prin urmare, nu încape nici cea mai mică îndoială (și acest lucru rezultă din înțelesul precis al unui document precis) că modificarea componenței redacției a fost presupusă (de mine și de Martov, și n-a fost contestată de nici unul dintre membrii redacției) cu mult înainte de congres, ea urmînd a fi efectuată independent de voința și de consimțămîntul unuia sau poate chiar a doi-trei dintre membrii grupului de șase. De aceea ne putem da seama ce valoare au acum afirmațiile ridicole despre mandatul imperativ și neformal care lega grupul de șase, despre legăturile morale dinăuntrul acestui grup, despre importanța existenței unui colectiv monolit și celelalte tertipuri de care abunda cuvîntarea lui Martov. Toate aceste tertipuri sînt în flagrantă contradicție cu textul lipsit de echivoc al comentariului, în care se cere *reînnoirea* componenței redacției printr-un procedeu destul de complicat și deci minuțios chibzuit.

Și mai neîndoielnic reiese din acest comentariu că modificarea componenței redacției era condiționată de *consimțămîntul* a cel puțin doi tovarăși din Rusia, membri ai C.C. aleși de congres. Este neîndoielnic deci că atît eu cît și Martov

www.dacoromanica.ro

speram că-i vom convinge pe aceşti viitori membri ai C.C. de necesitatea unei anumite modificări a componenţei redacţiei. Aceasta înseamnă că rezolvarea problemei referitoare la componenţa redacţiei noi o lăsam în seama unor membri ai centrelor care încă nu erau cunoscuţi cu precizie. Noi mergeam deci la luptă, *sperînd să cîştigăm de partea noastră pe aceşti membri ai centrelor*, şi dacă acum majoritatea tovarăşilor influenţi din Rusia s-au pronunţat, la congres, în favoarea mea şi nu în favoarea lui Martov (în legătură cu divergenţele iscate între noi), acesta din urmă se pune într-o postură de-a dreptul ridicolă şi nedemnă cu istericele sale văicăreli că a fost înfrînt şi cu încercările sale de a ţese intrigi şi de a răspîndi calomnii, care prin însăşi esenţa lor nu pot fi dovedite.

N. Lenin (V. I. Ulianov)

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

HOTĂRÎRE A CONSILIULUI PARTIDULUI

GENEVA, 1 NOIEMBRIE 1903

Copie.

Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

Consiliul partidului, format din Valentinov, Ilin, Ru şi Vasiliev, acesta din urmă fiind împuternicit să-l reprezinte pe Efimov, al cincilea membru al Consiliului, în urma convocării făcute de doi membri ai săi, Ilin şi Vasiliev, s-a întrunit în şedinţă la 1 noiembrie 1903, la Geneva, şi a hotărît : Consiliul consideră juste [41] acţiunile reprezentantului Comitetului Central la congresul Ligii şi-l însărcinează să reorganizeze Liga prin introducerea unor noi membri. Valentinov, Ilin, Vasiliev, pentru Efimov – Vasiliev, Ru.

Publicat în 1904 în broşura „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Geneva

Se tipăreşte după manuscris, confruntat cu textul broşurii

www.dacoromanica.ro

DECLARAŢIE CU PRIVIRE LA RETRAGEREA DIN CONSILIUL PARTIDULUI ŞI DIN REDACŢIA ORGANULUI CENTRAL [42]

Neîmpărtăşind părerea lui G.V. Plehanov, membru al Consiliului partidului şi al redacţiei O.C., că în momentul de faţă o concesie făcută martoviştilor şi cooptarea grupului de şase este utilă în interesul unităţii partidului, declar că renunţ la funcţia de membru al Consiliului partidului şi de membru al redacţiei O.C.

N. Lenin

1 noiembrie 1903
Geneva.

P.S. Declar însă în mod expres că, pe măsura puterilor mele, voi continua să sprijin prin munca mea noile instituţii centrale ale partidului.

Remisă lui Plehanov la 1.XI.1903.

Publicat în 1904, în broşura: L. Martov. „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". Geneva

Se tipăreşte după manuscris

---

www.dacoromanica.ro

SITUAŢIA BUNDULUI ÎN PARTID

Sub acest titlu, Bundul a publicat traducerea unui articol apărut în nr. 34 al gazetei „Arbeiterstimme“ [43]. Acest articol, anexat la hotărîrile Congresului al V-lea al Bundului, constituie, oarecum, un comentariu oficial pe marginea lor. În cuprinsul lui se face încercarea de a expune sistematic toate argumentele care te fac să ajungi la concluzia că Bundul „trebuie să constituie o parte federativă a partidului“. Nu este lipsit de interes să examinăm aceste argumente.

Autorul începe prin a spune că problema cea mai arzătoare care stă în faţa social-democraţiei din Rusia este aceea a unificării. Pe ce baze poate fi înfăptuită ea? Manifestul din 1898 [44] a adoptat principiul autonomiei. Autorul analizează acest principiu şi găseşte că e în dezacord cu logica, că suferă de contradicţii lăuntrice. Dacă prin probleme care privesc în mod special proletariatul evreu înţelegem numai problemele referitoare la mijloacele de agitaţie (ţinîndu-se seama de limba, psihologia şi cultura aparte a evreilor), aceasta va fi o autonomie tehnică (?). Dar o asemenea autonomie înseamnă desfiinţarea oricărei independenţe, deoarece de această autonomie se bucură orice comitet de partid, şi a echivala Bundul cu comitetele înseamnă a nega autonomia. Dacă însă prin autonomie înţelegem autonomia în unele probleme de program, este absurd să lipsim Bundul de orice independenţă în celelalte probleme de program ; or, independenţa în problemele de program presupune neapărat reprezentarea Bundului ca atare în organele centrale ale partidului, adică nu autonomie, ci federaţie. O temelie trainică pentru situaţia

www.dacoromanica.ro

Bundului în partid trebuie căutată în istoria mişcării revoluţionare evreieşti din Rusia. Această istorie ne arată că toate organizaţiile care activează în rîndurile muncitorilor evrei au fuzionat într-o singură uniune – Bundul – şi că activitatea acestuia s-a extins din Lituania în Polonia, iar apoi în sudul Rusiei. Istoria a dărîmat, aşadar, toate barierele regionale şi a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletariatului evreu. Iată un principiu care, departe de a fi rodul unor exerciţii mintale gratuite (?), constituie rezultatul întregii istorii a mişcării muncitoreşti evreieşti : Bundul este unicul reprezentant al intereselor proletariatului evreu. Or, se înţelege, o organizaţie care reprezintă întregul proletariat al unei naţionalităţi poate intra în partid numai dacă acesta este organizat pe baze federative ; proletariatul evreu este nu numai o parte a familiei mondiale a proletarilor, ci şi o parte a poporului evreu, care are o situaţie specială printre celelalte popoare. În sfîrşit, coeziunea strînsă a diferitelor părţi ale partidului îşi găseşte expresia tocmai în cadrul federaţiei, deoarece principala caracteristică a acesteia din urmă este participarea nemijlocită la treburile partidului a fiecăreia dintre părţile lui componente ; toate părţile partidului se simt atunci egale în drepturi. Autonomia însă presupune lipsa de drepturi a părţilor partidului, indiferenţă faţă de treburile comune, neîncredere reciprocă, fricţiuni şi ciocniri.

Aceasta este argumentarea autorului, pe care noi am expus-o aproape exclusiv în propriile lui expresii. Ea se reduce la trei puncte : la consideraţii de ordin general pe tema că autonomia suferă de contradicţii lăuntrice şi nu este de natură să contribuie la unirea strînsă a diferitelor părţi ale partidului ; la învăţămintele istoriei, care a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletariatului evreu, şi, în sfîrşit, la argumentul că proletariatul evreu este proletariatul unei naţionalităţi care are o situaţie specială. Autorul vrea să se sprijine deci şi pe principii organizatorice generale, şi pe învăţămintele istoriei, şi pe ideea de naţionalitate. Autorul se străduieşte – trebuie s-o recunoaştem – să examineze problema sub toate aspectele. Şi tocmai de aceea expunerea lui scoate în relief într-un mod atît de pregnant poziţia adoptată de Bund în problema care ne frămîntă pe toţi.

www.dacoromanica.ro

În cazul federației, ni se spune, părțile partidului sînt egale în drepturi și participă nemijlocit la viața întregului partid ; în cazul autonomiei, ele sînt lipsite de drepturi și nu participă, ca părți ale partidului, la viața întregului partid. Acest raționament este pe de-a-ntregul de domeniul absurdităților vădite ; el seamănă, ca două picături de apă, cu raționamentele pe care matematicienii le numesc sofisme matematice și în care – printr-un procedeu în aparență ireproșabil din punct de vedere logic – se demonstrează că doi ori doi fac cinci, că partea este mai mare decît întregul etc. Există culegeri de sofisme matematice de acest fel și ele aduc un anumit folos copiilor de școală. Dar unor oameni care se cred a fi unicii reprezentanți ai proletariatului evreu este oarecum jenant să le explici un sofism atît de elementar ca folosirea cu înțelesuri diferite a expresiei „parte a partidului" în cele două jumătăți ale unuia și aceluiași raționament. Cînd se vorbește de federație, expresia „parte a partidului" este folosită pentru a desemna o sumă de organizații din diferite localități ; cînd se vorbește de autonomie, aceeași expresie este folosită pentru a desemna fiecare organizație locală în parte. Puneți alături în același silogism aceste noțiuni pretins identice și veți ajunge la concluzia inevitabilă că doi ori doi fac cinci. Și dacă nici acum nu le este clar bundiștilor în ce constă sofismul lor, îi sfătuiesc să arunce o privire în propriul lor statut-maximum și vor vedea acolo că tocmai în cazul federației organizațiile locale comunică cu centrele de partid în mod mijlocit, pe cînd în cazul autonomiei ele comunică în mod nemijlocit. Nu, federaliștii noștri ar face mai bine să nu vorbească de „coeziune strînsă" ! Cine vrea să răstoarne teza că federația înseamnă *izolarea,* iar autonomia – *fuzionarea* părților partidului nu reușește decît să se facă de rîs.

Nu cu mult mai reușită este încercarea de a demonstra „caracterul nelogic" al autonomiei, în care scop aceasta din urmă este împărțită în programatică și tehnică. Însăși această împărțire este cît se poate de absurdă. De ce să se considere că problemele referitoare la mijloacele speciale de agitație în rîndurile muncitorilor evrei pot fi numite probleme tehnice ? Ce caută aici tehnica, cînd este vorba de particularități de limbă, psihologie și condiții de viață ? Cum se poate vorbi de autonomie în probleme de program atunci cînd e

www.dacoromanica.ro

vorba, bunăoară, de revendicarea egalității cetățenești pentru evrei ? Programul social-democrației formulează numai revendicările fundamentale, comune întregului proletariat, indiferent de deosebirile profesionale, locale, naționale, de rasă. Aceste deosebiri fac ca una și aceeași revendicare a deplinei egalități a cetățenilor în fața legii să suscite într-un loc agitația împotriva unei forme de inegalitate în drepturi, în alt loc sau în privința altor grupuri ale proletariatului – agitația împotriva unei alte forme de inegalitate în drepturi etc. Unul și același punct din program se aplică în mod diferit, în funcție de deosebirile în ceea ce privește condițiile de trai, cultura, raportul existent între forțele sociale în diferitele regiuni ale țării etc. Agitația pentru una și aceeași revendicare din program se face prin mijloace diferite, în limbi diferite, ținîndu-se seama de toate aceste deosebiri. Autonomia în problemele care privesc în mod special proletariatul unei anumite rase, unei anumite națiuni, unei anumite regiuni înseamnă, așadar, că stabilirea revendicărilor speciale în cadrul aplicării programului general, stabilirea mijloacelor de agitație este lăsată la aprecierea organizației respective. Principiile fundamentale generale ale programului și tacticii se stabilesc de către întregul partid, de către instituțiile sale centrale, iar variatele mijloace cu ajutorul cărora aceste principii se aplică în practică și în domeniul agitației se stabilesc de către diferitele organizații de partid subordonate centrului, potrivit cu deosebirile locale, de rasă, naționale, culturale etc.

Se pune întrebarea : ce poate fi neclar în această noțiune de autonomie ? Și nu înseamnă oare să faci scolastică de cea mai pură speță atunci cînd faci distincție între autonomia în probleme de program și autonomia în probleme tehnice ?

Priviți cum „se analizează din punct de vedere logic" noțiunea de autonomie în broșura de care ne ocupăm. „Din întregul ansamblu al problemelor care se pun în fața social-democrației – spune această broșură în legătură cu principiul autonomiei care a fost pus la baza manifestului din 1898 – se desprind (sic !!) unele probleme care sînt considerate că privesc în mod special proletariatul evreu... Autonomismul Bundului se termină acolo unde începe domeniul problemelor generale... De aici rezultă dualitatea situației Bundului în partid : în problemele speciale el acționează ca Bund... pe

www.dacoromanica.ro

cînd în problemele generale el își pierde fizionomia și este echivalent cu un simplu comitet de partid..." Programul social-democrat revendică egalitatea deplină a tuturor cetățenilor în fața legii. *În aplicarea* acestui punct din program, muncitorul evreu din Vilno formulează o anumită revendicare specială, iar muncitorul bașkir din Ufa – una cu totul diferită. Înseamnă oare aceasta că „din ansamblul problemelor" *„se separă* unele dintre ele" ? Dacă revendicarea generală a egalității în drepturi își găsește expresia în formularea unei serii de revendicări speciale privind desființarea unor forme speciale de inegalitate în drepturi, *înseamnă* oare aceasta că aici problemele speciale *se separă* de cele generale ? Revendicările speciale nu se separă de cele generale, ci se formulează *în cadrul aplicării* revendicărilor generale ale programului. Revendicarea ce-l privește în mod special pe evreul din Vilno se separă de cea care-l privește în mod special pe bașkirul din Ufa. Generalizarea revendicărilor lor, reprezentarea *intereselor* lor *generale de clasă* (iar nu a intereselor speciale, profesionale, de rasă, locale, naționale etc.) este o sarcină a întregului partid, o sarcină a centrului de partid. S-ar părea că lucrurile acestea sînt destul de clare ! Și, dacă bundiștii le-au încurcat, aceasta se datorește faptului că în locul unei analize logice ei ne-au dat încă și încă o dată mostre de păcătuire împotriva logicii. Ei n-au înțeles de loc raportul dintre revendicările generale ale social-democrației și cele speciale. Ei și-au închipuit că „din întregul ansamblu al problemelor ce se pun în fața social-democrației se separă unele probleme", pe cînd în realitate *fiecare* problemă cuprinsă în programul nostru este generalizarea unei serii întregi de probleme și revendicări speciale ; *fiecare* punct din program este general pentru *întregul* proletariat, subîmpărțindu-se, totodată, în probleme speciale în funcție de deosebirile existente între proletari în ceea ce privește profesiunea, condițiile de trai, limba etc. etc. Pe bundiști îi jenează caracterul contradictoriu al situației Bundului, dualitatea ei, care constă, zic ei, în faptul că în problemele speciale Bundul acționează ca atare, pe cînd în problemele generale își pierde fizionomia. Dacă ar reflecta puțin asupra acestei chestiuni, ei ar vedea că o „dualitate" asemănătoare există în situația *oricărui* muncitor social-democrat, *fără nici o excepție,* care în

www.dacoromanica.ro

problemele speciale acționează ca reprezentant al unei anumite profesiuni, ca membru al unei anumite națiuni, ca locuitor al unei anumite localități, iar în problemele generale „își pierde fizionomia" și nu se deosebește cu nimic de *orice alt* social-democrat. Așa cum este prevăzută în statutul din 1898, autonomia Bundului este întru totul similară cu autonomia Comitetului din Tula, numai că limitele ei sînt oarecum diferite și ceva mai largi în primul caz în comparație cu cel de-al doilea. Și nimic altceva decît o inepție patentă este următorul raționament, în care Bundul contestă justețea unei asemenea concluzii : „Dacă Bundului i se acordă autonomie în unele probleme *programatice*, pe ce temei i se refuză *orice* autonomie în celelalte probleme programatice ?" Acest raționament, în care problemele speciale sînt opuse problemelor generale în cadrul opoziției dintre „unele" și „*celelalte*", este o splendidă mostră de „analiză logică" bundistă ! Oamenilor acestora nu le intră în cap că aceasta înseamnă a opune culoarea, gustul și mirosul diferit al cîtorva mere *numărului* „celorlalte" mere. Ne permitem să vă asigurăm, domnilor, că nu numai unele mere, ci fiecare măr își are gustul, culoarea și mirosul său specific. Nu numai în „unele" probleme programatice, ci *în toate* aceste probleme, *fără excepție*, vi se acordă autonomie, domnilor, dar exact în măsura în care este vorba de aplicarea acestor probleme la particularitățile specifice proletariatului evreu. Mein teuerer Freund, ich rat' Euch drum zuerst Collegium logicum !*

Al doilea argument al bundiștilor constă în invocarea istoriei, care, pretind ei, a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletariatului evreu.

Această teză este, în primul rînd, inexactă. Însuși autorul broșurii spune că „activitatea pe care celelalte organizații (în afară de Bund) au desfășurat-o în această direcție (adică activitatea în rîndurile proletariatului evreu) ori nu a dat rezultate, ori a dat rezultate cu totul neînsemnate". Reiese, așadar, că, după cum recunoaște chiar autorul, o activitate a existat și, prin urmare, Bundul *nu a fost unicul* reprezentant al proletariatului evreu ; cît privește aprecierea rezultatelor acestei activități, nimeni, firește, nu va pune bază pe aprecie-

* — Cu ntîiul sfat al meu vă-ndrum către Collegium logicum ! [4] — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

rea făcută chiar de Bund ; în sfîrșit, nu e un secret pentru nimeni că Bundul *a căutat să împiedice* activitatea altor organizații în rîndurile proletariatului evreu (e de ajuns să menționăm cunoscutul episod al luptei Bundului împotriva Comitetului din Ekaterinoslav, care se încumetase să lanseze o proclamație către muncitorii evrei [46]), – prin urmare, chiar dacă rezultatele ar fi într-adevăr cu totul neînsemnate, o parte de vină în această privință îi revine chiar Bundului.

Mai departe. Doza de adevăr pe care o conțin referințele istorice ale Bundului nu dovedește încă nicidecum justețea argumentării lui. Faptele care au avut loc într-adevăr și la care s-a referit Bundul vorbesc nu în favoarea, ci împotriva lui. Ele arată că, în cei cinci ani care au trecut de la primul congres, Bundul a existat și s-a dezvoltat cu totul independent de celelalte organizații ale partidului. În general, legătura efectivă dintre toate organizațiile partidului a fost în acest timp extrem de slabă, dar legătura Bundului cu celelalte părți ale partidului nu numai că era mult mai slabă decît aceea dintre celelalte organizații, dar devenea chiar din ce în ce mai slabă. Istoria organizațiilor din străinătate ale partidului nostru dovedește cît se poate de clar că însuși Bundul *a căutat să slăbească* această legătură. În 1898 membrii Bundului făceau parte din organizația comună de partid din străinătate ; în 1903 ei s-au separat și au format în străinătate o organizație cu totul independentă. Poziția de sine stătătoare și independența Bundului, ca și accentuarea lor treptată, sînt în afară de orice îndoială.

Și ce decurge din acest fapt neîndoielnic ? Bundiștii consideră că din acest fapt decurge necesitatea de a te închina în fața lui, de a i te supune orbește, de a-l ridica la rangul de principiu, la rangul de unic principiu care oferă o bază trainică pentru situația Bundului, de a consfinți acest principiu prin statut, care trebuie să recunoască Bundului calitatea de unic reprezentant al proletariatului evreu în partid. După părerea noastră însă, o astfel de concluzie înseamnă oportunism de cea mai pură speță, „codism" de cel mai rău soi. Din istoria celor cinci ani de destrămare nu trebuie să deducem necesitatea consfințirii acesteia, ci necesitatea de a-i pune capăt o dată pentru totdeauna. Și ar mai putea oare cineva să tăgăduiască că a fost într-adevăr o pe-

www.dacoromanica.ro

rioadă de destrămare ? În mod de sine stătător şi independent s-au dezvoltat în această perioadă *toate* părţile partidului, – înseamnă oare aceasta că de aici trebuie să deducem „principiul" unei federaţii între Siberia, Caucaz, Ural, Sudul ţării etc. ?? Chiar bundiştii spun că partidul, ca unitate organizatorică a diferitelor lui părţi, nu a existat în fapt ; cum se poate atunci ca dintr-o situaţie creată în condiţiile inexistenţei partidului să se tragă o concluzie în problema *restabilirii* unităţii organizatorice ? Nu, domnilor, referirea voastră la istoria perioadei de destrămare, care a creat starea de izolare, nu dovedeşte absolut nimic altceva decît caracterul anormal al acestei izolări. A deduce un „principiu" *organizatoric* din cei cîţiva ani de *dezorganizare* a partidului înseamnă a proceda la fel cu acei reprezentanţi ai şcolii istorice care, potrivit cunoscutei observaţii sarcastice a lui Marx, erau gata să apere cnutul pe motivul că este un cnut istoric [47].

Aşadar, nici „analiza logică" a autonomiei şi nici referirile la istorie nu pot furniza măcar un simulacru de fundamentare „principială" a izolării bundiste. În schimb, argumentul al treilea, în care Bundul invocă ideea de naţiune evreiască, are un caracter vădit principial. Numai că, din păcate, această idee sionistă este cu totul falsă şi reacţionară prin esenţa ei. „Evreii au încetat de a exista ca naţiune, care este de neconceput fără un teritoriu aparte" – spune unul dintre cei mai eminenţi teoreticieni marxişti, Karl Kautsky (vezi nr. 42 al ziarului „Iskra" şi broşura tipărită după textul apărut în ziar : „Măcelul de la Chişinău şi problema evreiască", pag. 3). Iar recent, examinînd problema naţionalităţilor în Austria, acelaşi autor, încercînd să dea o definiţie ştiinţifică noţiunii de naţionalitate, stabileşte două elemente esenţiale ale acestei noţiuni : limba şi teritoriul („Die Neue Zeit" [48], 1903, nr. 2). Cuvînt cu cuvînt, aceeaşi teză este afirmată de un evreu francez, radicalul Alfred Naquet, în polemica sa cu antisemiţii şi cu sioniştii. „Dacă Bernard Lazare – spune el despre acest cunoscut sionist – vrea să se considere cetăţean al unui popor aparte, asta-i treaba lui ; eu însă declar că, deşi m-am născut evreu..., nu recunosc naţionalitatea evreiască..., eu nu am altă naţionalitate decît cea franceză... Sînt oare evreii un popor aparte ? Deşi într-un trecut foarte îndepărtat ei au fost, fără îndoială, un popor, totuşi răspunsul meu la această între-

www.dacoromanica.ro

bare este categoric *negativ*. Noțiunea de popor presupune anumite condiții, care în cazul de față nu există. Un popor trebuie să aibă un teritoriu pe care să se dezvolte, și apoi, în vremurile noastre cel puțin, cît timp o confederație mondială nu a lărgit încă această bază, un popor trebuie să aibă o limbă comună. Evreii nu mai au nici teritoriu, nici limbă comună... Bernard Lazare, desigur, ca și mine, nu știe boabă evreiește, și dacă sionismul și-ar atinge scopul, lui i-ar fi greu să se înțeleagă cu consîngenii săi (congénères) din celelalte părți ale lumii" („La Petite République", 24 sept. 1903) [49]. „Evreii germani și francezi nu seamănă de loc cu evreii polonezi și ruși. Trăsăturile caracteristice ale evreilor n-au nimic care să poarte amprenta naționalității. Dacă ar fi admisibil ca, împreună cu Drumont, să considerăm că evreii constituie o națiune, aceasta ar fi o națiune artificială. Evreul de astăzi este un produs al selecției nefirești căreia i-au fost supuși strămoșii săi în decurs de aproape 18 secole". Bundiștilor nu le mai rămîne decît să elaboreze ideea că evreii ruși constituie o naționalitate aparte, a cărei limbă este jargonul, iar teritoriul – zona de domiciliere obligatorie.

Cu totul inconsistentă din punct de vedere științific *, ideea că evreii constituie un popor aparte este reacționară prin semnificația ei politică. O dovadă practică incontestabilă în acest sens o constituie faptele îndeobște cunoscute din istoria recentă și din realitatea politică contemporană. În întreaga Europă, prăbușirea rînduielilor medievale și dezvoltarea libertății politice a fost însoțită de emanciparea politică a evreilor, de trecerea lor de la jargon la limba poporului în mijlocul căruia trăiesc și, în genere, de un progres neîndoielnic în procesul asimilării lor cu populația înconjurătoare. Trebuie oare într-adevăr să ne întoarcem iar la teoriile dezvoltării speci-

* Cercetarea științifică contemporană contestă nu numai particularitățile naționale ale evreimii, ci și particularitățile ei de rasă, punînd pe primul plan particularitățile *istoriei* evreilor. „Se poate spune oare că trăsăturile particulare ale evreimii decurg din caracterul ei de rasă?" — se întreabă K. Kautsky și răspunde că noi nici nu știm cu precizie ce este în fond rasa. „Noi nu avem nevoie să recurgem la noțiunea de rasă, care, în loc de a da un răspuns adevărat, nu face decît să ridice noi probleme. E de ajuns să urmărești istoria poporului evreu, ca să te lămurești definitiv asupra cauzelor caracterului său". Și un cunoscător al acestei istorii ca Renan spune: „Trăsăturile specifice ale evreilor și modul lor de viață sînt într-o măsură mult mai mare rezultatul condițiilor sociale (nécessités sociales) care i-au influențat în decursul veacurilor, decît un fenomen de rasă (phénomène de race)".

www.dacoromanica.ro

fice şi să declarăm că tocmai Rusia va constitui o excepţie, deşi, datorită trezirii conştiinţei eroice în rîndurile proletariatului evreu din Rusia, mişcarea de eliberare a evreilor este la noi mult mai adîncă şi mult mai largă ? Se poate susţine oare că e pur întîmplător faptul că tocmai forţele reacţionare din întreaga Europă, şi mai cu seamă din Rusia, se ridică *împotriva* asimilării evreimii şi caută să perpetueze izolarea ei ?

Problema evreiască *se pune* tocmai astfel : asimilare sau izolare ? – şi ideea de „naţionalitate" evreiască are un caracter vădit reacţionar nu numai la adepţii ei consecvenţi (sioniştii), ci şi la aceia care încearcă să împace această idee cu ideile social-democraţiei (bundiştii). Ideea de naţionalitate evreiască contrazice interesele proletariatului evreu, creînd direct şi indirect în rîndurile lui o mentalitate ostilă asimilării, o mentalitate de „ghetou". „Cînd Adunarea naţională din 1791 a decretat emanciparea evreilor – scria Renan –, ea s-a ocupat foarte puţin de problema rasei... O înfăptuire a secolului al XIX-lea a fost desfiinţarea tuturor «ghetourilor», şi eu nu-i felicit pe cei care vor să le restabilească. Rasa evreiască a adus lumii servicii foarte mari. Asimilată cu diferite naţiuni, armonios contopită cu diverse unităţi naţionale, ea va aduce şi pe viitor servicii de natura celor care figurează la activul ei în trecut". Iar Karl Kautsky, referindu-se în special la evreii ruşi, se exprimă şi mai categoric. Ostilitatea faţă de păturile alogene ale populaţiei poate fi înlăturată „numai prin aceea că păturile alogene ale populaţiei vor înceta de a fi străine şi se vor contopi cu întreaga masă a populaţiei. *Aceasta este unica rezolvare posibilă a problemei evreieşti, şi noi trebuie să sprijinim tot ceea ce contribuie la înlăturarea izolării evreilor*". Împotriva acestei unice rezolvări posibile acţionează Bundul atunci cînd, în loc de a înlătura, accentuează şi consfinţeşte izolarea evreilor prin propagarea ideii de „naţiune" evreiască şi a proiectului de federaţie între proletarii evrei şi proletarii neevrei. Aceasta este greşeala fundamentală a „bundismului", care trebuie să fie şi va fi îndreptată de reprezentanţii consecvenţi ai social-democraţiei evreieşti. Datorită acestei greşeli, bundiştii ajung la asemenea lucruri nemaivăzute în rîndurile social-democraţiei internaţionale ca aţîţarea neîncrederii proletarilor evrei faţă de proletarii nee-

www.dacoromanica.ro

vrei, suspectarea acestora din urmă, răspîndirea unor neadevăruri în ceea ce-i privește. Iată, în această privință, o dovadă scoasă din aceeași broșură : „O idee atît de absurdă (ca organizația proletariatului unei întregi naționalități să fie lipsită de dreptul de a avea reprezentanți în organele centrale ale partidului) poate fi propovăduită fățiș numai (rețineți acest lucru !) în privința proletariatului evreu, care, în virtutea destinelor istorice aparte ale poporului evreu, mai este nevoit să lupte pentru egalitate în drepturi(!!) în familia proletariatului mondial". Recent am întîlnit ceva asemănător într-o foaie sionistă, ai cărei autori tună și fulgeră împotriva „Iskrei", văzînd în lupta acesteia împotriva Bundului o dovadă că ea nu vrea să recunoască „egalitatea în drepturi" a evreului cu neevreul. Și acum bundiștii repetă atacurile sioniste ! Ei răspîndesc la adresa noastră lucruri pur și simplu neadevărate, deoarece noi nu „numai" în privința evreilor, ci și în privința armenilor, gruzinilor etc. „am propovăduit" „să fie lipsiți de dreptul de a avea reprezentanți", iar în privința polonezilor am preconizat apropierea, unirea, contopirea întregului proletariat care luptă împotriva absolutismului țarist. Doar nu degeaba ne-a atacat cu atîta înverșunare P.P.S. (Partidul socialist polonez) ! A spune că lupta pentru *ideea* sionistă de națiune evreiască, pentru *principiul* federativ de organizare a partidului este „o luptă pentru egalitatea în drepturi a evreilor *în familia proletariatului mondial*" înseamnă a degrada lupta, coborînd-o din domeniul ideilor și al principiilor în acela al suspiciunilor și ațîțărilor, al zgîndăririi unor prejudecăți create în decursul istoriei ; înseamnă a da dovadă de lipsa unor arme cu adevărat ideologice și principiale în lupta pe care o duci.

*
* *

Am ajuns, așadar, la concluzia că atît argumentele logice cît și cele istorice și naționaliste ale Bundului nu rezistă criticii. Perioada de destrămare, accentuînd oscilările din rîndurile social-democraților ruși și izolarea diferitelor organizații, a produs efecte similare și chiar și mai pronunțate în rîndurile bundiștilor. În loc de a adopta lozinca luptei împotriva acestei izolări istorice create (și accentuate datorită destrămării),

www.dacoromanica.ro

ei au ridicat-o la rangul de principiu, agățîndu-se în acest scop de sofismele pe tema caracterului lăuntric-contradictoriu al autonomiei, de ideea sionistă de națiune evreiască. Numai recunoașterea hotărîtă și deschisă a acestei greșeli și proclamarea *unei cotituri spre contopire* poate să întoarcă Bundul de pe calea greșită pe care a pornit. Și sîntem convinși că, mai devreme sau mai tîrziu, cei mai buni reprezentanți ai ideilor social-democrate în rîndurile proletariatului evreu vor sili Bundul să părăsească calea izolării și să pășească pe calea care duce la contopire.

„Iskra" nr. 51 din 22 octombrie 1903 *Se tipărește după textul apărut în ziar*

www.dacoromanica.ro

BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ŞI NARODNICISMUL DEZORIENTAT [50]

De multă vreme marxiştii ruşi atrag atenţia asupra procesului de degenerare a vechiului narodnicism rus, clasic, revoluţionar, proces care se desfăşoară neîncetat cu începere din deceniul al 9-lea al secolului trecut. Tot mai slabă devenea credinţa în structura specifică a gospodăriei ţărăneşti, în obşte ca germene şi temelie a socialismului, în posibilitatea de a evita calea capitalismului, printr-o revoluţie socială imediată, pentru care poporul ar fi deja pregătit. Îşi păstraseră semnificaţia politică doar revendicările privitoare la tot felul de măsuri menite să întărească gospodăria ţărănească şi „mica producţie populară" în general. În fond, asta nu mai era nimic altceva decît reformism burghez ; narodnicismul se dizolva în liberalism ; se crea o orientare liberală-narodnicistă, care nu voia sau nu putea să vadă că măsurile preconizate (toate aceste credite, cooperaţii, ameliorări, lărgirea proprietăţii funciare) nu depăşesc cadrul societăţii burgheze *existente*. Teoriile narodniciste ale domnilor V. V., Nikolai–on şi ale numeroşilor lor imitatori nu constituiau decît un paravan cvasiştiinţific pentru camuflarea acestui fapt neplăcut, dar cu totul neîndoielnic. Critica marxistă a sfărîmat camuflajul, iar influenţa ideilor narodnice asupra mediului revoluţionar rus a început să scadă cu o repeziciune uimitoare. Aceste idei au devenit şi în fapt un bun exclusiv al păturii cu care erau înrudite – „societatea" * liberală rusă.

* Aici, ca şi în numeroase alte locuri, Lenin foloseşte cuvîntul societate nu în sensul obişnuit, ci într-un sens mai restrîns, înţelegînd prin acest termen patura politiceşte activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcţionari din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Bernsteinismul vest-european a fost un nou șuvoi care a întărit curentul arătat, modificîndu-l în același timp. Probabil că nu degeaba se spune că „nimeni nu-i profet în țara sa". Bernstein n-a avut șansă în propria sa patrie ; în schimb însă, ideile lui au fost „luate în serios" și aplicate în practică de către unii socialiști din Franța, Italia, Rusia, care au parcurs repede distanța ce separă liberalismul de reformismul burghez. Fecundat de aceste idei, curentul liberal-narodnic de la noi și-a cîștigat noi adepți printre exmarxiști și, în același timp, s-a maturizat lăuntric, debarasîndu-se de unele iluzii primitive și adaosuri reacționare. Bernsteinismul a eșuat în încercările sale de a transforma socialismul ; în schimb, însă, a dat contururi precise noii faze a liberalismului burghez și a scos vălul socialismului de pe fața unor cvasisocialiști.

O extrem de interesantă și instructivă mostră de apropiere și contopire a ideilor oportunismului european cu ideile narodnicismului rus ne oferă articolul d-lui L. „În legătură cu problema agrară", apărut în nr. 9 (33) al revistei „Osvobojdenie" [51]. Este un adevărat articol-program, în care e conștiincios expusă atît concepția generală a autorului cît și aplicarea ei sistematică într-un domeniu concret. Acest articol va constitui un jalon în istoria liberalismului rus, marcînd un mare pas înainte în direcția cristalizării și consolidării lui.

Autorul îmbracă liberalismul său burghez într-un veșmînt cusut după ultimul cuvînt al modei. Repetînd aproape cuvînt cu cuvînt spusele lui Bernstein, el încearcă cu o seriozitate amuzantă să convingă pe cititor că „liberalismul și socialismul nu pot fi nicidecum despărțite unul de altul sau chiar opuse unul altuia : prin idealul lor fundamental, ele sînt identice și de nedespărțit – socialismul nu constituie o amenințare la adresa liberalismului, cum se tem mulți, el vine nu pentru a distruge, ci pentru a înfăptui principiile liberalismului". Vorba ceea : vrabia mălai visează, iar d-l L. și cei de teapa lui tare ar vrea ca social-democrații să nu se separe de liberali, ca ei să conceapă socialismul „nu în sensul unor dogme date de-a gata și al unor doctrine anchilozate, care au pretenția de a prevedea dinainte întregul mers al dezvoltării istorice..." (etc. etc. cu totul în spiritul gazetei „Revoliuționnaia Rossiia" [52])..., ci „ca un ideal etic general..." (pe care, după cum se știe, toți filistinii, inclusiv liberalii, îl consideră

www.dacoromanica.ro

de domeniul lucrurilor irealizabile în această viaţă pămîntească, de domeniul vieţii de apoi şi al „lucrurilor în sine").

Liberalii, firește, ar vrea – iertaţi-mi expresia vulgară ! – să-şi prezinte marfa sub un aspect atrăgător, să identifice liberalismul politic din Rusia cu democratismul social-economic. Ideea aceasta este foarte „binevoitoare", dar, în acelaşi timp, foarte confuză şi foarte perfidă. Binevoitoare, fiindcă exprimă bunele intenţii ale unei anumite părţi a liberalilor de a preconiza largi reforme sociale. Confuză, fiindcă la baza ei stă tendinţa de a opune liberalismul democratic liberalismului burghez (iarăşi cu totul în spiritul gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia" !) ; autorul, după cît se vede, habar n-are că în orice societate capitalistă nu pot să nu existe anumite elemente *burghezo*-democratice care se pronunţă pentru largi reforme democratice şi social-economice ; asemenea tuturor Millerandilor ruşi, autorul ar vrea să pună în aceeaşi oală reformismul *burghez* şi socialismul, conceput, desigur, „nu în sensul unor dogme date de-a gata" etc. Ideea aceasta, în sfîrşit, este foarte perfidă, fiindcă autorul caută să se încredinţeze pe sine şi să încredinţeze şi pe alţii că simpatiile pentru reforme – „grija pentru nevoile şi interesele poporului, «democratismul» în sensul etic adevărat şi înalt al acestui cuvînt" – de care dă dovadă o anumită parte a liberalilor într-un anumit moment istoric sînt sau pot fi o însuşire permanentă a liberalismului în general. Înduioşătoare naivitate. Parcă cine nu ştie că orice guvern burghez demisionat, orice „opoziţie a Maiestăţii-Sale" face întotdeauna paradă de „democratismul" ei autentic, înalt şi etic, atîta timp cît rămîne în opoziţie ? Burghezia rusă se joacă de-a narodnicismul (şi uneori în mod sincer) tocmai pentru că se află în opoziţie, pentru că nu a ajuns încă la cîrma statului. La viclenele cuvinte de dragoste ale domnilor de la „Osvobojdenie", proletariatul rus va răspunde : pas si bête, messieurs ! Nu sînt atît de prost, domnilor, ca să cred aşa ceva !

De la consideraţii generale asupra identităţii liberalismului cu socialismul, d-l L. trece la teoria generală a problemei agrare. Într-un spaţiu de zece rînduri, el desfiinţează marxismul (iarăşi şi iarăşi în spiritul gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia"), expunîndu-l în acest scop, după cum se obişnuieşte, într-o formă vulgar-simplistă, declarîndu-l necorespunzător

www.dacoromanica.ro

datelor experienței, nedovedit științificește și în genere eronat ! Este extrem de caracteristic că, în sprijinul afirmațiilor sale, autorul nu invocă decît literatura *socialistă* (subliniat de L.) europeană, probabil literatura bernsteiniană. Foarte convingătoare referire. Dacă socialiștii europeni *(europeni !)* încep să gîndească și să raționeze ca burghezii, de ce burghezii ruși să nu se declare și narodnici, și socialiști ? Concepția marxistă asupra problemei țărănești – caută să ne convingă d-l L. –, „dacă ar fi incontestabilă și singura posibilă, ar pune întreaga Rusie a zemstvelor (sic !) într-o situație groaznică, tragică, condamnînd-o la inactivitate, dată fiind imposibilitatea dovedită a unei politici agrare progresiste și, în genere, imposibilitatea unei ajutorări raționale, eficace a gospodăriei țărănești". Argumentul, după cum vedeți, e peremptoriu : *deoarece* marxismul demonstrează imposibilitatea unei prosperități cît de cît durabile a unor pături cît de cît largi ale țărănimii în condițiile capitalismului, *înseamnă* că el pune într-o situație groaznică, tragică, Rusia „zemstvelor" (nu cumva s-a scris greșit „zemstvelor" în loc de „moșierilor" ?), adică Rusia care trăiește tocmai pe seama ruinării și proletarizării țărănimii. Da, da, unul dintre meritele istorice-mondiale ale marxismului este tocmai faptul că a pus o dată pentru totdeauna într-o situație groaznică, tragicomică pe ideologii burgheziei, care se îmbracă în veșmîntul narodnicismului, al democratismului social-economic etc.

Pentru a nu lăsa nerelevată nici una dintre exhibițiile teoretice ale d-lui L., ne mai rămîne să reproducem următoarea perlă : „Aici (adică în agricultură) – ni se spune – nu există și nu poate să existe progresul automat (!) care este, într-o anumită măsură, posibil în industrie, în funcție de dezvoltarea obiectivă (!) a tehnicii". Această cugetare arhiprofundă este pe de-antregul împrumutată de la autori din tagma d-lor Kablukov, Bulgakov, E. David e tutti quanti, care în „doctele" lor lucrări justifică caracterul înapoiat al concepțiilor lor prin starea de înapoiere tehnică, economică și socială a agriculturii. Starea de înapoiere a agriculturii este neîndoielnică, de mult recunoscută de marxiști și pe deplin explicabilă, pe cînd „progresul automat (fie și într-o anumită măsură) în industrie" și dezvoltarea obiectivă a tehnicii – asta-i curată bazaconie.

www.dacoromanica.ro

Dar în articolul d-lui L. incursiunile în domeniul ştiinţei nu sînt decît simple ornamente arhitectonice. Ca un adevărat om politic realist, paralel cu o nemaipomenită confuzie în consideraţiile generale, el ne oferă un program practic cît se poate de lucid şi de concret. Ce-i drept, el menţionează cu modestie – în limbajul său pur cancelarist – că nu intenţionează să întocmească un program şi că se limitează să-şi expună punctul de vedere, dar aceasta nu este decît falsă modestie. În realitate avem în articolul d-lui L. o expunere extrem de amănunţită şi completă a programului agrar al liberalilor ruşi, căruia nu-i lipseşte decît o stilizare şi o grupare pe puncte. Programul este conceput într-un spirit consecvent liberal : libertate politică, o reformă fiscală democratică, libertatea deplasării, o politică agrară ţărănească-democratică, îndreptată spre democratizarea proprietăţii funciare. În vederea acestei democratizări, programul cere libertatea de ieşire din obşte, transformarea acesteia din urmă dintr-o asociaţie forţată într-o asociaţie liberă, asemenea oricărei alte asociaţii economice, democratizarea regimului juridic al arenzii. „Statul" trebuie să sprijine „trecerea pămînturilor în mîinile maselor muncitoare" printr-o serie întreagă de măsuri, ca : extinderea activităţii băncii ţărăneşti, etatizarea domeniilor coroanei, „crearea de mici gospodării individuale sau cooperatiste, bazate pe muncă", în sfîrşit, exproprierea sau răscumpărarea obligatorie a pămînturilor de care au nevoie ţăranii. „Firește, această răscumpărare obligatorie trebuie pusă pe terenul ferm al legalităţii şi încadrată în fiecare caz în parte într-un sistem de garanţii sigure", dar în unele cazuri ea trebuie înfăptuită „aproape (sic !) necondiţionat", de pildă în cazul „pămînturilor răşluite", care generează relaţii de tip feudal. În scopul lichidării relaţiilor semifeudale, statului trebuie să i se recunoască dreptul de a proceda la exproprierea şi la delimitarea forţată a terenurilor respective.

Acesta este programul agrar al liberalilor. O paralelă între el şi programul agrar social-democrat se impune de la sine. Asemănarea se manifestă în identitatea tendinţei imediate şi în similitudinea majorităţii revendicărilor. Deosebirea se rezumă la următoarele două puncte, care au o importanţă cardinală. În primul rînd, înlăturarea rămăşiţelor feudale (for-

www.dacoromanica.ro

mulată direct, ca țel, în ambele programe) este prevăzută de social-democrați ca o revendicare care trebuie înfăptuită pe cale revoluționară și cu o consecvență revoluționară, pe cînd liberalii vor s-o înfăptuiască pe cale reformistă și în mod inconsecvent. În al doilea rînd, social-democrații subliniază că orînduirea curățită de rămășițele feudale va fi o orînduire burgheză, dezvăluie de pe acum toate contradicțiile ei și caută să lărgească imediat, să facă mai conștientă lupta de clasă care mocnește în adîncurile acestei noi orînduiri și care încă de pe acum răbufnește la suprafață. Liberalii ignorează caracterul burghez al orînduirii curățite de rămășițele iobăgiei, estompează contradicțiile ei, caută să tocească lupta de clasă care mocnește în adîncurile ei.

Să ne oprim asupra acestor deosebiri.

Caracterul reformist și inconsecvent al programului agrar liberal se vede limpede, în primul rînd, din faptul că el nu merge mai departe de „răscumpărarea obligatorie", pe care, de altfel, n-o admite decît „aproape" necondiționat, – în timp ce programul agrar social-democrat cere ca pămînturile răsculate să fie expropriate, fără despăgubire, de la vechii lor proprietari și admite răscumpărarea numai în cazuri speciale, cu mențiunea că ea urmează să se facă pe seama proprietății funciare nobiliare. Social-democrații nu renunță, după cum se știe *, nici la exproprierea întregului pămînt moșieresc, socotind doar inadmisibilă și aventuroasă includerea în program a unei astfel de revendicări, care nu în toate condițiile este oportună. Chiar de la început social-democrații cheamă proletariatul să facă primul pas revoluționar împreună cu țărănimea înstărită, pentru ca imediat după aceea să meargă mai departe ori împreună cu burghezia țărănească împotriva clasei moșierilor, ori împotriva burgheziei țărănești unite cu clasa moșierilor. Chiar și aici, în lupta împotriva relațiilor semifeudale, liberalii se tem de inițiativă de clasă și de luptă de clasă. Ei vor să dea reforma pe mîna „statului" (uitînd caracterul lui de clasă), reprezentat prin organele de autoadministrare și prin comisii „speciale", punînd pe același plan – ceea ce este cît se poate de caracteristic – exproprierea pă-

* Vezi declarația lui Plehanov în nr. 4 al revistei „Zarea" și răspunsul meu către X. (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 221. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

mînturilor răşluite şi exproprierile de terenuri pentru căile ferate !! Liberalii noştri nici nu şi-ar putea exprima sau, mai bine zis, *trăda* mai clar dorinţa ascunsă de a introduce în noua reformă, în favoarea claselor cîrmuitoare, dispoziţii „convenabile" de felul celor care încadrează pretutindeni şi întotdeauna vînzările de pămînt către căile ferate. Şi aceasta paralel cu frazele bombastice pe tema înlocuirii politicii agrare aristocratice de castă printr-o politică ţărănească-democratică ! Cine vrea să realizeze în fapt o astfel de înlocuire trebuie să facă apel nu la „interesul obştesc", ci la starea socială asuprită – ţărănimea – împotriva celei asupritoare – nobilimea –, trebuie s-o *ridice* pe cea dintîi împotriva celei de-a doua, trebuie să adreseze ţărănimii chemarea de a desfăşura o activitate revoluţionară, iar nu statului îndemnul de a începe o activitate reformatoare. Mai departe. Vorbind despre lichidarea relaţiilor semifeudale, liberalii se feresc să precizeze care anume relaţii vor ei să cureţe de iobăgie. D-l L., de pildă, repetă vorbele frumoase ale d-lor Nikolai–on, V. V. etc. despre „principiul recunoaşterii dreptului agricultorilor asupra pămîntului muncit de ei", despre „viabilitatea" ţărănimii, dar trece modest sub tăcere „principiul" gospodăririi burgheze şi al exploatării muncii salariate de către aceşti ţărani viabili. Democraţii burghezi nu ştiu şi nici nu vor să ştie că înfăptuirea consecventă a democratismului în domeniul agrar înseamnă întărirea şi consolidarea inevitabilă tocmai a elementelor mic-burgheze ale ţărănimii. În proletarizarea ţărănimii, d-l L. (tot după exemplul narodnicilor şi în spiritul gazetei „Revoliuţionnaia Rossiia") refuză să vadă „un tip de dezvoltare", explicînd-o prin existenţa „rămăşiţelor iobăgiei" şi prin „starea patologică generală a satului" ! Probabil că după introducerea constituţiei va înceta la noi creşterea oraşelor, exodul sărăcimii satelor, trecerea moşierilor de la gospodăria bazată pe munca în dijmă la cea bazată pe munca salariată etc. ! Descriind binefacerile pe care revoluţia franceză le-a adus ţărănimii din Franţa, d-l L. vorbeşte patetic despre dispariţia anilor de foamete, despre avîntul şi progresul agriculturii, dar despre faptul că acesta a fost un progres burghez, bazat pe formarea unei clase „stabile" de muncitori salariaţi agricoli şi pe mizeria cronică a masei păturilor *de jos*

www.dacoromanica.ro

ale țărănimii, despre aceasta burghezul narodnicizant nu suflă, bineînțeles, nici o vorbă.

Într-un cuvînt, deosebirea dintre programul agrar al d-lui L. și programul agrar social-democrat reproduce în mic, cu o remarcabilă exactitate, toate deosebirile generale dintre programul-minimum al democrației liberale și acela al democrației proletare. Fie că veți lua aceste programe așa cum le formulează teoreticește ideologii respectivi sau așa cum le aplică în practică partidele și curentele respective, fie că veți arunca o privire asupra istoriei anului 1848, de pildă, veți vedea tocmai aceste două deosebiri fundamentale dintre formularea liberală și formularea social-democrată a sarcinilor practice imediate : pe de o parte, jumătăți de măsuri reformiste în lupta împotriva rămășițelor iobăgiei și estomparea contradicțiilor de clasă ale societății „moderne", iar pe de alta – lupta revoluționară împotriva rămășițelor trecutului, în scopul lărgirii, dezvoltării și ascuțirii luptei de clasă pe terenul noii societăți. Firește, aceste deosebiri fundamentale, care țin de însăși natura societății capitaliste în dezvoltare, se manifestă în forme foarte diferite în state naționale diferite și în timpuri diferite. Incapacitatea de a întrezări îndărătul formelor noi și originale „vechea" democrație burgheză constituie trăsătura caracteristică a ideologilor consecvenți și inconsecvenți ai acesteia. Printre aceștia din urmă, de pildă, nu putem să nu-l socotim pe reprezentantul „narodnicismului dezorientat" – d-l P. Novobrantev (vezi nr. 32 și 33 ale gazetei „Revoliuționnaia Rossiia"), care, în legătură cu atacurile „Iskrei" împotriva revistei „Osvobojdenie", ca publicație de clasă a burgheziei, observă ironic : „Curat burghezie !" „D-l Struve – ne dăscălește cu un aer de superioritate „Revoliuționnaia Rossiia" – este un reprezentant al «intelectualității», iar nu al «burgheziei ca clasă», deoarece el nu grupează și nu antrenează nici un fel de clase sau stări sociale". Foarte bine, domnilor ! Dar dacă ați aprofunda puțin lucrurile, ați vedea că d-l Struve este un reprezentant al intelectualității *burgheze*. Cît privește burghezia ca clasă, proletariatul rus o va vedea în fața sa pe scena istoriei numai atunci cînd va exista libertate politică, cînd guvernul va fi aproape nemijlocit „un comitet" al uneia sau alteia dintre păturile burgheziei. Și numai niște „socialiști din eroare" pot să nu știe că este de

www.dacoromanica.ro

datoria lor să deschidă ochii proletariatului asupra burgheziei aşa cum se manifestă ea atît în activitatea ei cît şi în gîndirea ei, atît în starea ei de maturitate cît şi în vîrsta visurilor adolescenţei.

Şi dacă e vorba de tendinţe spre visare, ar trebui să ne ocupăm în mod special de d-l Novobranţev. Dar articolul nostru s-a lungit atît de mult, iar concepţia despre lume şi vederile agrar-istorice ale d-lui Novobranţev conţin atît de multe lucruri interesante, mai ales în comparaţie cu cele ale d-lui L., încît sîntem nevoiţi să amînăm pentru altă dată discuţia pe această temă.

Scris între 29 octombrie şi 5 noiembrie (11 şi 18 noiembrie) 1903

Publicat în ziarul „Iskra" nr. 54 din 1 decembrie 1903
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CĂTRE REDACȚIA O.C. AL P.M.S.D.R.

Stimate tovarășe ! Vă rog să publicați în „Iskra" următoarea declarație :

„Cu începere de la 1 noiembrie (st. n.) 1903, N. Lenin nu mai face parte din redacția «Iskrei»".

Cu salutări social-democrate,
N. Lenin

Scris la 5 (18) noiembrie 1903

Publicat în 1904 în broșura : L. Martov. „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". Geneva

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

DECLARAŢIE NEPUBLICATĂ [53]

În şedinţa sa din 27 noiembrie 1903, ţinută la Geneva, Comitetul Central al P.M.S.D.R. a adoptat în unanimitate următoarea hotărîre.

Cooptînd pe martovişti ca membri ai redacţiei, tov. Plehanov a trecut faţiş de partea minorităţii congresului partidului, minoritate pe care chiar dînsul a caracterizat-o de multe ori, în mod public, ca fiind înclinată spre oportunism şi anarhism. Din procesele-verbale ale congresului partidului şi ale congresului Ligii, lucrul acesta va reieşi cu toată claritatea. Această trecere constituie o încălcare directă a voinţei congresului partidului, săvîrşită sub influenţa Ligii din străinătate şi în pofida hotărîrii ferm declarate a majorităţii comitetelor din Rusia ale partidului. Comitetul Central nu poate admite o astfel de încălcare a voinţei congresului, cu atît mai mult cu cît, profitînd de demisia tov. Lenin pentru a face acest pas al său, tov. Plehanov a abuzat pur şi simplu de încrederea tov. Lenin, care şi-a dat demisia în mod condiţionat, în interesul instaurării păcii în partid. Or, respingînd ultimatumul din 25 noiembrie [54] al C.C., martoviştii au refuzat să accepte pacea şi prin aceasta au declarat război.

De aceea C.C. ia pe cale revoluţionară în mîinile sale Organul Central al partidului şi declară că va lupta din răsputeri pentru ca voinţa întregului partid, iar nu voinţa Ligii din străinătate şi nici trădarea unei persoane oarecare, să hotărască soarta viitoare a partidului.

Comitetul Central

Scris la 14 (27) noiembrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1923, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

SCRISOAREA C.C. AL P.M.S.D.R. CĂTRE ADMINISTRAŢIA LIGII DIN STRĂINĂTATE, CĂTRE GRUPELE DE SPRIJIN ALE PARTIDULUI ŞI CĂTRE TOŢI MEMBRII DE PARTID AFLAŢI ÎN STRĂINĂTATE [55]

Tovarăşi ! Unirea definitivă a partidului pune acum în faţa noastră sarcina imperioasă, arzătoare, de a da o largă dezvoltare muncii din străinătate a social-democraţiei şi de a uni strîns pe toţi activiştii care acţionează în acest domeniu.

Potrivit statutului partidului (§ 13), întreaga muncă din străinătate a partidului se împarte în două mari domenii, diferite ca tip de organizare. Pe de o parte, munca de propagandă şi agitaţie în străinătate o conduce direct şi o centralizează în mîinile sale Liga din străinătate. C.C. va lua toate măsurile pentru a ajuta la centralizarea deplină a acestei munci în mîinile Ligii şi pentru a asigura autonomia Ligii în această funcţie. Pe de altă parte, în domeniul sprijinirii mişcării din Rusia, Liga acţionează numai prin intermediul persoanelor şi grupelor anume desemnate de Comitetul Central.

Îndemnînd pe toţi membrii Ligii, toate grupele de sprijin şi pe toţi membrii de partid aflaţi în străinătate să dea Ligii tot sprijinul în munca ei de propagandă şi agitaţie, C.C. intenţionează să-şi concentreze acum toate eforturile asupra organizării acestor grupe intermediare, prin mijlocirea cărora trebuie să se efectueze sprijinirea mişcării din Rusia.

Sarcinile ce-i revin în acest domeniu, C.C. le înţelege în felul următor.

Sprijinul ce se acordă din străinătate mişcării din Rusia constă mai ales în 1) trimiterea de activişti revoluţionari în Rusia ; 2) trimiterea sumelor de bani strînse în străinătate ; 3) culegerea în străinătate a datelor referitoare la legături conspirative, a ştirilor şi indicaţiilor referitoare la Rusia şi

www.dacoromanica.ro

care trebuie să fie imediat transmise în țară pentru a se veni în ajutorul tovarășilor ce activează acolo, pentru a se preîntîmpina eventuale căderi etc. ; 4) trimiterea de publicații de partid în Rusia etc.

Fără a avea pretenția de a epuiza prin această enumerare toate formele sprijinului direct ce se acordă din străinătate mișcării din Rusia, credem totuși că deocamdată e de ajuns să indicăm principalele forme ale acestui sprijin și să adaptăm la aceste forme organizația în curs de creare. Experiența va arăta în ce măsură vor fi necesare pe viitor modificări în această organizație.

Să începem cu trimiterea celor care pleacă să activeze în Rusia. Ar fi de dorit, bineînțeles, ca un număr cît mai mare dintre aceștia să intre în contact direct cu principala agenție din străinătate a C.C., și anume cu cea din Geneva, căpătînd de la ea adrese conspirative, parole, bani și directivele necesare. Dar o serie întreagă de persoane care pleacă să activeze în Rusia nu au, desigur, posibilitatea să treacă prin Geneva ; de aceea Comitetul Central intenționează să numească agenți ai săi în toate centrele cît de cît importante din străinătate : Londra, Paris, Bruxelles, Berlin, Viena și altele. Oricine intenționează să plece în Rusia pentru a activa acolo este invitat să se adreseze agentului local al C.C. ; acest agent va lua toate măsurile pentru ca persoana care pleacă să poată ajunge cît mai repede și cu cît mai puține riscuri la locul de destinație, ca primii pași ai celui care pleacă în Rusia să corespundă planului general al C.C. în ceea ce privește repartizarea forțelor și a mijloacelor etc. C.C. speră că Liga din străinătate va da tot concursul acestor agenți ai C.C., de pildă informînd cît mai mulți tovarăși din străinătate asupra funcțiilor acestor agenți, asupra condițiilor în care se poate lua legătură cu ei, ajutînd la o organizare cît mai conspirativă a acestor legături etc.

Deoarece trimiterea de oameni în Rusia din marile centre din străinătate constituie o sarcină foarte importantă și deoarece nu întotdeauna este posibil ca un singur om să cunoască temeinic pe cei care sînt trimiși, C.C. va numi, pe măsura necesității, nu un singur agent, ci un grup de agenți, potrivit § 13 din statutul partidului.

www.dacoromanica.ro

Mai departe. În ceea ce privește trimiterile de bani, ar fi cît se poate de dorit ca colectarea banilor în străinătate să fie complet centralizată în mîinile Ligii, iar administrația Ligii să transmită Comitetului Central sumele colectate. Numai în caz de necesitate va trebui, poate, în funcție de indicațiile experienței, ca anumite sume să fie transmise de secțiile locale ale Ligii direct agenților locali ai C.C., de pildă atunci cînd împrejurări excepționale reclamă acordarea unui ajutor imediat la o evadare, la trimiterea unui om, la trimiterea unui transport de literatură etc. Comitetul Central își exprimă speranța că administrația Ligii va da secțiilor indicații corespunzătoare și va elabora cele mai bune forme de evidență în ceea ce privește colectarea și cheltuirea banilor.

Apoi, toți tovarășii știu, desigur, că de foarte multe ori persoanele care sosesc din Rusia în străinătate aduc știri care ar putea fi de mare folos activiștilor din Rusia, de pildă știri despre proporțiile căderilor, despre necesitatea de a preveni pe anumiți tovarăși dintr-un oraș situat la mare depărtare de locul căderii, despre necesitatea de a folosi în Rusia anumite legături pe care tovarășul fugit sau plecat n-a reușit sau n-a putut să le folosească etc. Firește, pe măsura unificării definitive a întregii munci de partid sub conducerea Comitetului Central, se va ivi tot mai des posibilitatea de a aduna toate aceste legături și indicații chiar în Rusia, și aceasta este singura cale normală și de dorit. În același timp însă este neîndoielnic că mult timp încă vor exista cazuri cînd, din diferite motive, tovarăși fugiți sau plecați legal din Rusia nu vor fi reușit să transmită în Rusia legăturile, așa încît va trebui să fie folosită în acest scop prezența lor în străinătate.

În sfîrșit, Comitetul Central va căuta, bineînțeles, să facă în așa fel încît transportarea literaturii să fie centralizata într-o măsură cît mai deplină în mîinile unui grup special de transport, o parte din membrii căruia se va afla întotdeauna în străinătate. De aceea Comitetul Central va numi agenți speciali pentru conducerea depozitelor de literatură de partid în diferite centre din străinătate, pentru întreținerea de legături cu frontierele etc. Dar, oricît de bine ar fi organizată transportarea literaturii, vor rămîne, firește, întotdeauna anumite lacune, pe care va trebui să le umplem profitînd de ocazii neprevăzute, trimițînd (eventual) geamantane, folosind

www.dacoromanica.ro

prilejuri favorabile de legături comerciale, de comunicaţii maritime etc. Toate înştiinţările, indicaţiile şi informaţiile în legătură cu toate aceste chestiuni trebuie de asemenea transmise agenţilor C.C., care vor concentra toate chestiunile de acest fel şi vor acţiona potrivit planului general şi indicaţiilor Comitetului Central.

Aducînd la cunoştinţa administraţiei Ligii planul său de muncă, C.C. îşi exprimă convingerea că, la rîndul ei, Liga va da tot concursul agenţilor din străinătate ai Comitetului Central şi va lua, în special, măsurile necesare pentru ca aceşti agenţi să poată cunoaşte cît mai larg grupele de sprijin, cercurile de tineret etc. etc.

Scris nu mai devreme de 16 (29) noiembrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE REDACŢIA „ISKREI“ [56]

SCRISOARE CĂTRE REDACŢIE

Articolul „Ce nu trebuie făcut ?“ ridică unele probleme atît de importante şi, în momentul de faţă, atît de arzătoare ale vieţii noastre de partid, încît e greu să rezişti dorinţei de a răspunde neîntîrziat la amabila invitaţie a redacţiei, care oferă ospitalier coloanele organului ei, – greu îndeosebi pentru un colaborator permanent al „Iskrei“, greu mai ales într-un moment ca cel de astăzi, cînd a întîrzia cu votul tău timp de o săptămînă înseamnă, poate, a renunţa cu totul să-ţi mai dai votul.

Eu însă aş vrea să-mi dau votul consultativ, spre a înlătura unele eventuale şi poate chiar inevitabile neînţelegeri.

Aş vrea să spun înainte de toate că, după părerea mea, autorul articolului are de o mie de ori dreptate atunci cînd insistă asupra necesităţii de a păstra unitatea partidului şi de a evita noi sciziuni, – mai ales din cauza unor divergenţe care nu pot fi considerate esenţiale. Îndemnurile la o atitudine paşnică, tolerantă şi concesivă sînt în genere cît se poate de lăudabile din partea unui conducător, dar mai ales în momentul de faţă. A anatemiza sau a exclude din partid nu numai pe foştii economişti, ci şi grupuleţele de social-democraţi care suferă de „oarecare inconsecvenţă“ ar însemna, fără îndoială, a face un pas nechibzuit, un pas atît de nechibzuit, încît înţelegem pe deplin tonul iritat cu care autorul articolului vorbeşte despre cei care i se par a fi nişte rigizi şi încăpăţînaţi Sobakevici fără minte, în stare să ceară o astfel de excludere. Ba mai mult chiar : sîntem de părere că atunci cînd vom avea un program al partidului şi o organizaţie de

www.dacoromanica.ro

partid va trebui nu numai să deschidem ospitalier coloanele organului de presă al partidului pentru un schimb de opinii, ci și să dăm posibilitatea de a-și expune sistematic divergențele, fie și neînsemnate, acelor grupuri sau, cum spune autorul, acelor grupulețe care din lipsă de consecvență apără unele dogme ale revizionismului și care, dintr-un motiv sau altul, insistă asupra particularismului și individualității lor de grup. Tocmai pentru a nu fi prea rigizi și mult prea aspri față de „individualismul anarhic", socotim că este necesar să se facă tot posibilul – mergîndu-se chiar pînă la unele derogări de la frumoasele scheme ale centralismului și de la principiul respectării necondiționate a disciplinei – pentru a se acorda acestor grupulețe libertatea de a-și expune punctul de vedere, pentru a se da întregului partid posibilitatea de a cîntări cît de profunde sau cît de neînsemnate sînt divergențele, de a stabili unde anume, în ce și *din partea cui anume* se observă o *inconsecvență*.

E timpul, într-adevăr, să ne debarasăm cu hotărîre de tradițiile spiritului sectar de grup și – într-un partid care se sprijină pe mase – să lansăm lozinca categorică : *cît mai multă lumină ;* este necesar ca partidul să știe *totul,* este necesar să i se pună la dispoziție *întregul, absolut întregul material de care are nevoie* pentru a se putea pronunța asupra tuturor divergențelor, recidivelor de revizionism, încălcărilor de disciplină etc. Cît mai multă încredere în judecata de sine stătătoare a întregii mase a activiștilor de partid : ei și numai ei vor ști să modereze înflăcărarea excesivă a grupulețelor care înclină spre sciziune, vor ști, prin înrîurirea lor înceată, neobservată, dar în schimb perseverentă, să le insufle „libera voință" de a respecta disciplina de partid, vor ști să potolească zelul individualismului anarhic, și, prin simplul fapt al indiferenței lor, vor ști să documenteze, să demonstreze și să scoată în evidență semnificația infimă a divergențelor, pe care elementele pornite pe sciziune caută să le exagereze cît mai mult cu putință.

La întrebarea : „ce nu trebuie făcut ?" (ce nu trebuie făcut în general și ce nu trebuie făcut pentru a nu provoca o sciziune), eu aș răspunde înainte de toate : să nu se ascundă partidului motivele de sciziune care se ivesc și se dezvoltă, să nu se ascundă nimic din împrejurările și întîmplările care pot

www.dacoromanica.ro

constitui asemenea motive. Mai mult chiar, să nu se ascundă nu numai partidului, ci, pe cît posibil, nici publicului larg. Spun „pe cît posibil", deoarece am în vedere ceea ce trebuie să rămînă ascuns în virtutea cerinţelor conspiraţiei, dar în sciziunile noastre împrejurările de acest gen au un rol cu totul neînsemnat. O largă publicitate – iată mijlocul cel mai sigur şi unicul mijloc de nădejde pentru evitarea sciziunilor care pot fi evitate, pentru reducerea la minimum a răului pe care-l vor pricinui sciziunile devenite azi inevitabile.

Într-adevăr, gîndiţi-vă bine ce îndatoriri incumbă partidului de pe urma faptului că în prezent el are de-a face cu *masa,* şi nu cu diferite cercuri. Pentru a deveni nu numai în vorbe un partid al maselor, trebuie să facem în aşa fel încît la întreaga viaţă a partidului să participe mase din ce în ce mai largi, pe care noi să le ridicăm necontenit de la indiferentism politic la protest şi la luptă, de la atitudinea de protest general la adoptarea conştientă a concepţiilor social-democrate, de la adoptarea acestor concepţii la sprijinirea mişcării, de la sprijinirea mişcării la activitate în cadrul unei organizaţii a partidului. Poate fi obţinut oare acest rezultat dacă nu introducem cea mai largă publicitate în problemele de a căror rezolvare depinde exercitarea unei înrîuriri de un fel sau altul asupra maselor? Muncitorii vor înceta să ne mai înţeleaga şi ne vor părăsi, ca pe un stat-major fără armată, în cazul unor sciziuni pentru divergenţe neînsemnate – spune autorul, şi are perfectă dreptate. Şi pentru ca muncitorii *să nu poată* înceta să ne înţeleagă, pentru ca experienţa lor de luptă şi simţul lor proletar *să ne înveţe cîte ceva şi pe noi,* „conducătorii", este necesar ca muncitorii organizaţi să se deprindă să urmărească motivele de sciziune care se ivesc (motive de acest fel au existat întotdeauna şi vor reapare întotdeauna în orice partid de masă), să aibă o atitudine conştientă faţă de aceste motive, să aprecieze ceea ce se petrece în cutare sau cutare Poşehonie [57] din Rusia sau din străinătate din punctul de vedere al intereselor întregului partid, al intereselor întregii mişcări în ansamblu.

Autorul are, incontestabil, dreptate atunci cînd subliniază că centrului nostru i se va da mult şi i se va cere mult. Aşa e. Şi tocmai de aceea este necesar ca *întregul partid să-şi educe* sistematic, neîncetat şi pe îndelete oameni potriviţi pen-

www.dacoromanica.ro

tru instituțiile centrale, ca el să vadă în fața lui, ca în palmă, *întreaga activitate* a fiecărui candidat la acest post înalt, ca el să cunoască chiar și particularitățile lor individuale, părțile lor tari și slabe, victoriile și „înfrîngerile" lor. Asupra unora dintre cauzele acestor înfrîngeri autorul face o serie de observații remarcabil de subtile și, probabil, întemeiate pe o experiență bogată. Și tocmai pentru că aceste observații sînt atît de subtile, este necesar ca de ele să profite întregul partid, ca el *să vadă întotdeauna* fiecare „înfrîngere", fie și parțială, a unuia sau altuia dintre „conducătorii" lui. Nu există om politic care să nu fi cunoscut în cariera sa înfrîngeri de un fel sau altul, și dacă vorbim serios de influență în mase, de cîștigarea „adeziunii liber consimțite" a maselor, trebuie să tindem din răsputeri ca aceste înfrîngeri să nu rămînă tăinuite în atmosfera mucegăită a cercurilor și grupulețelor, ca ele să fie aduse în fața judecății generale. Acest lucru pare jenant la prima vedere, iar uneori trebuie să pară „jignitor" pentru unul sau altul dintre conducători, — dar noi trebuie să învingem acest fals sentiment de jenă ; aceasta este datoria noastră față de partid, față de clasa muncitoare. Prin aceasta și numai prin aceasta vom da întregii mase de activiști influenți ai partidului (iar nu unui cerc sau grupuleț cu o compoziție întîmplătoare) posibilitatea de a-și cunoaște conducătorii și *de a pune pe fiecare dintre ei la locul cuvenit.* Numai o largă publicitate înlăturată toate devierile rigide, unilaterale, capricioase, numai ea transformă „zîzaniile", uneori absurde și ridicole, ale „grupulețelor" într-un material folositor și necesar pentru autoeducarea partidului.

Lumină, cît mai multă lumină ! Avem nevoie de o orchestră uriașă ; trebuie să dobîndim experiența necesară pentru a putea repartiza just rolurile în această orchestră, pentru a da unuia sentimentala vioară, altuia furiosul contrabas, pentru a înmîna unui al treilea bagheta de dirijor. Traducă-se deci în fapt minunatul îndemn al autorului ca în coloanele organului de presă și ale tuturor publicațiilor partidului să se ofere ospitalitate tuturor opiniilor ; să judece toți și fiecare conținutul „controverselor și ciorovăielilor" noastre pentru fiecare „notă" prea stridentă, după părerea unora, falsă, după părerea altora, forțată, după o a treia părere. Numai în urma mai multor dezbateri deschise de felul acesta se va putea

www.dacoromanica.ro

forma la noi un colectiv de conducători într-adevăr sudat, numai în felul acesta muncitorii vor fi puşi în situaţia de *a nu putea* înceta să ne mai înţeleagă, numai atunci „statul nostru major" se va sprijini efectiv pe adeziunea *liber consimţită* şi *conştientă* a unei armate care, urmîndu-şi statul-major, îl va îndruma totodată !

Lenin

„Iskra" nr. 53 din 25 noiembrie 1903

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

DE CE M-AM RETRAS DIN REDACŢIA „ISKREI" ? *

SCRISOARE CĂTRE REDACŢIA „ISKREI" [58]

Aceasta nu e nicidecum o întrebare care mă priveşte personal. Este o întrebare care priveşte relaţiile dintre majoritatea şi minoritatea congresului partidului nostru şi la care eu sînt obligat să dau un răspuns imediat şi deschis, nu numai pentru că delegaţii din rîndurile majorităţii mă interpelează din toate părţile, ci şi pentru că articolul „Congresul nostru", publicat în nr. 53 al „Iskrei", a prezentat într-o lumină *cu totul falsă* acea divizare nu prea adîncă, dar cu efecte extrem de dezorganizatoare, a iskriştilor la care a dus congresul.

Articolul expune lucrurile în aşa fel, încît, chiar dacă cauţi cu lupa, nu poţi găsi în el *nici măcar o singură* cauză cu adevărat serioasă a divizării, măcar o umbră de explicare a unui fenomen ca modificarea componenţei redacţiei O.C., măcar o urmă de motive care să explice retragerea mea din acest colegiu. Divizarea noastră se datoreşte divergenţei de păreri în problema organizării centrelor partidului, spune autorul articolului, în problema relaţiilor dintre O.C. şi C.C., a modului în care trebuie înfăptuit centralismul, în problema limitelor şi a caracterului centralizării posibile şi folositoare, a caracterului dăunător al formalismului birocratic.

Aşa să fie oare ? Nu s-au produs oare între noi *divergenţe de păreri* în problema componenţei centrelor, în problema dacă este admisibil ca cei nemulţumiţi de componenţa aleasă la congres să boicoteze aceste centre, să dezorganizeze munca practică, să modifice hotărîrile congresului partidului pentru

* Această scrisoare a fost trimisă de mine redacţiei „Iskrei" îndată după apariţia nr. 53 al ziarului. Deoarece redacţia a refuzat s-o publice în nr. 54, mă văd nevoit s-o public în foaie volantă.

www.dacoromanica.ro

a face pe placul unui *cerc* de social-democraţi din străinătate, şi anume pe placul majorităţii Ligii ?

Ştiţi foarte bine, tovarăşi, că tocmai aşa s-au petrecut lucrurile. Dar marea majoritate a celor mai activi şi mai influenţi activişti de partid nu o ştiu încă, şi de aceea socot necesar să schiţez sumar faptele esenţiale, – sumar, fiindcă, judecînd după înştiinţarea apărută în nr. 53 al „Iskrei", în curînd vor fi publicate materialele complete referitoare la istoricul divergenţelor noastre [59].

La congresul nostru, aşa cum arată, pe bună dreptate, atît autorul articolului de care ne ocupăm cît şi delegaţia Bundului în darea ei de seamă recent apărută, „iskriştii" au avut o majoritate considerabilă – după calculele mele, circa 3/5 din voturi chiar şi înainte de plecarea delegaţilor Bundului şi ai grupului „Rabocee Delo". În prima jumătate a congresului, aceşti iskrişti au mers solidar împreună împotriva tuturor antiiskriştilor şi a iskriştilor inconsecvenţi. Efectele acestei solidarităţi s-au manifestat deosebit de vizibil în cele două incidente din prima jumătate a congresului, a căror cunoaştere este necesară pentru înţelegerea dezbinării noastre, şi anume incidentul cu Comitetul de organizare şi incidentul cu egalitatea limbilor (în cazul din urmă, majoritatea compactă a iskriştilor s-a redus o singură dată de la 3/5 la 1/2). În a doua jumătate a congresului, iskriştii *au început* să se dezbine şi la sfîrşitul lui au rămas *definitiv* dezbinaţi. Controversele în jurul paragrafului 1 din statutul partidului şi în jurul alegerii centrelor arată limpede caracterul acestei dezbinări : minoritatea iskriştilor (în frunte cu Martov) grupează treptat în jurul ei tot mai mulţi neiskrişti şi tot mai multe elemente şovăielnice, opunîndu-se majorităţii iskriştilor (printre care erau Plehanov şi cu mine). În problema paragrafului 1 din statut, această grupare nu se cristalizase încă în forme definitive, dar, cu toate acestea, voturile bundiştilor şi două din cele trei voturi ale rabocedelţilor dau precumpănire minorităţii iskriştilor. La alegerea centrelor, majoritatea iskriştilor (în urma plecării de la congres a celor cinci voturi bundiste şi a două voturi rabocedelţiste) devine majoritatea congresului partidului. Şi *abia în acest moment se produce între noi o dezbinare* în adevăratul sens al acestui cuvînt.

www.dacoromanica.ro

Ne desparte, în primul rînd, problema componenței Comitetului Central. Imediat după incidentul cu Comitetul de organizare, chiar la începutul congresului, iskriștii discută cu aprindere candidaturile unor membri *(și nemembri)* ai acestui comitet în alegerile pentru Comitetul Central, iar la adunările neoficiale ale organizației „Iskrei", după îndelungate și aprinse dezbateri, resping, cu nouă voturi contra patru și trei abțineri, una din candidaturile susținute de Martov ; a fost acceptată, cu zece voturi contra două și patru abțineri, o listă de cinci, în care, *la propunerea mea,* au fost introduși un lider al elementelor neiskriste și un lider al minorității iskriștilor [60]. Dar minoritatea cere insistent să i se dea trei locuri din cinci, și din această cauză suferă un eșec total la congresul partidului. Cu rezultate similare se soldează marea bătălie dată la congres în jurul problemei confirmării vechiului grup de șase sau a alegerii unui nou grup de trei în redacția Organului Central *.

Abia din acest moment dezbinarea devine atît de profundă, încît te face să te gîndești la sciziune ; abia din acest moment, minoritatea (care se transformă acum într-o adevărată minoritate „compactă") începe să practice o abținere de la vot nemaivăzută la un congres al partidului. Și această dezbinare devine tot mai adîncă după congres. Minoritatea nemulțumită trece la o acțiune de boicot care durează luni de-a rîndul [61]. Că acuzațiile de formalism birocratic, acuzațiile că se cere o supunere necondiționată, mecanică și celelalte acuzații ridicole apărute pe acest teren nu reprezintă decît o încercare de a da vina pe altul, este un lucru cît se poate de clar și îndeajuns de bine ilustrat fie și de următorul caz tipic. Noua redacție (adică Plehanov și cu mine) invită pe toți redactorii vechi să colaboreze, îi invită la început, firește, fără „formalism", în mod verbal. Invitația este refuzată. Atunci trimitem „o hîrtie"

* Date fiind nesfîrșitele tălmăciri și răstălmăciri stîrnite de acest faimos „grup de trei", țin să observ chiar acum că încă cu mult înainte de congres toți tovarășii cît de cît apropiați cunoșteau comentariul meu la proiectul de ordine de zi a congresului. În acest comentariu, care a circulat în manuscris la congres, se spune : „Congresul alege trei persoane în redacția O.C. și trei în C.C. Aceste șase persoane *laolaltă,* cu o majoritate de $^2/_3$, completează, dacă este nevoie, efectivul redacției Organului Central și al Comitetului Central prin cooptare și prezintă congresului raportul corespunzător. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacția Organului Central și de către Comitetul Central".

www.dacoromanica.ro

(birocraţi !) „stimaţilor tovarăşi", rugîndu-i în general să colaboreze şi în special *să-şi expună divergenţele în coloanele publicaţiilor redactate de noi.* Drept răspuns primim o declaraţie „formală" prin care se refuză *orice colaborare la „Iskra".* Luni de-a rîndul nimeni dintre neredactori nu colaborează la „Iskra". Raporturile devin exclusiv formal-birocratice, dar din a cui „iniţiativă" ?

Încep să apară publicaţii editate fără ştirea instituţiilor centrale şi care inundă străinătatea, sînt trimise comitetelor, iar în parte încep acum să revină din Rusia în străinătate. Raportul delegatului din Siberia, scrisoarea lui – – n despre lozincile „opoziţiei" broşura lui Martov „Încă o dată în minoritate" sînt pline de amuzante acuzaţii la adresa lui Lenin, care este învinuit de tendinţe spre „autocraţie", de instaurarea unui regim robespièrrean de execuţii (sic !), de punerea la cale a înmormîntării politice a unor vechi tovarăşi (adică faptul că n-au fost aleşi în centre este o înmormîntare !) etc. Prin însăşi logica lucrurilor, opoziţia este împinsă să caute divergenţe „principiale" în problema organizatorică care fac imposibilă orice activitate comună. Cu deosebită înverşunare îl scarmănă ei, cu această ocazie, pe faimosul „al cincilea membru" din Consiliul partidului. În toate scrierile menţionate, Consiliul este înfăţişat ca un truc diplomatic sau ca o scamatorie a lui Lenin, ca un instrument cu ajutorul căruia Organul Central din străinătate să poată strînge în chingi Comitetul Central din Rusia, adică exact aşa cum prezintă lucrurile şi delegaţia Bundului în darea ei de seamă asupra lucrărilor congresului. Este de prisos să mai arătăm că această divergenţă principială nu-i decît un moft, ca şi faimosul formalism birocratic : într-adevăr, al cincilea membru este ales de congres ; totul se reduce deci la găsirea unei *persoane* care să se bucure de maximum de încredere din partea majorităţii ; iar voinţa majorităţii congresului partidului se va manifesta întotdeauna, oricare ar fi organizarea centrelor de partid, prin alegerea unor anumite persoane.

Cît de larg au fost răspîndite în străinătate toate aceste scrieri se vede din faptul că pînă şi bietul Parvus s-a crezut obligat să pornească la luptă împotriva tendinţei de a concentra toate firele într-o singură mînă şi de a „comanda" (sic !) pe muncitori de undeva de la Geneva („Aus der Weltpolitik" [62],

www.dacoromanica.ro

V. Jahrg., nr. 48, 30. XI. 1903). Va mai trece o lună, două, și atunci noul nostru adversar al autocrației va citi procesele-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii și se va convinge că este ușor să devii ridicol dacă iei de bun orice Parteiklatsch *.

Apogeul ostilităților opoziției împotriva centrelor a fost atins la congresul Ligii. Din procesele-verbale ale acestuia din urmă cititorii vor vedea dacă au avut sau nu dreptate aceia care l-au calificat drept arenă de răfuială pentru înfrîngerea suferită la congresul partidului, dacă în atacurile opoziției a fost ceva care a obligat Comitetul Central să ia măsuri cu totul excepționale (cum s-a exprimat însuși Comitetul Central atunci cînd schimbarea componenței redacției a creat speranța unei restabiliri a păcii în partid) [63]. Rezoluțiile acestui congres arată ce *caracter* au divergențele „principiale" în problema birocratismului autocrat.

După congresul Ligii, atmosfera de sciziune a devenit atît de amenințătoare, încît Plehanov a hotărît să coopteze vechea redacție. Eu prevedeam că opoziția nu se va mulțumi cu atîta și eram de părere că o hotărîre a congresului partidului nu poate fi modificată pentru a se face pe placul unui *cerc*. Dar am socotit că este și mai puțin admisibil să stau în calea unei eventuale instaurări a păcii în partid și de aceea m-am retras din redacție după apariția nr. 51 al „Iskrei", declarînd, totodată, că nu refuz să colaborez și că nu insist nici măcar asupra publicării declarației mele de retragere, dacă în partid se va instaura o atmosferă de bună înțelegere. Opoziția a cerut (nu schimbarea sistemului inexistent al birocratismului, formalismului, autocrației, al constrîngerii mecanice etc., ci) restabilirea vechii redacții, cooptarea în Comitetul Central a unor reprezentanți ai opoziției, două locuri în Consiliu și recunoașterea valabilității congresului Ligii. Comitetul Central a propus să se asigure pacea, consimțind să fie cooptați doi membri în C.C., să se cedeze un loc în Consiliu, iar reorganizarea Ligii să se facă treptat. Opoziția a respins și aceste condiții. Redacția a fost cooptată, dar problema păcii a rămas deschisă. În această stare se aflau lucrurile la apariția nr. 53 al „Iskrei".

* — bîrfeală de partid. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Este în afară de orice îndoială că partidul vrea pace și activitate pozitivă. Dar articole ca „Congresul nostru" împiedică instaurarea păcii, împiedică prin faptul că fac aluzii și ridică frînturi de probleme care sînt de neînțeles și care nu pot fi înțelese fără o expunere completă a tuturor peripețiilor dezbinării, împiedică prin faptul că aruncă vina unui cerc din străinătate în spinarea centrului nostru practic, care este ocupat cu munca grea și anevoioasă a unificării efective a partidului și care, chiar și fără aceasta, a întîmpinat și întîmpină prea multe piedici în calea înfăptuirii centralismului. Comitetele din Rusia luptă neîncetat împotriva activității dezorganizatoare a minorității și împotriva boicotului practicat de ea. Rezoluții în acest sens au și fost trimise de comitetele organizațiilor P.M.S.D.R. Petersburg, Moscova, Nijni-Novgorod, Tver, Odesa, Tula, precum și de Uniunea din nord a P.M.S.D.R.

Să terminăm o dată cu ciorovăielile publicistice din străinătate ! Pentru practicienii din Rusia, ele trebuie să constituie acum un exemplu de *„ceea ce nu trebuie făcut"* ! Iar redacția Organului Central al partidului să adreseze tuturor chemarea de a înceta orice boicot, ori de unde ar veni el, de a lucra în bună înțelegere sub conducerea Comitetului Central al partidului !

* * *

Dar deosebirea de nuanțe dintre iskriști ? – va întreba cititorul. În primul rînd, vom răspunde noi la aceasta, deosebirea constă în aceea că, după părerea majorității, oricine poate și este dator să-și susțină în partid părerile, independent de modificarea componenței centrelor. Intrînd în partid, orice cerc, fie și al rabocedelților, are dreptul să revendice posibilitatea de a-și exprima și susține părerile, dar nici un cerc, fie și de generali, nu este în drept să ceară reprezentarea în centrele de partid. În al doilea rînd, deosebirea constă în aceea că, după părerea majorității, vina formalismului și a birocratismului cade asupra aceluia care, prin refuzul său de a activa sub conducerea centrelor, a îngreuiat posibilitatea unei conduceri neformaliste a muncii. În al treilea rînd, eu nu cunosc

www.dacoromanica.ro

decît o singura divergență principiala în problemele organizatorice, și anume aceea care și-a găsit expresia în dezbaterile pe marginea paragrafului 1 din statutul partidului. Cînd vor apărea procesele-verbale ale congresului, vom căuta să revenim la această chestiune. Vom arăta atunci că, dacă formularea lui Martov a fost adoptată cu voturile elementelor neiskriste și cvasiiskriste, aceasta nu este ceva întîmplător, ci se datorește faptului că ea înseamnă un pas spre oportunism, și vom arăta că acest pas apare și mai limpede în scrisoarea lui – – n și în broșura „Încă o dată în minoritate" *. Procesele-verbale vor arăta că în fapt este inexactă părerea autorului articolului „Congresul nostru" că „polemica iscată la discutarea statutului partidului s-a concentrat aproape exclusiv asupra problemei organizării instituțiilor centrale ale partidului". Dimpotrivă, singura controversă cu adevărat principială care a despărțit într-un mod cît de cît precis ambele „părți" (adică majoritatea și minoritatea iskriștilor) a fost controversa în jurul paragrafului 1 din statutul partidului. Cît privește controversele în jurul componenței Consiliului, al cooptării în centre etc., ele n-au fost decît controverse între diferiți delegați, între mine și Martov etc. ; ele se refereau la detalii relativ foarte neînsemnate și nu provocau vreun mod anumit de grupare a iskriștilor, care prin votul lor corectau excesul de zel cînd al unuia, cînd al celuilalt dintre noi. A reduce la aceste controverse izvorul divergențelor în problemele privind mijloacele de înfăptuire a centralismului, limitele și caracterul lui etc. înseamnă pur și simplu a înfățișa într-o lumină favorabilă poziția minorității, cît și metodele folosite de ea în lupta pentru modificarea componenței centrelor ; iar această luptă este singura cauză care a provocat între noi o dezbinare în înțelesul deplin al acestui cuvînt.

Scris între 25 și 29 noiembrie (între 8 și 12) decembrie 1903

Publicat în foaie volantă în decembrie 1903
Semnat: N. Lenin

Se tipărește după textul foii volante

---

* Atunci vom cere, de asemenea, să ni se explice ce vrea să spună autorul articolului „Congresul nostru" acolo unde vorbește de nemeritata lipsă de atenție față de neiskriști, de discrepanța dintre prevederile riguroase ale statutului și raportul real de forțe în partid. La ce se referă aceste cuvinte ?

www.dacoromanica.ro

NOTĂ CU PRIVIRE LA POZIȚIA NOII „ISKRE"

Ceea ce mă revoltă în mod deosebit în poziția pe care a adoptat-o acum „Iskra" „martovistă" este *minciuna și falsitatea lăuntrică*, încercările de a ocoli fondul lucrurilor, de a falsifica opinia publică a partidului și hotărîrea partidului, încercările de *a substitui* noțiuni și fapte. Și numai prin necunoașterea lucrurilor, cred, se explică obtuzitatea, indiferența și insensibilitatea manifestate de unii tovarăși față de această minciună. Necunoașterea se combate cu ajutorul lămuririi, și eu nu voi renunța în nici un caz la intenția mea de a lămuri întreaga chestiune într-un mod cît mai amănunțit (la nevoie, cu *toate* documentele) într-o broșură specială, de care mă voi apuca îndată după apariția proceselor-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii, adică foarte curînd [64].

Principalul *truc* cu ajutorul căruia martoviștii *păcălesc* partidul (înșelîndu-se poate, și chiar probabil, pe ei înșiși mai întîi de toate, pentru că sînt niște isterici) este, în primul rînd, *substituirea* adevăratelor izvoare și cauze ale dezbinării produse între iskriști, iar în al doilea rînd *substituirea* noțiunilor de spirit de cerc și dezorganizare, de sectarism și partinitate.

Prima substituire constă în faptul că ei prezintă drept divergență „principială" acel, în fond, *schimb de epitete* jignitoare care a avut loc între cele două părți, după congres, în timpul luptei dintre centre și opoziție. Schimbul de epitete jignitoare își găsise expresie în faptul că opoziția numea pe cei din majoritate autocrați, formaliști, birocrați etc., iar majoritatea numea pe cei din opoziție *pișicheri isterici*, partid de miniștri debarcați sau de scandalagii isterici (vezi congresul

www.dacoromanica.ro

Ligii). Iată însă că acum, în Organul Central, *o singură* parte a acestor „complimente" reciproce este înfățișată ca divergență *principială !* Nu este oare aceasta o mîrșăvie ?

În realitate, dezbinarea se datorește exclusiv faptului că *martoviștii au făcut o cotitură în direcția mlaștinei.* Această cotitură s-a manifestat limpede la congres în legătură cu § 1 din statut, precum și în felul cum s-au grupat voturile la alegerea centrelor. *Această* divergență, neîndoielnic *principială* într-o anumită măsură, este ocolită și trecută sub tăcere.

A doua substituire constă în aceea că, *dezorganizînd* timp de *trei luni* întregul partid și întreaga muncă, în dorința de a-și promova interesele de *cerc,* de a se strecura în centrele de partid (căci nimeni nu îngrădea o polemică în fond și libertatea de exprimare a opiniilor ; dimpotrivă, martoviștii au fost invitați și rugați să scrie), acum, după ce s-au strecurat în redacție pe ușa din dos, martoviștii recurg la o substituire, aruncînd majorității acuzații ridicole de formalism dezorganizator, de birocratism etc. și *trecînd sub tăcere* boicotul lor, tendința lor de a se strecura în centrele de partid etc. Nu este oare aceasta o mîrșăvie ? Una din două : ori *dăm uitării* toată „ciorovăiala", și atunci să nu se vorbească *de loc* despre ea, să nu se tolereze în coloanele Organului Central nici o *reminiscență de ciorovăială,* căci zarva pe tema birocratismului nu este altceva decît *o reminiscență* a tendinței meschine de a se strecura în centrele de partid, – ori punem problema dezbinării, și atunci *să scoatem la iveală* **totul.**

Scris în a doua jumătate a lunii decembrie 1903

Publicat pentru prima oară în 1929, în „Culegeri din Lenin", vol. X

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

CĂTRE MEMBRII PARTIDULUI [65]

Cerc sau partid ? – iată problema pe care a pus-o în discuție Organul nostru Central.

Socotim că punerea în discuție a acestei probleme este cît se poate de oportună. Invităm redacția Organului nostru Central să arunce înainte de orice o privire asupra ei înșăși. Ce este această redacție ? Un cerc de persoane care au stat împreună un număr de ani și care prin boicot, dezorganizare și amenințare cu sciziunea au reușit să se strecoare acum în redacție, ori un organ format din activiști de partid ?

Să nu încercați să vă eschivați de la această întrebare, invocînd argumentul că ați fost cooptați în mod legal, în conformitate cu statutul. Nu punem la îndoială valabilitatea cooptării, dar vă invităm să nu vă mărginiți la aspectul formal, ci să răspundeți la fondul întrebării noastre. Vrem un răspuns care să nu se limiteze la aspectul juridic al chestiunii, ci un răspuns politic. Vrem să căpătăm acest răspuns tocmai de la voi, domnilor „redactori" ncalești de congres și nedesemnați de partid, iar nu de la tov. Plehanov, care poate că nici nu a avut altă ieșire decît să vă coopteze pentru a evita o sciziune.

Un cerc, sau un organ format din activiști de partid ?

Dacă este un cerc, ce rost are această ipocrizie și aceste mincinoase fraze despre un așa-zis partid ? N-ați destrămat oare în fapt acest partid, batjocorindu-i instituțiile și statutul săptămîni și luni de-a rîndul ? N-ați rupt oare în fapt hotărîrile Congresului al II-lea al acestui partid, n-ați împins oare

www.dacoromanica.ro

lucrurile la sciziune, n-aţi refuzat oare să vă supuneţi Comitetului Central şi Consiliului, nu vă puneţi oare în afara partidului atunci cînd spuneţi că pentru voi congresele partidului nu sînt literă de evanghelie, adică nu sînt obligatorii ? Voi călcaţi în picioare instituţiile şi legile partidului şi, în acelaşi timp, vă delectaţi cu titulatura de „Organ Central al partidului" !

Dacă însă sînteţi activişti de partid, nu credeţi oare că este cazul să explicaţi acestui partid de ce şi în numele cărui scop persoane nedesemnate de congres au căutat să obţină locuri într-o instituţie centrală a partidului ? Poate că în numele „continuităţii tradiţiei" vechiului cerc de familie al redactorilor ? Iar oamenii care la congresul Ligii au adoptat rezoluţii cu privire la această filistină „continuitate" vor acum să ne prostească cu vorbăria despre partid ! Dar aveţi voi oare dreptul să vorbiţi acum despre partid ?

Voi numiţi formalişti pe cei care se sprijină pe hotărîrile formale ale Congresului al II-lea, pentru că vreţi să muşamalizaţi şi să escamotaţi faptul că *aţi înşelat încrederea* tovarăşilor, care toţi pînă la unul şi-au promis de foarte multe ori unul altuia să respecte hotărîrile congresului. Nu vă supuneţi hotărîrilor formale atunci cînd nu vă convin, dar în acelaşi timp vă sprijiniţi, fără pic de jenă, pe drepturile formale ale Ligii atunci cînd ele vă convin, vă sprijiniţi pe hotărîrile formale ale Consiliului partidului după ce aţi reuşit să vă strecuraţi, în pofida voinţei partidului, în acest for superior al său !

Voi numiţi birocraţi pe cei care ocupă o funcţie de partid prin voinţa congresului partidului, şi nu din capriciul unui cerc de publicişti din străinătate. Voi vreţi să camuflaţi astfel faptul, neplăcut pentru voi, că de spiritul birocratismului, al carierismului şi al goanei după titluri s-au dovedit a fi pătrunşi oamenii care au fost literalmente incapabili să activeze în partid altfel decît în cadrul instituţiilor sale centrale. Da, comportarea voastră ne-a arătat într-adevăr cît se poate de limpede că partidul nostru este bolnav de un birocratism care pune postul mai presus de muncă, care nu se dă în lături de la boicot şi dezorganizare atunci cînd e vorba de a cuceri un post.

www.dacoromanica.ro

Voi calificaţi drept pur mecanică o hotărîre adoptată cu majoritate de voturi de către congresul partidului, dar nu vi se par pur mecanice şi scandaloase metodele de luptă folosite în coloniile din străinătate şi la congresul Ligii, metode care v-au adus ruşinoasa victorie asupra redacţiei Organului Central al partidului nostru ! Voi nu găsiţi fariseice asigurările cu privire la recunoaşterea partidului de către oameni care au urmărit şi au obţinut să conducă Organul Central al partidului, cu toate că ei reprezintă *minoritatea* congresului partidului !

Şi aceste făţarnice sforţări de a prezenta în culori trandafirii comportarea voastră nedemnă, antipartinică, această propovăduire a anarhiei, această batjocură la adresa congresului partidului, această justificare oportunistă a filistinismului şi a spiritului de cerc, voi le numiţi noul vostru punct de vedere organizatoric !

Tovarăşi ! Acela care priveşte cu seriozitate calitatea sa de membru de partid, trebuie să protesteze cu hotărîre şi să pună capăt acestei situaţii intolerabile ! Acela care priveşte cu seriozitate cei trei ani de activitate a „Iskrei" şi congresul de partid pregătit de ea, congres care a exprimat voinţa social-democraţilor cu adevărat principial convinşi şi cu adevărat activi din Rusia, nu va permite unui cerc din străinătate să calce în picioare tot ce a făcut acest congres al partidului.

Una din două.

Ori nu avem partid, ceea ce înseamnă că ne aflăm la discreţia cercului de publicişti, de redactori din străinătate, respins de congresul nostru, – şi atunci jos cu aceste vorbe ipocrite despre partid, cu aceste false denumiri de publicaţii, organe şi instituţii „de partid". Noi nu sîntem socialişti-revoluţionari, n-avem nevoie de decoruri pictate. Partidul proletariatului cere adevărul. Partidul proletariatului cere demascarea necruţătoare şi deschisă a învechitului spirit de cerc. Să avem curajul să recunoaştem că partidul nu există, şi să reluăm de la capăt, de la primele începuturi, munca pentru făurirea şi consolidarea unui partid real. Pe noi nu ne îngrijorează victoria vremelnică a spiritului de cerc, noi credem şi ştim că proletariatul rus conştient va şti să-şi făurească un partid în fapt, iar nu un partid în vorbe, un partid care să

www.dacoromanica.ro

existe sub forma unor instituții cu adevărat de partid, iar nu sub forma unor false denumiri.

Ori avem un partid, – și atunci jos cu toate interesele de cerc, jos cu adunările de scandalagii din străinătate ! Atunci să plece imediat din redacția *partidului* nostru persoanele pe care congresul partidului nu le-a numit în acest post. Atunci să fie restabilită, în componența aleasă de congres, redacția Organului Central. Atunci organul de presă al partidului *nostru* să propage concepțiile majorității partidului, să susțină organizația și instituțiile partidului, iar nu să le calce în picioare.

Jos cu spiritul de cerc și, înainte de toate, afară cu el din redacția organului de presă al partidului nostru !

Jos cu dezorganizatorii !

Trăiască partidul proletar, care știe să respecte în fapt hotărîrile congresului partidului, care știe să respecte disciplina de partid și organizația de partid !

Jos cu vorbăria fariseică și cu falsele denumiri !

Scris între 4 și 10 (17 și 23) ianuarie 1904

Publicat pentru prima oară în 1929, în „Culegeri din Lenin", vol. X

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

CONSILIUL P.M.S.D.R.

15—17 (28—30) IANUARIE 1904 [46]

Publicat (parțial) în 1904, în broșura: N. Șahov: „Lupta pentru congres", Geneva

Publicat pentru prima oară în întregime în 1929, în „Culegeri din Lenin", vol. X

Proiectele de rezoluții se tipăresc după manuscrise; cuvîntările — după textul proceselor-verbale (cu îndreptările făcute de V. I. Lenin)

www.dacoromanica.ro

1

OBSERVAŢIE LA ORDINEA DE ZI

15 (28) IANUARIE

L e n i n cere cuvîntul la ordinea de zi şi, obţinîndu-l, propune să se discute măsurile care ar putea contribui la restabilirea păcii în partid şi a unor relaţii normale între membrii de partid cu vederi diferite.

www.dacoromanica.ro

2

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID, PREZENTAT LA 15 (28) IANUARIE

Avînd în vedere caracterul și formele de manifestare ale dezbinării produse între membrii de partid în legătură cu Congresul al II-lea ordinar, Consiliul partidului consideră că este imperios necesar să adreseze tuturor membrilor de partid chemarea de a lucra laolaltă, în bună înțelegere, sub conducerea ambelor instituții centrale ale partidului : Organul Central și Comitetul Central.

Momentul istoric prin care trece Rusia – creșterea enormă a frămîntărilor revoluționare în interiorul țării și dificultățile externe, care pot duce la război – impune îndatoriri deosebit de serioase partidului proletariatului conștient, care luptă în primele rînduri pentru eliberarea întregului popor de sub jugul absolutismului. Necesitatea de a lucra laolaltă, în bună înțelegere, sub conducerea ambelor centre de partid, pentru întărirea organizației noastre, pentru dezvoltarea conștiinței și întărirea coeziunii unor mase cît mai largi ale clasei muncitoare nu s-a făcut niciodată atît de imperios simțită ca în momentul de față.

Divergențe de un fel sau altul în cele mai diferite probleme au existat și vor exista întotdeauna, în mod inevitabil, într-un partid care se sprijină pe o uriașă mișcare populară și care își asumă sarcina de a fi exponentul conștient al acestei mișcări, respingînd cu hotărîre orice spirit de cerc și orice concepții îngust-sectare. Dar, pentru a fi demni reprezentanți ai proletariatului conștient, care luptă, demni participanți la mișcarea muncitorească mondială, membrii partidului nostru trebuie să se străduiască din toate puterile ca nici un fel de

www.dacoromanica.ro

divergenţe personale în ceea ce priveşte înţelegerea şi mijloacele de înfăptuire a principiilor recunoscute de programul partidului nostru să nu-i împiedice şi să nu-i poată împiedica să muncească laolaltă, în bună înţelegere, sub conducerea instituţiilor noastre centrale. Cu cît mai profund şi mai larg înţelegem programul nostru şi sarcinile proletariatului internaţional, cu cît mai mult preţuim rolul muncii pozitive pe linia dezvoltării propagandei, agitaţiei şi organizării, cu cît mai departe sîntem de sectarism, de meschinul spirit de cerc şi de calcule carieriste, cu atît mai energic trebuie să stăruim ca divergenţele dintre membrii de partid să fie discutate calm şi analizate în fond, ca aceste divergenţe să nu poată împiedica munca noastră, să nu poată dezorganiza activitatea noastră, să nu poată stînjeni funcţionarea regulată a instituţiilor noastre centrale.

Consiliul partidului, ca for superior al partidului, condamnă cu hotărîre orice tentative dezorganizatoare, din partea oricui ar veni ele, orice eschivare de la muncă, orice eschivare de la sprijinirea materială a casei centrale a partidului, orice boicot, care nu poate decît să reducă lupta pur ideologică dintre diferitele opinii, concepţii şi nuanţe, la metode de influenţare pur mecanică, la o simplă încăierare nedemnă. Partidul este istovit de disensiuni, care durează de aproape o jumătate de an, şi cere insistent pace. Nici un fel de divergenţe între membrii de partid, nici un fel de nemulţumire în ceea ce priveşte componenţa unui centru sau altuia nu pot justifica boicotul şi alte metode de luptă similare, care nu vădesc decît lipsa de principialitate şi sărăcia de idei, denotînd totodată că interesele partidului sînt sacrificate intereselor de cerc, interesele mişcării muncitoreşti – intereselor carierismului îngust. La noi există, desigur, şi într-un partid mare vor exista întotdeauna, cazuri cînd un număr sau altul de membri sînt nemulţumiţi de o anumită nuanţă a activităţii unuia sau altuia dintre centrele de partid, de anumite trăsături ale orientării acestuia sau de componenţa lui etc. Aceşti membri pot şi trebuie să arate deschis cauzele şi caracterul nemulţumirii lor, expunîndu-le în cadrul unui schimb tovărăşesc de opinii şi al unei polemici în coloanele publicaţiilor de partid ; dar ar fi cu totul nepermis şi nedemn din partea unor revoluţionari să-şi manifeste nemulţumirea printr-o ac-

www.dacoromanica.ro

ţiune de boicotare sau printr-un refuz de a sprijini din toate puterile întreaga muncă pozitivă coordonată şi îndrumată de ambele centre ale partidului. Sprijinirea ambelor centre, munca solidară sub conducerea lor nemijlocită constituie pentru noi toţi o datorie directă de partid.

Aceste metode neideologice, pur mecanice de luptă, arătate mai sus, trebuie să fie condamnate în modul cel mai categoric, deoarece pot duce la distrugerea completă a întregului partid, a cărui coeziune se bazează pe de-a-ntregul şi exclusiv pe adeziunea liber consimţită a revoluţionarilor. Şi Consiliul partidului reaminteşte tuturor membrilor de partid că această adeziune şi-a găsit o expresie cît se poate de precisă în hotărîrea noastră comună, necontestată de nimeni, de a considera obligatorii pentru toţi membrii partidului toate hotărîrile Congresului al II-lea şi toate alegerile efectuate de el. La timpul său, Comitetul de organizare, care, prin activitatea depusă în vederea convocării congresului, şi-a cîştigat recunoştinţa generală, a adoptat în § 18 al regulamentului Congresului al II-lea următoarea hotărîre, aprobată de toate comitetele de partid :

„Toate hotărîrile congresului şi toate alegerile efectuate de el sînt hotărîri de partid, obligatorii pentru toate organizaţiile partidului. Ele nu pot fi contestate de nimeni, sub nici un motiv, şi pot fi revocate sau modificate numai de congresul următor al partidului".

Această hotărîre, adoptată înainte de congres de întregul partid şi confirmată în mai multe rînduri chiar la congres, echivalează cu un cuvînt de onoare pe care şi l-au dat de bunăvoie toţi social-democraţii. Să nu-şi uite deci cuvîntul de onoare dat ! Să lase cît mai repede la o parte toate ciorovăielile lor mărunte, să pună o dată pentru totdeauna lupta ideologică într-un cadru care să nu-i permită acesteia să ducă la încălcări de statut sau să frîneze activitatea practică şi munca pozitivă !

www.dacoromanica.ro

3

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID

15 (28) IANUARIE

1

Am pus problema măsurilor necesare pentru restabilirea bunei înţelegeri şi a relaţiilor normale în partid tocmai pentru că neînţelegerile dintre activiştii de partid au atins proporţii ameninţătoare. Nu cred să fie posibilă o rodnică muncă de partid dacă nu va exista o bază comună pe care să se poată sprijini în activitatea lor diferiţii membri de partid care, prin forţa împrejurărilor, ajung la neînţelegeri reciproce. Nu e un secret pentru nimeni că caracterul anormal al relaţiilor dintre unii membri de partid sau dintre diferite părţi ale partidului este de aşa natură, încît în momentul de faţă ar fi greu să vorbim de un partid muncitoresc social-democrat *unic,* bineînţeles dacă nu ne jucăm cu cuvintele. La nevoie, firește, eu pot prezenta dovezi amănunţite în sprijinul acestei afirmaţii (să ne amintim, de pildă, de numeroase episoade din corespondenţa oficială dintre C.C. şi O.C. [67]), dar poate că, dată fiind notorietatea publică a faptului afirmat de mine, ar fi mai bine să nu recurg acum la asemenea ilustrări supărătoare. Aşadar, trebuie să încercăm să luăm măsuri mai energice pentru înlăturarea răului principal. Altfel se creează o situaţie în care cel mai simplu, cel mai obişnuit act de partid va stîrni un schimb de păreri cît se poate de indezirabil, însoţit de folosirea sistematică a unor expresii foarte tari şi a unor... cum să mă exprim mai blînd... complimente dintre cele mai alese... Deşi s-ar putea crea impresia că intenţionez să atentez oarecum la „libertatea cuvîntului", totuşi esen-

www.dacoromanica.ro

ţialul este că nici în domeniul acţiunilor nu este totul în ordine. Ca membri ai Consiliului, a căror principală menire este să unim înăuntrul partidului elementele care manifestă tendinţe de dezbinare, trebuie să încercăm să înlăturăm fricţiunile care împiedică desfăşurarea muncii de partid, ceea ce nu ar fi cu neputinţă dacă ar exista dorinţa de a le înlătura. De aceea întreb dacă nu s-ar putea lua unele măsuri împotriva anumitor metode de luptă dinăuntrul partidului, care îl coboară pe acesta din urmă la situaţia de grup dezorganizat şi îl transformă într-o simplă ficţiune. Poate că în interesul cauzei comune Consiliul ar putea să adopte rezoluţia al cărei proiect, schiţat de mine, vi-l voi citi îndată. Consider că, din punct de vedere principial, este important ca Consiliul să adopte o hotărîre care să aibă drept scop înlăturarea şi condamnarea formelor inadmisibile de luptă între diverse unităţi sau grupuri din partid care au păreri divergente în cutare sau cutare probleme. Repet : situaţia actuală este prea anormală şi trebuie să fie îndreptată. (A k s e l r o d : „Sîntem cu toţii de acord în această privinţă".) Rog pe secretari să consemneze în procesul-verbal observaţia tov. Akselrod.

Dau citire proiectului rezoluţiei pe care o propun *.

Acesta e proiectul pe care-l prezint în numele Comitetului Central, sub semnătura ambilor lui reprezentanţi, şi care ar putea servi nu ca instrument de soluţionare a unor probleme parţiale privind înlăturarea unora sau altora dintre divergenţele existente între membrii de partid, ci ca instrument de creare a unei baze comune pentru social-democraţii ruşi care activează în interesul aceleiaşi cauze comune.

2

Din cuvîntările ambilor reprezentanţi ai Organului Central am constatat cu plăcere că ei recunosc în principiu necesitatea unor măsuri energice pentru instaurarea unităţii efective în partid. Această recunoaştere creează un anumit

* Vezi volumul de faţă, pag. 116—118. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

teren pentru o înțelegere. În legătură cu propunerea tov. Plehanov, consider necesar să spun următoarele : tov. Plehanov îmi propune să separ din proiectul meu de rezoluție principalele măsuri practice menite să înlăture răul constatat în viața partidului și arată, totodată, că această rezoluție are caracterul unui apel ; da, într-adevăr, propunerea mea are caracterul unui apel, dar tocmai acesta îi este scopul. Ideea acestui „apel" este ca, în numele ambelor centre, Consiliul să se pronunțe pentru delimitarea formelor de luptă admisibile în partid de cele inadmisibile. Știu că, în general vorbind, lupta este inevitabilă, dar există luptă și luptă. Există metode de luptă care sînt cu desăvîrșire anormale și inadmisibile într-un partid cît de cît viabil. Și pe bună dreptate a spus tov. Martov că, în afară de lupta de idei, au mai fost aici și ceea ce numește el „complicații organizatorice".

Noi însă, care ne-am adunat aici nu ca să luptăm, ci ca să înlăturăm condițiile anormale din viața partidului, putem și trebuie să înrîurim pe ceilalți tovarăși ai noștri, indicînd, printr-un document adoptat de acest for cu autoritate, limitele luptei admisibile înăuntrul partidului. Și eu nu cunosc alte mijloace de înrîurire decît apelul. Separarea propunerilor practice ar fi aici lipsită de sens. Iar cît privește afirmația reprezentanților Organului Central că eu, constatînd existența unor anomalii în viața de partid, nu mă ocup de cauzele acestui fel de anomalii, trebuie să spun că nu în mod întîmplător, ci în mod cu totul conștient am ales această poziție, de teamă că, dacă ne-am atinge acum fie cît de ușor de acest ghem, și așa destul de încurcat, nu numai că nu l-am descurca, ci l-am încurca și mai mult. Într-adevăr, nu putem ignora faptul că în raport cu acest ghem noi sîntem două părți deopotrivă de interesate și cu o atitudine foarte subiectivă, așa încît, chiar dacă ar fi ca cineva să încerce să-l descurce, în orice caz nu noi am fi indicați s-o facem, ci aceia care n-au contribuit cu nimic la încurcarea lui. Din partea noastră însă, o astfel de încercare ar implica o reexaminare a tot felul de documente, ceea ce, dată fiind actuala componență a Consiliului, ar duce la o nouă... încăierare.

www.dacoromanica.ro

Să pornim, în raționamentele noastre, de la ceea ce există, căci realitatea nu se poate șterge cu condeiul, și eu sînt întru totul de acord cu tov. Martov că nu poți lichida printr-un cuvînt salvator toate divergențele și conflictele. Așa e, dar atunci cine ar putea fi arbitrul care să judece aceste triste aspecte ale vieții noastre de partid ? Eu cred că în orice caz un asemenea rol nu poate să ne revină nouă înșine, ci unui mare număr de oameni – practicienilor revoluționari, devotați cauzei, care nu au luat parte la încăierare. Ocolind cu băgare de seamă problema cauzelor care au generat disensiunile dintre noi, îmi îngădui totuși să-mi lămuresc ideea printr-un exemplu luat din istoria trecutului nostru apropiat. Lupta durează de 5 luni. În această perioadă de timp au fost, cred, vreo 50 de mediatori care au încercat să pună capăt disensiunilor din partid, dar nu cunosc decît pe unul a cărui activitate în această direcție a dat rezultate, deși foarte modeste, totuși relativ fericite. Mă refer la tov. Travinski, despre care trebuie spus că este un om cufundat, ca să zic așa, pînă peste cap în munca revoluționară practică pozitivă, așa încît atenția lui a fost concentrată aproape în întregime asupra acestei munci, și că el nu a luat parte la ciorovăieli. Numai prin aceste împrejurări fericite se și poate explica, cred, faptul că încercările lui de împăcare n-au rămas complet lipsite de rezultate. Eu cred că, cu participarea unor asemenea oameni la analizarea cauzelor disensiunilor din partid, ar putea fi descurcat ghemul în fața căruia stăm acum nedumeriți. Noi însă trebuie să ne ferim de a intra în analiza unora sau altora dintre cauzele disensiunilor, fiindcă aceasta ar putea să ne împingă, fără voia noastră, să ne pricinuim (cum a spus tov. Martov) unii altora noi răni, care să se adauge la numeroasele răni vechi, ce sînt încă foarte departe de a se fi vindecat. Iată de ce sînt împotriva analizării cauzelor și pentru căutarea unor mijloace care să poată cel puțin încadra în limite mai mult sau mai puțin admisibile metodele de luptă. Una din două : dacă în această direcție se poate face ceva, trebuie întreprinse încercări în acest sens, iar dacă nu, dacă părțile în luptă nu pot fi înfrînte

www.dacoromanica.ro

prin metode de convingere din partea unui for cu autoritate, nu ne rămîne decît să ne adresăm sus-arătatelor terţe persoane, care stau în afara cîmpului de luptă şi-şi îndeplinesc sarcinile practice pozitive. Mă îndoiesc că noi singuri ne-am putea convinge de dreptatea uneia sau alteia dintre părţi. Mie mi se pare că acest lucru este imposibil.

3

Nu prea înţeleg bine propunerea tov. Plehanov. El spune că trebuie luate măsuri practice ; dar proiectul meu indică tocmai posibilitatea unei asemenea măsuri practice. Trebuie numai să se declare cu toată autoritatea că lupta normală, lupta de idei, lupta care se duce în anumite limite este admisibilă, dar nu sînt admisibile boicotul, refuzul de a activa sub conducerea C.C., refuzul de a sprijini cu mijloace băneşti casa centrală a partidului etc. Unii spun că numai cu vorbe nu vom convinge pe nimeni. Nici eu nu mă voi încumeta să afirm că aceasta ar fi de ajuns pentru stabilirea unor bune relaţii între cele două părţi ale partidului, căci boala care trebuie tratată este într-adevăr învechită, iar între ambele părţi ale partidului s-a ridicat într-adevăr, după cum se exprimă tov. Martov, un zid foarte solid. Poate că noi, care am creat acest zid, nu-l vom putea dărîma, dar nu-i de loc imposibil ca în calitate de membri ai Consiliului, prin apelul nostru de oameni cu autoritate, noi, care ne-am pricinuit reciproc răni dintre cele mai dureroase, să reţinem pe tovarăşi de la forme nedemne de luptă. În ceea ce priveşte dărîmarea zidului, socot că timpul va face ca întreaga dezvoltare ulterioară să ducă la aplanarea disensiunilor. Cît despre afirmaţia că unele pasaje din apel pot fi interpretate în manieră diferită de către fiecare dintre cele două părţi, ţin să arăt că, după părerea mea, orice am spune noi aici, totul va fi, poate, interpretat în manieră diferită. (A k s e l r o d : „De aceea e nevoie nu numai de vorbe, ci şi de fapte".) Nu înţeleg, de asemenea, de ce crede tov. Akselrod că propunerea mea poate fi doar un nou izvor de luptă. Repet : noi nu vom

www.dacoromanica.ro

putea dărîma zidul care desparte cele două părţi ale partidului, deoarece noi înşine am depus multe eforturi pentru a-l crea, dar el ar putea fi dărîmat de aceia dintre tovarăşii noştri care, fiind ocupaţi cu munca practică, nu participă la certurile noastre. Tov. Martov, după cum am avut azi plăcerea să mă conving, este în principiu de acord cu această idee despre rolul folositor pe care alţi tovarăşi ai noştri, străini de discordia noastră, l-ar putea avea în înlăturarea acestora. În afară de aceasta însă mi se pare că simplul fapt al realizării unui acord între reprezentanţii instituţiilor centrale în sensul că în cutare fel se poate lupta, iar în cutare nu, – însuşi faptul acesta ar putea să facă prima breşă în zidul care desparte cele două părţi, după care anomalia existentă în viaţa de partid ar putea să înceapă să descrească.

4

Propunerea tov. Plehanov [68] m-a uimit profund. Aducînd vorba despre cauzele luptei, el n-a făcut decît să ajungă pe această cale tocmai la rănile pe care, după cum a constatat şi tov. Martov, ni le-am pricinuit reciproc. În proiectul meu, eu fac încercarea de a delimita ceea ce este admisibil în lupta noastră de ceea ce este inadmisibil, indiferent din partea cui ar porni atacurile. Dacă ne-am apuca să stabilim cine, cînd şi ce anume a spus, n-am face decît să punem începutul sfîrşitului, adică al sfîrşitului discuţiei noastre. Să fim judecători în propria noastră cauză este pur şi simplu psihologiceşte, moralmente cu desăvîrşire imposibil. Dacă ne vom apuca iarăşi să discutăm aici cauzele înăspririi relaţiilor dintre membrii de partid, vom fi oare noi înşine în stare să ne ridicăm deasupra ciorovăielilor mărunte? (Akselrod: „Vom fi!“.) Eu nu împărtăşesc optimismul tov. Akselrod. Analizînd cauzele care au provocat sciziunea din partid, tov. Plehanov a dat faptelor o interpretare proprie, cu care nu sînt de acord. Şi dacă ne vom lansa în controverse, va trebui să scoatem procesele-verbale şi să vedem ce scrie acolo. Aşa, de pildă, tov. Plehanov spune că în problema alegerii

www.dacoromanica.ro

instituţiilor centrale congresul s-a împărţit în două părţi aproape egale, că unul dintre delegaţii la congres, trecînd de la majoritate la minoritate, a făcut ca cele două jumătăţi ale congresului să fie numeric egale, aşa încît Comitetul Central nu reprezintă decît o singură parte a partidului etc. Dar aşa nu se poate raţiona ; într-adevăr, nu se poate spune că ar exista numai partea din partid care a ales Comitetul Central. Mulţi, poate, ar vota acum în unele probleme altfel decît au votat la congres. Poate chiar şi eu aş vota în multe probleme altfel. Dar aceasta nu înseamnă că schimbările şi combinaţiile noi posibile în acest domeniu neagă într-un fel oarecare rezultatele votărilor anterioare. Iar întrucît este vorba de o luptă, există întotdeauna o împărţire a întregului în părţi. Nu la congres, ci *astăzi* C.C. este reprezentantul unei părţi, dar ştiu bine că, după părerea tovarăşilor, şi O.C. este în acelaşi sens reprezentantul unei singure părţi. Dintr-un singur punct de vedere aş putea considera justă expresia tov. Plehanov, şi anume din punctul de vedere al sciziunii care există efectiv. Nu pentru că congresul ar fi culpabil de ceva se poate vorbi de „caracterul anormal" al componenţei uneia sau alteia dintre instituţiile centrale, ci numai pentru că, date fiind cutare sau cutare împrejurări, oamenii nu vor să muncească laolaltă unii cu alţii... Prin urmare, de îndată ce ne atingem de cauzele anomaliei, ne trezim iarăşi în faţa necesităţii de a descurca un ghem pe care nu numai că nu-l vom putea descurca, ci-l vom încurca chiar şi mai mult. Este adevărat că mulţi nu sînt mulţumiţi de componenţa C.C., dar nu-i mai puţin adevărat că există o serie întreagă de persoane nemulţumite de actuala componenţă a Organului Central. La întrebarea tov. Martov dacă este admisibilă „distrugerea" unor organizaţii existente, eu aş răspunde : „Da ! restructurarea organizaţiilor este pe deplin admisibilă !" Este admisibil oare ca o instituţie de partid competentă să îndepărteze pe cineva de la o muncă revoluţionară sau alta ? Răspund : „Da, este admisibil !" Dar dacă voi întreba : de ce şi cum s-a produs cutare sau cutare „atentat" la integritatea şi inviolabilitatea unei organizaţii sau alteia, de ce cutare nu

www.dacoromanica.ro

a fost admis în cutare domeniu al muncii de partid etc., – prin aceasta voi întinde din nou mîna spre ghemul pe care nu sîntem în stare să-l descurcăm. Prin urmare, şi în problema admisibilităţii sau inadmisibilităţii „distrugerii" organizaţiilor ajungem iarăşi la divergenţe. Toate acestea dovedesc că, în momentul de faţă, discutarea cauzelor discordiei noastre ar fi o pierdere de timp cu totul inutilă şi chiar dăunătoare. – Revin la problema reprezentării proporţionale. Despre reprezentare proporţională nu se poate vorbi decît dacă se porneşte de la recunoaşterea sciziunii deja existente. Noi reprezentăm aici două părţi aflate în luptă... (P l e h a n o v : „Noi ne-am întrunit aici ca membri ai Consiliului, şi nu ca părţi aflate în luptă".) Observaţia tov. Plehanov este în contradicţie cu propria sa rezoluţie în care se vorbeşte despre discordia existentă în partid, discordie care a scindat partidul în două jumătăţi, din care una, după cum spune rezoluţia, nu este de loc reprezentată într-o instituţie centrală cum este Comitetul Central. Firesc, oficial noi nu reprezentăm aici două părţi aflate în luptă, dar, întrucît această reprezentare decurge din desfăşurarea dezbaterilor noastre, am avut dreptul logic de a vorbi despre ea. (P l e h a n o v : „Aţi spus că noi ne-am întrunit aici ca reprezentanţi a două părţi aflate în luptă, şi în legătură cu aceasta am făcut observaţia de mai înainte".) Nu contest, poate că m-am exprimat nu tocmai precis... (P l e h a n o v : „V-aţi exprimat greşit".) Poate că m-am exprimat şi greşit, nu tăgăduiesc. Eu susţin doar că rezoluţia tov. Plehanov mută discuţia pe terenul recunoaşterii de fapt a sciziunii. Noi ne-am scindat, iată ce constat eu. Dacă n-ar fi fost aşa, rezoluţia ar fi fost contrară statutului. Majoritatea partidului e nemulţumită şi de componenţa O.C., în care 4 membri din 5 sînt din rîndurile minorităţii. Comitetul Central ar putea formula, în ceea ce priveşte schimbarea componenţei Organului Central, pretenţii identice cu cele ce se formulează acum faţă de Comitetul Central. Prin esenţa ei, rezoluţia tov. Plehanov echivalează cu o formulare a condiţiilor pe care le pune numai una din părţi... (P l e h a n o v : „Eu nu fac parte nici din majoritate, nici din minoritate".) Tov. Plehanov ne-a spus că nu face parte nici din majoritate, nici din minoritate, dar în afară

www.dacoromanica.ro

de el nimeni din Consiliu nu va spune acest lucru. Judecînd formal, din punctul de vedere al statutului, rezoluția propusă de tov. Plehanov este inadmisibilă. În fond însă, repet, ea poate fi înțeleasă în măsura în care pornește de la faptul că există o sciziune. Din moment însă ce una din părți își formulează „condițiile", partea cealaltă ar avea și ea același drept de a-și formula „condițiile". Noi nu sîntem deasupra „celor două părți", ci chiar aceste „două părți". De aceea, din moment ce ne vom situa pe terenul recunoașterii sciziunii efectiv existente în partid, va trebui să admitem că pentru rezolvarea controverselor și „neînțelegerilor" noastre nu există decît un singur mijloc radical : să ne adresăm unor terțe persoane. După cum am spus și mai înainte, în partid există oameni care sînt ocupați cu munca pozitivă și care n-au participat la lupta dintre „majoritate" și „minoritate". Numai acestor oameni ne putem adresa.

5

Nu sînt de acord nici cu Martov, nici cu Plehanov. Ei susțin că nici nu se poate pune chestiunea că această rezoluție ar fi contrară statutului și aduc în sprijinul afirmației lor două argumente. 1) Martov invocă argumentul că Consiliul este forul superior al partidului. El uită însă că competența Consiliului este limitată prin dispoziții statutare speciale, lucru pentru care s-a străduit mult, la timpul său, și tov. Martov însuși. 2) Al doilea argument se reduce la afirmația că, prin rezoluția propusă, Consiliul nu-și exprimă decît propria sa părere și dorință. Consiliul are, desigur, tot dreptul să-și exprime părerile și dorințele, dar fără a atenta la anumite lucruri bine stabilite. (Plehanov : „Firește ! Firește !".) Consiliul nu poate decît să propună Comitetului Central cooptarea, dar atunci Comitetul Central va cere să fie schimbată componența Organului Central. În anumite condiții sînt gata să accept reprezentarea proporțională. Dar vă întreb : în O.C. există reprezentare proporțională ? Componența O.C. este de 1 la 4, și acest 1 nu ține nici de ma-

www.dacoromanica.ro

joritate, nici de minoritate. Comitetul Central a propus, la timpul său, 2 la 9 ;[69] aceasta s-a întîmplat în perioada destrămării complete, în ajunul sciziunii. Orice dezacord este într-un anumit sens o sciziune, dar atunci cînd cele două părți nu vor să lucreze laolaltă, sciziunea devine efectivă. Numai dacă privim lucrurile prin prisma sciziunii, am putea recunoaște că rezoluția tov. Plehanov nu este lipsită de sens. Ea ar putea fi considerată ca ultima ratio *, dar în acest caz ambele părți ar putea avea același drept de a cere schimbarea componenței instituțiilor centrale. Sînt ferm convins că nici C.C. nu este mulțumit de componența redacției Organului Central. De îndată ce vom atinge problema ultimului congres, se va produce o ciocnire și nu vom ajunge la nici un rezultat. Așa, de pildă, Plehanov afirmă că nealegerea la congres a unui al treilea membru al redacției s-ar datora, chipurile, faptului că nu există un asemenea al treilea. Eu declar că congresul n-a ales un al treilea redactor pentru că era convins că tov. Martov va intra în redacție. Același lucru se poate spune și despre componența Consiliului. Mulți dintre delegații care au participat la congres credeau că tov. Martov va intra în Consiliu în calitate de membru al redacției. Majoritatea ar putea să spună și va spune, desigur, că, dacă e vorba de reprezentare proporțională, O.C. ar trebui completat cu încă șase membri din rîndurile așa-zisei majorități. Dar raționamente de soiul acesta nu ne vor apropia de rezultatul dorit ; de aceea eu socot că rezoluția tov. Plehanov este mai proastă decît a mea. Rezoluția mea cu privire la „ceea ce este admisibil și ceea ce este inadmisibil" ar însemna că noi, ca reprezentanți ai părților în luptă, propunem celorlalți tovarăși să nu depășească cadrul formelor de luptă admisibile.

Noi nu trebuie să privim lucrurile numai din punct de vedere juridic, căci în fond recunoașterea de către noi toți a caracterului anormal al relațiilor existente în partid echivalează cu o recunoaștere a faptului că noi sîntem două părți aflate în luptă, Organul Central și Comitetul Central. (P l e h a n o v : „Aici nu sîntem într-o ședință a redacției, ci într-o

* — ultimul mijloc. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

şedinţă a Consiliului".) Da, eu nu uit acest lucru. Din punct de vedere juridic nu putem vorbi de reprezentare proporţională în instituţiile centrale. Dar nici din punct de vedere politic nu este indicat să se opereze cu această idee, deoarece va trebui să luăm în consideraţie dorinţa unei părţi fără a fi ascultat dorinţa celeilalte. Terţul care ar putea rezolva litigiul nostru nu se găseşte printre noi. Or, numai părerea acestui terţ ar putea să aibă greutate atît din punctul de vedere politic cît şi din cel moral. Sciziunea există în fapt, şi noi ne aflăm în ajunul unei sciziuni formale, dacă minoritatea va continua să urmărească fără scrupule transformarea ei în majoritate.

www.dacoromanica.ro

4

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID

16 (29) IANUARIE

1

Consider necesar să răspund mai ales la amplele obiecţii pe care mi le-a adus tov. Martov ; dar pentru a nu lăsa fără răspuns nici obiecţiile tov. Plehanov, mă voi ocupa mai întîi pe scurt de acestea din urmă. Mi s-a părut că în principiu el este pentru reprezentare proporţională... (P l e h a n o v : „Nu !".) Poate că nu l-am înţeles, dar aşa mi s-a părut. La noi, în organizaţia de partid, principiul reprezentării proporţionale nu este admis, şi singurul criteriu pentru a stabili dacă e statutară componenţa unei instituţii sau alteia ai cărei membri au fost aleşi la congres este voinţa clar exprimată a majorităţii congresului. Dar aici se spune că alegerile statutare care au avut loc la congres au creat o situaţie „statutară" care e mai rea decît una nestatutară. Aşa e. Dar de ce este aşa ? Oare din cauză că alegerea s-a făcut cu o majoritate neînsemnată, sau poate pentru că minoritatea a creat o sciziune de fapt ? Cînd se afirmă că C.C. a fost ales numai cu 24 de voturi, adică cu o neînsemnată majoritate de voturi, şi că tocmai această împrejurare ar constitui cauza tuturor complicaţiilor regretabile care s-au ivit pe urmă în viaţa de partid, – eu declar că aceasta este o afirmaţie greşită. Cît priveşte observaţia tov. Plehanov că aş avea o „gîndire formalistă", care, zice dînsul, nu-mi permite să văd rădăcina lucrurilor, vă mărturisesc că nu mă pot dumeri ce înseamnă propriu-zis aceste cuvinte ? Poate că „rădăcina lucrurilor" o constituie congresul ? În cazul acesta sîntem cu toţii nişte formalişti, deoarece, transportîndu-ne cu gîndul la congres, trebuie să pornim de la hotărîrile lui formale. Dacă

www.dacoromanica.ro

însă „rădăcina lucrurilor" se află în afara congresului, atunci unde anume ? Într-adevăr, lucrurile au evoluat în așa fel încît situația din partid a ajuns mai rea decît o situație statutară (acestea sînt cuvinte foarte grave), dar esențialul este tocmai de ce au evaluat astfel lucrurile ? Cine poartă vina acestei evoluții : congresul sau împrejurările survenite după congres ? Din păcate, nu în felul acesta pune Plehanov problema.

Trec acum la cele spuse de tov. Martov. El afirmă că din partea minorității nu există și n-a existat o lipsă de dorință de a lucra laolaltă. Inexact. Timp de trei luni – septembrie, octombrie și noiembrie – numeroși reprezentanți ai minorității au dovedit în fapt că nu vor să lucreze laolaltă cu noi. În asemenea cazuri, părții boicotate nu-i rămîne decît un singur mijloc – să recurgă la un acord, la o tranzacție cu opoziția „ofensată", care refuză să conlucreze și duce partidul la sciziune, deoarece însuși refuzul de a conlucra nu este altceva decît o sciziune. Atunci cînd acești oameni ne declară pe față că nu vor să lucreze laolaltă cu noi, și prin aceasta dovedesc în fapt că „organizația unică" este o ficțiune goală, că, la drept vorbind, ea a încetat să existe, ei aduc astfel un argument care, chiar dacă nu e convingător, este în schimb cu adevărat *zdrobitor*... Trec la a doua obiecție a tov. Martov, cea privitoare la plecarea din Consiliu a tov. Ru. Această problemă se împarte în două probleme distincte. În primul rînd, a fost oare statutară numirea lui Ru ca membru al Consiliului din partea redacției, cu toate că nu făcea parte din redacție ? Eu cred că a fost statutară. (M a r t o v : „Firește că da !") Rog să se consemneze în procesul-verbal observația făcută de Martov. În al doilea rînd, pot fi oare înlocuiți membrii Consiliului printr-o hotărîre a instituțiilor care i-au desemnat ? Aceasta este o problemă complicată, care poate fi interpretată și într-un fel și în altul. În orice caz, țin să arăt că Plehanov, care de la 1 noiembrie a rămas singurul membru al redacției, *nu l-a înlocuit* pe Ru din funcția de membru al Consiliului pînă în ziua de 26 noiembrie, cînd au fost cooptați Martov & Co. Ru a plecat singur, din spirit de concesie, pentru a nu stîrni discuții în jurul persoanei lui. (P l e h a n o v : „Eu cred că discuțiile cu privire la tov. Ru sînt acum nelalocul lor. Această chestiune nu figurează pe ordinea noastră de zi, și eu nu văd pentru ce să ne pierdem timpul prețios cu dezbateri

www.dacoromanica.ro

în jurul acestei chestiuni, care în cazul de față nu ne interesează".) Țin să arăt că în ședința trecută tov. Martov a cerut să fie consemnate în procesul-verbal lămuririle sale în legătură cu această chestiune – lămuriri cu care nu sînt de loc de acord –, și dacă partea adversă nu va fi lăsată să-și exprime părerea în aceeași chestiune, înseamnă că aceasta din urmă va fi înfățișată aici, în Consiliu, într-o lumină denaturată. (P l e h a n o v : „Atrag atenția că această problemă nu figurează pe ordinea de zi și n-are legătură directă cu obiectul principal al consfătuirii noastre".)

Lenin, protestînd împotriva acestei formulări, cere Consiliului să decidă dacă el (Lenin) are sau nu dreptul de a expune, în combaterea afirmațiilor lui Martov, punctul său de vedere asupra acestui fapt atît de diferit interpretat aici. (P l e h a n o v arată din nou că în cazul de față dezbaterile în problema plecării lui Ru sînt nelalocul lor.)

Lenin insistă asupra dreptului său de a cere Consiliului permisiunea de a vorbi într-o chestiune care a fost deja ridicată în Consiliu și a dat loc la dezbateri. (M a r t o v : „Dat fiind că tov. Lenin a atins problema foarte importantă a dreptului organelor reprezentate în Consiliu de a-și rechema delegații, declar că voi face o propunere specială pentru adoptarea unei hotărîri prin care această problemă să fie rezolvată o dată pentru totdeauna. Poate că această declarație îl va satisface pe Lenin și-l va face să evite în dezbaterile actuale chestiunea plecării lui Ru".)

Spusele tov. Martov nu numai că nu infirmă, ci, dimpotrivă, confirmă pe de-a-ntregul justețea hotărîrii mele de a expune în adevărata ei lumină chiar acum chestiunea plecării din Consiliu a tov. Ru. Constat că explicațiile mele în legătură cu această chestiune n-au fost decît un răspuns la observațiile respective ale tov. Martov. (P l e h a n o v pune în vedere lui Martov și lui Lenin că problema plecării lui Ru nu poate fi luată în discuție acum, deoarece nu intră în cercul problemelor asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția membrii Consiliului în actuala lui sesiune.) Protestez împotriva observației tov. Plehanov că nu este aici locul să discutăm chestiunea plecării tov. Ru, care se situa pe poziția irevocabilității membrilor Consiliului, așa încît plecarea lui Ru din Consiliu trebuie privită ca o concesie făcută de el opo-

www.dacoromanica.ro

ziției în interesul restabilirii păcii în partid. (P l e h a n o v : „Din moment ce Consiliul n-are nimic împotriva unui schimb de păreri în chestiunea plecării tov. Ru, invit pe Lenin să-și continue expunerea în legătură cu această plecare".) Eu am terminat. (P l e h a n o v : „Dacă ați terminat, propun Consiliului să treacă la discutarea rezoluțiilor prezentate ieri de tov. Lenin și de mine".)

Sînt de acord cu tov. Martov că rezoluțiile Consiliului ar avea o semnificație morală, și nu una juridică. Tov. Plehanov a declarat că ar fi de dorit ca eu să intru în redacție. (P l e h a n o v : „Eu n-am spus așa ceva".) La mine, cel puțin, așa sînt notate cuvintele dv : „Cel mai bine ar fi ca Lenin să intre în redacție, iar C.C. să coopteze trei tovarăși". (P l e h a n o v : „Da, eu am spus că, în anumite condiții, pentru a restabili pacea în partid, este admisibilă intrarea tov. Lenin în redacție și cooptarea în C.C. a unor reprezentanți ai minorității".)

Răspunzînd la întrebarea care mi-a fost pusă aici, și anume în ce sens ar fi de dorit să se schimbe componența redacției Organului Central, mi-ar fi ușor să mă refer la părerea „majorității", care s-a pronunțat în sensul că ar fi de dorit să plece din redacție tovarășii Akselrod, Zasulici și Starover. Trebuie să arăt apoi că în acțiunile Comitetului Central n-a existat nici un caz în care cineva să fi fost înlăturat de la munca de partid. Nu pot de asemenea să nu protestez împotriva declarației tov. Martov că C.C. a devenit un instrument de război al unei părți împotriva celeilalte. Comitetul Central a fost desemnat ca instrument de îndeplinire a unor funcții de partid, și nu ca instrument „de război al unei părți împotriva celeilalte". Această afirmație a tov. Martov este întru totul contrazisă de fapte. Nimeni nu poate cita măcar un singur fapt din care să rezulte că C.C. ar fi început și ar fi dus un „război" împotriva minorității. Dimpotrivă, minoritatea, începînd boicotul, a pornit un război care a provocat o ripostă inevitabilă. Protestez apoi și împotriva afirmației cum că neîncrederea existentă față de C.C. stînjenește Comitetul Central într-o măsură mai mare decît aceea în care neîncrederea față de Organul Central stînjenește munca pozi-

www.dacoromanica.ro

tivă pașnică. În legătură cu afirmația categorică a tov. Martov că centrul disensiunilor s-ar afla nu în străinătate, ci în Rusia, țin să declar că documentele de partid vor arăta contrarul. Referindu-se la documentul din 25 noiembrie, tov. Martov a spus că, consimțind să coopteze doi reprezentanți ai minorității, însuși C.C. a recunoscut în principiu caracterul unilateral al componenței sale. Eu protestez împotriva acestei interpretări a documentului aici pomenit, căci și eu am participat la întocmirea lui. Actul C.C. avea cu totul altă semnificație. Nu pentru că ar fi recunoscut caracterul unilateral al componenței sale consimțise C.C. la cooptarea a doi reprezentanți ai minorității, ci pentru că vedeam că în partid s-a produs o adevărată sciziune de fapt. Bine sau greșit vedeam noi lucrurile, asta-i altă chestiune... La urechile noastre ajungeau pe atunci zvonuri că se pregătește editarea unui nou organ... (Plehanov: „Dacă ne luăm după zvonuri, nu ajungem la nici un rezultat". Akselrod: „Eu, de pildă, am auzit că acum se pregătește editarea unui nou organ...".) Mă adresez Consiliului: din moment ce documentul C.C. [70] a fost interpretat de tov. Martov într-un sens anumit, sînt nevoit să arăt cum interpretez eu același document... Nu înțeleg de ce observația mea a stîrnit aici atîta frămîntare. (Plehanov: „Nu este vorba de frămîntări, ci de faptul că referirile la zvonuri sînt aici nelalocul lor".) Unii ar putea spune că motivele mele sînt lipsite de temei. Se prea poate! În orice caz însă constat că ele n-au avut alt caracter decît acela pe care l-am arătat adineauri.

Revin la fondul chestiunii: tov. Martov suspectează motivele care au determinat Comitetul Central să coopteze doi reprezentanți ai minorității. Eu însă constat că Comitetul Central pornea de la considerentul că în partid există deja o sciziune de fapt și că ne aflăm în ajunul unei sciziuni formale depline, în sensul editării unui organ separat, al transportării separate a publicațiilor și al creării unei organizații separate în Rusia. Și acum o chestiune în legătură cu ordinea dezbaterilor: observația tov. Martov se referă la o chestiune de fond, și nu la ordinea dezbaterilor. Adresez deci Consiliului întrebarea: a fost oare justă în cazul de față intervenția președintelui? [71]

www.dacoromanica.ro

2

Tov. Martov a declarat că eu, în loc să intru în discutarea calmă, pașnică a problemei comune privind căutarea unor măsuri pentru restabilirea păcii în partid, aș fi început dintr-o dată cu polemica. Eu resping această afirmație, deoarece polemica a fost *începută* chiar de tov. Martov, și nu de altcineva. Proiectul meu de rezoluție nu are în el nimic polemic. Doar nu degeaba l-a numit tov. Akselrod „scrisoare pastorală". După cum se știe, scrisorile pastorale nu au în ele nimic polemic. Într-adevăr, în proiectul meu de rezoluție se arată numai între care limite trebuie să fie dusă lupta internă de partid, care forme ale acestei lupte pot fi considerate admisibile și care trebuie să fie declarate inadmisibile și periculoase nu numai pentru desfășurarea normală a vieții de partid, ci chiar și pentru însăși existența partidului. Totodată am căutat ca în formularea acestei probleme să ocolesc cu grijă tot ce ne-ar fi putut duce la o nouă polemică sterilă, am căutat ca în propunerea mea să nu pornesc de la o apreciere a metodelor de luptă prin care au fost marcate cele aproape șase luni de război dintre cele două părți ale partidului. Tov. Martov însă n-a vrut să se mențină în cadrul acestor limite și s-a lansat într-o polemică. Mă declar totuși gata, dacă doriți, să revin mai tîrziu la tema cu care am început. Deocamdată însă țin să arăt următoarele. Tov. Martov s-a referit la faptul că Travinski a salutat cooptarea în redacție a vechilor ei membri. Eu consider necesar să subliniez aici că convorbirile sau tratativele particulare nu pot fi luate în seamă. Toate tratativele oficiale au fost duse de Travinski în scris. Cît privește declarațiile lui particulare, se vede că ele au fost greșit înțelese de tov. Martov ; cu *alt prilej,* dacă va fi nevoie, voi dovedi că este așa.

Apoi tov. Martov s-a exprimat în sensul că activitatea Comitetului Central prezintă numeroase și variate lipsuri ; prin aceasta tov. Martov intră iarăși în domeniul polemicii. Se prea poate ca activitatea C.C. să aibă într-adevăr lipsuri, dar în gura unui reprezentant al Organului Central critica acestei activități nu este nimic altceva decît polemică. Eu, de pildă, la rîndul meu, consider că în activitatea sa Organul Central s-a abătut de la drumul drept ; cu toate acestea, eu

www.dacoromanica.ro

nu am început aici cu o critică a orientării pe care a luat-o activitatea Organului Central, ci cu declarația că între C.C. și O.C. există nemulțumiri *reciproce*. Protestez apoi împotriva afirmației că rezoluția mea, o dată adoptată de Consiliu, ar face din acesta din urmă „un instrument de război". În apelul meu se arată numai care forme de luptă sînt admisibile și care sînt inadmisibile... Atunci cum ar putea el să facă din Consiliu un „instrument de război" ? Tov. Akselrod a spus că Lenin „a început cu mulți ani trăiască și a isprăvit cu veșnica pomenire", reproșîndu-mi că mi-am concentrat întreaga atenție asupra dovedirii existenței unei sciziuni în partid. El uită însă că noi încă ieri am început cu constatarea sciziunii... Apoi, în sprijinul afirmației că centrul disensiunilor nu se află în străinătate, tov. Martov a citat scrisoarea din 12 decembrie a tov. Vasiliev, în care se spune că în Rusia e un adevărat infern [72]. În legătură cu aceasta țin să observ că și grupuri nu prea puternice pot „crea o atmosferă de infern", căci de cele mai multe ori tocmai ciorovăielile mărunte și meschine creează foarte ușor mari piedici în muncă. Am mai vorbit aici despre scrisoarea mea din 13 septembrie către unul dintre foștii redactori. Eu intenționez s-o public în presă *. Tov. Plehanov spune că cuvîntul „mlaștină" este jignitor. Țin să reamintesc că atît în literatura socialistă germană cît și la congresele partidului german termenul versumpft stîrnește uneori ironii, dar niciodată proteste pe motivul că ar fi jignitor. Folosind acest cuvînt, nici eu și nici tov. Vasiliev nu ne-am gîndit să jignim pe cineva. Cînd se vorbește despre două părți cu orientări precise, elementele nehotărîte care oscilează între aceste două orientări sînt caracterizate prin termenul „mlaștină", în locul căruia s-ar putea spune, eventual, „linie de mijloc".

A califica drept excentric Comitetul Central înseamnă, poate, a face un spirit reușit, dar și acesta duce la polemică, căci eu aș putea spune același lucru despre Organul Central. Mi se spune că „apelul" meu este un mijloc homeopatic împotriva unui rău alopatic. Eu nici nu tăgăduiesc că mijlocul propus de mine este un simplu paliativ, dar adevărul este că *aici* nu vom găsi mijloace alopatice. Și din moment ce ați

* Vezi volumul de față, pag. 338—341. — *Nota Red.*

www.dacoromanica.ro

început să vorbiți despre necesitatea unor mijloace „alopatice", radicale împotriva răului existent, fiți consecvenți și mergeți pînă la capăt. Există un asemenea mijloc, și acest unic mijloc radical este numai și numai *congresul.* Sînt cinci luni de cînd ne străduim zadarnic să ajungem la o înțelegere („nu-i adevărat !")... Ba este adevărat, și vă voi dovedi cu documente... De la 15 septembrie ne tot străduim să ajungem la o înțelegere și pînă în momentul de față nu am reușit să ne înțelegem. În acest caz n-ar fi mai bine oare să ne adresăm instanței, despre care a vorbit ieri tov. Martov și care nu poate fi decît congresul activiștilor de partid ? Congresul partidului este tocmai instanța care rezolvă problema „baghetei de dirijor". Noi participăm la congres pentru ca, printre altele, „să ne batem" și pentru „bagheta de dirijor" (firește, nu în înțelesul grosolan al cuvîntului). Acolo se dă o luptă prin bilețele, prin luări de contact cu tovarășii etc., și acolo o astfel de luptă în jurul componenței centrelor este admisibilă, pe cînd în afara congresului ea n-ar fi trebuit să aibă loc în viața partidului.

Așadar, dacă „pastorala" mea este un paliativ, nu există alt mijloc mai radical decît congresul, dacă nu vreți ca acest rău să devină cronic. Tov. Akselrod a arătat că în Europa occidentală reprezentanții instituțiilor centrale țin seama de opoziția ce există față de politica lor pînă și în cele mai îndepărtate colțuri ale partidului, și prin tratative cu această opoziție caută să aplaneze conflictele iscate... Dar nici Comitetul nostru Central nu procedează altfel. În acest scop el a trimis în străinătate doi membri ai săi[73] și de *zeci* de ori a încercat să ajungă la un acord cu diverși reprezentanți ai opoziției, demonstrîndu-le cît de absurde sînt argumentele lor, cît de nejustificate temerile lor etc. etc. Trebuie să subliniem că aceasta este o nepermisă pierdere de forțe, de bani și de timp, și în acest sens noi sîntem într-adevăr răspunzători în fața istoriei.

Revenind la problema propunerilor practice, repet că nu aveți decît un singur mijloc radical pentru a pune capăt acestei triste perioade de polemică : congresul. Rezoluția mea urmărea să fixeze luptei dinăuntrul partidului un cadru mai

www.dacoromanica.ro

normal... Se spune că ghimpele va rămîne oricum, că boala zace mai adînc... În acest caz numai prin convocarea congresului ghimpele va putea fi smuls în întregime.

3

E ridicol să se pretindă că ar fi jignitoare o cerință al cărei unic obiectiv este precizia și exactitatea [74]. Noi am văzut de zeci de ori (și mai ales la congresul Ligii) cîte neînțelegeri și chiar scandaluri se iscă din redarea inexactă a unor convorbiri particulare. Ar fi de mirare dacă s-ar susține contrariul. Declar că cuvintele spuse de tov. Travinski într-o discuție particulară au fost greșit înțelese atît de reprezentantul O.C. cît și, în parte, de tov. Plehanov. Iată ce-mi scrie tov. Travinski, printre altele, într-o scrisoare datată 18 decembrie : „Chiar acum ne-a parvenit știrea că redacția a trimis comitetelor o scrisoare oficială de cea mai *urîtă* speță (ca să nu folosesc o expresie mai tare). În această scrisoare, redacția atacă fățiș Comitetul Central, amenință că prin intermediul Consiliului ea și acum ar putea să impună cooptarea persoanelor agreate de ea, dar că, nevrînd deocamdată să recurgă la asemenea măsuri, se adresează comitetelor atrăgîndu-le atenția că în C.C. domnește familiarismul, că el nu este un organ capabil de muncă, că cooptarea lui Lenin este contrară statutului... Scrisoarea conține numeroase atacuri cu caracter personal. Într-un cuvînt, o revoltătoare și... (omit iarăși o expresie prea tare) încălcare a tuturor promisiunilor care mi-au fost făcute. Sînt indignat la culme. Este cu putință oare ca Plehanov să fi participat la aceasta ? Comitetul din Ekaterinoslav este profund indignat de această scrisoare și a trimis un răspuns foarte vehement... Acum minoritatea rupe nebunește toate firele de legătură. Scrisoarea trimisă comitetelor constituie, după mine, ultima picătură și o provocare fățișă. Întrucît mă privește, socot că Lenin are tot dreptul să-și publice scrisoarea în afara «Iskrei». Cred că nici ceilalți tovarăși nu vor avea nimic împotrivă".

Iată fapte care dovedesc că părerea tov. Travinski a fost greșit înțeleasă. Tov. Travinski putea *să presupună* cooptarea, sperînd că va fi întronată buna înțelegere în partid, dar speranțele lui nu s-au împlinit cîtuși de puțin.

www.dacoromanica.ro

În realitate, redacția lui Martov & Co., în loc să instaureze pacea, a început un război împotriva majorității, pe cînd Travinski sperase, și avusese tot dreptul să spere, că va fi pace. În realitate, încercările lui Plehanov de a potoli zelul „individualiștilor anarhici" n-au fost încununate de succes (în ciuda eforturilor lui). De aceea speranțele pe care le nutream eu și cu Travinski, speranțele că Plehanov va reuși să rețină noua redacție de la un război împotriva majorității, nu s-au împlinit. Aceasta dovedește numai că nu toate speranțele se împlinesc ; plecînd din redacție, sperasem și eu că această plecare va contribui la restabilirea păcii, dar nici speranțele mele nu s-au împlinit. Nimeni nu tăgăduiește că au avut loc tratative particulare, dar trebuie să facem o deosebire între exprimarea unei speranțe, a dorinței unor persoane și hotărîrea unor întregi colegii. Observația mea că aici este jenant să se tragă concluzii din convorbiri particulare nu are în ea nimic jignitor pentru membrii Consiliului. Eu resping cu hotărîre afirmația că tov. Travinski ar fi promis în mod categoric cooptarea în Comitetul Central. Este neîndoielnic că el a plecat cu speranțe de pace și, în așteptarea acestei păci și ca o consecință a ei, putea să prevadă cooptarea, dar nu s-o promită în mod categoric.

Împotriva apelului meu, tov. Martov aduce argumentul că acest apel conține atacuri numai din partea unei singure părți. Inexact. La urma urmelor, eu pot să depun o rezoluție suplimentară și să schimb expresiile care nu sînt pe placul tov. Martov, dar afirmația lui că rezoluția mea este unilaterală este pur și simplu un nonsens. Înainte se spunea despre rezoluția mea că seamănă cu o scrisoare pastorală, că e plină de truisme etc., dar nimeni nu-i atribuia tendința de a pricinui noi răni. Tov. Martov îmi reproșează că eu mă eschivez să dau un răspuns direct la întrebarea, pusă de tov. Plehanov, dacă vrea sau nu C.C. că coopteze reprezentanți ai „minorității". Cum am putea să vă dăm un răspuns la întrebarea pusă, dacă nu știm ce părere au în această privință astăzi toți ceilalți membri ai Comitetului Central, care e format din 9 persoane ? (P l e h a n o v : „Nu l-ați înțeles pe tov. Martov".) Este ridicol să se spună că mă eschivez cu bună știință. Eu nici nu puteam să dau răspunsul cerut, a cărui lipsă mi-a atras reprosul că încerc să mă eschivez. Am declarat categoric

www.dacoromanica.ro

că nemulţumirea în ceea ce priveşte componenţa instituţiilor centrale este reciprocă. Doar nu putem să nu ţinem seama şi de părerea celorlalţi tovarăşi. Mi se spune : trebuie să ajungem la o înţelegere, dar sînt cinci luni de cînd ne tot străduim să ajungem la o înţelegere. De aceea presupunerea tov. Martov că, propunînd convocarea congresului, C.C. îşi dă singur un certificat de incapacitate şi neputinţă e pur şi simplu ridicolă. N-a întreprins oare Comitetul Central toate încercările posibile pentru a aplana în familie conflictul ? „Comitetul Central îşi va dovedi incapacitatea"... Ce fel de incapacitate ? de a lupta ? de a instaura pacea în partid ? O, da ! Şi propunerea mea, aspru criticată aici, a arătat acest lucru într-un mod cît se poate de grăitor. În rezoluţia voastră se vorbeşte despre luare, ca să zic aşa, de teritoriu de la inamic, dar această pretenţie atrage după sine contrapretenţii ; ba eu merg mai departe şi mă întreb : are oare Comitetul Central dreptul de a începe noi tratative pe aceste baze ? Se ştie doar că o serie de comitete *au dezaprobat* concesiile făcute de Comitetul Central Ligii [75]. Voi vreţi ca noi să ţinem seama de părerea minorităţii şi să *nu ţinem seama* de aceea a majorităţii. Este ceva foarte amuzant. În asemenea condiţii însă, refuzul de a convoca congresul ar însemna pur şi simplu teamă de congres. Iată de ce noi ne declarăm neputincioşi, dar nu în sensul pe care îl atribuie acestui cuvînt tov. Martov. Comitetul Central este într-adevăr neputincios să aplaneze disensiunile din partid, şi tocmai de aceea propunem Consiliului să convoace congresul. Apoi, problema pur juridică a dreptului Consiliului de a convoca congresul este pusă de tov. Martov într-un mod cît se poate de greşit. În statut se spune : „Congresul este convocat (în măsura posibilului cel puţin o dată la doi ani) de către Consiliul partidului". Aceasta înseamnă că Consiliul este *în drept* să convoace congresul *ori de cîte ori* găseşte că e necesar s-o facă. Consiliul *este obligat* să convoace congresul numai într-un singur caz bine precizat. (M a r t o v : „Din statut rezultă de-a dreptul că Consiliul este obligat să convoace congresul la cererea unui anumit număr de organizaţii cu drepturi depline sau dacă au trecut doi ani de la ultimul congres. Prin urmare, înainte de expirarea termenului de doi ani sau dacă convocarea congresului nu este cerută de un anumit număr de organizaţii, Consiliul nu-l poate convoca".

www.dacoromanica.ro

P l e h a n o v : „Aş fi de părere că în momentul de faţă problema condiţiilor convocării congresului nu trebuie să fie discutată aici, deoarece nu are legătură directă cu problemele care stau în faţa noastră".)

Tov. Martov este acela care a ridicat această problemă, iar noi n-am hotărît s-o scoatem de pe ordinea de zi. Martov spune că Consiliul nu poate convoca congresul, dar eu spun că poate. Congresul poate fi convocat de Consiliu fără nici un fel de consultări, în orice moment, în măsura posibilului cel puţin o dată la doi ani. Tov. Martov spune că convocarea congresului e ultima ratio. Da, şi în momentul de faţă zădărnicia dezbaterilor noastre confirmă acest lucru.

Ţin să reamintesc că chiar tov. Martov a recunoscut în principiu că un colegiu format din persoane care n-au participat la disensiunile noastre ar putea avea un rol pozitiv în restabilirea păcii în partid. Şi, deoarece propriile noastre încercări de împăcare n-au dus la nici un rezultat, deoarece pînă şi în domeniul literaturii este îndoielnic că ne vom putea menţine pe terenul formelor de polemică admisibile, eu susţin că numai tovarăşi din afară ar putea spune aici un cuvînt hotărîtor. Noi, reprezentanţii Comitetului Central, nu ne asumăm răspunderea unor noi încercări de restabilire a păcii în partid, şi pentru curmarea disensiunilor noastre nu vedem alt mijloc cinstit decît numai convocarea congresului. Trec la observaţia tov. Plehanov cu privire la cuvîntul „mlaştină". (P l e h a n o v : „Eu am răspuns la întrebarea tov. Vasiliev, care a folosit acest termen pentru a califica o anumită parte a partidului ; repet, ca preşedinte, nu pot admite asemenea expresii în Consiliul partidului".) Mi se atrage aici atenţia că nu spun nimic despre componenţa anormală şi unilaterală a Comitetului Central, dar eu constat faptul că în partid există două părţi care luptă cu mijloace inadmisibile. Noi am trecut pe un teren pe care nu e posibilă nici un fel de muncă pozitivă.

4

Înainte de a intra în fondul chestiunii, voi mai observa în treacăt că cuvîntul Sumpf * nu are în el nimic jignitor.

* — mlaştină. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Apoi, referitor la tratativele cuTravinski. Din spusele mele s-a dedus aici că eu aş tăgădui că au avut loc tratative cu Travinski. Greşită deducţie. Eu nu am tăgăduit că au avut loc tratative, dar am ţinut să stabilesc o deosebire între valoarea pe care o pot avea tratativele particulare şi aceea pe care o au tratativele oficiale. Eu v-am citit aici o *scrisoare* primită chiar de la Travinski, pentru a vă demonstra că, dacă înainte el vedea lucrurile aşa cum le vede tov. Plehanov, ulterior el şi-a schimbat părerea. De aceea aş considera cu totul deplasată întrebarea cui îi va da crezare Franţa. Nu este cazul să se facă aici referiri la „Franţa" [76].

Tov. Plehanov a spus că „apelul" meu paşnic n-a avut efect nici măcar asupra mea. Repet că în „apelul" meu nu-mi exprim decît dorinţa să nu se recurgă la anumite metode de luptă. Eu cer să se facă pace. Mi se răspunde cu un *atac* împotriva Comitetului Central, şi după aceea unii se mai miră că, *drept răspuns la aceasta,* eu atac Organul Central. *După ce* ei au dezlănţuit atacul împotriva Comitetului Central, tot mie mi se reproşează că nu dau dovadă de spirit paşnic, pentru că am ripostat la acest atac ! E de ajuns să urmăreşti toate dezbaterile din acest Consiliu, ca să te convingi cine a început să propună pace pe bază de statu-quo şi cine a continuat să ducă război împotriva Comitetului Central. Mi se spune că Lenin nu făcea altceva decît să repete neîncetat opoziţiei : „Supune-te şi nu discuta !"... Nu e chiar aşa. Întreaga noastră corespondenţă din septembrie şi octombrie dovedeşte contrarul. Reamintesc fie şi numai faptul că la începutul lunii octombrie eu (şi Plehanov) eram gata să cooptăm doi membri în redacţie. Apoi, cît priveşte ultimatumul, la a cărui întocmire am participat eu însumi, trebuie să arăt că el cuprindea o ofertă prin care vă cedam două locuri în Comitetul Central. După aceasta am făcut o nouă concesie, am plecat din redacţie, cu scopul de a nu împiedica intrarea altora. De aici rezultă că eu nu mă limitam să spun : „Supune-te şi nu discuta", ci făceam şi concesii. Trec la fondul chestiunii. Atitudinea faţă de rezoluţia mea mi se pare foarte stranie. Într-adevăr, acuză ea oare pe cineva sau conţine ea vreun atac la adresa cuiva ? Ea nu face decît să pună problema dacă cutare sau cutare formă de luptă este sau nu admisibilă. Existenţa luptei este în afară de orice îndoială, şi toată problema se reduce exclusiv

www.dacoromanica.ro

la separarea formelor admisibile ale acestei lupte de cele inadmisibile. De aceea şi întreb dacă această idee este sau nu acceptabilă ? Rezultă, aşadar, că, aplicate la rezoluţia mea, expresiile „instrument de luptă", „atac împotriva minorităţii" etc. sînt cu totul nelalocul lor. S-ar putea ca forma rezoluţiei mele să nu fie tocmai reuşită – asupra acestui punct nu m-aş lansa în lungi controverse şi aş fi gata să consimt la modificarea formulării rezoluţiei, dar esenţa ei, care constă în a cere părţilor participante la lupta dinăuntrul partidului să ducă această luptă în cadrul unor anumite limite admisibile, nu poate fi contestată. Atitudinea manifestată aici faţă de rezoluţie mi se pare unilaterală, deoarece una dintre părţile interesate o respinge, considerînd-o primejdioasă pentru ea. (P l e h a n o v : „Reamintesc că, după cum am mai remarcat aici de cîteva ori, în Consiliu nu există două părţi".) Eu ţin să precizez că vorbesc despre *cele două părţi* care există de fapt, iar nu despre o împărţire juridică a Consiliului în două părţi. La rezoluţia tov. Plehanov, despre care în fond nu s-a spus aici nimic, reprezentanţii redacţiei n-au adăugat nimic. Eu însă am aşteptat tot timpul o schimbare a caracterului unilateral al acestei rezoluţii.

www.dacoromanica.ro

5

OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI

16 (29) IANUARIE

1

Lenin insistă ca rezoluția sa să fie pusă prima [77] la vot, invocînd uzul existent ca rezoluțiile să fie votate în ordinea în care au fost depuse.

2

Din punctul de vedere al procedurii lucrărilor ședinței, dreptul de a prezenta opinii separate este recunoscut întotdeauna. Tov. Martov a încercat să separe generalul de particular [78]. Sînt întrutotul de acord cu propunerea lui, numai că o formulez întrucîtva altfel.

www.dacoromanica.ro

6

PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA INSTAURAREA PĂCII ÎN PARTID

16 (29) IANUARIE

Lenin (dă citire rezoluției sale): „Pentru instaurarea păcii în partid și a unor relații normale între membrii de partid cu vederi diferite este necesar ca Consiliul partidului să stabilească care forme de luptă internă de partid sînt juste și admisibile și care sînt nejuste și inadmisibile".

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

7

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PREZENTAREA OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C.

17 (30) IANUARIE

În practica tuturor congreselor s-a statornicit regula că votanții au dreptul de a prezenta opinii separate. Firește, prin însăși esența ei, orice opinie separată este o critică. Dar această împrejurare nu a împiedicat totuși Congresul al II-lea să admită prezentarea opiniei separate a reprezentanților Bundului – opinie care constituia cea mai aspră critică a hotărîrii adoptate de congres. Opinia noastră separată cuprinde o expunere a motivelor care explică de ce am combătut propunerea tov. Plehanov și care este în general atitudinea noastră față de această propunere. Citirea acestei opinii separate este cu atît mai necesară cu cît ea se încheie cu o declarație motivată în care se arată că înțelegem să retragem rezoluția propusă de noi.

www.dacoromanica.ro

8

OPINIA SEPARATĂ A REPREZENTANŢILOR C.C., PREZENTATĂ LA 17 (30) IANUARIE

Reprezentanţii C.C. în Consiliul partidului consideră de datoria lor să prezinte o opinie separată în legătură cu rezoluţia propusă de tov. Plehanov.

Reprezentanţii C.C. sînt profund convinşi că această rezoluţie nu numai că nu va pune capăt disensiunilor din partid, care introduc în organizaţia de partid o adevărată sciziune de fapt, ci, dimpotrivă, le va adînci şi le va aţîţa şi mai mult, va face ca ele să devină cronice, va dezorganiza şi mai mult munca pozitivă a partidului.

În esenţă, această rezoluţie nu exprimă altceva decît dorinţa minorităţii congresului partidului de a schimba componenţa Comitetului Central, ignorîndu-se totodată dorinţa contrară a majorităţii congresului partidului.

În esenţă, potrivit convingerii noastre ferme, această rezoluţie constituie o continuare dinăuntrul Consiliului a politicii pe care opoziţia a urmat-o chiar de la începutul congresului partidului şi care a fost o politică de boicot, dezorganizare şi anarhie, în scopul de a obţine modificarea componenţei centrelor, de a o obţine pe o cale care contravine normelor unei vieţi de partid cît de cît normale şi care a fost condamnată acum şi de opinia publică a mediului revoluţionar, exprimată în rezoluţiile majorităţii comitetelor.

Această rezoluţie exprimă dezideratul ca Comitetul Central să reia tratativele cu opoziţia. Tratativele de pînă acum au durat peste 5 luni şi au creat în partid o stare de demoralizare totală. C.C. a declarat deja că şi-a spus ultimul cuvînt atunci

www.dacoromanica.ro

cînd, ca o dovadă de încredere tovărăşească, a consimţit la 25 noiembrie 1903 să coopteze doi membri.

Tratativele ne-au costat deja mulţi bani, cheltuiţi pentru deplasări, şi au necesitat mult mai importante cheltuieli de forţe şi de timp din partea revoluţionarilor pe care aceste tratative îi sustrag de la munca lor.

Reprezentanţii C.C. nu se consideră în drept să reia acum aceste tratative fără sfîrşit, care generează noi nemulţumiri de ambele părţi, stîrnesc noi ambiţii carieriste, stînjenesc enorm munca pozitivă.

Atragem în modul cel mai serios atenţia asupra faptului că asemenea tratative înseamnă o întrerupere completă a cursului normal al vieţii de partid.

Comitetul Central declară că răspunderea acestor întreruperi revine în întregime minorităţii.

Declarăm în modul cel mai categoric că nu vedem altă ieşire cinstită şi justă din actualele disensiuni de partid, alt mijloc pentru a curma această inadmisibilă luptă în jurul componenţei centrelor decît convocarea imediată a congresului partidului.

În acelaşi timp socotim că, după adoptarea rezoluţiei tov. Plehanov, rezoluţia noastră, prezentată anterior, este în fond negată şi devine cu totul inutilă ; de aceea o retragem.

Membrii Consiliului

N. Lenin
F. Vasiliev

www.dacoromanica.ro

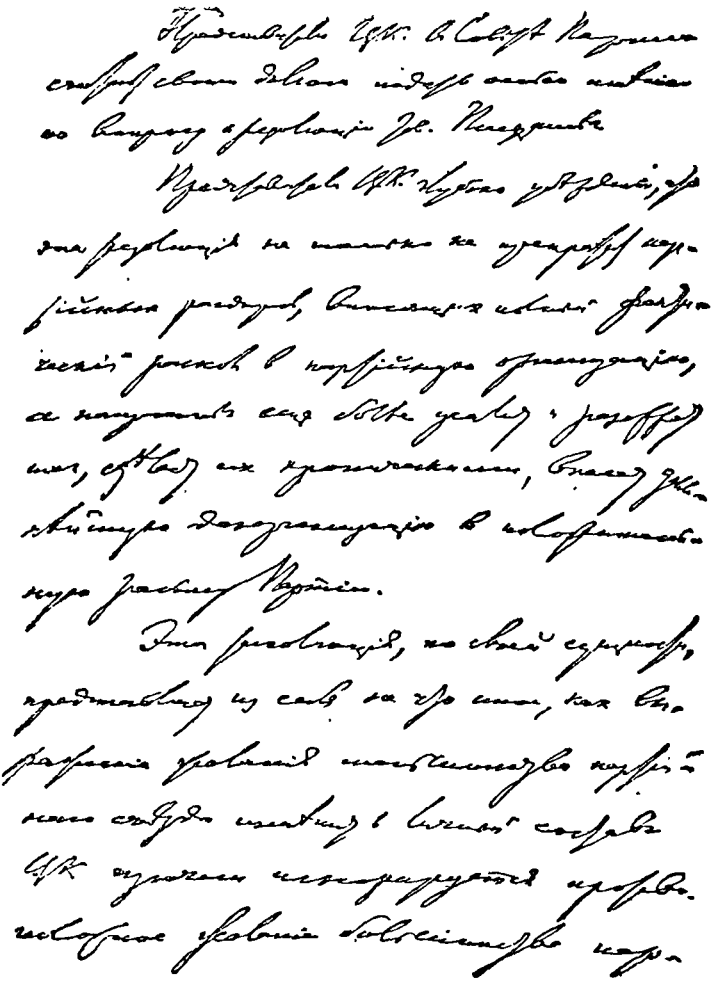

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Opinia separată a reprezentanților C.C.", prezentată în ședința Consiliului partidului din 17 (30) ianuarie 1904.

Micșorat

www.dacoromanica.ro

9

INTERVENȚIE ÎN SPRIJINUL OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C.

17 (30) IANUARIE

Protestez cu hotărîre împotriva afirmației că opinia noastră separată ar conține măcar o singură acuzație împotriva Consiliului. O astfel de interpretare este cu totul greșită, iar încercarea tov. Martov constituie un atentat la libertatea noastră de opinie ; rezoluția lui este deci contrară statutului [79].

www.dacoromanica.ro

10

OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI

17 (30) IANUARIE

Reprezentanții C.C. ar vrea să pună în discuție încă cîteva probleme de importanță mai mică, dar eu stărui ca în prealabil să fie introdusă pe ordinea de zi problema convocării congresului.

www.dacoromanica.ro

11

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI

17 (30) IANUARIE

1

În problema convocării congresului nu am multe de adăugat. Situația extrem de dificilă în care se află partidul este ilustrată și de felul cum se desfășoară dezbaterile în Consiliu. De nenumărate ori s-a arătat că la congres s-au format două jumătăți aproape egale, așa încît, o dată cu plecarea unuia din „majoritate", s-a ajuns la o egalitate deplină. Nu văd cum ar putea această egalitate să ducă la instaurarea păcii dacă nu vom convoca congresul partidului. Nimeni nu se îndoiește că disensiunile duc la anomalii flagrante. Este fapt cert că *ambele părți* sînt pornite pe luptă. Privind prin prisma tuturor acestor date, nu ne putem imagina altă soluție cinstită și justă decît numai convocarea congresului. Tov. Martov a relevat greutățile de ordin tehnic, financiar etc. care stau în calea realizării propunerii mele cu privire la convocarea congresului, dar actuala stare de lucruri este mult mai rea decît toate aceste greutăți.

2

Nu pot fi de acord cu Martov ; el a expus greșit sarcinile congresului. Martov susține că încă nu toți tovarășii sînt lămuriți asupra divergențelor, că convocarea congresului ar opri procesul de delimitare și ne ar împiedica să clarificăm în presă conflictul organizatoric. Eu cred că tocmai pentru o nestînjenită clarificare a divergențelor *principiale* este necesar să fie înlăturată criza, este necesar ca atmosfera să fie curățită de ciorovăieli, iar pentru aceasta trebuie convocat congresul. Nu pentru a curma lupta este nevoie de Congresul

www.dacoromanica.ro

al III-lea, ci pentru a-i crea un cadru normal. Este ciudat chiar să se spună că congresul ar curma lupta principială. În legătură cu aceasta ţin să reamintesc că la Congresul al II-lea preşedintele s-a exprimat în sensul că însuşi programul nostru va constitui obiectul unei dezvoltări şi clarificări ulterioare [80] ; dar tocmai pentru ca lupta principială de opinii să fie rodnică şi încununată de succes este nevoie de o serie de condiţii care în momentul de faţă nu există. Protestez împotriva paralelelor istorice făcute aici şi împotriva referirii la „Rabocee Delo". Deosebirea dintre situaţia de azi şi cea de acum trei ani constă în faptul că pe atunci nu exista încă un partid unic, iar acum există. Tocmai din punctul de vedere al acelora care vorbesc aici despre jumătatea desprinsă, tocmai din punctul lor de vedere nu se poate protesta împotriva congresului ca mijloc pentru lichidarea anomaliei pe care nu sîntem în stare s-o lichidăm acum cu propriile noastre forţe. Numai atunci cînd Congresul al III-lea va lichida această anomalie şi va fixa luptei de opinii anumite limite va fi cu putinţă o muncă pozitivă şi va fi posibilă lămurirea divergenţelor principiale.

3

Tov. Plehanov a enunţat clar un argument „puternic", dar greşit. Dacă Congresul al III-lea ar duce la o sciziune, aceasta ar însemna că nu există dorinţa de a se supune majorităţii, că nu există dorinţa de a lucra laolaltă, adică ar însemna că în realitate nu avem partid. Toţi au recunoscut că încercările tov. Travinski de a aplana conflictul n-au fost complet lipsite de rezultate ; tovarăşi ca Travinski sînt mulţi, iar congresul le va oferi tocmai un prilej de a se întîlni şi de a discuta laolaltă. O luptă înverşunată, o luptă decisivă, chiar dacă e plină de excese, nu înseamnă încă sciziune. Dacă există o dorinţă reală de a lucra împreună, trebuie să existe şi dorinţa de a se supune majorităţii, adică congresului.

www.dacoromanica.ro

12

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI

17 (30) IANUARIE

Consiliul partidului, ajungînd la convingerea că instituțiile centrale ale partidului nu sînt în stare să pună capăt relațiilor cu totul anormale și dezorganizatoare care s-au creat în cadrul partidului în perioada de după Congresul al II-lea al partidului și care durează de peste cinci luni, hotărăște să convoace Congresul al III-lea al partidului.

www.dacoromanica.ro

13

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA EDITAREA LITERATURII DE PARTID

17 (30) IANUARIE

1

Voi începe cu sfîrşitul. Tov. Martov a înţeles greşit şi a prezentat într-o lumină greşită scrisorile C.C. [81], în special pasajele în care se vorbeşte de bani. El a scăpat din vedere faptul că aceste scrisori sînt o continuare a convorbirii pe care el, Martov, a avut-o cu Travinski. Despre conţinutul acestei convorbiri, Martov însuşi scrie următoarele : „Tovarăşului Travinski, ca şi dv. personal, v-am menţionat cifra de 5 000–6 000 ca minim probabil al sumelor ce pot fi primite *anual* pentru partid din cele două surse la care au acces membrii redacţiei". Eu declar că Travinski ne-a comunicat că această sumă va fi vărsată dintr-o dată, şi nu treptat în cursul anului, aşa că aici este la mijloc o neînţelegere. Fapt este că noi am contat pe aceste 5 000 şi, potrivit cu aceasta, am repartizat fondurile între casa din Rusia şi cea din străinătate.

Tov. Martov spunea că ambele surse de bani (în treacăt fie zis, cît de greşit prezintă redacţia (în surescitarea ei) lucrurile se vede şi din faptul că în scrisorile către C. C. Martov folosea, fie şi între ghilimele, expresia „sacii cu bani", dar ne imputa că noi am fi folosit-o. În realitate însă ea nu ne aparţine nouă, ci lui Martov), – aşadar, tov. Martov spunea că ambele surse de bani ne sînt cunoscute. Da, ele sînt cunoscute, dar aici nu importă dacă sînt sau nu cunoscute, ci dacă sînt sau nu accesibile. Eu ştiu că una dintre surse ar putea da circa 10 000 *pe an,* iar cealaltă – circa 40 000, dar asta nu foloseşte la nimic, deoarece ele îmi sînt *inaccesibile.* Transformarea acestor surse din accesibile în *inaccesibile* reprezintă,

www.dacoromanica.ro

de altfel, acea sistare a procurării de fonduri băneşti care constituie o metodă absolut inadmisibilă în lupta de partid.

În afară de aceasta, recent au avut loc căderi în cadrul cărora au fost arestate persoane care aveau de primit bani în Rusia. Aici nu sînt bani ; din Rusia nu vom reuşi să-i căpătăm curînd, iar pentru a-i căpăta va trebui să cheltuim multe sute de ruble cu trimiterea unor agenţi speciali. Firește, banii se vor primi în cele din urmă, dacă nu ne vor lovi şi alte nenorociri, dar se vor primi nu atît de curînd şi, probabil, nu într-o măsură pe deplin suficientă.

Este cu desăvîrşire inexactă afirmaţia că scrisoarea Comitetului Central conţinea ameninţări. N-au fost nici un fel de ameninţări, căci Comitetul Central şi-a manifestat tot timpul grija pentru editarea Organului Central. Despre casele conspirative va vorbi tov. Vasiliev. – După informaţiile noastre, redacţia trimite în Rusia agenţi proprii. Aceasta presupune existenţa unei case aparte a Organului Central, ceea ce înseamnă scindarea de fapt a partidului. Aceasta contrazice prevederile statutului, care arată că C.C. trebuie să fie pe deplin informat şi că în mîinile lui trebuie să fie concentrate *în întregime* atît *toate mijloacele băneşti* cît şi toată organizarea treburilor practice. Organul Central încalcă în mod flagrant acest statut, creîndu-şi un centru propriu de deplasări şi o reţea proprie de agenţi, un centru propriu de conducere practică şi de amestec în treburile comitetelor. Aceşti agenţi, a căror existenţă contrazice statutul partidului, dezorganizează pur şi simplu munca. Comitetul Central nu poate răspunde şi nici nu răspunde de buna conducere a activităţii, din moment ce dezordinea este sistematic introdusă chiar de Organul Central. – Iată scrisori primite din Odesa şi din Baku care ilustrează cum stau lucrurile în această privinţă. Într-o scrisoare din 24 decembrie ni se scrie din Odesa : „La noi a fost ieri Zagorski, care ne-a spus că redacţia l-a trimis ca împuternicit al ei, însărcinîndu-l să informeze comitetele asupra ultimelor evenimente, asupra tratativelor, asupra adevăratei stări de lucruri din redacţie, să le comunice rugămintea redacţiei de a i se trimite materiale, de a colabora, de a comanda foi volante sau de a trimite teme pentru foi volante cu caracter general, precum şi pentru broşuri, în vederea editării cărora a fost format un grup. El a repetat toate palavrele vechi şi s-a străduit

www.dacoromanica.ro

din răsputeri să demonstreze dreptatea, generozitatea şi «lealitatea» minorităţii. Comitetul i-a ascultat expunerea, i-a pus cîteva întrebări, întrebîndu-l, printre altele, dacă şi-a asumat această misiune şi cu ştirea Comitetului Central, la care, în loc de a răspunde scurt şi precis da sau nu, Zagorski a început să se justifice şi să demonstreze că redacţia are tot dreptul să se adreseze comitetelor şi fără ştirea Comitetului Central. El a insistat să discutăm pe loc, în prezenţa lui, cele comunicate şi să întocmim o rezoluţie ; la care comitetul a declarat că ia act de conţinutul expunerii, iar în ceea ce priveşte discutarea ei şi adoptarea unei rezoluţii, comitetul le va face atunci cînd va găsi de cuviinţă, iar acum trece la chestiunile curente" [82]. Iată acum ce ni se scrie din Baku într-o scrisoare datată 1 ianuarie : „La Comitetul din Baku s-a prezentat Martîn cu o dare de seamă din partea O.C. şi cu scopul făţiş de a semăna neîncredere în Comitetul Central. Cînd, la sfîrşit, el a vrut să afle părerea comitetului, i s-a răspuns : noi avem încredere absolută în Comitetul Central. Cînd a obiectat însă că ar vrea să cunoască atitudinea faţă de O.C., i s-a arătat fără ocol că, după cele ascultate adineauri (expunerea misiunii sale), încrederea faţă de O.C. «a fost zdruncinată»".

Contrar statutului şi regulilor conspiraţiei este, de asemenea, faptul că O.C. face comunicări cu privire la componenţa Comitetului Central nu numai comitetelor, ci şi unor persoane particulare (de pildă lui Druian, lucru pe care C.C. l-a semnalat într-o scrisoare adresată Organului Central). Cît priveşte „relaţiile de război", se vede treaba că tov. Martov confundă aici două lucruri cu totul diferite. În domeniul muncii pozitive şi al procurării de fonduri, relaţiile de război (boicotul etc.) sînt fără doar şi poate inadmisibile, iar din partea C.C. ele nici n-au existat vreodată. În domeniul literaturii însă „războiul" este admisibil, şi nimeni n-a stingherit vreodată polemica Organului Central. Reamintesc că încă cu mult înainte Comitetul Central s-a declarat gata să publice atît scrisoarea lui Dan cu privire la lozincile opoziţiei cît şi broşura lui Martov „Încă o dată în minoritate", cu toate că ambele conţin atacuri împotriva Comitetului Central.

În ceea ce priveşte editarea publicaţiilor Organului Central, n-a existat nici cea mai mică întrerupere din partea Comitetului Central. Nu s-a întîmplat niciodată ca Comitetul Central

www.dacoromanica.ro

să distribuie publicaţiile într-un mod nejust sau părtinitor, nu s-a întîmplat ca el „să nedreptăţească" comitetele minorităţii. Dimpotrivă, Travinski a arătat aici şi a dovedit că înaintea tuturor erau din belşug aprovizionate comitetele minorităţii, iar tov. Martov a trebuit să recunoască că în acest domeniu activitatea Comitetului Central este ireproşabilă. Cît priveşte refuzul de a încredinţa publicaţii de partid, lucrurile se prezintă astfel. *Oricărui* membru de partid, fără excepţie (dacă inspiră încredere sub raport conspirativ etc.), i se încredinţează *în mod gratuit* publicaţii de partid spre a le transporta în Rusia şi a le înmîna acolo agenţilor Comitetului Central în vederea distribuirii. Dar cînd se găsesc oameni care au îndrăzneala să-şi zică membri de partid şi, în acelaşi timp, refuză să predea agenţilor C.C. publicaţiile încredinţate în vederea distribuirii generale, este evident că unor asemenea oameni C.C. nu are posibilitatea (şi nici dreptul) de a le încredinţa îndeplinirea unor sarcini de partid. Şi dacă ulterior oamenii aceştia achiziţionează publicaţiile de care au nevoie pentru diferitele lor acţiuni îngust-locale, care dezorganizează munca generală, cu atît mai rău pentru ei.

Se tipăreşte după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

2

Nicidecum nu pot înţelege ce este insolent în prima şi în a doua scrisoare a expeditorului [83]. El cere informaţii necesare pentru evidenţa gestiunii, iar redacţia, în loc de a da un răspuns tovărăşesc asupra fondului cererii sale, răspuns care nici pînă acum nu a fost dat, ocoleşte fondul problemei într-o manieră pur birocratică. Iată un exemplu de scrisoare într-adevăr insolentă a redacţiei Organului Central către Comitetul Central. „Redacţia Organului Central atrage atenţia Comitetului Central asupra faptului că prezenţa în străinătate a trei membri ai C.C., nefiind justificată de nici un fel de considerente de ordin practic şi ducînd la crearea unui nou centru organizatoric, neprevăzut de statutul partidului, introduce inevitabil în viaţa partidului politicianismul şi dezorganizarea..." Este o *insultă* vădită (politicianism), nebazată pe nici un fel de fapte sau date ! La aceasta, Comitetul Central a răspuns :

www.dacoromanica.ro

„Dacă redacția n-ar fi acționat într-o stare de extremă iritare, și-ar fi dat imediat seama cît de deplasată este observația ei în legătură cu numărul membrilor C.C. aflați în străinătate. La această ieșire și la alte ieșiri necuviincioase ale redacției (cum e, de pildă, ridicola afirmație cu privire la o pretinsă tipărire «secretă»), reprezentantul din străinătate al Comitetului Central răspunde numai prin îndemnul de a nu da uitării datoria de partid și de a înceta orice acțiuni care dintr-o polemică de presă pot crea motive de sciziune" [84]...

Cît privește afirmația că pînă și editurile burgheze ar da redactorilor *sute* de exemplare, mărturisesc că n-am auzit de așa ceva. Să încerce tov. Martov, dacă nu aruncă vorbe în vînt, să se informeze la Dietz dacă acesta dă 400 de exemplare din „Neue Zeit" lui Kautsky pentru difuzare. Sau să-l întrebe pe Singer ori pe Fischer dacă Gradnauer cere *200* de exemplare din „Vorwärts" [85] tot pentru difuzare cu mijloace proprii. Social-democrații germani înțeleg deosebirea dintre anarhie și organizare.

Chestiunea banilor s-a pus înainte de cădere, dar eu m-am limitat să arăt numai felul schimbat în care se punea această chestiune după ce s-a produs căderea.

Că redacția confundă polemica admisibilă cu boicotul inadmisibil se vede cît se poate de limpede din următoarele: într-o scrisoare din 4 ianuarie, răspunzînd la întrebarea noastră în legătură cu banii, redacția, printre „condițiile care-i îngreuiază propaganda în rîndurile cunoscuților în favoarea sprijinirii active a casei centrale", menționează și următoarea: „agenți ai Comitetului Central și persoane protejate de ei rostesc în adunări fraze amenințătoare despre caracterul nestatutar al actualei componențe a redacției (lucru despre care, de altfel, se vorbește și în scrisoarea lui Lenin, membru al C.C...)". Ce uimitoare denaturare de noțiuni politice! Problema procurării (sau a sistării procurării) de mijloace bănești *este confundată* cu problema polemicii în cadrul unor cuvîntări sau broșuri! Nu înseamnă oare aceasta să confunzi lupta ideologică cu calculele carieriste și cu ciorovăielile meschine?! Problema dacă membrii de partid aprobă sau nu componența (și activitatea) redacției *este confundată* cu problema „caracterului statutar"! Nu este oare acesta un formalism birocratic?! Se înțelege că reprezentantul din străinătate al C.C. a

www.dacoromanica.ro

răspuns la aceasta : „...Ca reprezentant al C.C., socot necesar să arăt redacției că expresiile tari folosite în cadrul unor referate ținute în străinătate sau polemica de presă nu o îndreptățesc cîtuși de puțin să pună problema *caracterului statutar* etc. ...Dacă redacția consideră că această polemică conține atacuri împotriva ei, ea are toată posibilitatea de a răspunde. Este rezonabil oare să te iriți din cauză că în cadrul polemicii au fost folosite cutare sau cutare expresii tari (din punctul de vedere al redacției) de vreme ce nicăieri nici nu se vorbește măcar de boicot sau de vreun alt mod de acțiune neloial (din punctul de vedere al Comitetului Central)..." [86] Într-adevăr, este cît se poate de straniu să se vorbească despre „protejați"... Ce înseamnă aceasta ? Ce-i cu limbajul acesta birocratic ? Ce-l privesc pe C.C. cutare sau cutare expresii folosite în cadrul referatelor ? Noi n-avem cenzură, ca să îngrădim libertatea cuvîntului și libertatea polemicii. Sau poate că ei cred într-adevăr că nu trebuie să se facă deosebire între *o astfel* de luptă și boicotarea muncii de partid ?

Ceea ce ne-a povestit tov. Martov despre Comitetul din Odesa (care, pretinde dînsul, ar fi întrebat Comitetul Central dacă poate adresa scrisori Organului Central) este, desigur, o glumă vădită. În mod serios nu se poate vorbi despre așa ceva.

Repet : din partea Comitetului Central n-a fost niciodată măcar un singur caz în care el să fi înlăturat de la muncă minoritatea. Subliniez că chiar tov. Martov declară că nu cunoaște cazuri de distribuire nejustă, unilaterală sau părtinitoare a literaturii.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

3

Tov. Martov consideră că din partea noastră ar exista pericolul unei răsturnări. Este ceva ridicol. (M a r t o v : „Dar ultimatumul ?") „Ultimatumul" C.C. a fost un răspuns la ultimatumul lui Starover [87]. Ultimatumul este ultimul nostru cuvînt în ceea ce privește condițiile pe care le-am putea accepta de dragul restabilirii bunei înțelegeri. Atît și nimic mai mult.

www.dacoromanica.ro

Numai o imaginație bolnavă a putut să vadă în răspunsul nostru către minoritate, care prin acțiunile ei a dus neîndoielnic partidul la sciziune, dovada unei tendințe de răsturnare. Majoritatea n-are însă de ce să se gîndească la o astfel de răsturnare. Cît privește distribuirea „Iskrei", pe măsura posibilității, toate numerele ei s-au distribuit regulat, iar dacă vreun comitet s-a socotit „omis" în această privință, el ar fi trebuit pur și simplu să facă în acest sens o comunicare tovărășească Comitetului Central. Pînă în prezent nu am primit asemenea comunicări. În schimb, scrisoarea redacției către comitete nu este o acțiune tovărășească, ci un act de război.

Comitetul Central este de părere că distribuirea literaturii trebuie să treacă printr-o singură mînă și că un al doilea centru de distribuire este inutil și dăunător. Și acum aș vrea să spun cîteva cuvinte în legătură cu expeditorul. Repet, expeditorul a ajuns să figureze printre acuzați numai pentru că, în dorința de a-și face conștiincios datoria, a cerut redacției lămuriri într-o chestiune de ordin practic. Dispoziția care a urmat din partea redacției : „să nu discuți !", „să dai imediat 100 sau 200 de exemplare" etc. poartă toate semnele unei atitudini pur birocratice.

Despre adrese voi spune numai că redacției i s-a predat tot ceea ce îi aparține. A fost scoasă numai corespondența personală și cea referitoare la problemele organizatorice, restul a fost predat redacției. În afară de aceasta țin să reamintesc că, încă la Londra, Comitetul de organizare a luat în mod formal în mîinile sale întreaga corespondență referitoare la problemele organizatorice.

Afirmația că prezența în străinătate a unor membri ai C.C. înseamnă crearea unui nou centru este vădit șicanatorie și constituie un amestec birocratic într-un domeniu care este în atribuția exclusivă a Comitetului Central.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

4

Tov. Martov interpretează cu totul greșit statutul. Organul Central trebuie să fie pe deplin și multilateral informat, așa prevede statutul, așa cere interesul muncii. Dar trimiterea de

www.dacoromanica.ro

împuterniciți în scopuri organizatorice – de pildă trimiterea lui Z la Comitetul din Odesa fără știrea Comitetului Central – încalcă vădit repartizarea firească a atribuțiilor între cele două instituții centrale ale partidului. Ea nu este dictată nici de interesele informării și nu face decît să introducă de-a dreptul dezorganizarea, încălcînd în mod flagrant unitatea de acțiune. O astfel de măsură nu face decît să agraveze haosul existent în viața partidului și înseamnă în practică scindarea în două a partidului, în locul unei separări a celor două instituții centrale în funcție de atribuțiile lor.

www.dacoromanica.ro

14

PROIECTE DE REZOLUȚII PREZENTATE LA 17 (30) IANUARIE

1

Consiliul partidului roagă redacția Organului Central să ia cît mai curînd toate măsurile care depind de ea pentru ca Comitetul Central să poată primi, în viitorul cel mai apropiat, cele 5 000–6 000 de ruble care au format obiectul corespondenței între O.C. și C.C. și de care casa centrală a partidului are neapărată nevoie în momentul de față, date fiind împrejurările extraordinare create de ultimele căderi din Rusia.

2

Consiliul partidului consideră că greșit procedează redacția O.C. atunci cînd, fără știrea și consimțămîntul Comitetului Central, trimite pe la comitete împuterniciți de-ai ei, căci asemenea trimiteri introduc în partid dezorganizarea și încalcă flagrant repartizarea atribuțiilor între ambele centre, stabilită de Congresul al II-lea.

3

Consiliul partidului consideră că greșit procedează redacția Organului Central comunicînd comitetelor, fără consimțămîntul Comitetului Central, date privitoare la componența Comitetului Central.

www.dacoromanica.ro

4

Consiliul partidului consideră că greşit au procedat reprezentanţii redacţiei Organului Central comunicînd secretarului acestui organ aprecierile făcute la adresa lui de tov. Vasiliev, întrucît aceste aprecieri, ca parte a dezbaterilor ce se desfăşoară în cadrul forului superior al partidului, erau destinate numai membrilor acestui for, adică membrilor Consiliului.

www.dacoromanica.ro

DIN PARTEA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA [88]

Salutînd din toată inima hotărîrea lăudabilă a „Grupului de iniţiativă" de a proceda la crearea „Bibliotecii şi arhivei de pe lîngă Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia", rugăm stăruitor pe toţi tovarăşii şi pe toţi cei care doresc să sprijine această acţiune de o actualitate mai mult decît arzătoare să dea tot concursul lor tovarăşilor noştri care şi-au asumat sarcina organizării acestei importante şi complexe acţiuni.

Comitetul Central al P.M.S.D.R.

29 ianuarie 1904

Publicat în ianuarie 1904 (împreună cu apelul „Grupului de iniţiativă") în foaia volantă „Către toţi"

Se tipăreşte după textul foii volante

www.dacoromanica.ro

CĂTRE PARTID [89]

Tovarăşi ! Că partidul nostru trece printr-o criză grea este un lucru pe care îl ştie acum toată lumea şi care a fost făţiş declarat şi în coloanele Organului nostru Central.

Socotim de datoria noastră să adresăm tuturor membrilor partidului îndemnul de a participa activ, în mod conştient la toate acţiunile necesare pentru o ieşire cît mai grabnică şi mai puţin dureroasă din această criză.

Tov. Plehanov, care la congresul partidului şi – mult timp după acesta – la congresul Ligii din străinătate a făcut parte din rîndurile majorităţii congresului partidului, se ridică acum, în nr. 57 al „Iskrei", în apărarea pretenţiilor minorităţii, acuzînd Comitetul Central că dă dovadă de „excentricitate" şi de lipsă de spirit concesiv, care nu folosesc decît duşmanilor, că nu vrea să coopteze reprezentanţi ai minorităţii. Tocmai în această cooptare vede tov. Plehanov nici mai mult nici mai puţin decît „unicul mijloc de a scoate partidul nostru din starea de criză grea, care slăbeşte enorm poziţiile noastre şi întăreşte poziţiile numeroşilor noştri duşmani şi adversari". Trebuie să ţinem seama nu numai de prevederile statutului – spune tov. Plehanov, avînd în vedere, probabil, această stare de criză grea –, ci şi de situaţia de fapt, de raportul de forţe existent în partid. Trebuie să ne ridicăm deasupra punctului de vedere izvorît din spiritul de cerc şi din doctrinarism, care pune pe primul plan ceea ce dezbină pe muncitori, iar nu ceea ce-i uneşte.

Aceste teze generale sînt, fără doar şi poate, juste, şi tuturor social-democraţilor nu le rămîne decît să cunoască precis

www.dacoromanica.ro

faptele, să reflecteze serios asupra situației reale, pentru a aplica în mod just aceste teze generale.

Da, cu orice preț și indiferent de eforturi, fără a ne da în lături de la o muncă îndelungată și perseverentă, trebuie să vindecăm partidul nostru de spiritul de cerc, de divergențe și dezbinări pe motive lipsite de importanță, de certuri nedemne în jurul baghetei de dirijor ! Să examinăm deci evenimentele care au avut loc în partidul nostru de la Congresul al II-lea încoace. Să avem curajul să scoatem la iveală plăgile noastre, pentru a le diagnostica fără ipocrizie, fără minciuni convenționale, și pentru a le vindeca printr-un tratament just.

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea au apărut acum în întregime ; pentru membrii de partid au fost editate, de asemenea, procesele-verbale ale congresului Ligii din străinătate. Literatura de partid a semnalat pînă acum destule manifestări și simptome ale crizei noastre, și, deși mai sînt încă multe de făcut în această privință, totuși de pe acum este posibil și necesar să tragem unele concluzii.

Congresul al II-lea s-a încheiat printr-o luptă înverșunată în jurul componenței centrelor noastre. Cu o majoritate de 24 de voturi contra 20 a fost aleasă redacția O.C., alcătuită din trei persoane (Plehanov, Martov și Lenin), și Comitetul Central, alcătuit tot din trei tovarăși. Martov n-a acceptat alegerea sa, iar împreună cu întreaga minoritate a refuzat să participe la alegerea Comitetului Central. Chiar la congres minoritatea a început să ducă o luptă înverșunată împotriva centrelor, o adevărată luptă pentru bagheta de dirijor, o adevărată luptă a spiritului de cerc împotriva spiritului de partid, o luptă pentru restabilirea vechii redacții, pentru cooptarea în C.C. a unui număr corespunzător (după părerea minorității) de membri. Luni de-a rîndul a durat această luptă, însoțită fiind de refuzul total al minorității de a lucra sub conducerea centrelor, de o acțiune de boicotare, de o propagandă pur anarhistă, ale cărei mostre membrii partidului le vor găsi din belșug în procesele-verbale ale congresului Ligii. Această luptă s-a concentrat în special în străinătate, pe un teren cît mai îndepărtat de munca pozitivă și de participarea reprezentanților conștienți ai proletariatului. Această luptă a sustras centrelor create de Congresul al II-lea o mulțime de forțe, care au trebuit să întreprindă călătorii, întrevederi și trata-

www.dacoromanica.ro

tive în scopul înlăturării nenumăratelor nemulţumiri, conflicte şi ciorovăieli mărunte. Că pretenţiile opoziţiei nu ţineau seama nici de raportul de forţe de la Congresul al II-lea, nici de cel existent în partid în general se vede din faptul că, de pildă, redacţia O.C. (Plehanov şi Lenin) consimţise chiar să coopteze doi membri, adică consimţise la reprezentarea egală a majorităţii şi minorităţii congresului partidului. Opoziţia cerea însă o majoritate enormă în redacţie (patru contra doi). Sub ameninţarea unei sciziuni inevitabile şi imediate, ambele centre au făcut, în cele din urmă, o serie de concesii în ceea ce priveşte pretenţiile la bagheta de dirijor : redacţia a fost completată prin cooptare, Lenin s-a retras din redacţie şi din Consiliu, a plecat din Consiliu un membru al majorităţii [90], nu a mai fost reorganizată Liga din străinătate, care la congresul ei a călcat în picioare tot ce a stabilit congresul partidului, iar opoziţiei i-au fost oferite două locuri în Comitetul Central.

Opoziţia a respins această din urmă condiţie. Ea cere, probabil, un număr mai mare de locuri, şi nu pentru persoanele pe care le-ar alege Comitetul Central, ci pentru acelea pe care le va indica opoziţia. Nici un raport de forţe, nici un interes al cauzei nu poate fi invocat în justificarea unor asemenea pretenţii : numai ameninţarea cu sciziunea, numai mijloace pur mecanice de presiune, ca boicotul şi reţinerea mijloacelor băneşti, sînt folosite în sprijinul acestor ultimatumuri.

Partidul este extrem de dezorganizat şi demoralizat din cauza acestei lupte pentru posturi, care sustrage forţele de la munca pozitivă. Demoralizarea partidului nu numai că nu scade, ci chiar creşte de pe urma faptului că aşa-zisele divergenţe principiale ale minorităţii camuflează sub un fals veşmînt această luptă.

Toţi au consimţit în mod unanim – şi au declarat-o categoric în repetate rînduri – să considere drept absolut obligatorii pentru ei toate hotărîrile Congresului al II-lea şi toate alegerile efectuate de el. Acum minoritatea a şi anulat în fapt întregul statut şi toate alegerile, acum sînt calificaţi drept „formalişti" aceia care apără hotărîrile adoptate în comun, sînt calificaţi drept „birocraţi" toţi aceia care şi-au primit împuternicirile din mîinile congresului, iar acela care se sprijină pe majoritatea de voturi, majoritate care (potrivit acordului nostru comun) exprimă raportul de forţe existent în partid, este

www.dacoromanica.ro

acuzat de a avea un punct de vedere pur mecanic, cancelarist. Acela care la congres, împuternicit fiind de către toţi tovarăşii să aleagă persoanele care vor deţine funcţii în partid, a trecut pe unii redactori în rîndul colaboratorilor şi pe unii membri ai Comisiei de organizare în rîndul activiştilor de rînd este acuzat acum că transformă pe membrii de partid în şurubaşe şi rotiţe etc. etc. Poziţia greşită şi oscilantă pe care minoritatea a adoptat-o încă la congresul partidului a dus în mod inevitabil la această ipocrizie, pe care noi n-o atribuim nicidecum voinţei subiective a cuiva.

Nu este oare timpul să punem capăt acestei situaţii confuze ? Toţi cei cărora le este scumpă soarta partidului nostru trebuie să reflecteze asupra acestui lucru.

Nu este oare timpul să curmăm cu hotărîre această luptă în jurul centrelor, aceste ambiţii carieriste, care au asupra întregii noastre munci o influenţă atît de dizolvantă ? Este admisibil oare ca, după luni şi luni de tratative, să se ridice iarăşi problema unor noi tratative cu opoziţia, problema că Comitetul Central ar avea un caracter unilateral sau excentric ? Se ştie că ridicarea acestei probleme, după ce pacea părea să fie asigurată prin cooptarea redacţiei, pune din nou pe tapet în mod inevitabil problema caracterului unilateral şi excentric, ba chiar a caracterului antipartinic al Organului nostru Central. Pînă cînd vom continua noi această nedemnă controversă în jurul componenţei centrelor ? Şi cum am putea noi soluţiona problema justeţei pretenţiilor uneia sau alteia dintre părţi ? Care este aici criteriul justeţei ? De ce să fie consideraţi rigizi iskriştii „fermi", care au cedat foarte mult din ceea ce s-a hotărît la congres, şi nu cei „nestatornici", care s-au dovedit a fi în fapt neobişnuit de fermi în tendinţa lor spre sciziune şi în pregătirea directă a sciziunii ?

Invităm pe tovarăşi să se gîndească cum să ieşim din această situaţie anormală. Comitetul Central spera că schimbarea conducerii Organului Central va aduce pacea. Cînd între părţile în litigiu lucrurile au ajuns foarte departe, cînd lupta pentru bagheta de dirijor ne-a adus în pragul sciziunii, nu mai rămînea decît o singură speranţă : posibilitatea de a ne delimita măcar cît de cît, pentru ca să nu ne stingherim reciproc, pentru ca, activînd în cadrul aceluiaşi partid, să atenuăm treptat orice fricţiuni, pentru ca să nu răscolim sau să răscolim

www.dacoromanica.ro

mai rar problemele „spinoase". Se părea că separarea centrelor asigura măcar în parte curmarea crizei : minoritatea avea Organul său Central şi se putea grupa liber în jurul lui, îşi putea promova liber concepţiile, îşi putea duce liber munca de partid, fără a se simţi „străină" în partid. Faptul că şi majoritatea avea un centru (sau că precumpănea în Comitetul Central) era de natură să-i dea şi ei măcar o oarecare satisfacţie. Lupta în jurul centrelor ar fi putut lua sfîrşit şi s-ar fi putut orienta spre clarificarea pur principială a deosebirilor de păreri şi a nuanţelor.

Ridicarea de către „Iskra" a problemei cooptării în C.C. spulberă această speranţă. Noi nu mai considerăm posibil să reluăm de la capăt tocmeala în jurul posturilor, care ne scîrbeşte. Am prefera chiar, în lipsă de altă ieşire, ca *toate* baghetele de dirijor să fie predate minorităţii, dacă nu e nicidecum în stare să activeze în partid altfel decît în posturi înalte. Hotărîrea noastră de a face un astfel de pas se întăreşte pe măsură ce boala nouă, respingătoare a mişcării noastre ia forme cronice, pe măsură ce aceste ciorovăieli mărunte, care sînt cu atît mai insuportabile cu cît sînt mai mărunte, devin cronice.

Dar noi am vrea mai întîi să aflăm cît mai precis care este părerea partidului, am vrea să ţinem seama şi de opinia publică a mediului revoluţionar, în special a celui din Rusia. Invităm pe tovarăşi să examineze şi să studieze cu minuţiozitate datele privitoare la „criza" noastră, să aprecieze sub toate aspectele actuala stare de lucruri din partid şi să se pronunţe asupra tuturor problemelor relevate.

Scris în ianuarie 1904, nu mai devreme de 18 (31) ale lunii

Publicat pentru prima oară în 1929, în „Culegeri din Lenin", vol. X

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

CĂTRE PROLETARIATUL RUS [91]

Războiul a început. Japonezii au şi pricinuit trupelor ruseşti o serie de înfrîngeri, şi acum guvernul ţarist mobilizează toate forţele pentru a-şi lua revanşa. Una după alta se mobilizează circumscripţiile militare, zeci de mii de soldaţi se trimit în grabă în Extremul Orient, în străinătate se fac încercări disperate de a contracta un nou împrumut, antreprenorilor li se promite o primă de cîteva mii de ruble pe zi pentru accelerarea lucrărilor de care are nevoie ministerul de război. Toate forţele poporului sînt supuse unei încordări extraordinare, căci a fost începută o luptă grea, lupta împotriva unui popor de 50 000 000 foarte bine înarmat şi excelent pregătit pentru război, hotărît să lupte pentru condiţii pe care el le consideră imperios necesare unei dezvoltări naţionale libere. Aceasta va fi lupta unui guvern despotic şi înapoiat împotriva unui popor liber din punct de vedere politic şi care progresează rapid sub raport cultural. Războiul din 1877–1878 împotriva şubredei Turcii, care a costat atît de scump poporul rus, a fost o nimica toată în comparaţie cu războiul început acum.

Se pune întrebarea : pentru ce-şi varsă acum sîngele muncitorul şi ţăranul rus, ducînd împotriva japonezilor o luptă pe viaţă şi pe moarte ? Pentru Manciuria şi Coreea, pentru acest pămînt nou cotropit de guvernul rus, pentru „Rusia galbenă". Guvernul rus promisese tuturor celorlalte puteri să respecte inviolabilitatea Chinei, promisese să restituie Chinei Manciuria cel mai tîrziu pînă la 8 octombrie 1903 şi nu şi-a îndeplinit promisiunea. În politica sa de aventuri militare şi de jefuire a ţărilor vecine, guvernul ţarist a mers atît de

www.dacoromanica.ro

Российская Социальдемократическая Рабочая Партія.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Къ русскому пролетаріату.

Война началась. Японцы успѣли уже на сушѣ русскимъ войскамъ рядъ пораженій, и теперь царское правительство напрягаетъ всѣ силы, чтобы отвлечь за эти пораженія. Мобилизуются одинъ за другимъ военные округа, десятки тысячъ солдатъ спѣшно отправляются на Дальній Востокъ, заграничной дѣлается отчаянныя усилія заключить новый заемъ, подрядчикамъ обѣщаютъ премію по нѣсколько тысячъ рублей въ день *за ускореніе* работъ, необходимыхъ для военнаго вѣдомства. Всѣ силы народа подвергаются величайшему напряженію, ибо борьба начата не шуточная, борьба съ 50 ти милліоннымъ народомъ, который превосходно вооруженъ, превосходно подготовленъ къ войнѣ, который борется за настоятельно необходимыя, въ его глазахъ, условія свободнаго національнаго развитія. Это будетъ борьба деспотическаго и отсталаго правительства съ политически свободнымъ и культурно быстро прогрессирующимъ народомъ. Война съ Турціей въ 1877-78 годахъ, обошедшаяся тогда дорого русскому народу, была ничтожна по сравненію съ начатой теперь войной.

Изъ-за чего же борется теперь не на жизнь, а на смерть, русскій рабочій и крестьянинъ съ японцами? Изъ-за Маньчжуріи и Кореи, изъ-за этой новой земли, захваченной русскимъ правительствомъ, изъ-за „Желтороссіи". Русское правительство обѣщало всѣмъ другимъ державамъ сохранять неприкосновенность Китая, обѣщало отдать Маньчжурію Китаю не позже 8 октября 1903 г. и не исполнило этого обѣщанія. Царское правительство настолько уже зарвалось въ своей политикѣ военныхъ приключеній и грабежа сосѣднихъ странъ, что идти назадъ оно уже оказалось не въ силахъ. Въ „Желтороссіи" настроены крѣпости и гавани, проведена желѣзная дорога, собраны десятки тысячъ войска.

Но какая же польза русскому народу отъ *этихъ новыхъ земель, пріобрѣтеніе которыхъ* стоило столько крови и жертвъ и будетъ стоить еще гораздо больше? Русскому рабочему и крестьянину война сулитъ новыя бѣдствія, потерю бездны человѣческихъ жизней, разореніе массы семей, новыя тягости и налоги. Русскому военному начальству и царскому правительству война кажется обѣщающей военную славу. Русскому купцу и промышленнику-милліонеру война кажется необходимой, *чтобы отстоять новые рынки для сбыта* товаровъ, новыя гавани въ свободномъ незамерзающемъ морѣ для развитія русской торговли. Голодающему мужику и безработному рабочему у себя дома не продать много товаровъ: надо искать сбыта въ чужихъ земляхъ! Богатства русской буржуазіи созданы обнищаніемъ и разореніемъ русскихъ рабочихъ, — и вотъ, чтобы увеличить еще болѣе эти богатства, рабочіе должны теперь своею кровью *добиваться того, чтобы русская буржуазія* могла безпрепятственно покорять и кабалить работника китайскаго и корейскаго.

Интересы алчной буржуазіи, интересы капитала, готоваго продать и разорить свою родину въ погонѣ за прибылью, — вотъ что вызвало эту преступную войну, несущую неисчислимыя бѣдствія рабочему народу. Политика деспотическаго правительства, которая попираетъ всѣ человѣческія права и держитъ въ рабствѣ *свой народъ*, — вотъ что привело къ этой азартной игрѣ кровью и достояніемъ русскихъ гражданъ. И въ отвѣтъ на бѣшеные военные клики, въ отвѣтъ на „патріотическія" манифестаціи холоповъ денежнаго мѣшка и лакеевъ полицейской нагайки сознательный социальдемократическій пролетаріатъ долженъ выступить съ удесятеренной энергіей съ требованіемъ: „Долой самодержавіе!" „Пусть будетъ созвано народное учредительное *собраніе*!"

Царское правительство зарвалось до такой степени въ своей азартной игрѣ военныхъ приключеній, что поставило на карту слишкомъ, слишкомъ многое. Даже въ случаѣ удачи, война съ Японіей грозитъ полнымъ истощеніемъ народныхъ силъ — при совершенной ничтожности результатовъ побѣды, ибо другія державы также не позволятъ Россіи воспользоваться плодами побѣды, какъ не позволили онѣ этого Японіи въ 1895 году. А въ случаѣ пораженія, война приведетъ прежде всего къ паденію всей правительственной *системы*, основанной на темнотѣ и безправіи народа, на угнетеніи и насиліи.

Кто сѣетъ вѣтеръ, тотъ пожнетъ бурю!

Да здравствуетъ братское единеніе пролетаріевъ всѣхъ странъ, борющихся за полное освобожденіе отъ ярма международнаго капитала! Да здравствуетъ японская социальдемократія, протестовавшая противъ войны! Долой разбойническое и позорное царское самодержавіе!

Центральный Комитетъ
Россійской Социальдемократической Рабочей Партіи.

Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus", scris de V. I. Lenin. — 1904

Micşorat

www.dacoromanica.ro

departe, încît nu mai este în stare să dea înapoi. În „Rusia galbenă" s-au construit fortăreţe şi porturi, s-a construit o cale ferată, s-au concentrat zeci de mii de soldaţi şi ofiţeri.

Dar la ce-i folosesc poporului rus aceste pămînturi noi, a căror dobîndire a costat atîta sînge şi jertfe şi va mai costa încă mult mai mult ? Muncitorului şi ţăranului rus războiul nu le poate aduce decît noi calamităţi, nenumărate pierderi de vieţi omeneşti, ruinarea a numeroase familii, noi angarale şi impozite. Comandamentului militar rus şi guvernului ţarist războiul le apare promiţător de glorie militară. Negustorului şi industriaşului-milionar rus războiul li se pare necesar pentru a păstra, în vederea dezvoltării comerţului rus, noile pieţe de desfacere, noile porturi dintr-o mare deschisă, care nu îngheaţă niciodată. Ţăranul înfometat şi muncitorul şomer din ţară nu pot cumpăra decît foarte puţin ; de aceea trebuie asigurată desfacerea mărfurilor pe teritorii străine ! Bogăţiile burgheziei ruse au fost create prin pauperizarea şi ruinarea muncitorilor ruşi, – şi acum, pentru a spori şi mai mult aceste bogăţii, muncitorii trebuie să-şi verse sîngele pentru a asigura burgheziei ruse posibilitatea de a subjuga şi înrobi nestingherit pe oamenii muncii chinezi şi coreeni.

Interesele burgheziei lacome, interesele capitalului, care în goană după profit e gata să-şi vîndă şi să-şi ruineze patria, – iată cauza acestui război criminal, care aduce nenumărate calamităţi poporului muncitor. Politica cîrmuirii despotice, care calcă în picioare toate drepturile omului şi-şi ţine poporul în robie, – iată sursa acestui joc hazardat cu sîngele şi cu avutul cetăţenilor ruşi. Şi ca răspuns la furibunda zarvă războinică, ca răspuns la manifestaţiile „patriotice" ale slugoilor sacului cu bani şi ale lacheilor cnutului poliţienesc, proletariatul social-democrat conştient trebuie să susţină cu o energie înzecită revendicarea : „Jos absolutismul !", „Să fie convocată o adunare constituantă !".

În hazardatul său joc de-a aventurile militare, guvernul ţarist a pierdut orice măsură, mizînd prea mult pe o singură carte. Chiar în caz de reuşită, războiul cu Japonia ameninţă să ducă la o sleire totală a forţelor poporului, în timp ce roadele victoriei vor fi cu totul neînsemnate, căci celelalte puteri nu vor permite Rusiei să profite de aceste roade, aşa cum n-au permis nici Japoniei în 1895 [92]. În caz de înfrîngere însă, răz-

www.dacoromanica.ro

boiul va duce, în primul rînd, la prăbușirea întregului sistem de guvernămînt, bazat pe ignoranța și pe lipsa de drepturi a poporului, pe asuprire și silnicie.

Cine seamănă vînt culege furtună !

Trăiască unirea frățească a proletarilor din toate țările, care luptă pentru eliberarea deplină de sub jugul capitalului internațional ! Trăiască social-democrația japoneză, care a protestat împotriva războiului ! Jos tîlhărescul și infamul absolutism țarist !

Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia

Scris la 3 (16) februarie 1904

Publicat în foaie volantă în februarie 1904

Se tipărește după textul foii volante

www.dacoromanica.ro

DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACŢIA „ISKREI" [93]

Geneva, 20 februarie 1904

Stimaţi tovarăşi !

Întrucît în broşura voastră vă referiţi la împrejurările care au determinat retragerea mea din redacţia „Iskrei", vă rog să publicaţi în anexa la această broşură răspunsul meu la scrisoarea tov. Plehanov din 29 ianuarie 1904 către tov. Martov, publicată în broşura lui Martov despre lupta împotriva „stării de asediu".

Tov. Plehanov găseşte *inexact* felul în care am expus lucrurile în scrisoarea mea către redacţie *. Dar el nu a făcut şi nu putea să facă *nici măcar o singură* rectificare *de fapt*. El s-a limitat să adauge la expunerea mea redarea *inexactă* a unor convorbiri particulare care au avut loc între mine şi el.

În general vorbind, cu consider că referirile la convorbiri particulare constituie indiciul sigur al lipsei unor argumente temeinice. Eu sînt şi astăzi de părerea pe care nu de mult o avea şi tov. Plehanov despre obiceiul tov. Martov de a se referi la convorbiri particulare (Procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 134), şi anume că posibilitatea „reproducerii exacte" a unor asemenea convorbiri este puţin probabilă şi că „polemica" în jurul lor *„nu va duce la nimic"*.

Dar, din moment ce tov. Plehanov a reprodus convorbirile noastre particulare, mă consider în drept să le explic conţinutul şi să le completez, cu atît mai mult cu cît aceste convorbiri au avut loc în prezenţa unor terţe persoane.

* Vezi volumul de faţă, pag. 99—105. — *Nota. red.*

www.dacoromanica.ro

Prima convorbire, în care tov. Plehanov a arătat că este hotărît * să demisioneze dacă eu în nici un caz nu voi consimți la cooptare, a avut loc în seara zilei în care congresul Ligii și-a încheiat lucrările, și a doua zi dimineața, în prezența a doi membri din Consiliul partidului. Discuția se învîrtea în jurul problemei concesiilor față de opoziție. Plehanov insista asupra necesității de a face concesii, considerînd neîndoielnică presupunerea că opoziția nu se va supune nici unei hotărîri a Consiliului partidului și că scindarea definitivă a partidului este iminentă. Eu susțineam că, după cele întîmplate în cadrul Ligii, după măsurile luate la congresul ei de către reprezentantul C.C. (iar tov. Plehanov a participat la discutarea fiecăreia dintre aceste măsuri și le-a aprobat în întregime), este cu neputință să se facă concesii individualismului anarhic și că manifestarea unui grup aparte de publiciști (grup pe care, în convorbirile cu Plehanov și contrar părerii lui, eu în repetate rînduri l-am recunoscut pe deplin admisibil) încă nu înseamnă, poate, neapărat o sciziune. Cînd în încheierea convorbirii am ajuns la concluzia că unul dintre noi trebuie să demisioneze, am spus imediat că voi pleca eu, nedorind să-l împiedic pe Plehanov să încerce o aplanare a conflictului, să încerce să evite ceea ce se părea a fi o sciziune.

Tov. Plehanov e atît de amabil față de mine acum, încît nu poate găsi pentru pasul făcut de mine altă explicație decît o abilitate dintre cele mai lașe. Pentru a zugrăvi în culorile cele mai vii această însușire a mea, tov. Plehanov îmi atribuie cuvintele : „Oricine va spune : probabil că Lenin nu are dreptate dacă pînă și Plehanov s-a despărțit de el".

Culorile sînt bine îngroșate, nimic de zis ! Atît de îngroșate, încît reiese chiar un nonsens vădit, pe care tov. Plehanov nu-l observă. Dacă aș fi fost convins că „oricine" va considera că dreptatea e de partea lui Plehanov (cum își închipuie el cu modestie) și dacă aș fi considerat necesar să țin seama de părerea acestui oricine, evident că nu m-aș fi decis să mă despart de Plehanov și l-aș fi urmat și în acest caz. În dorința

* Dorind să fie cît mai exact, tov. Plehanov a sărit peste cal, afirmînd că el n-a avut dreptul *să hotărască* cooptarea, deoarece, potrivit statutului, cooptarea se face cu unanimitate de voturi. Aceasta nu este o rectificare, ci un subterfugiu. Într-adevăr, cînd nu există unanimitate de voturi, statutul interzice anumite *acțiuni* organizatorice, dar nu și adoptarea de *hotărîri*, pe care prea adesea mulți le iau numai de formă și nu le traduc în practică.

www.dacoromanica.ro

de a prezenta într-o lumină cît mai urîtă comportarea mea şi de a o explica prin motive dintre cele mai detestabile, tov. Plehanov mi-a atribuit un motiv lipsit de *orice sens*, pretinzînd că eu atît de mult m-am temut să mă despart de el în orice chestiune, încît... m-am despărţit de el. Nu prea se leagă una cu alta la tov. Plehanov.

În realitate, ideea mea era următoarea : este mai bine să plec, căci altminteri opinia mea separată va stînjeni *încercările* lui Plehanov de a încheia pace. Nu vreau să stînjenesc aceste încercări ; poate vom cădea de acord şi asupra condiţiilor de pace, dar nu consider posibil să răspund pentru o redacţie căreia nişte cercuri din străinătate îi impun în *felul acesta* candidaţi.

Cîteva zile după aceasta am venit într-adevăr la Plehanov împreună cu un membru al Consiliului, şi discuţia mea cu Plehanov s-a desfăşurat în felul următor :

– Ştiţi – a spus Plehanov –, sînt unele neveste atît de arţăgoase, încît pentru a evita scene de isterie şi un scandal public bărbaţii lor trebuie neapărat să cedeze.

– Poate – răspunsei eu –, dar trebuie să cedeze în aşa fel, încît să păstreze posibilitatea de a împiedica un „scandal" şi mai mare.

– Da, dar a pleca înseamnă a ceda totul – replică Plehanov.

– Nu întotdeauna – am obiectat eu, şi am invocat exemplul lui Chamberlain. Ideea mea era tocmai aceea pe care am exprimat-o şi în presă : dacă Plehanov va reuşi să obţină o pace acceptabilă şi pentru majoritate, în rîndurile căreia Plehanov a luptat un timp atît de îndelungat şi cu atîta energie, nici eu nu voi începe războiul ; dacă nu va reuşi, eu îmi păstrez libertatea de acţiune, pentru a demasca „nevasta arţăgoasă", dacă *nici chiar* Plehanov nu va reuşi s-o liniştească şi s-o potolească.

În cursul aceleiaşi convorbiri i-am comunicat lui Plehanov (care încă nu cunoştea condiţiile opoziţiei) „hotărîrea" mea de a intra în Comitetul Central (eu puteam „hotărî" acest lucru, dar consimţămîntul urmau să-l dea, bineînţeles, toţi membrii Comitetului Central). Plehanov a primit foarte favorabil acest plan, ca pe o ultimă încercare de a realiza, pe o bază cît de cît acceptabilă, o împăcare cu „nevasta arţăgoasă". Cînd în

www.dacoromanica.ro

scrisoarea mea din 6 noiembrie 1903 către Plehanov mi-am exprimat părerea că el ar trebui, poate, să predea pur şi simplu martoviştilor * redacţia, Plehanov a răspuns (8 noiembrie) : „...Se pare că nu mi-aţi înţeles bine intenţiile. Le-am explicat ieri încă o dată tov. Vasiliev" (membru al C.C., care a fost la congresul Ligii). Aceluiaşi tovarăş, Plehanov i-a scris la 10 noiembrie în problema grăbirii sau întîrzierii apariţiei nr. 52 al „Iskrei" cu înştiinţarea referitoare la congres : „...A publica înştiinţarea referitoare la congres înseamnă : 1) ori a face cunoscut că Martov şi ceilalţi nu colaborează la «Iskra», ori 2) a refuza lui Martov publicarea unei asemenea informaţii, şi atunci el o va publica într-o foaie separată. În ambele cazuri aceasta înseamnă a aduce la cunoştinţa publicului existenţa sciziunii, *şi tocmai acesta e lucrul pe care trebuie să-l evităm acum*" (subliniat de mine. – *N.L.).* La 17 noiembrie, Plehanov îi scrie aceluiaşi tovarăş : „...Ce părere aveţi despre o cooptare imediată a lui Martov şi a altora ? Încep să cred că aceasta ar constitui un mijloc pentru a aplana lucrurile cu minimum de greutăţi. *Nu vreau să acţionez fără dv.*"... (subliniat de Plehanov).

Din aceste pasaje se vede clar că Plehanov se străduieşte să acţioneze solidar cu majoritatea, dorind să completeze prin cooptare redacţia, numai cu scopul de a restabili pacea şi cu condiţia să fie pace, dar nicidecum în vederea unui război împotriva majorităţii. Dacă s-a întîmplat invers, aceasta nu arată decît că teleaga individualismului anarhic prea a luat-o razna în tactica boicotului şi a dezorganizării ; cele mai puternice frîne n-au fost în stare s-o oprească. Este un lucru foarte regretabil, bineînţeles, şi Plehanov, care dorise sincer pacea, a ajuns într-o situaţie penibilă ; dar asta nu înseamnă că trebuie să arunce numai asupra mea vina celor întîmplate.

Cît priveşte cuvintele lui Plehanov că aş fi oferit tăcerea mea în schimbul unui „echivalent", precum şi trufaşa sa declaraţie : „N-am găsit de cuviinţă să-i cumpăr tăcerea", trebuie să spun că, în lumina sus-citatelor cuvinte din scrisoarea de la 10 noiembrie, acest procedeu polemic nu poate stîrni decît zîmbete. Tocmai Plehanov este acela care considera că este deosebit de important să păstrăm tăcerea, să nu aducem

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 182. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

la cunoştinţa publicului existenţa sciziunii *. Ce poate fi deci mai firesc decît faptul că eu îi comunic că sînt de acord şi cu aceasta, cu condiţia să fie restabilită pacea ? Discuţiile despre o concesie „contra echivalent" şi despre „cumpărare" te fac doar să te aştepţi ca data viitoare Plehanov să comunice publicului că Lenin fabrică bani falşi pentru cumpărări de acest soi. S-a mai întîmplat doar aşa ceva în certurile dintre emigranţi ; atmosfera potrivită există.

Scrisoarea tov. Plehanov te face să te întrebi, fără să vrei, dacă nu cumva este el nevoit acum să-şi *cumpere* dreptul de a fi în minoritate ? Tactica minorităţii în aşa-zisul nostru organ de presă al partidului s-a şi precizat. Ea constă în : estomparea problemelor litigioase şi a faptelor care constituie cauza reală a dezbinării noastre ; tendinţa de a dovedi că Martînov era mult mai aproape de „Iskra" decît Lenin — cum anume, în ce anume şi cu cît anume, acestea sînt lucruri pe care redacţia, care s-a încurcat, a noii „Iskre" le va mai cerceta multă vreme ; condamnarea fariseică a atacurilor personale în polemică, iar în fapt reducerea întregii lupte la atacuri personale, fără a se da în lături nici chiar de la a atribui „duşmanului" însuşiri nefaste care se bat cap în cap, de la cea mai neînduplecată rigiditate pînă la cea mai laşă abilitate. Numai să fie spus în cuvinte cît mai tari. Iar noii aliaţi, tov. Plehanov şi Martov, sînt atît de meşteri în cuvinte tari, încît în scurtă vreme nu vor fi cu nimic mai prejos de faimoşii bundişti cu faimoasa lor „gură spurcată". Aliaţii mă bombardează de pe cuirasatele lor cu atîta zel, încît mă întreb dacă nu cumva este vorba aici de un complot pus la cale de două treimi din teribilul grup de trei ? N-ar trebui oare să fac şi eu pe ofensatul ? Să mă vaiet de „stare de asediu" ? Uneori acest lucru este doar atît de comod şi atît de avantajos...

De altfel, pentru a deveni un adevărat partizan al minorităţii, tov. Plehanov va mai trebui, desigur, să facă doi paşi neînsemnaţi : în primul rînd, să admită că formularea primu-

* În treacăt aş vrea să precizez că tocmai Plehanov este acela care a insistat deosebit de energic să nu fie date publicităţii procesele-verbale ale Congresului Ligii şi *partea finală* a proceselor-verbale ale congresului partidului, adică partea în care Plehanov declară că îşi asumă întreaga răspundere morală pentru votul direct împotriva vechii aşa-zise redacţii, parte în care el îşi exprimă speranţa că partidul nu este văduvit de forţe publicistice — declaraţie pe care un reprezentant al minorităţii a calificat-o drept o frază pompoasă în stil pseudoclasic.

www.dacoromanica.ro

lui paragraf din statut, care a fost susţinută de tov. Martov şi Akselrod la congres (şi pe care acum o trec atît de stăruitor sub tăcere), nu constituie un pas spre oportunism, o cedare în faţa individualismului burghez, ci sîmburele unor concepţii organizatorice akimoviste-martoviste şi martînoviste-akselrodiste noi, cu adevărat social-democrate. În al doilea rînd, să admită că lupta dusă cu minoritatea în perioada de după congres n-a fost o luptă împotriva unor grosolane încălcări ale disciplinei de partid, împotriva unor metode de agitaţie care stîrnesc doar indignare, împotriva anarhismului şi a frazeologiei anarhiste (vezi pag. 17, 96, 97, 98, 101, 102, 104 şi multe alte pagini din procesele-verbale ale congresului Ligii), ci o luptă împotriva „stării de asediu", împotriva birocratismului, a formalismului etc.

De acest soi de chestiuni litigioase va trebui să mă ocup amănunţit în broşura pe care o pregătesc acum pentru tipar [94]. Iar deocamdată... deocamdată să privim mai îndeaproape galeria de tipuri gogoliene deschisă de organul nostru conducător, care şi-a luat obiceiul să pună cititorilor tot felul de ghicitori. Cine seamănă cu rigidul Sobakevici, care calcă în picioare amorul propriu al tuturor, adică – vreau să spun – calcă pe bătătură pe toată lumea? Cine seamănă cu abilul Cicikov, care o dată cu sufletele moarte cumpără şi tăcerea? Cine seamănă cu Nozdrev şi cine cu Hlestakov? Cu Manilov şi cu Skvoznik-Dmuhanovski? [95] Interesante şi instructive ghicitori... „O polemică principială"...

N. Lenin

Publicat în 1904, în broşura „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare-ruse". Geneva

Se tipăreşte după textul apărut în broşură, confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

ÎNTÎI MAI [96]

Tovarăşi muncitori ! Se apropie ziua de întîi Mai, cînd muncitorii din toate ţările sărbătoresc trezirea lor la o viaţă conştientă, sărbătoresc unirea lor în lupta împotriva oricărei silnicii şi a oricărei asupriri a omului de către om, în lupta pentru eliberarea de foame, de mizerie şi de umiliri a milioanelor de oameni ai muncii. Două lumi stau faţă în faţă în această luptă mare : lumea capitalului şi lumea muncii, lumea exploatării şi a sclaviei şi lumea frăţiei şi a libertăţii.

De o parte, o mînă de trîntori bogaţi. Ei au acaparat fabricile şi uzinele, uneltele de muncă şi maşinile. Ei au transformat în proprietatea lor privată milioane de hectare de pămînt şi munţi de aur. Ei au transformat guvernul şi oştirea în slugi ale lor, în paznici de nădejde ai bogăţiei strînse de ei.

De altă parte, milioane de dezmoşteniţi. Ei sînt nevoiţi să cerşească de la bogătaşi permisiunea de a munci pentru ei. Prin munca lor, ei creează toate bogăţiile, în timp ce ei înşişi se zbat toată viaţa pentru o bucată de pîine, cer să li se dea de lucru cum ar cere o pomană, îşi istovesc forţele şi-şi distrug sănătatea printr-o muncă care le depăşeşte puterile, flămînzesc în bordeiele satelor, în subsolurile şi în mansardele marilor oraşe.

Şi iată că aceşti oameni ai muncii, aceşti dezmoşteniţi au declarat război bogătaşilor şi exploatatorilor. Muncitorii din toate ţările luptă pentru eliberarea muncii de sub jugul sclaviei salariate, de mizerie şi de privaţiuni. Ei luptă pentru o orînduire socială în care bogăţiile create prin munca comună să meargă în folosul tuturor celor ce muncesc, şi nu în folo-

www.dacoromanica.ro

sul unui pumn de bogătaşi. Ei vor ca pămîntul, fabricile, uzinele şi maşinile să devină proprietatea comună a tuturor oamenilor muncii. Ei vor să nu fie în lume bogaţi şi săraci, vor ca roadele muncii să revină celor ce muncesc, ca toate cuceririle minţii omeneşti, toate perfecţionările în muncă să servească la îmbunătăţirea vieţii aceluia care munceşte, şi nu ca instrument de asuprire a muncitorului.

Marea luptă a muncii împotriva capitalului a cerut muncitorilor din toate ţările numeroase jertfe. Mult sînge au vărsat ei apărîndu-şi dreptul la o viaţă mai bună şi la o adevărată libertate. Împotriva luptătorilor pentru cauza muncitorimii, guvernele dezlănţuie cea mai crîncenă prigoană. Dar, în pofida oricărei prigoane, unirea muncitorilor din lumea întreagă creşte şi se întăreşte. Muncitorii se unesc tot mai strîns în partide socialiste, numărul aderenţilor acestor partide se ridică la milioane ; pas cu pas înaintează ei irezistibil spre victoria deplină asupra clasei exploatatorilor capitalişti.

Şi proletariatul rus s-a trezit la o viaţă nouă. Şi el s-a alăturat acestei măreţe lupte. Au trecut timpurile cînd muncitorul nostru îşi încovoia supus spinarea, fără a vedea vreo ieşire din situaţia lui de rob, vreo lumină în viaţa lui de ocnă. Socialismul a arătat această ieşire, şi mii şi mii de luptători au început să se adune sub faldurile steagului roşu – steaua lor călăuzitoare. Grevele au arătat muncitorilor puterea unirii ; ele i-au învăţat să se împotrivească şi au arătat ce ameninţare constituie pentru capital muncitorul organizat. Muncitorii au văzut cu ochii lor că atît capitaliştii cît şi cîrmuirea trăiesc şi se îmbogăţesc de pe urma muncii lor. Muncitorii au pornit pe calea luptei comune, a luptei pentru libertate şi socialism. Ei au înţeles ce întunecată forţă a răului este absolutismul ţarist. Muncitorii au nevoie de libertate pentru a-şi putea duce lupta, iar guvernul ţarist îi leagă de mîini şi de picioare. Muncitorii au nevoie de întruniri libere, de asociaţii libere, de ziare şi cărţi care să apară liber, iar guvernul ţarist înăbuşă cu închisoarea, cu cnutul şi cu baioneta orice năzuinţă de libertate. Strigătul : „Jos absolutismul !“ a străbătut toată Rusia. Tot mai des a răsunat el pe străzi, la întruniri muncitoreşti cu mii şi mii de participanţi. În vara anului trecut s-au ridicat la luptă zeci de mii de muncitori în

www.dacoromanica.ro

întreg sudul Rusiei, la luptă pentru o viață mai bună, pentru doborîrea jugului polițienesc. Burghezia și guvernul s-au cutremurat la vederea cumplitei armate a muncitorilor, care dintr-o singură lovitură a oprit activitatea întregii industrii din marile orașe. Zeci de luptători pentru cauza muncitorimii au căzut secerați de gloanțele trupelor țariste trimise împotriva dușmanului intern.

Dar acest dușman intern nu poate fi învins de nici o forță, pentru că numai prin munca lui se mențin clasele conducătoare și guvernul. Nu există în lume nici o forță care să poată zdrobi milioanele de muncitori, din ce în ce mai conștienți, mai uniți și mai organizați. Fiecare înfrîngere a muncitorilor ridică noi rînduri de luptători, face ca mase și mai largi să se trezească la o viață nouă și să se pregătească pentru o luptă nouă.

Rusia trece acum prin evenimente care vor face ca această trezire a maselor muncitorești să se desfășoare inevitabil într-un ritm și mai rapid și să ia proporții mult mai mari, iar noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a strînge rîndurile proletariatului, pentru a-l pregăti în vederea unei lupte și mai hotărîte. Războiul trezește în cele mai înapoiate pături ale proletariatului interesul pentru problemele politice. Războiul dezvăluie tot mai clar, tot mai vizibil toată putreziciunea regimului absolutist, toată ticăloșia bandei monarho-polițiste care conduce Rusia. Poporul nostru, care devine tot mai sărac și moare de foame acasă la el, a fost tîrît într-un război ruinător și absurd pentru cucerire de noi pămînturi străine, locuite de o populație străină și aflate la o depărtare de mii de verste. Poporul nostru, care suferă de pe urma robiei politice, a fost tîrît într-un război pentru subjugarea altor popoare. Poporul nostru cere transformarea rînduielilor politice interne, — iar guvernul încearcă să-i abată atenția, îndreptînd-o, cu bubuitul tunurilor, spre celălalt capăt al lumii. Dar guvernul țarist a pierdut orice măsură în jocul său hazardat, în criminala sa irosire de bunuri publice și de forțe tinere, care sînt măcinate pe țărmul Oceanului Pacific. Orice război cere o încordare a forțelor națiunii, iar crîncenul război cu Japonia liberă și civilizată cere din partea Rusiei o gigantică încordare a forțelor. Această încordare urmează să fie întreprinsă într-un moment cînd edificiul autocrației polițiste a

www.dacoromanica.ro

şi început să se clatine sub loviturile proletariatului care se trezeşte. Războiul dezvăluie toate laturile slabe ale cîrmuirii, smulge firmele false, scoate la iveală putreziciunea lăuntrică; războiul face ca stupiditatea absolutismului ţarist să devină evidentă pentru fiecare, el arată tuturor agonia vechii Rusii, a Rusiei lipsite de drepturi, ţinute în întuneric şi strivite sub călcîiul opresorului, a Rusiei care rămîne robită cîrmuirii poliţiste.

Vechea Rusie e pe ducă. În locul ei vine o Rusie liberă. Forţele negre care stau de strajă absolutismului ţarist pier. Dar numai un proletariat conştient şi organizat este capabil să dea acestor forţe negre lovitura de graţie. Numai proletariatul conştient şi organizat este în stare să cucerească pentru popor o libertate adevărată, şi nu una falsificată. Numai proletariatul conştient şi organizat este în stare să respingă orice încercare de a amăgi poporul, de a-i ciunti drepturile, de a-l transforma într-o simplă unealtă în mîinile burgheziei.

Tovarăşi muncitori! Să ne pregătim deci cu înzecită energie pentru lupta decisivă care se apropie! Să-şi strîngă şi mai uniţi rîndurile proletarii social-democraţi! Tot mai larg să se extindă propaganda lor! Tot mai viguroasă să devină agitaţia pentru revendicările muncitoreşti! Sărbătoarea de 1 Mai să ne aducă mii de luptători noi şi să dubleze forţele noastre în marea luptă pentru libertatea întregului popor, pentru eliberarea tuturor oamenilor muncii de sub jugul capitalului!

Trăiască ziua de lucru de 8 ore!

Trăiască social-democraţia revoluţionară internaţională!

Jos criminalul şi tîlhărescul absolutism ţarist!

Scris la 2 (15) aprilie 1904
Publicat cu modificări, în foaie volantă, în aprilie 1904
Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

UN PAS ÎNAINTE, DOI PAŞI ÎNAPOI

(CRIZA DIN PARTIDUL NOSTRU) [97]

Scris în februarie-mai 1904

Publicat în volum, la Geneva, în mai 1904

Se tipăreşte după textul volumului, confruntat cu manuscrisul şi cu textul apărut în culegerea: Vl. Ilin. „În 12 ani", 1907

www.dacoromanica.ro

N. LENIN. Ein Schritt vorwärts, zwei Schritt rückwärts
(Über die Krise in unserer Partei)

Россійская Соціальдемократическая Рабочая Партія

Н. ЛЕНИНЪ.

Шагъ впередъ, два шага назадъ

(Кризисъ въ нашей Партіи).

ЖЕНЕВА
Типографія Партіи. Rue de la Coulouvreniere, 27.
1904

Coperta cărții lui V. I. Lenin
„Un pas înainte, doi pași înapoi". — 1904
Micșorat

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ

Cînd se desfășoară o luptă aprigă, dîrză și de lungă durată, la un moment dat încep de obicei să se contureze problemele centrale, esențiale, de a căror rezolvare depinde rezultatul final al campaniei și în comparație cu care diferitele episoade mărunte și neînsemnate ale luptei încep să treacă tot mai mult pe planul al doilea.

Așa stau lucrurile și cu lupta noastră internă de partid, care de o jumătate de an se află în centrul atenției tuturor membrilor partidului. Și tocmai pentru că în istoricul întregii lupte, pe care-l înfățișez cititorului în lucrarea de față, a trebuit să mă ocup de multe amănunte care prezintă foarte puțin interes, de multe ciorovăieli care sînt, în fond, complet lipsite de interes, aș vrea să semnalez chiar de la început atenției cititorului două puncte într-adevăr centrale, esențiale, care prezintă un interes uriaș, care au o însemnătate istorică neîndoielnică și sînt cele mai arzătoare probleme politice care stau la ordinea zilei în partidul nostru.

Prima problemă de acest fel este problema semnificației politice a împărțirii partidului nostru în „majoritate" și „minoritate", împărțire care s-a produs la Congresul al II-lea al partidului și a împins pe ultimul plan toate împărțirile anterioare din sînul social-democraților ruși.

A doua este problema semnificației principiale a poziției noii „Iskre" în problemele organizatorice, în măsura în care această poziție este într-adevăr principială.

Prima problemă este aceea a punctului de plecare al luptei dinăuntrul partidului nostru, a originii acestei lupte, a cauze-

www.dacoromanica.ro

lor ei, a caracterului ei politic fundamental. A doua problemă este aceea a rezultatelor acestei lupte, a finalului ei, a chintesenței principiale care rezultă din adunarea laolaltă a tot ce ține de domeniul principiilor și din scăderea a tot ce ține de domeniul ciorovăielilor. Prima problemă se rezolvă prin analiza luptei care a avut loc la congresul partidului ; a doua, prin analiza noului conținut de principii al noii „Iskre". Ambele analize, care formează conținutul a nouă zecimi din textul broșurii mele, duc la concluzia că „majoritatea" este aripa revoluționară a partidului nostru, iar „minoritatea" – aripa lui oportunistă ; divergențele care despart cele două aripi în momentul de față au ca obiect, mai ales, nu probleme de program sau de tactică, ci numai probleme organizatorice ; noul sistem de concepții, care se conturează în noua „Iskră" cu atît mai limpede cu cît ea caută să-și adîncească poziția și cu cît aceasta din urmă se debarasează de ciorovăielile în problema cooptării, este oportunismul în problemele organizatorice.

Principala deficiență a literaturii referitoare la criza din partidul nostru este, în domeniul studierii și interpretării faptelor, lipsa aproape totală a unei analize a proceselor-verbale ale congresului partidului, iar în domeniul elucidării principiilor fundamentale ale problemei organizatorice, lipsa unei analize a legăturii care există, fără îndoială, între greșeala fundamentală a tov. Martov și a tov. Akselrod în formularea paragrafului 1 din statut și în apărarea acestei formulări, pe de o parte, și întregul „sistem" (în măsura în care poate fi vorba aici de un sistem) al actualelor concepții principiale ale „Iskrei" în problema organizatorică, pe de altă parte. Actuala redacție a „Iskrei" probabil că nici nu observă această legătură, deși semnificația controverselor în jurul paragrafului 1 a fost de nenumărate ori semnalată în publicațiile „majorității". În fond, tov. Akselrod și tov. Martov nu fac acum decît să adîncească, să dezvolte și să lărgească greșeala lor inițială în legătură cu paragraful 1. De fapt, încă în cursul controverselor în jurul paragrafului 1 a început să se contureze în întregime poziția oportuniștilor în problema organizatorică : atitudinea lor în favoarea unei organizații de partid dezlînate, neînchegate, ostilitatea lor față de ideea („birocratică") de a construi partidul de sus în jos, pornindu-se de la

www.dacoromanica.ro

congresul partidului și de la instituțiile create de el, tendința lor de a porni de jos în sus, lăsîndu-se la latitudinea fiecărui profesor, fiecărui liceean și „fiecărui grevist" să se considere membru de partid, ostilitatea lor față de „formalism", care cere fiecărui membru de partid să facă parte dintr-una din organizațiile recunoscute de partid, înclinarea lor spre psihologia intelectualului burghez, care e gata „să admită relațiile organizatorice" numai „în mod platonic", slăbiciunea lor pentru tertipuri oportuniste și fraze anarhiste, tendința lor spre autonomism, împotriva centralismului, — într-un cuvînt, tot ce înflorește astăzi din belșug în noua „Iskră", contribuind tot mai mult la precizarea deplină și grăitoare a greșelii inițiale.

Cît despre procesele-verbale ale congresului partidului, ignorarea lor cu adevărat nemeritată poate fi explicată numai prin faptul că controversele noastre au fost înveninate de certuri și că aceste procese-verbale conțin, poate, prea multe adevăruri mult prea amare. Procesele-verbale ale congresului partidului ne oferă un tablou — unic în felul lui, inegalabil în ceea ce privește exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea — al adevăratei stări de lucruri din partidul nostru, un tablou al concepțiilor, stărilor de spirit și planurilor zugrăvit chiar de participanții la mișcare, un tablou care înfățișează nuanțele politice dinăuntrul partidului, forța lor comparativă, relațiile lor reciproce și lupta dintre ele. Tocmai procesele-verbale ale congresului partidului și numai aceste procese-verbale ne arată în ce măsură am reușit să măturăm efectiv toate rămășițele legăturilor vechi, proprii cercurilor, și să le înlocuim printr-o mare și unică legătură de partid. Fiecare membru de partid, dacă vrea să participe în mod conștient la viața partidului său, e dator să studieze cu atenție lucrările congresului partidului nostru — subliniez: să studieze, pentru că simpla lectură a vrafului de material brut din care sînt alcătuite procesele-verbale nu e suficientă pentru a reda tabloul congresului. Numai printr-o studiere minuțioasă și de sine stătătoare se poate (și trebuie) să se obțină ca scurtele rezumate ale cuvîntărilor, aridele extrase din dezbateri, micile ciocniri pe chestiuni mărunte (în aparență mărunte) să se contopească într-un tot întreg, ca în fața membrilor partidului să apară viu chipul fiecărui orator

www.dacoromanica.ro

mai de seamă, să se contureze limpede întreaga fizionomie politică a fiecărui grup de delegaţi la congresul partidului. Autorul acestor rînduri va socoti că munca nu i-a fost zadarnică dacă va izbuti să dea măcar un imbold pentru o studiere largă şi de sine stătătoare a proceselor-verbale ale congresului partidului.

Încă un cuvînt la adresa adversarilor social-democraţiei. Ei jubilează şi fac mare haz pe tema certurilor noastre ; ei vor căuta, desigur, să folosească pentru scopurile lor pasaje răzleţe din broşura mea, care este consacrată lipsurilor şi deficienţelor partidului nostru. Social-democraţii ruşi sînt destul de căliţi în focul bătăliilor ca să nu dea nici o atenţie acestor pişcături, ca să continue, fără a le lua în seamă, autocritica şi dezvăluirea necruţătoare a lipsurilor proprii, care vor fi, fără doar şi poate, în mod inevitabil lichidate ca urmare a creşterii mişcării muncitoreşti. Iar pe domnii adversari îi desfidem să încerce să ne prezinte, în ceea ce priveşte situaţia *reală* din „partidele" lor, un tablou care să semene măcar pe departe cu acela pe care ni-l oferă procesele-verbale ale Congresului al II-lea al partidului nostru !

N. Lenin

Mai 1904

www.dacoromanica.ro

a) PREGĂTIREA CONGRESULUI

Un dicton spune că oricine are dreptul să-și blesteme judecătorii timp de 24 de ore. Congresul partidului nostru, ca orice congres al oricărui alt partid, a fost și el judecătorul unor persoane care au pretins posturi de conducători și au suferit un eșec. Acum, acești reprezentanți ai „minorității" „își blestemă judecătorii" cu o naivitate înduioșătoare și caută să discrediteze în fel și chip congresul, să-i minimalizeze însemnătatea și autoritatea. Mai pregnant ca oriunde, poate, s-a exprimat această tendință în articolul apărut în nr. 57 al „Iskrei" sub pseudonimul Practician ; autorul acestui articol se ridică indignat împotriva ideii „divinității" suverane a congresului. Aceasta este o trăsătură atît de caracteristică noii „Iskre", încît nu poate fi trecută sub tăcere. Redacția, formată în majoritatea ei din persoane *respinse* de congres, continuă, pe de o parte, să se numească redacție „de partid", iar pe de altă parte primește cu brațele deschise persoane care afirmă că congresul nu este o divinitate. Asta-i drăguț, nu-i așa ? Da, domnilor, firește, congresul nu-i o divinitate, dar ce trebuie să credem despre cei care încep să-l „ocărască" *după ce* au suferit o înfrîngere la acest congres ?

Într-adevăr, amintiți-vă faptele mai însemnate din istoria pregătirii congresului.

„Iskra" a declarat din capul locului, în înștiințarea publicată în 1900 *, în preajma apariției ziarului, că înainte de a ne uni trebuie să ne delimităm. „Iskra" s-a străduit să trans-

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 316—351. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

forme conferința din 1902[98] într-o consfătuire neoficială, și nu într-un congres al partidului *. În vara și în toamna anului 1902, „Iskra" a procedat cu multă prudență, formînd un nou Comitet de organizare în locul celui ales la această conferință. În cele din urmă, procesul de delimitare a luat sfîrșit, lucru care a fost recunoscut de toți. Comitetul de organizare s-a constituit chiar la sfîrșitul anului 1902. „Iskra" salută consolidarea lui și declară — în articolul *redacțional* din nr. 32 — că convocarea congresului partidului este o necesitate *absolut imperioasă* și urgentă **. Rezultă, așadar, că mai puțin decît oricui ni se poate reproșa nouă că ne-am fi pripit cu convocarea Congresului al II-lea. Am respectat întocmai regula : măsoară de șapte ori și taie o dată ; moralmente aveam tot dreptul să contăm că, după ce am tăiat, tovarășii nu vor începe să se plîngă și să măsoare din nou.

Comitetul de organizare a elaborat într-un mod foarte meticulos (formalist și birocratic, ar spune cei care își ascund acum sub aceste cuvinte nestatornicia lor politică) regulamentul Congresului al II-lea, l-a trecut prin toate comitetele și, în cele din urmă, l-a aprobat, prevăzînd, printre altele, în § 18 : „Toate hotărîrile congresului și toate alegerile efectuate de el sînt hotărîri de partid, obligatorii pentru toate organizațiile partidului. Ele nu pot fi contestate de nimeni, sub nici un motiv, și pot fi revocate sau modificate numai de congresul următor al partidului" ***. Cît de inofensive, nu-i așa, sînt în sine aceste cuvinte, care la timpul său au fost acceptate fără nici o obiecție, ca ceva de la sine înțeles, și cît de ciudat sună ele acum, asemenea unui verdict rostit împotriva „minorității" ! Ce s-a urmărit prin întocmirea acestui paragraf ? Respectarea unei simple cerințe formale ? Firește că nu ! Această prevedere părea necesară și era într-adevăr necesară, căci partidul se alcătuia dintr-o serie de grupuri fărîmițate și de sine stătătoare, de la care te puteai aștepta să nu recunoască congresul. Această prevedere exprima tocmai *adeziunea liber*-consimțită a tuturor revoluționarilor (adeziune despre care se vorbește acum atît de des și atît de ne-

* Vezi procesele-verbale ale Congresului al II-lea, pag. 20.
** Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 90—92. — *Nota red.*
*** Vezi procesele-verbale ale Congresului al II-lea, pag. 22—23 și 380.

www.dacoromanica.ro

lalocul său, caracterizînd eufemistic prin termenul „liber" ceva care merită mai curînd epitetul „capricios"). Această prevedere echivala cu un *cuvînt de onoare* pe care și l-au dat reciproc toți social-democrații ruși. Ea trebuia să constituie o garanție că imensele eforturi, riscuri și cheltuieli legate de congres nu vor fi zadarnice, că congresul nu se va transforma într-o comedie. Ea declara anticipat că orice nerecunoaștere a hotărîrilor congresului și a *alegerilor* efectuate de el va fi calificată drept *o călcare a cuvîntului dat.*

De cine rîde deci noua „Iskră" atunci cînd face descoperirea că congresul nu este o divinitate și că hotărîrile lui nu sînt sacrosancte ? Conține oare această descoperire „concepții organizatorice noi" sau numai noi încercări de a șterge urme vechi ?

b) SEMNIFICAȚIA GRUPĂRILOR DE LA CONGRES

Așadar, congresul a fost convocat în urma unei pregătiri cît se poate de minuțioase, pe baza principiului reprezentării cît mai depline. Recunoașterea unanimă a justeței compoziției congresului și a obligativității *necondiționate* a hotărîrilor lui și-a găsit expresia și în declarația făcută de președinte (pag. 54 din procesele-verbale) după constituirea congresului.

Care era sarcina principală a congresului ? Aceea de a crea un partid *real* pe bazele principiale și organizatorice formulate și elaborate de „Iskra". Că tocmai în această direcție urmau să se desfășoare lucrările congresului, este un lucru care a fost dinainte hotărît prin cei trei ani de activitate a „Iskrei" și prin recunoașterea ei de către majoritatea comitetelor. Programul și orientarea „Iskrei" urmau să devină programul și orientarea partidului ; planurile organizatorice ale „Iskrei" urmau să fie consfințite prin statutul de organizare al partidului. Este însă de la sine înțeles că un asemenea rezultat nu putea fi obținut fără luptă : principiul reprezentării depline la congres a făcut posibil ca la lucrările lui să participe și organizații care duceau o luptă înverșunată împotriva „Iskrei" (Bundul și „Rabocee Delo"), precum și organizații care, recunoscînd în vorbe „Iskra" ca organ conducător, urmăreau în fapt planuri proprii și se caracterizau

www.dacoromanica.ro

prin nestatornicie în problemele de principiu (grupul „Iujnii rabocii" şi delegaţii unora dintre comitetele care i se alăturaseră). În asemenea condiţii, congresul nu putea să nu devină *o arenă de luptă pentru victoria orientării iskriste*. Că în fapt congresul a şi fost o asemenea arenă de luptă, de acest lucru se poate convinge uşor oricine va citi cît de cît atent procesele-verbale ale congresului. Noi însă ne propunem acum să urmărim de aproape principalele grupări care s-au conturat în legătură cu diferite probleme la congres şi să reconstituim, pe baza datelor precise ale proceselor-verbale, fizionomia politică a fiecăruia dintre principalele grupuri care au participat la congres. Ce anume reprezentau grupurile, curentele şi nuanţele care urmau să fuzioneze la congres, sub conducerea „Iskrei", într-un partid unic ? – iată ce ne propunem să arătăm prin analizarea dezbaterilor şi a votărilor. Lămurirea acestei chestiuni este de o importanţă capitală atît pentru cunoaşterea a ceea ce sînt în realitate social-democraţii noştri cît şi pentru înţelegerea cauzelor dezbinării. Iată de ce în cuvîntarea mea la congresul Ligii şi în scrisoarea mea către redacţia noii „Iskre" am pus pe primul plan tocmai analiza diferitelor grupări *. Oponenţii mei din rîndurile reprezentanţilor „minorităţii" (în frunte cu Martov) n-au înţeles de loc esenţa problemei. La congresul Ligii, ei s-au limitat să facă unele rectificări parţiale, „dezvinovăţindu-se" de acuzaţia că au făcut o cotitură spre oportunism şi neîncercînd măcar să schiţeze, în combaterea afirmaţiilor mele, *vreun alt* tablou al grupărilor care s-au conturat la congres. Acum, în „Iskra" (nr. 56), Martov caută să prezinte drept simplu „politicianism de cerc" orice încercări de a delimita în mod precis diferitele grupuri politice care au participat la congres. Folosiţi expresii tari, tovarăşe Martov ! Dar expresiile tari ale noii „Iskre" au o însuşire originală : e destul să reproducem cu precizie toată evoluţia divergenţelor, începînd cu congresul, pentru ca toate aceste expresii tari să se întoarcă *în întregime şi în primul rînd* împotriva actualei redacţii. Aruncaţi-vă privirile în oglindă, domnilor aşa-zişi redactori de partid care vorbiţi despre politicianism de cerc !

* Vezi volumul de faţă, pag. 43–54, 99–105 — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Faptele care oglindesc lupta noastră de la congres îi sînt azi atît de neplăcute lui Martov, încît caută să le mușamalizeze cu totul. „Iskrist – spune el – este acela care atît la congresul partidului cît și înainte de congres și-a exprimat deplina solidaritate cu «Iskra», i-a susținut programul și concepțiile organizatorice și i-a sprijinit politica organizatorică. La congres au fost peste patruzeci de iskriști de acest fel – atîtea voturi au fost date pentru programul «Iskrei» și pentru rezoluția prin care «Iskra» a fost recunoscută ca Organ Central al partidului". Deschideți procesele-verbale ale congresului și veți vedea că pentru program au votat *toți* delegații (pag. 233), cu excepția lui Akimov, care s-a abținut. Tov. Martov vrea să ne convingă, așadar, că și bundiștii, și Bruker, și Martînov *și-au dovedit* „solidaritatea deplină" cu „Iskra" și *au susținut* concepțiile ei organizatorice ! E ceva ridicol. Transformarea *tuturor* participanților la congres în membri de partid egali în drepturi *după* congres (și nici măcar a tuturor participanților, căci bundiștii s-au retras) este confundată aici cu modul de grupare a delegaților care a provocat lupta *în cadrul* congresului. În loc de a se studia *din ce elemente* s-au format după congres „majoritatea" și „minoritatea", se rostește o frază oficială : au recunoscut programul !

Luați împărțirea voturilor în problema recunoașterii „Iskrei" ca Organ Central. Veți vedea că tocmai Martînov, căruia tov. Martov, cu un curaj demn de o cauză mai bună, îi atribuie acum calitatea de apărător al concepțiilor organizatorice și al politicii organizatorice a „Iskrei", insistă ca rezoluția să fie scindată în două : simpla recunoaștere a „Iskrei" ca Organ Central și recunoașterea meritelor ei. La votarea primei părți a rezoluției (recunoașterea meritelor „Iskrei", declarația de *solidaritate* cu ea) au fost *numai 35 de voturi* pentru, 2 voturi contra (Akimov și Bruker) și 11 abțineri (Martînov, 5 bundiști și cele 5 voturi ale redacției : două ale mele, două ale lui Martov și votul lui Plehanov). Prin urmare, grupul antiiskriștilor (5 bundiști și 3 rabocedelți) se conturează cît se poate de clar și aici, în acest exemplu, cel mai favorabil pentru actualele vederi ale lui Martov și ales de el însuși. Luați împărțirea voturilor în legătură cu partea a doua a rezoluției : recunoașterea „Iskrei"

www.dacoromanica.ro

ca Organ Central fără nici o motivare şi fără declaraţie de solidaritate (pag. 147 din procesele-verbale) : *pentru* au fost 44 de voturi, pe care Martov cel de astăzi le atribuie iskriştilor. În total au fost 51 de voturi ; scăzînd cele 5 voturi ale redactorilor care s-au abţinut, rămîn 46 ; 2 au votat *contra* (Akimov şi Bruker) ; printre cele 44 de voturi rămase se numără deci *şi voturile celor 5 bundişti.* Reiese, deci, că la congres bundiştii „s-au declarat întru totul solidari cu «Iskra»" – aşa se scrie istoria oficială în coloanele „Iskrei" oficiale ! Anticipînd, vom explica cititorului motivele adevărate ale acestui adevăr oficial : actuala redacţie a „Iskrei" ar fi putut să fie şi ar fi fost realmente o redacţie de partid (şi nu o pretinsă redacţie de partid, ca acum) *dacă bundiştii şi rabocedelţii n-ar fi plecat de la congres ;* iată de ce aceşti credincioşi străjeri ai actualei redacţii aşa-zise de partid trebuiau ridicaţi la rangul de „iskrişti" ! Dar despre aceasta vom vorbi mai amănunţit mai departe.

Se pune acum întrebarea : dacă congresul a fost o luptă între elementele iskriste şi cele antiiskriste, n-au existat oare şi elemente intermediare, nestatornice, care au oscilat între iskrişti şi antiiskrişti ? Oricine cunoaşte cît de cît partidul nostru şi fizionomia obişnuită a diferitelor congrese va fi apriori înclinat să răspundă afirmativ la această întrebare. Acum tov. Martov nu prea vrea să-şi amintească de aceste elemente nestatornice, şi de aceea prezintă drept iskrişti tipici pe cei din grupul „Iujnîi rabocii" şi pe delegaţii care gravitează în jurul acestui grup, pretinzînd, totodată, că divergenţele dintre noi şi ei sînt infime şi lipsite de orice importanţă. Din fericire, avem acum în faţa noastră textul complet al proceselor-verbale, aşa încît această chestiune – care este, firește, o chestiune de fapt – poate fi rezolvată pe bază de date documentare. Cele spuse de noi mai sus despre gruparea generală a delegaţilor la congres nu au, desigur, pretenţia de a oferi o rezolvare a acestei probleme, ci numai o justă formulare a ei.

Fără o analiză a grupărilor politice, fără o descriere a congresului ca luptă între diferite nuanţe nu putem înţelege nimic din divergenţele noastre. Încercarea lui Martov de a şterge deosebirile de nuanţe, înglobîndu-i pînă şi pe bundişti în grupul iskriştilor, înseamnă pur şi simplu ocolirea problemei.

www.dacoromanica.ro

Apriori, pe baza istoriei social-democrației ruse în perioada dinainte de congres, desluşim (în vederea unei verificări ulterioare şi a unei analize amănunţite) 3 grupuri principale : iskriştii, antiiskriştii şi elementele nestatornice, şovăielnice, nestabile.

c) ÎNCEPUTUL CONGRESULUI. — INCIDENTUL CU COMITETUL DE ORGANIZARE

În analiza dezbaterilor şi a votărilor care au avut loc la congres, ordinea cea mai potrivită este aceea a şedinţelor congresului, care ne permite să înregistrăm succesiv nuanţele politice din ce în ce mai precis conturate. Numai atunci cînd va fi absolut necesar, ne vom abate de la ordinea cronologică, pentru a examina concomitent probleme strîns legate între ele sau grupări similare. Pentru a fi nepărtinitori, vom căuta să examinăm *toate* votările mai importante, lăsînd la o parte, desigur, nenumăratele votări în chestiuni de amănunt, care au răpit congresului nostru mult prea mult timp (în parte, din cauza lipsei noastre de experienţă şi a nepriceperii noastre de a repartiza materialul între şedinţele plenare şi şedinţele în comisii, iar în parte, din cauza tergiversărilor, care aduceau a obstrucţie).

Prima chestiune care a stîrnit dezbateri în cadrul cărora a început să se manifeste deosebirea de nuanţe a fost aceea dacă pe primul loc (de pe „ordinea de zi" a congresului) trebuie să figureze punctul : „Situaţia Bundului în partid" (pag. 29–33 din procesele-verbale). Din punctul de vedere iskrist, susţinut de Plehanov, de Martov, de Trotki şi de mine, nu putea fi nici o îndoială în această privinţă. Plecarea Bundului din partid a arătat cît se poate de elocvent justeţea considerentelor noastre : dacă Bundul nu voia să meargă împreună cu noi şi să recunoască principiile organizatorice pe care, alături de „Iskra", le împărtăşea majoritatea partidului, era inutil şi lipsit de sens să „ne prefacem" că mergem împreună şi să tărăgănăm doar lucrările congresului (cum le tărăgănau bundiştii). Problema fusese complet elucidată în publicaţiile noastre, şi pentru fiecare membru de partid cît de cît lămurit era evident că nu mai rămînea decît să se

www.dacoromanica.ro

pună deschis problema şi să se aleagă pe faţă şi cinstit : autonomie (mergem împreună) sau federaţie (ne despărţim).

Evazivi în toată politica lor, bundiştii au vrut să se eschiveze şi de data aceasta, tărăgănind lucrurile. Lor li se alătură tov. Akimov, punînd imediat pe tapet, probabil în numele tuturor partizanilor grupului „Rabocee Delo", divergenţele cu „Iskra" în problemele organizatorice (pag. 31 din procesele-verbale). Tov. Mahov (avînd două voturi din partea Comitetului din Nikolaev, care îşi exprimase nu de mult solidaritatea cu „Iskra" !) trece de partea Bundului şi a grupului „Rabocee Delo". Pentru tov. Mahov problema nu e de loc clară ; el consideră că „punctul nevralgic" îl constituie „problema organizării democratice sau, invers (vă rog să reţineţi acest lucru !), problema centralismului", adică e de aceeaşi părere cu majoritatea actualei noastre redacţii „de partid", care la congres nu observase încă acest „punct nevralgic" !

Aşadar, împotriva iskriştilor iau atitudine Bundul, „Rabocee Delo" şi tov. Mahov, care reprezintă laolaltă tocmai cele 10 voturi care au fost date împotriva noastră (pag. 33). *Pentru* au fost *30 de voturi* – cifră în jurul căreia, după cum vom vedea mai jos, oscilează adesea voturile iskriştilor. Unsprezece s-au abţinut, nesituîndu-se, probabil, de partea nici unuia dintre „partidele" în luptă. Este interesant de semnalat că, atunci cînd s-a pus la vot § 2 din statutul Bundului (respingerea acestui paragraf a provocat retragerea Bundului din partid), numărul celor care au votat pentru acest paragraf sau care s-au abţinut de la vot a fost tot de 10 (pag. 289 din procesele-verbale), şi s-au abţinut tocmai cei trei rabocedelţi (Bruker, Martînov şi Akimov), precum şi tov. Mahov. Este evident că, pronunţîndu-se asupra *locului* pe care trebuie să-l ocupe problema Bundului, delegaţii s-au grupat într-un mod *care nu era întîmplător*. Este evident că toţi aceşti tovarăşi erau în divergenţă cu „Iskra" nu numai în problema tehnică a ordinii dezbaterilor, ci *şi în fond*. În ceea ce priveşte grupul „Rabocee Delo", această divergenţă de fond e limpede pentru oricine, iar tov. Mahov, în cuvîntarea rostită în legătură cu plecarea Bundului, şi-a caracterizat admirabil atitudinea (pag. 289–290 din procesele-verbale). Merită să ne oprim asupra acestei cuvîntări. Tov. Mahov spune că, după adoptarea rezoluţiei prin care principiul federaţiei a fost respins,

www.dacoromanica.ro

„problema situației Bundului în P.M.S.D.R. a devenit pentru el, dintr-o problemă principială, o problemă de politică realistă față de o organizație națională formată istoricește ; în acest caz – continuă oratorul – nu puteam să nu iau în considerație toate consecințele pe care le-ar putea avea votul nostru, și de aceea aș fi votat pentru punctul al doilea în ansamblu". Tov. Mahov și-a însușit perfect spiritul „politicii realiste" : în principiu el a respins *deja* federația, și *de aceea* în practică *ar fi votat* pentru un punct de statut care promovează această federație ! Și acest tovarăș „practic" își explică astfel poziția profund principială : „Dar (faimosul „dar" al lui Șcedrin !), deoarece votul meu într-un sens sau altul avea numai un caracter principial (! !) și nu putea să aibă un caracter practic, dat fiind votul aproape unanim al tuturor celorlalți delegați la congres, am preferat să mă abțin de la vot, ca să subliniez în principiu"... (ferește-ne, doamne, de asemenea principialitate !)... „deosebirea dintre poziția mea în cazul de față și poziția adoptată de delegații Bundului, care au votat pentru acest punct. Și invers, aș fi votat pentru acest punct dacă delegații Bundului s-ar fi abținut de la vot – așa cum își propuseseră inițial". Înțeleagă cine poate ! Un om principial se abține să spună cu voce tare da pentru că, practic vorbind, asta este inutil atunci cînd toată lumea spune nu.

După votul dat asupra locului pe care urma să-l ocupe problema Bundului, s-a pus la congres problema grupului „Borba", care a prilejuit și ea o extrem de interesantă grupare a delegaților și care era strîns legată de cea mai „spinoasă" problemă a congresului – aceea a componenței centrelor. Comisia pentru stabilirea compoziției congresului se pronunță împotriva invitării grupului „Borba", bazîndu-se pe cele *două* hotărîri adoptate în acest sens de către Comitetul de organizare (vezi pag. 383 și 375 din procesele-verbale) și pe raportul prezentat *de reprezentanții săi în comisie* (pag. 35).

Tov. Egorov, *membru în Comitetul de organizare,* declară că „problema grupului «Borba» (vă rog să rețineți că e vorba de grupul „Borba", și nu de unul sau altul dintre membrii lui) este nouă pentru el", și cere suspendarea ședinței. Cum e posibil ca o problemă de două ori dezbătută și rezolvată în Comitetul de organizare să fie totuși nouă pentru un membru al acestui comitet – iată ceva care rămîne învăluit în

www.dacoromanica.ro

negura misterului. În timpul pauzei are loc (pag. 40 din procesele-verbale) o şedinţă a membrilor Comitetului de organizare aflaţi întîmplător la congres (cîţiva membri ai Comitetului de organizare dintre vechii membri ai organizaţiei „Iskrei" nu erau prezenţi la congres) *. Încep dezbaterile în legătură cu grupul „Borba". Rabocedelţii se declară pentru (Martînov, Akimov şi Bruker, pag. 36–38). Iskriştii (Pavlovici, Sorokin, Lange, Troţki, Martov şi alţii) se declară contra. Congresul se împarte din nou în grupările pe care le cunoaştem. În jurul grupului „Borba" se încinge o luptă aprinsă, iar tov. Martov rosteşte o amplă cuvîntare „combativă" (pag. 38), în care relevă, pe bună dreptate, „neproporţionalitatea reprezentării" grupurilor din Rusia şi a celor din străinătate şi că n-ar fi tocmai „nimerit" să se acorde „privilegii" unui grup din străinătate (preţioase cuvinte, deosebit de instructive acum, în urma evenimentelor de după congres!), că nu trebuie încurajat „haosul organizatoric în partid, haos caracterizat printr-o fărîmiţare care nu era dictată de nici un fel de considerente principiale" (aceste cuvinte se potrivesc de minune... „minorităţii" congresului partidului nostru !). În afară de partizanii grupului „Rabocee Delo", pînă la închiderea listei oratorilor *nimeni* nu se pronunţă deschis şi motivat în favoarea acestui grup (pag. 40) : trebuie să fim drepţi cu tov. Akimov şi cu prietenii lui şi să recunoaştem că ei, cel puţin, n-au umblat cu tertipuri şi nu s-au ascuns, ci au urmat făţiş linia lor, spunînd deschis ce vor.

După închiderea listei oratorilor, cînd nu se mai poate lua cuvîntul *în fond,* tov. Egorov „cere insistent cuvîntul pentru a da citire unei hotărîri pe care Comitetul de organizare a adoptat-o cu puţin în urmă". Nu e de mirare că membrii congresului sînt indignaţi de acest procedeu, iar tov. Plehanov, care prezidează şedinţa, îşi exprimă „mirarea că tov. Egorov insistă asupra cererii sale". Una din două : ori te pronunţi deschis şi categoric asupra fondului chestiunii în faţa întregului congres, ori nu te pronunţi de loc. Dar să aştepţi închiderea listei oratorilor pentru ca, sub formă de „cuvînt de încheiere",

* Cu privire la această şedinţă, vezi „Scrisoarea" lui Pavlovici, membru al Comitetului de organizare, ales *în unanimitate* înainte de congres ca persoană de încredere a redacţiei, ca al şaptelea membru al ei (procesele-verbale ale Congresului Ligii, pag. 44).

www.dacoromanica.ro

să prezinți apoi congresului o *nouă* hotărîre a Comitetului de organizare chiar în problema care a fost dezbătută – asta echivalează cu o lovitură pe la spate!

Ședința este reluată după-amiază, iar biroul, continuînd să rămînă nedumerit, hotărăște să lase la o parte „formele" și să recurgă la ultimul mijloc, folosit la congrese numai în cazuri extreme, și anume la o „explicație tovărășească". Popov, reprezentant al C.O., face cunoscut că, printr-o hotărîre adoptată de toți membrii acestui comitet, cu excepția lui Pavlovici (pag. 43), se propune congresului să-l invite pe Reazanov.

Pavlovici declară că el a contestat și continuă să conteste legalitatea ședinței Comitetului de organizare și că noua hotărîre a acestui comitet *„e în contradicție cu hotărîrea lui anterioară"*. Această declarație stîrnește o adevărată furtună. Tov. Egorov, care este și el membru în Comitetul de organizare și membru al grupului „Jujnîi rabocii", se eschivează să dea un răspuns în fond și încearcă să mute discuția pe alt teren, pe acela al disciplinei. El pretinde că tov. Pavlovici ar fi călcat disciplina de partid (!), deoarece Comitetul de organizare, după ce a examinat protestul lui Pavlovici, a hotărît „să nu aducă la cunoștința congresului opinia separată a lui Pavlovici". Dezbaterile se mută pe terenul disciplinei de partid și, în aplauzele puternice ale congresului, Plehanov îi explică lui Egorov că *„la noi nu există mandate imperative"* (pag. 42, comp. pag. 379, regulamentul congresului, § 7 : „În împuternicirile lor, deputații nu trebuie să fie limitați prin mandate imperative. Ei sînt întru totul liberi și independenți în exercitarea mandatului lor"). „Congresul este instanța supremă a partidului" ; prin urmare, vinovat de călcarea disciplinei de partid și a regulamentului congresului este tocmai acela care într-un fel sau altul împiedică pe un delegat să se adreseze *direct* congresului în *orice* problemă a vieții de partid, fără nici o excepție. Problema litigioasă se reduce, așadar, la dilema : spirit de cerc sau spirit de partid ? Limitarea drepturilor delegaților la congres în numele imaginarelor drepturi sau statute ale diverselor organe și cercuri, sau dizolvarea *completă* înainte de congres, nu numai în vorbe, ci și în fapt, a *tuturor* instanțelor inferioare și vechilor grupuri, pînă în momentul cînd vor fi create adevărate instituții de partid. De aici cititorul își poate da seama cît de mare era

www.dacoromanica.ro

importanța principială a acestei controverse chiar la începutul congresului (în ședința a treia), care-și pusese ca scop refacerea efectivă a partidului. În această controversă s-a concentrat, ca să zicem așa, conflictul dintre vechile cercuri și grupulețe (de felul grupului „Iujnîi rabocii") și partidul în curs de refacere. Grupurile antiiskriste își arată îndată fața : și bundistul Abramson, și tov. Martînov, aliat zelos al actualei redacții a „Iskrei", și tov. Mahov, pe care-l cunoaștem deja – toți se pronunță pentru Egorov și pentru grupul „Iujnii rabocii", împotriva lui Pavlovici. Tov. Martînov, care în cor cu Martov și cu Akselrod se întrece acum în elogii la adresa „democratismului" organizatoric, își aduce aminte chiar și de... armată, unde te poți adresa instanței superioare numai prin intermediul celei inferioare ! ! Adevăratul obiectiv al acestei „compacte" opoziții antiiskriste era cît se poate de clar pentru toți cei care participau la congres sau care urmăriseră cu atenție viața internă a partidului nostru înainte de congres. Obiectivul opoziției (pe care, poate, nu toți reprezentanții ei îl aveau întotdeauna prezent în minte, iar uneori îl urmăreau în virtutea inerției) era acela de a apăra independența, particularismul și interesele înguste ale micilor grupuri împotriva absorbirii lor de către partidul larg care se crea pe bazele propagate de „Iskra".

Tocmai din acest punct de vedere a abordat problema și tov. Martov, care pe atunci încă nu se unise cu Martînov. Tov. Martov se ridică cu hotărîre, și pe bună dreptate, împotriva acelora a căror „idee despre disciplina de partid nu depășește sfera obligațiilor unui revoluționar față de grupul de ordin *inferior* din care face parte". „Nici o grupare *obligatorie* (subliniat de Martov) nu este admisibilă în cadrul unui partid unic", explică Martov campionilor spiritului de cerc, neștiind că prin aceste cuvinte își biciuiește propria sa atitudine politică de la sfîrșitul congresului și de după congres... Gruparea obligatorie este inadmisibilă pentru comitetul de organizare, dar întru totul admisibilă pentru redacție. Gruparea obligatorie este condamnată de Martov atunci cînd el privește lucrurile ca membru al unui centru de partid, dar este apărată de el îndată ce se dovedește a fi nemulțumit de componența centrului...

www.dacoromanica.ro

Este interesant de semnalat că, în cuvîntarea sa, tov. Martov a subliniat în mod deosebit nu numai „marea greşeală" a tov. Egorov, ci şi inconsecvenţa politică de care a dat dovadă Comitetul de organizare. „În numele Comitetului de organizare – se revoltă pe bună dreptate Martov – ni se prezintă o propunere care *este în contradicţie* cu raportul comisiei (bazat, adăugăm noi, pe raportul membrilor Comitetului de organizare : pag. 43, cuvintele îi aparţin lui Kolţov) şi *cu propunerile anterioare ale Comitetului de organizare*" (subliniat de mine). După cum vedeţi, *pe vremea aceea,* înainte de „cotitura" sa, Martov înţelegea limpede că înlocuirea grupului „Borba" prin Reazanov nu înlătură nicidecum caracterul complet contradictoriu şi nestatornicia acţiunilor Comitetului de organizare (din procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 57, membrii partidului pot afla cum a văzut Martov lucrurile după cotitura sa). Pe vremea aceea, *Martov* nu s-a mărginit să examineze problema disciplinei, ci a întrebat pe faţă Comitetul de organizare : „ce elemente noi au intervenit, care fac să fie necesară această *revenire* asupra hotărîrii anterioare ?" (subliniat de mine). Într-adevăr, prezentîndu-şi propunerea, Comitetul de organizare nici n-a avut măcar curajul să-şi susţină deschis părerea, aşa cum au apărat-o Akimov şi alţii. Martov contestă acest lucru (procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 56), dar din lectura proceselor-verbale ale congresului se poate vedea că Martov se înşală. Popov, care a prezentat propunerea în numele Comitetului de organizare, nu a spus *nici un cuvînt* întru motivarea ei (pag. 41 din procesele-verbale ale congresului partidului). Egorov mută problema pe terenul disciplinei, iar în fond nu spune decît că „Comitetul de organizare putea să găsească că s-au ivit noi considerente"... (dar s-au ivit oare asemenea considerente şi care anume ? – iată ce nu ni se spune)... „el putea să uite să treacă pe cineva etc." (Acest „etc." este singurul refugiu al oratorului, căci Comitetul de organizare nu putea *să uite* problema grupului „Borba", pe care o discutase de două ori înainte de congres şi o dată în cadrul comisiei.) „Comitetul de organizare a luat această hotărîre nu pentru că şi-ar fi schimbat atitudinea faţă de grupul «Borba», ci pentru că vrea să înlăture pe cît posibil stîncile submarine din calea viitoarei organizaţii centrale a partidu-

www.dacoromanica.ro

lui, la începuturile activităţii ei". Aceasta nu este o motivare, ci o eschivare de la motivare. Orice social-democrat sincer (şi nu ne îndoim cîtuşi de puţin de sinceritatea oricăruia dintre participanţii la congres) este preocupat de grija de a înlătura, prin *mijloacele* pe care *el le găseşte* potrivite, tot ce *consideră el* că este o stîncă submarină. A motiva înseamnă a explica şi a-ţi formula precis părerea într-o chestiune sau alta, şi nu a te eschiva prin truisme. Şi motivarea era *imposibilă* fără „o schimbare de atitudine faţă de grupul «Borba»", pentru că hotărîrile precedente, contrare, ale Comitetului de organizare urmăreau şi ele înlăturarea unor stînci submarine, pe care însă le vedeau în ceva diametral opus. Tov. Martov a făcut acestui argument o critică foarte aspră şi cît se poate de temeinică, calificîndu-l drept *„îngust"* şi izvorît din dorinţa *„de a se eschiva"* şi sfătuind Comitetul de organizare *„să nu se teamă de ce va spune lumea"*. Prin aceste cuvinte tov. Martov a definit foarte bine esenţa şi semnificaţia acelei nuanţe politice care a jucat un rol imens la congres şi pe care o caracterizează tocmai lipsa unei linii proprii, îngustimea de vederi, teama de ce va spune lumea, veşnicele oscilări între cele două tabere bine precizate, frica de a-şi exprima deschis *credo*-ul *, într-un cuvînt „spiritul de mlaştină" **.

Acestei nestatornicii politice a grupului şovăielnic i se datoreşte, printre altele, faptul că *nimeni,* în afară de bundistul Iudin (pag. 53), n-a prezentat la congres o rezoluţie cu privire la invitarea vreunuia dintre membrii grupului „Borba". Rezoluţia lui Iudin a întrunit 5 voturi – toate, probabil, bundiste ; elementele şovăielnice îşi schimbaseră din nou atitudinea ! Cît de mare era numărul de voturi al grupului intermediar s-a văzut cu aproximaţie atunci cînd au fost puse la vot rezoluţiile prezentate de Kolţov şi de Iudin în legătură cu această

* — crez, program, expunere a concepţiei despre lume. — *Nota trad.*

** Există azi în partidul nostru oameni care la auzul acestui cuvînt se îngrozesc şi ţipă că se polemizează într-o manieră netovărăşească. Ce stranie deformare a sensibilităţii sub influenţa unor considerente de ordin oficial... aplicate nelalocul lor ! Nu cred ca vreun partid politic care cunoaşte lupta internă să se poată lipsi de acest termen, întrebuinţat întotdeauna pentru a desemna elementele şovăitoare, care oscilează între două tabere antagoniste. Nici germanii, care ştiu să păstreze în lupta internă un ton foarte moderat, nu se supără la auzul cuvîntului „versumpft" (— „împotmolit în mlaştină". — *Nota trad.),* nu se îngrozesc şi nu manifestă această ridicolă pruderie (— pudicitate afectată. — *Nota trad.)* oficială.

www.dacoromanica.ro

chestiune : rezoluția iskristului a întrunit 32 de voturi (pag. 47), cea a bundistului 16, adică celor opt voturi antiiskriste li s-au adăugat cele două voturi ale tov. Mahov (pag. 46), cele patru voturi ale membrilor grupului „Iujnii rabocii" și încă alte două voturi. Vom arăta imediat că această împărțire a voturilor nu poate fi în nici un caz considerată întîmplătoare, dar mai întîi trebuie să înfățișăm pe scurt *actuala* părere a lui Martov despre acest incident cu Comitetul de organizare. Martov a afirmat la congresul Ligii că „Pavlovici și alții au ațițat patimile". Este de ajuns să citim procesele-verbale ale congresului ca să ne convingem că cele mai ample, mai înflăcărate și mai vehemente cuvîntări rostite împotriva grupului „Borba" și împotriva Comitetului de organizare îi aparțin chiar lui Martov. Încercînd să arunce „vina" pe Pavlovici, el nu face decît să-și dovedească inconsecvența : înainte de congres el era de părere că Pavlovici trebuie să fie ales al șaptelea membru în redacție, la congres a fost întru totul de partea lui Pavlovici (pag. 44) împotriva lui Egorov, iar pe urmă, după ce a fost înfrînt de Pavlovici, a început să-l acuze că „ațîță patimile". Asta e pur și simplu ridicol.

În „Iskra" (nr. 56), Martov face ironii în legătură cu faptul că se dă o mare importanță invitării lui X sau Y. Aceste ironii se întorc împotriva lui Martov, deoarece tocmai incidentul cu Comitetul de organizare a declanșat controversele în jurul unei chestiuni atît de „importante" ca invitarea lui X sau Y în Comitetul Central sau în redacția Organului Central. Nu este bine să întrebuințezi două măsuri diferite, după cum e vorba de *propriul tău* „grup de ordin inferior" (în raport cu partidul) sau de un grup *străin*. Aceasta este o atitudine de filistin, atitudinea unui om care privește lucrurile prin prisma intereselor de cerc, și nu a intereselor de partid. O simplă confruntare a cuvîntării rostite de Martov la congresul Ligii (pag. 57) cu aceea pe care a rostit-o la congresul partidului (pag. 44) dovedește suficient acest lucru. „Nu pot înțelege – spunea Martov, printre altele, la congresul Ligii – cum se face că unii oameni se intitulează cu orice preț iskriști și în același timp le e rușine să fie iskriști". Ciudată neînțe-

www.dacoromanica.ro

legere a deosebirii dintre „a se intitula" şi „a fi", dintre vorbă şi faptă. Însuşi Martov *se intitula* la congres adversar al grupărilor obligatorii, iar după congres s-a dovedit *a fi* un partizan al lor...

d) DIZOLVAREA GRUPULUI „IUJNII RABOCII"

Felul în care s-au împărţit delegaţii în problema Comitetului de organizare ar putea să pară întîmplător. Dar o astfel de părere ar fi greşită, şi pentru a o înlătura ne vom abate de la ordinea cronologică şi vom examina îndată un incident care, deşi s-a produs la sfîrşitul congresului, este totuşi strîns legat de cel precedent. E vorba de incidentul în legătură cu dizolvarea grupului „Iujnii rabocii". În calea tendinţelor organizatorice iskriste – unirea cît mai strînsă a forţelor partidului şi lichidarea haosului care fărîmiţează aceste forţe – s-au pus aici interesele *unuia* dintre grupuri, care a desfăşurat o activitate folositoare atîta timp cît n-a existat un partid adevărat, dar care a devenit de prisos în cadrul unei organizări centralizate a muncii. Dacă privim lucrurile prin prisma intereselor de cerc, grupul „Iujnii rabocii" nu era mai puţin îndreptăţit decît redacţia „Iskrei" să pretindă menţinerea „continuităţii" şi respectarea intangibilităţii sale. Dar dacă le privim prin prisma intereselor partidului, acest grup trebuia să accepte trecerea forţelor lui în „organizaţiile de partid respective" (pag. 313, partea finală a rezoluţiei adoptate de congres). Din punctul de vedere al intereselor de cerc şi al „mentalităţii filistine" era inevitabil ca dizolvarea unui grup folositor, care, ca şi vechea redacţie a „Iskrei", ridica obiecţii împotriva dizolvării, să pară „o chestiune delicată" (după cum s-au exprimat tov. Rusov şi tov. Deutsch). Din punctul de vedere al intereselor partidului era necesară această dizolvare, această „resorbire" (cum a spus Gusev) în partid. Grupul „Iujnii rabocii" a declarat categoric că „nu socoate necesar" să se declare dizolvat şi a cerut congresului „să-şi spună hotărît părerea", şi s-o spună „imediat: da sau nu". Grupul „Iujnii rabocii" invoca de-a dreptul aceeaşi „continuitate" pe care a invocat-o şi vechea redacţie a „Iskrei"... după dizolvarea ei! „Cu toate că noi toţi, luaţi în parte, formăm un partid

www.dacoromanica.ro

unic – a spus tov. Egorov –, acest partid se compune totuși dintr-o serie întreagă de organizații, de care trebuie să ținem seama *ca de niște entități istorice*... Dacă o organizație de felul acesta *nu este dăunătoare partidului, nu este cazul să fie dizolvată*".

Așadar, o importantă problemă *principială* a fost pusă în modul cel mai categoric, și toți iskriștii – atîta timp cît nu răbufniseră încă propriile lor interese de cerc – s-au ridicat cu toată hotărîrea împotriva elementelor șovăielnice (în acel moment bundiștii și doi dintre rabocedelți nu se mai aflau la congres ; fără îndoială că ei ar fi susținut cu îndîrjire necesitatea „de a se ține seama de entitățile istorice"). Cînd s-a trecut la vot, au fost *31 de voturi pentru*, cinci contra și cinci abțineri (patru voturi ale grupului „Iujnîi rabocii" și încă un vot, probabil al lui Belov, judecînd după declarațiile lui anterioare, pag. 308). Se conturează cît se poate de clar existența unui grup de *zece voturi* care are o atitudine net negativă față de planul organizatoric consecvent al „Iskrei" și care apără interesele de cerc împotriva intereselor partidului. În cursul dezbaterilor, iskriștii pun această problemă într-o manieră strict principială (vezi cuvîntarea lui Lange, pag. 315), pronunțîndu-se împotriva metodelor primitive de muncă și împotriva fărîmițării, refuzînd să țină seama de „simpatiile" cutărei sau cutărei organizații și declarînd pe față că, „dacă tovarășii din grupul «Iujnii rabocii» ar fi avut un punct de vedere strict principial mai înainte, cu un an sau cu doi ani în urmă, unificarea partidului și triumful principiilor programului pe care le-am sancționat aici ar fi fost obținute mai curînd". În acest sens se pronunță și Orlov, și Gusev, și Leadov, și Muraviev, și Rusov, și Pavlovici, și Glebov, și Gorin. Iskriștii din „minoritate" nu numai că nu se ridică împotriva acestor aprecieri categorice, de repetate ori făcute la congres, asupra insuficientei principialități a politicii și „liniei" grupului „Iujnîi rabocii", a lui Mahov și a altora ; ei nu numai că nu fac nici o rezervă în această privință, ci, dimpotrivă, prin glasul lui Deutsch, li se alătură cu hotărîre, condamnînd „haosul" și declarînd că salută „modul deschis în care a fost pusă problema" (pag. 315) de către același Rusov care *în aceeași ședință* a avut – ce oroare ! – cutezanța „să pună deschis" pe un teren pur partinic și problema vechii redacții (pag. 325),

www.dacoromanica.ro

În rîndurile grupului „Iujnîi rabocii", problema dizolvării lui a stîrnit o indignare fără margini, ale cărei urme se văd şi în procesele-verbale (nu trebuie să uităm că procesele-verbale nu ne dau decît o imagine palidă a dezbaterilor, deoarece, în locul textului integral al cuvîntărilor, ele cuprind numai extrase şi rezumate cît se poate de concise). Tov. Egorov a calificat chiar drept „minciună" simpla pomenire a numelui grupului „Raboceaia mîsl"[99] alături de acela al lui „Iujnîi rabocii", ceea ce arată deosebit de clar ce atitudine domnea la congres faţă de economismul consecvent. Chiar şi mult mai tîrziu, în şedinţa a 37-a, Egorov vorbeşte pe un ton foarte iritat (pag. 356) despre dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii", cerînd să se consemneze în procesul-verbal că, la discutarea problemei dizolvării acestui grup, membrii lui n-au fost întrebaţi nici asupra fondurilor pentru editare de publicaţii, nici asupra controlului din partea Organului Central şi a Comitetului Central. În timpul dezbaterilor cu privire la grupul „Iujnîi rabocii", tov. Popov face aluzie la existenţa unei majorităţi compacte care ar fi hotărît dinainte soarta acestui grup. „*Acum* – spune el (pag. 316) –, *după cele spuse de tovarăşii Gusev şi Orlov, totul este clar*". Sensul acestor cuvinte este limpede : acum, după ce iskriştii s-au pronunţat şi au propus o rezoluţie, totul este clar, adică este clar că grupul „Iujnîi rabocii" va fi dizolvat împotriva voinţei lui. Însuşi reprezentantul grupului „Iujnîi rabocii" face aici o distincţie netă între iskrişti (şi chiar asemenea iskrişti ca Gusev şi Orlov) şi partizanii săi, considerînd că ei reprezintă „linii" diferite în politica organizatorică. Şi cînd „Iskra" de astăzi pretinde că grupul „Iujnîi rabocii" (împreună, probabil, cu Mahov ?) ar fi format din „iskrişti tipici", aceasta nu denotă decît că ea a uitat evenimentele cele mai importante care au avut loc la congres (în legătură cu acest grup) şi că noua redacţie doreşte să şteargă orice urme care arată din ce elemente s-a format aşa-zisa „minoritate".

Din păcate, problema editării unui organ de presă popular nu a fost ridicată la congres. Toţi iskriştii au discutat cu multă însufleţire această problemă atît înainte de congres cît şi în timpul congresului, în afara şedinţelor, şi au căzut de acord că, în momentul actual al vieţii de partid, ar fi cu totul neraţional să se întreprindă editarea unui asemenea organ

www.dacoromanica.ro

de presă sau transformarea unuia dintre organele existente într-un organ popular. Antiiskriștii s-au pronunțat la congres în sens contrar, la fel și grupul „Iujnii rabocii" în raportul său ; și faptul că nu a fost prezentată o rezoluție corespunzătoare, semnată de zece persoane, poate fi explicat numai printr-o întîmplare sau prin nedorința de a face o propunere „care nu avea sorți de izbîndă" !

e) INCIDENTUL ÎN LEGĂTURĂ CU EGALITATEA LIMBILOR

Să revenim la expunerea noastră în ordinea ședințelor congresului.

Ne-am convins acum că, încă înainte de a se trece la discutarea fondului problemelor, a ieșit clar la iveală existența la congres nu numai a unui grup antiiskrist net conturat (8 voturi), ci și a unui grup de elemente intermediare nestatornice, gata să sprijine acest grup de 8 și să-l sporească pînă la aproximativ 16–18 voturi.

Problema locului pe care trebuie să-l ocupe Bundul în partid, care a fost discutată la congres extrem de amănunțit, mult prea amănunțit, s-a redus la rezolvarea unei probleme de principiu, iar rezolvarea practică a fost amînată pînă la discutarea relațiilor organizatorice. Dat fiind că în literatura dinainte de congres s-a acordat destul de multă atenție lămuririi diverselor aspecte ale acestei probleme, discutarea ei la congres a dat puține rezultate relativ noi. Trebuie să amintim doar că rabocedelții (Martînov, Akimov și Bruker) s-au declarat de acord cu rezoluția lui Martov, precizînd însă că o consideră insuficientă și că nu sînt de acord cu Martov în ceea ce privește concluziile care decurg din ea (pag. 69, 73, 83, 86).

De la problema locului Bundului în partid, congresul a trecut la discutarea programului. De data aceasta dezbaterile s-au învîrtit, în cea mai mare parte, în jurul unor amendamente de amănunt, care prezintă prea puțin interes. Din punct de vedere principial, opoziția antiiskristă s-a manifestat numai prin obiecțiile critice ale tov. Martînov împotriva faimoasei formulări a problemei spontaneității și conștiinței. De partea lui Martînov s-au situat, bineînțeles, toți bundiștii și rabocedelții, fără nici o excepție. Netemeinicia obiecțiilor lui a fost

www.dacoromanica.ro

demonstrată, printre alţii, de Martov şi de Plehanov. Este demn de relevat că acum redacţia „Iskrei" (după o matură chibzuinţă, probabil) a trecut de partea lui Martînov şi spune lucruri care se bat cap în cap cu ceea ce a spus la congres [100] ! Aceasta se încadrează, probabil, în faimosul principiu al „continuităţii"... Nu ne rămîne decît să aşteptăm pînă ce redacţia se va lămuri pe deplin şi ne va explica şi nouă în ce măsură, în ce privinţă şi de cînd anume este ea de acord cu Martînov. În aşteptarea acestor explicaţii, ne limităm să punem întrebarea dacă s-a mai pomenit vreodată ca redacţia unui organ *de partid* să spună după congres lucruri care se bat cap în cap cu ceea ce a spus la congres.

. Lăsînd la o parte controversele în jurul recunoaşterii „Iskrei" ca Organ Central (ne-am mai ocupat de ele ceva mai sus) şi prima parte a dezbaterilor în legătură cu statutul (este mai indicat s-o examinăm împreună cu partea a doua a acestor dezbateri), trecem acum la descrierea nuanţelor principiale care au ieşit la iveală cu prilejul discutării programului. Ţinem să relevăm, în primul rînd, un amănunt foarte caracteristic : dezbaterile în legătură cu reprezentarea proporţională. Tov. Egorov de la „Iujnii rabocii" a pledat pentru introducerea acestui punct în program, şi a pledat în aşa fel încît şi-a atras din partea lui Posadovski (iskrist din minoritate) observaţia justă că în această problemă există o „divergenţă serioasă". „Este neîndoielnic – a spus tov. Posadovski – că noi răspundem în chip diferit la următoarea întrebare esenţială : *este oare necesar ca politica noastră viitoare să fie subordonată diferitelor principii democratice fundamentale, atribuindu-li-se o valabilitate absolută,* sau toate principiile democratice trebuie să fie subordonate exclusiv intereselor partidului nostru ? Eu mă pronunţ categoric pentru soluţia a doua". Plehanov declară că „se raliază întru totul" la părerea lui Posadovski, ridicîndu-se în termeni şi mai categorici, şi mai precişi împotriva „valabilităţii absolute a principiilor democratice" şi împotriva tendinţei de a le considera „în mod abstract". „Ipotetic – spunea el – ne putem imagina un caz în care noi, social-democraţii, ne-am pronunţa împotriva votului universal. Burghezia republicilor italiene a privat cîndva de drepturi politice nobilimea. Proletariatul revoluţionar ar putea să îngrădească drepturile politice ale claselor de sus, aşa cum clasele de sus i le-au

www.dacoromanica.ro

îngrădit cîndva pe ale lui". Cuvintele lui Plehanov sînt primite cu aplauze și *vociferări*, și, cînd Plehanov protestează împotriva Zwischenruf *-ului, spunînd : „nu vociferați", și roagă pe tovarășii să spună deschis ce au de spus, se ridică tov. Egorov și spune : „dacă asemenea cuvinte stîrnesc aplauze, eu sînt dator să vociferez". Împreună cu tov. Goldblat (delegat al Bundului), tov. Egorov se pronunță împotriva părerilor lui Posadovski și Plehanov. Din păcate, dezbaterile au fost închise, și această problemă ivită în legătură cu ele a dispărut imediat de pe tapet. Zadarnic însă caută acum tov. Martov să-i micșoreze însemnătatea, ba chiar s-o reducă la zero, spunînd la congresul Ligii : „Aceste cuvinte (ale lui Plehanov) au stîrnit indignarea unora dintre delegați, ceea ce s-ar fi putut ușor evita dacă tov. Plehanov ar fi adăugat că, firește, nu ne putem închipui o situație atît de tragică încît, pentru a-și consolida victoria, proletariatul să fie nevoit să violeze astfel de drepturi politice ca libertatea presei... P l e h a n o v : „merci")" (pag. 58 din procesele-verbale ale congresului Ligii). Această interpretare este în *directă* contradicție cu declarația categorică făcută de tov. Posadovski *la congres* în sensul că în această „problemă esențială" există o „divergență serioasă". În această problemă esențială, toți iskriștii s-au declarat la congres *împotriva* reprezentanților „dreptei" antiiskriste (Goldblat) și ai grupului care reprezenta la congres „centrul" (Egorov). Acesta este un fapt incontestabil și se poate afirma cu certitudine că, dacă „centrul" (sper că acest cuvînt va șoca mai puțin decît oricare altul pe adepții „oficiali" ai limbajului delicat...), dacă „centrul" ar fi avut prilejul să se pronunțe nestingherit (prin tov. Egorov sau tov. Mahov) asupra acestei probleme sau asupra unor probleme similare, s-ar fi ivit imediat o divergență serioasă.

Divergențele au ieșit la iveală într-un mod și mai izbitor în problema „egalității limbilor" (pag. 171 și urm. din procesele-verbale). Grăitoare sînt în legătură cu această problemă nu atît dezbaterile, cît votările : numărîndu-le, obținem o cifră neverosimilă – *șaisprezece !* De ce atîtea votări ? Pentru a se stabili dacă este suficient să se prevadă în program egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de sex

* — observație făcută din sală în cursul unei cuvîntări. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

etc. *şi de limbă,* sau dacă trebuie adăugat : „libertatea limbilor" sau „egalitatea limbilor". La congresul Ligii, tov. Martov a caracterizat destul de just acest episod, spunînd că „o controversă de minimă importanţă în jurul redactării unui punct din program a căpătat o însemnătate principială, pentru că jumătate din congres era gata să răstoarne comisia însărcinată cu întocmirea programului". Foarte adevărat *. Motivul conflictului era, într-adevăr, cu totul lipsit de importanţă ; cu toate acestea însă, conflictul a căpătat un caracter esenţialmente *principial* şi, ca atare, forme extrem de ascuţite, ajungîndu-se chiar la încercări *„de a răsturna"* comisia însărcinată cu întocmirea programului, la suspiciuni că s-ar urmări *„păcălirea congresului"* (de aşa ceva l-a suspectat Egorov pe Martov !), la un schimb de observaţii cu caracter personal extrem de... injurios (pag. 178). Pînă şi tov. Popov „şi-a exprimat regretul că din cauza unor fleacuri se creează *o asemenea atmosferă"* (subliniat de mine, pag. 182), atmosferă care a domnit la congres timp de trei şedinţe (16, 17 şi 18).

Toate aceste expresii vădesc cît se poate de clar şi de categoric faptul foarte important că atmosfera de „suspiciuni" şi de extrem de înverşunate forme de luptă („răsturnare") – de a cărei creare a fost acuzată pe urmă, la congresul Ligii, majoritatea iskriştilor ! – s-a creat în realitate *cu mult înainte de a ne fi scindat în majoritate şi minoritate.* Repet, acest fapt este extrem de important, este un fapt esenţial, a cărui neînţelegere face ca mulţi, foarte mulţi să ajungă la părerea cît se poate de superficială că majoritatea cristalizată la sfîrşitul congresului ar avea un caracter artificial. Din

* Martov adaugă : „În cazul de faţă ne-a pricinuit un mare rău gluma cu măgarii a lui Plehanov" (cînd s-a vorbit despre libertatea limbilor, un bundist, pare-se, a amintit printre instituţii întreprinderile pentru creşterea cailor, iar Plehanov a lăsat să-i scape printre dinţi : „caii nu vorbesc, în schimb vorbesc uneori măgarii"). Eu, desigur, nu pot vedea în această glumă o dovadă de prea multă delicateţă, îngăduinţă, prudenţă sau supleţe. Dar mi se pare ciudat că Martov, recunoscînd *însemnătatea principială* a controversei, nici nu încearcă măcar să stabilească ce anume este principial aici şi ce nuanţe s-au manifestat aici, ci se mărgineşte să arate „răul" pe care-l pricinuiesc glumele. Este, într-adevăr, un punct de vedere pur birocratic şi formalist ! Glumele tăioase au pricinuit, într-adevăr, „un mare rău la congres", şi nu numai glumele la adresa bundiştilor, ci şi cele făcute la adresa delegaţilor pe care uneori îi sprijineau şi chiar îi salvau de la înfrîngere bundiştii. Dar, o dată recunoscută însemnătatea principială a incidentului, nu mai este îngăduit nimănui să se limiteze la cîteva vorbe goale despre „inadmisibilitatea" unor glume (pag. 58 din procesele-verbale ale Ligii).

www.dacoromanica.ro

punctul de vedere de astăzi al tov. Martov, care susține că 9/10 din delegații la congres au fost iskriști, apare absolut inexplicabil și absurd faptul că din cauza unor „fleacuri", dintr-un motiv „cu totul lipsit de importanță" s-a ajuns la un conflict care a căpătat „un caracter principial" și care era cît pe-aci să ducă la răsturnarea unei comisii a congresului. Ar fi neserios să minimalizăm semnificația acestui *fapt* prin lamentări și regrete pe tema glumelor „care ne-au pricinuit atîta rău". Nu glumele tăioase, oricare ar fi fost ele, puteau să imprime acestui conflict o semnificație *principială*, ci numai caracterul grupărilor politice care s-au conturat la congres. Expresiile tari și glumele nu puteau provoca un asemenea conflict ; ele nu erau decît un *simptom* care arăta că însuși modul cum se grupau politicește delegații la congres conținea o „contradicție", conținea toate elementele unui conflict, o anumită neomogenitate lăuntrică, care la fiecare prilej, *oricît de neînsemnat*, răbufnea cu o forță imanentă.

Dimpotrivă, din punctul de vedere din care privesc eu congresul și pe care mă consider dator să-l susțin ca pe un anumit mod de interpretare politică a evenimentelor, chiar dacă această interpretare ar părea cuiva jignitoare, – din acest punct de vedere este perfect explicabil și inevitabil ca un conflict extrem de acut cu caracter *principial* să izbucnească dintr-un motiv „cu totul lipsit de importanță". Din moment ce la congresul nostru s-a dat *tot timpul* o luptă între iskriști și antiiskriști, din moment ce între unii și ceilalți se aflau elemente instabile, din moment ce aceste elemente instabile împreună cu antiiskriștii reprezentau o treime din voturi (8+10=18 din 51, după calculele mele, desigur aproximative), este cît se poate de clar și de firesc că *desprinderea de grupul iskrist a oricărui număr de delegați, fie chiar și a unei minorități neînsemnate,* crea posibilitatea unei victorii a curentului antiiskrist și, de aceea, provoca o luptă „furibundă". Acesta nu era rezultatul unor atacuri și ieșiri peste măsură de violente, ci rezultatul unei combinații politice. Nu expresiile tari au provocat acest conflict politic, ci existența unui conflict politic în însuși modul cum se grupau delegații la congres a dus la atacuri și la folosirea unor expresii tari ; în această antiteză rezidă principala divergență

www.dacoromanica.ro

principială dintre noi şi Martov în aprecierea semnificaţiei politice a congresului şi a rezultatelor congresului.

În tot cursul congresului au fost trei cazuri mai importante în care un număr neînsemnat de iskrişti s-au desprins de majoritatea iskristă – egalitatea limbilor, § 1 din statut şi alegerile – şi în toate aceste trei cazuri s-a iscat o luptă înverşunată, care a dus în cele din urmă la actuala criză gravă din partidul nostru. Pentru a putea înţelege semnificaţia politică a acestei crize şi a acestei lupte trebuie să nu ne mărginim la condamnarea glumelor nepermise, ci să analizăm gruparea politică a nuanţelor care s-au ciocnit la congres. De aceea, incidentul în legătură cu „egalitatea limbilor" prezintă un dublu interes pentru lămurirea cauzelor dezbinării, căci pe vremea aceea Martov mai era (mai era !) iskrist şi lupta, poate, mai mult ca oricine împotriva antiiskriştilor şi împotriva „centrului".

Lupta a început cu o controversă între tov. Martov şi tov. Liber, lider al bundiştilor (pag. 171–172). Martov demonstrează că e suficient să se treacă în program revendicarea „egalităţii în drepturi a cetăţenilor". „Libertatea limbilor" este respinsă, dar imediat după aceea se propune „egalitatea limbilor", şi tov. Egorov intervine în luptă alături de Liber. Martov califică drept *fetişism* faptul că „oratorii insistă asupra egalităţii în drepturi a naţionalităţilor şi mută în domeniul limbii problema inegalităţii. În realitate, problema trebuie privită sub cu totul alt aspect : există inegalitatea în drepturi a naţionalităţilor, exprimată, printre altele, în faptul că oamenii aparţinînd unei anumite naţiuni sînt lipsiţi de dreptul de a se folosi de limba lor maternă" (pag. 172). Martov avea atunci perfectă dreptate. Într-adevăr, Liber şi Egorov dădeau dovadă de un fel de fetişism în încercarea lor, cu totul inconsistentă, de a demonstra justeţea formulării lor şi de a vedea în atitudinea noastră un indiciu că nu dorim sau că nu ştim să promovăm principiul egalităţii în drepturi a naţionalităţilor. În realitate, ei, ca „fetişişti", apărau numai cuvîntul, şi nu principiul, procedînd astfel nu pentru că se temeau să nu comită vreo greşeală principială, ci pentru că se temeau de ce va spune lumea. De aceeaşi mentalitate şovăielnică (dar dacă „alţii" ne vor face din asta o vină ?) – pe care noi am semnalat-o în incidentul cu Comitetul de organizare – a dat

www.dacoromanica.ro

dovadă aici în modul cel mai limpede și întregul nostru „centru". Un alt reprezentant al său, Lvov, delegatul Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică, situat pe poziții foarte apropiate de cele ale grupului „Iujnîi rabocii", „consideră că problema asupririi limbilor, pusă de regiunile periferice, este foarte serioasă. Important este ca noi, introducînd în programul nostru punctul referitor la limba maternă, să înlăturăm orice posibilitate ca social-democrații să fie suspectați de tendințe de rusificare". Iată o remarcabilă motivare a „seriozității" problemei. Problema este foarte serioasă, *pentru că* trebuie să îndepărtăm eventualele suspiciuni din partea regiunilor periferice ! Oratorul nu spune în fond absolut nimic, nu răspunde la acuzațiile de fetișism, ci le confirmă în întregime, lăsînd să se vadă că n-are nici un argument și referindu-se exclusiv la ceea ce vor spune regiunile periferice. Cînd i se argumentează că tot ce *ar putea* să spună ele *este nejust*, în loc să examineze temeinicia acestui argument, el răspunde : *„ar putea să ne suspecteze"*.

Acest mod de a pune problema, cu pretenția că este o problemă serioasă și importantă, capătă într-adevăr un caracter principial, însă unul cu totul diferit de acela pe care voiau să-l găsească aici Liberii, Egorovii și Lvovii. Principială devine întrebarea : trebuie oare să lăsăm la latitudinea organizațiilor și membrilor de partid să aplice la condițiile concrete principiile generale și fundamentale ale programului și să le dezvolte în vederea acestei aplicări, sau trebuie să ne împănăm programul cu detalii neînsemnate, cu indicații de amănunt, cu repetări și cazuistică numai de teama unor suspiciuni ? Principială devine întrebarea : cum este posibil ca niște social-democrați să vadă („să suspecteze") în lupta împotriva cazuisticii încercări de a îngusta drepturile și libertățile democratice elementare ? Și cînd ne vom dezbăra, în sfîrșit, de acest cult fetișist al cazuisticii ? – iată ce gînduri ne treceau prin minte la vederea luptei stîrnite de problema „limbilor".

Gruparea delegaților în această luptă este cît se poate de clară datorită frecvenței votărilor nominale. Asemenea votări au fost nu mai puțin de trei. Împotriva nucleului iskrist fac tot timpul front comun toți antiiskriștii (8 voturi) și, cu foarte mici oscilări, întregul centru (Mahov, Lvov, Egorov, Popov, Medvedev, Ivanov, Țarev și Belov ; numai ultimii

www.dacoromanica.ro

doi au oscilat la început, cînd abţinîndu-se, cînd votînd cu noi, şi şi-au precizat definitiv poziţia abia la a treia votare). Din grupul iskriştilor se desprind cîţiva, în special caucazienii (trei delegaţi cu şase voturi), fapt datorită căruia curentul „fetişist" devine pînă la urmă preponderent. La votarea a treia, după ce partizanii celor două tendinţe şi-au precizat limpede poziţiile, cei trei caucazieni cu şase voturi s-au desprins de iskriştii din majoritate, trecînd în tabăra adversă ; de iskriştii din minoritate s-au desprins doi delegaţi cu două voturi – Posadovski şi Kostici ; la primele două votări au trecut în tabăra adversă sau s-au abţinut : Lenski, Stepanov şi Gorski din majoritatea iskristă şi Deutsch din minoritate. *Desprinderea celor opt voturi iskriste (din totalul de 33) a dat preponderenţa coaliţiei antiiskriştilor şi a elementelor şovăielnice.* Acesta este *faptul esenţial* privind gruparea delegaţilor la congres, fapt care s-a repetat (cu singura deosebire că s-au desprins *alţi* iskrişti) atît la votarea § 1 din statut cît şi la alegerea centrelor conducătoare. Nu-i de mirare că cei înfrînţi în alegeri se încăpăţînează acum să nu vadă *cauzele politice* ale acestei înfrîngeri, *punctele de plecare* ale luptei dintre nuanţe care dezvăluia tot mai clar şi demasca tot mai necruţător în faţa partidului elementele şovăielnice şi politiceşte inconsecvente. Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor ne arată această luptă într-un mod cu atît mai pregnant, cu cît pe vremea aceea tov. Martov nu reuşise încă să-şi cîştige aprobarea şi laudele lui Akimov şi ale lui Mahov.

f) PROGRAMUL AGRAR

Inconsecvenţa principială a antiiskriştilor şi a „centrului" a ieşit în evidenţă şi în cursul dezbaterilor pe marginea programului agrar, care au luat congresului destul de mult timp (vezi pag. 190–226 din procesele-verbale) şi au pus în faţa lui numeroase probleme extrem de interesante. Cum era şi de aşteptat, atacul împotriva programului este dezlănţuit de tov. Martînov (după cîteva observaţii de amănunt făcute de tov. Liber şi Egorov). El aduce vechiul argument că, în dorinţa de a repara „o anumită nedreptate istorică", indirect, chipurile, „consfinţim alte nedreptăţi istorice" etc. De partea

www.dacoromanica.ro

lui se situează și tov. Egorov, care declară chiar că „nu-i este clară semnificația acestui program. Este el oare un program pentru noi, adică fixează el revendicările pe care le formulăm noi, sau vrem să-l facem popular" (!?!?). Tov. Liber „ar vrea să facă aceleași observații ca și tov. Egorov". Tov. Mahov intervine în maniera tranșantă care-l caracterizează, declarînd că „majoritatea (?) oratorilor nu înțeleg cîtuși de puțin ce reprezintă programul propus și ce scopuri urmărește". Programul propus, vedeți dv., „cu greu ar putea fi considerat un program agrar social-democrat" ; el... „amintește întrucîtva jocul de-a repararea nedreptăților istorice" și are „o nuanță de demagogie și de aventurism". Confirmarea teoretică a acestei arhiprofunde cugetări o constituie obișnuita exagerare și simplificare prin care se caracterizează marxismul vulgar : cică iskriștii „vor să vadă în țărănime un tot omogen ; cum însă țărănimea e de mult (?) împărțită în clase, formularea unui program unic duce în mod inevitabil la rezultatul că programul în întregime devine demagogic, iar cînd va fi aplicat în practică va deveni o aventură" (202). Tov. Mahov „divulgă fără să vrea" adevărata cauză a atitudinii negative pe care o au față de programul nostru agrar mulți social-democrați, care sînt gata „să recunoască" „Iskra" (cum a recunoscut-o și el, Mahov), dar care nu și-au însușit temeinic orientarea ei, poziția ei teoretică și tactică. Ceea ce a dus și duce la neînțelegerea acestui program este tocmai vulgarizarea marxismului într-o problemă atît de complexă și multilaterală ca structura contemporană a gospodăriei țărănești din Rusia, și nicidecum divergențele în chestiuni de amănunt. În jurul unui asemenea punct de vedere vulgar-marxist s-au unit repede liderii elementelor antiiskriste (Liber și Martînov) și cei ai „centrului" – Egorov și Mahov. Tov. Egorov a exprimat deschis și una dintre trăsăturile caracteristice ale grupului „Iujnîi rabocii" și ale grupurilor și cercurilor care gravitează în jurul acestuia din urmă, și anume neînțelegerea însemnătății mișcării țărănești, neînțelegerea faptului că ceea ce constituia punctul slab al social-democraților noștri în timpul primelor și binecunoscutelor răscoale țărănești era nu supraaprecierea însemnătății acestei mișcări, ci, dimpotrivă, mai curînd subaprecierea ei (precum și lipsa unor forțe suficiente pentru a putea folosi această mișcare). „Sînt departe de a împărtăși iluziile redac-

www.dacoromanica.ro

ţiei în ceea ce priveşte mişcarea ţărănească – spunea tov. Egorov –, iluzii pe care după tulburările ţărăneşti le nutresc azi mulţi social-democraţi". Din păcate însă, tov. Egorov nu şi-a dat osteneala să arate congresului ceva mai precis în ce anume constau aceste iluzii ale *redacţiei*; el nu şi-a dat osteneala să facă referiri concrete la materialul publicat de „Iskra". El a uitat, de asemenea, că *toate* punctele esenţiale ale programului nostru agrar au fost dezvoltate de „Iskra" încă în cel de-al treilea număr al ei *, adică *cu mult* înainte de tulburările ţărăneşti. Din partea unor oameni care „recunoşteau" „Iskra" nu numai în vorbe s-ar fi cuvenit ceva mai multă atenţie pentru principiile ei teoretice şi tactice!

„Nu, în rîndurile ţărănimii nu putem face mare lucru!" – exclamă tov. Egorov, şi în continuare explică această exclamaţie nu ca un protest împotriva uneia sau alteia dintre „iluziile" noastre, ci ca o negare a întregii noastre poziţii: „Aceasta înseamnă că lozinca noastră nu poate concura cu o lozincă aventuristă". Pregnantă formulare a unei atitudini neprincipiale, care reduce totul la o „concurenţă" între lozincile diferitelor partide! Şi asta o spune oratorul după ce s-a declarat „satisfăcut" de explicaţiile teoretice în care se arăta că în domeniul agitaţiei urmărim un succes trainic, fără a ne lăsa impresionaţi de insuccese vremelnice, şi că un succes trainic (în pofida zarvei „concurenţilor"... de o clipă) nu este cu putinţă dacă programul nu are o bază teoretică stabilă (pag. 196). Dînd mai întîi asigurări în sensul că este „satisfăcut" şi repetînd imediat după aceasta tezele vulgare moştenite de la vechiul economism, pentru care „concurenţa dintre lozinci" rezolva toate problemele, adică nu numai problemele programului agrar, ci şi cele ale întregului program şi ale întregii tactici a luptei economice şi politice, oratorul n-a făcut decît să arate cît de mare este confuzia care domneşte în capul său. „Nu-l veţi putea sili pe muncitorul agricol – spunea tov. Egorov – să lupte alături de ţăranul bogat pentru pămînturile răşluite, care în bună parte se află deja în mîinile acestui ţăran bogat".

Este mereu aceeaşi simplificare, înrudită, fără îndoială, cu economismul nostru oportunist, care susţinea că nu-l poţi „sili"

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 421–429. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

pe proletar să lupte pentru ceva care în bună parte se află deja în mîinile burgheziei și care în viitor va încăpea pe mîinile ei într-o măsură și mai mare. Este aceeași vulgarizare care nu ține seama de particularitățile rusești ale relațiilor general-capitaliste dintre muncitorul agricol și țăranul bogat. Pămînturile răsluite îl apasă acum efectiv *și* pe muncitorul agricol, pe care nu trebuie să-l „silești" să lupte pentru eliberarea de sub jugul aservirii. Dacă e vorba de „a sili" pe cineva, ar trebui siliți unii intelectuali să-și conccapă mai larg sarcinile, să renunțe la șabloane în discutarea problemelor concrete, să țină seama de conjunctura istorică, care complică și modifică țelurile noastre. Numai prejudecata că țăranul este prost – prejudecată care, după cum a observat pe bună dreptate tov. Martov, se face simțită în cuvîntările tov. Mahov (pag. 202) și ale altor adversari ai programului agrar – poate explica faptul că acești adversari uită condițiile de trai reale ale muncitorului nostru agricol.

După ce au simplificat problema, reducînd-o la opoziția goală : muncitor și capitalist, reprezentanții „centrului" nostru au încercat, ca de obicei, să atribuie țăranului propria lor îngustime. „Tocmai pentru că eu – spunea tov. Mahov – îl consider pe țăran inteligent în limitele punctului său de vedere de clasă îngust, cred că el va împărtăși idealul mic-burghez al ocupării și al împărțirii". Este clar că aici se confundă două lucruri : caracterizarea punctului de vedere de clasă al țăranului, ca mic-burghez, *și îngustarea* acestui punct de vedere, reducerea *lui* în cadrul unor „limite înguste". În această reducere constă greșeala Egorovilor și a Mahovilor (după cum greșeala Martînovilor și a Akimovilor consta în faptul că ei reduceau în cadrul unor „limite înguste" punctul de vedere al proletarului). În realitate însă, atît logica cît și istoria ne învață că punctul de vedere de clasă mic-burghez poate fi mai mult sau mai puțin îngust, mai mult sau mai puțin progresist tocmai din cauza dualității situației micului burghez. Iar pe noi nu trebuie să ne descurajeze nicidecum îngustimea („prostia") țăranului sau faptul că e stăpînit de „prejudecăți" ; dimpotrivă, sarcina noastră este de a lărgi neîncetat punctul lui de vedere, de a contribui ca judecata să-i învingă prejudecata.

www.dacoromanica.ro

Punctul de vedere vulgar-„marxist" în problema agrară din Rusia şi-a găsit expresia cea mai deplină în cuvintele cu care şi-a încheiat expunerea de principii Mahov, fidelul apărător al vechii redacţii a ziarului „Iskra". Nu degeaba au fost primite aceste cuvinte cu aplauze... ce-i drept, ironice. „Nu ştiu, într-adevăr, ce trebuie să numim o nenorocire" – spunea tov. Mahov, indignat de afirmaţia lui Plehanov că pe noi nu ne sperie de loc o mişcare în favoarea împărţirii pămînturilor şi că nu ne-am opune unei asemenea mişcări progresiste (burghezo-progresiste). – „Dar această revoluţie, dacă poate fi numită astfel, nu va fi revoluţionară. Aş spune mai precis că aceasta nu va mai fi o revoluţie, ci o reacţiune (i l a r i t a t e), o revoluţie care seamănă a rebeliune... O astfel de revoluţie ne-ar da îndărăt, şi va fi nevoie de un anumit timp pentru a reveni la situaţia pe care o avem în prezent. Or, în prezent avem mult mai mult decît în timpul revoluţiei franceze (a p l a u z e i r o n i c e), avem un partid social-democrat (i l a r i t a t e)" ...Într-adevăr, un partid social-democrat care ar gîndi în felul lui Mahov sau care ar avea instituţii centrale sprijinite de oameni ca Mahov n-ar merita decît să fie luat în rîs...

Vedem, aşadar, că şi în problemele pur principiale ridicate de programul agrar delegaţii s-au grupat imediat în felul pe care-l cunoaştem deja. Antiiskriştii (8 voturi) pornesc la atac în numele marxismului vulgar ; în urma lor se tîrăsc liderii „centrului", Egorovii şi Mahovii, poticnindu-se şi alunecînd neîncetat spre acelaşi punct de vedere îngust. Este deci cît se poate de firesc că, la votarea pe puncte a programului agrar, unele puncte au întrunit 30–35 de voturi pentru (pag. 225 şi 226), adică aproximativ numărul de voturi pe care l-am văzut şi în controversa asupra locului pe care trebuie să-l ocupe pe ordinea de zi problema Bundului, şi în incidentul cu Comitetul de organizare, şi în problema dizolvării grupului „Iujnîi rabocii". E de ajuns să se pună o problemă care să depăşească cît de cît cadrul şablonului obişnuit, deja stabilit, o problemă care să necesite cît de cît o aplicare de sine stătătoare a teoriei lui Marx la relaţii social-economice specifice şi noi (noi pentru germani), pentru ca imediat iskriştii care ştiu să fie la înălţimea sarcinilor să nu mai reprezinte decît $^3/_5$ din voturi şi pentru ca imediat întregul „centru" să por-

www.dacoromanica.ro

nească pe urmele lui Liber și ale lui Martînov. Iar tov. Martov se mai căznește să ascundă acest fapt evident, ocolind cu teamă votările în care au ieșit clar la iveală nuanțele !

Din dezbaterile asupra programului agrar reiese limpede lupta dusă de iskriști împotriva a $^{2}/_{5}$ din congres. Delegații caucazieni au avut aici o poziție întru totul justă, în bună parte, probabil, datorită faptului că ei cunoșteau de aproape formele locale ale numeroaselor rămășițe ale iobăgiei și erau deci la adăpost de opozițiile goale, școlăresc-abstracte care satisfăceau pe alde Mahov. Împotriva poziției adoptate de Martînov și de Liber, de Mahov și de Egorov au luat atitudine și Plehanov, și Gusev (care a confirmat că printre tovarășii care activează în Rusia i-a fost adesea dat să întîlnească „o astfel de părere pesimistă asupra muncii noastre la sate"... ca aceea a tov. Egorov), și Kostrov, și Karski, și Trotki. Acesta din urmă arată, pe bună dreptate, că „sfaturile binevoitoare" ale criticilor programului agrar „prea miroase a *filistinism*". Trebuie să remarcăm doar, în legătură cu analiza grupărilor politice care s-au conturat la congres, că în acest pasaj al cuvîntării sale (pag. 208) el a greșit punînd pe tov. Lange alături de Egorov și de Mahov. Cei care vor citi cu atenție procesele-verbale vor vedea că Lange și Gorin au o poziție cu totul diferită de cea a lui Egorov și Mahov. Lange și Gorin declară că le displace formularea punctului referitor la pămînturile răsluite ; ei înțeleg foarte bine ideea programului nostru agrar, dar încearcă s-o aplice *altfel ;* ei depun eforturi pozitive pentru a găsi o formulare mai perfectă din punctul lor de vedere, prezentînd proiecte de rezoluții pentru a-i convinge pe autorii programului sau pentru a se situa de partea lor, împotriva tuturor neiskriștilor. E de ajuns să comparăm, de pildă, propunerile lui Mahov cu privire la respingerea întregului program (pag. 212, *nouă* voturi pentru, 38 contra) sau a unora dintre punctele lui (pag. 216 și altele) cu poziția lui Lange, *care propune* o altă formulare a punctului referitor la pămînturile răsluite (pag. 225), ca să ne convingem că între ei doi există o deosebire radicală *.

Vorbind apoi despre argumentele care miroase a „filistinism", tov. Trotki a arătat că „în perioada revoluționară care

* Vezi cuvîntarea lui Gorin, pag. 213.

www.dacoromanica.ro

se apropie trebuie să ne legăm cu țărănimea"... „În fața acestei sarcini, scepticismul și «clarviziunea» politică a lui Mahov și a lui Egorov sînt mai dăunătoare decît orice miopie". Tov. Kostici, un alt iskrist din minoritate, a subliniat foarte just că tov. Mahov dă dovadă de „neîncredere în forțele proprii, în propria sa stabilitate principială", – caracterizare care se potrivește de minune „centrului" nostru. „În pesimismul său, tov. Mahov se întîlnește cu tov. Egorov, deși între ei există deosebiri de nuanțe – continuă tov. Kostici. – El uită că social-democrații au și început să activeze în rîndurile țărănimii, că ei de pe acum conduc, în limita posibilităților, mișcarea acesteia. Iar cu acest pesimism al lor, Mahov și Egorov restrîng amploarea muncii noastre" (pag. 210).

Pentru a termina cu dezbaterile care au avut loc la congres în legătură cu programul, trebuie să mai menționăm dezbaterile sumare în problema sprijinirii curentelor opoziționiste. În programul nostru se spune clar că partidul social-democrat sprijină „orice mișcare *opozițională* și revoluționară *îndreptată împotriva orînduirii sociale și politice existente în Rusia*" [101]. S-ar părea că această din urmă specificare arată destul de precis *care anume* curente opoziționiste înțelegem noi să sprijinim. Cu toate acestea, deosebirea dintre nuanțele de multă vreme cristalizate în partidul nostru a ieșit îndată la iveală *și aici*, oricît de greu era de presupus că ar mai fi posibile „nedumeriri și neînțelegeri" într-o chestiune atît de mult rumegată ! Este evident că nu era vorba de neînțelegeri, ci de *nuanțe*. Mahov, Liber și Martînov au dat imediat alarma și au rămas într-o minoritate atît de „compactă", încît, pentru a putea explica acest fenomen, tov. Martov ar trebui, desigur, să-l declare ca fiind și aici efectul unor intrigi, al unor lucrături și al celorlalte lucruri drăguțe (vezi cuvîntarea lui la congresul Ligii) pe care le invocă toți cei care nu sînt în stare să aprofundeze cauzele politice ale formării grupurilor „compacte" ale minorității și majorității.

Mahov începe iarăși cu o simplificare vulgară a marxismului. „La noi singura clasă revoluționară este proletariatul – declară el, și din această teză justă trage imediat o concluzie greșită : – celelalte sînt așa și așa, un fel de a cincea roată la căruță (i l a r i t a t e g e n e r a l ă)... Da, sînt a cincea roată la căruță și nu vor decît să profite. Mă declar împotriva spri-

www.dacoromanica.ro

jinirii lor" (pag. 226). Această neasemuită formulare pe care Mahov a dat-o poziției sale a făcut ca mulți (dintre partizanii săi) să se simtă jenați, dar în fond s-au dovedit a fi de acord cu el atît Liber cît și Martînov, care au propus ca cuvîntul „opozițională" să fie înlăturat sau să fie limitat printr-o adăugire : „opozițională-democratică". Împotriva acestui amendament al lui Martînov s-a ridicat, pe bună dreptate, Plehanov. „Noi trebuie să-i criticăm pe liberali – a spus el –, trebuie să demascăm inconsecvența lor. Asta-i adevărat... Dar, dezvăluind îngustimea și caracterul limitat al tuturor celorlalte mișcări, în afară de cea social-democrată, sîntem datori să explicăm proletariatului că, în comparație cu absolutismul, chiar și o constituție care nu acordă votul universal înseamnă un pas înainte și că de aceea el nu trebuie să prefere ordinea existentă unei constituții de acest fel". Tovarășii Martînov, Liber și Mahov arată că nu împărtășesc această părere și insistă asupra propunerii lor, care este combătută de Akselrod, de Starover, de Troțki și încă o dată de Plehanov. Cu acest prilej tov. Mahov reușește să-și dea încă o dată singur la cap. Mai înainte el a spus că celelalte clase (în afară de proletariat) „sînt așa și așa" și că este „împotriva sprijinirii lor". Acum însă s-a îndurat să recunoască că „burghezia, deși reacționară în fond, este adesea revoluționară, de pildă atunci cînd e vorba de lupta împotriva feudalismului și a rămășițelor lui". „Există însă grupări – a continuat el, căzînd încă o dată din lac în puț – care sînt întotdeauna (?) reacționare, de pildă meseriașii". Iată ce perle teoretice au ajuns să debiteze aceiași lideri ai „centrului" nostru care pe urmă au făcut spume la gură apărînd vechea redacție ! Se știe doar că pînă și în Europa occidentală, unde organizația corporativă era atît de puternică, tocmai meseriașii au avut, ca și ceilalți mic-burghezi de la orașe, o atitudine deosebit de revoluționară în epoca căderii absolutismului. În gura unui social-democrat rus, mai ales, este cu totul absurdă o apreciere prin care, fără a se gîndi, el repetă ceea ce spun tovarășii din Occident despre meseriașii de astăzi, acum, după un secol sau o jumătate de secol de la căderea absolutismului. În Rusia, afirmația că pe tărîm politic meseriașii sînt reacționari în comparație cu burghezia nu este altceva decît o frază șablon, învățată pe dinafară.

www.dacoromanica.ro

Din păcate, procesele-verbale nu conţin nici o indicaţie cu privire la numărul voturilor întrunite de amendamentele respinse pe care le-au propus în această chestiune Martînov, Mahov şi Liber. Tot ce putem spune este că liderii elementelor antiiskriste şi unul dintre liderii „centrului“ * s-au unit şi de astă dată împotriva iskriştilor, în cadrul grupării pe care o cunoaştem deja. Făcînd bilanţul *tuturor* dezbaterilor care au avut loc pe marginea *programului*, ajungem la concluzia inevitabilă că printre dezbaterile cît de cît însufleţite şi care au stîrnit interesul general n-a fost *nici una* care să nu fi scos la iveală deosebirea de nuanţe pe care astăzi o ignorează cu desăvîrşire tov. Martov şi noua redacţie a „Iskrei“.

g) STATUTUL PARTIDULUI. PROIECTUL TOV. MARTOV

De la program, congresul a trecut la statutul partidului (lăsăm la o parte problema Organului Central, pe care am atins-o mai înainte, precum şi rapoartele delegaţilor, care, din păcate, în majoritatea cazurilor, n-au putut fi prezentate de aceştia într-o formă satisfăcătoare). Nu e nevoie să mai spunem că problema statutului avea o mare însemnătate pentru noi toţi. Într-adevăr, „Iskra“ s-a manifestat de la bun început nu numai ca organ de presă, ci şi ca celulă *organizatorică*. În articolul de fond din numărul patru („Cu ce să începem ?“), „Iskra“ a prezentat un întreg plan organizatoric **, pe care l-a promovat sistematic, fără abatere timp de *trei ani*. Cînd Congresul al II-lea al partidului a recunoscut „Iskra“ ca Organ

* Un alt lider al acestui grup, tov. Egorov, s-a pronunţat cu alt prilej în problema sprijinirii curentelor opoziţioniste, şi anume atunci cînd a fost dezbătută rezoluţia lui Akselrod cu privire la socialiştii-revoluţionari (pag. 359). Tov. Egorov găseşte că există o „contradicţie“ între punctul din program care prevede *sprijinirea* oricărei mişcări revoluţionare şi opoziţioniste şi atitudinea *negativă* faţă de socialiştii-revoluţionari şi faţă de liberali. Abordînd sub altă formă şi sub un aspect întrucîtva diferit această problemă, tov. Egorov a dovedit aici aceeaşi înţelegere îngustă a marxismului şi aceeaşi atitudine nestatornică, pe jumătate ostilă, faţă de poziţia „Iskrei“ (poziţie „recunoscută“ de el) ca şi tovarăşii Mahov, Liber şi Martînov.

** În cuvîntarea sa cu privire la recunoaşterea „Iskrei“ ca Organ Central, tov. Popov a spus printre altele : „Îmi amintesc de articolul «Cu ce să începem ?», publicat în numărul 3 sau 4 al «Iskrei». Mulţi dintre tovarăşii care activează în Rusia l-au găsit lipsit de tact ; altora el li se părea fantezist, iar majoritatea (? probabil majoritatea persoanelor din anturajul tov. Popov) nu vedea în el decît rodul unor ambiţii“ (pag. 140). După cum îşi poate da seama şi cititorul, eu sînt nevoit să mă obişnuiesc cu această explicare a vederilor mele politice ca rod al unor ambiţii, explicare reluată acum de tov. Akselrod şi de tov. Martov.

www.dacoromanica.ro

Central, două din cele trei puncte ale motivării rezoluției respective (pag. 147) au fost consacrate *tocmai acestui plan organizatoric și ideilor organizatorice ale „Iskrei" :* rolul ei în conducerea muncii *practice* a partidului și rolul ei conducător în munca de unificare. Este deci cît se poate de firesc că, fără o recunoaștere din partea întregului partid și fără consfințirea formală a unor anumite idei organizatorice, munca „Iskrei" și întreaga activitate de organizare, de refacere *efectivă* a partidului *nu puteau fi* considerate ca fiind încheiate. Această sarcină trebuia s-o îndeplinească statutul de organizare al partidului.

Ideile fundamentale pe care „Iskra" a căutat să le pună la baza organizării partidului se reduceau în esență la următoarele două. Prima, ideea centralismului, stabilea în principiu modul de rezolvare a întregului ansamblu de probleme organizatorice particulare și de amănunt. A doua – rolul aparte al ziarului, al organului de îndrumare ideologică – ținea seama de nevoile vremelnice și speciale ale mișcării muncitorești social-democrate ruse în condițiile robiei politice, care impuneau crearea în străinătate a unei baze *inițiale* de operații în vederea atacului revoluționar. Prima idee, singura principială, trebuia să stea la baza întregului statut ; a doua, ca idee de ordin particular, generată de împrejurările vremelnice ale locului și modului de acțiune, și-a găsit expresia într-o *aparentă* derogare de la principiul centralismului, în crearea a *două centre : Organul Central și Comitetul Central.* Aceste două idei fundamentale ale planului iskrist de organizare a partidului au fost dezvoltate de mine în articolul de fond al „Iskrei" (nr. 4) „Cu ce să începem ?" * și în „Ce-i de făcut ?" ** și, în sfîrșit, amănunțit explicate, aproape sub formă de statut, în „Scrisoare către un tovarăș" ***. Nu mai rămînea, în fond, decît munca de redactare în vederea formulării paragrafelor statutului, care – dacă recunoașterea „Iskrei" nu rămînea numai pe hîrtie, dacă nu era numai o frază convențională – urma să întruchipeze tocmai aceste idei. În prefața la noua

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—13. — *Nota red.*

** Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

*** Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 7—24. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

ediţie a „Scrisorii către un tovarăş" am arătat că e de ajuns o simplă confruntare a statutului partidului cu textul acestei broşuri ca să ne dăm seama că există o identitate perfectă între ideile organizatorice formulate în statut şi cele expuse în broşură *.

În legătură cu munca de redactare în vederea formulării sub formă de statut a ideilor organizatorice iskriste trebuie să amintesc un incident provocat de tov. Martov. „...O simplă relatare a faptelor vă va arăta – a spus Martov la congresul Ligii (pag. 58) – cît de neaşteptată a fost pentru Lenin alunecarea mea pe panta oportunismului în legătură cu acest paragraf (adică în legătură cu paragraful 1). Cu 1½–2 luni înainte de congres i-am arătat lui Lenin proiectul meu, în care § 1 era formulat întocmai aşa cum l-am propus la congres. Lenin s-a declarat împotriva proiectului meu, ca fiind prea detaliat, şi mi-a spus că-i place numai ideea cuprinsă în § 1 – definirea calităţii de membru, pe care o va adopta în statutul său cu unele modificări, deoarece găseşte că formularea mea nu e reuşită. Prin urmare, Lenin cunoştea de multă vreme formularea mea, cunoştea părerea mea în această chestiune. Vedeţi, aşadar, că am venit la congres cu viziera ridicată, fără să-mi ascund părerile. Am declarat dinainte că voi combate cooptarea reciprocă, principiul unanimităţii la cooptarea în Comitetul Central şi în Organul Central etc.".

Cît priveşte avertismentul că va combate cooptarea reciprocă, vom vedea mai încolo cum s-au petrecut lucrurile. Deocamdată ne vom ocupa mai îndeaproape de „viziera ridicată" a statutului lui Martov. Relatînd din memorie, la congresul Ligii, episodul cu proiectul său nereuşit (pe care la congres Martov însuşi l-a retras pentru că era nereuşit, iar după congres, cu consecvenţa care-l caracterizează, l-a scos iar la lumina zilei), Martov, ca de obicei, a uitat multe şi de aceea a încurcat iarăşi lucrurile. Deşi se părea că au fost destule cazuri care să ne pună în gardă împotriva referirii la convorbiri particulare şi la datele memoriei noastre (fără să vrea, omul îşi aminteşte numai de ceea ce-i convine !), tov. Martov, neavînd alt material, se foloseşte totuşi de unul de proastă

* Op. cit., pag. 6. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

calitate. Acum pînă şi tov. Plehanov începe să-l imite ; se vede că exemplul prost este molipsitor.

„Ideea" cuprinsă în primul paragraf al proiectului lui Martov nu putea să-mi „placă", căci proiectul său nu conţinea *nici o idee* dintre cele formulate la congres. Memoria l-a trădat. Din fericire, am reuşit să găsesc printre hîrtii proiectul lui Martov, în care *„primul paragraf este expus cu totul altfel decît l-a propus el la congres"* ! Iată ce înseamnă „vizieră ridicată" !

§ 1 din proiectul lui Martov : „E considerat ca făcînd parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaşte programul lui şi lucrează activ pentru înfăptuirea sarcinilor lui sub controlul şi conducerea organelor (sic !) de partid".

§ 1 din proiectul meu : „E considerat membru al partidului oricine recunoaşte programul lui şi sprijină partidul atît prin mijloace materiale cît şi prin participarea personală într-una din organizaţiile partidului".

§ 1 aşa cum l-a formulat Martov la congres şi cum a fost adoptat de acesta din urmă : „E considerat membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaşte programul lui, sprijină partidul prin mijloace materiale şi-i dă în mod regulat un concurs personal, sub conducerea uneia din organizaţiile lui".

Din această confruntare reiese clar că proiectul lui Martov nu conţine nici o *idee*, ci numai o *frază goală*. Că membrii de partid lucrează sub controlul şi conducerea *organelor* de partid, asta se înţelege de la sine, şi *nici nu poate să fie altfel ;* despre aşa ceva vorbesc numai oamenii cărora le place să vorbească pentru a nu spune nimic, cărora le place să scrie „statute" pline de vorbe goale şi de formule birocratice (adică inutile în fapt şi, chipurile, necesare pentru faţadă). *Ideea* primului paragraf apare abia atunci cînd se pune întrebarea dacă *organele de partid* pot exercita *efectiv* conducerea unor membri de partid care *nu fac parte* din nici una dintre *organizaţiile partidului*. În proiectul tov. Martov această idee lipseşte cu desăvîrşire. Prin urmare, *nu puteam să cunosc* „părerile" tov. Martov „în această problemă", deoarece proiectul tov. Martov *nu conţine nici un fel de păreri* în *această*

www.dacoromanica.ro

chestiune. Relatarea faptelor făcută de tov. Martov nu face decît *să încurce lucrurile.*

Dimpotrivă, tocmai despre tov. Martov se poate spune că din proiectul meu el „îmi cunoştea părerile în această problemă" şi că nu le-a contestat, nu le-a combătut nici în colectivul de redacţie, deşi proiectul meu a fost prezentat tuturor cu 2–3 săptămîni înainte de congres, nici în faţa delegaţilor, care luaseră cunoştinţă *numai* de proiectul meu. Mai mult. Chiar *la congres,* atunci cînd am prezentat proiectul meu de statut * şi l-am susţinut înainte de alegerea *comisiei pentru redactarea statutului,* tov. Martov a declarat categoric : „Mă raliez la concluziile tov. Lenin. *Numai în două probleme nu sînt de acord cu el*" (subliniat de mine) – în problema modului de alcătuire a Consiliului şi aceea a cooptării unanime (pag. 157). Aici încă *nu se spune nimic* despre *o divergenţă* în legătură cu § 1.

În broşura sa pe tema stării de asediu, tov. Martov a găsit de cuviinţă să amintească încă o dată şi foarte amănunţit despre statutul său. El ne asigură că statutul său, la care, cu excepţia cîtorva amănunte de importanţă secundară, ar fi gata să subscrie şi acum (în februarie 1904 – nu se ştie ce va fi peste 3 luni), „exprima destul de limpede atitudinea lui negativă faţă de hipertrofia centralismului" (pag. IV). Neprezentarea acestui proiect la congres, tov. Martov o explică *acum,* în primul rînd, prin aceea că „educaţia iskristă i-a inspirat dispreţ faţă de statute" (cînd îi convine, cuvîntul „iskrist" nu mai înseamnă pentru tov. Martov spirit îngust de cerc, ci orientarea cea mai consecventă ! Păcat numai că educaţia iskristă pe care tov. Martov a primit-o timp de 3 ani nu i-a inspirat

* În treacăt aş vrea să relev că comisia pentru publicarea proceselor-verbale a tipărit în anexa XI proiectul de statut *„prezentat la congres de Lenin"* (pag. 393). Comisia pentru publicarea proceselor-verbale a făcut şi aici o mică încurcătură. Ea a confundat proiectul meu *iniţial* (vezi *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 251—252. — *Nota red.*), care a fost arătat tuturor delegaţilor (şi multora dintre ei înainte de congres), cu proiectul *prezentat de mine la congres şi l-a publicat pe cel dintîi,* dîndu-l drept cel de-al doilea. Nu am, firește, nimic de obiectat împotriva publicării proiectelor mele, *chiar şi în toate stadiile pregătirii lor,* dar aceasta nu înseamnă că trebuie să se creeze confuzie. Or, o confuzie s-a creat, căci Popov şi Martov (pag. 154 şi 157) critică, în proiectul prezentat de mine efectiv la congres, *formulări pe care nu le conţine proiectul* tipărit de comisia pentru publicarea proceselor-verbale (comp. pag. 394, §§ 7 şi 11). Cu puţină atenţie, greşeala putea fi uşor observată dintr-o simplă confruntare a paginilor indicate de mine.

www.dacoromanica.ro

dispreț față de frazeologia anarhistă cu ajutorul căreia nestatornicia de intelectual este în stare să explice călcarea unui statut adoptat de comun acord). În al doilea rînd, ne spune tov. Martov, el a căutat „să evite orice disonanță în tactica acelui nucleu organizatoric de bază care era «Iskra»". Nu prea se leagă la el una cu alta ! În problema *principială* a formulării oportuniste a § 1 sau în aceea a hipertrofiei centralismului, tov. Martov s-a temut atît de mult de o eventuală disonanță (care numai din punctul de vedere îngust al spiritului de cerc poate fi ceva de temut), încît nu și-a arătat divergențele nici măcar în fața unui nucleu cum este redacția ! În schimb, în problema *practică* a componenței centrelor, tov. Martov a încercat să contracareze votul majorității membrilor organizației „Iskrei" (acest adevărat *nucleu organizatoric de bază),* făcînd apel la ajutorul Bundului și al rabocedeltilor. „Disonanța" din propriile sale fraze, care strecoară spiritul de cerc pentru a apăra o cvasiredacție, dar resping „spiritul de cerc" atunci cînd e vorba de examinarea unei probleme de către persoanele cele mai competente, – această disonanță tov. Martov n-o observă. Ca să-l pedepsim, vom cita *în întregime* proiectul său de statut, arătînd, la rîndul nostru, ce *păreri* conține el și de ce fel de *hipertrofie* suferă * :

„Proiect de statut al partidului. — I. Apartenența la partid. — 1) E considerat ca făcînd parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui și lucrează activ pentru înfăptuirea sarcinilor lui sub controlul și conducerea organelor de partid. — 2) Excluderea unui membru de partid pentru fapte incompatibile cu interesele partidului se hotărăște de către Comitetul Central. [Hotărîrea de excludere se păstrează la arhiva partidului și se comunică, la cerere, oricărui comitet de partid. Împotriva hotărîrii de excludere pronunțate de Comitetul Central se poate face apel la congres, printr-o cerere semnată de cel puțin două comitete]"... Voi pune în paranteză acele prevederi din proiectul lui Martov care sînt *vădit* lipsite de conținut, care nu numai că nu conțin nici o „idee", dar nu exprimă nici măcar o condiție sau cerință determinată, cum este, de pildă, strania precizare în „statut" *a locului* de păstrare a hotărîrii sau mențiunea că împotriva hotărîrilor de excludere pronunțate de Comitetul Central (și nu împotriva tuturor hotărîrilor lui în general ?) se poate face apel la congres. Aceasta nu este altceva decît o hipertrofie a frazei sau un adevărat formalism birocratic, constînd în întocmirea

* Trebuie să arăt că, din păcate, nu am putut găsi prima variantă a proiectului lui Martov, care avea circa 48 de paragrafe și suferea de o și mai mare „hipertrofie" a formalismului inutil.

www.dacoromanica.ro

unor puncte şi paragrafe superflue, vădit inutile sau birocratice. „...II. Comitetele locale. — 3) Reprezentanţii partidului în munca lui locală sînt comitetele de partid..." (idee pe cît de nouă pe atît de isteaţă !) „... 4) [Sînt considerate comitete de partid, în componenţa pe care au avut-o în momentul Congresului al II-lea, comitetele reprezentate la acest congres.] — 5) Comitete noi, în afară de cele arătate la § 4, se numesc de către Comitetul Central [care ori consideră drept comitet organizaţia locală respectivă în componenţa existentă, ori formează un comitet local, primenind componenţa organizaţiei locale]. — 6) Comitetele se completează prin cooptare. — 7) Comitetul Central are dreptul de a completa un comitet local cu un număr de tovarăşi (cunoscuţi de el) care să reprezinte cel mult o treime din numărul total al membrilor comitetului..." O adevărată mostră de cancelarism : de ce cel mult o treime ? pentru care motiv ? ce sens are această limitare, care nu limitează nimic, din moment *ce completarea* poate fi repetată de mai multe ori ? „... 8) [În cazul cînd comitetul local s-a destrămat sau s-a dezmembrat" (adică nu a fost arestat în întregime ?) „în urma persecuţiilor, Comitetul Central procedează la refacerea lui"]... (fără a se mai ţine seama de prevederile § 7 ? Dar nu găseşte oare tov. Martov că există o asemănare între § 8 şi acele legi poliţieneşti din Rusia care prescriu cetăţenilor să lucreze în zilele lucrătoare şi să se odihnească în zilele de sărbătoare ?) „... 9) [Congresul ordinar al partidului poate da Comitetului Central însărcinarea de a schimba componenţa unui comitet local dacă activitatea acestuia este considerată ca fiind incompatibilă cu interesele partidului. În acest din urmă caz, comitetul este declarat dizolvat, iar tovarăşii din raza lui de activitate nu mai sînt obligaţi să i se subordoneze *."] ...Regula cuprinsă în acest paragraf este tot atît de arhiutilă ca şi articolul care figurează şi astăzi în legile ruseşti şi care prevede că beţia este interzisă pentru toată lumea. „... 10) [Comitetele locale ale partidului conduc întreaga activitate propagandistică, agitatorică şi organizatorică locală a partidului şi, în măsura puterilor lor, ajută Comitetul Central şi Organul Central al partidului la îndeplinirea sarcinilor generale de partid care le revin."]... Uf ! Ce rost au toate astea, pentru dumnezeu ?... 11) [„Rînduielile interne ale organizaţiei locale, relaţiile dintre comitet şi grupele din subordinea lui" (auzi, auzi, tovarăşe Akselrod ?), „precum şi limitele competenţei şi ale autonomiei" (parcă limitele competenţei şi limitele autonomiei nu sînt unul şi acelaşi lucru ?) „acestor grupe se stabilesc chiar de către comitet şi se aduc la cunoştinţa Comitetului Central şi a redacţiei Organului Central"]... (O lacună : nu se indică unde trebuie păstrate aceste comunicări)... „12) [Toate grupele de partid şi toţi membrii de partid din subordinea comitetelor au dreptul să ceară ca părerea sau dezideratele lor în orice chestiune să fie comunicate Comitetului Central al partidului şi organelor sale centrale]. — 13) Comitetele locale ale partidului sînt obligate să verse la casa Comitetului Central o parte din veniturile lor, fixată de Comitetul Central. —

* Atragem atenţia tov. Akselrod asupra acestui cuvînt. E ceva îngrozitor ! Iată unde zace rădăcina „iacobinismului", care nu se dă în lături nici chiar de la... o schimbare a componenţei redacţiei...

www.dacoromanica.ro

III. Organizaţiile pentru munca de agitaţie în alte limbi (decît cea rusă). — 14) [În vederea desfăşurării muncii de agitaţie într-una din limbile neruse şi a organizării muncitorilor în rîndurile cărora se duce această muncă de agitaţie, pot fi create organizaţii separate acolo unde se constată necesitatea specializării acestei agitaţii şi a creării unor asemenea organizaţii.] — 15) Organul care hotărăşte în ce măsură există o asemenea necesitate este Comitetul Central al partidului, iar în cazuri litigioase — congresul partidului"... Prima parte a acestui paragraf este superfluă, dacă luăm în consideraţie prevederile ulterioare ale statutului, iar partea a doua, referitoare la cazurile litigioase, este pur şi simplu ridicolă... „16) [Organizaţiile locale indicate la § 14 sînt autonome în ceea ce priveşte treburile lor speciale, dar activează sub controlul comitetului local şi îi sînt subordonate, stabilirea formelor acestui control şi reglementarea relaţiilor organizatorice dintre comitetul local şi organizaţia specială fiind de competenţa comitetului local respectiv"... (în sfîrşit ! acum se vede clar că nu era nevoie de tot acest potop de vorbe goale)... „În ceea ce priveşte sarcinile generale ale partidului, aceste organizaţii activează ca o parte din organizaţia de comitet.] — 17) [În vederea îndeplinirii cu succes a sarcinilor lor speciale, organizaţiile locale menţionate la § 14 pot forma o uniune autonomă. Uniunea autonomă poate avea organele ei publicistice şi administrative speciale, care se află sub controlul nemijlocit al Comitetului Central al partidului. Elaborarea statutului uniunii este de competenţa acesteia, dar, pentru a fi valabil, el trebuie să fie aprobat de Comitetul Central al partidului.] — 18) [Din uniunea autonomă menţionată la § 17 pot face parte şi comitete locale de partid dacă, datorită condiţiilor locale, ele se consacră mai ales agitaţiei în limba respectivă. *Notă.* Un astfel de comitet, deşi face parte dintr-o uniune autonomă, nu încetează de a fi un comitet de partid"]... (întregul paragraf este arhiutil şi grozav de isteţ, iar nota este şi mai şi)... „19) [Organizaţiile locale care fac parte dintr-o uniune autonomă se află, în ceea ce priveşte relaţiile lor cu organele ei centrale, sub controlul comitetelor locale.] — 20) [Organele centrale administrative şi de presă ale uniunilor autonome au cu Comitetul Central al partidului aceleaşi relaţii ca şi comitetele locale ale partidului.] — IV. Comitetul Central şi organele de presă ale partidului. — 21) [Reprezentanţii întregului partid sînt Comitetul lui Central şi organele lui de presă — politic şi ştiinţific.] — 22) Comitetului Central îi revine conducerea generală a întregii activităţi practice a partidului ; grija pentru justa folosire şi repartizare a tuturor forţelor lui ; controlul activităţii tuturor părţilor partidului ; aprovizionarea cu publicaţii a organizaţiilor locale ; organizarea aparatului tehnic al partidului ; convocarea congreselor partidului. — 23) Organelor de presă ale partidului le revine conducerea ideologică a vieţii de partid ; propagarea programului partidului şi elaborarea ştiinţifică şi publicistică a concepţiilor social-democraţiei. — 24) Toate comitetele locale de partid şi uniunile autonome au relaţii directe atît cu Comitetul Central al partidului cît şi cu redacţia organelor de presă ale partidului şi le informează periodic asupra mersului mişcării şi al muncii organizatorice pe teren. — 25) Redacţia organelor de presă ale

www.dacoromanica.ro

partidului este numită de congresul partidului şi funcţionează pînă la congresul următor. — 26) [Redacţia este autonomă în treburile ei interne], iar în intervalul dintre două congrese îşi poate completa sau modifica componenţa, comunicînd de fiecare dată Comitetului Central schimbările intervenite. — 27) Orice declaraţie emanată de la Comitetul Central sau sancţionată de el se publică, la cererea lui, în organul partidului. — 28) Comitetul Central, de comun acord cu redacţia organelor de presă ale partidului, creează grupe publicistice speciale pentru diferite genuri de muncă publicistică. — 29) Comitetul Central este numit de congresul partidului şi funcţionează pînă la congresul următor. Comitetul Central se completează prin cooptare, fără nici o restricţie în ceea ce priveşte numărul cooptaţilor, comunicînd de fiecare dată redacţiei organelor centrale de presă ale partidului schimbările intervenite. — V. Organizaţia din străinătate a partidului. — 30) Organizaţia din străinătate a partidului are în atribuţia sa propaganda printre ruşii din străinătate şi organizarea elementelor socialiste din rîndurile lor. În fruntea ei se află o administraţie aleasă. — 31) Uniunile autonome care fac parte din partid pot avea în străinătate secţii proprii care să le ajute la îndeplinirea sarcinilor lor speciale. Aceste secţii fac parte, ca grupuri autonome, din organizaţia generală existentă în străinatate. — VI. Congresele partidului. — 32) Instanţa supremă a partidului este congresul. — 33) [Congresul partidului stabileşte programul, statutul şi principiile călăuzitoare ale activităţii partidului ; el controlează munca tuturor organelor de partid şi rezolvă conflictele dintre ele.] — 34) Au dreptul de a fi reprezentate la congres : a) toate comitetele locale ale partidului ; b) organele administrative centrale ale tuturor uniunilor autonome care fac parte din partid ; c) Comitetul Central al partidului şi redacţiile organelor lui de presă centrale ; d) organizaţia din străinătate a partidului. — 35) Transmiterea mandatelor este admisă, cu condiţia însă ca nici un delegat să nu reprezinte mai mult de 3 mandate valabile. Este admisă împărţirea unui mandat între doi delegaţi. Mandatele imperative nu sînt admise. — 36) Comitetul Central are dreptul de a invita la congres, cu drept de vot consultativ, tovarăşi a căror prezenţă poate fi utilă. — 37) Pentru orice modificări în programul sau în statutul partidului este nevoie de o majoritate de 2/3 din voturile celor prezenţi ; celelalte chestiuni se hotărăsc prin majoritate simplă. — 38) Congresul se consideră valabil constituit dacă delegaţii prezenţi reprezintă mai mult de jumătate din numărul total al comitetelor de partid existente în acel moment. — 39) Congresul se convoacă — în măsura posibilităţii — o dată la doi ani. [Dacă împrejurări independente de voinţa Comitetului Central împiedică convocarea congresului în limitele acestui termen, Comitetul Central hotărăşte pe răspunderea sa amînarea convocării lui".]

Cititorul care în mod excepţional a avut răbdare să citească pînă la capăt acest aşa-zis statut nu ne va pretinde, desigur, o fundamentare amănunţită a următoarelor concluzii. Prima concluzie : statutul suferă de o dropică greu de lecuit. A doua

www.dacoromanica.ro

concluzie : este imposibil să descoperi în acest statut vreo nuanță specială de concepție organizatorică care să denote o atitudine negativă față de hipertrofia centralismului. A treia concluzie : tov. Martov a procedat cît se poate de înțelept ferind de văzul lumii (și de dezbatere la congres) peste 38/39 din statutul său. Original este aici însă faptul că aceasta nu-l împiedică să vorbească de vizieră ridicată.

h) DEZBATERILE ASUPRA CENTRALISMULUI *ÎNAINTE* DE SCIZIUNEA DIN RÎNDURILE ISKRIȘTILOR

Înainte de a trece la problema într-adevăr interesantă a formulării paragrafului 1 din statut, problemă care dă incontestabil la iveală diferitele nuanțe de concepții, ne vom mai opri puțin asupra scurtelor dezbateri generale în jurul statutului care au ocupat ședința a 14-a a congresului și o parte din ședința a 15-a. Aceste dezbateri prezintă o anumită importanță, pentru că *au precedat* divergența profundă din rîndurile organizației „Iskrei" în problema componenței centrelor. Dimpotrivă, dezbaterile ulterioare asupra statutului, în general, și asupra cooptării, în special, au avut loc *după* ce s-a produs divergența dintre noi în cadrul organizației „Iskrei". Firește că, *înainte* de ivirea acestei divergențe, noi ne puteam exprima părerile cu mai multă obiectivitate, în sensul că considerentele noastre erau mai puțin influențate de problema componenței Comitetului Central, problemă care ne frămînta pe toți. Tov. Martov, după cum am mai spus, *s-a raliat* (pag. 157) la părerile mele în probleme organizatorice, precizînd că nu este de acord doar în două chestiuni de *amănunt*. Spre deosebire de el, atît antiiskriștii cît și „centrul" au pornit imediat atacul împotriva ambelor idei *fundamentale* ale întregului plan organizatoric al „Iskrei" (și, deci, ale întregului statut) : și împotriva centralismului, și împotriva creării celor „două centre". Tov. Liber a calificat statutul meu drept „neîncredere organizată", considerînd (ca și tovarășii Popov și Egorov) că existența a două centre înseamnă *descentralizare*. Tov. Akimov și-a exprimat dorința ca sfera de competență a comitetelor locale să fie lărgită, acordîndu-li-se, printre altele, „dreptul de a-și modifica componența". „Trebuie să le acordăm o mai mare libertate de acțiune... Comitetele locale

www.dacoromanica.ro

trebuie să fie alese de către militanţii activi din localitatea respectivă, tot aşa cum Comitetul Central este ales de reprezentanţii tuturor organizaţiilor active din Rusia. Dacă însă nici acest lucru nu poate fi admis, este necesar ca statutul să limiteze numărul membrilor pe care Comitetul Central îi poate numi în comitelele locale..." (158). Tov. Akimov sugerează, după cum vedeţi, un argument împotriva „hipertrofiei centralismului", dar tov. Martov rămîne surd la aceste sugestii competente cît timp înfrîngerea suferită în problema componenţei centrelor nu-l determină să calce pe urmele lui Akimov. El rămîne surd chiar şi atunci cînd tov. Akimov îi sugerează o *„idee" din propriul său statut* (§ 7 – limitarea dreptului Comitetului Central de a numi în comitete persoane desemnate de el) ! Pe vremea aceea, tov. Martov nu dorea încă să fie în „disonanţă" cu noi şi de aceea suporta să fie în disonanţă atît cu tov. Akimov cît şi cu sine însuşi... Pe vremea aceea, „monstruosul centralism" era combătut numai de cei cărora centralismul „Iskrei" le era vădit *dezavantajos,* adică de Akimov, de Liber şi de Goldblat, pe care îi *urmau* cu multă prudenţă şi băgare de seamă (astfel ca să poată face oricînd cale-ntoarsă) Egorov (vezi pag. 156 şi 276) şi alţii. Pe vremea aceea, majoritatea covîrşitoare a partidului îşi dădea încă bine seama că numai interesele de bisericuţă, de cerc ale Bundului, ale grupului „Iujnîi rabocii" etc. erau acelea care generau protestul împotriva centralismului. De altfel, majoritatea partidului îşi dă şi astăzi seama că numai interesele de cerc ale vechii redacţii a „Iskrei" o determină pe aceasta din urmă să protesteze împotriva centralismului...

Să luăm, de pildă, cuvîntarea tov. Goldblat (160–161). El se ridică împotriva „monstruosului" meu centralism, care ar duce la „nimicirea" organizaţiilor de jos şi ar fi „pe de-a-ntregul pătruns de tendinţa de a acorda centrului o putere nelimitată, dreptul nelimitat de a se amesteca în toate", în timp ce organizaţiile nu ar avea „decît dreptul de a se supune fără cîrtire ordinelor de sus" etc. „Centrul prevăzut de acest proiect se va trezi într-un vid ; el nu va avea în jurul său nici o periferie, ci numai o masă amorfă în care vor acţiona agenţii lui". Este cuvînt cu cuvînt aceeaşi *falsă frazeologie* pe care au început să ne-o servească alde Martov şi Akselrod după înfrîngerea lor la congres. S-a rîs de Bund, care, luptînd îm-

www.dacoromanica.ro

Pagina 71 din manuscrisul lui V. I. Lenin
„Un pas înainte, doi paşi înapoi". — 1904
Micşorat

www.dacoromanica.ro

potriva centralismului *nostru,* acordă *propriului* său centru drepturi nelimitate încă *și mai precis* formulate (ca, de pildă, dreptul de a introduce și de a exclude membri și chiar de a nu admite pe unii delegați la congres). După ce se vor lămuri lucrurile, se va rîde și de văicărelile *minorității,* care țipă împotriva centralismului și împotriva statutului atunci cînd e în minoritate, dar se sprijină pe prevederile statutului de îndată ce reușește să devină majoritate.

În problema celor două centre, modul de grupare a delegaților s-a conturat din nou cît se poate de clar : împotriva *tuturor* iskriștilor stau și Liber, și Akimov (primul care a început să cînte refrenul, astăzi agreat de Akselrod și de Martov, cum că în cadrul Consiliului Organul Central precumpănește asupra Comitetului Central), și Popov, și Egorov. Planul celor două centre decurgea de la sine din ideile organizatorice pe care le preconiza întotdeauna *vechea* „Iskră" (și pe care le aprobau în *vorbe* Popovii și Egorovii !). Politica *vechii* „Iskre" era diametral opusă planurilor grupului „Iujnii rabocii", planurilor de creare a unui organ popular paralel, cu scopul de a-l transforma în fapt într-un organ precumpănitor. Iată unde stă rădăcina contradicției, stranie la prima vedere, că toți antiiskriștii și toată mlaștina se declară pentru un centru unic, adică *pentru un și mai mare pretins centralism.* Au fost, desigur (mai ales în rîndurile mlaștinei), și delegați care nu prea își dădeau clar seama unde aveau să ducă și, prin forța lucrurilor, trebuiau să ducă planurile organizatorice ale grupului „Iujnii rabocii", dar pe ei îi împingea în tabăra antiiskristă însăși firea lor nehotărîtă și lipsită de siguranță de sine.

Dintre cuvîntările rostite de iskriști în cadrul *acestor* dezbateri asupra statutului (care au precedat sciziunea din rîndurile iskriștilor), cele mai remarcabile sînt cuvîntările tovarășilor Martov („ralierea" la ideile mele organizatorice) și Trotki. Acesta din urmă a răspuns tovarășilor Akimov și Liber în așa fel, încît fiecare cuvînt din răspunsul său demască astăzi toată falsitatea comportării și a teoriilor de după congres ale „minorității". „Statutul – zicea tov. Akimov – nu stabilește cu destulă precizie sfera de competență a Comitetului Central. Eu nu pot fi de acord cu dînsul. Dimpotrivă, această definiție este precisă și înseamnă că, întrucît partidul este un tot întreg,

www.dacoromanica.ro

e necesar să-i asigurăm controlul asupra comitetelor locale. Tov. Liber a spus că statutul înseamnă – folosind o expresie de-a mea – «neîncredere organizată». Foarte adevărat. Dar eu am întrebuinţat această expresie pentru a califica statutul propus de reprezentanţii Bundului, statut care exprima neîncrederea organizată a unei părţi din partid faţă de întregul partid. Statutul nostru însă" (înainte de înfrîngerea în problema componenţei centrelor, statutul acesta era „al nostru") „exprimă neîncrederea organizată a partidului faţă de toate părţile lui, adică controlul asupra tuturor organizaţiilor locale, regionale, naţionale etc." (158). Da, statutul *nostru* este caracterizat *aici* într-un mod just, iar pe toţi aceia care, cu conştiinţa împăcată, ne asigură astăzi că perfida majoritate este aceea care a conceput şi a introdus sistemul „neîncrederii organizate" sau, ceea ce e tot una, al „stării de asediu", i-am sfătui să-şi amintească mai des de această caracterizare. Este de ajuns să confruntăm cuvintele citate cu cele rostite la congresul Ligii din străinătate pentru a căpăta o mostră de nestatornicie politică, o mostră de felul în care părerile lui Martov & Co. se schimbau după cum era vorba de propriul lor colegiu sau de un alt colegiu de grad inferior.

i) PARAGRAFUL 1 DIN STATUT

Am reprodus mai sus diferitele formulări în jurul cărora s-au încins dezbateri interesante la congres. Aceste dezbateri au ocupat aproape două şedinţe şi s-au încheiat cu *două* votări *nominale* (în tot cursul congresului au fost, dacă nu mă înşel, numai opt votări nominale, la care nu se recurgea decît în cazuri deosebit de importante, deoarece implicau mari pierderi de timp). Problema în discuţie avea, fără îndoială, un caracter principial. Congresul a manifestat un interes enorm pentru aceste dezbateri. La vot au participat *toţi* delegaţii – fenomen rar la congresul nostru (ca la orice congres mare) şi care dovedeşte, de asemenea, interesul participanţilor la discuţie.

Care era deci fondul problemei în discuţie ? Eu am declarat la congres şi am repetat apoi de multe ori că, „după părerea mea, divergenţa dintre noi (asupra §1) nu este nicidecum atît

www.dacoromanica.ro

de esențială încît de ea să depindă viața sau moartea partidului. Nu vom pieri din cauză că unul din punctele statutului nu e bun ; nici vorbă nu poate fi de așa ceva !" (250) *. Privită în sine, această divergență, deși denotă existența unor nuanțe principiale, nu putea nicidecum să provoace o dezbinare (de fapt, dacă e să vorbim fără ocolișuri, ar trebui să spunem : o sciziune) ca aceea care s-a produs după congres. Dar orice divergență *mică* poate să devină *mare* dacă insiști asupra ei, dacă o pui pe primul plan, dacă *te apuci* să-i cauți toate rădăcinile și toate ramificațiile. Orice divergență *mică* poate căpăta o însemnătate *enormă* dacă servește ca punct de plecare pentru *o cotitură* spre anumite concepții greșite și dacă, datorită ivirii unor divergențe noi, suplimentare, aceste concepții greșite se îmbină cu acțiuni *anarhice* care duc partidul la sciziune.

Tocmai așa stăteau lucrurile în cazul de față. Divergența relativ mică în legătură cu paragraful 1 a căpătat acum o însemnătate deosebit de mare, pentru că ea și numai ea a servit ca punct de cotitură spre platitudinile oportuniste ale minorității și spre frazeologia ei anarhistă (în special la congresul Ligii, iar apoi și în coloanele noii „Iskre"). Ea și numai ea a *marcat începutul* coaliției minorității iskriștilor cu antiiskriștii și cu mlaștina, coaliție care s-a conturat definitiv și a luat forme precise în timpul alegerilor și fără înțelegerea căreia *nu poate fi înțeleasă* nici divergența principală, fundamentală în problema componenței centrelor. Mica greșeală a lui Martov și a lui Akselrod în legătură cu § 1 nu era decît o mică fisură în vasul nostru (cum am mai spus la congresul Ligii). Exista posibilitatea de a lega cît mai strîns acest vas, de a-l lega cu ajutorul unui *nod* puternic (și nu al unui laț, cum i s-a năzărit lui Martov, care la congresul Ligii era într-o stare vecină cu isteria). Dar exista, de asemenea, posibilitatea de a depune *toate* eforturile pentru a lărgi fisura, pentru a sparge definitiv vasul. Datorită boicotului și altor acțiuni anarhiste ale zeloșilor martoviști a devenit realitate tocmai această din urmă posibilitate. Divergența în legătură cu paragraful 1 a avut un rol destul de mare în problema alegerii centrelor, iar înfrîngerea lui Martov în aceste alegeri l-a determinat să ducă

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

o „luptă principială" prin mijloace pur mecanice și chiar scandaloase (cuvîntările rostite la congresul „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse").

Acum, după toate aceste evenimente, problema paragrafului 1 a căpătat, așadar, *o însemnătate deosebit de mare*, și noi trebuie să ne lămurim cu precizie atît caracterul grupărilor care s-au format la congres cu prilejul votării acestui paragraf cît și – ceea ce este mult mai important – caracterul real al *nuanțelor și concepțiilor* care s-au conturat sau au început să se contureze în legătură cu paragraful 1. *Acum*, după evenimentele pe care cititorii le cunosc, problema *se pune* astfel : s-au răsfrînt oare asupra formulării lui Martov, care a fost susținută de Akselrod, nestatornicia, șovăiala și ambiguitatea lui (sau a lor) politică, cum am spus eu la congresul partidului (333), devierea lui (sau a lor) spre jaurèsism și anarhism, cum a declarat Plehanov la congresul Ligii (pag. 102 și altele din procesele-verbale ale congresului Ligii) ? Sau s-a răsfrînt asupra formulării mele, care a fost susținută de Plehanov, o înțelegere greșită, birocratică, formalistă, arbitrară, nesocial-democrată a centralismului ? *Oportunism și anarhism sau birocratism și formalism ?* – astfel *se pune* problema *acum*, cînd mica divergență a devenit o divergență mare. Și tocmai *acesta* este modul – impus nouă tuturor prin forța lucrurilor, istorice dat, aș spune chiar, dacă n-ar suna prea pretențios – de a pune problema pe care trebuie *să-l avem în vedere* atunci cînd discutăm *în fond* argumentele care pledează în favoarea sau împotriva formulării mele.

Să începem examinarea acestor argumente cu o analiză a dezbaterilor desfășurate la congres. Prima cuvîntare, aceea a tov. Egorov, prezintă interes numai prin faptul că atitudinea lui (non liquet, încă nu mi-e clar, nu știu încă unde-i adevărul) caracterizează foarte bine atitudinea multor delegați care nu prea se descurcau în această problemă într-adevăr nouă, destul de complexă și de subtilă. Cuvîntarea următoare, aceea a tov. Akselrod, pune din capul locului problema în mod principial. Aceasta este prima cuvîntare principială, sau, mai bine zis chiar, prima cuvîntare rostită în genere de tov. Akselrod la congres, și nu se poate considera că debutul său cu faimosul „profesor" ar fi fost deosebit de reușit. „Cred – spunea tov. Akselrod – că trebuie să delimităm noțiunile de partid și de

www.dacoromanica.ro

organizație. Aici însă aceste două noțiuni se confundă. Această confuzie este periculoasă." Acesta este primul argument împotriva formulării mele. Să-l examinăm mai îndeaproape. Cînd spun că partidul trebuie să fie *o sumă* (nu o simplă sumă aritmetică, ci un complex) *de organizații* *, înseamnă oare aceasta că eu „confund" noțiunea de partid cu aceea de organizație ? Desigur că nu. Prin aceasta eu îmi exprim cît se poate de limpede și de precis dorința, cerința ca partidul, acest detașament de avangardă al clasei, să fie o colectivitate cît mai *organizată* și să nu primească în rîndurile sale decît elemente care *admit măcar un minim de organizare*. Oponentul meu, dimpotrivă, *amestecă laolaltă* în cadrul partidului elementele organizate cu cele neorganizate, elementele care se lasă conduse cu cele care nu se lasă conduse, elementele înaintate cu elementele incorigibil înapoiate, căci cele corigibil înapoiate pot face parte din organizație. Ei bine, *această tendință de a amesteca laolaltă* asemenea elemente este într-adevăr *periculoasă*. Tov. Akselrod se referă apoi la „organizațiile strict conspirative și centraliste din trecut" („Zemlea i volea" [102] și „Narodnaia volea" [103]) : în jurul lor, spune el, „se grupau o serie întreagă de persoane care nu făceau parte din organizație, dar care o ajutau într-un fel sau altul și erau considerate membri de partid... Acest principiu trebuie să fie și mai riguros aplicat în organizația social-democrată". Iată-ne puși acum în fața unuia dintre *aspectele esențiale* ale problemei : se poate spune oare că „acest principiu", în virtutea căruia își pot aroga titlul de membru de partid niște oameni care, fără a face parte din vreuna dintre organizațiile partidului, se limitează „să-l ajute într-un fel sau altul", este într-adevăr un principiu social-de-

* Cuvîntul „organizație" se întrebuințează de obicei în două sensuri : unul larg și unul îngust. În sensul îngust, el înseamnă o celulă distinctă a unei colectivități umane cu contururi cît de cît precizate. În sensul larg, el înseamnă o sumă de astfel de celule reunite într-un *singur* tot. De pildă, flota, armata, statul reprezintă în același timp o sumă de organizații (în sensul îngust al cuvîntului), precum și o varietate de organizație socială (în sensul larg al cuvîntului). Departamentul învățămîntului este o organizație (în sensul larg al cuvîntului) și se compune dintr-o serie de organizații (în sensul îngust al cuvîntului). Tot așa și partidul este o organizație, *trebuie să fie* o organizație (în sensul larg al cuvîntului); în același timp partidul trebuie să se compună dintr-o serie de organizații diferite (în sensul îngust al cuvîntului). De aceea tov. Akselrod, care vorbește de delimitarea noțiunilor de partid și de organizație, în primul rînd n-a ținut seama de această deosebire dintre sensul larg și sensul îngust al cuvîntului organizație, iar în al doilea rînd n-a observat că el însuși *a pus în aceeași oală* elementele organizate și cele neorganizate.

www.dacoromanica.ro

mocrat ? Şi Plehanov a dat singurul răspuns posibil la această întrebare : „Referirea lui Akselrod la exemplul deceniului al 8-lea al secolului trecut nu este concludentă. Atunci exista un centru bine organizat şi perfect disciplinat ; în jurul lui existau organizaţii de diferite categorii, create de el, iar ceea ce se afla în afara acestor organizaţii era haos şi anarhie. Elementele componente ale acestui haos îşi arogau titlul de membru de partid, dar de pe urma acestui lucru cauza nu se alegea cu nici un fel de foloase, ci numai cu ponoase. Nu trebuie să imităm anarhia acelui deceniu, ci s-o evităm". Rezultă, aşadar, că „acest principiu", pe care tov. Akselrod a vrut să-l prezinte drept principiu social-democrat, este în realitate *un principiu anarhist*. Pentru a putea răsturna această concluzie trebuie să dovedeşti *posibilitatea* controlului, a conducerii şi a disciplinei în afara organizaţiei, trebuie să dovedeşti *necesitatea* de a se recunoaşte „elementelor haosului" calitatea de membru de partid. Apărătorii formulării tov. Martov n-au dovedit şi nu puteau dovedi *nici una, nici alta*. Pentru a-şi ilustra teza, tov. Akselrod a luat cazul „unui profesor care se consideră social-democrat şi care se declară ca atare". Pentru a dezvolta pînă la capăt ideea cuprinsă în acest exemplu, tov. Akselrod ar fi trebuit să se întrebe în continuare : recunosc oare acestui profesor social-democraţii organizaţi calitatea de social-democrat ? Nepunînd această întrebare, tov. Akselrod a abandonat argumentarea la jumătatea drumului. Într-adevăr, una din două : sau social-democraţii organizaţi îi recunosc acestui profesor calitatea de social-democrat, – şi atunci de ce să nu fie încadrat într-una din organizaţiile social-democrate ? Numai în urma unei asemenea încadrări „declaraţiile" profesorului vor corespunde faptelor lui şi nu vor rămîne fraze goale (cum sînt de foarte multe ori declaraţiile făcute de profesori). Sau social-democraţii organizaţi *nu-i* recunosc acestui profesor calitatea de social-democrat, – şi atunci n-are nici un sens şi este chiar *dăunător* să i se dea dreptul de a purta titlul de membru de partid, titlu de onoare şi plin de răspundere. Totul se reduce, aşadar, la aplicarea consecventă a principiului organizării sau la consacrarea haosului şi anarhiei. Construim noi oare un partid pornind de la nucleul de *social-democraţi* deja constituit şi închegat care a organizat, de pildă, congresul partidului şi care trebuie să lărgească şi să

www.dacoromanica.ro

înmulțească diferitele organizații de partid, sau ne mulțumim cu *fraza* liniștitoare că toți cei care ne ajută sînt membri de partid ? „Dacă acceptăm formula lui Lenin – a continuat tov. Akselrod –, va trebui să aruncăm peste bord o parte din oamenii care, deși nu pot fi primiți direct în organizație, sînt totuși membri de partid". Confuzia de noțiuni de care voia să mă acuze tov. Akselrod apare aici cît se poate de clar la el însuși. El consideră admisă ideea că toți cei care ne ajută *sînt* membri de partid, în timp ce tocmai ea constituie obiectul controversei, iar oponenții abia trebuie *să dovedească* necesitatea și utilitatea unei asemenea interpretări. Care este conținutul acestei expresii, înspăimîntătoare la prima vedere : a arunca peste bord ? Dacă sînt considerați membri de partid numai membrii organizațiilor recunoscute ca organizații de partid, înseamnă că persoanele care nu pot intra „direct" în nici o organizație de partid au posibilitatea de a activa într-o organizație care nu face parte din partid, dar care îl sprijină. Prin urmare, nici vorbă nu poate fi de a arunca pe cineva peste bord, în sensul de a-l înlătura de la muncă, de la participarea la mișcare. Dimpotrivă, cu cît vor fi mai puternice organizațiile noastre de partid formate din social-democrați *adevărați*, cu cît mai puține șovăieli și oscilări vor exista *înăuntrul* partidului, cu atît mai largă, mai variată, mai bogată și mai fecundă va fi influența exercitată de partid asupra elementelor din *masa* muncitorească care-l înconjură și pe care el le conduce. Ar fi, într-adevăr, o mare greșeală să confundăm partidul, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare, cu întreaga clasă. Or, tocmai o astfel de confuzie (care la noi caracterizează economismul oportunist în general) face tov. Akselrod atunci cînd spune : „Noi creăm, desigur, în primul rînd o organizație formată din elementele cele mai active ale partidului, o organizație de revoluționari ; dar, din moment ce sîntem un partid de clasă, trebuie să avem grijă să nu lăsăm în afara partidului pe cei care i se alătură în mod conștient, deși, poate, nu prea activ". În primul rînd, printre elementele active ale partidului muncitoresc social-democrat se vor număra nu numai organizațiile de revoluționari, ci și *o serie întreagă* de organizații muncitorești recunoscute ca organizații de partid. În al doilea rînd, în baza cărui motiv și în virtutea cărei logici s-a putut conchide că, din moment ce sîntem un

www.dacoromanica.ro

partid de clasă, nu trebuie să facem deosebire între cei care *fac parte* din partid şi cei care i *se alătură ?* Dimpotrivă, tocmai pentru că există deosebiri în ceea ce priveşte nivelul de conştiinţă şi gradul de activitate, trebuie să facem o deosebire în ce priveşte gradul de apropiere de partid. Noi sîntem partidul clasei, şi de aceea *aproape întreaga clasă* (iar în timp de război, într-o perioadă de război civil, absolut întreaga clasă) trebuie să acţioneze sub conducerea partidului nostru, trebuie să i se alăture cît mai strîns ; dar ar însemna să dăm dovadă de manilovism şi de „codism" dacă ne-am închipui că în condiţiile capitalismului ar fi posibil ca aproape întreaga clasă sau chiar întreaga clasă să fie vreodată în stare să se ridice la nivelul de conştiinţă şi la gradul de activitate al detaşamentului ei de avangardă, al partidului ei social-democrat. Nici un social-democrat rezonabil nu s-a îndoit vreodată că în condiţiile capitalismului nici măcar organizaţia sindicală (mai primitivă, mai accesibilă conştiinţei păturilor neevoluate) nu e în stare să cuprindă aproape întreaga sau chiar întreaga clasă muncitoare. Dacă am uita deosebirea dintre detaşamentul de avangardă şi toate masele care se simt atrase spre el, dacă am uita datoria permanentă a detaşamentului de avangardă de *a ridica* la acest nivel înaintat pături din ce în ce mai largi, n-am face decît să ne înşelăm pe noi înşine, să închidem ochii asupra imensităţii sarcinilor noastre, să îngustăm aceste sarcini. Şi tocmai în felul acesta procedează aceia care şterg deosebirea dintre elementele alăturate partidului şi cele care fac parte din el, dintre elementele active, conştiente, şi cele care ne ajută.

A justifica dezlînarea organizatorică, confundarea organizării cu dezorganizarea, invocînd faptul că sîntem partidul clasei înseamnă a repeta greşeala lui Nadejdin, care confunda „problema filozofică şi social-istorică a «rădăcinilor» mişcării în «adîncuri» cu problema tehnică-organizatorică" („Ce-i de făcut ?", pag. 91) *. Şi această confuzie, care a pornit de la tov. Akselrod, a fost apoi de zeci de ori repetată de oratorii care au apărat formularea tov. Martov. „Cu cît titlul de membru de partid va fi mai răspîndit, cu atît va fi mai bine", spune tov. Martov, fără a explica însă ce foloase poate că aducă

* Vezi V. *I. Lenin*. Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 117. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

răspîndirea largă a unui *titlu* care nu corespunde conținutului. Se poate contesta oare că controlul asupra unor membri care nu fac parte dintr-o organizație de partid este o simplă ficțiune ? Răspîndirea largă a unei ficțiuni este dăunătoare, și nu folositoare. „Pe noi nu poate decît să ne bucure dacă fiecare grevist, fiecare demonstrant trimis în judecată pentru acțiunile sale se va putea declara membru de partid" (pag. 239). Așa să fie oare ? *Fiecare grevist* trebuie să aibă dreptul *de a se declara membru de partid ?* Prin această teză, tov. Martov își duce dintr-o dată la absurd greșeala, *coborînd* social-democratismul la nivelul grevismului și repetînd elucubrațiile Akimovilor. Pe noi nu poate decît să ne bucure dacă social-democrația reușește să conducă fiecare grevă, căci social-democrația are datoria directă și absolută de a conduce toate manifestările luptei de clasă a proletariatului, iar greva este una dintre cele mai adînci și mai puternice manifestări ale acestei lupte. Dar am fi codiști dacă am admite ca această formă primară de luptă, care ipso facto nu este decît o formă trade-unionistă, *să fie identificată* cu lupta multilaterală și conștientă a social-democrației. *Am legitima* în chip oportunist *o minciună vădită* dacă am acorda fiecărui grevist dreptul „de a se declara membru de partid", căci *într-o mulțime de cazuri* o asemenea „declarație" va fi pur și simplu *falsă*. Ar însemna să ne legănăm cu visuri maniloviste dacă am căuta să ne convingem pe noi înșine și să convingem și pe alții că, în condițiile de extremă fărîmițare, asuprire și îndobitocire care în societatea capitalistă va continua în mod inevitabil să apese asupra unor foarte largi pături de muncitori „neinstruiți", necalificați, *fiecare grevist* poate *fi* social-democrat și membru al partidului social-democrat. Tocmai exemplul *„grevistului"* ne arată deosebit de limpede deosebirea dintre *tendința revoluționară* de a conduce în spirit social-democrat fiecare grevă și *frazeologia oportunistă* care recunoaște *fiecărui* grevist calitatea de membru de partid. Sîntem partidul clasei în măsura în care conducem *efectiv* în spirit social-democrat aproape întreaga sau chiar întreaga clasă proletară, dar numai niște Akimovi pot conchide de aici că trebuie să identificăm *în vorbe* partidul și clasa.

„Nu mi-e frică de organizația conspirativă", spunea în aceeași cuvîntare tov. Martov, dar, adăuga el, „pentru mine or-

www.dacoromanica.ro

ganizația conspirativă are sens numai în măsura în care e înconjurată de un larg partid muncitoresc social-democrat" (pag. 239). Pentru a fi precis, el ar fi trebuit să spună : în măsura în care e înconjurată de o largă *mișcare* muncitorească social-democrată. Dar sub această formă, teza tov. Martov este nu numai incontestabilă, ci chiar de-a dreptul un truism. Mă opresc asupra acestui punct numai pentru că din truismul tov. Martov oratorii care au luat cuvîntul după el au făcut un argument foarte *uzitat și foarte vulgar*, și anume că Lenin vrea „să limiteze numărul membrilor de partid la numărul conspiratorilor". La această concluzie, care nu poate stîrni decît zîmbete, au ajuns și tov. Posadovski, și tov. Popov, iar atunci cînd și-au însușit-o Martînov și Akimov, a ieșit pe deplin la iveală adevăratul ei caracter, și anume caracterul de frază oportunistă. În prezent același argument este dezvoltat în noua „Iskră" de tov. Akselrod, care vrea să împărtășească publicului cititor noile concepții organizatorice ale noii redacții. Încă la congres, chiar în prima ședință la care s-a discutat problema paragrafului 1, observînd că adversarii mei vor să facă uz de această armă ieftină, am căutat să previn pe delegați, arătînd (pag. 240) că „nu trebuie să se creadă că organizațiile de partid trebuie să fie alcătuite numai din revoluționari de profesie. Noi avem nevoie de cele mai variate organizații de toate felurile, rangurile și nuanțele, începînd de la cele mai înguste și mai conspirative și terminînd cu cele mai largi și mai libere, lose Organisationen" *. E un adevăr atît de evident și de la sine înțeles, încît am socotit că este de prisos să mă opresc asupra lui. Dar în ziua de azi, cînd am fost trași înapoi în multe, foarte multe privințe, sînt nevoit „să repet" și aici „lucruri de mult cunoscute". În acest scop voi cita cîteva pasaje din „Ce-i de făcut ?" și din „Scrisoare către un tovarăș" :

„...Unui cerc de corifei cum sînt Alekseev și Mîșkin, Halturin și Jeleabov, sarcinile politice, în sensul cel mai real, în sensul cel mai practic al acestui cuvînt, îi sînt accesibile și îi sînt accesibile tocmai pentru că și în măsura în care propaganda lor fierbinte găsește ecou în masa care se deșteaptă spontan, în măsura în care energia lor clocotitoare este însu-

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

șită de clasa revoluționară și este sprijinită de energia acesteia" *. Pentru a fi un *partid* social-democrat trebuie să obținem *sprijinul clasei*. Nu partidul trebuie să înconjure organizația conspirativă, cum credea tov. Martov, ci clasa revoluționară, proletariatul, trebuie să înconjure partidul, care cuprinde atît organizații conspirative cît și organizații neconspirative.

...„Organizațiile muncitorilor pentru lupta economică trebuie să fie organizații sindicale. Orice muncitor social-democrat trebuie să sprijine în măsura posibilului aceste organizații și să acționeze intens în cadrul lor... Dar nu este cîtuși de puțin în interesul nostru să cerem ca membri ai uniunilor de breaslă să poată fi numai social-democrații : aceasta ar îngusta influența noastră asupra masei. Din uniunile de breaslă trebuie să facă parte orice muncitor care înțelege necesitatea unirii în vederea luptei împotriva patronilor și a guvernului. Nici chiar scopul uniunilor de breaslă nu ar putea fi atins dacă ele nu ar cuprinde pe toți cei ce sînt în stare să se ridice fie și numai pînă la această treaptă elementară de înțelegere, dacă aceste uniuni de breaslă n-ar fi organizații foarte *largi*. Și cu cît aceste organizații vor fi mai largi, cu atît mai largă va fi și influența noastră asupra lor, influență care se exercită nu numai prin dezvoltarea «spontană» a luptei economice, ci și prin înrîurirea directă, conștientă a membrilor socialiști ai uniunii asupra tovarășilor lor" (pag. 86) **. În treacăt fie zis, exemplul sindicatelor este deosebit de concludent pentru aprecierea controversatei probleme a paragrafului 1. Că sindicatele *trebuie* să activeze „sub controlul și conducerea" organizațiilor social-democrate, – în această privință nu pot exista două păreri în rîndurile social-democraților. Dar a recunoaște *pe această bază* tuturor membrilor sindicatelor dreptul de „a se declara" membri ai partidului social-democrat ar fi o absurditate vădită și ar însemna să ne expunem unei duble amenințări : pe de o parte, aceasta ar amenința *să îngusteze* amploarea mișcării sindicale și să slăbească solidaritatea muncitorilor pe acest teren, iar pe de altă parte ar deschide porțile partidului social-democrat în fața dezlînării

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 103. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 110—111. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

şi a şovăielii. Social-democraţia germană a avut prilejul să rezolve în practică o asemenea chestiune atunci cînd s-a produs cunoscutul incident în legătură cu comportarea zidarilor din Hamburg care lucrau în acord [104]. Social-democraţia n-a ezitat nici o clipă să declare că a fi spărgător de grevă este ceva necinstit din punctul de vedere al unui social-democrat, proclamînd implicit că conducerea şi sprijinirea grevelor este o sarcină primordială a *ei,* dar în acelaşi timp ea a respins tot atît de categoric cererea de a identifica interesele partidului cu interesele sindicatelor, *de a arunca pe umerii partidului răspunderea* pentru cutare sau cutare acţiuni ale diferitelor sindicate. Partidul trebuie să tindă şi va tinde să imprime sindicatelor spiritul său, să le supună influenţei sale, dar tocmai în interesul acestei influenţe el trebuie să facă o deosebire între elementele pe deplin social-democrate (care fac parte din partidul social-democrat) ale sindicatelor şi elementele mai puţin conştiente şi mai puţin active politiceşte, şi nu să le amestece laolaltă, cum vrea tov. Akselrod.

...„Centralizarea funcţiilor celor mai conspirative de către organizaţia de revoluţionari nu va slăbi, ci va face să crească amploarea şi va îmbogăţi conţinutul activităţii unei serii întregi de alte organizaţii, destinate să cuprindă un public cît mai larg, şi de aceea trebuie să fie cît mai puţin formal constituite cu putinţă şi cît mai puţin conspirative cu putinţă : sindicatele muncitoreşti, cercurile muncitoreşti pentru învăţămîntul de cultură generală şi pentru citire de literatură ilegală, cercurile socialiste, precum şi cercurile democratice din *toate* celelalte pături ale populaţiei etc. etc. Asemenea cercuri, sindicate şi organizaţii trebuie să existe pretutindeni în număr *cît mai mare* şi să aibă funcţiile cele mai felurite, dar este absurd şi dăunător ca ele să fie confundate cu organizaţia de *revoluţionari,* să se şteargă linia de demarcaţie dintre ele..." (pag. 96) *. Din aceste citate se vede cît de puţin îndreptăţit era tov. Martov să-mi atragă atenţia că organizaţia de revoluţionari trebuie să fie *înconjurată* de largi organizaţii muncitoreşti. Acest lucru a fost relevat de mine încă în „Ce-i de făcut ?", iar în „Scrisoare către un tovarăş" am dezvoltat această idee într-un mod mai concret. Cercurile de uzină –

* Op. cit., pag. 123.

www.dacoromanica.ro

scriam eu acolo – „sînt foarte importante pentru noi, căci forța principală a mișcării stă în organizarea muncitorilor de la uzinele *mari*, dat fiind că uzinele (și fabricile) mari înglobează acea parte a clasei muncitoare care nu numai că precumpănește numericeşte, dar precumpănește și mai mult prin influența ei, prin nivelul ei de dezvoltare și prin combativitatea ei. Fiecare uzină trebuie să fie un bastion al nostru... Subcomitetul de uzină trebuie să se străduiască să cuprindă toată uzina, un număr cît mai mare de muncitori într-o rețea de cercuri (sau agenți) de tot felul... Toate grupurile, cercurile, subcomitetele etc. trebuie să funcționeze ca instituții sau filiale ale comitetului. Unele dintre ele își vor exprima direct dorința de a intra în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și, *cu condiția aprobării* comitetului, vor intra în partid, își vor asuma (din însărcinarea comitetului sau de acord cu el) anumite funcții, se vor obliga să se supună dispozițiilor organelor de partid ; membrii tuturor acestor organizații *se vor bucura de aceleași drepturi* ca și *toți membrii de partid*, din rîndurile lor vor fi cooptați membri în comitet etc. Altele *nu vor intra* în P.M.S.D.R., ci vor funcționa ca cercuri organizate de membri de partid sau alăturate cutărui sau cutărui grup al partidului etc." (pag. 17–18) *. Din cuvintele subliniate de mine se vede foarte limpede că *ideea* paragrafului 1 în formularea pe care i-am dat-o eu este pe deplin exprimată în „Scrisoare către un tovarăș". Condițiile de admitere în partid sînt indicate aici în mod explicit : 1) un anumit grad de organizare și 2) aprobarea comitetului de partid. O pagină mai departe arăt, aproximativ, care grupuri și organizații trebuie (sau nu trebuie) să facă parte din partid și pentru care considerente : „Grupul de difuzare trebuie să aparțină Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și să cunoască un anumit număr de membri de partid și de persoane cu funcții în partid. Un grup care studiază condițiile profesionale de muncă și care elaborează diferitele categorii de revendicări profesionale nu trebuie să aparțină neapărat Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Un grup compus din studenți, ofițeri, funcționari care se ocupă cu studiul individual *cu participarea* unui membru sau a doi mem-

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 15, 17—18. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

bri de partid uneori nici nu trebuie să ştie că aceştia din urmă fac parte din partid etc." (pag. 18–19) *.

Iată deci încă un material de natură să ilustreze chestiunea „vizierei ridicate" ! În timp ce formula din proiectul tov. Martov nici nu se ocupă de relaţiile dintre partid şi organizaţii, eu am arătat cu aproape un an înainte de congres că unele organizaţii trebuie să facă parte din partid, iar altele nu. În „Scrisoare către un tovarăş" apare deja clar ideea pe care eu am susţinut-o la congres. În mod concret, lucrurile ar putea fi înfăţişate în felul următor. După gradul de organizare în general şi după gradul de conspirativitate al organizaţiei în special se pot distinge aproximativ următoarele categorii : 1) organizaţii de revoluţionari ; 2) organizaţii muncitoreşti cît mai largi şi mai variate (mă limitez numai la clasa muncitoare, presupunînd ca ceva de la sine înţeles că, în anumite condiţii, vor intra aici şi anumite elemente din alte clase). Aceste două categorii alcătuiesc partidul. Apoi 3) organizaţii muncitoreşti care se alătură partidului ; 4) organizaţii muncitoreşti care nu se alătură partidului, dar care în fapt se supun controlului şi conducerii lui ; 5) elementele neorganizate ale clasei muncitoare, care în parte se supun şi ele conducerii social-democrate, cel puţin ori de cîte ori au loc manifestări mai importante ale luptei de clasă. Iată aproximativ cum se prezintă lucrurile din punctul meu de vedere. Dimpotrivă, din punctul de vedere al tov. Martov, limitele partidului rămîn complet neprecizate, căci „orice grevist" se poate „declara membru de partid". Care este folosul acestei situaţii confuze ? Larga răspîndire a „titlului" de membru de partid. Dezavantajul ei este că introduce ideea *dezorganizatoare* a confundării clasei cu partidul.

Pentru a ilustra tezele generale formulate de noi este necesar să mai aruncăm o privire fugară asupra dezbaterilor care au urmat la congres în legătură cu § 1. Tov. Bruker (spre marea satisfacţie a tov. Martov) se pronunţă pentru formula mea ; dar alianţa *sa* cu mine, spre deosebire de aceea a tov. Akimov cu Martov, se dovedeşte a fi bazată pe o neînţelegere. Tov. Bruker „nu este de acord cu întregul statut şi cu întregul lui spirit" (pag. 239) şi apără formula mea *ca bază*

* Op. cit., pag. 19.

www.dacoromanica.ro

a democratismului dorit de partizanii lui „Rabocee Delo". Tov. Bruker nu s-a ridicat încă la ideea că lupta politică te obligă uneori să alegi *răul cel mai mic ;* tov. Bruker n-a observat că la un congres ca al nostru este inutil să aperi democratismul. Tov. Akimov s-a arătat mai perspicace. El a pus foarte just chestiunea, declarînd că „tovarășii Martov și Lenin discută în contradictoriu : care (dintre formulări) va contribui mai bine la atingerea țelului lor comun" (pag. 252). „Bruker și cu mine – continuă el – vrem s-o alegem pe aceea *care va contribui mai puțin la atingerea acestui țel.* De aceea aleg formularea propusă de Martov". Și tov. Akimov a explicat sincer că, după părerea sa, „însuși țelul lor" (adică țelul urmărit de Plehanov, de Martov și de mine : crearea unei organizații conducătoare formate din revoluționari) este „irealizabil și dăunător" ; el susține, ca și tov. Martînov *, ideea economiștilor că nu este nevoie de o „organizație de revoluționari". El este „ferm convins că viața va irupe totuși în organizația noastră de partid, indiferent dacă îi veți bara drumul cu formula lui Martov sau cu aceea a lui Lenin". N-ar merita să ne oprim asupra acestei concepții „codiste" despre „viață" dacă n-am fi întîlnit-o și la tov. Martov. A doua cuvîntare a tov. Martov (pag. 245) este în general atît de interesantă, încît merită să fie analizată amănunțit.

Primul argument al tov. Martov : controlul organizațiilor de partid asupra membrilor de partid neîncadrați în organizații „este realizabil în măsura în care comitetul, încredințînd cuiva o anumită funcție, are posibilitatea de a supraveghea îndeplinirea ei" (pag. 245). Această teză este cît se poate de caracteristică, deoarece ea „trădează", dacă ne putem exprima astfel, *cui* îi este necesară și cui îi va servi *în realitate* formularea lui Martov : unor intelectuali izolați sau grupurilor muncitorești și maselor muncitorești ? Adevărul e că formula

* Tov. Martînov, de altfel, vrea să se deosebească de tov. Akimov, vrea să demonstreze că „complotist" n-ar avea înțelesul de „conspirativ", că deosebirea dintre aceste cuvinte ar ascunde o deosebire de noțiuni. Dar nici tov. Martînov, nici tov. Akselrod, care calcă acuma pe urmele lui, n-au explicat în ce constă aceasta deosebire. Tov. Martînov „se face" că nu știe că în „Ce-i de făcut ?", de pildă (ca și în „Sarcini" (vezi *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 427—463. — *Nota red.),* m-am exprimat categoric împotriva *„restrîngerii* luptei politice la limitele unui complot". Tov. Martînov vrea să determine pe ascultătorii săi *să uite* că aceia pe care îi combăteam *nu vedeau* necesitatea unei *organizații de revoluționari,* așa cum tov. Akimov nu o vede nici astăzi.

www.dacoromanica.ro

lui Martov poate fi interpretată în două feluri : 1) are dreptul de *„a se declara"* (sînt chiar cuvintele tov. Martov) membru de partid oricine dă partidului în mod regulat un concurs personal, sub conducerea uneia dintre organizaţiile lui ; 2) orice organizaţie de partid *are dreptul de a recunoaşte* calitatea de membru de partid oricui îi dă în mod regulat un concurs personal, sub conducerea ei. Numai prima interpretare dă, într-adevăr, „fiecărui grevist" posibilitatea de a se intitula membru de partid şi, de aceea, *numai această interpretare* a cucerit dintr-o dată inimile Liberilor, Akimovilor şi Martînovilor. Dar această interpretare nu este, evident, decît o frază goală, deoarece înglobează toată clasa muncitoare, făcînd să dispară deosebirea dintre partid şi clasă ; a controla şi a conduce pe „fiecare grevist" – despre aşa ceva se poate vorbi numai „simbolic". Iată de ce, în a doua sa cuvîntare, tov. Martov a alunecat imediat spre interpretarea a doua (deşi, în paranteză fie zis, *ea a fost de-a dreptul dezaprobată de congres,* care a respins rezoluţia lui Kostici [105], pag. 255) : comitetul va încredinţa funcţii şi va supraveghea îndeplinirea lor. Desigur, asemenea sarcini speciale nu vor fi niciodată încredinţate *masei* muncitorilor, *miilor* de proletari (despre care vorbesc tov. Akselrod şi tov. Martînov) ; ele vor fi de cele mai multe ori încredinţate tocmai *profesorilor* de care amintea tov. Akselrod, *liceenilor* care îi preocupau pe tov. Liber şi pe tov. Popov (pag. 241), *tineretului revoluţionar* la care se referea tov. Akselrod în a doua sa cuvîntare (pag. 242). Într-un cuvînt, formula tov. Martov ori va rămîne literă moartă, o frază goală, ori va folosi mai ales şi aproape exclusiv *„intelectualilor pe de-a-ntregul pătrunşi de individualism burghez"* şi care nu doresc să intre în organizaţie. *În vorbe,* formula lui Martov apără interesele păturilor largi ale proletariatului ; *în fapt,* ea va servi interesele *intelectualilor burghezi,* care detestă disciplina şi organizarea proletară. Nimeni nu se va încumeta să nege că, privită în ansamblu, *intelectualitatea, ca pătură deosebită* a societăţii capitaliste contemporane, se caracterizează *tocmai prin individualismul ei* şi prin incapacitatea de a se supune disciplinei şi organizării (comp., de pildă, cunoscutele articole ale lui Kautsky despre intelectualitate) ; aceasta este, între altele, ceea ce deosebeşte în rău această pătură socială în comparaţie cu proletariatul ;

www.dacoromanica.ro

aceasta este una dintre cauzele prin care se explică nestatornicia și moliciunea de intelectual, care au asupra proletariatului repercusiuni atît de frecvente ; și această particularitate a intelectualilor este strîns legată de condițiile lor de viață, de condițiile în care-și cîștigă existența, condiții care în multe, foarte multe privințe se apropie de *condițiile de trai ale micii burghezii* (munca de unul singur sau în colective foarte mici etc.). În sfîrșit, nu este întîmplător nici faptul că tocmai apărătorii formulei lui Martov au trebuit să folosească exemplul cu profesorii și liceenii ! În controversele asupra paragrafului 1 nu partizanii unei largi lupte proletare s-au ridicat împotriva partizanilor unei organizații radicale conspirative, cum își închipuiau tovarășii Martînov și Akselrod, ci adepții *individualismului intelectualist burghez* s-au ciocnit cu partizanii *organizării și disciplinei proletare.*

Tov. Popov a spus : „Pretutindeni, la Petersburg, ca și la Nikolaev sau la Odesa, după mărturia reprezentanților acestor orașe, sînt zeci de muncitori care răspîndesc publicațiile noastre, care fac agitație prin viu grai, dar care nu pot fi membri ai organizației. Ei pot figura în organizație, dar nu pot fi considerați membri" (pag. 241). De ce nu pot fi membri ai organizației ? Acesta e secretul tov. Popov. Am citat mai sus un pasaj din „Scrisoare către un tovarăș" în care se arată că tocmai includerea în organizație a tuturor acestor muncitori (nu cu zecile, ci cu sutele) este posibilă și necesară și că multe, foarte multe dintre aceste organizații pot și trebuie să facă parte din partid.

Al doilea argument al tov. Martov : „Pentru Lenin nu există în partid alte organizații decît cele de partid"... Foarte just !... „Dimpotrivă, în ce mă privește, cred că trebuie să existe asemenea organizații. Viața creează și înmulțește organizațiile mai repede decît reușim noi să le includem în ierarhia organizației noastre combative de revoluționari de profesie"... Această afirmație este greșită din două puncte de vedere : 1) „viața" creează mult mai puține organizații eficiente de revoluționari decît ne trebuie nouă, decît are nevoie mișcarea muncitorească ; 2) partidul nostru trebuie să fie o ierarhie care să cuprindă nu numai organizații de re-

www.dacoromanica.ro

voluționari, ci și o masă de organizații muncitorești... „Lenin crede că Comitetul Central va confirma ca organizații de partid numai pe acelea care vor fi absolut sigure din punct de vedere principial. Dar tov. Bruker înțelege foarte bine că viața (sic !) își va impune cerințele și că, pentru a nu lăsa în afara partidului o mulțime de organizații, Comitetul Central va trebui să le confirme, în pofida caracterului lor nu în totul sigur ; tocmai de aceea se raliază tov. Bruker la punctul de vedere al lui Lenin"... Iată, într-adevăr, o mostră de concepție codistă despre „viață" ! Desigur, dacă Comitetul Central ar fi *necesarmente* compus din oameni care nu se călăuzesc după propria lor părere, ci după ceea ce vor spune alții (vezi incidentul cu Comitetul de organizare), atunci „viața" și-ar „impune cerințele" în sensul că elementele cele mai înapoiate ale partidului ar ajunge să precumpănească *(cum s-a și întîmplat acum, cînd elementele înapoiate au format „minoritatea" partidului).* Dar nu se poate aduce nici un motiv *rațional* care să oblige un Comitet Central *inteligent* să introducă în partid elemente „nesigure". Referindu-se la „viața" care „generează" elemente nesigure, tov. Martov nu face decît să arate cît se poate de clar caracterul oportunist al planului său de organizare !... „Eu însă cred – continuă el – că, dacă o asemenea organizație (nu întru totul sigură) se declară gata să accepte programul și controlul partidului, noi putem s-o introducem în partid, fără ca prin aceasta să facem din ea o organizație de partid. Aș considera ca un mare triumf al partidului nostru dacă, de pildă, o uniune de «independenți» ar declara că adoptă punctul de vedere al social-democrației și programul ei, și că intră în partid, ceea ce nu înseamnă însă că noi includem această uniune în organizația de partid"... Iată cîtă confuzie creează formula lui Martov : organizații fără partid care fac parte din partid ! Imaginați-vă o clipă schema *lui :* partidul = 1) organizații de revoluționari + 2) organizații muncitorești recunoscute ca organizații de partid + 3) organizații muncitorești nerecunoscute ca organizații de partid (compuse mai ales din „independenți") + 4) persoane izolate care îndeplinesc diferite funcții: profesori, liceeni etc. + 5) „fiecare grevist". Alături de acest

www.dacoromanica.ro

plan admirabil nu am putea pune decît cuvintele tov. Liber : „Sarcina noastră nu este numai să organizăm o organizație (!!) ; noi putem și trebuie să organizăm un partid" (pag. 241). Da, desigur, noi avem posibilitatea și datoria să facem acest lucru, dar pentru a-l putea face nu trebuie să rostim cuvinte lipsite de sens despre „organizarea de organizații", ci trebuie *să cerem expres* membrilor de partid să lucreze efectiv pentru *organizare.* Să vorbești despre „organizarea partidului" și să aperi camuflarea dezorganizării și a haosului sub paravanul cuvîntului partid înseamnă să îndrugi vorbe goale.

„Formularea noastră – spune tov. Martov – exprimă tendința ca între organizația de revoluționari și masă să existe o serie de organizații". Ba tocmai că nu. Formula lui Martov *nu exprimă* această tendință cu adevărat obligatorie, deoarece ea *nu stimulează organizarea,* nu conține cerința organizării, nu face deosebire între ceea ce este organizat și ceea ce este neorganizat. Ea nu dă decît un *titlu* *, și în legătură cu aceasta, fără să vrem, ne aducem aminte de cuvintele tov. Akselrod : „Prin nici un fel de decrete nu li se poate interzice lor (cercurilor tineretului revoluționar etc.) și nici unor persoane

* La congresul Ligii, tov. Martov a invocat în sprijinul formulării propuse de el încă un argument, care nu merită decît să fie luat în rîs. „Am putea să arătăm că — spunea el —, interpretată literal, formula lui Lenin exclude posibilitatea ca *agenții Comitetului Central* să facă parte din partid, deoarece ei nu formează o organizație" (pag. 59). Acest argument a fost întîmpinat cu *rîsete* și la congresul Ligii, după cum menționează procesele-verbale. Tov. Martov crede că „dificultatea" semnalată de el poate fi rezolvată numai prin aceea ca agenții Comitetului Central să facă parte din „organizația Comitetului Central". Dar nu despre asta e vorba. E vorba de faptul că, prin exemplul său, tov. Martov a arătat cît se poate de clar *că nu înțelege cîtuși de puțin ideea paragrafului 1* și ne-a dat o mostră de critică buchercască, care într-adevăr nu merită decît să fie luată în rîs. Din punct de vedere *formal* ar fi suficient să se creeze „o organizație a agenților Comitetului Central", să se întocmească o *hotărîre* cu privire la includerea ei în partid, pentru ca „dificultatea" care i-a pricinuit tov. Martov atîta bătaie de cap să dispară imediat. Dar *ideea* paragrafului 1 în formularea propusă de mine constă tocmai în *îmboldul* : „organizați-vă !", în *asigurarea* unui control *real* și a unei conduceri *reale. În fond* este ridicolă însăși întrebarea dacă agenții Comitetului Central fac sau nu fac parte din partid, deoarece controlul *real* asupra activității lor este pe deplin și fără doar și poate asigurat *prin însuși faptul că sînt numiți în funcții de agenți,* prin însuși faptul că sînt menținuți în aceste funcții. Aici, așadar, nici vorbă nu poate fi de vreo confuzie între organizat și neorganizat (rădăcina greșelii din formularea propusă de tov. Martov). Formula tov. Martov nu este bună pentru că ea permite oricărui oportunist, oricărui palavragiu, oricărui „profesor" și oricărui „liceean" *să se declare* membru de partid. În zadar încearcă tov. Martov *să ne abată atenția* de la acest *calcîi al lui Achile* al formulării sale, invocînd exemple în care ni i nu poate fi vorba ca cineva să-și atribuie singur calitatea de membru de partid, să se declare singur membru de partid.

www.dacoromanica.ro

izolate să-şi zică social-democraţi" (un adevăr incontestabil !) „şi chiar să se considere ca făcînd parte din partid"... asta *nu mai e de loc adevărat !* Nu putem interzice şi nici *nu are vreun rost* să interzicem cuiva să-şi zică social-democrat, deoarece *în mod nemijlocit* acest cuvînt nu exprimă decît un sistem de convingeri, iar nu şi anumite relaţii organizatorice. Dar putem interzice şi trebuie să interzicem unor cercuri şi persoane „să se considere ca făcînd parte din partid" atunci cînd aceste cercuri şi persoane dăunează cauzei partidului, îl demoralizează sau îl dezorganizează. Ar fi ridicol să vorbim despre *partid* ca un tot întreg, ca unitate politică, dacă el n-ar avea posibilitatea „să interzică prin decret" unui cerc „să se considere parte a întregului" ! Ce rost ar avea atunci să stabilim modalitatea şi condiţiile excluderii din partid ? Tov. Akselrod a dus în mod vădit la absurd greşeala fundamentală a tov. Martov ; el a transformat chiar această greşeală într-o *teorie oportunistă* cînd a adăugat : „în formularea lui Lenin, § 1 este în directă contradicţie principială cu însăşi esenţa (!!), cu sarcinile partidului social-democrat al proletariatului" (pag. 243). Aceasta înseamnă nici mai mult nici mai puţin că a avea faţă de partid cerinţe mai înalte decît faţă de clasă înseamnă să fii în contradicţie principială cu însăşi esenţa sarcinilor proletariatului. Nu-i de mirare că Akimov a apărat din răsputeri o asemenea *teorie.*

Ca să fim drepţi, trebuie să relevăm că tov. Akselrod, care *acum* doreşte să facă din această formulare greşită şi vădit înclinată spre oportunism germenele unor concepţii *noi,* la congres s-a declarat, dimpotrivă, gata „să cadă la învoială", spunînd : „Dar observ că bat într-o uşă deschisă"... (eu observ acest lucru şi în noua „Iskră")... „deoarece cu cercurile sale periferice, considerate ca părţi ale organizaţiei de partid, tov. Lenin vine în întîmpinarea cerinţelor mele"... (şi nu numai cu cercurile periferice, ci şi cu uniunile muncitoreşti de tot felul : vezi pag. 242 din procesele-verbale, cuvîntarea tov. Strahov, precum şi sus-citatele pasaje din „Ce-i de făcut ?" şi din „Scrisoare către un tovarăş")... „Mai rămîn persoanele izolate, dar şi aici am putea cădea la învoială". Am răspuns tov. Akselrod că, în general vorbind, n-aş avea nimic împo-

www.dacoromanica.ro

trivă să cădem la învoială *, și trebuie să explic acum ce sens au avut aceste cuvinte. În privința persoanelor izolate, a tuturor acestor profesori, liceeni etc., aș fi cel mai puțin dispus să consimt la concesii ; dar dacă s-a ivit vreo îndoială în privința organizațiilor muncitorești, aș consimți (deși, după cum am dovedit mai sus, aceste îndoieli sînt complet lipsite de temei) să adaug la § 1 în formularea mea o notă care să aibă cam următorul conținut : „Organizațiile muncitorești care recunosc programul și statutul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia trebuie să fie primite în număr cît mai mare printre organizațiile de partid". Desigur, strict vorbind, un asemenea deziderat nu-și are locul într-un statut, care trebuie să se limiteze la definiții juridice, ci în comentarii explicative, în broșuri (și am arătat deja că, cu mult înainte de statut, eu am dat asemenea explicații în broșurile mele) ; dar o astfel de notă n-ar conține cel puțin nici urmă de idei *greșite* în stare să ducă la dezorganizare, nici urmă de raționamente *oportuniste* ** și de *„concepții anarhiste"* de felul celor cuprinse, fără îndoială, în formularea propusă de tov. Martov.

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

** Printre aceste raționamente, care apar în mod inevitabil atunci cînd se fac încercări de a motiva formula lui Martov, se numără îndeosebi fraza tov. Trotki (pag. 248 și 346) cum că „oportunismul este generat de cauze mai complexe (sau : este determinat de cauze mai profunde) decît un punct sau altul din statut ; el este generat de nivelul relativ de dezvoltare al democrației burgheze și al proletariatului"... Aici nu interesează dacă anumite puncte din statut ar putea genera manifestări de oportunism ; ceea ce importă nici e să făurim cu ajutorul lor o armă, mai mult sau mai puțin ascuțită, împotriva oportunismului. Cu cît cauzele lui sînt mai adînci, cu atît această armă trebuie să fie mai ascuțită. De aceea, *a justifica* prin „cauzele adînci" ale oportunismului o formulare care-i deschide porțile înseamnă a da dovadă de codism de cea mai pură speță. Cînd tov. Trotki era împotriva tov. Liber, el înțelegea că statutul exprimă „neîncrederea organizată" a întregului față de parte, a detașamentului de avangardă față de detașamentul înapoiat ; dar cînd tov. Trotki a trecut de partea lui Liber, el a uitat acest lucru și a început chiar să justifice prin „cauze complexe", prin „nivelul de dezvoltare al proletariatului" etc. *slăbiciunea* și inconsecvența proprie felului în care *noi* organizăm această neîncredere (față de oportunism). Un alt argument al tov. Trotki : „Tineretului intelectual organizat într-un fel sau altul îi este mai ușor *să se înscrie* (subliniat de mine) în listele partidului". Exact. Tocmai de aceea păcătuiește prin ambiguitate intelectualistă formularea care permite chiar și elementelor neorganizate *să se declare* membri de partid, iar nu formularea mea, care *exclude* dreptul de a „se înscrie" în liste. Tov Trotki spune că, dacă Comitetul Central „nu recunoaște" organizațiile de oportuniști, aceasta se explică numai prin caracterul persoanelor care le compun, și că din moment ce aceste persoane, ca individualități politice, sînt cunoscute, înseamnă că nu sînt periculoase, deoarece pot fi îndepărtate printr-un boicot general al partidului. Acest lucru e adevărat numai în cazurile cînd cineva trebuie *să fie îndepărtat din partid* (și nici atunci nu e decît pe jumătate

www.dacoromanica.ro

Expresia din urmă, pe care am reprodus-o în ghilimele, aparţine tov. Pavlovici, care pe bună dreptate a calificat drept *anarhism* recunoaşterea unor membri „care *nu sînt răspunzători* şi care *se consideră* singuri membri de partid". „Tradusă în limbajul curent" – explica tov. Pavlovici tovarăşului Liber formularea mea –, ea înseamnă : „dacă vrei să fii membru de partid, trebuie să recunoşti de asemenea, şi nu numai în mod platonic, relaţiile organizatorice". Oricît de simplă ar fi această „traducere", ea s-a dovedit a nu fi de prisos (cum au arătat evenimentele de după congres) nu numai pentru diferiţii profesori şi liceeni dubioşi, ci şi pentru membri de partid dintre cei mai autentici, pentru oameni care stau în fruntea partidului... Nu mai puţin just a relevat tov. Pavlovici contradicţia dintre formula tov. Martov şi teza incontestabilă a socialismului ştiinţific pe care a citat-o într-un chip atît de nepotrivit acelaşi tov. Martov. „Partidul nostru este exponentul conştient al unui proces inconştient". Exact. Tocmai de aceea este greşit să tindem ca „fiecare grevist" să se poată intitula membru de partid ; căci dacă „fiecare grevă" n-ar fi numai expresia spontană a puternicului instinct de clasă şi a luptei de clasă care duce inevitabil la revoluţia socială, ci *expresia conştientă* a acestui proces, atunci... atunci greva generală n-ar fi o frază anarhistă, atunci partidul nostru *ar cuprinde* imediat, dintr-o dată, întreaga clasă muncitoare şi, în consecinţă, ar termina dintr-o dată şi cu *întreaga societate burgheză*. Pentru a fi *în fapt* un exponent conştient, partidul trebuie să elaboreze relaţii organizatorice care *să asigure un anumit nivel* de conştiinţă şi care să ridice în mod sistematic

adevărat, deoarece un partid organizat *îndepărtează* prin vot, şi nu prin boicot). Dar e întru totul neadevărat în cazurile, mult mai frecvente, în care e lipsit de sens *să* se ia măsuri de *îndepărtare* şi e de ajuns să se ia măsuri de *control*. În vederea controlului, în anumite condiţii Comitetul Central poate *în mod deliberat* să includă în partid o organizaţie care nu e întru totul sigură, dar care e capabilă să activeze, pentru a o pune astfel la încercare, pentru a încerca *s-o îndrumeze pe calea adevărului*, pentru a paraliza prin conducerea lui devierile ei parţiale etc. O asemenea includere nu este periculoasă *dacă* în genere *„înscrierea"* în listele partidului nu este admisă. O asemenea includere va fi adesea folositoare pentru exprimarea (şi discutarea) deschisă, controlată, *făcută cu simţ de răspundere*, a unor concepţii greşite şi a unei tactici greşite. „Dar dacă definiţiile juridice trebuie să corespundă relaţiilor reale, formula tov. Lenin trebuie să fie respinsă", spune tov. Troţki, vorbind din nou ca un oportunist. Relaţiile reale nu sînt moarte, ci trăiesc şi se dezvoltă. Definiţiile juridice pot corespunde dezvoltării progresive a acestor relaţii, dar (dacă nu sînt bune) pot „corespunde", de asemenea, unui regres sau unei stagnări. Acesta din urmă este tocmai „cazul" tov. Martov.

www.dacoromanica.ro

acest nivel. „Dacă e vorba să mergem pe calea lui Martov – spunea tov. Pavlovici –, trebuie, în primul rînd, să scoatem punctul referitor la recunoaşterea *programului*, căci pentru a recunoaşte programul trebuie să ţi-l însuşeşti şi să-l înţelegi... Recunoaşterea programului implică un destul de înalt nivel de conştiinţă politică". Nu vom admite niciodată ca *sprijinirea* social-democraţiei, *participarea* la lupta condusă de ea *să fie* în mod artificial *limitată* prin cerinţe de un fel sau altul (însuşire, înţelegere etc.), deoarece, prin simplul fapt al manifestării sale, însăşi această *participare* ridică şi nivelul de conştiinţă şi instinctele organizatorice ; dar din moment ce *ne-am unit într-un partid* pentru a duce o muncă metodică, trebuie să ne preocupăm de asigurarea acestui caracter metodic.

Că avertismentul tov. Pavlovici în ceea ce priveşte programul n-a fost de prisos, este un lucru care a ieşit la iveală *imediat*, în cursul *aceleiaşi* şedinţe. Tovarăşii Akimov şi Liber, cu al căror sprijin a fost adoptată formularea lui Martov *, şi-au dat *imediat* arama pe faţă, cerînd (pag. 254–255) să se prevadă că (pentru dobîndirea „calităţii de membru" al partidului) nici programul nu trebuie să fie recunoscut decît în mod platonic, în „principiile lui fundamentale". „Propunerea tov. Akimov este perfect logică din punctul de vedere al tov. Martov", a observat tov. Pavlovici. Din păcate, procesele-verbale nu ne arată *cîte* voturi a întrunit această propunere a lui Akimov. După toate probabilităţile, nu mai puţin de şapte voturi (cei cinci bundişti, Akimov şi Bruker). Şi tocmai plecarea de la congres a unui număr de *şapte* delegaţi a făcut ca „majoritatea compactă" (antiiskriştii, „centrul" şi martoviştii) care începuse să se alcătuiască în legătură cu § 1 al statutului să se transforme într-o minoritate compactă ! Tocmai plecarea acestor *şapte* delegaţi a dus la respingerea propunerii privind confirmarea vechii redacţii,

* Această formulare a întrunit 28 de voturi pentru, faţă de 22 contra. Din cei opt antiiskriştii, şapte au fost pentru Martov şi unul pentru mine. Fără sprijinul oportuniştilor, tov. Martov n-ar fi putut obţine adoptarea formulării sale oportuniste. (La congresul Ligii, tov. Martov a încercat, într-o manieră cît se poate de nefericită, să conteste acest fapt neîndoios, limitîndu-se în mod inexplicabil numai la voturile bundiştilor şi uitînd de Akimov şi de prietenii lui, sau, mai bine zis, aducîndu-şi aminte de ei *numai* atunci cînd acest lucru putea să-i servească împotriva mea, de exemplu faptul că tov. Bruker a fost de acord cu mine.)

www.dacoromanica.ro

la această așa-zisă revoltătoare încălcare a „continuității" în conducerea „Iskrei" ! Acest original *grup de șapte* era singura salvare și chezășie a „continuității" „Iskrei" ; el era alcătuit din toți bundiștii plus Akimov și Bruker, adică tocmai din delegații care au votat împotriva *motivelor* recunoașterii „Iskrei" ca Organ Central, tocmai din delegații al căror oportunism a fost de zeci de ori relevat de congres, și în special de Martov și de Plehanov, în problema *atenuării* cerințelor paragrafului 1 în ceea ce privește recunoașterea programului. „Continuitatea" „Iskrei" păzită de antiiskriști ! – ne apropiem de *începutul* tragicomediei la care am asistat după congres.

* * *

Gruparea voturilor în problema paragrafului 1 din statut a dat la iveală un fenomen întru totul analog cu acela care a avut loc în incidentul cu egalitatea limbilor : de majoritatea iskristă se desprinde o pătrime (aproximativ) din numărul membrilor ei, ceea ce face posibilă victoria antiiskriștilor, urmați de „centru". Există, firește, și în cazul de față voturi izolate care strică armonia perfectă a tabloului : la o adunare atît de mare cum a fost congresul nostru era inevitabil să se găsească „elemente răzlețe" care nimeresc cînd într-o tabără, cînd într-alta, mai ales într-o problemă ca aceea a paragrafului 1, în care adevăratul caracter al divergenței abia începuse să se contureze și mulți *nu reușeau pur și simplu să-și dea seama despre ce anume este vorba* (dat fiind că această problemă nu fusese prelucrată în prealabil în literatura de partid). De majoritatea iskristă s-au desprins 5 voturi (Rusov și Karski cu cîte două voturi și Lenski cu un vot) ; în același timp i s-au alăturat un antiiskrist (Bruker) și trei delegați din rîndurile centrului (Medvedev, Egorov și Țarev), ceea ce a făcut ca ea să aibă în total 23 de voturi (24–5+4), cu un vot mai puțin decît la gruparea finală a voturilor cu prilejul alegerii instituțiilor centrale. *Majoritatea de voturi i-au asigurat-o lui Martov antiiskriștii,* dintre care 7 s-au pronunțat în favoarea lui și unul în favoarea mea (și dintre delegații „centrului" șapte au fost pentru formularea lui Martov și trei pentru formularea mea). În felul acesta *a început să*

www.dacoromanica.ro

se formeze coaliţia minorităţii iskriştilor cu antiiskriştii şi cu „centrul", coaliţie care a constituit minoritatea compactă de la sfîrşitul congresului şi din perioada de după el. Greşeala politică a lui Martov şi a lui Akselrod – care, în formularea paragrafului 1 şi îndeosebi în apărarea acestei formulări, au făcut, *fără îndoială, un pas spre oportunism şi spre individualismul anarhic* – a ieşit îndată la iveală şi cît se poate de pregnant datorită arenei libere şi deschise a congresului, manifestîndu-se în faptul că elementele cele mai nestatornice şi cele mai puţin consecvente pe plan principial şi-au folosit imediat toate forţele pentru a lărgi fisura, spărtura care se ivise în concepţiile social-democraţiei revoluţionare. Faptul că la congres lucrau laolaltă oameni care în domeniul organizatoric urmăreau deschis *scopuri diferite* (vezi cuvîntarea lui Akimov) a determinat îndată pe adversarii *principiali* ai planului nostru organizatoric şi ai statutului nostru să sprijine greşeala tov. Martov şi tov. Akselrod. Iskriştii care şi în această problemă au rămas credincioşi concepţiilor social-democraţiei revoluţionare s-au văzut puşi *în minoritate.* Aceasta este o împrejurare extrem de *importantă,* căci fără lămurirea ei nu poate fi cîtuşi de puţin înţeleasă nici lupta purtată în jurul diferitelor prevederi ale statutului, nici lupta purtată în jurul componenţei Organului Central şi a Comitetului Central.

j) NEVINOVATELE VICTIME ALE FALSEI ACUZAŢII DE OPORTUNISM

Înainte de a trece la dezbaterile următoare în legătură cu statutul este necesar ca, pentru clarificarea divergenţei noastre în problema componenţei instituţiilor centrale, să ne ocupăm de şedinţele *neoficiale* ţinute de organizaţia „Iskrei" în timpul congresului. Ultima şi cea mai importantă dintre aceste patru şedinţe a avut loc *imediat după* votarea § 1 al statutului ; în felul acesta, scindarea organizaţiei „Iskrei", care s-a produs la această şedinţă, a fost şi în ordine cronologică şi pe plan logic condiţia preliminară a luptei care a urmat.

www.dacoromanica.ro

Şedinţele neoficiale ale organizaţiei „Iskrei" * au început să se ţină curînd după incidentul cu Comitetul de organizare, incident care a prilejuit o luare în discuţie a eventualelor candidaturi pentru Comitetul Central. Se înţelege de la sine că, dată fiind desfiinţarea mandatelor imperative, aceste şedinţe aveau un caracter pur consultativ şi nu obligau pe nimeni ; cu toate acestea însă, ele au avut un rol enorm. Alegerea Comitetului Central prezenta mari dificultăţi pentru delegaţii care nu cunoşteau nici numele conspirative, nici activitatea internă a organizaţiei „Iskrei" – organizaţie care a făurit unitatea de fapt a partidului şi a exercitat acea conducere a mişcării practice care a constituit unul dintre motivele recunoaşterii oficiale a „Iskrei". Am văzut mai înainte că, atîta timp cît au fost uniţi, iskriştii au avut pe deplin asigurată la congres o majoritate impunătoare de aproximativ $^3/_5$ din voturi, lucru pe care toţi delegaţii îl înţelegeau cît se poate de clar. Toţi iskriştii se aşteptau ca *organizaţia „Iskrei"* să recomande o anumită componenţă a Comitetului Central, şi nimeni dintre membrii acestei organizaţii n-a făcut vreo obiecţie împotriva discutării prealabile, în cadrul ei, a componenţei Comitetului Central, nimeni n-a pomenit vreodată de o confirmare a întregului Comitet de organizare, adică de transformarea lui în Comitet Central, nimeni n-a propus *nici măcar o eventuală consfătuire* cu întregul Comitet de organizare în vederea desemnării candidaţilor pentru Comitetul Central. Această împrejurare este de asemenea cît se poate de caracteristică şi e foarte important s-o avem în vedere, deoarece *acum, post factum,* martoviştii apără cu zel Comitetul de organizare, dovedindu-şi astfel, pentru a nu ştiu cîta oară, nestatornicia lor politică **. Cît timp sciziunea în problema componenţei centrelor nu-l unise încă pe Martov

* Încă la congresul Ligii, în dorinţa de a evita controverse insolubile, m-am străduit să redau în limite cît mai înguste felul cum au decurs şedinţele neoficiale. Faptele principale sînt expuse şi în a mea „Scrisoare către redacţia «Iskrei»" (pag. 4). În „Răspunsul" sau, tov. Martov nu le-a contestat.

** Închipuiţi-vă numai următorul „tablou de moravuri": un *delegat* al organizaţiei „Iskrei" se sfătuieşte, *la congres, numai* cu ea şi nici *nu pomeneşte* despre o eventuală consfătuire cu Comitetul de organizare. Iar după ce este înfrînt atît în această organizaţie cît şi la congres, el începe *să regrete* că Comitetul de organizare n-a fost confirmat, să-l ridice retroactiv în slavă şi să ignoreze cu un dispreţ suveran organizaţia care i-a dat lui mandatul ! Se poate afirma cu toată certitudinea că ceva asemănător nu s-a întîmplat în istoria nici unuia dintre partidele cu adevărat social-democrate şi cu adevărat muncitoreşti.

www.dacoromanica.ro

cu Akimovii, toți participanții la congres erau de acord asupra unui lucru, de care orice om nepărtinitor se poate convinge ușor din procesele-verbale ale congresului și din toată istoria „Iskrei", și anume că Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru convocarea congresului, o comisie anume compusă din reprezentanți ai diferitelor nuanțe, inclusiv cea bundistă, în timp ce munca efectivă de *creare* a unității organizatorice a partidului a fost în întregime îndeplinită de organizația „Iskrei" (nu trebuie să uităm de asemenea că, în mod cu totul întîmplător, fie din cauza arestărilor, fie din alte cauze „independente" de voința lor, *cîțiva* dintre membrii iskriști ai Comitetului de organizare nu erau prezenți la congres). Care anume membri ai organizației „Iskrei" erau prezenți la congres se poate vedea din broșura tov. Pavlovici (vezi a sa „Scrisoare despre Congresul al II-lea", pag. 13) [100].

Rezultatul definitiv al dezbaterilor aprinse care au avut loc în cadrul organizației „Iskrei" s-a concretizat în două hotărîri, despre care am mai vorbit în „Scrisoare către redacție". Prima hotărîre : „se respinge cu nouă voturi contra patru și trei abțineri una din candidaturile susținute de Martov". S-ar părea că nimic nu poate fi mai simplu și mai firesc decît faptul că, cu consimțămîntul unanim al celor 16 membri ai organizației „Iskrei" care erau prezenți la congres, este pusă în discuție problema eventualelor candidaturi, iar una din candidaturile susținute de tov. Martov (și anume candidatura tov. Ștein, după cum a mărturisit acum, în focul discuției, chiar tov. Martov în broșura sa „Starea de asediu", pag. 69) este respinsă cu majoritate de voturi. Tocmai de aceea ne-am adunat noi la congresul partidului, pentru ca, printre alte probleme, să discutăm și să hotărîm cui să încredințăm „bagheta de dirijor". Și ca membri de partid eram cu toții datori să acordăm acestui punct de pe ordinea de zi toată atenția cuvenită, să rezolvăm această problemă prin prisma *intereselor cauzei*, și nu a „amabilităților de filistin", cum a spus foarte bine mai tîrziu tov. Rusov. Evident, cu prilejul discutării candidaturilor, era imposibil să nu se vorbească *la congres* și de anumite însușiri personale, să nu se rostească

www.dacoromanica.ro

cuvinte de aprobare sau de dezaprobare *, mai ales într-o adunare restrînsă şi neoficială. *Încă la congresul Ligii am prevenit* că este absurd să se considere că neaprobarea unei candidaturi ar avea în ea ceva „infamant" (pag. 49 din procesele-verbale ale congresului Ligii), că este absurd să se facă „scene" şi crize de isterie în legătură cu lucruri care ţin de îndeplinirea obligaţiei directe a membrilor de partid de a alege în mod conştient şi cu toată precauţia persoanele care vor deţine funcţii în partid. Or, tocmai de aici a pornit toată zarva stîrnită de minoritatea noastră ; ea a început să vorbească *după congres* despre „distrugerea reputaţiei" (pag. 70 din procesele-verbale ale congresului Ligii), să asigure *în presă publicul larg* că tov. Ştein era „figura centrală" a fostului Comitet de organizare şi că fără nici un temei a fost acuzat „de planuri infernale" (vezi „Starea de asediu", pag. 69). Ei bine, nu înseamnă oare să faci scene de isterie atunci cînd, în legătură cu aprobarea sau dezaprobarea unor candidaţi, te apuci să ţipi că li „se distruge reputaţia" ? Nu înseamnă oare să te dedai la intrigi atunci cînd, după ce ai fost înfrînt atît în adunarea neoficială a organizaţiei „Iskrei" cît şi în adunarea oficială supremă a partidului, la congres, te duci să te plîngi străzii şi recomanzi onoratului public drept „figuri centrale" pe candidaţii respinşi ? cînd după aceea cauţi, prin sciziune şi prin revendicarea *cooptării,* să impui partidului pe candidaţii tăi ? În atmosfera mucegăită a emigraţiei, noţiunile politice au devenit la noi atît de confuze, încît tov. Martov nu mai ştie să facă deosebire între datoria de partid şi spiritul de cerc şi de cumetrie ! Este probabil o dovadă de birocratism şi de formalism să crezi că problema candidaţilor

* La congresul Ligii, tov. Martov s-a plîns amarnic de vehemenţa dezaprobării mele, fără a observa că din lamentările sale decurge o concluzie care se întoarce împotriva lui însuşi. Lenin s-a purtat — ca să întrebuinţăm chiar expresia lui Martov — ca un turbat (pag. 63 din procesele-verbale ale congresului Ligii). Just. El trîntea uşile. Adevărat. Prin purtarea lui (la cea de-a doua sau a treia şedinţă a organizaţiei „Iskrei"), el a stîrnit indignarea tuturor membrilor rămaşi la adunare. Adevărat. — Dar ce rezultă de aici ? Rezultă doar că, în ceea ce priveşte fondul problemelor litigioase, argumentele mele erau convingătoare şi că desfăşurarea lucrărilor congresului le-a confirmat. Într-adevăr, dacă pînă la urmă au fost totuşi de partea mea 9 din cei 16 membri ai organizaţiei „Iskrei", este clar că aceasta s-a întîmplat *independent* de nefastele mele vehemenţe şi chiar *în pofida lor.* Înseamnă că, dacă n-ar fi fost „vehemenţele", poate că aş fi avut de partea mea mai mult decît nouă. Înseamnă că argumentele şi faptele au fost cu atît mai convingătoare, cu cît mai mare era „indignarea" pe care au trebuit s-o învingă.

www.dacoromanica.ro

trebuie discutată și decisă *numai* la congrese, unde delegații se adună pentru a discuta înainte de toate importante probleme principiale, unde se adună reprezentanți ai mișcării care sînt capabili să discute fără părtinire problema persoanelor și sînt capabili (și datori) *să ceară* și să strîngă în privința candidaților toate informațiile necesare pentru a-și putea da votul în cunoștință de cauză, unde este necesar și firesc să se acorde un anumit loc controverselor în jurul baghetei de dirijor. În locul acestei concepții birocratice și formaliste s-au introdus acum la noi alte obiceiuri : după congres vom vorbi la toate răscrucile despre înmormîntarea politică a lui Ivan Ivanovici și despre distrugerea reputației lui Ivan Nikiforovici ; candidații vor fi recomandați în broșuri de cutare sau cutare publicist, care ne va asigura fariseic, bătîndu-se cu pumnul în piept, că vorbește nu în numele unui cerc, ci în numele partidului... Publicul cititor, îndeosebi publicul amator de scandaluri, se va delecta nespus cu noutatea senzațională că cutare a fost, după cum declară chiar Martov, figura centrală a Comitetului de organizare *. Acest public cititor este mult mai în măsură să discute și să rezolve această problemă decît instituțiile formaliste de felul congreselor, cu hotărîrile lor pur mecanice luate cu majoritate de voturi... Da, mari sînt grajdurile augiene [107] ale ciorovăielilor din emigrație pe care vor mai trebui să le curețe adevărații noștri activiști de partid !

Cealaltă hotărîre a organizației „Iskrei" : „se acceptă cu zece voturi contra două și patru abțineri o listă de cinci (pentru Comitetul Central), în care, la propunerea mea, au fost introduși un lider al elementelor neiskriste și un lider al minorității iskriștilor" **. Acest vot are o importanță deosebit de mare pentru că dovedește clar și fără putință de

* Ca și Martov, am propus și eu în organizația „Iskrei", și tot fără succes, un candidat pentru Comitetul Central, candidat în privința căruia și eu aș putea să spun că are o reputație excelentă, dovedită prin fapte excepționale atît înainte de congres cît și la începutul acestuia. Dar nici nu-mi trece prin minte așa ceva. Acest tovarăș *se respectă îndeajuns* pentru *a nu permite* nimănui să-i susțină în presă candidatura după congres sau să se plîngă de înmormîntarea lui politică, de distrugerea reputației lui etc.

** Vezi volumul de față, pag. 101. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

tăgadă toată falsitatea născocirilor apărute mai tîrziu, în atmosfera de ciorovăială, cum că noi am fi vrut să azvîrlim afară din partid sau să înlăturăm pe neiskriști, că majoritatea alegea, numai cu voturile uneia dintre cele două jumătăți ale congresului, candidați din rîndurile aceleiași jumătăți etc. Toate acestea sînt minciuni gogonate. Votul despre care am vorbit arată că noi n-am căutat să-i înlăturăm pe neiskriști din partid și nici măcar din Comitetul Central, ci am acordat adversarilor noștri *o minoritate* destul de însemnată. Adevărul este că ei *voiau să aibă majoritatea* și că, văzînd că această modestă dorință nu s-a realizat, au făcut *scandal*, refuzînd în genere să facă parte din instituțiile centrale. Că lucrurile s-au petrecut tocmai așa, contrar afirmațiilor făcute de tov. Martov la congresul Ligii, se vede din următoarea *scrisoare* pe care minoritatea organizației „Iskrei" ne-a trimis-o nouă, majorității iskriste (și majorității congresului, după plecarea celor șapte), curînd după ce congresul a adoptat § 1 din statut (trebuie să notăm că ședința organizației „Iskrei" despre care am vorbit a fost *cea din urmă :* după această ședință, organizația s-a destrămat *în fapt*, iar fiecare din cele două părți a căutat să convingă restul delegaților la congres că dreptatea este de partea ei).

Iată textul scrisorii :

„Ascultînd explicațiile date de delegații Sorokin și Sablina în legătură cu dorința majorității redacției și a grupului «Eliberarea muncii» de a participa la ședința (de la cutare dată *) și stabilind, cu ajutorul acestor delegați, că în ședința precedentă s-a dat citire unei liste de candidați pentru Comitetul Central, presupunîndu-se că ar emana de la noi și, ca atare, folosind-o pentru o nejustă caracterizare a întregii noastre poziții *politice ;* avînd în vedere că, în primul rînd, această listă ne-a fost atribuită nouă fără a se fi încercat să i se stabilească proveniența ; că în al doilea rînd, există o legătură neîndoielnică între această împrejurare și acuzația de oportunism adusă fățiș majorității

* După socoteala mea (vezi volumul de față, pag. 484. — *Nota red.*), data arătată în scrisoare cade într-o zi de marți. Ședința a avut loc marți seara, adică *după* cea de-a 28-a ședință a congresului. Această indicație cronologică este foarte importantă. Ea *infirmă pe bază de documente* părerea tov. Martov că divergența dintre noi s-a produs în problema organizării centrelor, și nu în aceea a componenței lor. Ea *dovedește pe bază de documente* justețea expunerii făcute de mine la congresul Ligii și în „Scrisoare către redacție". *După cea de-a 28-a* ședință a congresului, tovarășii Martov și Starover au început să vorbească foarte insistent despre o falsă acuzație de oportunism, *fără a sufla o vorbă măcar* despre divergența în problema componenței Consiliului sau în problema cooptării în instituțiile centrale (probleme care au fost discutate în ședința a 25-a, a 26-a și a 27-a).

www.dacoromanica.ro

redacției «Iskrei» și a grupului «Eliberarea muncii» ; și că, în al treilea rînd, pentru noi este evidentă legătura dintre această acuzație și planul concret *de a schimba componența redacției ziarului «Iskra»*, — considerăm nesatisfăcătoare explicațiile ce ni s-au dat în legătură cu motivele pentru care n-am fost admiși la ședință, iar refuzul de a ne admite la ședință constituie pentru noi o dovadă că se refuză să ni se dea posibilitatea de a spulbera falsele acuzații amintite mai sus.

Cît despre posibilitatea unui acord între noi cu privire la o listă comună de candidați pentru Comitetul Central, declarăm că singura listă pe care o putem accepta ca bază a unui acord este următoarea : Popov, Trotki, Glebov, subliniind totodată că aceasta este o listă de *compromis*, deoarece includerea tov. Glebov în această listă nu înseamnă altceva decît o concesie făcută dorinței majorității, întrucît, după ce ne-am lămurit asupra rolului pe care tov. Glebov l-a avut la congres, *considerăm că dînsul* nu satisface cerințele pe care trebuie să le îndeplinească un candidat pentru postul de membru al Comitetului Central.

Totodată subliniem că, acceptînd să ducem tratative în problema candidaturilor pentru Comitetul Central, înțelegem s-o facem fără nici o legătură cu problema componenței redacției Organului Central, deoarece în această problemă (a componenței redacției) nu sîntem dispuși să ducem nici un fel de tratative.

În numele unor tovarăși : Martov și Starover".

Această scrisoare, care oglindește exact starea de spirit a părților în litigiu și stadiul în care a ajuns litigiul, ne introduce direct în „miezul" sciziunii care începe să se contureze și ne arată adevăratele ei cauze. Minoritatea organizației „Iskrei", nedorind să ajungă la un acord cu majoritatea și preferînd să desfășoare la congres o agitație liberă (avînd, desigur, tot dreptul s-o facă), vrea totuși ca „delegații" majorității să admită participarea ei la ședința lor separată ! E de la sine înțeles că la ședința noastră această cerere amuzantă a fost primită doar cu zîmbete și cu ridicări din umeri (scrisoarea a fost, bineînțeles, citită în ședință), iar tipetele pe tema „falsei acuzații de oportunism", care la un moment dat au căpătat o nuanță isterică, au stîrnit pur și simplu rîsetele asistenței. Dar să examinăm mai întîi, punct cu punct, tînguirile amare ale lui Martov și ale lui Starover.

Li s-a atribuit pe nedrept paternitatea listei ; poziția lor politică a fost nejust caracterizată. Dar, după cum recunoaște chiar Martov (pag. 64 din procesele-verbale ale congresului Ligii), eu nici nu m-am gîndit să-i pun la îndoială declarația că nu el este autorul listei. Chestiunea paternității listei este

www.dacoromanica.ro

aici complet lipsită de interes, şi puţin importă dacă lista a fost întocmită de vreunul dintre iskrişti sau de vreun reprezentant al „centrului" etc. Important este că această listă, pe care figurau exclusiv membri ai actualei minorităţi, a circulat la congres, fie şi numai cu titlu de simplă supoziţie sau sugestie. În fine, *mai important ca orice* este faptul că la congres Martov *a fost nevoit* să se scuture în modul cel mai categoric de o listă pe care acum *ar trebui* s-o întîmpine cu entuziasm. Nimic nu evidenţiază mai bine lipsa de statornicie în aprecierea oamenilor şi a nuanţelor decît acest salt, făcut în decurs de cîteva luni, de la zarva pe tema „zvonului infamant" la încercarea de a impune partidului, în instituţiile sale centrale, chiar pe candidaţii care figurează pe lista pretins infamantă !*

Această listă – spunea tov. Martov la congresul Ligii – „înseamnă pe plan politic o coaliţie între noi, grupul «Iujnîi rabocii» şi Bund, o coaliţie în sensul unui *acord expres*" (pag. 64). Este inexact, deoarece, în primul rînd, Bundul n-ar fi acceptat niciodată „un acord asupra unei liste în care nu figura nici un bundist ; iar în al doilea rînd, nu era *şi nici nu putea fi vorba* de un acord expres (care lui Martov i se părea infamant) nu numai cu Bundul, dar nici cu grupul „Iujnîi rabocii". Era vorba nu de un acord, ci de o coaliţie, era vorba nu de încheierea unei tranzacţii de către tov. Martov, ci de faptul că pe el *trebuiau în mod inevitabil să-l sprijine* aceleaşi elemente antiiskriste şi nestatornice pe care le-a combătut în cursul primei jumătăţi a congresului şi care s-au agăţat de greşeala lui în legătură cu § 1 al statutului. Scrisoarea pe care am reprodus-o dovedeşte fără putinţă de tăgadă că *pricina* „jignirii" o constituie *acuzaţia publică, şi încă falsă, de oportunism.* Aceste „acuzaţii", de la care a pornit toată zarva şi pe care tov. Martov le ocoleşte *acum* cu atîta grijă, deşi i le-am amintit în „Scrisoare către redacţie", erau de două feluri : în primul rînd, în timpul dezbaterilor în legătură cu § 1 din statut, Plehanov a spus deschis că problema § 1 este aceea a „separării diverşilor reprezentanţi ai oportu-

* Rîndurile de mai sus erau deja culese atunci cînd am aflat despre incidentul dintre tov. Gusev şi tov. Deutsch. Acest incident va fi examinat de noi aparte, într-o *anexă* la lucrarea de faţă. (Vezi volumul de faţă, pag. 405—414. — *Nota red.)*

www.dacoromanica.ro

nismului" de noi și că pentru proiectul meu, care este un zid de apărare împotriva pătrunderii lor în partid, „trebuie să-și dea votul, chiar și numai pentru acest motiv, toți adversarii oportunismului" (pag. 246 din procesele-verbale ale congresului). Aceste cuvinte energice, deși întrucîtva atenuate de mine (pag. 250) *, au stîrnit o adevărată senzație, care și-a găsit o expresie cît se poate de clară în cuvîntările tovarășilor Rusov (pag. 247), Trotki (pag. 248) și Akimov (pag. 253). Pe „culoarele" „parlamentului" nostru, teza lui Plehanov a fost viu comentată și repetată în mii de variante în cursul nesfîrșitelor controverse în jurul § 1. Și iată că, în loc să se apere în fond, scumpii noștri tovarăși s-au apucat să facă pe ofensații, mergînd pînă acolo încît să se plîngă în scris împotriva „falsei acuzații de oportunism" !

Mentalitatea de cerc, cu uimitoarea ei lipsă de maturitate partinică, mentalitate care nu e în stare să suporte adierea proaspătă a discuțiilor deschise, publice, s-a manifestat aici cît se poate de vizibil. Este mentalitatea, bine cunoscută rușilor, care își găsește expresia în vechea zicală : ori te faci frate cu mine, ori te snopesc în bătaie ! Oamenii s-au obișnuit în așa măsură cu clopotul de sticlă al grupurilor restrînse și intime, încît au leșinat de îndată ce au apărut pentru prima oară, pe propria lor răspundere, la o tribună liberă și deschisă. Să acuzi de oportunism, pe cine ? Pe niște membri ai grupului „Eliberarea muncii", și încă majoritatea lor, închipuiți-vă ce oroare ! Ori scindarea partidului din cauza acestei ireparabile ofense, ori mușamalizarea acestei „certe în familie" prin restabilirea „continuității" clopotului de sticlă, – această dilemă se conturează destul de precis în scrisoarea de care ne ocupăm. Mentalitatea proprie vieții de cerc și individualismului de intelectual s-a lovit de necesitatea de a adopta în fața partidului o atitudine deschisă. V-ați putea imagina în partidul german un lucru atît de absurd, atît de meschin, ca o plîngere împotriva unei *„false* acuzații de oportunism" ? Acolo, datorită organizării și disciplinei proletare, membrii partidului s-au dezbărat de mult de aceste mofturi de intelectual. Toată lumea are cel mai mare respect, să zicem, față de Liebknecht ; dar el ar fi fost luat în rîs dacă

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 281. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

s-ar fi plîns că (împreună cu Bebel) „a fost fățiș acuzat de oportunism“ la congresul din 1895 [108], atunci cînd, în problema agrară, el s-a aflat în proasta companie a oportunistului notoriu Vollmar și a prietenilor lui. Numele lui Liebknecht este indisolubil legat de istoria mișcării muncitorești germane, desigur, nu pentru că Liebknecht a alunecat întîmplător pe panta oportunismului într-o chestiune de ordin particular și de importanță relativ redusă, ci în pofida acestui fapt. La fel, indiferent de orice iritare inerentă luptei, numele tov. Akselrod, de pildă, inspiră și va inspira întotdeauna respect oricărui social-democrat rus, dar nu pentru că la Congresul al II-lea al partidului nostru tovarășului Akselrod i s-a întîmplat să apere o idee oportunistă, iar la Congresul al II-lea al Ligii să dezgroape vechi tertipuri anarhiste, ci în pofida acestui fapt. Numai cea mai ruginită mentalitate de cerc cu logica ei – ori te faci frate cu mine, ori te snopesc în bătaie – a putut să ducă la isterie și ciorovăieli, la o sciziune în partid din cauza unei „false acuzații de oportunism adusă majorității grupului «Eliberarea muncii»“.

Un alt temei al acestei îngrozitoare acuzații este cît se poate de strîns legat de cel precedent (zadarnic a încercat tov. Martov la congresul Ligii (pag. 63) să ocolească și să estompeze *una* din laturile acestui incident). Acest temei are în vedere *coaliția* elementelor antiiskriste și a celor șovăielnice cu tov. Martov, *conturată* în legătură cu § 1 din statut. Firește, între Martov și antiiskriști n-a existat și nici nu putea să existe vreo înțelegere directă sau indirectă, și nimeni nu l-a bănuit de așa ceva ; numai de frică i s-a năzărit că asupra lui planează o astfel de bănuială. Dar greșeala lui și-a găsit o expresie *politică* tocmai în faptul că delegații vădit înclinați spre oportunism au început să formeze în jurul lui o majoritate „compactă“ din ce în ce mai strîns unită (care a devenit acum o minoritate *numai* din cauză că „întîmplător“ au plecat șapte delegați). Asupra acestei „coaliții“ noi am atras atenția, desigur tot *în mod deschis,* imediat după discutarea § 1, atît la congres (vezi observația menționată mai sus a tov. Pavlovici, pag. 255 din procesele-verbale ale congresului) cît și în organizația „Iskrei“ (mai ales Plehanov, după cît îmi amintesc, a atras atenția asupra acestei coaliții). Este exact același reproș și aceeași ironie cu care au fost

www.dacoromanica.ro

tratați Bebel și Liebknecht în 1895, cînd Zetkin le-a spus : „Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh'" (mă doare sufletul cînd te văd pe tine – adică pe Bebel – în această companie, adică în compania lui Vollmar & Co) [109]. Este straniu, într-adevăr, că Bebel și Liebknecht n-au trimis lui Kautsky și Zetkin nici o misivă isterică în care să se plîngă de o falsă acuzație de oportunism...

Cît privește lista de candidați pentru Comitetul Central, această scrisoare denotă eroarea tov. Martov, care la congresul Ligii a afirmat că refuzul de a ajunge la un acord cu noi nu era încă definitiv ; aceasta dovedește o dată în plus că într-o luptă politică este cît se poate de imprudent să încerci să reproduci din memorie diverse *discuții,* în loc să citezi documente. În realitate, „minoritatea" a fost atît de modestă, încît a găsit de cuviință să dea „majorității" un ultimatum : doi candidați să fie luați din rîndurile „minorității" și unul (cu titlu de compromis și la drept vorbind *numai* ca o concesie !) din rîndurile „majorității". E de necrezut, dar asta-i realitatea. Și acest fapt arată clar cît de absurde sînt palavrele de astăzi pe tema că, cu voturile unei jumătăți a congresului, „majoritatea" alegea numai reprezentanți ai aceleiași jumătăți. *Lucrurile s-au petrecut tocmai invers :* numai cu titlu de concesie ne-au propus martoviștii ca unul din trei să fie al nostru, dorind, prin urmare, ca, în cazul că vom respinge această originală ofertă de „concesie", să treacă pe listă *numai* candidați de-ai lor ! La adunarea noastră separată, noi am rîs de modestia martoviștilor și am întocmit următoarea listă : Glebov – Travinski (ales pe urmă în Comitetul Central) – *Popov.* Pe acesta din urmă l-am înlocuit (tot în adunarea separată a celor 24) cu tov. Vasiliev (ales pe urmă în Comitetul Central) *numai pentru că* el, tov. Popov, a refuzat să figureze pe lista noastră, exprimîndu-și refuzul mai întîi într-o convorbire particulară, iar apoi în mod public, la congres (pag. 338).

Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Modesta „minoritate" avea modesta dorință de a fi în majoritate. Văzînd că modesta ei dorință nu a fost satisfăcută, „minoritatea" a binevoit să adopte în genere o atitudine de refuz și să facă un mic scandal. Iar acum se mai

www.dacoromanica.ro

găsesc oameni care cu o superioară condescendență vorbesc despre „îndărătnicia" „majorității" !

Cînd a tras sabia pentru agitație liberă la congres, „minoritatea" adresa „majorității" ultimatumuri ridicole. După ce au fost înfrînți, *eroii noștri au început să plîngă și să țipe că în partid domnește o stare de asediu.* Voilà tout *.

Tot cu zîmbete am întîmpinat noi (adunarea separată a celor 24) și teribila acuzație că am intenționa să schimbăm componența redacției : toți cunoșteau foarte bine, chiar de la începutul congresului și încă dinainte de congres, planul *de înnoire* a redacției prin alegerea unui grup inițial de trei (mai amănunțit voi vorbi despre aceasta acolo unde mă voi ocupa de alegerea redacției la congres). Că „minoritatea" s-a speriat de acest plan, *după ce* a văzut că coaliția „minorității" cu antiiskriștii confirma întru totul justețea lui, – este un lucru care nu ne-a mirat cîtuși de puțin și care era cît se poate de firesc. Noi, firește, nu puteam lua în serios propunerea de a ne transforma în minoritate de bunăvoie, înainte de a da lupta la congres ; noi nu puteam lua în serios toată această scrisoare, ai cărei autori ajunseseră în așa hal de iritare, încît vorbeau de „false acuzații de oportunism". Noi aveam speranța fermă că datoria de partid va învinge repede dorința firească de „a-și vărsa veninul".

k) CONTINUAREA DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI. COMPONENȚA CONSILIULUI

Punctele următoare au stîrnit mult mai multe controverse în jurul amănuntelor decît în jurul principiilor de organizare. Ședința a 24-a a congresului a fost în întregime consacrată problemei reprezentării la congresele partidului, cu care prilej planurile comune tuturor iskriștilor au fost energic și categoric combătute iarăși numai de bundiști (Goldblat și Liber, pag. 258–259) și de tov. Akimov, care, cu o francheță demnă de toată lauda, și-a recunoscut rolul său la congres : „De fiecare dată vorbesc pe deplin conștient de faptul că prin argumentele mele nu voi reuși să-i influențez pe tovarăși, ci, dimpotrivă, voi prejudicia punctul pe care-l apăr"

* — Asta-i tot. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

(pag. 261). Această observație justă era cît se poate de nimerită imediat după discutarea § 1 din statut; doar expresia „dimpotrivă" nu este tocmai bine întrebuințată aici, deoarece tov. Akimov a știut nu numai să prejudicieze anumite puncte, dar în același timp, și chiar prin aceasta, a știut să-i și „influențeze pe tovarășii"... din rîndurile iskriștilor foarte inconsecvenți, înclinați spre frazeologie oportunistă.

În linii generale, § 3 din statut, care stabilește condițiile de reprezentare la congres, a fost adoptat cu majoritate de voturi și 7 abțineri (pag. 263), evident din partea unor antiiskriști.

În discuția asupra componenței Consiliului, care a absorbit cea mai mare parte din ședința a 25-a a congresului, s-a produs o extraordinară fracționare a grupărilor în jurul unui număr enorm de proiecte de tot felul. Abramson și Țarev declară că resping în întregime planul creării unui Consiliu. Panin vrea cu tot dinadinsul să facă din Consiliu exclusiv o instanță de arbitraj, și de aceea propune cît se poate de consecvent să se scoată precizarea că Consiliul este forul superior al partidului și că poate fi convocat de oricare doi dintre membrii săi *. Gherț și Rusov preconizează modalități diferite de alcătuire a Consiliului, în completarea *celor trei* modalități propuse *de cei cinci* membri ai comisiei pentru redactarea statutului.

Problemele controversate se reduceau în primul rînd la definirea sarcinilor Consiliului: instanță de arbitraj sau for superior al partidului? Prima formulă a fost consecvent susținută, după cum am mai spus, de tov. Panin. Dar el a rămas izolat. Tov. Martov s-a declarat categoric împotriva acestei formule: „Sînt de părere că trebuie respinsă propunerea de a se scoate cuvintele: «Consiliul este forul superior»; formularea noastră" (adică formularea sarcinilor Consiliului asupra căreia am căzut de acord în comisia pentru redactarea statutului) „lasă înadins Consiliului posibilitatea de a se transforma într-un for superior al partidului. Pentru

* Tov. Starover înclina și el, pe cît se vede, spre punctul de vedere al tov. Panin, cu singura deosebire că acesta din urmă știa ce vrea și, pe deplin consecvent, propunea rezoluții care transformau Consiliul într-o instanță de arbitraj, de conciliere, pe cînd tov. Starover nu știa ce vrea atunci cînd spunea că, potrivit prevederilor proiectului de statut, Consiliul se întrunește „numai la dorința părților" (pag. 266). Este ceva pur și simplu greșit.

www.dacoromanica.ro

noi, Consiliul nu este numai o instanţă de conciliere". În realitate însă, potrivit proiectului tov. Martov, componenţa Consiliului corespundea pe de-a-ntregul şi exclusiv menirii de „instanţă de conciliere" sau de comisie de arbitraj : cîte doi membri din partea fiecărui centru şi un al cincilea invitat de aceşti patru. Nu numai această componenţă a Consiliului, ci şi cea adoptată de congres la propunerea tov. Rusov şi tov. Gherţ (al cincilea membru este numit de congres) corespunde exclusiv unor scopuri de conciliere sau de arbitraj. Între o asemenea componenţă a Consiliului şi menirea lui de a deveni forul superior al partidului există o contradicţie ireductibilă. Forul superior al partidului trebuie să aibă o componenţă constantă şi să nu depindă de schimbările întîmplătoare care survin în componenţa centrelor (uneori din cauza căderilor). Forul superior al partidului trebuie să fie direct legat de congresul partidului, să-şi primească împuternicirile de la acesta din urmă, iar nu de la celelalte două instituţii ale partidului, subordonate congresului. Forul superior trebuie să fie alcătuit din persoane pe care congresul partidului le cunoaşte. În sfîrşit, forul *superior* nu poate fi *organizat* în aşa fel încît *însăşi existenţa lui* să fie lăsată la voia întîmplării : dacă cele două colegii nu vor cădea de acord asupra alegerii celui de-al cincilea membru, partidul va rămîne fără for superior ! Împotriva acestei argumentări s-a obiectat : 1) în cazul cînd unul din cei cinci membri ai Consiliului se abţine, iar interesele celorlalţi se împart pe din două, de asemenea se poate crea o situaţie fără ieşire (Egorov). Această obiecţie este lipsită de temei, deoarece imposibilitatea de *a lua o hotărîre* este uneori inevitabilă pentru *orice* colegiu, dar aceasta este cu totul altceva decît imposibilitatea de *a alcătui* un colegiu. A doua obiecţie : „dacă un for cum este Consiliul nu va fi în stare să aleagă pe un al cincilea membru, aceasta înseamnă că forul în cauză este în genere incapabil de muncă" (Zasulici). Dar aici nu e vorba de incapacitate de muncă, ci de inexistenţa acestui for *superior* : fără al cincilea membru *nu va exista* nici un Consiliu, nu va exista *nici un „for"*, şi în acest caz nici nu va mai putea fi vorba de capacitate de muncă. În sfîrşit, răul acesta ar mai putea fi îndreptat dacă ar fi vorba de cazuri cînd nu poate fi alcătuit un organ de partid care este sub-

www.dacoromanica.ro

ordonat unui alt organ, superior, pentru că în asemenea cazuri acest organ superior ar putea, la nevoie, să remedieze într-un fel sau altul situația creată. Dar în afară de congres *nu există* nici un alt organ mai presus de Consiliu, și de aceea este evident nelogic să se lase în statut *posibilitatea* ca acest Consiliu *să nu se poată nici măcar alcătui.*

Cele două scurte intervenții ale mele la congres în legătură cu această chestiune au fost consacrate *exclusiv* analizei (pag. 267 și 269) * *acestor două* obiecții greșite, cu ajutorul cărora proiectul lui Martov a fost apărat de el însuși și de alți tovarăși. Cît privește problema precumpănirii în Consiliu a Organului Central sau a Comitetului Central, ea *nici n-a fost atinsă de mine.* Această problemă a fost ridicată *pentru prima oară de tov. Akimov* în ședința a 14-a a congresului (pag. 157), în care el a atras atenția asupra pericolului precumpănirii Organului Central, și dacă tovarășii Martov, Akselrod și alții au creat *după congres* legenda absurdă și demagogică cum că „majoritatea" ar vrea să facă din Comitetul Central un instrument al redacției, ei n-au făcut altceva *decît* să-l urmeze pe Akimov. Vorbind de această chestiune în broșura sa „Starea de asediu", tov. Martov a trecut discret sub tăcere numele adevăratului ei inițiator !

Acela care va dori să-și facă o idee *completă* despre modul în care s-a pus la congresul partidului chestiunea precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central și nu se va limita la citate izolate, smulse din context, se va convinge ușor că tov. Martov a denaturat faptele. Încă în ședința a 14-a *nimeni altul decît tov. Popov* începe o polemică *împotriva punctului de vedere al tov. Akimov,* care vrea „să instaureze la vîrful partidului «cea mai strictă centralizare», *cu scopul de a slăbi influența Organului Central*" (pag. 154, subliniat de mine), „ceea ce și constituie de fapt tot sensul acestui sistem (al lui Akimov)". „Eu nu numai că nu sînt pentru o asemenea centralizare – adaugă tov. Popov –, dar sînt gata s-o combat pe toate căile, pentru că ea este *steagul oportunismului*". Iată unde trebuie căutată *rădăcina* faimoasei probleme a precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central, și nu-i de mirare că tov. Martov *este nevoit* acum să treacă sub tă-

* Vezi V. I. *Lenin.* Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 285. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

cere adevărata origine a problemei. *Nici chiar* tov. Popov n-a putut să nu vadă caracterul *oportunist* al acestor considerații akimoviste pe tema precumpănirii Organului Central *, și, pentru a delimita net punctul său de vedere de cel al tov. Akimov, tov. Popov a declarat *categoric :* „N-am nimic împotrivă ca în acest for (în Consiliu) să fie trei membri din partea redacției și doi din partea Comitetului Central. *Aceasta este o chestiune secundară* (subliniat de mine) ; important este ca conducerea, conducerea supremă a partidului, să emane de la o singură sursă" (pag. 155). Tov. Akimov obiectează : „Proiectul asigură Organului Central o situație precumpănitoare în Consiliu, chiar și numai în virtutea faptului că redacția are o componență constantă, pe cînd cea a Comitetului Central este variabilă" (pag. 157) – argument care privește numai „caracterul constant" al conducerii *principiale* (fenomen normal și de dorit), și nicidecum „precumpănirea" în sensul de amestec sau de încălcare a autonomiei. Iar tov. Popov, care pe atunci încă nu făcea parte din „minoritate" – din această „minoritate" care, pentru a ascunde faptul că e nemulțumită de componența centrelor, recurge la bîrfeli pe tema pretinsei lipse de autonomie a Comitetului Central –, răspunde foarte just tovarășului Akimov : „Eu propun să-l considerăm (adică să considerăm Consiliul) drept for conducător al partidului, și atunci *este cu totul indiferent dacă el va cuprinde un număr mai mare de reprezentanți din partea Organului Central sau din partea Comitetului Central*" (pag. 157–158. Subliniat de mine).

Cînd dezbaterile asupra componenței Consiliului au fost reluate în ședința a 25-a, tov. Pavlovici, continuînd vechea polemică, s-a pronunțat pentru precumpănirea Organului Central asupra Comitetului Central, „dată fiind stabilitatea celui din-

* Pe tov. Akimov, nici tov. Popov și nici tov. Martov nu s-au jenat să-l numească oportunist ; ei au început să se simtă ofensați și să se declare indignați abia atunci cînd acest epitet le-a fost aplicat lor *înșiși*, și pe bună dreptate, în legătură cu „egalitatea limbilor" sau cu § 1. Tov. Akimov, pe urmele căruia a călcat tov. Martov, a știut totuși să se comporte la congresul partidului cu mai multă demnitate și curaj decît tov. Martov & Co. la congresul Ligii. „Mi se aruncă aici epitetul de oportunist — spunea tov. Akimov la congresul partidului ; — personal, consider că acesta e un cuvînt de ocară, jignitor, și cred că nu-l merit cîtuși de puțin ; cu toate acestea însă nu protestez împotriva acestui lucru" (pag. 296). Poate că tovarășii Martov și Starover i-au propus tov. Akimov să semneze protestul lor împotriva falsei acuzații de oportunism, dar tov. Akimov a refuzat ?

www.dacoromanica.ro

tii" (264), referindu-se la stabilitatea lui *principială*, așa cum a și înțeles tov. Martov, care, vorbind imediat după tov. Pavlovici, a găsit că este inutil „să se fixeze precumpănirea unei instituții asupra celeilalte" și a arătat că unul dintre membrii Comitetului Central ar putea să stea în străinătate : „în felul acesta se păstrează, într-o anumită măsură, stabilitatea principială a Comitetului Central" (264). Aici nu găsim încă nici umbră de *confundare* demagogică a problemei stabilității *principiale* și a ocrotirii acestei stabilități cu aceea a ocrotirii autonomiei și independenței Comitetului Central. În această confuzie, care *după congres* a devenit aproape principalul atu al tov. Martov, a perseverat cu încăpățînare *la congres numai tov. Akimov ;* el *încă pe atunci* vorbea despre „spiritul arakceevist al statutului" (268) și afirma că, *„dacă în Consiliul partidului vor fi trei membri ai redacției Organului Central, Comitetul Central va deveni un simplu executant al voinței redacției* (subliniat de mine). Trei persoane care stau în străinătate vor căpăta dreptul de a dispune nelimitat (!!) de activitatea întregului (!!) partid. Fiind la adăpost de orice pericol, puterea lor ar fi o putere pe viață" (268). Împotriva acestor fraze demagogice și cu totul absurde, care substituie *conducerii ideologice amestecul în activitatea întregului partid* (și care după congres au furnizat tov. Akselrod, cu elucubrațiile sale despre „teocrație" [110], o lozincă cît se poate de ieftină), – *împotriva acestor fraze* s-a ridicat din nou tov. Pavlovici, subliniind că este „pentru trăinicia și puritatea principiilor reprezentate de «Iskra». Dînd precumpănire redacției Organului Central, eu implicit întăresc aceste principii" (268).

Iată cum se prezintă în realitate problema faimoasei precumpăniri a Organului Central asupra Comitetului Central. Această faimoasă „divergență principială" a tovarășilor Akselrod și Martov nu este altceva decît *o repetare a frazelor oportuniste și demagogice ale tov. Akimov,* al căror caracter adevărat l-a văzut clar pînă și tov. Popov pe vremea cînd nu fusese încă înfrînt în problema componenței centrelor !

*
* *

www.dacoromanica.ro

Bilanțul discuției asupra componenței Consiliului : în pofida încercărilor tov. Martov de a dovedi, în broșura sa „Starea de asediu", că expunerea făcută de mine în „Scrisoare către redacție" ar conține contradicții și inexactități, procesele-verbale ale congresului arată clar că, *în comparație* cu § 1, problema componenței Consiliului este într-adevăr numai o problemă de *amănunt* și că afirmația făcută în articolul „Congresul nostru" („Iskra" nr. 53), potrivit căreia în centrul controverselor noastre ar fi stat „aproape exclusiv" probleme legate de organizarea instituțiilor centrale ale partidului, constituie o *denaturare flagrantă*. Această denaturare este cu atît mai gravă cu cît autorul articolului *a ocolit cu desăvîrșire controversele purtate în jurul § 1*. Procesele-verbale confirmă de asemenea că n-a existat o grupare precis conturată a iskriștilor în problema componenței Consiliului ; votări nominale n-au fost, Martov e în divergență cu Panin, alături de mine se află Popov, Egorov și Gusev au o poziție aparte etc. În sfîrșit, ultima mea afirmație (făcută la congresul „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse") că coaliția dintre martoviști și antiiskriști se întărește *este de asemenea confirmată* de cotitura, azi vizibilă pentru toți, pe care tov. Martov și tov. Akselrod au făcut-o și în această problemă în direcția poziției tov. Akimov.

l) SFÎRȘITUL DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI. COOPTAREA ÎN INSTITUȚIILE CENTRALE. PLECAREA DELEGAȚILOR GRUPULUI „RABOCEE DELO"

Din dezbaterile ulterioare în legătură cu statutul (în ședința a 26-a a congresului) merită să fie relevată numai problema limitării puterii Comitetului Central, problemă care pune în lumină caracterul *actualelor* atacuri ale martoviștilor împotriva hipercentralismului. În tendința lor de a limita centralismul, tovarășii Egorov și Popov au dat dovadă de ceva mai multă consecvență, indiferent dacă era vorba de propria lor candidatură sau de cea pe care o susțineau. Încă în comisia pentru întocmirea statutului au propus ei ca dreptul Comitetului Central de a dizolva comitetele locale să fie îngrădit, în sensul că poate fi exercitat numai cu asentimentul

www.dacoromanica.ro

Consiliului și numai în cazurile anume specificate (pag. 272, nota 1). Trei membri ai comisiei pentru redactarea statutului (Glebov, Martov și cu mine) ne-am pronunțat împotriva acestor propuneri, iar la congres tov. Martov a apărat punctul nostru de vedere (pag. 273), obiectînd lui Egorov și lui Popov că „și fără o astfel de prevedere Comitetul Central va chibzui cu grijă lucrurile înainte de a se hotărî să ia o măsură atît de gravă ca dizolvarea unei organizații". După cum vedeți, *pe vremea aceea* tov. Martov mai rămînea surd la *orice fel* de tirade anticentraliste, și congresul a respins propunerea lui Egorov și a lui Popov ; din păcate, procesele-verbale nu arată cu cîte voturi.

La congresul partidului, tov. Martov s-a declarat de asemenea „împotriva înlocuirii cuvîntului «organizează» (Comitetul Central organizează comitete etc. ; § 6 din statut) prin cuvîntul «confirmă». Trebuie să-i dăm și dreptul de a organiza", spunea *pe atunci* tov. Martov, care nu ajunsese încă la remarcabila idee, descoperită abia la congresul Ligii, că în sfera noțiunii „a organiza" nu intră și confirmarea.

În afară de aceste două puncte, nu cred ca restul dezbaterilor, purtate asupra unor chestiuni extrem de mărunte în legătură cu prevederile de detaliu ale §§ 5–11 din statut (pag. 273–276 din procesele-verbale), să prezinte vreun interes. Paragraful 12 reglementează cooptarea în toate organele de partid în general și în instituțiile centrale în special. Comisia propune ca majoritatea calificată necesară pentru cooptare să fie majorată de la $^2/_3$ la $^4/_5$. Raportorul (Glebov) propune ca în Comitetul Central cooptarea să se facă *cu unanimitate* de voturi. Tov. Egorov, considerînd că trebuie evitate orice *surse de fricțiuni,* se pronunță pentru majoritate simplă atunci cînd nu există un veto motivat. Tov. Popov nu este de acord nici cu comisia, nici cu tov. Egorov și cere : ori majoritate simplă (fără drept de veto), ori unanimitate. Tov. Martov nu este de acord nici cu comisia, nici cu Glebov, nici cu Egorov sau cu Popov, declarîndu-se împotriva unanimității, împotriva majorității de $^4/_5$ (pentru $^2/_3$), *împotriva „cooptării reciproce", adică împotriva dreptului redacției Organului Central de a contesta cooptarea în Comitetul Central, și viceversa* („dreptul de control reciproc asupra cooptării").

www.dacoromanica.ro

După cum vede cititorul, se formează un mozaic de păreri pestriţe, şi divergenţele se fracţionează în aşa măsură, încît se ajunge la situaţia că aproape fiecare delegat susţine un alt punct de vedere !

Tov. Martov spune : „Recunosc că este o imposibilitate psihologică să lucrezi cu persoane dezagreabile. Dar pentru noi este important, de asemenea, ca organizaţia noastră să fie viabilă şi capabilă să lucreze... Nu este necesar ca Comitetul Central şi redacţia Organului Central să aibă un drept de control reciproc asupra cooptării. Eu sînt împotriva acestui control nu pentru că aş socoti că Comitetul Central şi redacţia Organului Central nu sînt competente unul în domeniul celuilalt. Nicidecum ! Redacţia Organului Central, de pildă, ar putea da Comitetului Central un sfat bun în problema dacă domnul Nadejdin, de pildă, trebuie sau nu să fie primit în Comitetul Central. Mă declar împotriva acestui control pentru că nu vreau să creez o procedură birocratică, sîcîitoare pentru ambele părţi".

Eu îi obiectez : „Aici sînt două probleme. Prima este problema unei majorităţi calificate, şi declar că sînt împotriva propunerii de a o reduce de la $^4/_5$ la $^2/_3$. Nu are rost să se prevadă în statut un protest motivat, şi eu sînt împotriva acestei propuneri. Mult mai importantă este a doua problemă, aceea a dreptului de control reciproc al Comitetului Central şi al Organului Central asupra cooptării. Acordul reciproc între cele două centre este condiţia necesară a armoniei. Aici e vorba de o ruptură între aceste două centre. Cine nu vrea o sciziune trebuie să aibă grijă să domnească armonia. Din viaţa partidului se ştie că au existat oameni care provocau sciziuni. Aceasta este o problemă principială, o problemă importantă, de care poate să depindă în întregime viitoarea soartă a partidului" (276–277) *. Acesta este textul complet al conspectului intervenţiei mele, înregistrat la congres, intervenţie căreia tov. Martov îi acordă o importanţă deosebit de mare. Din păcate, acordîndu-i o importanţă atît de mare, el nu şi-a dat totodată osteneala de a o pune în legătură cu toate celelalte dezbateri şi cu întreaga situaţie politică ce se crease la congres pe vremea cînd această cuvîntare a fost rostită.

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, edilia a doua, pag. 286. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Înainte de toate se pune întrebarea : de ce în proiectul meu iniţial (vezi pag. 394, § 11) * m-am limitat la $^2/_3$ şi n-am cerut un control reciproc asupra cooptării în instituţiile centrale ? Tov. Troţki, care a luat cuvîntul după mine (pag. 277), a pus imediat această întrebare.

Răspunsul la această întrebare poate fi găsit în cuvîntările rostite de mine la congresul Ligii şi în scrisoarea tov. Pavlovici cu privire la Congresul al II-lea. § 1 din statut „a spart vasul", şi trebuia să-l legăm cu „un nod dublu", am spus eu la congresul Ligii. Aceasta însemna, în primul rînd, că într-o problemă pur teoretică Martov s-a dovedit a fi oportunist şi că greşeala lui a fost *apărată* de Liber şi de Akimov. Aceasta însemna, în al doilea rînd, că coaliţia martoviştilor (adică a unei infime minorităţi a iskriştilor) cu antiiskriştii le dădea *la congres majoritatea* în problema componenţei centrelor. Or, aici eu vorbeam tocmai despre *componenţa* centrelor, subliniind necesitatea armoniei şi *punînd în gardă împotriva „oamenilor care provocau sciziuni"*. Acest avertisment a căpătat într-adevăr o mare însemnătate principială, căci organizaţia „Iskrei" (incontestabil mai competentă în problema componenţei centrelor, deoarece cunoştea mai îndeaproape toată activitatea practică şi pe toţi candidaţii) îşi dăduse deja votul consultativ în această problemă şi adoptase rezoluţia pe care o cunoaştem relativ la candidaturile care-i inspirau temeri. Atît moralmente cît şi în fond (adică sub aspectul competenţei forului care ia hotărîrea), organizaţia „Iskrei" trebuia să aibă un rol hotărîtor în această problemă gingaşă. *Formal* însă, tov. Martov avea, bineînţeles, tot dreptul să apeleze la alde Liber şi Akimov *împotriva* majorităţii organizaţiei „Iskrei". Iar tov. Akimov, în strălucita sa cuvîntare pe marginea § 1, a spus remarcabil de clar şi de inteligent că, ori de cîte ori vede printre iskrişti o divergenţă asupra mijloacelor menite să asigure atingerea scopului lor iskrist comun, el *votează* în mod conştient, deliberat, *pentru mijlocul cel mai slab,* deoarece scopurile sale, ale lui Akimov, sînt diametral opuse scopurilor urmărite de iskrişti. Era deci în afară de *orice îndoială* că, independent chiar de voinţa şi de conştiinţa tov. Martov, *tocmai cea mai proastă componenţă a centrelor* va obţine

* Vezi op. cit., pag. 252.

www.dacoromanica.ro

sprijinul Liberilor şi al Akimovilor. Ei *pot vota,* ei trebuie să voteze (dacă judecăm nu după vorbele lor, ci după *faptele* lor, după felul cum au votat în problema § 1) tocmai acea listă care poate promite prezenţa „persoanelor ce provocau sciziuni", să voteze tocmai cu *scopul* de „a provoca sciziune". Este oare de mirare că într-o asemenea situaţie eu am vorbit despre o importantă chestiune principială (armonia dintre cele două centre) de care poate să depindă toată soarta viitoare a partidului ?

Nici un social-democrat care cunoaşte cît de cît ideile, planurile iskriste şi istoria mişcării, care împărtăşeşte cît de cît sincer aceste idei nu se putea îndoi nici o clipă că soluţia impusă de alde Liber şi Akimov în litigiul ivit în cadrul organizaţiei „Iskrei" în problema componenţei centrelor era din punct de vedere formal inatacabilă, dar asigura *cele mai rele* rezultate posibile. Împotriva acestor rezultate, cele mai rele cu putinţă, eram datori *să luptăm.*

Se pune întrebarea : cum să luptăm ? Noi am luptat, firesc, fără isterie şi fără mici scandaluri, cu mijloace *perfect leale şi perfect statutare :* simţind că sîntem în minoritate (ca şi la votarea § 1), *am pus în faţa congresului problema ocrotirii drepturilor minorităţii.* Condiţii mai riguroase în ceea ce priveşte majoritatea calificată necesară la primirea de membri (4/5 în loc de 2/3), unanimitatea de voturi la cooptare şi controlul reciproc asupra cooptării în instituţiile centrale, – asupra tuturor acestor lucruri am început să insistăm *atunci cînd ne-am văzut puşi în minoritate în problema componenţei centrelor.* Acest fapt este mereu ignorat de cei care înclină să judece superficial congresul, după vreo două-trei convorbiri amicale, fără o serioasă studiere a tuturor proceselor-verbale şi a tuturor „mărturiilor" părţilor interesate. Şi oricine îşi va da osteneala să studieze conştiincios aceste procese-verbale şi aceste mărturii va ajunge în mod inevitabil la concluzia mea : *rădăcina* controversei *în acel moment al congresului* o constituia exclusiv problema *componenţei centrelor,* iar noi căutam să obţinem condiţii de control mai riguroase tocmai pentru că, fiind în minoritate, voiam „să legăm cu un nod dublu vasul" pe care Martov îl spărsese spre marea bucurie a Liberilor şi a Akimovilor şi cu concursul lor entuziast.

www.dacoromanica.ro

„Dacă nu ar fi așa – spune tov. Pavlovici vorbind despre acest moment al congresului –, ar trebui să presupunem că, formulînd punctul referitor la unanimitatea în materie de cooptări, noi purtăm grija adversarilor noștri, deoarece părții care precumpănește într-o instituție sau alta unanimitatea nu numai că nu-i este necesară, dar îi este chiar dezavantajoasă" („Scrisoare despre Congresul al II-lea", pag. 14). În momentul de față însă, unii uită mult prea des cronologia evenimentelor, uită că *în decursul unei întregi perioade a congresului* minoritatea de astăzi a fost majoritate (datorită concursului Liberilor și al Akimovilor) și că tocmai în acea perioadă s-a produs controversa în jurul cooptării în instituțiile centrale, controversă al cărei substrat îl constituia divergența ivită în organizația „Iskrei" în problema componenței centrelor. Acela care-și va lămuri semnificația acestei împrejurări va înțelege de ce au fost atît de pasionate dezbaterile noastre și nu se va mira de contradicția *aparentă* că niște divergențe neînsemnate, de amănunt au pus pe tapet probleme într-adevăr importante, principiale.

Tov. Deutsch, care a luat cuvîntul în aceeași ședință (pag. 277), avea în bună parte dreptate atunci cînd spunea : „Este neîndoielnic că această propunere are în vedere momentul actual". Într-adevăr, numai dacă înțelegi *momentul respectiv* în toată complexitatea lui, poți pricepe adevărata semnificație a litigiului. Și este cît se poate de important să nu se uite că, atunci cînd *noi* am fost în minoritate, am apărat drepturile minorității cu *metode* pe care orice social-democrat din Europa le va considera legitime și admisibile, și anume am cerut congresului să instituie un control mai riguros asupra componenței centrelor. Tot astfel avea în bună parte dreptate și tov. Egorov atunci cînd spunea, tot la congres, dar într-o altă ședință : „Mă mir foarte mult că aud din nou în dezbateri invocîndu-se principiile"... (Aceste cuvinte au fost rostite cu prilejul alegerii Comitetului Central, în ședința a 31-a a congresului, adică, dacă nu mă înșel, joi dimineața, iar ședința a 26-a, despre care e vorba acum, a avut loc luni seara)... „E limpede, cred, pentru toată lumea că, în ultimele zile, în centrul dezbaterilor nu a stat o formulare principială sau alta a problemei, ci exclusiv preocuparea de a asigura sau de a împiedica intrarea cutărei sau cutărei persoane în instituțiile cen-

www.dacoromanica.ro

trale. Să recunoaştem că la acest congres principiile au fost de mult date uitării şi să spunem lucrurilor pe nume. (Ilaritate generală. Muraviev: „Rog să se consemneze în procesul-verbal că tov. Martov a zîmbit".) (Pag. 337). Nu-i de mirare că tov. Martov şi noi toţi rîdem de plîngerile tov. Egorov, care erau într-adevăr ridicole. Da, *„în ultimele zile"* discuţiile *s-au învîrtit* în foarte mare măsură în jurul problemei componenţei centrelor. Asta-i adevărat. La congres, acest lucru era într-adevăr cît se poate de *clar pentru toţi* (şi numai *acum* minoritatea caută *să pună în umbră* această împrejurare evidentă). În sfîrşit, este adevărat, de asemenea, că trebuie să spunem lucrurilor pe nume. Dar, pentru dumnezeu, ce are a face *aici* „uitarea principiilor" ?? *Pentru asta* doar ne-am adunat noi la congres (vezi pag. 10, ordinea de zi a congresului) ca să discutăm *în primele zile* programul, tactica, statutul şi să rezolvăm problemele legate de ele, iar *în ultimele zile* (punctele 18–19 de pe ordinea de zi) să discutăm componenţa centrelor şi să rezolvăm *aceste* probleme. Faptul că *ultimele zile* ale congreselor sînt consacrate de obicei luptei pentru bagheta de dirijor este ceva cît se poate de firesc şi întru totul, dar întru totul legitim. (Atunci însă cînd încăierarea pentru bagheta de dirijor se produce *după congres*, ea nu mai e decît o ciorovăială.) Cînd cineva este înfrînt *la congres* în problema componenţei centrelor (cum a fost înfrînt tov. Egorov), el se face *pur şi simplu de rîs* cînd *după aceea* vorbeşte de „uitarea principiilor". Este deci cît se poate de explicabil că toţi delegaţii au rîs de tov. Egorov. Este explicabil, de asemenea, de ce a cerut tov. Muraviev să se consemneze în procesul-verbal că tov. Martov a participat la aceste rîsete: *rîzînd de tov. Egorov, tov. Martov rîdea de el însuşi...*

În completarea ironiei tov. Muraviev n-ar fi poate de prisos să relatăm următorul fapt. Precum se ştie, *după congres*, tov. Martov a căutat să asigure pe toată lumea că ceea ce a avut în divergenţele noastre un rol cardinal a fost tocmai problema cooptării în instituţiile centrale, că „majoritatea vechii redacţii" era categoric împotriva controlului reciproc asupra cooptării în instituţiile centrale. *Înainte de congres*, acceptînd proiectul meu care prevedea alegerea a două grupuri de trei, precum şi cooptarea reciprocă cu o majoritate de $^2/_3$, tov. Martov *îmi scria în legătură cu aceasta: „Acceptînd această formă de*

www.dacoromanica.ro

cooptare reciprocă, trebuie să subliniez că după congres completarea fiecărui centru se va face pe baze întrucîtva diferite *(eu aș propune așa :* fiecare centru cooptează membri noi, comunicînd celuilalt hotărîrea sa ; *acesta din urmă are dreptul de a face contestație, și atunci litigiul este soluționat de Consiliu.* Pentru a se evita tărăgănelile, această procedură va fi aplicată *unor candidați desemnați dinainte, cel puțin pentru Comitetul Central,* astfel încît din rîndurile acestora completarea se va putea face mai rapid). Pentru a se sublinia că ulterior cooptarea se va face potrivit normelor care vor fi prevăzute de statutul partidului, este necesar ca la § 22* să se adauge : «... care și confirmă hotărîrile luate»" (subliniat de mine).

Comentariile sînt de prisos.

După ce am explicat semnificația momentului în care au avut loc controversele asupra cooptării în instituțiile centrale, trebuie să ne oprim puțin asupra *votărilor* referitoare la această problemă ; asupra *dezbaterilor* nu este cazul să ne oprim, pentru că, după ce tov. Martov și cu mine am rostit cuvîntările reproduse mai sus, au urmat numai cîteva scurte replici, la care au luat parte un număr infim de delegați (vezi pag. 277–280 din procesele-verbale). În legătură cu votările, tov. Martov a afirmat la congresul Ligii că, în expunerea mea, am comis „o denaturare grosolană" (pag. 60 din procesele-verbale ale congresului Ligii) atunci cînd am descris „lupta desfășurată pe marginea statutului"... (fără să vrea, tov. Martov a spus un mare adevăr : după dezbaterile asupra § 1, discuții aprinse au fost purtate numai *pe marginea* statutului)... „ca o luptă a «Iskrei» împotriva martoviștilor, care se coalizaseră cu Bundul".

Să examinăm mai îndeaproape această interesantă problemă „a denaturării grosolane". Tov. Martov pune laolaltă votările

* Este vorba de proiectul meu inițial de ordine de zi a congresului și de comentariul la acest proiect, care fusese adus la cunoștința tuturor delegaților. § 22 al acestui proiect prevedea în mod expres alegerea a două grupuri de trei pentru Organul Central și pentru Comitetul Central, „cooptări reciproce" făcute de aceștia șase cu o majoritate de $^{5}/_{6}$, confirmarea acestor cooptări de către congres și cooptări ulterioare, făcute în mod de sine stătător, în redacția Organului Central și în Comitetul Central.

www.dacoromanica.ro

privitoare la componența Consiliului și cele privitoare la cooptare, și reproduce rezultatele obținute în *opt* votări : 1) alegerea în Consiliu a cîte doi reprezentanți din partea Organului Central și a Comitetului Central : pentru 27 (M), contra 16 (L), abțineri 7*. (Notăm în paranteză că în procesele-verbale, pag. 270, se arată că au fost 8 abțineri, dar acesta e un lucru de mică importanță.) – 2) alegerea de către congres a celui de-al cincilea membru al Consiliului : pentru 23 (L), contra 18 (M), abțineri 7. – 3) dreptul Consiliului de a-și completa singur locurile rămase vacante : contra 23 (M), pentru 16 (L), abțineri 12. – 4) unanimitate la cooptarea în Comitetul Central : pentru 25 (L), contra 19 (M), abțineri 7. – 5) cerința potrivit căreia pentru respingerea unui membru e necesar să existe cel puțin *un* protest motivat : pentru 21 (L), contra 19 (M), abțineri 11. – 6) unanimitate la cooptarea în Organul Central : pentru 23 (L), contra 21 (M), abțineri 7. – 7) admisibilitatea punerii la vot a dreptului Consiliului de a anula hotărîrile prin care Organul Central și Comitetul Central resping un nou membru : pentru 25 (M), contra 19 (L), abțineri 7. – 8) votarea propunerii însăși : pentru 24 (M), contra 23 (L), abțineri 4. „*Este evident* – conchide tov. Martov (pag. 61 din procesele-verbale ale congresului Ligii) – *că în cazul de față un delegat al Bundului a votat pentru propunere, iar ceilalți s-au abținut*". (Subliniat de mine.)

Se pune întrebarea : de ce socoate tov. Martov că este *evident* că un bundist a votat *pentru el*, adică *pentru Martov*, atunci cînd votul n-a fost nominal ?

Pentru că el ia în considerație *numărul votanților*, și atunci cînd acest număr denotă *participarea* la vot a Bundului, el, tov. Martov, este sigur că *această participare* a fost în favoarea lui.

Unde este deci aici „denaturarea grosolană" comisă de mine ?

În total au fost 51 de voturi, iar fără voturile bundiste – 46, fără voturile rabocedeliților – 43. La *șapte* votări din cele opt citate de tov. Martov au participat respectiv 43, 41, 39, 44, 40, 44 și 44 de delegați, la *una* dintre ele au participat 47 de dele-

* Literele M și L, luate în paranteză, arată de care parte eram eu (L) și de care parte Martov (M).

www.dacoromanica.ro

gați (sau, mai exact, voturi), și însuși tov. Martov recunoaște că în acest caz l-a susținut unul dintre bundiști. Reiese, așadar, că tabloul schițat de Martov (și, precum vom vedea îndată, schițat incomplet) *nu face decît să confirme și să întărească felul* în care am descris eu lupta ! Reiese, de asemenea, că în foarte multe cazuri numărul abținerilor a fost *foarte mare,* ceea ce denotă din partea întregului congres un interes *relativ* redus pentru anumite *amănunte,* precum și inexistența unei grupări precis conturate a iskriștilor în aceste chestiuni. Cuvintele lui Martov că „prin abținerile lor" bundiștii „îl sprijină evident pe Lenin" (pag. 62 din procesele-verbale ale congresului Ligii) *se întorc chiar împotriva lui Martov,* fiindcă aceasta înseamnă că *numai* în absența bundiștilor sau atunci cînd ei se abțineau puteam eu să contez uneori pe victorie. Dar ori de cîte ori bundiștii *consideră că le convine* să intervină în luptă, ei îl sprijină pe tov. Martov ; și aceasta s-a întîmplat *nu numai* în cazul, citat mai sus, al votării la care au participat 47 de delegați. Cine își va da osteneala să consulte procesele-verbale ale congresului va constata *o foarte stranie omisiune* în tabloul schițat de tov. Martov. Tov. Martov *a omis pur și simplu nu mai puțin de trei cazuri* în care Bundul *a participat la vot,* și *în toate aceste cazuri* tov. Martov a ieșit, *bineînțeles,* învingător. Iată aceste cazuri : 1) Se acceptă amendamentul tov. Fomin, care reduce majoritatea calificată de la $^4/_5$ la $^2/_3$. Pentru 27 de voturi, contra 21 (pag. 278) ; au participat deci 48 de voturi. 2) Se acceptă propunerea tov. Martov cu privire la înlăturarea cooptării reciproce. Pentru 26, contra 24 (pag. 279) ; au participat deci 50 de voturi. În sfîrșit, 3) este respinsă propunerea mea în sensul că cooptarea în Organul Central și în Comitetul Central este admisibilă numai cu asentimentul tuturor membrilor Consiliului (pag. 280). Contra 27, pentru 22 (a fost chiar o votare nominală, care, din păcate, n-a fost consemnată în procesele-verbale) ; au participat deci 49 de voturi.

Concluzia : în problemele referitoare la cooptarea în instituțiile centrale, bundiștii au participat *numai la patru votări (trei* citate acum de mine, cu respectiv 48, 50 și 49 de participanți, și *una* citată de tov. Martov, cu 47 de participanți). *La toate aceste votări* a ieșit învingător tov. Martov. *Expunerea mea se dovedește a fi justă în toate punctele ei,* și anume în

www.dacoromanica.ro

sublinierea coaliției cu Bundul, în constatarea caracterului relativ secundar al problemelor (numeroase cazuri cu multe abțineri), în constatarea că n-a existat o grupare precis conturată a iskriștilor (nici o votare nominală ; puțini participanți la dezbateri).

Tentativa tov. Martov de a găsi în expunerea mea o contradicție se dovedește a fi o tentativă neizbutită, deoarece tov. Martov a scos din context cuvinte izolate, fără a-și da osteneala să reconstituie tabloul în ansamblu.

Ultimul paragraf al statutului, consacrat problemei organizației din străinătate, a prilejuit iarăși discuții și votări foarte caracteristice din punctul de vedere al grupării delegaților la congres. Era vorba de recunoașterea Ligii drept organizație din străinătate a partidului. Bineînțeles, tov. Akimov a protestat imediat, amintind de Uniunea din străinătate, care a fost confirmată de primul congres, și relevînd însemnătatea principială a acestei probleme. „Înainte de toate țin să precizez – a declarat el – că nu dau prea multă importanță practică rezolvării de un fel sau altul a acestei probleme. Lupta ideologică care s-a desfășurat pînă acum în partidul nostru este, fără îndoială, departe de a fi încheiată ; dar ea va continua pe alte planuri și în cadrul unei alte grupări a forțelor... În § 13 din statut s-a reflectat încă o dată, și foarte puternic, tendința de a transforma congresul nostru, care este al întregului partid, în congres al unei fracțiuni. În loc de a face pe toți social-democrații din Rusia să se supună hotărîrilor congresului partidului în numele unității partidului și să unifice toate organizațiile de partid, se propune congresului să desființeze organizația minorității, să constrîngă minoritatea să dispară" (281). După cum vede cititorul, „continuitatea", care i-a devenit atît de scumpă tov. Martov după ce a fost înfrînt în problema componenței centrelor, îi era la fel de scumpă și tov. Akimov. La congres însă oamenii care folosesc măsuri diferite după cum e vorba de ei înșiși sau de alții s-au ridicat cu vehemență împotriva tov. Akimov. Cu toate că programul fusese adoptat, „Iskra" recunoscută și statutul votat aproape în întregime, este pus pe tapet tocmai „principiul" care des-

www.dacoromanica.ro

părțea „în principiu" Liga de Uniune. „Dacă tov. Akimov vrea să pună pe plan principial această problemă – exclamă tov. Martov –, nu avem nimic împotrivă, mai ales că el a vorbit de eventuale combinații în lupta dintre cele două curente. *Sancționarea victoriei unuia dintre curente* nu trebuie făcută (vă rog să rețineți că asta se spune în ședința *a 27-a* a congresului !) în sensul de a ne închina o dată în plus în fața «Iskrei», ci în acela de *a ne lua definitiv rămas bun de la toate combinațiile posibile despre care a adus vorba tov. Akimov*" (pag. 282. Subliniat de mine).

Ce priveliște ! *După* încheierea tuturor dezbaterilor care au avut loc la congres în legătură cu programul, tov. Martov continuă *să-și ia definitiv rămas bun* de la toate combinațiile eventuale... cît timp nu a fost învins încă în problema componenței centrelor ! La congres, tov. Martov „își ia definitiv rămas bun" de la „combinația" *eventuală* pe care o realizează cu succes *a doua zi după congres*. Dar *încă de pe atunci* tov. Akimov s-a dovedit a fi mult mai perspicace decît tov. Martov ; tov. Akimov s-a referit la cei cinci ani de activitate a „vechii organizații de partid care prin voința primului congres poartă numele de comitet", și a încheiat cu o prea veninoasă înțepătură *providențială* : „Cît despre părerea tov. Martov că zadarnic îmi pun speranța în apariția unui alt curent în partidul nostru, trebuie să spun că *el însuși îmi dă motive de speranță* în acest sens" (pag. 283. Subliniat de mine).

Da, trebuie să recunoaștem că tov. Martov a justificat în mod strălucit speranțele tov. Akimov !

Tov. Martov l-a urmat pe tov. Akimov, convingîndu-se de dreptatea lui după ce a fost ruptă „continuitatea" unui vechi for de partid care timp de trei ani a fost considerat ca fiind activ. Ieftină victorie a repurtat tov. Akimov.

La congres însă s-au situat de partea tov. Akimov – și s-au situat în mod consecvent – numai tovarășii Martînov și Bruker, precum și bundiștii (8 voturi). Tov. Egorov, ca un adevărat conducător al „centrului", adoptă o poziție de mijloc : el, vedeți dv., este de acord cu iskriștii, „simpatiile" lui sînt de partea lor (pag. 282), iar în *dovedirea* acestor simpatii el *propune* (pag. 283) congresului să ocolească cu desăvîrșire problema principială ridicată, *să nu pomenească nimic* nici despre Ligă, nici despre Uniune. Propunerea lui este respinsă cu

www.dacoromanica.ro

27 de voturi contra 15. Se vede că, pe lîngă antiiskriști (8), aproape tot „centrul" (10) a votat cu tov. Egorov (în total au fost 42 de votanți, ceea ce denotă că mulți delegați s-au abținut sau au absentat de la vot, cum se întîmpla adesea la votările lipsite de interes și *neîndoielnice* din punctul de vedere al rezultatului). *De îndată ce se pune chestiunea* de a aplica *în fapt principiile iskriste,* iese la iveală că „simpatia" „centrului" este pur *verbală,* iar propunerile noastre nu întrunesc decît treizeci sau treizeci și ceva de voturi. Dezbaterile și votările în legătură cu propunerea lui Rusov (ca Liga să fie recunoscută drept *unica* organizație din străinătate) demonstrează în chip și mai evident acest lucru. Antiiskriștii și „mlaștina" adoptă de-a dreptul un punct de vedere *principial,* și acest punct de vedere este susținut de tovarășii Liber și Egorov, care declară că propunerea tov. Rusov nu poate fi pusă la vot, deoarece este contrară statutului : „Ea distruge toate celelalte organizații din străinătate" (Egorov). Și oratorul, care nu vrea să fie părtaș la „distrugerea acestor organizații", nu numai că refuză să participe la vot, dar părăsește chiar sala. Să fim însă drepți cu liderul „centrului" : el a dat dovadă de mult mai multă consecvență (în principiile sale greșite) și de mult mai mult curaj politic decît tov. Martov & Co., deoarece lua apărarea organizației „supuse distrugerii" *nu numai atunci cînd era vorba de propriul său cerc,* care a fost înfrînt în luptă deschisă.

Cu 27 de voturi contra 15 se admite ca propunerea tov. Rusov să fie pusă la vot ; apoi ea este adoptată cu 25 de voturi contra 17. Dacă adăugăm la acești 17 pe tov. Egorov, care lipsește, obținem *numărul total* (18) *al antiiskriștilor și al „centrului".*

Paragraful 13 din statut, referitor la organizația din străinătate, este adoptat în întregime numai cu *31 de voturi* contra 12 și 6 abțineri. Această cifră, 31, care ne arată numărul aproximativ al iskriștilor prezenți la congres, adică al acelora care apără în mod consecvent și aplică *în fapt* concepțiile „Iskrei", o întîlnim pentru *a șasea oară* în analiza votărilor care au avut loc la congres (locul pe care urma să-l ocupe pe ordinea de zi problema „Bundului", incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii" și două votări în legătură cu programul agrar). Iar tov. Martov vrea cu tot

www.dacoromanica.ro

dinadinsul să ne încredințeze că nu există nici un motiv pentru a considera ca grup aparte un grup atît de „restrîns" ca cel al iskriștilor !

Trebuie să relevăm, de asemenea, că problema adoptării § 13 din statut a provocat discuții extrem de caracteristice în legătură cu declarația tovarășilor Akimov și Martînov că „refuză să participe la vot" (pag. 288). Biroul congresului a examinat această declarație și a spus – pe bună dreptate – că nici chiar desființarea formală a Uniunii n-ar da delegaților ei dreptul de a refuza să participe la lucrările congresului. A refuza să participi la vot este ceva cu totul anormal și inadmisibil, – iată punctul de vedere pe care, împreună cu biroul, l-a adoptat întregul congres, inclusiv iskriștii din minoritate, care în ședința a 28-a *au condamnat cu asprime ceea ce au făcut ei înșiși în ședința a 31-a !* Cînd tov. Martînov a început să-și apere punctul de vedere (pag. 291), împotriva lui s-au ridicat și Pavlovici, și Trotki, și Karski, și Martov. Tov. Martov știa foarte bine care sînt obligațiile unei minorități nemulțumite (cît timp el însuși nu rămăsese în minoritate !) și perora pe un ton moralizator : „Ori sînteți participanți la congres – a exclamat el, adresîndu-se tovarășilor Akimov și Martînov –, și atunci *trebuie* să participați la *toate* lucrările lui" (subliniat de mine ; pe atunci tov. Martov nu era încă de părere că a cere minorității să se supună majorității înseamnă a da dovadă de formalism și de birocratism !) ; „ori nu sînteți participanți la congres, și atunci nu puteți rămîne în ședință... Prin declarația lor, delegații Uniunii mă obligă să pun două întrebări : Sînt ei membri ai partidului ? Sînt ei participanți la congres ?" (pag. 292).

Tov. Martov îl învață pe tov. Akimov care sînt îndatoririle unui membru de partid ! Dar nu degeaba spusese tov. Akimov că-și pune anumite speranțe în tov. Martov... Acestor speranțe le-a fost dat să se realizeze însă abia *după* ce tov. Martov a fost înfrînt în alegeri. Atîta timp cît nu era vorba de el însuși, ci de alții, tov. Martov rămînea surd chiar și la îngrozitoarea expresie „lege excepțională", *care a fost pusă în circulație pentru prima oară* (dacă nu mă înșel) *de tov. Martînov.* „Lămuririle care ni s-au dat – răspunde tov. Martînov celor care căutau să-l convingă să-și retragă declarația – n-au arătat dacă e vorba de o hotărîre de principiu sau de

www.dacoromanica.ro

o măsură excepţională împotriva Uniunii. În acest caz, considerăm că Uniunii i-a fost adusă o ofensă. Tov. Egorov, ca şi mine, a rămas cu impresia că aceasta este o *lege excepţională* (subliniat de mine) împotriva Uniunii, şi de aceea chiar a părăsit sala de şedinţă" (295). Atît tov. Martov cît şi tov. Troţki, iar împreună cu ei şi Plehanov se ridică cu energie împotriva ideii *într-adevăr absurde* de a vedea o *ofensă* într-un vot al congresului. Iar tov. Troţki, vorbind în apărarea rezoluţiei care, la propunerea lui, a fost adoptată de congres (în sensul că tovarăşii Akimov şi Martînov se pot considera pe deplin satisfăcuţi), declară că „rezoluţia are un caracter principial, şi nu unul filistin, şi *nu ne interesează dacă cineva găseşte că ea constituie o ofensă la adresa lui*" (pag. 296). Foarte curînd însă s-a văzut că spiritul de cerc şi mentalitatea filistină sînt încă prea puternice în partidul nostru, iar cuvintele pline de mîndrie, subliniate de mine, s-au dovedit a nu fi decît o frază pompoasă.

Tovarăşii Akimov şi Martînov au refuzat să-şi retragă declaraţia şi au părăsit congresul, în mijlocul exclamaţiilor generale ale delegaţilor : „Rău faceţi că plecaţi !".

m) ALEGERILE. SFÎRŞITUL CONGRESULUI

După ce a fost votat statutul, congresul a adoptat o rezoluţie privitoare la organizaţiile regionale, o serie de rezoluţii cu privire la diferite organizaţii ale partidului şi, după extrem de instructivele dezbateri cu privire la grupul „Iujnîi rabocii" analizate de noi mai sus, a trecut la problema alegerilor pentru instituţiile centrale ale partidului.

Ştim că organizaţia „Iskrei", de la care întregul congres aştepta o recomandare competentă, s-a scindat din cauza divergenţelor ivite în această problemă, deoarece *minoritatea* organizaţiei a vrut să-şi încerce la congres, într-o luptă deschisă şi liberă, şansele de a cuceri de partea ei *majoritatea*. Ştim de asemenea că, cu mult înainte de congres şi la congres, toţi delegaţii cunoşteau planul de a *înnoi* redacţia prin alegerea a două grupuri de trei în redacţia Organului Central şi în Comitetul Central. Să examinăm mai îndeaproape acest plan, pentru a putea elucida dezbaterile care au avut loc la congres.

www.dacoromanica.ro

Iată textul exact al comentariului meu la proiectul de Tagesordnung a congresului, în care era expus acest plan * : „Congresul alege trei persoane în redacția Organului Central și trei persoane în Comitetul Central. Aceste șase persoane *împreună*, cu o majoritate de $^2/_3$, completează, dacă este nevoie, redacția Organului Central și Comitetul Central prin cooptare și prezintă congresului raportul respectiv. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacția Organului Central și de către Comitetul Central".

Din cuprinsul acestui text, planul se desprinde cît se poate de clar și fără echivoc : el prevede o *înnoire* a redacției cu *participarea* celor mai influenți conducători ai muncii practice. Oricine își va da osteneala să citească cît de cît atent textul reprodus mai sus va sesiza îndată ambele trăsături aici arătate ale acestui plan. Dar în ziua de azi ești nevoit să explici pînă și lucrurile cele mai elementare. Acest plan prevede în mod expres o *înnoire* a redacției, și nu neapărat o sporire sau neapărat o reducere a numărului membrilor ei, deoarece problema unei eventuale sporiri sau reduceri a rămas *deschisă :* cooptarea este prevăzută numai în cazul *cînd ar fi necesară.* Printre ipotezele enunțate de diferite persoane în legătură cu această înnoire au fost și planuri care preconizau o eventuală reducere a numărului membrilor redacției sau o eventuală sporire a acestui număr la șapte (personal, am socotit întotdeauna că un grup de șapte ar fi incomparabil mai potrivit decît un grup de șase) și chiar la unsprezece (considerăm că acest lucru ar fi posibil în cazul unei uniri prin bună înțelegere cu toate organizațiile social-democrate în general, cu Bundul și cu social-democrația poloneză în special). Dar ceea ce-i mai important și ceea ce pierd de obicei din vedere tovarășii care vorbesc despre „grupul de trei" este *cerința ca membrii Comitetului Central să participe la orice cooptări ulterioare în redacția Organului Central.* Nici unul dintre membrii organizației și dintre delegații la congres din rîndurile „minorității" care cunoșteau acest plan și care l-au aprobat (fie în mod expres, declarîndu-se de acord cu el, fie în mod tacit)

* Vezi a mea „Scrisoare către redacția «Iskrei»", pag. 5, și procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 53.

www.dacoromanica.ro

nu şi-a dat osteneala să explice semnificaţia acestei cerinţe. În primul rînd, de ce s-a considerat că punctul de plecare pentru înnoirea redacţiei trebuie să fie tocmai un grup de trei şi numai unul de trei ? Este evident că ar fi fost *complet lipsit de sens* să se procedeze astfel dacă s-ar fi avut în vedere *exclusiv* sau, cel puţin, în primul rînd o *lărgire* a colectivului, dacă acest colectiv ar fi fost considerat ca fiind într-adevăr „armonios". Ar fi fost straniu ca pentru lărgirea unui colectiv „armonios" *să se ia ca punct de plecare* nu întregul colectiv, ci numai *o parte a lui.* Este evident că *nu toţi* membrii colectivului erau consideraţi ca fiind pe deplin indicaţi să discute şi *să rezolve* problema înnoirii componenţei lui, problema transformării vechiului cerc redacţional într-o *instituţie de partid.* Este evident că chiar şi aceia care personal doreau o înnoire sub formă de lărgire considerau că vechiul colegiu nu este armonios şi nu corespunde idealului de instituţie de partid, căci altminteri nu avea rost ca în vederea lărgirii grupului de şase să-l reduci *mai întîi la un grup de trei.* Repet : acest lucru este de la sine înţeles, şi a putut fi uitat numai din cauză că temporar această problemă a fost complicată cu „chestiuni personale".

În al doilea rînd, din textul citat mai sus reiese că pentru o lărgire a grupului de trei nu era suficient nici chiar ca *toţi cei trei membri ai redacţiei Organului Central să fie de acord.* Şi acest lucru se pierde întotdeauna din vedere. Pentru cooptare este nevoie de $^2/_3$ din *şase,* adică de *patru* voturi ; era de ajuns, aşadar, ca cei trei membri aleşi ai Comitetului Central să spună „veto" pentru *ca să fie imposibilă lărgirea grupului de trei.* Şi invers, chiar dacă doi din cei trei membri ai redacţiei Organului Central ar fi fost împotriva unei cooptări ulterioare, cooptarea putea fi făcută totuşi dacă toţi cei trei membri ai Comitetului Central se pronunţau pentru ea. Este evident deci că, la transformarea vechiului cerc într-o instituţie de partid, se urmărea ca votul *decisiv* să fie rezervat conducătorilor muncii practice aleşi de congres. Care erau, aproximativ, tovarăşii la care ne gîndeam făcînd asemenea planuri se vede din faptul că, înainte de congres, redacţia a ales în unanimitate ca al şaptelea membru al ei pe tov. Pavlovici, pentru cazul cînd la congres ar fi trebuit să se ia poziţie

www.dacoromanica.ro

în numele întregului colectiv ; în afară de tov. Pavlovici, pentru locul acesta exista și candidatura unui vechi membru al organizației „Iskrei" și membru al Comitetului de organizare *care pe urmă a fost ales membru în Comitetul Central* [111].

Rezultă, așadar, că planul pentru alegerea a două grupuri de trei urmărea în chip vădit : 1) să asigure înnoirea redacției, 2) să înlăture din redacție anumite trăsături proprii vechiului spirit de cerc, care nu are ce căuta într-o instituție de partid (dacă n-ar fi fost nimic de înlăturat, ce rost ar mai fi avut să se propună crearea unui grup inițial de trei ?), și, în sfîrșit, 3) să înlăture trăsăturile „teocratice" ale colegiului de publiciști (prin asigurarea participării unor practicieni de frunte *la luarea de hotărîri* în problema lărgirii grupului de trei). Acest plan, pe care îl cunoșteau toți redactorii, se baza, evident, pe *experiența a trei ani* de muncă și corespundea *în totul* principiilor de organizare revoluționară consecvent promovate de noi : în perioada de *destrămare* cînd a apărut „Iskra", unele grupuri se formau adesea în mod întîmplător și spontan, suferind inevitabil de anumite manifestări dăunătoare ale spiritului de cerc. Crearea partidului presupunea și implica înlăturarea acestor trăsături ; participarea practicienilor de frunte la această înlăturare era *necesară,* deoarece unii membri ai redacției au avut *întotdeauna* și atribuții organizatorice, iar sistemul instituțiilor de partid urma să cuprindă nu numai un colegiu de publiciști, ci și un colegiu de conducători politici. Din punctul de vedere al politicii pe care a promovat-o întotdeauna „Iskra", era la fel de firesc să se acorde congresului dreptul de a alege grupul inițial de trei ; în pregătirea congresului, noi am dat dovadă de foarte multă *prudență,* așteptînd ca problemele principiale controversate ale programului, tacticii și organizării să fie *pe deplin* clarificate ; noi *nu ne-am îndoit* că congresul va avea o orientare *iskristă* în sensul că marea lui majoritate va fi solidară cu „Iskra" în aceste probleme fundamentale (o dovadă în această privință erau și rezoluțiile privitoare la recunoașterea „Iskrei" ca organ conducător) ; de aceea *trebuia* să rezervăm tovarășilor care au dus pe umerii lor tot greul muncii de răspîndire a ideilor „Iskrei" și de pregătire a transformării ei într-un partid dreptul de a decide *ei înșiși* care sînt candidații cei mai potriviți pentru noua instituție de partid. *Numai* acest caracter

www.dacoromanica.ro

firesc al planului de a se alege „două grupuri de trei", *numai deplina lui concordanță* cu toată politica „Iskrei" și cu tot ce știau despre „Iskra" persoanele cît de cît apropiate de cauză *pot explica* aprobarea generală de care s-a bucurat acest plan și inexistența unui plan care să-l concureze.

De aceea la congres tov. Rusov a și propus, mai întîi de toate, să se aleagă *două grupuri de trei*. Aderenții lui Martov, care *ne înștiințase în scris că există o legătură între acest plan și falsa acuzație de oportunism, nici nu s-au gîndit* însă să arate că polemica – grup de șase sau de trei – se reduce la problema temeiniciei sau netemeiniciei acestei acuzații. *Nimeni dintre ei n-a suflat o vorbă măcar despre acest lucru! Nimeni dintre ei nu s-a încumetat să pomenească măcar* despre deosebirea principială existentă între nuanțele conturate în problema grupului de șase sau de trei. Ei au preferat un procedeu mai curent și mai ieftin – acela de a face apel la *compătimire*, de a vorbi despre *o eventuală ofensă*, de a se preface că socot *problema redacției deja rezolvată* prin confirmarea „Iskrei" ca Organ Central. Acest ultim argument, pe care tov. Kolțov l-a folosit împotriva tov. Rusov, este *un neadevăr sfruntat*. Pe ordinea de zi a congresului au fost înscrise – desigur nu întîmplător – două puncte diferite (vezi pag. 10 din procesele-verbale) : punctul 4 – „Organul Central al partidului" și punctul 18 – „Alegerea Comitetului Central și a redacției Organului Central". Aceasta în primul rînd. În al doilea rînd, cu prilejul desemnării Organului Central, *toți* delegații au declarat în mod categoric că prin aceasta *nu* se confirmă redacția, ci numai orientarea *, și împotriva acestor declarații nu s-a formulat *nici un protest*.

* Vezi pag. 140 din procesele-verbale, cuvîntarea lui Akimov : ...„mi se spune că despre alegerile pentru Organul Central vom vorbi la urmă" ; cuvîntarea lui *Muraviev* împotriva lui Akimov, „care prea pune la inimă problema viitoarei redacții a Organului Central" (pag. 141) ; cuvîntarea lui *Pavlovici*, care a declarat că, desemnînd Organul Central, noi am căpătat „materialul concret asupra căruia putem efectua operațiile care îl preocupă atîta pe tov. Akimov" și că nu poate fi nici umbră de îndoială că „Iskra" „se va supune hotărîrilor partidului" (pag. 142) ; cuvîntarea lui *Trotki* : „din moment ce nu confirmăm redacția, ce confirmăm noi în «Iskra»? ... Nu denumirea, ci orientarea... nu denumirea, ci steagul" (pag. 142) ; cuvîntarea lui *Martinov* : ...„Ca și mulți alți tovarăși, sînt de părere că, discutînd problema recunoașterii «Iskrei», ca ziar cu o anumită orientare, drept Organul nostru Central, nu trebuie să ne ocupăm acum de modalitatea alegerii sau confirmării redacției ei ; despre aceasta vom vorbi mai tîrziu, la punctul respectiv de pe ordinea de zi" ... (pag. 143).

www.dacoromanica.ro

Prin urmare, afirmația că, confirmînd un anumit organ, în fond congresul a confirmat implicit și redacția – afirmație pe care partizanii minorității au repetat-o de multe ori (Kolțov, pag. 321 ; Posadovski, ibid. ; Popov, pag. 322, și mulți alții) – era *pur și simplu o falsificare a faptelor.* Era o *manevră* vădită, menită să disimuleze *părăsirea* poziției pe care se situau ei pe vremea cînd în problema componenței centrelor *toți* delegații mai puteau avea *o atitudine într-adevăr obiectivă.* Părăsirea acestei poziții nu putea fi justificată nici prin motive principiale (căci prea ar fi fost în *dezavantajul* minorității să ridice *la congres* problema „falsei acuzații de oportunism", și de aceea *nici n-a pomenit-o* măcar), nici prin date *concrete* referitoare la capacitatea de muncă reală a grupului de șase sau a grupului de trei (căci o simplă înșirare a acestor date ar fi oferit o sumedenie de argumente împotriva minorității). Minoritatea s-a văzut nevoită să recurgă la *fraze* despre „acest tot închegat", despre „colectivul armonios", despre „acest tot închegat și unitar" etc. Nu-i de mirare că aceste argumente și-au primit imediat calificativul meritat : *„cuvinte jalnice"* (pag. 328). Însuși planul pentru alegerea unui grup de trei denotă cît se poate de clar insuficiența de „armonie", iar impresiile culese de delegați în cursul lucrărilor comune timp de o lună și mai bine au furnizat, desigur, delegaților un vast material pentru formarea unei păreri *proprii.* Cînd tov. Posadovski a făcut aluzie la acest material (ceea ce era, din punctul său de vedere, o imprudență și o nechibzuință : vezi pag. 321 și 325 cu privire la sensul „convențional" în care întrebuințează el expresia „surse de fricțiuni"), tov. Muraviev a declarat deschis : „După părerea mea, pentru majoritatea congresului este în momentul de față cît se poate de clar că asemenea * surse de fricțiuni există" (321). Minoritatea a preferat să înțeleagă expresia „surse de fricțiuni" (pusă în circulație de Posadovski, și nu de Muraviev) exclusiv în sensul de ceva cu caracter personal, și nu s-a încumetat să ridice mănușa

* La care anume „surse de fricțiuni" se referea tov. Posadovski, n-am reușit să aflăm la congres. Tov. Muraviev însă a contestat în aceeași ședință (pag. 322) exactitatea redării ideii lui, iar cu prilejul aprobării proceselor-verbale a declarat categoric că „a vorbit de surscle de fricțiuni care au apărut în cursul dezbaterilor care au avut loc la congres în legătură cu diferite chestiuni, surse cu caracter principial, a căror existență în momentul de față este, din păcate, un fapt care nu mai poate fi contestat de nimeni" (pag. 353).

www.dacoromanica.ro

aruncată de tov. Muraviev, nu s-a încumetat să aducă măcar *un singur* argument *de fond* în sprijinul ideii de a se alege un grup de şase. De aici a rezultat o discuţie extrem de comică prin sterilitatea ei : majoritatea (prin gura tov. Muraviev) declară că vede *cît se poate de limpede* adevărata semnificaţie a grupului de şase şi a grupului de trei, pe cînd minoritatea se încăpăţînează să nu audă aceste cuvinte şi susţine că *„nu avem posibilitatea* să intrăm în examinarea problemei". Majoritatea nu numai că găseşte cu putinţă să intre în examinarea acestei probleme, dar a şi intrat „în examinarea ei" şi vorbeşte de rezultatele, *pe deplin evidente* pentru ea, ale acestei examinări, pe cînd minoritatea *se teme, probabil,* de o astfel de examinare şi se ascunde în dosul unor „cuvinte jalnice". Majoritatea recomandă „să se aibă în vedere că redacţia Organului nostru Central nu este numai un grup de publicişti", majoritatea „vrea ca în fruntea Organului Central să se afle *persoane bine determinate, cunoscute de congres, persoane care să satisfacă cerinţele* despre care am vorbit eu" (adică nu numai cerinţele de ordin publicistic, pag. 327, cuvîntarea tov. Lange). Nici de data aceasta minoritatea nu se hotărăşte să ridice mănuşa şi nu spune nici un cuvînt din care să se vadă care sînt, după părerea ei, persoanele indicate să facă parte dintr-un colegiu care să nu fie numai publicistic, care persoane reprezintă figuri „bine determinate, cunoscute de congres". Minoritatea continuă să se ascundă sub paravanul faimoasei „armonii". Mai mult, în argumentarea ei, minoritatea foloseşte chiar considerente care sînt cu totul greşite din punct de vedere principial şi de aceea provoacă, pe bună dreptate, o ripostă drastică. „Congresul – vedeţi dv. – nu are nici dreptul moral, nici dreptul politic de a restructura redacţia" (Troţki, pag. 326), *„aceasta este o chestiune prea delicată (sic !)" (acelaşi) ; „cum trebuie să privească membrii nealeşi ai redacţiei faptul că congresul nu doreşte să-i mai vadă în colegiul redacţiei ?"* (Ţarev, pag. 324) *.

* Comp. cuvîntarea tov. Posadovski : ...„Dacă dintre cei şase membri ai vechii redacţii veţi alege numai trei, înseamnă că pe ceilalţi trei îi declaraţi inutili, de prisos. Or, nu aveţi nici dreptul şi nici vreun temei să faceţi acest lucru".

www.dacoromanica.ro

Aceste argumente mutau în întregime problema pe terenul *compătimirii și al ofensei,* constituind o recunoaștere fățișă a falimentului suferit în domeniul argumentelor cu adevărat principiale, cu adevărat politice. Și majoritatea a calificat imediat acest mod de a pune problema, spunîndu-i pe *adevăratul* lui nume : *filistinism* (tov. Rusov). „Din gura unor revoluționari – a spus, pe bună dreptate, tov. Rusov – auzim cuvinte foarte ciudate, care sînt în vădită disonanță cu ideea de muncă de partid, de etică de partid. Principalul argument de care s-au agățat adversarii alegerii grupurilor de trei se reduce la *o concepție pur filistină asupra problemelor de partid*" (peste tot subliniat de mine)... „Dacă am adopta acest punct de vedere, care nu e partinic, ci *filistin,* este cert că la fiecare alegere ne-am vedea puși *în fața întrebării :* dar nu cumva se va supăra Petrov că a fost ales Ivanov, și nu el ? Nu cumva se va supăra cutare membru al Comitetului de organizare că nu el, ci altcineva a fost ales în Comitetul Central ? Unde vom ajunge atunci, tovarăși ? Dacă ne-am adunat aici *nu pentru a ne spune unul altuia vorbe plăcute și nici pentru un schimb de amabilități filistine,* ci pentru a crea partidul, nu putem admite nicidecum o asemenea concepție. În fața noastră stă problema *alegerii unor persoane pentru anumite funcții în partid,* și aici nu poate fi vorba de neîncredere în cutare sau cutare persoană care n-a fost aleasă, ci *numai de interesul cauzei și de măsura în care cutare persoană corespunde funcției pentru care urmează să fie aleasă*" (pag. 325).

Pe toți aceia care ar dori să-și facă o părere proprie despre cauzele sciziunii din partid și să descopere *rădăcinile* ei la congres i-am sfătuit *să citească și să recitească* cuvîntarea tov. Rusov, ale cărui argumente minoritatea nu numai că nu le-a răsturnat, dar nici măcar nu le-a contestat. De altfel, nici nu pot fi contestate asemenea adevăruri elementare, a căror uitare tov. Rusov însuși a explicat-o, pe bună dreptate, numai printr-o *„stare de excitare nervoasă"*. Și aceasta este pentru minoritate într-adevăr cea mai puțin neplăcută explicație a faptului că ea a putut să alunece de la punctul de ve-

 www.dacoromanica.ro

dere partinic la punctul de vedere al filistinismului şi al spiritului de cerc *.

Dar minoritatea era în aşa măsură lipsită de posibilitatea de a găsi argumente raţionale şi concludente împotriva alegerilor, încît, pe lîngă faptul că a introdus filistinismul într-o chestiune de partid, nu s-a dat în lături nici de la folosirea unor *procedee* de-a dreptul *scandaloase*. Într-adevăr, cum am putea califica altfel procedeul tov. Popov, care l-a sfătuit pe tov. Muraviev „să nu-şi asume *misiuni* delicate" (pag. 322)? Ce altceva înseamnă asta decît „să te bagi în sufletul altuia", cum bine a spus tov. Sorokin (pag. 328)? Ce altceva înseamnă asta decît să speculezi *„chestiuni personale"* atunci cînd nu ai

* În broşura sa intitulată „Starea de asediu", tov. Martov a tratat această problemă la fel cum a tratat şi celelalte probleme atinse de el. El nu şi-a dat osteneala să prezinte un tablou complet al polemicii. El a ocolit cu discreţie singura chestiune într-adevăr *principială* care a apărut în cursul acestei polemici: amabilităţi filistine sau alegerea unor activişti de partid? Punct de vedere partinic sau teama de a nu supăra pe alde Ivan Ivanovici? Şi în cazul de faţă tov. Martov s-a mărginit să smulgă din şirul întîmplărilor unele fragmente izolate şi fără legătură între ele, presărîndu-le cu tot felul de vorbe de ocară la adresa mea. Cam puţin, tov. Martov!

Tov. Martov *îmi pune* mereu întrebarea: *de ce* nu s-a propus la congres alegerea tovarăşilor Akselrod, Zasulici şi Starover? Punctul de vedere filistin pe care s-a situat îl împiedică să vadă *cît de contrare bunei-cuviinţe* sînt aceste întrebări (de ce nu pune el această întrebare colegului său de redacţie, tov. Plehanov?). El vede o contradicţie în faptul că, pe de o parte, eu consider „lipsită de tact" comportarea minorităţii la congres în problema grupului de şase, iar pe de altă parte cer publicitate de partid. Nu e nici o contradicţie aici, cum uşor ar fi putut să constate Martov însuşi dacă şi-ar fi dat osteneala să prezinte o expunere închegată a *tuturor* fazelor problemei, şi nu fragmente izolate. A fost o lipsă de tact să se pună problema dintr-un punct de vedere filistin, să se facă apel la compătimire şi să se vorbească de ofensă; interesele publicităţii de partid ar fi cerut o examinare *de fond* a avantajelor confirmării grupului de şase în loc de a alege un grup de trei, o apreciere a însuşirilor pe care le posedă candidaţii propuşi pentru funcţiile respective, o apreciere a nuanţelor: *despre toate acestea minoritatea n-a suflat nici un cuvînt la congres.*

Dacă tov. Martov ar fi studiat cu atenţie procesele-verbale, ar fi găsit în cuvîntările delegaţilor *o serie întreagă* de argumente împotriva confirmării grupului de şase. Iată ce argumente spicuim din aceste cuvîntări: în primul rînd, în vechiul grup de şase existau vădit anumite fricţiuni, datorate unor deosebiri de nuanţe de ordin principial; în al doilea rînd, este de dorit o simplificare tehnică a muncii redacţionale; în al treilea rînd, interesul cauzei este mai presus de orice amabilităţi filistine; numai alegerile oferă posibilitatea de a desemna persoane care să corespundă funcţiilor respective; în al patrulea rînd, nu poate fi limitată libertatea de alegere a congresului; în al cincilea rînd, în prezent partidul are nevoie ca redacţia Organului Central să nu fie numai un grup de publicişti; redacţia Organului Central trebuie să fie formată nu numai din publicişti, ci şi din administratori; în al şaselea rînd, redacţia Organului Central trebuie să cuprindă persoane bine determinate, cunoscute de *congres*; în al şaptelea rînd, un colegiu de şase este adesea incapabil de a lucra, şi el îşi îndeplineşte munca *nu datorită* existenţei unui statut anormal, *ci în pofida* lui; în al optulea rînd, conducerea ziarului este o sarcină de partid (şi nu de cerc) etc. — Îl invit pe tov Martov, dacă se interesează atît de mult de cauzele nealegerii, să încerce *să aprofundeze* toate aceste considerente şi să răstoarne *măcar unul* dintre ele.

www.dacoromanica.ro

argumente *politice ?* A spus sau nu a spus adevărul tov. Sorokin atunci cînd a afirmat că „noi am protestat întotdeauna împotriva unor asemenea procedee" ? *„Este oare admisibilă atitudinea tov. Deutsch,* care a încercat în mod demonstrativ să țintuiască la stîlpul infamiei pe tovarășii care nu sînt de acord cu el ?" * (pag. 328).

Să facem un bilanț al dezbaterilor în problema redacției. Minoritatea nu a răsturnat (și nici n-a încercat să răstoarne) numeroasele afirmații făcute de majoritate în sensul că proiectul alegerii unui grup de trei le era cunoscut *delegaților* încă de la începutul congresului *și chiar dinainte de congres,* ceea ce dovedește că acest proiect pornea de la *considerente și date care nu aveau nici o legătură cu evenimentele și cu controversele survenite la congres.* Militînd pentru confirmarea grupului de șase, minoritatea s-a situat pe poziția considerentelor *filistine,* poziție principial greșită și inadmisibilă. Minoritatea a dat dovadă de o uitare totală a punctului de vedere *partinic* asupra alegerii *activiștilor de partid,* neîncercînd măcar *să aprecieze* pe fiecare candidat și să vadă dacă este sau nu potrivit pentru funcția respectivă. Minoritatea *s-a eschivat* de la discutarea în fond a acestor probleme, invocînd faimoasa armonie, „vărsînd lacrimi" și „vorbind cu patos" (pag. 327, cuvîntarea lui Lange), ca și cum ar fi fost vorba de „asasinarea" cuiva. Sub influența unei *„stări de excitare nervoasă"* (pag. 325), minoritatea a ajuns chiar pînă acolo încît *„se băga în sufletul altuia"*, țipa că alegerea este o „crimă" și recurgea și la alte procedee *inadmisibile* de același soi.

* Așa a înțeles *în aceeași ședință* tov. Sorokin cuvintele tov. Deutsch (vezi pag. 324, „un dialog vehement cu Orlov"). Tov. Deutsch declară (pag. 351) că el „n-a spus nimic asemănător", dar recunoaște singur *imediat* că a spus ceva *foarte, foarte* „asemănător". „Eu n-am spus : cine se va încumeta — explică tov. Deutsch —, ci am spus : aș vrea să văd cine sînt aceia care se vor încumeta (sic ! tov. Deutsch rectifică, nimerind din lac în puț !) să susțină o propunere atît de criminală (sic !) ca aceea a alegerii unui grup de trei" (pag. 351). În loc de a infirma spusele tov. Sorokin, tov. Deutsch n-a făcut *decît să le confirme.* Tov. Deutsch a confirmat reproșul făcut de tov. Sorokin, în sensul că „aici s-au încurcat toate noțiunile" (în argumentele minorității în favoarea grupului de șase). Prin atitudinea sa, tov. Deutsch a confirmat cît de binevenită a fost remarca tov. Sorokin, care i-a amintit adevărul *elementar* că „noi sîntem membri de partid și de aceea în toate acțiunile noastre trebuie să fim călăuziți exclusiv de considerente politice". A face zarvă pe tema că alegerea este o *crimă* înseamnă a te înjosi nu numai pînă la o atitudine de filistin, ci *pînă la provocarea unui mic scandal !*

www.dacoromanica.ro

O luptă între *filistinism* și *partinitate*, între *„chestiuni personale“* de cea mai rea speță și *considerente politice*, între *vorbe lamentabile* și noțiunea elementară *a datoriei de revoluționar* – iată ce a fost lupta dusă în jurul grupului de șase sau de trei în ședința a 30-a a congresului nostru.

În ședința a 31-a, cînd congresul, cu o majoritate de 19 voturi contra 17 și trei abțineri, *a respins* propunerea de a se confirma în întregime vechea redacție (vezi pag. 330 și *eratele)* și cînd *foștii redactori* s-au întors în sala de ședință, tov. Martov, în a sa „declarație în numele majorității fostei redacții“ (pag. 330–331), a dat dovadă într-o măsură și mai mare de aceeași șovăială și nestatornicie în ceea ce privește poziția sa politică și *concepțiile sale politice*. Să examinăm mai amănunțit, punct cu punct, această *declarație* colectivă și răspunsul meu (pag. 332–333) la ea.

„De aici înainte – a spus tov. Martov după ce vechea redacție n-a fost confirmată – vechea «Iskră» nu mai există, și ar fi mai consecvent să-i schimbăm denumirea. În orice caz, socotim că noua hotărîre a congresului constituie o restrîngere esențială a votului de încredere dat «Iskrei» într-una din primele ședințe ale congresului.“

Tov. Martov și colegii săi ridică o problemă într-adevăr interesantă și instructivă în multe privințe, și anume problema *consecvenței politice*, la care eu am dat deja un răspuns, referindu-mă la cele spuse de *toți* cu prilejul confirmării „Iskrei“ (pag. 349 din procesele-verbale, vezi mai sus, pag. 82) *. Avem în fața noastră, fără îndoială, unul dintre cele mai flagrante cazuri de inconsecvență politică ; din partea cui însă – din partea majorității congresului, sau din partea majorității vechii redacții –, aceasta este o întrebare pe care o lăsăm la aprecierea cititorului. Tot la aprecierea lui lăsăm și răspunsul la alte două întrebări, foarte nimerit puse de tov. Martov și de colegii săi : 1) este oare *filistin* sau *partinic* punctul de vedere ce se manifestă în dorința de a vedea în această hotărîre a congresului – de a proceda la *alegerea membrilor redacției Organului Central* – o „restrîngere a votului de încredere dat «Iskrei»“ ? 2) începînd de cînd *nu mai*

* Vezi volumul de față, pag. 298. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

există realmente *vechea „Iskră“ :* de la nr. 46, cînd conducerea ei a rămas numai în seama mea și a lui Plehanov, sau de la nr. 53, cînd conducerea ei a trecut în mîna majorității vechii redacții ? Dacă prima este o foarte interesantă *chestiune de principiu,* a doua este o foarte interesantă *chestiune de fapt.*

„Deoarece acum – spunea în continuare tov. Martov – s-a hotărît să se aleagă o redacție formată din trei persoane, declar în numele meu și al celorlalți trei tovarăși că nici unul dintre noi nu va intra într-o asemenea redacție nouă. În ce mă privește, țin să adaug că, dacă este adevărat că unii tovarăși vor să mă treacă și pe mine printre candidații pentru acest «grup de trei», nu pot să văd în aceasta decît o ofensă pe care n-am meritat-o (sic !). Spun aceste cuvinte ținînd seama de împrejurările în care a fost hotărîtă modificarea componenței redacției. Hotărîrea de modificare se datorește unor așa-zise «fricțiuni» *, pretinsei incapacități de muncă a fostei redacții, iar congresul a rezolvat această chestiune într-un anumit fel, fără a cere redacției informații asupra acestor fricțiuni și fără a numi cel puțin o comisie care să cerceteze ce-i cu această incapacitate de muncă a redacției“... (Este curios că nimeni din rîndurile minorității nu s-a gîndit să propună congresului „să ceară redacției informații“ sau să numească o comisie ! Nu se datorește oare aceasta faptului că, după scindarea organizației „Iskrei“ și după eșuarea tratativelor la care se refereau tovarășii Martov și Starover, acest lucru ar fi fost inutil ?)... „În asemenea împrejurări sînt nevoit să consider că presupunerea unor tovarăși că voi con-

* Tov. Martov are în vedere ‚probabil, expresia „surse de fricțiuni“, folosită de tov. Posadovski. Repet că tov. Posadovski n-a explicat congresului ce anume a vrut el să spună prin această expresie, iar tov. Muraviev, care a folosit-o și el, a explicat că a avut în vedere sursele de fricțiuni cu caracter *principial toto în cursul dezbaterilor de la congres.* Reamintesc cititorilor că *unicul caz* de dezbateri cu adevărat *principiale* la care au participat patru redactori (Plehanov, Martov, Akselrod și cu minc) a fost acela al § 1 din statut și că tovarășii Martov și Starover s-au plîns *în scris* împotriva „falsei acuzații de oportunism“, ca unul dintre argumentele în favoarea „modificării“ componenței redacției. În *această scrisoare,* tov. Martov arăta *că* există o legătură *vădită* între „oportunism“ și planul de modificare a componenței redacției, pe cînd *la congres* s-a mulțumit să facă o aluzie vagă la *„așa zise fricțiuni“.* „Falsa acuzație de oportunism“ fusese deja uitată !

www.dacoromanica.ro

simți să lucrez într-o redacție astfel modificată lovește în reputația mea politică"... *

Înadins am reprodus în întregime acest raționament, pentru a arăta cititorului o mostră și, totodată, începutul a ceea ce a înflorit atît de îmbelșugat *după congres* și care nu poate fi numit decît *ciorovăială*. Am mai folosit acest termen în „Scrisoare către redacția «Iskrei»" și, cu toată nemulțumirea redacției, sînt nevoit să-l folosesc din nou, deoarece justețea lui este incontestabilă. Greșit se crede că ciorovăiala presupune „motive josnice" (cum a dedus redacția noii „Iskre") : orice revoluționar care cunoaște cît de cît coloniile noastre de deportați și de emigranți a văzut, probabil, zeci de cazuri de ciorovăială, cînd, din cauza „stării de excitare nervoasă" și a condițiilor de viață anormale, sufocante, se formulau și se repetau la nesfîrșit cele mai absurde acuzații, bănuieli, autoacuzații, „chestiuni personale" etc. Nici un om rezonabil nu se va apuca să caute neapărat *motive* josnice în aceste ciorovăieli, *oricît de josnice ar fi manifestările* acestora din urmă. Numai „starea de excitare nervoasă" poate explica acest încîlcit ghem de absurdități, de chestiuni personale, grozăvii fanteziste, încercări de a se băga în sufletul altuia, pretinse injurii și ofense pe care îl constituie pasajul citat de mine din cuvîntarea tov. Martov. Sufocantele condiții de viață generează la noi sute de ciorovăieli de acest fel, și un partid politic n-ar fi demn de stimă dacă n-ar avea curajul să-i spună pe nume bolii de care suferă, să-i stabilească fără menaja-

* Tov. Martov a mai adăugat : „Un asemenea rol i-ar conveni, poate unui om ca Reazanov, dar nu lui Martov, acelui Martov pe care-l cunoașteți, cred, din activitatea sa". În măsura în care aceste cuvinte înseamnă un atac *personal* îndreptat împotriva lui Reazanov, tov. Martov le-a retractat. Dar dacă Reazanov a figurat la congres ca un nume generic, aceasta nu se datora nicidecum unora sau altora dintre însușirile sale personale (despre care nu avea rost să se vorbească), ci *fizionomiei politice* a grupului „Borba", *greșelilor politice* ale acestui grup. Foarte bine procedează tov. Martov atunci cînd retractează ofense personale presupuse sau reale, dar aceasta nu trebuie să ne facă să uităm *greșelile politice*, din care partidul trebuie să tragă *învățăminte*. La congresul nostru, grupul „Borba" a fost acuzat de introducerea „haosului organizatoric" și „a unei fărîmițări care nu este justificată prin nici un fel de considerente de ordin principial" (pag. 38, cuvîntarea tov. Martov). *O asemenea* conduită politică merită, indiscutabil, să fie blamată nu numai atunci cînd o vedem la un grup mic, înainte de congresul partidului, într-o perioadă de haos *general*, ci și atunci cînd o vedem *după* congresul partidului, într-o perioadă de lichidare a haosului, cînd o vedem, de pildă, la „majoritatea redacției «Iskrei» și la majoritatea grupului «Eliberarea muncii»".

www.dacoromanica.ro

mente diagnosticul și să găsească mijloacele necesare pentru lecuirea ei.

În măsura în care putem degaja din acest ghem ceva principial, ajungem *în mod necesar* la concluzia că „alegerile n-au nimic comun cu pătarea reputației politice", că „a nega dreptul congresului de a fixa noi alegeri, de a proceda la orice schimbare în rîndurile activiștilor cu munci de răspundere, de a schimba componența colegiilor împuternicite de el" înseamnă *a încurca* problema, și că „părerea tov. Martov referitoare la admisibilitatea alegerii unei părți din vechiul colegiu denotă *o nemaipomenită confuzie de noțiuni politice*" (cum m-am exprimat eu la congres, pag. 332) *.

Trec peste remarca „de ordin personal" a tov. Martov cu privire la paternitatea planului alegerii unui grup de trei și trec la pasajul în care dînsul caracterizează „sub aspect politic" semnificația neconfirmării vechii redacții : ...„Ceea ce s-a întîmplat acum este ultimul act al luptei desfășurate în a doua jumătate a congresului"... (Just ! și această a doua jumătate începe exact atunci cînd, în problema § 1 din statut, tov. Martov a căzut în brațele vînjoase ale tov. Akimov)... „Nu este un secret pentru nimeni că în această reformă nu e vorba de «capacitate de muncă», ci de o luptă pentru influență asupra Comitetului Central"... (În primul rînd, nu este un secret pentru nimeni că aici era vorba *și* de capacitate de muncă, *și* de divergența asupra *componenței* Comitetului Central, căci planul de „reformă" fusese propus într-un moment cînd *nici vorbă nu putea să fie* de cea de-a doua divergență, într-un moment cînd, de acord cu tov. Martov, îl alegeam pe tov. Pavlovici ca al șaptelea membru al colegiului de redacție ! În al doilea rînd, noi am mai arătat pe bază de *documente* că era vorba de *componența* Comitetului Central, că totul se reducea à la fin des fins ** la o deosebire de liste : Glebov–Travinski–Popov și Glebov–Trotki–Popov.)... „Majoritatea redacției a demonstrat că nu dorește transformarea Comitetului Central într-un instrument al redacției"... (Începe refrenul lui Akimov : problema influenței – pentru care luptă întotdeauna și pretutindeni orice majoritate, la orice congres de partid,

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 298. — *Nota red.*

** — la urma urmelor. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

pentru *a consolida* această influenţă prin intermediul unei *majorităţi* în instituţiile centrale – este mutată în domeniul *bîrfelii oportuniste* pe tema că se urmăreşte transformarea Comitetului Central într-un „instrument" al *redacţiei,* într-o „simplă *anexă*" a redacţiei, cum a spus acelaşi tov. Martov ceva mai tîrziu, pag. 334.)... „Iată de ce trebuia redus numărul membrilor redacţiei (! !). De aceea nu pot accepta să fac parte dintr-o asemenea redacţie"... (Examinaţi ceva mai atent acest „de aceea" : *„cum ar fi putut* redacţia să transforme Comitetul Central într-o anexă sau într-un instrument? *Numai* prin aceea şi *numai* în cazul că ar fi avut în Consiliu trei voturi şi ar fi *abuzat* de această precumpănire ? Nu este oare clar acest lucru ? Şi nu este oare de asemenea cît se poate de clar că tov. Martov, ales ca al treilea, ar fi putut oricînd să împiedice orice abuz şi să desfiinţeze chiar şi *numai prin votul său* orice precumpănire a redacţiei în cadrul Consiliului ? Totul se reduce, aşadar, la componenţa Comitetului Central, iar vorbăria despre instrument şi anexă se dovedeşte a fi o simplă *bîrfeală.)*... „Împreună cu majoritatea vechii redacţii, credeam că congresul va pune capăt «stării de asediu» dinăuntrul partidului şi va întrona în partid o ordine normală. În realitate, această stare de asediu, cu legile ei excepţionale împotriva anumitor grupuri, este menţinută şi chiar înăsprită. Numai în cazul cînd vechea redacţie va fi menţinută în întregime putem garanta că drepturile pe care statutul le acordă redacţiei nu vor fi folosite în dauna partidului"...

Acesta este, reprodus în întregime, pasajul din cuvîntarea tov. Martov în care *a fost lansată pentru prima oară faimoasa formulă a „stării de asediu"*. Iată acum şi răspunsul pe care i l-am dat :

...„Corectînd declaraţia lui Martov cu privire la caracterul neoficial al proiectului de alegere a «două grupuri de trei», nici nu-mi trece prin gînd să contest prin aceasta afirmaţia aceluiaşi Martov cu privire la «însemnătatea politică» a pasului pe care l-am făcut prin faptul că nu am confirmat vechea redacţie. Dimpotrivă, sînt întru totul şi absolut de acord cu tov. Martov asupra faptului că acest pas are o mare însemnătate politică – numai că nu aceea pe care i-o atribuie Martov. El a spus că acesta este un act în cadrul luptei pentru influenţă asupra Comitetului Central din Rusia. Eu voi merge

www.dacoromanica.ro

mai departe decît Martov. Întreaga activitate a «Iskrei» ca grup neoficial a fost pînă acum o luptă pentru influență, dar acum e vorba de mai mult, e vorba de consolidarea organizatorică a influenței, și nu numai de lupta pentru influență. Cît de profunde sînt divergențele de ordin politic existente între mine și tov. Martov în această chestiune se vede din faptul că el consideră ca o vină a mea dorința de a se exercita influență asupra Comitetului Central, pe cîtă vreme eu consider ca un merit al meu faptul că am căutat și caut să consolidez această influență pe cale organizatorică. Reiese deci că vorbim limbi diferite. Ce rost ar mai fi avut toată munca noastră, toate eforturile noastre dacă încununarea lor ar fi fost aceeași veche luptă pentru influență, și nu dobîndirea și consolidarea influenței ? Da, tov. Martov are perfectă dreptate : pasul pe care l-am făcut este, fără îndoială, un important pas politic, care dovedește că una dintre orientările care s-au conturat acum a fost aleasă pentru activitatea viitoare a partidului nostru. *Iar cuvintele teribile despre «starea de asediu în partid», despre «legi excepționale împotriva unor persoane și grupuri» etc. nu mă sperie cîtuși de puțin.* Față de elementele nestatornice și șovăitoare nu numai că putem, dar sîntem chiar obligați să creăm «starea de asediu»; întregul nostru statut al partidului, întregul nostru centralism sancționat de prezentul congres nu este altceva decît «stare de asediu» pentru atît de numeroasele izvoare de ambiguitate politică. Tocmai împotriva acestei ambiguități este nevoie de legi speciale, fie chiar excepționale, iar pasul făcut de congres a trasat în mod just orientarea politică, creînd o bază trainică pentru asemenea legi și asemenea măsuri"*.

În acest conspect al cuvîntării rostite de mine la congres am subliniat *fraza pe care în lucrarea sa „Starea de asediu"* (pag. 16) *tov. Martov a preferat s-o omită.* Nu-i de mirare că această frază nu i-a plăcut și că el n-a vrut să-i înțeleagă sensul cît se poate de clar.

Ce înseamnă expresia : „cuvinte teribile", tovarășe Martov ?

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7 Editura politică, 1962, ediția a doua. pag. 300—301. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Ea înseamnă *o ironie,* o ironie la adresa aceluia care foloseşte vorbe mari pentru lucruri neînsemnate, care încurcă o problemă simplă printr-o frazeologie pretenţioasă.

Unicul fapt simplu şi neînsemnat care putea să provoace şi a provocat „starea de excitare nervoasă" a tov. Martov consta *exclusiv* în aceea că tov. Martov *a suferit la congres o înfrîngere* în problema *componenţei centrelor.* Semnificaţia politică a acestui fapt simplu consta în aceea că majoritatea congresului partidului, după ce a învins, şi-a consolidat influenţa, asigurîndu-şi o majoritate şi în conducerea partidului, creînd o bază organizatorică pentru a putea lupta, cu ajutorul statutului, împotriva a ceea ce această majoritate considera drept şovăială, nestatornicie şi ambiguitate *. Cei care în legătură cu aceasta vorbesc îngroziţi despre o „luptă pentru influenţă" şi se plîng de „stare de asediu" nu fac decît să debiteze *fraze pretenţioase,* cuvinte teribile.

Tov. Martov e de altă părere ? Atunci poate că va încerca să ne arate că a existat vreodată în lume un congres de partid, că în genere ar putea fi conceput un congres de partid în care majoritatea să nu-şi consolideze influenţa cucerită: 1) asigurîndu-şi o majoritate şi în instituţiile centrale, 2) dînd acestei majorităţi puterea necesară pentru a paraliza şovăiala, nestatornicia şi ambiguitatea ?

Înainte de alegeri, congresul nostru trebuia să decidă cui să se atribuie *o treime* din voturi în redacţia Organului Central şi în Comitetul Central : majorităţii partidului sau minorităţii partidului ? Dacă se opta pentru un grup de şase şi pentru lista tov. Martov, însemna să ni se dea nouă o treime, iar partizanilor tov. Martov două treimi. Dacă se opta pentru un grup de trei în Organul Central şi pentru lista noastră, însemna să ni se dea nouă două treimi, iar partizanilor tov. Martov o treime. Tov. Martov n-a vrut să cadă la învoială cu noi sau să cedeze şi ne-a provocat, *în scris,* la o luptă în

* În ce anume s-a manifestat la congres nestatornicia, şovăiala şi ambiguitatea minorităţii iskriştilor ? În primul rînd, în frazele oportuniste în legătură cu § 1 din statut ; în al doilea rînd, în coaliţia cu tovarăşii Akimov şi Liber, care s-a întărit cu repeziciune în cursul celei de-a doua jumătăţi a congresului ; în al treilea rînd, în faptul că minoritatea a fost în stare să coboare la nivelul platitudinii filistine, al cuvintelor jalnice şi chiar al insinuării în sufletul altuia, o problemă ca aceea a alegerii membrilor redacţiei Organului Central. Iar după congres toate aceste frumoase calităţi au înflorit din plin şi au dat roade îmbelşugate.

www.dacoromanica.ro

fața congresului ; fiind înfrînt în fața congresului, el a început să se tînguiască și să se plîngă de „stare de asediu" ! Nu este oare aceasta o ciorovăială ordinară ? Nu este oare aceasta o nouă manifestare a moliciunii de intelectual ?

În legătură cu aceasta nu putem să nu amintim strălucita caracterizare social-psihologică pe care K. Kautsky a făcut-o nu demult acestei însușiri. În prezent, partidele social-democrate din diferite țări suferă adesea de boli similare, și ne-ar fi de mare folos să învățăm de la tovarășii mai experimentați cum să punem diagnosticul just și cum să găsim tratamentul corespunzător. De aceea, caracterizarea pe care o face Karl Kautsky anumitor intelectuali va fi numai în aparență o digresiune de la subiectul nostru.

...„În momentul de față ne interesează iarăși foarte mult problema *antagonismului dintre intelectualitate* * *și proletariat.* Colegii mei" (Kautsky este el însuși intelectual, publicist și redactor) „vor fi în majoritatea lor foarte indignați de faptul că eu recunosc acest antagonism. Dar el există în fapt, și ar fi o tactică cu totul nepotrivită (aici, ca și în alte cazuri) să-l ocolim, negîndu-i existența. Acest antagonism este un antagonism social, care se referă la clase, și nu la indivizi. Un intelectual izolat, ca și un capitalist izolat, se poate alătura luptei de clasă a proletariatului. Cînd procedează în felul acesta, intelectualul își schimbă și caracterul. În cele ce urmează va fi vorba, mai ales, nu de intelectuali de *acest tip,* care mai constituie și astăzi o excepție în rîndurile clasei lor. Acolo unde nu fac o precizare expresă în sens contrar, prin «intelectual» *eu înțeleg pe intelectualul obișnuit care se situează pe terenul societății burgheze* și care este reprezentantul caracteristic al *clasei* intelectualilor. Această *clasă* se află într-un anumit *antagonism* față de proletariat.

Acest antagonism este de altă natură decît acela dintre muncă și capital. Intelectualul nu este capitalist. E adevărat că nivelul său de trai este burghez și că el este nevoit să mențină acest nivel atîta timp cît nu devine un declasat, dar în același timp el este nevoit să vîndă produsul muncii sale, iar adeseori și forța sa de muncă ; el este adesea exploatat de capitalist și îndură o anumită înjosire socială. Prin urmare, între intelectual și proletar nu există nici un antagonism economic. Dar condițiile lui de trai și de muncă nu sînt identice cu cele ale proletarului, și de aici rezultă un anumit antagonism în ceea ce privește starea de spirit și felul de a gîndi.

Proletarul nu reprezintă nimic atîta timp cît rămîne un individ izolat. Toată puterea sa și toată capacitatea sa de progres, toate spe-

* Prin „intelectual", „intelectualitate" traduc cuvintele germane „Literat", „Literatentum", care cuprind în sfera lor nu numai pe literați, ci și pe toți oamenii culți, pe toți liberii-profesioniști, în genere, pe toți oamenii muncii intelectuale (brain worker, cum spun englezii), spre deosebire de oamenii muncii fizice.

www.dacoromanica.ro

rangele şi aspiraţiile sale, proletarul le soarbe din *organizare*, din activitatea sistematică dusă împreună cu tovarăşii săi. El se simte mare şi puternic atunci cînd reprezintă o părticică dintr-un organism mare şi puternic. Acest organism este pentru el totul ; individul izolat înseamnă foarte puţin în comparaţie cu acest organism. Proletarul luptă cu cea mai mare abnegaţie, ca o părticică din masa anonimă, fără să urmărească avantaje personale sau glorie personală ; el îşi face datoria în orice post în care este pus, supunîndu-se de bunăvoie disciplinei, de care este pătrunsă întreaga lui simţire, întreaga lui gîndire.

Cu totul altfel stau lucrurile cu intelectualul. El îşi duce lupta nu prin folosirea forţei, ci cu ajutorul argumentelor. Drept armă îi servesc cunoştinţele sale personale, aptitudinile sale personale, convingerea sa personală. El poate dobîndi o anumită însemnătate numai graţie calităţilor sale personale. De aceea deplina libertate de afirmare a personalităţii sale i se pare a fi prima condiţie a succesului în muncă. Cu greu se supune el unui tot, ca parte auxiliară a acestui tot ; se supune de nevoie, şi nu din propriul său imbold. Necesitatea disciplinei el o recunoaşte numai pentru masă, nu şi pentru spiritele alese. Pe sine însuşi, bineînţeles, el se consideră că face parte din categoria spiritelor alese...

...Filozofia lui Nietzsche, cu al ei cult al supraomului, pentru care totul se reduce la asigurarea dezvoltării depline a propriei sale personalităţi şi căruia orice subordonare a persoanei sale vreunui mare scop social i se pare ceva vulgar şi demn de dispreţ, — această filozofie este adevărata concepţie despre lume a intelectualului ; ea îl face complet inapt de a participa la lupta de clasă a proletariatului.

Alături de Nietzsche, un alt reprezentant de seamă al concepţiei despre lume a intelectualităţii, concepţie corespunzătoare stării ei de spirit, este Ibsen. Unul dintre eroii săi, doctorul Stockmann (în drama «Un duşman al poporului»), nu este un socialist, cum au crezut mulţi, ci tipul intelectualului care în mod inevitabil trebuie să intre în conflict cu mişcarea proletară şi, în general, cu orice mişcare populară de îndată ce încearcă să activeze în cadrul ei. Aceasta se datoreşte faptului că la baza mişcării proletare, ca şi a oricărei mişcări democratice *, stă respectul faţă de majoritatea tovarăşilor. Un intelectual tipic à la Stockmann vede în «majoritatea compactă» un monstru care trebuie doborît.

...Un model ideal de intelectual pe de-a-ntregul pătruns de starea de spirit proletară, care, deşi publicist strălucit, s-a debarasat de trăsăturile psihice specifice intelectualului şi fără murmur păşea în rînd alături de ceilalţi, lucrînd în orice post în care era pus, supunîndu-se în totul marii noastre cauze şi dispreţuind văicărelile neputincioase (weichliches Gewinsel) pe tema înăbuşirii personalităţii proprii, văicăreli pe care le auzim adesori la intelectualii educaţi în spiritul lui

* Extrem de caracteristic pentru confuzia pe care au introdus-o în toate problemele organizatorice martoviştii noştri este faptul că, cotind spre poziţia lui Akimov şi spre un democratism *deplasat*, ei sînt în acelaşi timp *furioşi din cauza alegerii pe baze democratice a redacţiei*, alegere făcută la *congres* şi dinainte prevăzută de toţi tovarăşii ! Poate că şi acesta este un *principiu* al dv., domnilor ?

www.dacoromanica.ro

Ibsen și Nietzsche cînd li se întîmplă să rămînă în minoritate, — un model ideal de intelectual dintre aceia de care are nevoie mișcarea socialistă a fost Liebknecht. L-am putea numi aici și pe Marx, care nu se înghesuia niciodată să ocupe primul loc și se supunea în chip exemplar disciplinei de partid în cadrul Internaționalei, unde nu o dată a rămas în minoritate" *.

Nimic altceva decît o astfel de neputincioasă văicăreală de intelectual rămas în minoritate au fost : neacceptarea funcției de către Martov și colegii săi numai din cauză că vechiul cerc nu a fost confirmat, plîngerile lor pe tema stării de asediu și a legilor excepționale îndreptate „împotriva unora dintre grupuri", care nu-l interesau de loc pe Martov atunci cînd a fost vorba de dizolvarea grupurilor „Iujnii rabocii" și „Rabocee Delo", dar care au început să-l intereseze cînd a fost dizolvat colegiul *său*.

Nimic altceva decît o astfel de neputincioasă văicăreală de intelectuali rămași în minoritate au fost nesfîrșitele plîngeri, reproșuri, aluzii, bîrfeli și insinuări pe tema „majorității compacte" cu care, datorită lui Martov, ni s-au împuiat urechile la congresul partidului nostru **, iar într-o măsură și mai mare după congres.

Minoritatea se plîngea amarnic că majoritatea compactă a ținut adunări separate : minoritatea era într-adevăr nevoită să disimuleze într-un fel oarecare faptul, neplăcut pentru ea, că delegații pe care îi invita la adunările ei separate refuzau să vină, în timp ce delegații care ar fi venit bucuroși (Egorovii, Mahovii, Brukerii) nu puteau fi invitați de minoritate după lupta care s-a dat la congres între unii și ceilalți.

Ei se plîngeau amarnic de „falsa acuzație de oportunism" : ei erau într-adevăr nevoiți să disimuleze într-un fel oarecare faptul neplăcut că *tocmai oportuniștii* – care de cele mai multe ori i-au urmat pe antiiskriști – și, în parte, chiar acești antiiskriști au alcătuit o minoritate compactă și au sprijinit din răsputeri spiritul de cerc în instituțiile partidului, oportunismul în felul de a gîndi, filistinismul în viața de partid, inconsecvența și moliciunea de intelectual.

* *Karl Kautsky* : „Franz Mehring" „Neue Zeit", XXII, I, S. 99—101, 1903, nr. 4.

** Vezi pag. 337, 338, 340, 352 și altele din procesele-verbale ale congresului.

www.dacoromanica.ro

În paragraful următor vom arăta cum se explică *faptul politic* extrem de interesant că la sfîrşitul congresului s-a format o „majoritate compactă" şi de ce minoritatea, cu toate că a fost de repetate ori somată să-şi spună cuvîntul, *ocoleşte* cu atîta grijă *cauzele* şi *istoria* formării acestei majorităţi. Dar să terminăm mai întîi analiza dezbaterilor care au avut loc la congres.

Cu prilejul alegerilor pentru Comitetul Central, tov. Martov a prezentat o rezoluţie (pag. 336) extrem de caracteristică, ale cărei trăsături fundamentale le-am numit o dată „mat în trei mişcări". Iată care sînt aceste trăsături : 1) se votează *liste* de candidaţi pentru Comitetul Central, şi nu candidaţi individuali; 2) după ce listele vor fi aduse la cunoştinţa delegaţilor, trebuie lăsate să treacă două şedinţe (probabil, pentru discuţii) ; 3) în caz că nu există o majoritate absolută, rezultatul celei de-a doua votări este considerat definitiv. Această rezoluţie este expresia unei strategii admirabil concepute (trebuie să fim drepţi şi cu adversarul !), cu care tov. Egorov nu este de acord (pag. 337), dar care i-ar fi asigurat lui Martov, *fără doar şi poate*, o victorie deplină *dacă cei şapte bundişti şi rabocedelţi n-ar fi părăsit congresul.* Această strategie se explică tocmai prin faptul că minoritatea iskriştilor *n-a avut şi nu putea să aibă* un „acord expres" (ca acela care exista în rîndurile majorităţii iskriştilor) nu numai cu Bundul şi cu Bruker, *dar nici cu tovarăşi ca Egorov şi Mahov.*

Amintiţi-vă că la congresul Ligii tov. Martov se plîngea că „falsa acuzaţie de oportunism" presupunea existenţa unui acord expres între el şi Bund. Repet : numai groaza l-a făcut pe tov. Martov să-şi închipuie aşa ceva, şi *tocmai refuzul tov. Egorov de a accepta votarea pe liste* (tov. Egorov „nu-şi uitase încă principiile", probabil aceleaşi principii care l-au obligat să se alăture lui Goldblat în aprecierea valorii absolute a garanţiilor democratice) vădeşte *cît se poate de clar* faptul extrem de important că nici *măcar cu Egorov nu putea el să aibă un „acord expres"*. Dar o *coaliţie* atît cu Egorov cît şi cu Bruker putea să existe şi a existat, în sensul că martoviştii *aveau asigurat* sprijinul acestora ori de cîte ori intrau într-un conflict serios cu noi, iar Akimov şi prietenii săi aveau de ales *răul cel mai mic.* Era şi este în afară de orice îndoială

www.dacoromanica.ro

că, pentru a alege *răul cel mai mic*, adică ceea ce *convenea mai puțin scopurilor iskriste* (vezi cuvîntarea lui Akimov în legătură cu § 1 și „speranțele" pe care și le punea în Martov), *tovarășii Akimov și Liber ar fi acceptat, fără doar și poate, atît grupul de șase pentru Organul Central cît și lista propusă de Martov pentru Comitetul Central.* Votarea pe liste, intervalul de două ședințe și balotajul nu aveau altă menire decît să asigure atingerea acestui rezultat într-un mod aproape automat, fără nici un acord expres.

Întrucît însă majoritatea noastră compactă continua să rămînă o majoritate compactă, calea ocolită propusă de tov. Martov nu era decît un prilej de tărăgăneală, și noi nu puteam să n-o respingem. Minoritatea s-a plîns în scris (într-o declarație, pag. 341) împotriva acestui lucru și, *urmînd exemplul lui Martînov și al lui Akimov, a refuzat să participe la votări* și la alegerile pentru Comitetul Central, „date fiind condițiile în care se efectuau ele". După congres, aceste plîngeri împotriva caracterului anormal al condițiilor în care s-au efectuat alegerile (vezi „Starea de asediu", pag. 31) au răsunat la toate răscrucile, în auzul sutelor de cumetre de partid. Dar în ce consta aici *anomalia ?* În faptul că alegerile s-au efectuat prin vot secret, lucru care fusese dinainte prevăzut de regulamentul congresului și în care era ridicol să vezi vreo „ipocrizie" sau „nedreptate" ? (§ 6, pag. 11 din procesele-verbale). În formarea unei majorități compacte, această „monstruozitate" pentru intelectualii plîngăreți ? Sau în dorința *anormală* a acestor onorați intelectuali de *a-și călca cuvîntul* dat înainte de congres că vor recunoaște toate alegerile făcute de el (pag. 380, § 18 din regulamentul congresului) ?

Tov. Popov a făcut o aluzie *fină* la această dorință, punînd deschis la congres, în ziua alegerilor, următoarea întrebare : „Este oare convins biroul că hotărîrea congresului este valabilă și legală dacă jumătate din participanți au refuzat să participe la vot ?" * Biroul a răspuns, bineînțeles, că este convins de acest lucru și a reamintit incidentul cu tovarășii Akimov și Martînov. Tov. Martov s-a raliat la părerea biroului și a declarat răspicat că tov. Popov greșește și că *„hotărîrile congre-*

* Pag. 342. E vorba de alegerea celui de-al cincilea membru în Consiliu. S-au dopus 24 de buletine (din totalul de 44 de voturi), printre care două albe.

www.dacoromanica.ro

sului sînt valabile" (pag. 343). Lăsăm la aprecierea cititorului această – probabil, foarte normală – consecvenţă politică care reiese din compararea *sus-citatei declaraţii făcute în faţa partidului* cu comportarea de după congres şi cu fraza din broşura „Starea de asediu" în care se vorbeşte despre *„răscoala unei jumătăţi din partid, începută încă la congres"* (pag. 20). Speranţele pe care tov. Akimov şi le pusese în tov. Martov au precumpănit efemerele bune intenţii ale lui Martov însuşi.

„Ai învins", tov. Akimov !

* * *

În ce măsură faimoasa expresie „stare de asediu", care acum a căpătat pentru totdeauna un sens tragicomic, n-a fost altceva decît un „cuvînt teribil" se poate vedea din unele trăsături, în aparenţă neînsemnate, dar în fond foarte importante ale *sfîrşitului* congresului, ale acelui sfîrşit care a avut loc *după* alegeri. Acum tov. Martov face multă zarvă în jurul acestei tragicomice „stări de asediu", vrînd cu tot dinadinsul să se convingă pe sine însuşi şi să-i convingă şi pe cititori că această gogoriţă scornită de el însemna o anormală persecutare, prigonire şi hărţuire a „minorităţii" de către „majoritate". Vom arăta imediat cum s-au petrecut lucrurile în realitate *după* congres. Dar luaţi chiar sfîrşitul congresului şi veţi vedea că, *după alegeri,* „majoritatea compactă" nu numai că nu persecută pe bieţii martovişti, pe aceşti bieţi oameni nedreptăţiţi, hărţuiţi şi duşi la supremul supliciu, ci, dimpotrivă, *ea însăşi le oferă* (prin gura lui Leadov) *două locuri din trei* în comisia pentru publicarea proceselor-verbale (pag. 354). Citiţi rezoluţiile referitoare la problemele de tactică şi la alte probleme (pag. 355 şi urm.) şi veţi găsi acolo o tratare concretă a fondului problemelor, iar printre semnăturile tovarăşilor care au prezentat rezoluţii veţi găsi adesea, amestecate laolaltă, numele unor reprezentanţi ai monstruoasei „majorităţi" compacte şi cele ale unor partizani ai „minorităţii" „umilite şi nedreptăţite" (pag. 355, 357, 363, 365 şi 367 din procesele-verbale). Nu-i aşa că toate acestea nu prea seamănă cu o „înlăturare de la muncă" sau cu vreo altă „hărţuială" de orice natură ?

www.dacoromanica.ro

Singura discuție de fond, interesantă, dar, din păcate, prea scurtă, a avut loc pe marginea rezoluției propuse de Starover în problema atitudinii față de liberali. După cum se poate vedea din semnăturile puse sub această rezoluție (pag. 357 și 358), adoptarea ei de către congres se datorește faptului că trei partizani ai „majorității" (Braun, Orlov și Osipov) au votat și *pentru ea* și pentru rezoluția lui Plehanov, fără a vedea între ele o contradicție ireductibilă. La prima vedere s-ar părea că între ele nu există o contradicție ireductibilă, deoarece rezoluția lui Plehanov stabilește un principiu general, exprimă o anumită atitudine principială și tactică față de *liberalismul burghez din Rusia*, în timp ce rezoluția lui Starover încearcă să definească *condițiile concrete în care sînt admisibile „acorduri vremelnice"* cu „curentele liberale sau liberal-democratice". Temele celor două rezoluții sînt diferite. Dar rezoluția lui Starover păcătuiește prin *ambiguitate politică*, fiind din această cauză superficială și mărginită. Ea *nu definește conținutul de clasă al liberalismului rus*, nu indică curentele politice *concrete* care-l exprimă, nu explică proletariatului care sînt, în domeniul propagandei și al agitației, sarcinile lui *fundamentale* în raport cu aceste curente concrete ; ea confundă (din cauza ambiguității sale) lucruri atît de diferite ca mișcarea studențească și gruparea „Osvobojdenie" ; ea indică, prea superficial și într-o manieră cazuistică, *trei* condiții concrete în care sînt admisibile „acorduri vremelnice". Și în cazul de față, ca și în multe altele, ambiguitatea politică duce la cazuistică. Lipsa unui principiu general și încercarea de a enumera „condițiile" duc la o indicare superficială și, strict vorbind, *greșită* a acestor condiții. Într-adevăr, examinați aceste trei condiții ale lui Starover : 1) „curentele liberale sau liberal-democratice" trebuie „să declare clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva cîrmuirii absolutiste, ele se situează în mod hotărît de partea social-democrației ruse". Care este deosebirea dintre curentele liberale și cele liberal-democratice ? Rezoluția nu oferă nici un material care să ne permită să răspundem la această întrebare. Constă ea oare în aceea că curentele liberale exprimă poziția păturilor politicește mai puțin progresiste ale burgheziei, pe cînd cele liberal-democratice exprimă poziția păturilor mai progresiste ale burgheziei și ale micii burghezii ? Dacă

www.dacoromanica.ro

este așa, cum își închipuie oare tov. Starover că păturile mai puțin progresiste (dar totuși progresiste, căci altfel nu s-ar putea vorbi de liberalism) ale burgheziei ar putea „să se situeze în mod hotărît de partea social-democrației" ?? Este o absurditate, și chiar dacă reprezentanții unui asemenea curent s-ar decide „să declare clar și fără echivoc" un asemenea lucru (ipoteză cu totul imposibilă), atunci noi, partidul proletariatului, *am fi obligați să nu dăm crezare* declarațiilor lor. A fi liberal și a te situa în mod hotărît de partea social-democrației sînt două lucruri care se exclud reciproc.

Mai departe. Să admitem că „curentele liberale sau liberal-democratice" declară clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva absolutismului, ele se situează în mod hotărît de partea *socialiștilor-revoluționari.* Această ipoteză este mult mai puțin neverosimilă (dată fiind esența burghezo-democratică a curentului socialist-revoluționar) decît ipoteza tov. Starover. Din sensul rezoluției sale și date fiind ambiguitatea și cazuistica ei, reiese că *în acest caz acordurile vremelnice* cu astfel de liberali *nu sînt admisibile.* În realitate însă, această concluzie, care decurge în mod necesar din rezoluția tov. Starover, duce la o teză *de-a dreptul greșită.* Acordurile vremelnice pot fi încheiate și cu socialiștii-revoluționari (vezi rezoluția adoptată de congres în privința lor) ; *în consecință,* ele pot fi încheiate și cu liberalii care s-ar situa de partea socialiștilor-revoluționari.

A doua condiție : aceste curente „să nu formuleze în programele lor revendicări care să fie în contradicție cu interesele clasei muncitoare și ale democrației în general sau care să întunece conștiința lor". Și aici găsim aceeași greșeală : n-au existat și nu pot exista curente liberal-democratice care să nu formuleze în programele lor revendicări care sînt în contradicție cu interesele clasei muncitoare și care întunecă conștiința ei. Pînă și una dintre cele mai democratice fracțiuni ale curentului liberal-democratic de la noi, fracțiunea socialiștilor-revoluționari, formulează în programul ei, confuz ca toate programele liberale, revendicări care sînt în contradicție cu interesele clasei muncitoare și îi întunecă conștiința. Din acest fapt trebuie dedusă *necesitatea* „de a demasca caracterul limitat și

www.dacoromanica.ro

insuficient al mișcării burgheze de eliberare", și nicidecum inadmisibilitatea unor acorduri vremelnice.

În sfîrșit, în formularea generală ce i se dă, cea de-a treia „condiție" a tov. Starover (ca liberalii-democrați să adopte lozinca luptei pentru dreptul de vot universal, egal, secret și direct) este și ea *greșită : n-ar fi rezonabil* să se declare că în nici un caz nu sînt admisibile acorduri vremelnice cu acele curente liberal-democratice care ar adopta lozinca luptei pentru o constituție censitară sau, în genere, pentru o constituție „ciuntită". La drept vorbind, tocmai în această categorie ar putea fi înglobat „curentul" pe care-l reprezintă domnii grupați în jurul revistei „Osvobojdenie" ; dar ar însemna să dăm dovadă de miopie politică, care este incompatibilă cu principiile marxismului, dacă ne-am lega mîinile, interzicînd dinainte orice „acorduri vremelnice" fie și cu cei mai timizi dintre liberali.

În rezumat : rezoluția tov. Starover, care poartă și semnăturile tovarășilor Martov și Akselrod, este *greșită*, și Congresul al III-lea va proceda foarte cuminte dacă o va anula. Ea păcătuiește prin *ambiguitatea politică* a poziției sale teoretice și tactice, prin cazuistică în ceea ce privește „condițiile" practice cerute de ea. Această rezoluție *confundă două probleme :* 1) demascarea trăsăturilor „antirevoluționare și antiproletare" *ale oricărui* curent liberal-democratic și datoria *de a lupta* împotriva acestor trăsături, și 2) *condițiile* în care se pot încheia *acorduri* vremelnice și parțiale cu oricare dintre aceste curente. Ea nu conține ceea ce este necesar (analiza conținutului de clasă al liberalismului) și conține ceea ce este superfluu (prescrierea unor „condiții"). Este în genere lipsit de sens să elaborezi la un congres al partidului „condițiile" concrete ale unor acorduri vremelnice cînd nici nu se știe cine va fi cealaltă parte contractantă – subiectul acestor eventuale acorduri ; și chiar dacă s-ar fi știut cine este acest „subiect", ar fi fost de o sută de ori mai rezonabil ca stabilirea „condițiilor" unui acord vremelnic să fie lăsată pe seama instituțiilor centrale ale partidului, așa cum a și procedat congresul în ceea ce privește „curentul" pe care-l reprezintă domnii socialiști-revoluționari (vezi modificările aduse de Plehanov părții finale a rezoluției lui Akselrod, pag. 362 și 15 din procesele-verbale).

www.dacoromanica.ro

Cît despre obiecţiile formulate de „minoritate" împotriva rezoluţiei lui Plehanov, singurul argument adus de tov. Martov era următorul : rezoluţia lui Plehanov „se încheie cu o concluzie meschină : trebuie să demascăm un anumit publicist. Nu înseamnă aceasta oare «să dai cu toporul într-o muscă» ?" (pag. 358). Argumentul acesta, în care lipsa de idei este camuflată printr-o expresie sarcastică – „concluzie meschină" –, ne oferă o nouă mostră de frază pretenţioasă. În primul rînd, rezoluţia lui Plehanov vorbeşte de necesitatea de „a demasca în faţa proletariatului caracterul limitat şi insuficient al mişcării burgheze de eliberare, oriunde s-ar manifesta el". De aceea este cu totul neserioasă afirmaţia făcută de tov. Martov (la congresul Ligii, pag. 88 din procesele-verbale) că această rezoluţie recomandă „să ne îndreptăm toată atenţia numai asupra lui Struve, asupra unui singur liberal". În al doilea rînd, a compara pe d-l Struve cu o „muscă" atunci cînd este vorba de posibilitatea unor acorduri vremelnice cu liberalii ruşi înseamnă să sacrifici de dragul sarcasmului un fapt politic elementar şi evident. Nu, d-l Struve nu e o muscă, ci un factor politic, şi aceasta nu pentru că el însuşi ar fi o personalitate de prim rang. Însemnătatea sa ca factor politic se datoreşte poziţiei sale de reprezentant unic al liberalismului rus, al liberalismului, cît de cît capabil de acţiune şi cît de cît organizat, în lumea mişcării ilegale. De aceea, a vorbi despre liberalii ruşi şi despre atitudinea partidului nostru faţă de ei fără a te gîndi, totodată, la d-l Struve, la „Osvobojdenie" înseamnă a vorbi pentru a nu spune nimic. Sau poate că tov. Martov va încerca să ne arate *măcar un singur* „curent liberal sau liberal-democratic" din Rusia care să se poată compara în prezent, măcar pe departe, cu curentul pe care-l reprezintă „Osvobojdenie" ? Ar fi interesant să vedem o asemenea încercare !*

* La congresul Ligii, tov. Martov a adus încă un argument împotriva rezoluţiei tov. Plehanov : „Principala obiecţie ce i se poate aduce, principalul ei cusur este că ignorează cu desăvîrşire faptul că, în lupta împotriva absolutismului, sîntem obligaţi să nu ne eschivăm de la o alianţă cu elementele liberal-democratice. Tov. Lenin ar spune despre o asemenea tendinţă că este martînovistă. Aceasta tendinţă a şi început să se manifeste în noua «Iskră»" (pag. 88).

Acest pasaj este o colecţie de „perle" rară prin bogăţia ei. 1) Cuvintele referitoare la o *alianţă* cu liberalii denotă o confuzie totală. Nimeni n-a vorbit de alianţă, tovarăşe Martov, ci numai de acorduri vremelnice sau parţiale. Este o mare deosebire. 2) Dacă în rezoluţia sa Plehanov ignorează neverosimila „alianţă" şi vorbeşte, în genere, numai de „sprijinire", acesta nu este un cusur, ci un merit al rezoluţiei sale. 3) N-ar

www.dacoromanica.ro

„Numele lui Struve nu spune nimic muncitorilor", a declarat tov. Kostrov în sprijinul tov. Martov. Acesta este – să nu vă fie cu supărare, tov. Kostrov şi tov. Martov – un argument à la Akimov. E ceva în genul proletariatului la cazul genetiv [112].

Căror muncitori „nu le spune nimic numele lui Struve" (şi denumirea „Osvobojdenie", care în rezoluţia tov. Plehanov figurează alături de numele d-lui Struve) ? Acelora care cunosc extrem de puţin sau care nu cunosc de loc „curentele liberale şi liberal-democratice" din Rusia. Se pune întrebarea : care trebuie să fie atitudinea congresului partidului nostru faţă de aceşti muncitori ? Trebuie el oare să trasează membrilor de partid sarcina de a explica acestor muncitori care este singurul curent liberal bine precizat din Rusia ? Sau să le recomande *să se treacă sub tăcere* un nume pe care muncitorii îl cunosc prea puţin tocmai pentru că au slabe cunoştinţe în domeniul politicii ? Dacă tov. Kostrov, după ce a făcut primul pas pe urmele tov. Akimov, nu va voi să-l facă şi pe al doilea, el va da la această întrebare un răspuns în primul sens. Şi dacă va da un răspuns în primul sens, el va vedea cît de neîntemeiat a fost argumentul său. *În orice caz,* cuvintele „Struve" şi „Osvobojdenie" din rezoluţia lui Plehanov *pot da* muncitorilor incomparabil mai mult decît cuvintele „curentul liberal şi liberal-democratic" din rezoluţia lui Starover.

În momentul de faţă, muncitorul rus nu poate să cunoască în practică tendinţele politice cît de cît făţişe ale liberalismului nostru altfel decît din „Osvobojdenie". Publicaţiile legale ale liberalilor nu pot da nimic în această privinţă tocmai din cauza nebulozităţii lor. De aceea trebuie să îndreptăm cît mai energic (şi în faţa unor cît mai largi mase de muncitori) arma criticii noastre împotriva celor de la „Osvobojdenie", pentru ca în cursul revoluţiei viitoare proletariatul rus să poată pa-

binevoi oare tov. Martov să ne explice prin ce se caracterizează, în general, „tendinţele martinoviste" ? N-ar vrea el să ne vorbească despre raportul care există între aceste tendinţe şi oportunism ? N-ar vrea el să analizeze raportul care există între aceste tendinţe şi paragraful I din statut ? 4) Ard pur şi simplu de nerăbdare să aud de la tov. Martov prin ce anume s-au manifestat „tendinţele martinoviste" în „noua" „Iskră" ! Fii bun, tovarăşe Martov, izbăveşte-mă mai repede de chinurile aşteptării !

www.dacoromanica.ro

raliza prin adevărata critică a armelor încercările inevitabile ale domnilor de la „Osvobojdenie" de a ciunti caracterul democratic al revoluției.

În afară de sus-menționata „nedumerire" a tov. Egorov în problema „sprijinirii" de către noi a mișcării opoziționiste și revoluționare, dezbaterile pe marginea rezoluțiilor n-au oferit nici un alt material interesant și, în genere, aproape că n-au avut loc dezbateri.

Congresul s-a încheiat cu o scurtă cuvîntare a președintelui, care a reamintit că hotărîrile congresului sînt obligatorii pentru toți membrii partidului.

n) TABLOUL GENERAL AL LUPTEI DESFĂȘURATE LA CONGRES. ARIPA REVOLUȚIONARĂ ȘI ARIPA OPORTUNISTĂ A PARTIDULUI

Terminînd analiza dezbaterilor și a rezultatelor diferitelor votări care au avut loc la congres, trebuie să facem acum un bilanț, pentru ca, pe baza *tuturor* materialelor congresului, să putem răspunde la întrebarea : din ce elemente, grupuri și nuanțe s-au format definitiv majoritatea și minoritatea pe care le-am văzut la alegeri și cărora le-a fost dat să devină pentru un timp oarecare principala împărțire existentă în partidul nostru ? Trebuie să facem bilanțul întregului material referitor la nuanțele principiale, teoretice și tactice pe care ni-l oferă din abundență procesele-verbale ale congresului. Fără o „sinteză" generală, fără un tablou general al întregului congres și al tuturor grupărilor principale care s-au conturat la diferite votări, acest material rămîne prea fărîmițat, prea risipit, așa încît la prima vedere unele moduri de grupare a delegaților par întîmplătoare, mai ales aceluia care nu-și dă osteneala unei *studieri* de sine stătătoare și multilaterale a proceselor-verbale ale congresului (și sînt oare numeroși cititorii care și-au dat această osteneală ?),

www.dacoromanica.ro

În dările de seamă asupra dezbaterilor parlamentare din Anglia se întîlnește adesea cuvîntul caracteristic division – împărțire. Camera „s-a împărțit" în cutare sau cutare majoritate și minoritate, se spune despre votul ei în legătură cu o problemă sau alta. „Împărțirea" camerei noastre social-democrate în legătură cu diferitele probleme discutate la congres ne oferă un tablou *unic în felul lui,* care oglindește cu o *inegalabilă plenitudine și exactitate* lupta dinăuntrul partidului nostru, nuanțele și grupurile existente în cadrul lui. Pentru ca acest tablou să fie cît mai concret, pentru a obține un adevărat *tablou,* și nu o îngrămădire de fapte incoerente, fracționate, izolate, pentru a pune capăt nesfîrșitelor și sterilelor controverse în jurul rezultatelor diferitelor votări (cine pentru cine a votat, cine pe cine a sprijinit ?), m-am hotărît să încerc a înfățișa într-o *diagramă toate* tipurile *principale* de „împărțiri" care au avut loc la congresul nostru. Mulți, foarte mulți vor găsi, probabil, stranie folosirea unui asemenea procedeu, dar mă îndoiesc că s-ar putea găsi o altă metodă de expunere care să fie cu adevărat sintetică și generalizatoare, cît mai completă și mai exactă. Dacă un delegat sau altul a votat pentru sau contra cutărei propuneri, este un lucru care se poate stabili cu o precizie absolută în cazul votărilor nominale ; iar în unele cazuri de importante votări nenominale, acest lucru poate fi stabilit, pe baza proceselor-verbale, cu un grad înalt de probabilitate și cu o aproximație foarte apropiată de adevăr. Și dacă vom lua în considerație *toate* votările nominale, precum și toate votările nenominale în care s-au atins probleme cît de cît importante (judecînd, de pildă, după amploarea dezbaterilor și după pasiunea de care erau animați participanții la ele), vom căpăta despre lupta dinăuntrul partidului nostru cea mai obiectivă imagine pe care o putem obține pe baza materialului existent. Totodată, în loc de a da o imagine fotografică – adică o imagine a fiecărei votări în parte –, vom căuta să înfățișăm un tablou care să cuprindă toate *tipurile* principale de votări, lăsînd la o parte derogările și variantele relativ puțin importante, care n-ar putea decît să încurce lucrurile. În orice caz, pe baza proceselor-verbale, oricine va putea să verifice fiecare trăsătură din tabloul nostru, să-l completeze cu rezultatele oricărei alte votări, într-un cuvînt să-l critice nu numai prin formulări de

www.dacoromanica.ro

considerente şi îndoieli sau prin referiri la cazuri izolate, ci şi prin alcătuirea unui *alt tablou* pe baza aceluiaşi material.

Introducînd în diagramă pe fiecare delegat care a luat parte la vot, vom indica prin haşurări diferite cele patru grupuri principale pe care le-am urmărit îndeaproape în tot cursul dezbaterilor la congres, şi anume : 1) iskriştii majorităţii ; 2) iskriştii minorităţii ; 3) „centrul" şi 4) antiiskriştii. Deosebirea de nuanţe principiale existentă între aceste grupuri, noi am văzut-o *dintr-o mulţime de exemple*, şi dacă unora le displac *denumirile* grupurilor, care prea amintesc amatorilor de zigzaguri organizaţia „Iskrei" şi orientarea „Iskrei", le vom spune că nu denumirile importă aici. Acum, după ce nuanţele au fost urmărite de noi de-a lungul *tuturor* dezbaterilor congresului, denumirile deja statornicite şi uzuale în cadrul partidului (dar care zgîrie urechea unora) ar putea fi uşor înlocuite printr-o *caracterizare a esenţei nuanţelor prin care se deosebesc între ele diferitele grupuri*. Dacă am proceda la o asemenea înlocuire, am obţine pentru aceleaşi patru grupuri următoarele denumiri : 1) social-democraţi revoluţionari consecvenţi ; 2) mici oportunişti ; 3) oportunişti mijlocii şi 4) mari oportunişti (mari pe scară rusă). Să sperăm că aceste denumiri vor fi mai puţin şocante pentru aceia care de la un timp au început să se încredinţeze pe ei înşişi şi să încredinţeze şi pe alţii că denumirea de „iskrist" îmbrăţişează numai un „cerc", şi nu o *orientare*.

Să trecem la descrierea amănunţită a tipurilor de votări „fotografiate" în diagrama alăturată (vezi diagrama : „Tabloul general al luptei desfăşurate la congres").

Primul tip de votări (A) înglobează cazurile în care „centrul" a votat alături de iskrişti, împotriva antiiskriştilor sau împotriva unei părţi a lor. Aşa s-a întîmplat la votarea programului în ansamblu (numai tov. Akimov s-a abţinut, ceilalţi au fost pentru), la votarea rezoluţiei de principiu împotriva federaţiei (toţi au fost pentru, cu excepţia celor cinci bundişti), la votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului (împotriva noastră au fost cei cinci bundişti, s-au abţinut cinci : Martînov, Akimov, Bruker şi Mahov cu două voturi ; ceilalţi au fost alături de noi) ; *tocmai această votare este reprezentată în diagrama A*. Apoi, de acelaşi tip au fost cele *trei* votări în legătură cu confirmarea „Iskrei" ca Organ Cen-

www.dacoromanica.ro

TABLOU GENERAL AL LUPTEI DESFĂŞURATE LA CONGRES

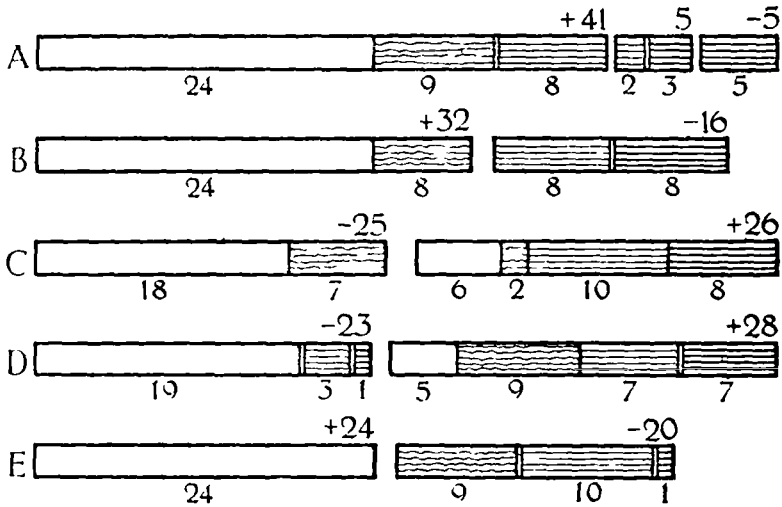

Cifrele cu + şi cu — indică respectiv numărul total al voturilor date *pentru* sau *contra* în anumite chestiuni. Cifrele de dedesubt indică numărul voturilor fiecăruia dintre cele patru grupuri. În text se arată care anume votări sînt cuprinse în tipurile A—E.

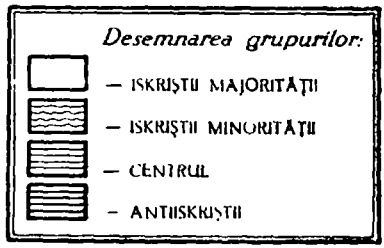

www.dacoromanica.ro

tral al partidului ; redacția (cinci voturi) s-a abținut, împotrivă au fost, la toate cele trei votări, doi delegați (Akimov și Bruker) și, în afară de aceasta, la votarea *motivelor* confirmării „Iskrei" s-au abținut cei cinci bundiști și tov. Martînov *.

Tipul de votări de care ne ocupăm dă răspuns la o întrebare extrem de interesantă și de importantă : cînd anume a mers alături de iskriști „centrul" congresului ? El a mers alături de noi fie atunci cînd, cu mici excepții, *au fost alături de noi și antiiskriștii* (adoptarea programului, confirmarea „Iskrei" independent de motive), fie atunci cînd a fost vorba de *declarații* care nu implicau încă în mod nemijlocit adoptarea unei poziții politice precise (recunoașterea activității organizatorice a „Iskrei" nu implică încă neapărat aplicarea în fapt a politicii ei organizatorice față de grupuri aparte ; respingerea ideii de federație nu exclude încă o atitudine de abținere în problema unui proiect concret de federație, cum ne-a arătat exemplul tov. Mahov). Am văzut mai sus, cînd am vorbit despre semnificația grupărilor la congres în general, cît de fals este prezentată această chestiune în expunerea oficială a „Iskrei" oficiale, care (prin gura tov. Martov) *cocoloșește și escamotează* deosebirea dintre iskriști și „centru", dintre social-democrații revoluționari consecvenți și social-democrații oportuniști, invocînd *cazurile în care și antiiskriștii au votat alături de noi !* Nici chiar cei mai „de dreapta" dintre oportuniștii germani și francezi din rîndurile partidelor social-democrate nu votează contra cînd e vorba de asemenea puncte ca *recunoașterea programului în ansamblu.*

Al doilea tip de votări (B) cuprinde cazurile în care iskriștii consecvenți și cei inconsecvenți au mers împreună împotriva tuturor antiiskriștilor și împotriva întregului „centru". Printre aceste cazuri se numără în special acelea în care era vorba de înfăptuirea efectivă a planurilor concret precizate ale politicii iskriste, de recunoașterea *în fapt, și nu numai în vorbe,*

*De ce am ales pentru diagramă tocmai votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului ? Pentru că votările în legătură cu recunoașterea „Iskrei" sînt mai puțin complete, iar votările asupra programului și asupra federației privesc hotăriri concret-politice mai puțin precis determinate. În general, alegerea unei anumite votări dintr-o serie de votări de *același tip* nu schimbă cîtuși de puțin trăsăturile fundamentale ale tabloului, lucru de care se poate ușor convinge oricine făcînd schimbările corespunzătoare.

www.dacoromanica.ro

a „Iskrei". Aici intră *incidentul cu Comitetul de organizare* *, punerea pe primul loc a problemei situației Bundului în partid, dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii", două votări în legătură cu programul agrar și, în sfîrșit, în al șaselea rînd, votul *împotriva* Uniunii social-democraților ruși din străinătate („Rabocee Delo"), adică recunoașterea Ligii ca unica organizație din străinătate a partidului. Vechiul spirit de cerc din perioada dinainte de crearea partidului, interesele organizațiilor sau grupulețelor oportuniste, înțelegerea îngustă a marxismului se luptau aici cu politica strict principială și consecventă a social-democrației revoluționare ; iskriștii minorității au mai mers încă alături de noi într-o serie întreagă de cazuri, într-o serie întreagă de votări extrem de importante (din punctul de vedere al Comitetului de organizare, al grupului „Iujnîi rabocii", al grupului „Rabocee Delo")... atîta vreme cît n-a fost vorba de *propriul lor* spirit de cerc, de propria lor inconsecvență. „Împărțirile" de acest tip arată limpede că, într-o serie de probleme referitoare la înfăptuirea principiilor noastre, *centrul a mers cu antiiskriștii*, a fost mult mai aproape de ei decît de noi, a înclinat *în fapt* mult mai mult spre aripa *oportunistă* decît spre aripa *revoluționară* a social-democrației. „Iskriștii" *cu numele*, cărora le era rușine *să fie* iskriști, și-au dat arama pe față, iar lupta inevitabilă a provocat destul de multă iritare, ceea ce a făcut ca persoanelor mai impresionabile și mai puțin obișnuite să aprofundeze lucrurile să le rămînă ascunsă semnificația nuanțelor principiale care se vădeau în această luptă. Dar acum, cînd focul luptei s-a mai potolit și cînd procesele-verbale au rămas ca extras obiectiv al unei serii de bătălii aprige, acum numai aceia care închid cu tot dinadinsul ochii pot să nu vadă că unirea Mahovilor și Egorovilor cu Akimovii și cu Liberii n-a fost de loc întîm-

*Rezultatul acestei votări este reprezentat în diagrama B : iskriștii au obținut 32 de voturi, rezoluția bundistă — 16. Semnalăm că printre votările de acest tip nu există *nici una care să fi fost nominală*. Felul cum s-au împărțit delegații reiese cu foarte multă verosimilitate numai din următoarele date : 1) în cadrul dezbaterilor, vorbitorii din partea ambelor grupuri de iskriști s-au pronunțat pentru, iar vorbitorii din partea antiiskriștilor și a centrului s-au pronunțat contra ; 2) numărul voturilor *„pentru"* e întotdeauna foarte aproape de 33. Nu trebuie să uităm de asemenea că, analizînd dezbaterile de la congres, am relevat, pe lîngă votări, *o serie întreagă* de cazuri în care „centrul" a mers cu antiiskriștii (cu oportuniștii) împotriva noastră. De pildă, în problema valabilității absolute a revendicărilor democratice, în aceea a sprijinirii elementelor opoziționiste, a limitării centralismului etc.

www.dacoromanica.ro

plătoare și nici nu putea fi întîmplătoare. Lui Martov și lui Akselrod nu le mai rămîne decît să se eschiveze de la o analiză riguroasă și multilaterală a proceselor-verbale sau să încerce post factum *să dea o altă semnificație* comportării lor la congres, exprimîndu-și în fel și chip *regretul.* Ca și cum regretele ar putea înlătura deosebirile de vederi, deosebirile de linie politică ! Ca și cum actuala alianță a lui Martov și Akselrod cu Akimov, cu Bruker și cu Martînov ar putea face ca partidul nostru, refăcut la Congresul al II-lea, să uite lupta pe care au dus-o iskriștii împotriva antiiskriștilor aproape în tot cursul congresului !

Al treilea tip de votări care au avut loc la congres, care cuprinde ultimele trei din cele cinci părți ale diagramei (și anume părțile C, D și E), se caracterizează prin faptul că *o mică parte din iskriști se desprinde și trece de partea antiiskriștilor,* care tocmai de aceea capătă preponderență (atîta timp cît rămîn la congres). Pentru a putea urmări cît mai minuțios evoluția acestei faimoase *coaliții* a minorității iskriste cu antiiskriștii, a cărei simplă pomenire îl irita pe Martov în așa măsură încît a ajuns să scrie la congres misive isterice, reproducem în diagramă toate cele trei tipuri principale de votări *nominale* de acest fel. *C* reprezintă rezultatul votării în problema egalității limbilor (am luat ultima din cele trei votări nominale în legătură cu acest punct, deoarece e cea mai cuprinzătoare). Toți antiiskriștii și întregul centru fac front comun împotriva noastră, iar din rîndurile iskriștilor se desprinde o parte din majoritate și o parte din minoritate. *Nu se vede deocamdată care anume iskriști sînt în stare să formeze o coaliție definitivă și trainică cu „dreapta" oportunistă a congresului.* Urmează apoi votarea de tipul *D* – în legătură cu paragraful 1 din statut (din cele două votări am luat-o pe cea cu semnificație mai precisă, adică pe aceea la care nu s-a abținut nimeni). *Coaliția se conturează mai net și se încheagă mai trainic* * : acum iskriștii din minoritate se

* *După toate aparențele,* de același tip au fost și alte *patru votări în legătură cu statutul :* pag. 278 — 27 pentru Fomin contra 21 ale noastre ; pag. 279 — 26 pentru Martov față de 24 pentru noi ; pag. 280 — 27 contra mea, 22 pentru ; și tot acolo 24 pentru Martov față de 23 pentru noi. Acestea sînt votările — menționate de mine mai sus — în problema cooptării în instituțiile centrale. Votări nominale lipsesc (a fost una, dar datele respective s-au pierdut). După cum se vede, bundiștii (toți sau o parte) îl *salvează* pe Martov. Afirmațiile greșite ale lui Martov (la Ligă) cu privire la votările de acest tip au fost corectate mai sus.

www.dacoromanica.ro

află *cu toţii* de partea lui Akimov şi a lui Liber ; dintre iskriştii din majoritate se află de partea acestora din urmă numai un mic număr de delegaţi, care înlocuiesc pe antiiskristul şi pe cei trei delegaţi ai „centrului" care trecuseră de partea noastră. E destul să arunci o privire fugitivă asupra diagramei, ca să-ţi dai seama care elemente treceau întîmplător şi vremelnic cînd de o parte, cînd de cealaltă şi care *elemente se îndreptau irezistibil spre o coaliţie trainică cu Akimovii.* Ultima votare (*E* – alegerea Organului Central, a Comitetului Central şi a Consiliului partidului), *care reprezintă tocmai împărţirea definitivă în majoritate şi minoritate,* ne arată limpede contopirea totală a minorităţii iskriştilor cu *întregul* „centru" şi cu *rămăşiţele* antiiskriştilor. Din cei opt antiiskriştii nu mai rămăsese atunci la congres decît *unul singur :* tov. Bruker (căreia tov. Akimov îi explicase între timp greşeala făcută de ea şi care îşi ocupase locul ce-i revenea de drept în rîndurile *martoviştilor).* Plecarea celor şapte *oportunişti,* situaţi pe poziţiile *cele mai de „dreapta"*, a făcut ca soarta alegerilor să fie decisă în defavoarea lui Martov *.

Şi acum să facem bilanţul congresului, sprijinindu-ne pe datele obiective referitoare la *toate tipurile* de votări.

S-a vorbit foarte mult de caracterul *„întîmplător"* al majorităţii care s-a format la congresul nostru. E singurul argument cu care a căutat să se consoleze tov. Martov în broşura sa „Încă o dată în minoritate". Diagrama arată limpede că *într-un singur* sens, dar numai într-unul singur, majoritatea poate fi numită întîmplătoare, şi anume în sensul că plecarea de la congres a celor şapte elemente ultraoportuniste ale *„dreptei"* ar fi, după cum se pretinde, *întîmplătoare.* În măsura în care această plecare este întîmplătoare, *în aceeaşi măsură* (şi nu mai mult) este întîmplătoare şi majoritatea noastră. O examinare sumară a diagramei ne arată mai bine decît orice raţionamente lungi de partea cui ar fi fost, de

* Cei şapte oportunişti care au părăsit Congresul al II-lea au fost : cei cinci bundişti (Bundul s-a retras din partid la Congresul al II-lea, după respingerea principiului federativ) şi doi „rabocedelţi" — tov. Martînov şi tov. Akimov. Aceştia din urmă au părăsit congresul după ce Liga iskristă a fost recunoscută ca *unica* organizaţie din străinătate a partidului, adică după dizolvarea „Uniunii social-democraţilor ruşi" din străinătate, grupată în jurul revistei „Rabocee Delo". (Nota autorului la ediţia din 1907. — *Nota red.)*

www.dacoromanica.ro

partea cui *ar fi trebuit să fie* aceşti şapte *. Se pune însă întrebarea : în ce măsură se poate spune într-adevăr că a fost întîmplătoare plecarea celor şapte ? Iată o întrebare pe care evită să şi-o pună cei care vorbesc mereu despre caracterul „întîmplător" al majorității. E o întrebare prea puțin plăcută pentru ei. Este oare întîmplător faptul că au plecat cei mai zeloşi reprezentanți ai aripii *drepte* a partidului nostru, şi nu ai celei *stîngi ?* Este oare întîmplător faptul că au plecat *oportuniştii,* şi nu *social-democrații revoluționari* consecvenți ? Nu există oare vreo legătură între această plecare „întîmplătoare" şi lupta desfăşurată în tot cursul congresului împotriva aripii oportuniste, luptă care se oglindeşte atît de clar în diagrama noastră ?

E destul să punem aceste întrebări, atît de neplăcute pentru minoritate, ca să ne dăm seama care anume este faptul pe care unii tind *să-l camufleze* sub paravanul pălăvrăgelii pe tema caracterului întîmplător al majorității. Este faptul cert şi incontestabil că *minoritatea s-a format din membrii de partid care înclină cel mai mult spre oportunism.* Minoritatea s-a format din elementele din partid care sînt *cele mai puțin statornice* pe plan teoretic, *cele mai puțin consecvente pe plan principial.* Minoritatea s-a format tocmai din *aripa dreaptă* a partidului. Împărțirea în majoritate şi minoritate este o continuare directă şi inevitabilă a împărțirii social-democrației în aripă revoluționară şi aripă oportunistă, în Munte şi Girondă [113], care nu de ieri-alaltăieri a apărut nu numai în partidul muncitoresc din Rusia şi care de bună seamă că nu va dispărea de la o zi la alta.

Acest fapt este de o importanță capitală pentru lămurirea cauzelor şi evoluției divergențelor. A încerca *să ocoleşti* acest fapt, tăgăduind sau cocoloşind lupta care a avut loc la congres şi nuanțele principiale care s-au manifestat în cadrul ei, înseamnă a-ți da singur un certificat de totală paupertate intelectuală şi politică. Pentru *a infirma* acest fapt trebuie, *în primul rînd,* să dovedeşti că tabloul general al votărilor şi al „împărțirilor" care au avut loc la congresul partidului nostru arată altfel decît l-am înfățişat eu ; *în al doilea* rînd, tre-

* Mai încolo vom vedea că, *după* congres, atît tov. Akimov cît şi Comitetul din Voronej, situat pe poziții care *se apropie* cel mai mult de pozițiile tov. Akimov, şi-au exprimat de-a dreptul simpatiile pentru *„minoritate"*.

www.dacoromanica.ro

buie să dovedeşti că, *în ceea ce priveşte fondul* tuturor problemelor din cauza cărora „s-a împărţit" congresul, *dreptatea nu era* de partea celor mai consecvenţi social-democraţi revoluţionari, care în Rusia nu pot fi despărţiţi de numele de iskrişti *. Încercaţi să faceţi această dovadă, domnilor.

Faptul că minoritatea a fost alcătuită de elementele cele mai oportuniste, cele mai puţin statornice şi mai puţin consecvente ale partidului indică, de altfel, răspunsul la numeroasele nedumeriri şi obiecţii cu care se adresează majorităţii diferite persoane care nu cunosc bine chestiunea sau care n-au aprofundat-o îndeajuns. Nu este oare prea superficial, ni se spune, să explicaţi *dezbinarea* printr-o mică greşeală a tovarăşilor Martov şi Akselrod ? Da, domnilor, greşeala tov. Martov n-a fost mare (şi eu am spus-o încă la congres, în toiul luptei), dar această mică greşeală *putea* să pricinuiască *(şi a pricinuit)* mult rău, fiindcă tov. Martov s-a lăsat atras de partea unor delegaţi care au comis *o serie întreagă de greşeli* şi care într-o serie întreagă de probleme au dat dovadă de tendinţe oportuniste şi de inconsecvenţă în domeniul principiilor. Faptul că tov. Martov şi Akselrod au dat dovadă de nestatornicie are o semnificaţie individuală şi e lipsit de importanţă ; dar faptul că s-a format o foarte însemnată minoritate, care cuprindea *toate elementele* cele mai puţin statornice, care cuprindea pe *toţi aceia* care ori nu recunoşteau de loc orientarea „Iskrei" şi o combăteau făţiş, ori o recunoşteau în vorbe, iar în fapt mergeau aproape întotdeauna cu antiiskriştii, faptul acesta nu are o semnificaţie individuală, ci *priveşte partidul* şi *este departe de a fi cu totul lipsit de importanţă.*

* Notă pentru tov. Martov. Dacă tov. Martov a uitat acum că *iskrist înseamnă adept al unei orientări*, şi nu *membru al unui cerc*, îl sfătuim să citească în cuprinsul proceselor-verbale ale congresului lămuririle pe care tov. Trotki le-a dat tov. Akimov în aceasta chestiune. La congres au fost (în raport cu partidul) trei *cercuri* iskriste : grupul „Eliberarea muncii", redacţia „Iskrei" şi organizaţia „Iskrei". Două din aceste trei cercuri au fost destul de rezonabile ca să se dizolve singure ; al treilea nu a dat dovadă de suficientă partinitate pentru a face acest lucru şi a fost dizolvat de congres. Cel mai larg cerc iskrist, organizaţia „Iskrei" (care cuprindea şi redacţia, şi grupul „Eliberarea muncii"), a avut la congres în total 16 delegaţi, dintre care *numai unsprezece* cu vot deliberativ. Dar delegaţi *cu orientare* iskristă care nu făceau parte din nici un „cerc" iskrist au fost la congres, după calculul meu, *în total 27 cu 33 de voturi*. Înseamnă deci că *mai puţin de jumătate* din iskrişti făceau parte din *cercuri* iskriste.

www.dacoromanica.ro

Nu-i oare ridicol *să explici* dezbinarea prin dominația închistatului spirit de cerc și a filistinismului revoluționar în cadrul micului cerc al vechii redacții a „Iskrei“ ? Nu, nu-i ridicol, pentru că în sprijinul *acestui individual* spirit de cerc *s-au ridicat toate acele elemente din partidul nostru* care în tot cursul congresului au luptat *pentru orice fel de spirit de cerc,* toți cei *care în genere nu s-au putut ridica* deasupra filistinismului revoluționar, toți cei care invocau caracterul „istoric“ al răului pe care-l reprezintă filistinismul și spiritul de cerc, pentru a justifica și a menține acest rău. Ar mai putea fi considerat întîmplător, dacă vreți, faptul că interesele strîmte de cerc au precumpănit asupra spiritului de partid în micul cerc al redacției „Iskrei“. Dar nu a fost de loc întîmplător faptul că în sprijinul acestui spirit de cerc s-au ridicat ca un singur om Akimovii și Brukerii, care țineau nu mai puțin (dacă nu chiar mai mult) la „continuitatea istorică“ a faimosului Comitet din Voronej și a faimoasei „Organizații muncitorești“ [114] din Petersburg, s-au ridicat Egorovii, care deplîngeau tot atît de amarnic (dacă nu și mai amarnic) „distrugerea“ grupului „Rabocee Delo“, ca și pe aceea a vechii redacții, s-au ridicat Mahovii etc. etc. Spune-mi cu cine te întîlnești și ți-oi spune cine ești, glăsuiește proverbul. Spune-mi cine-i aliatul tău politic, cine votează pentru tine și ți-oi spune care este *fizionomia* ta *politică.*

Greșeala măruntă a tovarășilor Martov și Akselrod rămînea și putea să rămînă *măruntă* atîta vreme cît nu servea ca punct de plecare pentru *o alianță trainică* între ei și întreaga aripă oportunistă a partidului nostru, atîta vreme cît nu ducea, datorită acestei alianțe, la o *răbufnire* a oportunismului, la o *revanșă* din partea tuturor acelora împotriva cărora luptase „Iskra“ și care acum erau foarte bucuroși să-și *verse necazul* pe adepții consecvenți ai social-democrației revoluționare. Evenimentele de după congres au evoluat de așa manieră, încît în virtutea lor noua „Iskră“ ne oferă priveliștea unei răbufniri a oportunismului, a unei revanșe din partea Akimovilor și Brukerilor (vezi foaia Comitetului din Voronej *), priveliștea jubilării Martînovilor, cărora în sfîrșit (în sfîrșit !) li s-a dat în odioasa „Iskră“ posibilitatea de a da

* Vezi volumul de față, pag. 396—398. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

cu copita în odiosul „duşman", pentru a răzbuna toate nedreptăţile îndurate în trecut. Aceasta ne arată deosebit de sugestiv cît de necesară era „restabilirea vechii redacţii a «Iskrei»" (din ultimatumul de la 3 noiembrie 1903 al tov. Starover) pentru asigurarea „continuităţii" iskriste...

Privit în sine, faptul că congresul (şi partidul) s-a împărţit în aripă stîngă şi aripă dreaptă, în aripă revoluţionară şi aripă oportunistă, nu numai că nu avea în el nimic critic sau de temut, dar nu era nici măcar ceva anormal... Dimpotrivă, ultimul deceniu al istoriei social-democraţiei ruse (şi nu numai ruse) duce în mod necesar şi inevitabil la o astfel de împărţire. Că această împărţire a fost provocată de o serie de greşeli destul de *mărunte* ale aripii drepte, de divergenţe (relativ) destul de lipsite de importanţă, – acest fapt (care unui observator superficial şi unui spirit filistin i se pare şocant) a însemnat *un mare pas înainte al întregului nostru partid.* Înainte vreme se iveau între noi divergenţe asupra unor probleme mari, care puteau justifica uneori chiar şi o sciziune ; acum am căzut de acord asupra tuturor problemelor mari şi importante, acum ne despart doar *nuanţe,* care pot *şi trebuie* să genereze controverse, dar ar fi absurd şi copilăros să ne despărţim din cauza lor (cum a şi spus, pe bună dreptate, tov. Plehanov în interesantul său articol „Ce nu trebuie făcut", articol asupra căruia vom mai reveni). *Acum,* cînd *comportarea anarhică* a minorităţii – *după congres* – a adus partidul în pragul sciziunii, poţi întîlni adesea aşa-zişi înţelepţi care spun : merita oare în genere să se ducă la congres o luptă pentru asemenea nimicuri ca incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii" sau „Rabocee Delo", § 1 din statut, dizolvarea vechii redacţii etc. ? Cine judecă astfel* nu face decît să introducă spiritul

* Aceasta îmi aminteşte, fără să vreau, o convorbire avută la congres cu unul dintre delegaţii „centrului" : „Ce atmosferă grea domneşte la congresul nostru ! — mi se plîngea el. — Această luptă înverşunată, această agitaţie a unora împotriva altora, această polemică vehementă, această atitudine netovarăşească !..." „Ce lucru minunat este congresul nostru — i-am răspuns eu. — O luptă deschisă, liberă. Părerile au fost rostite. Nuanţele s-au conturat. Grupurile s-au precizat. Mîinile s-au ridicat. Hotărîrea a fost luată. O etapă a fost străbătută. Înainte ! — Uite, aşa mai înţeleg şi eu. E viaţă. E cu totul altceva decît nesfîrşitele şi plicticoasele logomahii de intelectual, care iau sfîrşit nu pentru că problema a fost rezolvată, ci pentru că oamenii au obosit vorbind..."
Tovarăşul din „centru" m-a privit cu ochii plini de nedumerire şi a ridicat din umeri. Vorbeam limbi diferite.

www.dacoromanica.ro

de cerc în treburile de partid : lupta *dintre nuanțe* în cadrul *partidului este inevitabilă și necesară* atîta timp cît nu duce la anarhie și sciziune, atîta timp cît se desfășoară *în limitele* aprobate de comun acord de către toți tovarășii și membrii de partid. Și *lupta noastră la congres* împotriva aripii drepte a partidului, împotriva lui Akimov și a lui Akselrod, împotriva lui Martînov și a lui Martov, *n-a depășit cîtuși de puțin aceste limite.* E de ajuns să amintim două fapte care demonstrează în modul cel mai incontestabil adevărul spuselor mele : 1) cînd tovarășii Martînov și Akimov au declarat că părăsesc congresul, *am fost cu toții gata* să facem totul pentru a înlătura din mintea lor ideea unei „ofense", *cu toții am adoptat* (cu 32 de voturi) rezoluția tov. Trotki prin care acești tovarăși erau invitați să se declare satisfăcuți cu explicațiile date și să-și retragă declarația ; 2) cînd s-a ajuns la alegerea instituțiilor centrale, am oferit minorității (sau aripii oportuniste) a congresului *minoritatea în ambele instituții centrale :* Martov să fie ales în redacția Organului Central, iar Popov în Comitetul Central. Din punctul de vedere al partidului *nu puteam* proceda altfel, din moment ce se hotărîse încă înainte de congres să fie alese două grupuri de trei. *Dacă deosebirea dintre nuanțele manifestate la congres era de minimă importanță, înseamnă că de minimă importanță era* și concluzia *practică* pe care am tras-o din lupta dintre aceste nuanțe ; această concluzie se reducea *exclusiv* la ideea că *majoritatea* congresului partidului trebuie să capete *două treimi* din locuri în ambele grupuri de trei.

Numai împrejurarea că minoritatea congresului partidului *n-a fost de acord* să fie *în minoritate în instituțiile centrale* a dus mai întîi la „văicăreala neputincioasă" a intelectualilor care fuseseră înfrînți, iar apoi la *frazeologie anarhistă* și la acțiuni anarhice.

Să aruncăm, în încheiere, încă o privire asupra diagramei, din punctul de vedere al componenței instituțiilor centrale. Este cît se poate de firesc că în aceste alegeri delegații trebuiau să țină seama *nu numai* de problema nuanțelor, ci și de aceea a *aptitudinii,* a capacității de muncă etc. a diferiților *candidați.* Acum minoritatea vrea cu tot dinadinsul să confunde aceste probleme. Că e vorba însă de două probleme diferite, este un lucru care se înțelege de la sine și care reiese

www.dacoromanica.ro

fie şi numai din simplul fapt că alegerea grupului *iniţial* de trei pentru Organul Central fusese plănuită încă *înainte de congres,* cînd nimeni nu putea să prevadă alianţa lui Martov şi a lui Akselrod cu Martînov şi cu Akimov. La probleme diferite şi răspunsul trebuie obţinut pe căi diferite : la problema nuanţelor răspunsul trebuie căutat în *procesele-verbale ale congresului,* în discutarea *deschisă* şi în punerea la vot a tuturor punctelor de orice fel. Printr-o hotărîre unanimă, delegaţii au stabilit să decidă *prin vot secret care candidaţi* corespund funcţiei pentru care sînt propuşi. Cum se explică faptul că *întregul congres a adoptat în unanimitate* o astfel de hotărîre ? — aceasta este o întrebare atît de elementară, încît ar fi pueril să ne mai oprim asupra ei. Dar (după ce a fost înfrîntă în alegeri) minoritatea a început să uite pînă şi lucrurile elementare. Am ascultat, în apărarea vechii redacţii, un potop de cuvîntări înflăcărate, pătimaşe, atingînd o exaltare vecină cu iresponsabilitatea, dar n-am auzit *absolut nimic* despre nuanţele conturate *la congres* în legătură cu lupta pentru grupul de şase sau grupul de trei. Din toate colţurile auzim tot felul de comentarii şi discuţii pe tema că persoanele alese în Comitetul Central ar fi incapabile de muncă, inapte, rău intenţionate etc., dar nu auzim *absolut nimic* despre nuanţele care s-au înfruntat *la congres* în lupta pentru preponderenţă în Comitetul Central. Găsesc că este ceva nedemn şi lipsit de bună-cuviinţă să comentezi şi să discuţi *în afara congresului* însuşirile şi acţiunile unor persoane (pentru că în 99% din cazuri aceste acţiuni reprezintă un secret organizatoric, care poate fi dezvăluit numai în faţa instanţei supreme a partidului). A lupta *în afara congresului* cu ajutorul unor *astfel de mijloace* înseamnă, cred eu, a recurge la *bîrfeală.* Şi singurul mod în care aş putea da publicului un răspuns la aceste comentarii ar fi acela de a invoca lupta desfăşurată la congres : voi afirmaţi că C.C. a fost ales cu o mică majoritate. Aşa e. Dar această mică majoritate cuprindea pe toţi aceia care au luptat în modul cel mai consecvent, nu în vorbe, ci în fapte, pentru înfăptuirea planurilor iskriste. De aceea, pentru toţi tovarăşii care pun continuitatea *orientării* „Iskrei" mai presus de continuitatea cutărui sau cutărui *cerc* al „Iskrei", autoritatea *morală* a acestei majorităţi trebuie să fie incomparabil mai mare

www.dacoromanica.ro

decît autoritatea ei *formală.* Cine era *mai competent să aprecieze* dacă o persoană sau alta este sau nu aptă să promoveze politica „Iskrei" : cei care au promovat această politică la congres, sau cei care într-o serie întreagă de cazuri au combătut-o, apărînd în schimb tot ce era înapoiat, tot felul de vechituri, tot felul de manifestări ale spiritului de cerc ?

o) DUPĂ CONGRES. DOUĂ METODE DE LUPTĂ

Analiza dezbaterilor și a rezultatelor diferitelor votări care au avut loc la congres, încheiată în paragraful precedent, explică propriu-zis in nuce (în germene) *tot ce s-a întîmplat după congres,* și de aceea putem fi concișI în descrierea etapelor următoare ale crizei din partidul nostru.

Refuzul lui Martov și al lui Popov de a candida în alegeri a creat îndată o atmosferă de *ciorovăială* în lupta partinică dintre nuanțele existente în partid. Tov. Glebov, considerînd neverosimilă presupunerea că redactorii nealeși au hotărît într-adevăr să facă o *cotitură* spre pozițiile lui Akimov și Martînov și explicînd lucrurile, în primul rînd, prin starea de iritare nervoasă ce se crease chiar a doua zi după congres, ne-a propus lui Plehanov și mie să ajungem la o împăcare, „să-i cooptăm" pe toți patru, cu condiția să se asigure reprezentarea redacției în Consiliu (adică din cei doi reprezentanți unul să aparțină neapărat majorității *partidului).* Lui Plehanov și mie această condiție ni s-a părut rezonabilă, deoarece acceptarea ei însemna o *recunoaștere tactică a greșelii comise la congres,* o dorință de pace, și nu de război, dorința de a fi mai aproape de Plehanov și de mine decît de Akimov și de Martînov, de Egorov și de Mahov. Concesia în ceea ce privește „cooptarea" căpăta astfel un caracter *personal,* și nu făcea să refuzăm o concesie de ordin personal, care era menită să înlăture starea de iritare și să restabilească pacea. De aceea Plehanov și cu mine am declarat că sîntem de acord. Majoritatea redacției a respins însă condiția pusă. *Glebov a plecat.* Noi am rămas în expectativă, să vedem ce va urma : se va menține oare Martov pe terenul lealității pe care se situase la congres *(împotriva* tov. Popov,

www.dacoromanica.ro

reprezentantul centrului), sau vor învinge elementele nestatornice şi înclinate spre sciziune pe urmele cărora pornise el ?

Ne aflam în faţa următoarei dileme : va hotărî oare tov. Martov să vadă în „coaliţia" sa de la congres un act politic izolat (cum a fost, de pildă, coaliţia lui Bebel cu Vollmar în 1895 – *si licet parva componere magnis* *), sau va hotărî *să consolideze* această coaliţie, va depune toate eforturile pentru a demonstra că *Plehanov şi cu mine* am greşit la congres şi va deveni adevăratul lider al aripii oportuniste a partidului nostru ? Cu alte cuvinte, această dilemă putea fi formulată astfel : ciorovăială sau luptă politică de partid ? Dintre noi trei, care a doua zi după congres am fost singurii membri prezenţi ai instituţiilor centrale, Glebov era acela care înclina cel mai mult spre prima soluţie a dilemei şi care se străduia cel mai mult să împace copiii certaţi. Spre soluţia a doua înclina cel mai mult tov. Plehanov, de care, cum s-ar zice, nu era chip să te apropii. Eu eram de data aceasta „centrul", sau „mlaştina", şi căutam să folosesc metoda convingerii. A încerca să reconstitui în momentul de faţă tentativele mele orale de a folosi metoda convingerii ar însemna să mă apuc de o treabă extrem de dificilă şi chiar zadarnică, şi nu voi urma exemplul prost al tovarăşilor Martov şi Plehanov. Dar găsesc că e necesar să reproduc unele pasaje dintr-o scrisoare pe care am trimis-o în acest scop unui iskrist din „minoritate".

...„Faptul că Martov a refuzat să facă parte din redacţie, că el şi alţi publicişti ai partidului au refuzat să colaboreze, că o serie întreagă de persoane au refuzat să lucreze pentru C.C., faptul că a propagat ideea boicotului sau a rezistenţei pasive, toate acestea vor duce în mod inevitabil, vor duce chiar împotriva voinţei lui Martov şi a prietenilor lui, la scindarea partidului. Chiar dacă Martov va rămîne pe poziţia leală (pe care s-a situat cu atîta hotărîre la congres), ceilalţi nu vor rămîne, şi rezultatul prevăzut de mine va fi inevitabil...

Şi atunci mă întreb : ce motiv am avea, la drept vorbind, să ne despărţim ?... Trec în revistă toate evenimentele şi toate impresiile de la congres şi recunosc că, sub imperiul

* — dacă e îngăduit să comparăm ceva mic cu ceva mare. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

unei enervări groaznice, adesеori m-am comportat și am acționat ca un «turbat» și sînt gata să recunosc în fața oricui această vină a mea, dacă se poate numi vină ceea ce a fost provocat în mod firesc de atmosferă, de diferite reacțiuni și replici, de luptă etc. Dar acum, cînd privesc fără nici un fel de enervare rezultatele obținute și ceea ce s-a realizat printr-o luptă aprigă, nu pot să văd în aceste rezultate nimic, absolut nimic dăunător pentru partid și absolut nimic supărător sau jignitor pentru minoritate.

Desigur, nu putea să nu fie supărător însuși faptul de a rămîne în minoritate, dar protestez categoric împotriva ideii că noi am fi «defăimat» pe cineva, că *am vrut* să jignim sau să înjosim pe cineva. Nici pomeneală de așa ceva. Și nu este admisibil ca divergențele politice să ducă la o interpretare a evenimentelor bazată pe învinuiri aduse părții opuse că e de rea-credință, incorectă, intrigantă și alte lucruri drăguțe, despre care auzi vorbindu-se tot mai des în atmosfera sciziunii care se apropie. Acest lucru nu este admisibil, deoarece, în cazul cel mai bun, ar fi ceva extrem de nechibzuit.

Am ajuns să fim în divergență cu Martov pe plan politic (și organizatoric), așa cum am mai fost cu el în divergență de zeci de ori. Fiind învins în problema paragrafului 1 din statut, eu nu puteam să nu mă străduiesc cu toată energia să-mi iau revanșa în ceea ce-mi mai rămînea mie (și congresului). Nu puteam să nu tind, pe de o parte, spre un C.C. strict iskrist, iar pe de altă parte spre o redacție compusă din trei membri... Eu consider că acest grup de trei este *singurul* în stare să formeze o instituție de partid, iar nu un colegiu în care să domnească familiarismul și neglijența, și că este singurul în stare să formeze un centru adevărat, în care fiecare să-și formuleze și să-și susțină întotdeauna punctul de vedere de partid, și nimic altceva, irrespective * de tot ce este personal, de orice considerente de jignire, retragere etc.

Fără îndoială că după evenimentele de la congres acest grup de trei a sancționat o linie politică și organizatorică îndreptată, dintr-un anumit punct de vedere, împotriva lui Martov. Asupra acestui lucru nu încape nici o îndoială. Și pentru acest motiv să ajungem la o ruptură ? Pentru acest motiv să sfărî-

* — independent. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

măm partidul ?? Oare Martov şi Plehanov n-au fost împotriva mea în problema demonstraţiilor ? Iar în problema programului n-am fost Martov şi cu mine împotriva lui Plehanov ? Oare nu se întîmplă întotdeauna în orice grup de trei ca una sau alta din părţile sale să se îndrepte împotriva fiecărui membru al său ? Dacă majoritatea iskriştilor a găsit, atît în cadrul organizaţiei «Iskrei» cît şi la congres, că această nuanţă specială a liniei organizatorice şi politice a lui Martov este greşită, nu este oare o adevărată nebunie să încerci să explici acest fapt prin nu ştiu ce «montări», «asmuţiri» etc. ? N-ar fi oare o nebunie să încerci să ocoleşti acest fapt, *înjurînd* această majoritate, calificînd-o drept «gaşcă» ?

Repet : ca şi majoritatea iskriştilor de la congres, sînt profund convins că Martov a adoptat o linie greşită şi că trebuia să-i arătăm greşeala. N-are nici un sens să se supere pentru că i-am arătat greşala, să vadă în aceasta o jignire etc. Noi n-am «defăimat» şi nu «defăimăm» pe nimeni cu nimic, noi nu înlăturăm pe nimeni *de la muncă*. Şi, după părerea mea, ar fi o nebunie de neînchipuit să provoci o sciziune din cauză că anumite persoane au fost îndepărtate *dintr-o instituţie centrală*" *.

Am găsit de cuviinţă să reproduc aici aceste rînduri scrise de mine, pentru că ele denotă cu *precizie* tendinţa majorităţii de a face *din capul locului* o deosebire netă între ofensele şi resentimentele personale, care sînt posibile (şi inevitabile într-o luptă aprigă) datorită caracterului vehement şi „furibund" al atacurilor etc., pe de o parte, şi o anumită greşeală politică, o anumită linie politică (coaliţia cu aripa dreaptă), pe de altă parte.

Aceste rînduri dovedesc că *rezistenţa pasivă* a minorităţii *a început îndată după congres* şi a atras imediat din partea

* Această scrisoare a fost scrisă încă în *septembrie* (stil nou). (Vezi V. *I. Lenin*, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 155—158. — *Nota red.*) Am omis din ea tot ce nu mi se pare a avea vreo legătură cu problema în discuţie. Dacă destinatarul scrisorii consideră că importante sînt tocmai părţile omise, îi va fi uşor să umple acest gol. De altfel, profit de această ocazie pentru a declara, o dată pentru totdeauna, că autoriz pe toţi oponenţii mei să dea publicităţii scrisorile mele particulare, dacă consideră că acest lucru este în interesul cauzei.

www.dacoromanica.ro

noastră avertismentul că asta înseamnă *un pas spre scindarea partidului ;* – că asta e în directă contradicție *cu declarațiile de lealitate făcute la congres ;* – că această sciziune se va datora exclusiv faptului că anumite persoane au fost *înlăturate din instituțiile centrale* (adică n-au fost alese), căci nimeni nu s-a gîndit vreodată să înlăture *de la muncă* pe vreunul dintre membrii partidului ; – că divergența politică dintre noi (inevitabilă atîta timp cît nu s-a lămurit și nu s-a stabilit încă cine a avut o linie greșită la congres : noi sau Martov ?) începe *să degenereze tot mai mult într-o gîlceavă* însoțită de injurii, suspiciuni etc. etc.

Avertismentele au rămas fără efect. Comportarea minorității arăta că în rîndurile ei încep să precumpănească elementele cele mai puțin statornice și *cele mai puțin atașate partidului.* Aceasta ne-a determinat, pe Plehanov și pe mine, să ne retragem consimțămîntul dat la propunerea lui Glebov ; într-adevăr, din moment ce prin *acțiunile ei* minoritatea își demonstra nestatornicia politică nu numai în ceea ce privește principiile, ci și în ceea ce privește *lealitatea elementară față de partid,* ce valoare mai puteau avea *cuvintele* cu privire la faimoasa „continuitate" ? Nimeni nu a ridiculizat atît de spiritual ca Plehanov absurditatea pretențiilor de „a se coopta" în redacția Organului Central al partidului o majoritate formată din persoane care declară deschis că au noi divergențe, și mai adînci ! Dar unde s-a mai văzut vreodată ca majoritatea din instituțiile centrale ale unui partid să se transforme singură în minoritate, *înainte* ca divergențele *noi să fi fost clarificate* în presă, în fața partidului ? Întîi să fie expuse divergențele, iar partidul să discute importanța și adîncimea lor și să-și îndrepte singur greșeala făcută la Congresul al II-lea, dacă se va dovedi că a făcut vreo greșeală ! Însăși formularea unei asemenea pretenții *în numele* unor divergențe încă necunoscute denotă nestatornicia totală a celor care au formulat-o, precumpănirea totală a ciorovăielilor asupra divergențelor politice, o totală lipsă de respect față de întregul partid și față de propriile lor convingeri. N-au existat și nici

www.dacoromanica.ro

nu vor exista vreodată în lume oameni cu *convingeri principiale* care să refuze *să convingă* pe alţii înainte de a fi obţinut *(pe cale privată)* majoritatea în instituţia pe care vor s-o determine să-şi schimbe convingerile.

În sfîrşit, la 4 octombrie tov. Plehanov declară că va face *o ultimă* încercare de a pune capăt acestei situaţii absurde. Se convoacă o şedinţă a celor şase membri ai vechii redacţii, care se ţine în prezenţa noului membru al C.C. *. Trei ore în şir se străduieşte tov. Plehanov să demonstreze că cererea de „a se coopta" patru reprezentanţi ai „minorităţii" în completarea celor doi ai „majorităţii" este nerezonabilă. El propune *să fie cooptaţi doi,* pentru ca, pe de o parte, să fie înlăturate orice temeri că noi am vrea „să hărţuim", să strivim, să asediem, să executăm şi să înmormîntăm pe cineva, iar pe de altă parte să fie ocrotite drepturile şi poziţia „majorităţii" partidului. *Propunerea de a se coopta doi membri a fost de asemenea respinsă.*

La 6 octombrie, Plehanov şi cu mine am adresat tuturor vechilor redactori ai „Iskrei", precum şi unuia dintre colaboratorii ei, tov. Troţki, o scrisoare oficială cu următorul cuprins:

„Stimaţi tovarăşi ! Redacţia Organului Central consideră de datoria sa să-şi exprime oficial regretul că refuzaţi să colaboraţi la «Iskra» şi la «Zarea». În pofida repetatelor noastre invitaţii la colaborare, pe care vi le-am adresat chiar îndată după Congresul al II-lea al partidului şi pe care le-am repetat de nenumărate ori după aceea, n-am primit nici un articol de la dv. Redacţia Organului Central consideră că n-a determinat cu nimic refuzul dv. de a colabora. E de la sine înţeles că nici un resentiment de ordin personal nu trebuie să constituie o piedică pentru activitatea dv. la Organul Central al partidului. Dacă însă refuzul dv. a fost determinat de unele divergenţe de păreri între dv. şi noi, considerăm că o expunere amănunţită a acestor divergenţe ar fi cît se poate de utilă pentru partid. Mai mult chiar, considerăm că ar fi cît se poate de dorit ca adîncimea şi caracterul acestor divergenţe

* Acest membru al C.C. [118], în afară de aceasta, a organizat în mod special o serie de convorbiri neoficiale şi colective cu minoritatea, dezminţind toate născocirile absurde şi făcînd apel la sentimentul datoriei de partid.

www.dacoromanica.ro

să fie lămurite cît mai curînd în fața întregului partid, și anume în coloanele publicațiilor redactate de noi" *.

După cum vede cititorul, nouă nici atunci nu ne era încă de loc clar dacă în acțiunile „minorității" precumpănește resentimentul de ordin personal sau dorința de a da organului (și partidului) *o orientare nouă*, care anume era acea orientare și în care anume privință urma să fie promovată. Eu cred că și astăzi chiar, dacă am pune 70 de experți să clarifice această problemă pe baza indiferent cărui material publicistic și a indiferent căror depoziții de martori, nici ei n-ar fi în stare să descurce vreodată acest ghem încîlcit. Nu știu dacă în genere ar putea fi descurcat vreodată ghemul încîlcit al unei ciorovăieli : trebuie ori să-l tai în două ori să te ții cît mai departe de el **.

La scrisoarea din 6 octombrie, Akselrod, Zasulici, Starover, Trotki și Kolțov ne-au răspuns prin cîteva rînduri în care arată că nu participă la activitatea „Iskrei" din momentul în care aceasta din urmă a trecut în mîinile noii redacții. Tov. Martov a fost mai explicit și ne-a onorat cu următorul răspuns :

„Către redacția Organului Central al P.M.S.D.R. Stimați tovarăși ! Ca răspuns la scrisoarea dv. din 6 octombrie, declar următoarele : Consider că, după consfătuirea care a avut loc la 4 octombrie în prezența unui membru al Comitetului Central și la care ați refuzat să arătați ce anume v-a determinat să retrageți propunerea dv. ca Akselrod, Zasulici, Starover și cu mine să intrăm în redacție, cu obligația din partea noastră de a-l alege pe tov. Lenin ca «reprezentant» al nostru în Consiliu, nu mai avem de dat nici o altă explicație în problema conlucrării în cadrul aceluiași organ. După ce, la consfătuirea amintită, v-ați eschivat în repetate rînduri să formulați propriile voastre declarații, făcute față de martori, nu socot necesar să vă explic în această scrisoare motivele pentru care refuz să lucrez la «Iskra» în împrejurările actuale. Dacă va fi nevoie, voi da explicații amănunțite în fața întregului partid, care chiar și din procesele-

* În scrisoarea către tov. Martov a mai fost adăugat un pasaj în legătură cu pregătirea pentru tipar a unei broșuri, precum și următoarea frază : „În sfîrșit, în interesul cauzei, vă punem încă o dată în vedere că sîntem și acum dispuși să vă cooptăm în redacția Organului Central, pentru a vă da posibilitatea deplină de a vă expune și susține în mod oficial părerile în cadrul forului superior al partidului". (Vezi V. *I. Lenin*, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 166—167. — *Nota red.)*

** Tov. Plehanov ar fi adăugat probabil : ori să satisfaci *toate pretențiile* inițiatorilor ciorovăielii. Vom vedea mai departe de ce nu era posibil acest lucru.

www.dacoromanica.ro

verbale ale Congresului al II-lea va afla de ce am respins propunerea dv. de a intra în redacţie şi în Consiliu, propunere pe care o repetaţi acum... *

L. Martov"

Această scrisoare, împreună cu documentele precedente, lămureşte cît se poate de clar problema boicotului, a dezorganizării, anarhiei şi pregătirii sciziunii, pe care în broşura sa „Starea de asediu" tov. Martov o ocoleşte cu atîta grijă (folosind larg semnul exclamării şi punctele de suspensie), problema mijloacelor de luptă leale şi neleale.

Tov. Martov şi ceilalţi *sînt invitaţi* să-şi expună divergenţele, *sînt rugaţi* să spună deschis ce vor ei în fond şi care le sînt intenţiile, *sînt îndemnaţi* să lase la o parte capriciile şi să-şi analizeze liniştit greşeala comisă în legătură cu §1 (şi care este strîns legată de aceea a cotiturii spre dreapta), – iar tov. Martov & Co. *refuză să stea de vorbă* şi ţipă : sînt asediat, sînt hărţuit ! Ironiile la adresa „cuvintelor teribile" n-au potolit zarva acestor comice urlete.

Cum poate fi *asediat* cineva care *refuză să conlucreze ?* – l-am întrebat noi pe tov. Martov. Cum poate fi ofensată, „hărţuită" şi oprimată o minoritate care *refuză să fie în minoritate ? ?* Se ştie doar că a fi în minoritate înseamnă a fi într-o situaţie care implică în mod necesar şi inevitabil anumite dezavantaje pentru acela care a rămas în minoritate. Aceste dezavantaje constau fie în aceea că el va trebui să facă parte dintr-un colegiu în care va fi pus în minoritate în anumite probleme, fie în aceea că va trebui să rămînă în afara colegiului, să-l atace şi să se expună, în consecinţă, focului unor baterii bine întărite.

Prin zarva sa pe tema „stării de asediu" vrea oare tov. Martov să spună că ei, cei rămaşi în minoritate, sînt combătuţi sau conduşi într-un mod nedrept şi neleal ? *Numai* o asemenea teză ar putea să aibă (în ochii lui Martov) măcar un pic de logică, căci, repet, rămînerea în minoritate este în mod necesar şi inevitabil legată de anumite dezavantaje. Dar partea comică este tocmai că tov. Martov nu putea fi *combătut în nici un chip* atîta timp cît refuza să stea de vorbă ! Minoritatea

* Omit răspunsul referitor la broşura lui Martov care se reedita pe atunci.

www.dacoromanica.ro

nu putea *fi condusă în nici un chip* atîta timp cît refuza să fie în minoritate !

Tov. Martov n-a dovedit *nici măcar un singur caz* de exces de putere sau abuz de putere din partea redacției Organului Central în timpul cînd Plehanov și cu mine am fost în redacție. Nici practicienii minorității n-au dovedit *măcar un singur caz* de acest fel din partea Comitetului Central. Oricît s-ar suci și s-ar învîrti acum tov. Martov în broșura sa „Starea de asediu", un lucru rămîne bine stabilit : *lamentările pe tema stării de asediu nu erau nimic altceva decît „văicăreli neputincioase"*.

Lipsa totală a oricăror argumente *judicioase* împotriva redacției numite de congres este cît se poate de bine ilustrată la tov. Martov & Co. de propria lor expresie : „nu sîntem iobagi !" („Starea de asediu", pag. 34). Mentalitatea intelectualului burghez, care consideră că se numără printre „spiritele alese", situate deasupra organizației de masă și a disciplinei de masă, apare aici cît se poate de limpede. A declara „nu sîntem iobagi" pentru *a explica* astfel refuzul de a participa la munca de partid înseamnă a *te trăda* cu totul, a recunoaște lipsa totală a oricăror argumente, incapacitatea totală de a motiva, lipsa totală a oricăror motive de nemulțumire cît de cît întemeiate. Plehanov și cu mine declarăm că, după părerea noastră, n-am determinat cu nimic acest refuz și rugăm minoritatea să-și expună divergențele, iar la aceasta ni se răspunde : „nu sîntem iobagi" (cu adăugirea : noi n-am căzut încă la învoială asupra cooptării).

Individualismului de intelectual, care s-a manifestat încă în polemica dusă în jurul § 1, vădindu-și înclinarea spre raționamente oportuniste și fraze anarhiste, *orice* organizare și disciplină proletară i se par *curată iobăgie*. Publicul cititor va afla în curînd că acestor „membri de partid" și „activiști cu munci de răspundere" în partid noul *congres al partidului* de asemenea li se pare a fi o înspăimîntătoare instituție iobăgistă, insuportabilă pentru „spiritele alese"... Această „instituție" este într-adevăr înspăimîntătoare pentru cei care vor să uzeze de titlul de membru de partid, dar care simt că, în ceea ce-i privește, acest titlu este *incompatibil* cu interesele partidului și cu voința partidului.

www.dacoromanica.ro

Rezoluţiile comitetelor pe care le-am enumerat în scrisoarea adresată redacţiei noii „Iskre" şi pe care tov. Martov le-a publicat în broşura „Starea de asediu" arată în fapt că comportarea minorităţii nu a fost decît o permanentă *nesocotire* a hotărîrilor congresului, o *dezorganizare* a muncii practice pozitive. Formată din oportunişti şi din elemente care urăsc „Iskra", minoritatea *sfîşia în bucăţi partidul,* sabota şi dezorganiza munca, vrînd să se răzbune pentru înfrîngerea suferită la congres şi simţind că cu mijloace *cinstite şi leale* (prin clarificarea lucrurilor în presă sau la congres) nu va fi niciodată în stare să răstoarne acuzaţia de oportunism şi de nestatornicie de intelectual care le-a fost adusă la Congresul al II-lea. Dîndu-şi seama că nu sînt în stare *să convingă* partidul, ei au reacţionat căutînd *să dezorganizeze* partidul şi *să împiedice orice activitate.* Li s-a reproşat că (prin confuzia pe care au creat-o la congres) au făcut o fisură în vasul nostru ; răspunsul lor la acest reproş a fost că s-au străduit *din răsputeri să spargă de tot* vasul crăpat.

Confuzia de noţiuni ajunsese pînă acolo, încît boicotul şi refuzul de a participa la muncă au fost proclamate „metode *cinstite*" * de luptă. Tov. Martov face acum adevărate exhibiţii în jurul acestui punct delicat. Tov. Martov este atît de „principial", încît apără boicotul... cînd e practicat de minoritate, dar îl condamnă atunci cînd constituie o ameninţare la adresa aceluiaşi Martov ajuns să fie în majoritate !

Cred că nu mai e nevoie să cercetăm dacă în speţă avem de-a face cu o ciorovăială sau cu o „divergenţă principială" asupra metodelor cinstite de luptă în cadrul unui partid muncitoresc social-democrat.

După încercările zadarnice (din zilele de 4 şi 6 octombrie) de a obţine o explicaţie de la tovarăşii care din cauza „cooptării" stîrniseră toată această zarvă, instituţiilor centrale nu le mai rămînea decît să vadă cum va arăta în fapt acea lealitate în luptă pe care aceştia o promiseseră în vorbe. La 10 octombrie, C.C. trimite Ligii o circulară (vezi procesele-verbale ale

* Rezoluţia Uniunii muncitorilor din industria minieră şi siderurgică („Starea de asediu", pag. 38).

www.dacoromanica.ro

congresului Ligii, pag. 3–5) prin care îi aduce la cunoștință că elaborează un statut, invitînd, totodată, pe membrii Ligii să-i dea concursul lor. Pe vremea aceea administrația Ligii se pronunțase (cu 2 voturi contra 1, vezi pag. 20, ibid.) împotriva convocării congresului acestei organizații. Răspunsurile partizanilor minorității la această circulară au arătat îndată că faimoasa lealitate și recunoașterea hotărîrilor congresului nu erau decît vorbe goale, că în fapt minoritatea hotărîse *să nu se supună* în nici un caz instituțiilor centrale ale partidului, dînd la apelurile lor de colaborare răspunsuri *formale*, pline de sofisme și de fraze *anarhiste*. La faimoasa scrisoare deschisă a lui Deutsch, membru al administrației (pag. 10), Plehanov, eu și alți reprezentanți ai majorității am răspuns printr-un viguros „protest împotriva gravelor acte de indisciplină prin care un reprezentant oficial al Ligii își permite să frîneze activitatea organizatorică a unei instituții de partid și îndeamnă și pe alți tovarăși să încalce disciplina și statutul. Fraze ca : «eu nu mă consider în drept să accept invitația C.C. de a participa la o asemenea muncă», sau că «tovarăși ! în nici un caz nu trebuie să-i recunoaștem lui (Comitetului Central) dreptul de a elabora un nou statut pentru Ligă» etc. țin de acel soi de metode de agitație care nu pot stîrni decît indignarea oricărui om cît de cît edificat asupra sensului unor noțiuni ca : partid, organizație, disciplină de partid. Metodele de acest soi sînt cu atît mai revoltătoare cu cît sînt folosite împotriva unei instituții de partid abia create și reprezintă, așadar, o încercare vădită de a zdruncina încrederea membrilor de partid în această instituție, fiind în plus lansate sub egida unui membru al administrației Ligii și fără știrea Comitetului Central" (pag. 17).

În asemenea condiții, congresul Ligii promitea să fie un adevărat scandal.

Tov. Martov și-a continuat chiar de la bun început tactica – folosită și la congres – „de a se băga în sufletul altuia", de data aceasta în sufletul lui Plehanov prin denaturarea unor convorbiri particulare. Tov. Plehanov protestează, iar tov. Martov este nevoit să-și retragă (pag. 39 și 134 din procesele-verbale ale congresului Ligii) imputările făcute în pripă sau într-un moment de iritare.

www.dacoromanica.ro

Vine rîndul raportului. Delegatul Ligii la congresul partidului am fost eu. O privire fugitivă asupra conspectului raportului meu (pag. 43 şi urm.) * va arăta cititorului că la congresul Ligii am făcut o analiză sumară a votărilor care au avut loc la congresul partidului, analiză care, într-o formă dezvoltată, constituie acum conţinutul broşurii de faţă. Obiectivul principal al raportului era acela de a demonstra că Martov & Co., datorită greşelilor săvîrşite de ei au nimerit în aripa oportunistă a partidului nostru. Cu toate că raportul a fost prezentat în faţa unui auditoriu care, în majoritatea sa, era alcătuit din adversarii noştri cei mai înverşunaţi, aceştia n-au putut descoperi în el absolut nimic care să reprezinte o abatere de la metodele leale de luptă şi de polemică în cadrul partidului.

Raportul lui Martov, abstracţie făcînd de unele „rectificări" de amănunt aduse expunerii mele (am arătat mai sus netemeinicia acestor rectificări), era, dimpotrivă, ...elucubraţia unor nervi bolnavi.

Nu-i de mirare că majoritatea a refuzat să ducă lupta într-o asemenea atmosferă. Tov. Plehanov a protestat împotriva *„scenei"* (pag. 68) – a fost într-adevăr o „scenă" în sensul cel mai deplin al acestui cuvînt ! – şi a părăsit congresul, nedorind să-şi expună obiecţiile în ceea ce priveşte fondul raportului, pe care le avea gata formulate. Au părăsit de asemenea congresul aproape toţi ceilalţi partizani ai majorităţii, prezentînd un protest scris împotriva „comportării nedemne" a tov. Martov (pag. 75 din procesele-verbale ale congresului Ligii).

Metodele de luptă ale minorităţii au apărut cît se poate de clar în faţa tuturor. Noi acuzam minoritatea că a comis o greşeală politică la congres, că a făcut o cotitură spre oportunism, că s-a coalizat cu bundiştii, cu Akimovii, Brukerii, Egorovii şi Mahovii. Înfrîntă la congres, minoritatea „a elaborat" acum *două* metode de luptă, care îmbrăţişează o infinită diversitate de manevre, atacuri, lovituri etc.

Prima metodă – să dezorganizeze întreaga activitate a partidului, să saboteze munca, să frîneze totul, „fără a explica motivele".

* Vezi volumul de faţă, pag. 43—54. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

A doua metodă – să facă „scene" etc. etc. *

Această „a doua metodă de luptă" se face simțită și în faimoasele rezoluții „principiale" ale Ligii, la a căror discutare „majoritatea", bineînțeles, n-a participat. Să examinăm aceste rezoluții, pe care tov. Martov le-a reprodus acum în broșura sa „Starea de asediu".

Prima rezoluție, semnată de tovarășii Trotki, Fomin, Deutsch și alții, conține două teze îndreptate împotriva „majorității" congresului partidului : 1) „Liga își exprimă regretul profund în legătură cu faptul că, din cauza tendințelor care s-au manifestat la congres și care sînt în fond contrare politicii anterioare a «Iskrei», la elaborarea statutului partidului nu s-a dat atenția cuvenită creării unor garanții suficiente pentru asigurarea independenței și autorității Comitetului Central" (pag. 83 din procesele-verbale ale congresului Ligii).

Această teză „principială" se reduce, după cum am văzut, la fraza *akimovistă* al cărei caracter *oportunist* a fost demascat la congresul partidului *pînă și* de tov. Popov ! În fond, afirmațiile că „majoritatea" nu se gîndește să asigure independența și autoritatea Comitetului Central n-au fost niciodată altceva decît simple *bîrfeli*. E suficient să arătăm că, atunci cînd Plehanov și cu mine făceam parte din redacție, *nu a existat în Consiliu* o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central, iar atunci cînd martoviștii au intrat în redacție, *s-a creat* în Consiliu o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central ! Cînd eram noi în redacție, în cadrul Consiliului *practicienii din Rusia precumpăneau* asupra publiciștilor din străinătate ; la martoviști a fost invers. Cînd eram noi în redacție, Consiliul n-a încercat *niciodată* să se amestece într-o chestiune *practică* sau alta ; de cînd există însă cooptarea cu unanimitate de voturi, a început să se producă *un asemenea amestec*, după cum vor afla cititorii cît se poate de amănunțit într-un viitor foarte apropiat.

Teza următoare a rezoluției pe care o analizăm : „...la alegerea instituțiilor centrale oficiale ale partidului, congresul a

* Am mai arătat că n-ar fi just să atribuim motive josnice chiar și celor mai josnice forme de manifestare a acestor ciorovăieli, care constituie ceva obișnuit în atmosfera vieții de emigrant sau de deportat. Este un fel de boală care capătă un caracter epidemic în anumite condiții anormale de viață, cînd nervii sînt zdruncinați etc. *Am fost nevoit* să restabilesc aici adevăratul caracter al acestui sistem de luptă, deoarece tov. Martov *l-a folosit în întregime și în broșura sa „Starea de asediu"*.

www.dacoromanica.ro

ignorat legătura de continuitate cu instituțiile centrale existente în fapt..."

Această teză se reduce în întregime la problema *componenței* centrelor. „Minoritatea" a preferat să treacă sub tăcere faptul că la congres vechile instituții centrale s-au dovedit a fi inapte și au comis o serie de greșeli. Deosebit de comică este însă invocarea „continuității" în raport cu Comitetul de organizare. La congres, după cum am văzut, nici un delegat n-a pomenit de o confirmare a întregului Comitet de organizare. La congres, Martov a strigat furios că o listă pe care ar figura trei membri ai Comitetului de organizare ar fi o rușine pentru el. La congres, pe *ultima* listă propusă de „minoritate" figura *un singur* membru al Comitetului de organizare *(Popov,* Glebov sau Fomin și Trotki), în timp ce „majoritatea" a asigurat alegerea unei liste de trei din care *doi* erau membri ai Comitetului de organizare *(Travinski, Vasiliev* și Glebov). Este cazul să ne întrebăm : se mai poate susține oare că această referire la „continuitate" este o „divergență principială" ?

Trecem acum la cealaltă rezoluție, care a fost semnată de patru membri ai vechii redacții, în frunte cu tov. Akselrod. Aici întîlnim toate acuzațiile mai importante formulate împotriva „majorității", care au fost apoi de nenumărate ori repetate în presă. Este de preferat să le examinăm în formularea pe care le-au dat-o membrii cercului de redactori. Aceste acuzații sînt îndreptate împotriva „sistemului autocrat-birocratic de conducere a partidului", împotriva „centralismului birocratic", care, spre deosebire de „centralismul cu adevărat social-democrat", este definit în felul următor : el „pune pe primul plan nu unificarea lăuntrică, ci unitatea exterioară, formală, care se înfăptuiește și se menține prin mijloace pur mecanice, prin înăbușirea sistematică a inițiativei individuale și a inițiativei obștești" ; de aceea, el „este prin însăși esența sa incapabil să unească în mod organic elementele componente ale societății".

Despre ce fel de „societate" vorbesc aici tov. Akselrod & Co., asta numai Allah o știe. Probabil că nici tov. Akselrod nu prea știa dacă întocmește pentru o zemstvă un memoriu cu privire la eventuale reforme în administrație, sau dacă așterne pe hîrtie plîngerile „minorității". Ce *poate să însemne*

www.dacoromanica.ro

în partid această „autocrație" de care se plîng atît de mult „redactorii" nemulțumiți ? Autocrație înseamnă putere supremă necontrolată, exercitată de o singură persoană, care nu este desemnată prin alegeri și care nu este răspunzătoare în fața nimănui. Din publicațiile „minorității" se știe foarte bine că drept autocrat ei mă consideră pe *mine*, și nu pe altcineva. În momentul în care a fost scrisă și adoptată rezoluția de care vorbim, Plehanov și cu mine făceam parte din redacția Organului Central. Prin urmare, tov. Akselrod & Co. își exprimă convingerea că atît Plehanov cît și toți membrii C.C. „au condus partidul" nu în conformitate cu propriile lor vederi asupra folosului cauzei, ci în conformitate cu *voința* autocratului Lenin. Acuzația de conducere autocrată duce în mod necesar și inevitabil la concluzia că toți ceilalți participanți la acțiunea de conducere, cu excepția autocratului, trebuie considerați simple unelte în mîna altuia, simpli pioni, executanți a unei voințe străine. Întrebăm deci încă o dată : este oare aceasta într-adevăr o „divergență principială" a onoratului tov. Akselrod ?

Mai departe. Despre ce fel de unitate exterioară, formală, vorbesc aici acești „membri de partid", abia întorși de la un congres al partidului, valabilitatea hotărîrilor căruia a fost în mod solemn recunoscută de ei ? Nu cumva cunosc ei, în afară de congresul partidului, un alt mijloc de înfăptuire a unității unui partid organizat pe baza unor principii cît de cît trainice? Dacă da, atunci de ce n-au curajul să spună deschis că nu mai recunosc valabilitatea hotărîrilor Congresului al II-lea ? De ce nu încearcă să ne expună noile lor idei și noile lor metode de înfăptuire a unității unui așa-zis partid pretins organizat ?

Mai departe. Despre ce fel de „înăbușire a inițiativei individuale" vorbesc intelectualii noștri individualiști, pe care cu puțin înainte de aceasta Organul Central al partidului *îi rugase insistent* să-și expună divergențele și care, *în loc de a face acest lucru,* au stat la tocmeală asupra „cooptării" ? Cum era în genere posibil ca Plehanov și cu mine sau Comitetul Central să înăbușe inițiativa și activitatea unor oameni care refuzau să depună *orice* „activitate" alături de noi ? Cum poate fi cineva „înăbușit" într-o instituție sau într-un colectiv în care el *refuză să intre ?* Cum se pot plînge de „sistemul de

www.dacoromanica.ro

conducere" redactorii nealeşi, din moment ce au refuzat *„să se lase conduşi"* ? Noi *nu puteam* comite *nici un fel* de greşeli în conducerea activităţii tovarăşilor noştri, pentru simplul motiv că aceşti tovarăşi nici n-au lucrat sub conducerea noastră.

Este clar, cred, că zarva pe tema faimosului birocratism nu constituie decît un paravan în dosul căruia se ascunde nemulţumirea în ce priveşte componenţa centrelor, o frunză de viţă care acoperă călcarea cuvîntului dat în mod solemn la congres. Eşti birocrat, pentru că ai fost numit de congres nu în conformitate cu voinţa mea, ci împotriva ei ; eşti formalist, pentru că te sprijini pe hotărîrile formale ale congresului, şi nu pe consimţămîntul meu ; procedezi într-o manieră purmecanică, pentru că invoci majoritatea „mecanică" de la congresul partidului şi nu ţii seama de dorinţa mea de a fi cooptat ; eşti autocrat, pentru că nu vrei să cedezi puterea în mîinile vechii şi intimei companii care îşi apără cu atît mai energic propria sa „continuitate" de cerc cu cît îi este mai neplăcut faptul că acest spirit de cerc a fost făţiş dezaprobat de congres.

Această zarvă pe tema birocratismului nu a avut şi nu are nici un alt conţinut *real* în afară de cel arătat *. Şi tocmai această metodă de luptă dovedeşte o dată în plus nestatornicia de intelectual proprie minorităţii. Ea a vrut să convingă partidul că instituţiile centrale nu au fost fericit alese. Dar cum a vrut să-l convingă ? Criticînd „Iskra" condusă de mine şi de Plehanov ? Nu, ei nu erau în stare s-o facă. Ei au vrut să-l convingă prin refuzul unei părţi a partidului de a lucra sub conducerea odioaselor instituţii centrale. Dar nici o instituţie centrală, în nici un partid din lume, nu va fi în stare să-şi dovedească capacitatea de a conduce oameni care nu vor să se supună conducerii. Refuzul de a se supune conducerii exercitate de instituţiile centrale echivalează cu un refuz de a face parte din partid, echivalează cu distrugerea partidului ; acesta nu este un mijloc de convingere, ci un mijloc de *distrugere*. Şi tocmai această renunţare la metoda convingerii şi înlocuirea ei cu metoda distrugerii dovedeşte lipsa de fermitate în principii, lipsa de încredere în ideile proprii.

* E de ajuns să arătăm că, în ochii minorităţii, tov. Plehanov a încetat să fie un partizan al „centralismului birocratic" numai după ce a efectuat binefăcătoarea cooptare.

www.dacoromanica.ro

Se vorbește de birocratism. Birocratism se poate traduce în limba rusă prin cuvîntul : mestnicestvo *. Birocratism înseamnă să subordonezi interesele *cauzei* intereselor *carierei*, să dai toată atenția *posturilor* și să ignorezi munca, să te încaieri pentru *cooptare* în loc să lupți pentru *idei*. Un asemenea birocratism este, într-adevăr, cu totul indezirabil și dăunător pentru partid, și eu las fără grijă la aprecierea cititorului să spună care dintre cele două părți angajate în lupta actuală din partidul nostru se face vinovată de un asemenea birocratism... Se vorbește de metode grosolan-mecanice de unificare. Metodele grosolan-mecanice sînt, desigur, dăunătoare ; dar și de astă dată las la aprecierea cititorului să spună dacă în lupta dintre noua și vechea orientare se poate imagina o metodă mai grosolană și mai mecanică decît introducerea unor persoane în instituțiile partidului mai înainte ca partidul să fi fost convins de justețea noilor concepții, mai înainte ca în fața lui să fi fost expuse aceste concepții ?

Dar poate că cuvintele preferate ale minorității au într-adevăr și o anumită semnificație principială, poate că exprimă un anumit conținut de idei, independent de motivul mărunt și particular care a constituit, fără doar și poate, punctul de plecare al „cotiturii" în cazul de față ? Poate că, abstracție făcînd de încăierarea în jurul „cooptării", aceste cuvintele se vor dovedi a fi totuși expresia unui alt sistem de concepții ?

Să examinăm sub acest aspect chestiunea în discuție. Va trebui, înainte de toate, să menționăm că primul care a întreprins o asemenea examinare a fost tov. Plehanov, care la congresul Ligii a relevat alunecarea minorității pe panta *anarhismului* și a *oportunismului*, și că tocmai tov. Martov (care se supără astăzi că nu toți vor să-i recunoască principială ** po-

* — luptă pentru ranguri. — *Nota trad.*

** Nimic mai amuzant decît această *supărare* a noii „Iskre" pe motivul că Lenin, vedeți dv., nu vrea să vadă divergențele principiale sau le tăgăduiește. Cu cît mai principială ar fi fost atitudinea voastră, cu atît mai repede ați fi examinat repetatele mele indicații cu privire la cotitura spre oportunism. Cu cît mai principială ar fi fost poziția voastră, cu atît mai puțin ați fi putut coborî lupta ideologică la nivelul unor calcule carieriste. Cine vă e de vină dacă voi înșivă ați făcut totul ca să nu vă putem considera oameni principiali ? Așa, de pildă, tov. Martov, vorbind în broșura sa „Starea de asediu" despre congresul Ligii, trece sub tăcere

www.dacoromanica.ro

ziția) a preferat, în broșura sa „Starea de asediu", *să ocolească cu desăvîrșire* acest incident.

La congresul Ligii a fost discutată problema generală dacă un statut elaborat de Ligă sau de un comitet este valabil fără să fi fost aprobat de C.C. sau cu toate că n-a fost aprobat de C.C. S-ar părea că totul este cît se poate de clar : statutul este expresia formală a organizării, iar § 6 din statutul partidului nostru prevede în mod categoric că dreptul de a organiza comitete este rezervat Comitetului Central ; statutul stabilește limitele autonomiei oricărui comitet, iar cuvîntul hotărîtor în stabilirea acestor limite aparține instituției centrale a partidului, și nu celei locale. *Acestea sînt lucruri elementare*, și de aceea era o curată copilărie să se afirme cu un aer arhiprofund că „a organiza" nu presupune întotdeauna „a aproba statutul" (ca și cum chiar Liga nu și-a exprimat singură dorința de a fi organizată pe baza unui statut formal). Dar tov. Martov a uitat (să sperăm că numai pentru un timp) pînă și abecedarul social-democrației. După părerea sa, faptul că se insistă asupra aprobării statutului arată doar că „centralismul iskrist revoluționar de pînă acum este înlocuit cu un centralism birocratic" (pag. 95 din procesele-verbale ale congresului Ligii) ; în aceeași cuvîntare, tov. Martov declară că tocmai în aceasta vede el „latura principială" a problemei (pag. 96), latură principială pe care în broșura sa „Starea de asediu" a preferat s-o ocolească !

Tov. Plehanov răspunde imediat tov. Martov, rugîndu-l să se abțină de la expresii ca birocratism, pompadurism etc., care „știrbesc demnitatea congresului" (pag. 96). Are loc un schimb de cuvinte cu tov. Martov, care declară că, după părerea sa, aceste expresii conțin „caracterizarea principială a unei anumite orientări". *Pe vremea aceea*, asemenea tuturor celorlalți partizani ai majorității, tov. Plehanov considera aceste expresii sub aspectul semnificației lor concrete, înțelegînd *foarte bine* că ele nu au un înțeles principial, ci unul exclusiv „cooptaționist", dacă ne putem exprima astfel. Dar în fața insistențelor

polemica avută cu Plehanov pe tema anarhismului, dar, în schimb, ne povestește că Lenin este un supracentru, că Lenin nu trebuie decît să facă un semn cu ochiul și centrul se execută imediat, că C.C. a intrat în Ligă pe un cal alb etc. Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că tocmai prin alegerea acestei teme tov. Martov a dovedit înaltul nivel al gîndirii sale ideologice și profunda sa consecvență principială.

www.dacoromanica.ro

depuse de alde Martov și Deutsch (pag. 96–97), el cedează și trece la examinarea *principială* a acestor concepții pretins principiale. „Dacă ar fi așa – spune el (dacă comitetele ar fi autonome în crearea organizației lor, în elaborarea statutului lor) –, ele ar fi autonome față de întreg, față de partid. Acesta nu mai e un punct de vedere bundist, ci unul de-a dreptul anarhist. Într-adevăr, anarhiștii spun așa : drepturile indivizilor sînt nelimitate ; ele pot veni în conflict unele cu altele ; fiecare individ își stabilește singur limitele drepturilor sale. Limitele autonomiei unui grup nu trebuie să fie stabilite de el însuși, ci de întregul din care face parte. Un exemplu concret de încălcare a acestui principiu ne oferă Bundul. Prin urmare, limitele autonomiei se stabilesc fie de congres, fie de instanța superioară creată de congres. Puterea instituției centrale trebuie să se bazeze pe autoritatea ei morală și intelectuală. Cu asta, bineînțeles, sînt de acord. Orice reprezentant al unei organizații trebuie să fie preocupat de grija ca instituția să aibă autoritate morală. De aici însă nu urmează că, dacă e nevoie de autoritate, nu e nevoie și de putere... A opune autorității ideilor autoritatea puterii înseamnă a face frazeologie anarhistă, care nu-și are locul aici“ (98). Aceste teze sînt cît se poate de elementare, sînt adevărate axiome, pe care ar fi de-a dreptul riscant să le punem la vot (pag. 102) și care au putut fi puse la îndoială numai pentru că „în momentul de față s-a produs o confuzie de noțiuni“ (ibid.). Dar individualismul de intelectual nu putea să nu aducă minoritatea în situația de a dori să zădărnicească congresul, să nu se supună majorității ; și această dorință nu putea fi justificată altfel decît prin *fraze anarhiste*. Este foarte curios că lui Plehanov minoritatea nu i-a putut opune altceva decît *plîngeri* împotriva folosirii unor expresii prea tari, ca oportunism, anarhism etc. Plehanov a ridiculizat pe bună dreptate aceste plîngeri, întrebînd de ce „e jenantă folosirea expresiilor jaurèsism și anarhism și nu e jenantă folosirea unor expresii ca lèse-majesté (ofensă adusă maiestății) și despotism“ ? Aceste întrebări au rămas fără răspuns. Acest original qui pro quo se întîlnește mereu la tov. Martov, Akselrod & Co. : noile lor cuvinte prezintă vădite urme de „necaz“. Cînd li se atrage atenția asupra acestui lucru, se supără : noi, pretind ei, sîntem oameni principiali. Dar dacă respingeți *din principiu* subor-

www.dacoromanica.ro

donarea părții față de întreg, li se spune, sînteți pur și simplu anarhiști. Iar se supără că s-a folosit o expresie tare ! Cu alte cuvinte : ei vor să polemizeze cu Plehanov, cu condiția însă ca el să nu-i atace în mod serios !

De nenumărate ori tov. Martov și diverși alți „menșevici" s-au străduit, într-o manieră tot atît de puerilă, să găsească la mine următoarea „contradicție". Ei iau din „Ce-i de făcut ?" sau din „Scrisoare către un tovarăș". un citat în care se vorbește despre înrîurire ideologică, despre luptă pentru influență etc., și-i opun înrîurirea „birocratică" exercitată prin intermediul statutului, tendința „autocrată" de a se bizui pe putere etc. Ce oameni naivi ! Ei au și uitat că *înainte* partidul nostru nu era un tot organizat în mod formal, ci o sumă de grupuri izolate, din care cauză între aceste grupuri nu puteau exista decît relații de înrîurire ideologică. *Acum* însă am devenit un partid organizat, ceea ce nu înseamnă altceva decît crearea unei puteri, transformarea autorității ideilor într-o autoritate a puterii, subordonarea instanțelor inferioare ale partidului celor superioare. Este, într-adevăr, oarecum jenant să explici unor vechi tovarăși un adevăr atît de elementar, mai ales cînd simți că totul se reduce pur și simplu la faptul că minoritatea nu vrea să se supună votului majorității în problema alegerilor ! *Din punct de vedere principial* însă, toate aceste nesfîrșite încercări de a găsi la mine o contradicție se reduc *în întregime* la o frazeologie anarhistă. Noua „Iskră" e dispusă să uzeze de titlul și de drepturile de instituție de partid, dar nu vrea să se supună majorității partidului.

Dacă frazele pe tema birocratismului conțin vreun principiu, dacă ele nu înseamnă o negare anarhistă a regulii că partea este obligată să se supună întregului, – atunci avem în fața noastră *principiul oportunismului*, care tinde să micșoreze responsabilitatea unor intelectuali în fața partidului proletariatului, să slăbească influența instituțiilor centrale, să întărească autonomia elementelor mai puțin ferme din partidul nostru, să reducă relațiile organizatorice la o recunoaștere pur platonică și verbală a acestor relații. Am văzut acest lucru la congresul partidului, unde Akimovii și Liberii au rostit pe tema „monstruosului" centralism discursuri întru totul identice cu cele pe care le-am auzit din gura lui Martov & Co. la congresul Ligii. Că nu în mod întîmplător, ci prin însăși natura sa oportunismul

www.dacoromanica.ro

duce, nu numai în Rusia, ci în lumea întreagă, la „concepţii" organizatorice martoviste şi akselrodiste, – acest lucru îl vom vedea mai jos, cînd vom analiza articolul pe care tov. Akselrod l-a publicat în noua „Iskră".

p) MICILE NEPLĂCERI NU TREBUIE SĂ ÎMPIEDICE O MARE PLĂCERE

Respingerea de către Ligă a rezoluţiei privitoare la necesitatea aprobării statutului ei de către C.C. (pag. 105 din procesele-verbale ale congresului Ligii) a fost, după cum a şi observat imediat întreaga majoritate de la congresul partidului, *„o încălcare flagrantă a statutului partidului"*. Această încălcare, dacă e s-o privim ca un act săvîrşit de oameni principiali, nu era altceva decît anarhism de cea mai pură speţă ; dar în atmosfera luptei de după congres, ea făcea în mod necesar impresia unei „răfuieli" a minorităţii partidului cu majoritatea partidului (pag. 112 din procesele-verbale ale congresului Ligii), însemna un refuz de a se supune partidului şi de a fi în partid. Ca o consecinţă inevitabilă a refuzului Ligii de a adopta o rezoluţie în legătură cu declaraţia Comitetului Central că statutul trebuie să fie modificat (pag. 124–125), adunarea, care voia *să fie considerată* adunare a unei organizaţii de partid, dar care în acelaşi timp nu voia să se supună instituţiei centrale a partidului, a fost declarată *nestatutară*. Partizanii majorităţii partidului au părăsit imediat această pseudoadunare de partid, pentru a nu lua parte la o comedie nedemnă.

Individualismul de intelectual – cu a sa platonică recunoaştere a relaţiilor organizatorice – care s-a manifestat în oscilările ideologice în legătură cu § 1 din statut a ajuns astfel în practică la sfîrşitul său logic – la *distrugerea* organizaţiei de partid, sfîrşit pe care eu l-am prezis încă din septembrie, adică cu o lună şi jumătate înainte de aceasta. Şi în acel moment, chiar în seara zilei cînd a luat sfîrşit congresul Ligii, tov. Plehanov a declarat colegilor săi din ambele instituţii centrale ale partidului că el nu este în stare „să tragă în ai săi", că „decît o sciziune, mai bine un glonte în cap", că pentru a evita un rău mai mare trebuie să facem maximum de concesii personale, care constituie în fond (într-o măsură mult mai mare decît principiile ce se întrezăreau în poziţia greşită adop-

www.dacoromanica.ro

tată în problema § 1) obiectivul acestei lupte distrugătoare. Pentru a caracteriza mai exact această cotitură a tov. Plehanov, care a căpătat o anumită semnificaţie generală de partid, socot că este mai indicat să nu mă refer la convorbiri şi scrisori particulare (ele constituie ultimul refugiu în cazuri extreme), ci la expunerea pe care a făcut-o în faţa întregului partid chiar Plehanov, la articolul său „Ce nu trebuie făcut ?", apărut în nr. 52 al „Iskrei" şi scris imediat după congresul Ligii, după ce eu m-am retras din redacţia Organului Central (1 noiembrie 1903) şi înainte de cooptarea martoviştilor (26 noiembrie 1903).

Ideea fundamentală a articolului „Ce nu trebuie făcut ?" este că în politică nu trebuie să ai o atitudine rectilinie, nu trebuie să fii dur şi intransigent atunci cînd nu este cazul, că, pentru a se evita o sciziune, este uneori necesar să faci concesii atît revizioniştilor (acelora dintre ei care se apropie de noi sau care dau dovadă de inconsecvenţă) cît şi individualiştilor anarhici. Cum era şi firesc, aceste abstracte teze generale au provocat o stupoare generală în rîndurile cititorilor „Iskrei". Fără să vrei, te apucă rîsul cînd citeşti grandilocvenţele şi orgolioasele declaraţii în care tov. Plehanov (în articolele care au urmat) pretinde că, din cauza noutăţii ideilor sale, din cauza necunoaşterii dialecticii, cuvintele sale au fost greşit înţelese. Adevărul însă este că, atunci cînd a fost scris, articolul „Ce nu trebuie făcut ?" putea fi înţeles numai de o duzină de oameni din două suburbii ale Genevei ale căror nume încep cu aceeaşi literă [116]. Ghinionul tov. Plehanov este că el a lansat în faţa a zeci de mii de cititori o seamă de aluzii, reproşuri, semne algebrice şi ghicitori adresate exclusiv acestei duzini de oameni care participaseră la toate peripeţiile luptei de după congres împotriva minorităţii. Şi acest ghinion al tov. Plehanov se datoreşte faptului că el a încălcat un principiu fundamental al dialecticii, la care s-a referit într-un mod atît de nefericit, şi anume principiul că nu există adevăr abstract, că adevărul este întotdeauna concret. Tocmai de aceea nu era cazul să îmbrace într-o formă abstractă ideea cît se poate de concretă a concesiei pe care el s-a hotărît s-o facă martoviştilor după congresul Ligii.

Concesia, preconizată de tov. Plehanov ca un nou cuvînt de ordine, este legitimă şi necesară în două cazuri : sau atunci

www.dacoromanica.ro

cînd acela care cedează s-a convins că dreptatea este de partea acelora care cer concesia (în asemenea cazuri un om politic onest își recunoaște deschis greșeala), sau atunci cînd, pentru a se evita un rău mai mare, se cedează unei cereri nerezonabile și dăunătoare cauzei. Din articolul examinat reiese clar că autorul are în vedere cazul al doilea : el vorbește clar despre o concesie care trebuie făcută unor revizioniști și unor individualiști anarhici (adică martoviștilor, lucru pe care toți membrii de partid îl știu acum din procesele-verbale ale congresului Ligii), despre o concesie absolut necesară pentru a se evita o sciziune. După cum vedeți, așa-zisa noua idee a tov. Plehanov se reduce în întregime la o maximă nu prea nouă a înțelepciunii practice cotidiene : micile neplăceri nu trebuie să împiedice o mare plăcere, o mică prostie oportunistă și o mică frază anarhistă sînt preferabile unei mari sciziuni în partid. Cînd scria acest articol, tov. Plehanov vedea clar că minoritatea reprezintă aripa oportunistă a partidului nostru și că luptă cu mijloace anarhiste. El a venit cu un proiect care prevede că lupta împotriva acestei minorități trebuie dusă prin metoda concesiilor personale, adică (iarăși si licet parva componere magnis) cu mijloacele cu care social-democrația germană a luptat împotriva lui Bernstein. Bebel declara în mod public la congresele partidului său că nu cunoaște un om care să se lase atît de influențat de ambianță ca tovarășul Bernstein (nu d-l Bernstein, cum obișnuia să spună mai înainte tovarășul Plehanov, ci tovarășul Bernstein) : noi îl vom lua în mijlocul nostru, îl vom face deputat în Reichstag, vom lupta împotriva revizionismului fără a recurge la duritățiinutile (à la Sobakevici-Parvus) în lupta împotriva revizionistului, pe care noi îl vom „ucide cu duhul blîndeții" (kill with kindness), cum a caracterizat această metodă, dacă nu mă-nșel, tov. M. Beer la o întrunire social-democrată ținută în Anglia, apărînd spiritul concesiv și pașnic, blîndețea, elasticitatea și prudența germanilor, împotriva atacurilor lui Hyndman, acest Sobakevici englez. Tot astfel a vrut și tov. Plehanov „să ucidă cu duhul blîndeții" micul anarhism și micul oportunism al tovarășilor Akselrod și Martov. E adevărat că, paralel cu aluziile foarte clare la adresa „individualiștilor anarhici", tov. Plehanov a vorbit dintr-adins în termeni vagi despre revizio-

www.dacoromanica.ro

nişti, exprimîndu-se în aşa fel ca şi cum s-ar fi referit la cei din grupul „Rabocee Delo", care evoluează de la oportunism spre ortodoxism, şi nu la Akselrod şi Martov, care au început să evolueze *de la ortodoxism spre revizionism :* dar aceasta era o naivă stratagemă de luptă *, o poziţie slab întărită, care nu putea să reziste focului de artilerie al opiniei publice a partidului.

Ei bine, acela care-şi va da osteneala să analizeze conjunctura concretă a momentului politic descris, acela care va căuta să pătrundă psihologia tov. Plehanov, va înţelege că în acel moment eu nu puteam proceda altfel decît am procedat. O spun pentru aceia dintre partizanii majorităţii care mi-au reproşat că am cedat redacţia. Cînd, după congresul Ligii, tov. Plehanov a făcut o cotitură, şi din partizan al majorităţii s-a transformat în partizan al împăciuirii cu orice preţ, eu eram obligat să interpretez această cotitură în sensul cel mai bun. Poate că în articolul său tov. Plehanov voia să dea programul unei păci onorabile şi cinstite ? Orice program de felul acesta se reduce la recunoaşterea sinceră a greşelilor de către ambele părţi. Ce greşeală reproşa tov. Plehanov majorităţii ? Duritatea inutilă faţă de revizionişti, demnă de un Sobakevici. Nu ştiu la ce anume se referă aici tov. Plehanov : la gluma sa cu măgarii sau la marea imprudenţă pe care a comis-o pomenind, în prezenţa lui Akselrod, despre anarhism şi oportunism ; tov. Plehanov a preferat să se exprime într-o manieră „abstractă" şi să arate cu degetul pe alţii. E, bineînţeles, o chestie de gust. Dar eu am recunoscut deschis, atît într-o scrisoare adresată unui iskrist cît şi la congresul Ligii, că

* Despre concesii faţă de tovarăşii Martînov, Akimov şi Bruker nici nu s-a vorbit vreodată după congresul partidului. Eu n-am auzit ca şi ei să fi fost pentru „cooptare". Mă îndoiesc chiar că tov. Starover sau tov. Martov s-au sfătuit cu tov. Bruker atunci cînd ne-au trimis scrisori şi „note" în numele unei „jumătăţi a partidului"... La congresul Ligii, tov. Martov a respins cu indignarea profundă a unui luptător politic intransigent însăşi ideea unei „alianţe cu Reazanov sau cu Martînov", însăşi ideea că el ar putea să încheie cu ei o „tranzacţie" sau măcar să activeze (în calitate de redactor) împreună cu ei în slujba „partidului" (pag. 53 din procesele-verbale ale congresului Ligii). La congresul Ligii (pag. 88), tov. Martov a condamnat cu asprime „tendinţele martînoviste", şi cînd tov. Ortodox a făcut o aluzie fină în sensul că Akselrod şi Martov „recunosc poate şi tovarăşilor Akimov, Martînov şi altora dreptul de a se întruni, de a-şi elabora un statut şi de a acţiona pe baza lui aşa cum le va place" (pag. 99), — martoviştii s-au grăbit să se lepede de asta ca Petru de Hristos (pag. 100 : „temerile tov. Ortodox" „în privinţa Akimovilor, Martînovilor" etc. „sînt lipsite de orice temei").

www.dacoromanica.ro

am dat dovadă de duritate ; cum aș fi putut deci să nu recunosc că majoritatea a comis o asemenea „greșeală" ? Cît privește însă minoritatea, tov. Plehanov a arătat clar care este greșeala ei : revizionism (vezi remarca sa cu privire la oportunism, făcută la congresul partidului, și remarca referitoare la jaurèsism, făcută la congresul Ligii) și anarhism, care a dus la sciziune. Puteam eu oare să împiedic încercarea de a obține prin concesii personale și, în genere, prin tot felul de „kindness" (amabilitate, indulgență etc.) recunoașterea acestor greșeli și paralizarea efectelor lor dăunătoare ? Puteam eu oare să împiedic o asemenea încercare, cînd, în articolul său „Ce nu trebuie făcut ?", tov. Plehanov căuta de-a dreptul să ne convingă *„să nu fim necruțători cu adversarii"* din categoria revizioniștilor care „numai datorită unei anumite inconsecvențe au ajuns să fie revizioniști" ? Și dacă eu nu credeam în succesul acestei încercări, puteam oare să procedez altfel decît să fac o concesie personală în ceea ce privește Organul Central și să trec în Comitetul Central, pentru a apăra aici poziția majorității ? * Eu nu puteam să neg în mod absolut posibilitatea unor astfel de încercări și să-mi asum singur răspunderea unei sciziuni iminente, pentru că eu însumi înclinam, în scrisoarea din 6 octombrie, să explic prin „resentimente de ordin personal" conflictul care izbucnise. Pe de altă parte însă consideram și consider că am datoria politică să apăr poziția majorității. Să te bizui în această privință pe tov. Plehanov era greu și riscant, căci din toate se vedea că el era gata să-și interpreteze dialectic fraza : „un conducător al proletariatului nu are dreptul să se lase antrenat de porni-

* Tov. Martov a spus foarte bine în legătură cu aceasta că eu am trecut avec armes et bagages (cu arme și bagaje. — *Nota trad.*). Tov. Martov este mare amator de comparații militare : campanie împotriva Ligii, bătalie, răni incurabile etc. etc. Mărturisesc că și eu am o mare slăbiciune pentru comparații militare, mai ales în momentul de față, cînd urmărim cu un interes atît de palpitant știrile din Oceanul Pacific. Dar, dacă e să vorbim în termeni militari, tov. Martov, iată cum s-au petrecut lucrurile. Noi cuceream două forturi la congresul partidului. Dv. le-ați atacat la congresul Ligii. După primul schimb de focuri, colegul meu, comandantul unuia dintre aceste forturi, deschide inamicului porțile. Eu, firește, îmi adun mica mea artilerie și mă retrag în celălalt fort, aproape neîntărit, ca să-mi asigur un „adăpost" împotriva inamicului, care mă copleșea numericește. Îi propun chiar să facem pace : cum să lupt pe două fronturi ? Dar, ca răspuns la propunerea de pace, noii aliați bombardează „ultimul" meu fort. Eu mă apăr trăgînd, și atunci fostul meu coleg — comandantul — exclamă profund indignat : priviți, oameni buni, cît de belicos e acest Chamberlain !

www.dacoromanica.ro

rile sale belicoase cînd sînt în contradicție cu calculul politic", adică era gata s-o interpreteze în sensul că, dacă trebuie neapărat să tragem, e mai indicat (avînd în vedere starea timpului la Geneva în noiembrie) să tragem în majoritate... Apărarea poziției majorității era absolut necesară, pentru că, în disprețul dialecticii, care cere o examinare concretă, sub toate aspectele, tov. Plehanov, vorbind despre adeziunea liber consimțită (?) a revoluționarului, a ocolit frumușel problema *încrederii în persoana revoluționarului,* a încrederii într-un „conducător al proletariatului" care conducea o anumită aripă a partidului. Vorbind despre individualismul anarhic și sfătuindu-ne să închidem „din cînd în cînd" ochii asupra încălcării disciplinei, să facem „uneori" concesii dezmățului de intelectual, „care își are rădăcina într-un sentiment care n-are nimic comun cu devotamentul față de ideea revoluționară", tov. Plehanov uită, probabil, că trebuie să se țină seama și de adeziunea liber consimțită a majorității partidului, că *tocmai practicienilor* trebuie să li se lase să stabilească *în ce măsură* se pot face concesii individualiștilor anarhici. Pe cît de ușoară este în publicistică lupta împotriva puerilelor declamații anarhiste, pe atît de dificilă este munca practică alături de individualiști anarhici în cadrul uneia și aceleiași organizații. Un publicist care s-ar apuca să stabilească în ce măsură se pot face în practică concesii anarhismului n-ar face decît să vădească astfel nemăsurata sa prezumțiozitate de publicist, cu adevărat doctrinară. Tov. Plehanov a remarcat pe un ton patetic (pentru a face impresie, cum spune Bazarov [117]) că, dacă se va produce o nouă sciziune, muncitorii vor înceta să ne mai înțeleagă, dar în același timp el însuși a inaugurat în noua „Iskră" o serie nesfîrșită de articole, al căror sens real, concret, nu putea să nu rămînă de neînțeles nu numai pentru muncitori, ci în genere pentru toată lumea. Nu-i de mirare că un membru al C.C. [118], care citise în șpalt articolul „Ce nu trebuie făcut ?", l-a prevenit pe tov. Plehanov că planul său de a face unele prescurtări în anumite texte destinate publicității (în textele proceselor-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii) este zădărnicit tocmai de acest

www.dacoromanica.ro

articol, care aţîţă curiozitatea şi supune judecăţii străzii * unele lucruri picante şi în acelaşi timp cu totul nelămurite, stîrnind inevitabil întrebări nedumerite : „ce s-a întîmplat ?" Nu-i de mirare că tocmai acest articol al tov. Plehanov – datorită caracterului abstract al raţionamentelor sale şi caracterului vag al aluziilor sale – a stîrnit un adevărat delir în rîndurile duşmanilor social-democraţiei : cancanuri în coloanele ziarului „Revoluţionnaia Rossiia" şi elogii entuziaste din partea revizioniştilor consecvenţi de la „Osvobojdenie". Sursa tuturor acestor amuzante şi regretabile încurcături, din care tov. Plehanov [120] s-a străduit apoi să se descurce într-o manieră atît de amuzantă şi de regretabilă, o constituie tocmai nesocotirea principiului fundamental al dialecticii : problemele concrete trebuie să fie examinate sub toate aspectele lor concrete. În special entuziasmul d-lui Struve era cît se poate de firesc : pe el nu-l interesau „frumoasele" ţeluri (kill with kindness) pe care le urmărea (dar putea de asemenea să nu le atingă) tov. Plehanov ; d-l Struve a salutat şi nu putea să nu salute faptul că noua „Iskră" a inaugurat o *cotitură spre aripa oportunistă a partidului nostru,* lucru pe care azi îl vede toată lumea. Democraţii burghezi ruşi nu sînt singurii care salută orice cotitură spre oportunism în toate partidele social-democrate, oricît de mică şi de vremelnică ar fi ea. Numai arareori aprecierea unui duşman deştept este clădită pe o neînţelegere totală : spune-mi cine te laudă şi-ţi voi spune unde ai greşit. Şi degeaba contează tov. Plehanov pe neatenţia cititorului, căutînd să prezinte lucrurile în aşa fel ca şi cum majoritatea s-a ridicat în modul cel mai categoric împotriva unei concesii personale în problema cooptării, şi nu împotriva trecerii de la aripa stîngă a partidului la aripa lui dreaptă. Esenţial nu este aici nicidecum faptul că, în evitarea unei sciziuni,

* Noi discutam cu aprindere şi pasiune într-o încăpere închisă. Deodată, unul dintre noi sare de la locul său, deschide larg fereastra spre stradă şi începe să ţipe împotriva Sobakevicilor, împotriva individualiştilor anarhici, împotriva revizioniştilor etc. Fireşte că pe stradă se adună o mulţime de gură-cască curioşi şi că duşmanii noştri încep să jubileze. Alţi participanţi la discuţie se apropie şi ei de fereastră, exprimîndu-şi dorinţa de a povesti totul de la început şi fără aluzii la lucruri pe care nu le cunoaşte nimeni. În acel moment, cineva închide fereastra, declarînd că nu trebuie să vorbim despre *ciorovăieli* („Iskra" nr. 53, pag. 8, coloana a doua, rîndul 24 de jos). Adevărul e că nu trebuia *să începeţi în coloanele „Iskrei"* toată această discuţie în legătură cu „ciorovăielile", tov. Plehanov [121] !

www.dacoromanica.ro

tov. Plehanov a făcut o concesie personală (acest lucru e foarte lăudabil), ci că, recunoscînd în totul necesitatea de *a combate* pe revizioniştii inconsecvenţi şi pe individualiştii anarhici, el a preferat să combată majoritatea, cu care nu s-a putut înţelege asupra *măsurii* în care se pot face anarhismului concesii practice. Esenţial nu este aici nicidecum faptul că tov. Plehanov a schimbat componenţa redacţiei, ci că şi-a trădat poziţia de combatere a revizionismului şi a anarhismului, că a încetat să apere această poziţie în Organul Central al partidului.

Cît priveşte Comitetul Central, care era *pe atunci* singurul reprezentant organizat al majorităţii, divergenţa dintre el şi tov. Plehanov privea *exclusiv problema în ce măsură se pot face anarhismului concesii practice.* A trecut aproape o lună de la 1 noiembrie, cînd prin plecarea mea am dat mînă liberă politicii de kill with kindness. Tov. Plehanov a avut toată posibilitatea să verifice, prin tot felul de luări de contact, utilitatea acestei politici. În acest timp, tov. Plehanov a publicat articolul „Ce nu trebuie făcut?", care a fost – *şi rămîne* – singurul, ca să zicem aşa, bilet de intrare al martoviştilor în redacţie. Lozincile : revizionism (pe care trebuie să-l combaţi, cruţîndu-l pe adversar) şi individualism anarhic (care trebuie menajat, ucigîndu-l cu duhul blîndeţii) sînt tipărite cu litere mari pe acest bilet. Poftiţi, domnilor, intraţi, vă rog, eu vă voi ucide cu duhul blîndeţii, – iată ce spune tov. Plehanov în această invitaţie către noii săi colegi de redacţie. Comitetului Central nu-i mai rămînea, firesc, decît să-şi spună ultimul cuvînt (ultimatum înseamnă tocmai a spune ultimul cuvînt cu privire la o eventuală pace) în ce măsură se pot face, din punctul lui de vedere, concesii practice individualismului anarhic. Ori vreţi pace, – şi atunci vă dăm cutare număr de locuri, dovedind astfel blîndeţea noastră, dorinţa noastră de pace, spiritul nostru concesiv etc. (mai multe nu vă putem da, dacă vrem să asigurăm pacea în partid, pace nu în sensul că nu vor exista controverse, ci în sensul că individualismul anarhic nu va distruge partidul), primiţi aceste locuri şi faceţi iarăşi, încetul cu încetul, o cotitură de la Akimov spre Plehanov. Ori vreţi să vă susţineţi şi să vă dezvoltaţi punctul de vedere, să cotiţi definitiv (fie şi numai în domeniul problemelor organizatorice) spre Akimov, să convingeţi partidul că

www.dacoromanica.ro

dreptatea e de partea voastră, și nu a lui Plehanov, – și atunci luați-vă un grup de publiciști, obțineți dreptul de a fi reprezentați la congres și începeți o luptă cinstită, o polemică deschisă, cu scopul de a cuceri majoritatea. Această alternativă, pusă cît se poate de clar în fața martoviștilor în ultimatumul din 25 noiembrie 1903 al Comitetului Central (vezi „Starea de asediu" și „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale congresului Ligii" *), este în deplină concordanță cu scrisoarea pe care Plehanov și cu mine am adresat-o foștilor redactori la 6 octombrie 1903 : sau un resentiment de ordin personal (și atunci, *în cazul cel mai rău,* putem accepta și „cooptarea"), sau o divergență principială (și atunci trebuie *mai întîi* să convingi partidul și abia după aceea să vorbești de modificarea componenței centrelor). Rezolvarea acestei delicate dileme, Comitetul Central putea s-o lase în întregime martoviștilor înșiși, cu atît mai mult cu cît *tocmai în acea vreme* tov. Martov scria în a sa profession de foi ** („Încă o dată în minoritate") următoarele :

„Minoritatea pretinde o singură onoare : să arate pentru prima oară în istoria partidului nostru că oameni care «au fost înfrînți» pot totuși *să nu formeze un nou partid.* Această poziție a minorității decurge din toate concepțiile ei asupra dez-

* Eu, bineînțeles, nu mă voi apuca să descurc țițele încurcate ale confuziei pe care tov. Martov, în broșura sa „Starea de asediu", a creat-o în jurul acestui ultimatum al C.C., referindu-se la convorbiri particulare etc. Aceasta este „a doua metodă de luptă" pe care am caracterizat-o în paragraful precedent, și trebuie să adaug că numai un neuropatolog de specialitate ar putea să încerce, cu oarecare șanse de reușită, să dea de rostul ei. E de ajuns să spun că tov. Martov insistă acolo că s-ar fi încheiat cu C.C. o înțelegere asupra păstrării secretului tratativelor, înțelegere care, cu toate cercetările, n-a fost găsită pînă în prezent. Tov. Travinski, care a dus tratativele în numele C.C., mi-a comunicat în scris că mă consideră în drept să public în afara „Iskrei" scrisoarea mea către redacție.

Un singur cuvînt al tov. Martov mi-a plăcut în mod deosebit, și anume expresia : „bonapartism de cea mai rea speță". Găsesc că foarte bine a făcut tov. Martov aducînd vorba despre această categorie. Să examinăm calm semnificația acestei noțiuni. După mine, ea înseamnă a dobîndi puterea pe o cale care *formal* e legală, dar în *fond* e contrară voinței poporului (sau a partidului). Așa e, tov. Martov ? Și dacă e așa, atunci las fără grijă la aprecierea publicului să spună cine a practicat acest „bonapartism" de cea mai rea speță : Lenin și tov. Y, care puteau uza de dreptul lor *formal* de a nu admite pe martoviști, sprijinindu-se totodată pe voința Congresului al II-lea, dar *nu au uzat* de acest drept, sau aceia care au acaparat redacția *într-o manieră corectă* din punct de vedere *formal* („cooptare unanimă"), știind că, *în fond,* aceasta nu corespunde *voinței Congresului al II-lea* și temîndu-se de o verificare a acestei voințe prin convocarea Congresului al III-lea ?

** — crez, program, expunere a concepției despre lume. — *Nota trad.*

 www.dacoromanica.ro

voltării organizatorice a partidului, din conştiinţa puternicei sale legături cu munca de pînă acum a partidului. Minoritatea nu crede în puterea mistică a «rezoluţiilor pe hîrtie» şi este convinsă că *temeinicia profundă* a năzuinţelor ei, *izvorîtă din realităţile vieţii,* constituie o chezăşie că *printr-o propagandă pur ideologică desfăşurată în cadrul partidului va asigura triumful principiilor sale organizatorice*". (Subliniat de mine).

Ce vorbe frumoase şi pline de mîndrie ! Şi cu cîtă amărăciune a trebuit să ne convingem în practică că n-au fost decît vorbe... Ba s-avem iertare, tovarăşe Martov, dar acum *pretind eu, în numele majorităţii,* această „onoare" pe care *voi n-aţi meritat-o.* Aceasta va fi într-adevăr o mare onoare, pentru care merită să lupţi, deoarece tradiţiile spiritului de cerc ne-au lăsat moştenire sciziuni neobişnuit de uşuratice şi o neobişnuit de zeloasă aplicare a regulii : ori te faci frate cu mine, ori te strîng de gît.

Marea plăcere (de a avea un partid unic) trebuia să precumpănească şi a precumpănit asupra micilor neplăceri (de felul ciorovăielii în jurul cooptării). Eu m-am retras din redacţia Organului Central, tov. Y (delegat de mine şi de Plehanov să reprezinte în Consiliul partidului redacţia Organului Central) s-a retras din Consiliu. La ultimul cuvînt de pace al C.C., martoviştii au răspuns printr-o scrisoare (vezi publicaţiile citate) care echivala cu o declaraţie de război. Atunci, şi numai atunci scriu eu redacţiei o scrisoare în care pun problema publicităţii * („Iskra" nr. 53). Dacă e sa vorbim despre revizionism, dacă e să discutăm despre inconsecvenţă şi despre individualism anarhic, despre înfrîngerea cutăror sau cutăror conducători, atunci să povestim totul, domnilor, fără a ascunde ceva, să spunem din fir în păr cum s-au petrecut lucrurile – iată conţinutul acestei scrisori referitoare la publicitate. Redacţia răspunde cu vorbe de ocară şi mă sfătuieşte pe un ton care nu admite replică : să nu cumva să pomeneşti de *„meschinăriile şi de ciorovăielile de cerc"* („Iskra" nr. 53). Aşa, va să zică, îmi spun eu în gînd, „meschinării şi ciorovăieli de cerc"... es ist mir recht, dom-

* Vezi volumul de faţă, pag. 94—98. — *Nota red*

www.dacoromanica.ro

nilor, cu asta sînt de acord. Căci asta înseamnă că în ochii voștri toată agitația în jurul „cooptării" nu este decît o *ciorovăială de cerc*. Așa și este în realitate. Dar cum se explică atunci faptul disonant că, în articolul de fond al aceluiași nr. 53, aceeași (aparent aceeași) redacție vorbește de birocratism, de formalism și de alte lucruri de același soi * ? Tu să nu cumva să pomenești de lupta pentru cooptare în Organul Central, pentru că astea sînt ciorovăieli. Noi însă vom vorbi despre cooptarea în C.C. și nu o vom numi ciorovăială, ci divergență principială asupra „formalismului". – Nu, stimați tovarăși, îmi spun eu în gînd, dați-mi voie să nu vă dau voie. Voi vreți să-mi bombardați fortul, și mie îmi cereți să vă predau artileria. Glumiți, probabil ! Și eu scriu și public, în afara „Iskrei", „Scrisoarea către redacție" („De ce m-am retras din redacția «Iskrei»") **, relatez pe scurt cum s-au petrecut lucrurile și încerc pentru a nu știu cîta oară să aflu dacă pacea este posibilă pe baza următoarei împărțiri : vouă Organul Central, nouă Comitetul Central. Nici una dintre părți nu se va simți „străină" în partidul ei, și vom discuta în contradictoriu problema cotiturii spre oportunism, vom discuta mai întîi în presă, iar apoi, eventual, și la Congresul al III-lea al partidului.

Ca răspuns la simpla pomenire a unei eventuale păci, toate bateriile inamice, inclusiv Consiliul, au deschis focul. Ploua cu ghiulele. Autocrat, Schweitzer, birocrat, formalist, supracentru, unilateral, intransigent, încăpățînat, îngust, bănuitor, om imposibil... Foarte bine, amicii mei ! Ați terminat ? Ați deșertat sacul ? Slabe muniții mai aveți...

Acum am eu cuvîntul. Să examinăm *conținutul* noilor concepții organizatorice ale noii „Iskre" și legătura existentă între aceste concepții și împărțirea partidului nostru în „majoritate" și „minoritate", împărțire al cărei caracter adevărat l-am arătat prin analiza dezbaterilor și a votărilor care au avut loc la Congresul al II-lea.

* După cum s-a văzut ulterior, această „disonanță" se explică foarte simplu prin disonanța existentă în redacția Organului Central. Despre „ciorovaieli" a scris Plehanov (după cum recunoaște el însuși în „O neînțelegere regretabilă", nr. 57), iar articolul de fond „Congresul nostru" a fost scris de Martov („Starea de asediu", pag. 84). Unul zice „hăis", altul „cea".

** Vezi volumul de față, pag. 99—105. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

r) NOUA „ISKRĂ". OPORTUNISMUL ÎN PROBLEMELE ORGANIZATORICE

Ca bază pentru examinarea poziției principiale a noii „Iskre" trebuie să luăm, fără îndoială, cele două foiletoane ale tov. Akselrod *. Semnificația concretă a unei serii întregi de expresii preferate de-ale lui, noi am arătat-o amănunțit ceva mai sus, iar acum trebuie să ne străduim să facem abstracție de această semnificație concretă, să urmărim înlănțuirea de idei care a determinat „minoritatea" (în cutare sau cutare împrejurare măruntă și meschină) să adopte tocmai aceste *lozinci* și nu altele, să examinăm semnificația principială a acestor *lozinci,* independent de originea lor, independent de problema „cooptării". Trăim acum sub semnul concesiilor ; să facem deci o concesie tov. Akselrod și „să-i luăm în serios" „teoria".

Teza fundamentală a tov. Akselrod („Iskra" nr. 57) este că „în mișcarea noastră au existat din capul locului două tendințe contrare, al căror antagonism reciproc nu putea să nu se dezvolte și să nu se răsfrîngă asupra-i paralel cu propria ei dezvoltare". Și anume : „țelul proletar al mișcării (din Rusia) este în principiu același ca și la social-democrația din Occident". La noi însă masele muncitorești se află sub înrîurirea „unui element care din punct de vedere social le este străin" – intelectualitatea radicală. Prin urmare, tov. Akselrod constată că în partidul nostru există un antagonism între tendințele proletare și cele ale intelectualității radicale.

În această privință, tov. Akselrod are perfectă dreptate. Existența unui asemenea antagonism (și nu numai în partidul social-democrat rus) este în afară de orice îndoială. Mai mult chiar, toată lumea știe că tocmai acest antagonism explică în bună parte acea împărțire a social-democrației contemporane în revoluționară (sau ortodoxă) și oportunistă (revizionistă, ministerialistă, reformistă) care în ultimii zece ani ai mișcării noastre s-a manifestat din plin și în Rusia. Toată lumea știe, de asemenea, că social-democrația ortodoxă exprimă tendințele proletare ale mișcării, pe cînd so-

* Aceste foiletoane au intrat în culegerea „«Iskra» în doi ani de apariție", partea a II-a, pag. 122 și urm. (Petersburg, 1906). (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

cial-democrația oportunistă exprimă tendințele intelectualității democrate.

Dar, ajungînd la acest fapt îndeobște cunoscut, tov. Akselrod se sperie și începe să dea înapoi. El nu face *nici cea mai mică încercare* de a cerceta cum s-a manifestat această împărțire în istoria social-democrației ruse în general, și în special la congresul partidului nostru, deși chiar în legătură cu congresul își scrie el aceste foiletoane ! Ca și întreaga redacție a noii „Iskre", tov. Akselrod *se teme ca de foc* să invoce procesele-verbale ale acestui congres. Acest lucru nu trebuie să ne mire, după toate cele arătate mai sus, dar la un „teoretician" care pretinde că cercetează diferitele tendințe din mișcarea noastră acesta este un caz original de *frică de adevăr*. Dînd la o parte, în virtutea acestei frici, materialul cel mai recent și cel mai precis care oglindește tendințele existente în mișcarea noastră, tov. Akselrod se refugiază pe tărîmul visărilor plăcute. „Marxismul legal sau semimarxismul a dat un conducător ideologic liberalilor noștri – spune el. – De ce nu s-ar putea ca, printr-un capriciu al istoriei, școala marxismului ortodox, revoluționar, să dea un conducător democrației burgheze revoluționare ?" În legătură cu aceste fantezii, plăcute pentru tov. Akselrod, nu putem spune decît că, dacă se mai întîmplă uneori ca istoria să fie capricioasă, aceasta nu justifică cîtuși de puțin *capriciile gîndirii* aceluia care își propune să analizeze această istorie. Cînd conducătorul semimarxismului a început să-și arate urechile de liberal, oamenii care au vrut *(și au știut)* să-i urmărească „tendințele" nu s-au referit la eventuale capricii ale istoriei, ci la zeci și sute de exemple care arătau în chip grăitor mentalitatea și logica acestui conducător, la particularitățile întregii sale fizionomii de publicist, care trădau reflectarea marxismului în publicistica burgheză [121]. Și dacă tov. Akselrod, care și-a propus să analizeze „tendințele general-revoluționare și proletare existente în mișcarea noastră", n-a fost în stare să demonstreze și să arate *în nici un fel, dar în nici unul,* existența unor anumite tendințe la cutare sau cutare reprezentanți ai aripii ortodoxe a partidului, care îi este atît de odioasă, prin aceasta el n-a făcut decît să-și dea singur *un adevărat certificat de paupertate*. Prost mai stau treburile

www.dacoromanica.ro

tov. Akselrod dacă nu-i rămîne decît să se refere la eventuale capricii ale istoriei!

O altă referire a tov. Akselrod – referirea la „iacobini" – este şi mai instructivă. Tov. Akselrod ştie, probabil, că împărţirea social-democraţiei contemporane în revoluţionară şi oportunistă a prilejuit de multă vreme, şi numai în Rusia, „analogii istorice cu epoca marii revoluţii franceze". Tov. Akselrod ştie, probabil, că pretutindeni şi întotdeauna *girondinii social-democraţiei contemporane* recurg la termenii „iacobinism", „blanquism" etc., pentru a-şi caracteriza adversarii. Să nu ne lăsăm deci contaminaţi de teama de adevăr a tov. Akselrod şi să examinăm procesele-verbale ale congresului nostru, să vedem dacă ele nu ne oferă material pentru o analizare şi verificare a tendinţelor şi a analogiilor de care ne ocupăm.

Primul exemplu. Controversa în jurul programului desfăşurată la congresul partidului. Tov. Akimov („întru totul de acord" cu tov. Martînov) declară: „În comparaţie cu punctul corespunzător din toate celelalte programe social-democrate, alineatul referitor la cucerirea puterii politice (la dictatura proletariatului) este formulat în aşa fel, încît poate fi interpretat – şi a şi fost într-adevăr interpretat de Plehanov – în sensul că rolul organizaţiei conducătoare va trebui să împingă pe planul al doilea clasa condusă de ea şi s-o izoleze pe prima de cea de-a doua. De aceea sarcinile noastre politice au exact aceeaşi formulare ca la «Narodnaia Volea»" (pag. 124 din procesele-verbale). Tov. Akimov este combătut de tov. Plehanov şi de alţi iskrişti, care-l acuză de oportunism. Nu găseşte oare tov. Akselrod că această controversă ne arată (în fapt, şi nu în eventualele capricii ale istoriei) antagonismul existent între *iacobinii contemporani* şi *girondinii* contemporani din rîndurile social-democraţiei? Iar dacă tov. Akselrod a început să vorbească de iacobini, n-o fi cumva din cauză că (datorită greşelilor lui) a ajuns în compania *girondinilor* social-democraţiei?

Al doilea exemplu. Tov. Posadovski vorbeşte despre o „serioasă divergenţă" în „problema fundamentală" a „valabilităţii absolute a principiilor democratice" (pag. 169). Împreună cu Plehanov, el neagă valabilitatea lor absolută. Liderii „centrului", sau ai mlaştinii (Egorov), şi ai antiiskriştilor (Gold-

www.dacoromanica.ro

blat) se declară categoric împotriva acestui punct de vedere, aruncîndu-i lui Plehanov acuzația că „imită tactica burgheză" (pag. 170) ; *aceasta nu este altceva decît ideea tov. Akselrod despre legătura dintre ortodoxism și tendința burgheză,* cu singura deosebire că la Akselrod această idee atîrnă în aer, pe cînd la Goldblat este legată de anumite dezbateri. Întrebăm deci încă o dată : nu găsește oare tov. Akselrod că și această controversă ne arată *cît se poate de grăitor,* la congresul partidului nostru, antagonismul dintre iacobinii și girondinii social-democrației contemporane ? Și dacă tov. Akselrod țipă împotriva iacobinilor, n-o fi cumva din cauză că a ajuns în compania girondinilor ?

Al treilea exemplu. Controversa în jurul § 1 din statut. Cine apără *„tendințele proletare din mișcarea noastră"*, cine subliniază că muncitorul nu se teme de organizare, că proletarul nu simpatizează cu anarhia, că prețuiește îndemnul „organizați-vă !", cine pune în gardă împotriva intelectualității burgheze, care este pe de-a-ntregul pătrunsă de oportunism ? *Iacobinii social-democrației.* Și cine vrea să strecoare în partid intelectualitatea radicală, cine poartă grija profesorilor, a liceenilor, a izolaților, a tineretului radical ? *Girondinul Akselrod în cîrdășie cu girondinul Liber.*

Cît de neîndemînatic se apără tov. Akselrod de „falsa acuzație de oportunism", fățiș formulată – la congresul partidului nostru – împotriva majorității grupului „Eliberarea muncii" ! El se apără împotriva acestei acuzații în așa fel, încît, prin reluarea răsuflatului refren bernsteinian : iacobinism, blanquism etc., nu face decît s-o confirme ! El face zarvă pe tema primejdiei pe care o prezintă intelectualitatea radicală, pentru a acoperi ecoul propriilor sale cuvîntări rostite la congresul partidului, care sînt pline de solicitudine pentru această intelectualitate.

„Cuvintele teribile" : iacobinism etc. nu exprimă absolut nimic altceva decît *oportunism.* Iacobinul indisolubil legat de *organizația* proletariatului și *pe deplin conștient* de interesele sale de clasă este tocmai *social-democratul revoluționar.* Girondinul care duce dorul profesorilor și al liceenilor, care se teme de dictatura proletariatului și care perorează pe tema valabilității absolute a revendicărilor democratice este tocmai

www.dacoromanica.ro

oportunismul. Numai niște oportuniști mai pot vedea astazi o primejdie în organizațiile conspirative, după ce ideea unei restrîngeri a luptei politice la limitele unui complot a fost de mii de ori infirmată în scrierile noastre, de mult infirmată și respinsă de practica vieții, iar importanța primordială a agitației politice de masă a fost clarificată și discutată pînă la refuz. Cauza reală care generează această teamă de complotism, de blanquism nu trebuie căutată într-o trăsătură sau alta a mișcării practice (cum de multă vreme se străduiesc zadarnic să demonstreze Bernstein & Co.), ci în frica girondină a intelectualului burghez, a cărui mentalitate se face atît de frecvent simțită în rîndurile social-democraților contemporani. Nu e nimic mai comic decît aceste sforțări ale noii „Iskre" de a spune un *cuvînt nou* (care la timpul său a mai fost de sute de ori spus), menit să ne pună în gardă împotriva tacticii revoluționarilor complotiști francezi din deceniile al 5-lea și al 7-lea ale secolului trecut (nr. 62, articolul de fond) [122]. În numărul viitor al „Iskrei", girondinii social-democrației contemporane ne vor indica probabil un grup de complotiști francezi care au activat în deceniul al 5-lea al secolului trecut și pentru care însemnătatea agitației politice în masele muncitorești, însemnătatea ziarelor muncitorești ca bază a înrîuririi clasei de către partid constituia un adevăr elementar de mult cunoscut și răscunoscut.

Tendința noii „Iskre" de a întrebuința cuvinte noi pentru a repeta lucruri arhicunoscute și a rumega adevăruri elementare nu este însă de loc întîmplătoare, ci decurge în mod inevitabil din situația în care se află acum Akselrod și Martov, după ce au ajuns în aripa oportunistă a partidului nostru. E o situație care obligă. Ei sînt nevoiți să repete fraze oportuniste, sînt nevoiți *să meargă îndărăt,* pentru a încerca să găsească *în trecutul îndepărtat* o cît de slabă justificare a poziției lor, care nu poate fi apărată din punctul de vedere al luptei care a avut loc la congres și al nuanțelor și împărțirilor partidului care s-au format la congres. Arhiprofundelor cugetări akimoviste pe tema iacobinismului și a blanquismului, tov Akselrod le adaugă lamentări, la fel de akimoviste, pe tema că nu numai „economiștii", ci și „adepții luptei politice" au dat dovadă de „unilateralitate", s-au lăsat prea

www.dacoromanica.ro

mult „atrași" etc. etc. Citind grandilocventele considerații pe această temă în noua „Iskră", care are îngîmfarea de a pretinde că se află deasupra acestor unilateralități și exagerări, te întrebi nedumerit : al cui portret îl fac ei ? unde aud ei asemenea vorbe ? [123] Cine nu știe că împărțirea social-democraților ruși în economiști și adepți ai luptei politice e de mult timp depășită ? Răsfoiți „Iskra" din ultimul an sau din ultimii doi ani dinaintea congresului partidului și veți vedea că lupta împotriva „economismului" se potolește și încetează cu desăvîrșire încă în 1902, că, de pildă, în iulie 1903 (nr. 43) se vorbește de „timpurile economismului" ca de ceva „definitiv depășit", că economismul este considerat „definitiv înmormîntat", iar exagerările adepților luptei politice sînt privite ca un atavism evident. De ce atunci se întoarce noua redacție a „Iskrei" la această împărțire definitiv înmormîntată ? Am luptat noi oare la congres împotriva Akimovilor pentru greșelile comise de ei acum doi ani în „Rabocee Delo"? Dacă am fi procedat așa, am fi fost niște idioți patenți. Toată lumea știe că noi n-am procedat așa, că împotriva Akimovilor am luptat la congres nu pentru greșelile lor vechi, definitiv înmormîntate, din „Rabocee Delo", ci pentru *noile greșeli* comise în raționamentele lor și în felul cum au votat la congres. Nu după poziția pe care au avut-o în coloanele revistei „Rabocee Delo", ci după poziția adoptată de ei la congres am apreciat noi care greșeli sînt într-adevăr de domeniul trecutului și care greșeli persistă încă și provoacă necesitatea unor polemici. Pe vremea congresului nu mai exista vechea împărțire în economiști și adepți ai luptei politice, dar continuau să existe diferite tendințe oportuniste, care s-au manifestat în cursul dezbaterilor și votărilor în legătură cu o serie de probleme și care în cele din urmă au dus la o nouă împărțire a partidului în „majoritate" și „minoritate". Miezul chestiunii este că, din motive lesne de înțeles, noua redacție a „Iskrei" tinde să voaleze legătura existentă între această nouă împărțire și oportunismul de *azi* din partidul nostru, și că de aceea e nevoită să meargă îndărăt, să se întoarcă de la noua împărțire la cea veche. Nefiind în stare să explice originea politică a noii împărțiri (sau dorind, sub

www.dacoromanica.ro

pretextul concesiilor, să arunce un văl * peste această origine), ea se vede nevoită să rumege din nou tot ce s-a spus despre vechea împărţire, de mult depăşită. Toată lumea ştie că la baza noii împărţiri se află o divergenţă în problemele *organizatorice,* divergenţă care a început cu controversa în jurul principiilor de organizare (§ 1 din statut) şi care s-a încheiat cu o „practică" demnă de nişte anarhişti. La baza vechii împărţiri în economişti şi adepţi ai luptei politice se află o divergenţă în probleme de ordin mai ales *tactic.*

Această întoarcere de la probleme mai complexe, cu adevărat actuale şi arzatoare ale vieţii de partid, la probleme de mult rezolvate şi acum artificial dezgropate, noua „Iskră" caută s-o justifice printr-o amuzantă şi arhiprofundă cugetare, care nu poate fi numită altfel decît codism. După începutul făcut de tov. Akselrod, tot ce se scrie acum în noua „Iskră" poartă amprenta „ideii" că conţinutul este mai important decît forma, că programul şi tactica sînt mai importante decît organizarea, că „viabilitatea unei organizaţii este direct proporţională cu amploarea şi însemnătatea conţinutului cu care va îmbogăţi ea mişcarea", că centralismul nu e „un scop în sine", nu e „un talisman universal" etc. etc. Profunde, măreţe adevăruri ! Programul este, într-adevăr, mai important decît tactica, iar tactica mai importantă decît organizarea. Alfabetul este mai important decît etimologia, etimologia este mai importantă decît sintaxa, – dar ce se poate spune despre oameni care au căzut la examenul de sintaxă şi care acum fac pe grozavii şi se laudă că au rămas repetenţi în cursul inferior ? Tov. Akselrod a judecat în probleme organizatorice principiale ca un oportunist (§ 1) şi a acţionat în cadrul organizaţiei ca un anarhist (congresul Ligii), iar acum s-a apucat să aprofundeze socialdemocraţia : strugurii sînt prea acri ! Ce este în fond organi-

* Vezi articolul despre „economism" publicat de Plehanov în nr. 53 al „Iskrei". În subtitlul acestui articol s-a strecurat, evident, o mică greşeală de tipar. În loc de : „Reflecţii pe marginea Congresului al II-lea al partidului", trebuie citit, desigur, „pe marginea congresului *Ligii*" sau, poate, „pe marginea *cooptării*". Pe cît de indicată este, în anumite condiţii, o atitudine concesivă în materie de pretenţii personale, pe atît de inadmisibilă este (din punctul de vedere partinic, şi nu filistin) confundarea diferitelor probleme care frămîntă partidul, încercarea de a substitui noii greşeli a lui Martov şi a lui Akselrod, care au început să facă o cotitură de la ortodoxism spre oportunism, greşeala veche (de care, în afară de noua „Iskră", nu-şi mai aminteşte astăzi nimeni) a Martînovilor şi Akimovilor, care sînt poate gata să facă acum. În multe probleme de program şi de tactică, o cotitură de la oportunism spre ortodoxism.

www.dacoromanica.ro

zatia ? O simplă formă. Ce este centralismul ? Doar n-o fi un talisman. Ce este sintaxa ? E, desigur, mai puțin importantă decît etimologia, nefiind decît forma în care se leagă între ele elementele etimologiei... „Nu va fi oare tov. Aleksandrov de acord cu noi – întreabă cu un aer triumfător noua redacție a „Iskrei" – dacă vom spune că, prin elaborarea programului partidului, congresul a contribuit la centralizarea muncii partidului într-o măsură mult mai mare decît prin adoptarea statutului, oricît de desăvîrșit ar părea acesta din urmă ?" (nr. 56, supliment). Să sperăm că această maximă clasică va dobîndi o celebritate istorică la fel de mare și de trainică ca și aceea a faimoasei fraze a tov. Kricevski, că asemenea omenirii, social-democrația își fixează întotdeauna sarcini realizabile. Căci arhiprofunda cugetare a noii „Iskre" este exact de același calibru. De ce a fost luată în derîdere fraza rostită de tov. Kricevski ? Pentru că în dorința sa de a justifica greșeala unei anumite părți a social-democraților în problemele de tactică, incapacitatea lor de a formula just sarcinile politice, el a recurs la o platitudine, prezentată drept filozofie. La fel face și noua „Iskră" atunci cînd, în dorința de a justifica greșeala unei anumite părți a social-democraților în problemele organizatorice, nestatornicia de intelectual a unor anumiți tovarăși, nestatornicie care i-a făcut să ajungă la frazeologie anarhistă, ea recurge la ideea plată că programul este mai important decît statutul, că problemele programatice sînt mai importante decît cele organizatorice ! Ei bine, este aceasta oare altceva decît codism ? Nu înseamnă oare aceasta să te lauzi că ai rămas repetent în cursul inferior ?

Adoptarea programului contribuie la centralizarea muncii într-o măsură mai mare decît adoptarea statutului. Această platitudine, prezentată drept filozofie, este pe de-a-ntregul pătrunsă de spiritul intelectualului radical, care e mult mai aproape de decadentismul burghez decît de social-democrație ! Căci în această faimoasă frază cuvîntul centralizare e luat într-un sens cu totul *simbolic*. Dacă autorii acestei fraze nu știu sau nu vor să gîndească, ar trebui să-și amintească cel puțin simplul fapt că adoptarea programului laolaltă cu bundiștii nu numai că n-a dus la centralizarea muncii noastre comune, dar nici măcar nu ne-a ferit de sciziune. Unitatea în problemele programatice și tactice este o condiție necesară,

www.dacoromanica.ro

dar nu şi suficientă pentru unificarea partidului, pentru centralizarea muncii de partid (doamne, dumnezeule ! ce adevăruri elementare sîntem nevoiţi să rumegăm la nesfîrşit în aceste vremuri de totală confuzie de noţiuni !). Pentru aceasta mai este necesară unitatea organizatorică, care într-un partid cît de cît ieşit din cadrul unui cerc restrîns nu poate fi concepută fără un statut precis formulat, fără supunerea minorităţii faţă de majoritate, fără supunerea părţii faţă de întreg. Cît timp n-am fost uniţi în problemele fundamentale ale programului şi ale tacticii, noi spuneam deschis că trăim într-o epocă de haos şi de organizare în cercuri, spuneam deschis că înainte de a ne uni trebuie să ne delimităm, şi nici nu vorbeam de forme de organizaţie comună, ci discutam exclusiv problemele (noi (pe atunci într-adevăr noi) pe care le punea lupta programatică şi tactică împotriva oportunismului. Pe urmă această luptă a asigurat, după cum recunoaştem cu toţii, o unitate suficientă, care a fost formulată în programul partidului şi în rezoluţiile referitoare la tactică ; trebuia să facem pasul următor şi, de comun acord unii cu alţii, l-am făcut : am elaborat *formele* unei organizaţii unice, care contopeşte laolaltă toate cercurile. Acum aceste forme au fost pe jumătate distruse, iar noi am fost tîrîţi înapoi la conduita anarhistă, la frazeologia anarhistă, la restabilirea unui cerc în locul redacţiei de partid, iar întru justificarea acestui pas înapoi ni se declară că pentru vorbirea corectă cunoaşterea alfabetului este mai importantă decît cunoaşterea sintaxei !

Filozofia codismului, care acum trei ani înflorise în problemele de tactică, renaşte azi în problemele organizatorice. Luaţi următorul raţionament al noii redacţii : „Orientarea social-democrată combativă – spune tov. Aleksandrov – trebuie să fie promovată în partid nu numai pe calea luptei ideologice, ci şi prin anumite forme organizatorice". Şi redacţia ne dăscăleşte : „Nu e rea această contrapunere a luptei ideologice formelor organizatorice. Lupta ideologică este un proces, pe cînd formele organizatorice nu sînt decît... forme" (zău, chiar aşa scrie în nr. 56, supliment, pag. 4, coloana 1, jos !), „care trebuie să îmbrace un conţinut fluid în continuă dezvoltare – munca practică, în continuă dezvoltare, a partidului". Asta-i cu totul în spiritul anecdotei în care se spune că ghiuleaua-i ghiulea, şi bomba-i bombă. Lupta ideologică este un proces,

www.dacoromanica.ro

pe cînd formele organizatorice nu sînt decît forme care îmbracă un conținut ! Problema care se pune acum este aceea dacă lupta noastră ideologică va îmbrăca forme *mai înalte*, formele unei organizații de partid obligatorie pentru toți, sau formele vechii destrămări și ale vechiului sistem de cercuri. Am fost tîrîți înapoi de la forme mai înalte la forme mai primitive, iar întru justificarea acestui lucru ni se declară că lupta ideologică este un proces, pe cînd formele nu sînt decît forme. În același mod tov. Kricevski ne tîra cîndva înapoi de la tactica-plan la tactica-proces.

Examinați în noua „Iskră" pretențioasele fraze pe tema „autoeducării proletariatului", fraze îndreptate împotriva acelora pe care forma ar putea, chipurile, să-i împiedice să vadă conținutul (nr. 58, articolul de fond). Nu este oare acesta un akimovism numărul doi ? Akimovismul numărul unu justifica rămînerea în urmă a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în modul ei de a pune problemele tactice, invocînd în acest scop conținutul mai „profund" al „luptei proletare", autoeducarea proletariatului. Akimovismul numărul doi justifică rămînerea în urmă a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în problemele teoriei și practicii organizării, invocînd argumentul nu mai puțin arhiprofund că organizarea nu e decît o formă și că esențialul este autoeducarea proletariatului. Proletariatul nu se teme de organizare sau de disciplină, domnilor care vă îngrijiți atît de mult de fratele mai mic ! Proletariatul nu se va îngriji ca domnii profesori și liceeni care nu vor să intre într-o organizație să fie considerați membri de partid pentru faptul că activează sub controlul unei organizații. Prin întreaga sa viață, proletariatul este mult mai radical educat în spiritul organizării decît mulți dintre așa-zișii intelectuali. Proletariatul care și-a însușit cît de cît programul nostru și tactica noastră nu se va apuca să justifice starea de înapoiere organizatorică, spunînd că forma este mai puțin importantă decît conținutul. Nu proletariatului, ci *unora dintre intelectualii* din partidul nostru le lipsește *autoeducarea* în spiritul organizării și disciplinei, în spiritul ostilității și disprețului față de frazeologia anarhistă. Spunînd că proletariatul nu e pregătit pentru organizare, Akimovii numărul doi îl defăimează la fel cum îl defăimau Akimovii numărul unu spunînd că nu e pregătit pentru lupta politică. Pro-

www.dacoromanica.ro

letarul care a devenit un social-democrat conştient şi care se simte membru al partidului va respinge codismul în problemele organizatorice cu acelaşi dispreţ cu care a respins codismul în problemele tactice.

Examinaţi, în sfîrşit, următoarea arhiprofundă cugetare a „practicianului" de la noua „Iskră". „Just înţeleasă – spune el –, ideea unei organizaţii centraliste «combative» care să coordoneze şi să centralizeze *activitatea*" (caracterele cursive sînt menite să sublinieze profunzimea ideii) „revoluţionarilor se înfăptuieşte în chip firesc numai dacă această activitate *există*" (originale şi înţelepte cuvinte !) ; „organizaţia însăşi, ca formă" (auziţi, auziţi !), „se poate dezvolta numai *concomitent*" (subliniat de autor, ca peste tot în acest citat) „cu creşterea amplorii muncii revoluţionare care îi constituie conţinutul" (nr. 57). Nu ne aminteşte oare aceasta încă o dată de acel erou de poveste populară care, întîlnind un cortegiu funebru, strigă : azi unul, mîine doi ? În partidul nostru nu se va găsi, desigur, nici un practician (fără ghilimele) care să nu înţeleagă că de multă vreme tocmai forma activităţii noastre (adică organizaţia) rămîne mult, foarte mult în urma conţinutului, că în rîndurile partidului numai nişte neghiobi ar putea să strige unor oameni care rămîn în urmă : Ţineţi pasul ! N-o luaţi înainte ! Încercaţi să comparaţi, bunăoară, partidul nostru cu Bundul. E în afară de orice îndoială că *conţinutul* * activităţii partidului nostru este infinit mai bogat, mai variat, mai larg şi mai adînc decît acela al activităţii Bundului. E mai mare amploarea gîndirii teoretice, mai dezvoltat programul, mai largă şi mai profundă înrîurirea exercitată asupra maselor muncitoreşti (şi nu numai asupra meseriaşilor organizaţi), mai variată propaganda şi agitaţia, pulsează mai viu activitatea politică a fruntaşilor şi a activiştilor de rînd, sînt mai măreţe mişcările *populare* în timpul demonstraţiilor şi al grevelor generale, iar activitatea desfăşurată în rîndurile păturilor neproletare este mai energică. Dar „forma" ?

* Nu mai vorbesc de faptul că, la congres, *conţinutul* activităţii partidului nostru a fost fixat (în program etc.) în spiritul social-democraţiei revoluţionare numai *în urma unei lupte* duse împotriva aceloraşi antiiskrişti şi împotriva aceleiaşi mlaştini al cărei reprezentanţi au în „minoritatea" noastră o precumpănire numerică. În problema „conţinutului", ar fi interesant de asemenea să comparăm de pildă, ultimele şase numere ale vechii „Iskre" (nr. 46—51) cu cele douăsprezece numere ale noii „Iskre" (nr. 52—63). Dar despre aceasta vom vorbi altă dată.

www.dacoromanica.ro

„Forma" activității noastre a rămas inadmisibil de mult în urma celei a activității Bundului, a rămas atît de mult în urmă, încît înapoierea ei a devenit izbitoare și face să roșească de rușine pe toți aceia care nu privesc treburile partidului lor „scobindu-se în nas". Faptul că organizarea muncii a rămas în urma conținutului ei constituie punctul nostru slab, și el a fost punctul nostru slab încă cu mult înainte de congres, cu mult înainte de crearea Comitetului de organizare. Caracterul rudimentar al formei și lipsa ei de trăinicie nu permit realizarea unor progrese serioase în dezvoltarea conținutului, provoacă o stagnare scandaloasă, duc la o irosire a forțelor, la o neconcordanță între vorbă și faptă. Toți au suferit și suferă destul de pe urma acestei neconcordanțe, – și aici vin Akselrozii și „Practicienii" de la noua „Iskră" cu arhiprofunda lor predică : forma trebuie să se dezvolte în mod firesc numai concomitent cu conținutul !

Iată unde duce o mică greșeală în problema organizatorică (§ 1), dacă te apuci *să adînceștI* o idee absurdă și să dai o fundamentare filozofică frazeologiei oportuniste. Cu pas domol, prin mici zigzaguri ! [124] – am mai auzit acest refren în legătură cu problemele tactice ; acum îl auzim în legătură cu problemele organizatorice. *Codismul în problemele organizatorice* este un produs firesc și inevitabil al mentalității *individualistului anarhic* atunci cînd acesta din urmă vrea să ridice la rangul de *sistem de concepții,* la rangul unor *divergențe principiale* devierile sale anarhiste (la început, poate, întîmplătoare). La congresul Ligii am văzut începuturile acestui anarhism ; în noua „Iskră" vedem încercări de a-l ridica la rangul de sistem de concepții. Aceste încercări confirmă de minune ideea cu privire la deosebirea dintre punctul de vedere al intelectualului burghez care se alătură social-democrației și cel al proletarului care a devenit conștient de interesele sale de clasă, idee care a fost enunțată încă la congresul partidului. Astfel, același „Practician" de la noua „Iskră", a cărui profunzime de spirit am avut deja prilejul s-o cunoaștem, mă acuză că în concepția mea partidul apare „ca o fabrică imensă", avînd în frunte un director, adică Comitetul Central (nr. 57, supliment). „Practicianul" nici nu bănuiește că vorba teribilă rostită de el trădează dintr-o dată mentalitatea de intelectual burghez care nu cunoaște nici practica, nici

www.dacoromanica.ro

teoria organizării proletare. Fabrica, care unora li se pare a fi doar o sperietoare, este tocmai acea formă superioară de cooperaţie capitalistă care a unit şi a disciplinat proletariatul, l-a învăţat să se organizeze, l-a pus în fruntea tuturor celorlalte pături ale populaţiei muncitoare şi exploatate. Şi tocmai marxismul, ca ideologie a proletariatului format la şcoala capitalismului, i-a învăţat şi-i învaţă pe intelectualii nestatornici să facă deosebire între latura exploatatoare a fabricii (disciplina bazată pe teama de a nu muri de foame) şi latura ei organizatoare (disciplina bazată pe munca în comun, unită prin condiţii de producţie foarte dezvoltate din punct de vedere tehnic). Disciplina şi organizarea, pe care intelectualul burghez şi le însuşeşte atît de greu, proletariatul şi le însuşeşte foarte uşor datorită tocmai acestei „şcoli" care este fabrica. Frica cumplită pe care o inspiră unora această şcoală, neînţelegerea totală a rolului ei organizator sînt caracteristice modului de a gîndi care reflectă condiţiile de existenţă mic-burgheze şi care generează acel soi de anarhism pe care socialdemocraţii germani îl numesc Edelanarchismus, adică anarhism „aristocratic", anarhism boieresc, cum i-aş spune eu. Acest anarhism boieresc este deosebit de caracteristic nihilistului rus. Organizaţia de partid i se pare a fi o monstruoasă „fabrică" ; supunerea părţii faţă de întreg, supunerea minorităţii faţă de majoritate îi apare ca o „înrobire" (vezi foiletoanele lui Akselrod) ; diviziunea muncii sub conducerea unei instituţii centrale stîrneşte din partea lui tragicomice proteste împotriva transformării oamenilor în „rotiţe şi şurubaşe" (cu adăugirea că transformarea redactorilor în colaboratori este considerată de el ca o formă deosebit de odioasă a acestei transformări), iar simpla pomenire a statutului de organizare a partidului îi provoacă o grimasă batjocoritoare şi-l face să remarce cu dispreţ (la adresa „formaliştilor") că la nevoie te poţi dispensa de statut.

E de necrezut, dar aşa este ; tocmai o astfel de remarcă îmi face pe un ton moralizator tov. Martov în nr. 58 al „Iskrei", citînd, pentru a fi mai convingător, propriile mele cuvinte din „Scrisoare către un tovarăş". Nu înseamnă oare să dai dovadă de „anarhism boieresc", de codism atunci cînd cu exemple din perioada de destrămare, din perioada cercurilor, vrei *să justifici* menţinerea şi proslăvirea spiritului de

www.dacoromanica.ro

cerc și a anarhiei într-o perioadă în care există deja un partid ?

De ce înainte nu aveam nevoie de statute ? Pentru că partidul se compunea din cercuri răzlețe, fără nici o legătură organizatorică între ele. Trecerea de la un cerc la altul depindea exclusiv de „adeziunea liber consimțită" a cutărui sau cutărui individ, care nu avea în față nici o expresie formală a voinței întregului. Problemele controversate în cadrul cercurilor nu se rezolvau pe baza unui statut, *„ci prin luptă și prin amenințarea cu plecarea"* – așa m-am exprimat eu în „Scrisoare către un tovarăș" *, bazîndu-mă pe experiența unei serii de cercuri, în general, și a propriului nostru grup de șase redactori, în special. În perioada cercurilor acest fenomen era firesc și inevitabil, dar nimănui nu-i trecea prin minte să-i aducă elogii și să facă din el un ideal ; toți se plîngeau de această stare de destrămare, toți sufereau din cauza ei și doreau din tot sufletul ca cercurile răzlețe să fuzioneze și să formeze o organizație de partid formal constituită. Și acum, cînd această fuzionare a fost înfăptuită, minoritatea vrea să ne tîrască înapoi și, sub pretextul că propovăduiește concepții organizatorice superioare, ne oferă o frazeologie anarhistă ! Celor care s-au obișnuit cu halatul comod și cu papucii oblomovismului propriu cadrului intim al cercurilor, un statut formal le pare îngust, strîmb, împovărător, meschin, birocratic, înrobitor și stînjenitor pentru „procesul" liber al luptei de idei. Anarhismul boieresc nu înțelege că un statut formal este necesar tocmai pentru a se putea înlocui îngustele legături de cerc printr-o largă legătură de partid. Legăturile existente în cadrul cercurilor sau între cercuri nu trebuiau și nu puteau să fie reglementate, pentru că aceste legături se bazau pe prietenie sau pe o „încredere" nesusceptibilă de control, nemotivată. Legăturile de partid nu pot și nu trebuie să se bazeze nici pe una, nici pe cealaltă ; ele trebuie să se bazeze tocmai pe un statut *formal*, redactat în spirit „birocratic" (din punctul de vedere al intelectualului nedisciplinat), statut a cărui strictă respectare este singura în măsură să ne asigure împotriva arbitrarului și capriciilor inerente spiritului de cerc, împotriva cioro-

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 24. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

văielii de cerc, pompos intitulată „proces" liber al luptei de idei.

Redacția noii „Iskre" formulează împotriva lui Aleksandrov argumentul sentențios că „încrederea este un lucru gingaș, care nu poate fi vîrît cu forța în inimile și în mințile oamenilor" (nr. 56, supliment). Redacția nu înțelege că, punînd pe primul plan categoria încredere, încrederea *goală*, ea își trădează o dată în plus anarhismul boieresc și codismul în problemele organizatorice. Cînd nu eram decît membru al unui cerc, al grupului de șase redactori sau al organizației „Iskrei", aveam dreptul ca, în justificarea refuzului meu, să zicem, de a lucra cu X, să mă limitez exclusiv la invocarea neîncrederii mele, care nu e susceptibilă de control și pe care nu sînt obligat s-o motivez. De cînd am devenit însă membru de partid, *nu am dreptul* să mă limitez la invocarea unei neîncrederi nemotivate, pentru că asta ar însemna să deschidem larg porțile tuturor capriciilor și toanelor vechiului spirit de cerc ; eu *sînt obligat* să-mi motivez „încrederea" sau „neîncrederea" printr-un argument formal, adică să invoc cutare sau cutare prevedere formală a programului nostru, a tacticii noastre, a statutului nostru ; sînt obligat să nu mă limitez la invocarea unei „încrederi" sau „neîncrederi" nemotivate, ci să recunosc că hotărîrile mele, ca și în genere toate hotărîrile oricăreia dintre părțile partidului, *sînt supuse controlului* întregului partid ; dacă vreau să-mi exprim „neîncrederea", dacă vreau să fac să fie acceptate vederile și dezideratele care decurg din această neîncredere, sînt obligat să urmez calea *formal prescrisă* în acest scop. De la punctul de vedere al „încrederii" nemotivate, proprie *spiritului de cerc*, noi ne-am ridicat la punctul de vedere *partinic*, care cere respectarea metodelor controlabile – și formal prescrise – de exprimare și de *verificare* a încrederii, în timp ce redacția ne tîrăște înapoi și-și prezintă codismul în ambalajul unor noi concepții organizatorice !

Priviți cum vede așa-zisa noastră redacție de partid problema grupurilor de publiciști care ar putea să ceară să fie reprezentate în redacție. „Noi nu vom fi indignați, nu vom face zarvă pe tema disciplinei" – ne dăscălesc aristocraticii anarhiști, care și-au manifestat întotdeauna și pretutindeni disprețul suveran față de orice fel de disciplină. Noi, spun

www.dacoromanica.ro

dînșii, ori „ne vom înțelege" (sic !) cu grupul, dacă va fi un grup serios, ori îi vom lua în rîs pretențiile.

Ce distins spirit aristocratic se afirmă aici împotriva vulgarului formalism „de fabrică" ! În realitate însă, avem de-a face cu o frazeologie de cerc renovată, pe care o oferă partidului o redacție care își dă seama că nu este o instituție de partid, ci frîntura unuia dintre vechile cercuri. Falsitatea lăuntrică a acestei poziții duce inevitabil la arhiprofunda idee *anarhistă* care ridică la rangul de *principiu* de organizare social-democrată acea stare de destrămare care, în vorbe, este în mod fariseic declarată ca fiind de domeniul trecutului. Nu e nevoie de nici un fel de ierarhie a organelor și instanțelor inferioare și superioare de partid ; anarhismului boieresc o astfel de ierarhie i se pare o elucubrație birocratică a diferitelor departamente, direcții etc. (vezi foiletonul lui Akselrod) ; nu e nevoie de nici o supunere a părții față de întreg, nu e nevoie de nici o definire „formal-birocratică" a metodelor *partinice* de „înțelegere" sau delimitare reciprocă : sa continue netulburată vechea ciorovăială de cerc, consfințită de vorbăria goală pe tema metodelor de organizare „cu adevărat social-democrate".

Iată unde proletarul format la școala „fabricii" poate și trebuie să dea o lecție individualismului anarhic. Muncitorul conștient a ieșit de mult din scutecele în care se afla pe vremea cînd se ferea de intelectual ca atare. Muncitorul conștient știe să prețuiască bagajul de cunoștințe mai bogat și orizontul politic mai larg pe care le găsește la intelectualii social-democrați. Pe măsură însă ce se formează la noi un partid *real*, muncitorul conștient trebuie să învețe sa deosebească mentalitatea unui luptator al armatei proletare de mentalitatea intelectualului burghez, care face paradă de fraze anarhiste ; trebuie să se deprindă *să ceară* ca nu numai membrii de rînd, ci și „vîrfurile" să-și îndeplinească îndatoririle de membri ai partidului, trebuie să învețe să trateze codismul în problemele organizatorice cu același dispreț cu care a tratat altădată codismul în problemele tactice !

În strînsă legătură cu girondismul și cu anarhismul boieresc se află ultima trăsătură caracteristică a poziției pe care noua „Iskră" a adoptat-o în problemele organizatorice : apărarea *autonomismului* împotriva centralismului. Acesta este sensul

www.dacoromanica.ro

principial pe care-l au (dacă au vreunul *) văicărelile pe tema birocratismului şi a autocratismului, regretele în legătură cu „nemeritata lipsă de atenţie faţă de neiskriştі" (care la congres apăraseră autonomismul), zarva comică pe tema că li se cere „să se supună fără cîrtire", plîngerile amare împotriva „bunului plac" etc. etc. Aripa oportunistă a oricărui partid apără şi justifică întotdeauna orice stare de înapoiere, indiferent dacă e vorba de probleme programatice, tactice sau organizatorice. Apărarea stării de înapoiere organizatorică (codismul) de care dă dovadă noua „Iskră" este strîns legată de apărarea *autonomismului*. Ce-i drept, autonomismul este, în general vorbind, atît de compromis după cei trei ani de propagandă desfăşurată de vechea „Iskră", încît noua „Iskră" se mai jeneză *încă* să se pronunţe deschis în favoarea lui ; ea ne mai asigură, deocamdată, că nutreşte simpatii pentru centralism, dar ne-o dovedeşte numai prin faptul că scrie centralism cu litere cursive. În realitate, chiar şi cea mai sumară examinare critică a „principiilor" cvasicentralismului „cu adevărat social-democrat" (şi nu anarhist ?) al noii „Iskre" dezvăluie la fiecare pas punctul de vedere al autonomismului. Nu este azi oare pentru toată lumea cît se poate de clar că în problemele organizatorice Akselrod şi Martov au făcut o cotitură spre Akimov ? Nu au recunoscut-o ei înşişi în mod solemn, prin cuvintele lor semnificative despre „nemeritata lipsă de atenţie faţă de neiskriştі" ? Şi oare nu este autonomism ceea ce au apărat la congresul partidului nostru Akimov şi prietenii săi ?

Nimic altceva decît autonomism (dacă nu anarhism) este ceea ce au apărat Martov şi Akselrod la congresul Ligii, atunci cînd cu o rîvnă comică au încercat să demonstreze că partea nu trebuie să se supună întregului, că partea este autonomă în stabilirea relaţiilor ei cu întregul, că statutul Ligii din străinătate, care formulează aceste relaţii, îşi păstrează valabilitatea în pofida voinţei majorităţii partidului, în pofida voinţei conducerii centrale a partidului. Nimic altceva decît autonomism este ceea ce apără făţiş acum tov. Martov şi în coloanele noii „Iskre" (nr. 60), punînd în discuţie dreptul Comitetului Central de a introduce membri în comitetele lo-

* Las la o parte aici, ca poate tot în acest paragraf, tîlcul „cooptaţionist" al acestor văicăreli.

www.dacoromanica.ro

cale [125]. Nu mai vorbesc de sofismele puerile pe care tov. Martov le-a invocat în apărarea autonomismului la congresul Ligii și le invocă acum în noua „Iskră" * ; ceea ce mă interesează aici e constatarea tendinței incontestabile de *a apăra autonomismul împotriva centralismului,* tendință care constituie o trăsătură principială a oportunismului în problemele organizatorice.

Aproape unica încercare de *a analiza* noțiunea de birocratism este aceea în care noua „Iskră" (nr. 53) opune „principiul formal-*democratic*" (subliniat de autor) „principiului formal-*birocratic*". Această opoziție (din păcate tot atît de puțin aprofundată și clarificată ca și referirea la neiskriști) conține un grăunte de adevăr. Birocratism *versus* democratism nu este altceva decît centralism versus autonomism, nu este altceva decît principiul organizatoric al social-democrației revoluționare în opoziție cu principiul organizatoric al oportuniștilor social-democrației. Acesta din urmă tinde să meargă de la bază spre vîrf și de aceea apără pretutindeni, acolo unde acest lucru e posibil și în măsura în care e posibil, autonomismul, „democratismul", care (la cei care fac exces de zel) degenerează în anarhism. Cel dintîi tinde să pornească de la vîrf, preconizînd lărgirea drepturilor și împuternicirilor instituțiilor centrale în raport cu diferitele părți ale partidului. În perioada de destrămare, în perioada cercurilor, un asemenea vîrf de la care tindea să pornească în domeniul organizatoric social-democrația revoluționară era în mod necesar unul dintre cercuri, și anume acela care în virtutea activității sale și a consecvenței sale revoluționare era cel mai influent (în cazul nostru, organizația „Iskrei"). În perioada de restabilire a unității reale a partidului și de dizolvare – în această unitate – a perimatelor cercuri, un asemenea vîrf este în mod necesar *congresul partidului,* în calitatea sa de organ suprem al partidului ; congresul reunește, în măsura posibilității, pe toți reprezentanții organizațiilor active și, desemnînd instituțiile centrale (adesea într-o componență care satisface mai mult elementele înaintate decît pe cele înapoiate ale partidului, care

* Examinînd diferitele paragrafe din statut, tov. Martov *a scăpat din vedere* tocmai paragraful care vorbește de relațiile dintre întreg și parte : Comitetul Central „repartizează forțele partidului" (§ 6). Cum se pot repartiza forțe fără transferări de activiști de la un comitet la altul ? Asupra unui lucru atît de elementar e pur și simplu penibil să te oprești.

www.dacoromanica.ro

place mai mult aripii lui revoluționare decît celei oportuniste), le instalează în fruntea partidului pînă la congresul următor. Așa se întîmplă cel puțin la social-democrații europeni, deși, încetul cu încetul, nu fără greutate, nu fără luptă și fără ciorovăială, acest uz, pe care anarhiștii îl detestă din principiu, începe să se încetățenească și la asiaticii social-democrației.

Este demn de relevat că trăsăturile principiale ale oportunismului în problemele organizatorice (autonomismul, anarhismul boieresc sau de intelectual, codismul și girondismul), trăsături pe care le-am arătat mai sus, se observă mutatis mutandis (cu schimbările corespunzătoare) la toate partidele social-democrate în care există împărțirea în aripă revoluționară și aripă oportunistă (și unde nu există ea ?). În ultimul timp, acest lucru a ieșit la iveală cît se poate de clar în partidul social-democrat german, cînd înfrîngerea suferită în alegeri în cea de-a 20-a circumscripție electorală din Saxonia (așa-zisul incident Göhre *) a pus la ordinea zilei *principiile* organizatorice ale partidului. Punerea în discuție a problemei de principiu în legătură cu acest incident se datorește în mare măsură zelului oportuniștilor germani. Göhre (fost pastor, autor al bine cunoscutei cărți : „Drei Monate Fabrikarbeiter“ ** și unul dintre „eroii“ Congresului de la Dresda) este el însuși un oportunist fervent ; de aceea revista „Sozialistische Monatshefte“ [127], organul oportuniștilor consecvenți germani, n-a întîrziat „să sară în apărarea“ lui.

Oportunismul în problemele programatice este în mod firesc legat de oportunismul în problemele tactice și organizatorice. Sarcina de a expune „noul“ punct de vedere și-a asumat-o tov. Wolfgang Heine. Pentru ca cititorul să-și poată face o idee despre fizionomia acestui intelectual tipic, care, aderînd la social-democrație, a adus cu sine modul oportunist de a gîndi, este de ajuns să spunem că Wolfgang Heine este

* Göhre fusese ales în Reichstag la 16 iunie 1903 în cea de-a 15-a circumscripție electorală din Saxonia, dar după Congresul de la Dresda [126] și-a depus mandatul. Alegătorii din circumscripția a 20-a, în care, după moartea lui Rosenov, urmau să se facă alegeri parțiale, au vrut să pună din nou candidatura lui Göhre. Conducerea centrală a partidului și comitetul central de agitație din Saxonia s-au opus și, neavînd dreptul de a interzice formal candidatura lui Göhre, au obținut totuși ca Göhre să renunțe la candidatură. În aceste alegeri social-democrații au fost înfrînți.

** — „Trei luni muncit ca de fabrică“. — *Nota tr.*

www.dacoromanica.ro

ceva mai puțin decît un Akimov german și ceva mai mult decît un Egorov german.

Tov. Wolfgang Heine a pornit la luptă, în „Sozialistische Monatshefte", cu aceeași zarvă cu care tov. Akselrod a pornit la luptă în noua „Iskră". Cît de grăitor e însuși titlul articolului : „Însemnări democratice pe marginea incidentului Göhre" („Sozialistische Monatshefte" nr. 4, aprilie). Nici conținutul nu e mai puțin declamator. Tov. Wolfgang Heine se ridică împotriva „încălcării autonomiei circumscripției electorale", apără „principiul democratic", protestează împotriva amestecului „autorităților numite" (adică al conducerii centrale a partidului) în libera alegere a deputaților de către popor. Aici nu este vorba de un incident întîmplător, declară pe un ton sentențios tov. W. Heine, ci de *„tendința"* generală *„spre birocratizarea și centralizarea partidului"*, tendință care a existat – spune el – și mai înainte, dar care acum devine deosebit de periculoasă. Trebuie „să se recunoască în principiu că organizațiile locale ale partidului sînt purtătorii vieții lui" (plagiat după broșura tov. Martov : „Încă o dată în minoritate"). Nu trebuie „să ne obișnuim ca toate hotărîrile politice importante să emane numai de la centru" ; partidul trebuie să fie pus în gardă împotriva „politicii doctrinare care pierde contactul cu viața" (împrumutat din cuvîntarea pe care tov. Martov a rostit-o la congresul partidului și în care a declarat că „viața își va impune cerințele"). „...Dacă privim esența lucrurilor – își adîncește argumentarea tov. W. Heine –, dacă facem abstracție de diferendele de ordin personal, care au avut și aici, ca întotdeauna, un rol destul de important, această îndîrjire împotriva *revizioniștilor* (subliniat de autor, care face aluzie, probabil, la deosebirea dintre noțiunile : lupta împotriva revizionismului și lupta împotriva revizioniștilor) denotă mai cu seamă neîncrederea exponenților oficiali ai partidului față de *„elementul străin"* (pe cît se vede, W. Heine nu citise încă broșura consacrată luptei împotriva stării de asediu, și de aceea recurge la un anglicism : Outsidertum), neîncrederea tradiției față de tot ce e neobișnuit, a instituției impersonale față de tot ce e individual" (vezi rezoluția cu privire la înăbușirea inițiativei individuale, prezentată de Akselrod la congresul Ligii), „într-un cuvînt, aceeași

www.dacoromanica.ro

tendință pe care am caracterizat-o mai sus ca tendință spre birocratizarea și centralizarea partidului".

La auzul cuvîntului „disciplină", tov. Heine se simte cuprins de o indignare nu mai puțin nobilă decît aceea a tov. Akselrod. „...Revizioniștii – scrie el – au fost învinuiți de lipsă de disciplină, pentru că scriau la «Sozialistische Monatshefte», organ căruia, deoarece nu se află *sub controlul partidului*, i s-a refuzat pînă și recunoașterea caracterului de publicație social-democrată. Dar însăși această încercare de a îngusta noțiunea de «social-democrat», însăși această dorință de a impune *disciplina* în domeniul creației ideologice, unde trebuie să domnească o libertate absolută" (amintiți-vă : lupta ideologică este un proces, pe cînd formele organizatorice nu sînt decît forme), „denotă existența tendinței de a birocratiza partidul, de a înăbuși individualitatea". Și mult timp încă tună și fulgeră W. Heine împotriva acestei odioase tendințe de a crea „o mare organizație *unică*", atotcuprinzătoare și cît mai centralizată, o tactică *unică*, o teorie *unică*", împotriva celor care cer „o subordonare absolută", „o supunere oarbă", împotriva „centralismului simplist" etc. etc., cuvînt cu cuvînt „după Akselrod".

Polemica inițiată de W. Heine a luat o mare amploare, și deoarece în partidul german ea nu a fost tulburată de nici o ciorovăială pe tema cooptării, deoarece Akimovii germani își arată fizionomia nu numai la congrese, ci și în articolele pe care le publică mereu într-un organ aparte, această polemică s-a redus curînd la o analiză a tendințelor principiale ale ortodoxismului și revizionismului în problemele organizatorice. Ca exponent al orientării revoluționare (acuzat, bineînțeles, ca și la noi, de tendințe „dictatoriale", „inchizitoriale" și de alte grozăvii) a luat atitudine K. Kautsky („Neue Zeit", 1904, nr. 28, articolul „Wahlkreis und Partei" – „Circumscripție electorală și partid"). Articolul lui W. Heine – declară el – „oglindește felul de a gîndi al întregului curent revizionist". Nu numai în Germania, ci și în Franța, în Italia, oportuniștii apără din răsputeri autonomismul, slăbirea disciplinei de partid, reducerea ei la zero ; pretutindeni tendințele lor duc la *dezorganizare* și fac ca „principiul democratic" să degenereze în *anarhism*. „Democrația nu înseamnă absența oricărei puteri – spune Kautsky oportuniștilor în problema organiza-

www.dacoromanica.ro

torică –, nu înseamnă anarhie, ci dominația masei asupra mandatarilor ei, spre deosebire de alte forme de putere, în care pretinșii slujitori ai poporului sînt în realitate stăpînii lui". K. Kautsky examinează amănunțit rolul dezorganizator pe care-l are în diferite țări autonomismul oportunist, arătînd că tocmai aderarea la social-democrație a unui *„mare număr de elemente burgheze"* * duce la întărirea oportunismului, a autonomismului și a tendințelor de încălcare a disciplinei ; el reamintește încă o dată că tocmai „organizarea este arma cu ajutorul căreia se va elibera proletariatul", că „organizarea este arma specifică a proletariatului în lupta sa de clasă".

În Germania, unde oportunismul este mai slab decît în Franța și în Italia, „tendințele autonomiste se manifestă deocamdată doar prin declamații mai mult sau mai puțin patetice, îndreptate împotriva dictatorilor și a marilor inchizitori, împotriva excomunicărilor ** și a vînătorii de erezii, se manifestă doar în nesfîrșite căutări de nod în papură și sîciitoare ciorovăieli, a căror examinare n-ar duce decît la discuții interminabile".

Nu-i de mirare că în Rusia, unde oportunismul în partid este și mai slab decît în Germania, tendințele autonomiste au generat mai puține idei și mai multe „declamații patetice" și ciorovăieli.

Nu-i de mirare că Kautsky ajunge la următoarea concluzie : „Poate că în nici o altă problemă revizionismul din toate țările, cu toată diversitatea lui și cu toată varietatea nuanțelor lui, nu este atît de omogen ca în problema organizatorică". Formulînd tendințele fundamentale ale ortodoxismului și revizionismului în acest domeniu, Kautsky folosește și el „cuvîntul teribil" : birocratism versus democratism. Ni se spune, scrie K. Kautsky, că a da conducerii partidului dreptul de a influența desemnarea candidaților (în alegerile parlamentare) de către cricumscripțiile electorale locale însemnează „o rușinoasă încălcare a principiului democratic, care cere ca întreaga activitate politică să se desfășoare de jos în sus, din

* Pentru a-și ilustra ideea, K. Kautsky citează exemplul lui *Jaurès*. Pe măsură ce oamenii aceștia deviază spre oportunism, „disciplina de partid trebuie să le apară în mod inevitabil ca o inadmisibilă îngrădire a liberei lor personalități".

** *Bannstrahl* — anatemă. Acesta este echivalentul german al cuvintelelor „stare de asediu", „legi excepționale", care circulă acum la noi. Acesta este „cuvîntul teribil" al oportuniștilor germani.

www.dacoromanica.ro

inițiativa maselor, și nu de sus în jos, pe cale birocratică... Dar dacă există vreun principiu într-adevăr democratic, acesta este că majoritatea trebuie să aibă precumpănire asupra minorității, și nu invers..." Alegerea unui deputat în parlament din partea unei circumscripții electorale este o chestiune care interesează întregul partid, care, în consecință, trebuie să influențeze cel puțin prin intermediul oamenilor de încredere (Vertrauensmänner) ai partidului desemnarea candidaturilor. „Cine găsește că acest procedeu este prea birocratic sau centralist n-are decît să propună ca desemnarea candidaților să se facă prin votul direct al tuturor membrilor de partid în general (sämtliche Parteigenossen). Din moment ce acest lucru este irealizabil, nimeni nu trebuie să se plîngă de lipsă de democratism dacă funcția amintită, ca și multe altele care privesc întreg partidul, este îndeplinită de una sau mai multe instanțe de partid". Potrivit „uzului" existent în partidul german, și pînă acum diferitele circumscripții electorale căutau „să se înțeleagă tovărășește" cu conducerea centrală a partidului asupra desemnării cutărei sau cutărei candidaturi. „Dar partidul a devenit prea mare pentru ca acest uz, recunoscut în mod tacit, să fie suficient. Dreptul uzual încetează de a fi normă de drept cînd nu mai este recunoscut ca ceva de la sine înțeles, cînd conținutul său și însăși existența sa încep să fie contestate. Atunci devine fără doar și poate necesară o formulare precisă a acestui drept, codificarea lui"..., devine necesar să se treacă la o „consfințire precisă prin statut * (statutarische Festlegung) și, implicit, la accentuarea rigurozității organizării (grössere Straffheit der Organisation)".

Vedem deci, în alte condiții, aceeași luptă dintre aripa oportunistă și aripa revoluționară a partidului în problema organizatorică, același conflict dintre autonomism și centralism, dintre democratism și „birocratism", dintre tendințele de slăbire a rigurozității și tendințele de accentuare a rigurozității organizării și a disciplinei, dintre mentalitatea intelectualului nestatornic și cea a proletarului consecvent, dintre indivi-

* Este extrem de instructiv să examinăm în lumina acestor observații, făcute de K. Kautsky pe marginea înlocuirii dreptului uzual, recunoscut în mod tacit, printr-un drept statutar consfințit în mod formal, „înlocuirea" care are loc în partidul nostru, în general, și în cadrul redacției, în special, în perioada de după congresul partidului. Vezi cuvîntarea rostită de V. I. Zasulici (la congresul Ligii, pag. 66 și urm.), care nu știu dacă își dă seama de întreaga semnificație a acestei înlocuiri.

www.dacoromanica.ro

dualismul de intelectual și coeziunea proletară. Se pune întrebarea : ce atitudine a luat față de acest conflict *democrația burgheză,* – nu aceea pe care capricioasa istorie abia a promis s-o arate cîndva în mod confidențial tov. Akselrod, ci democrația burgheză reală, adevărată, care are în Germania reprezentanți tot atît de inteligenți și înzestrați cu tot atîta spirit de observație ca și domnii de la „Osvobojdenie" ? Democrația burgheză germană a luat imediat atitudine față de această nouă divergență și – ca și în Rusia, ca întotdeauna, ca pretutindeni – s-a ridicat în apărarea aripii oportuniste a partidului social-democrat. Ziarul *„Frankfurter Zeitung"* [128], un influent organ de presă al capitalului de bursă german, a publicat un fulminant articol de fond („Frankf. Ztg.", 1904, 7 apr., nr. 97, Abendblatt *), din care se vede că plagierea lipsită de scrupule a cuvintelor lui Akselrod devine pur și simplu un fel de boală a presei germane. Teribilii democrați de la bursa din Frankfurt biciuiesc „autocrația" din partidul social-democrat, „dictatura din partid", „domnia autocrată a vîrfurilor partidului", „excomunicările" prin care se urmărește „parcă pedepsirea întregului revizionism" (amintiți-vă de „falsa acuzație de oportunism"), cerința unei „supuneri oarbe" și a unei „discipline care ucide", cerința unei „subordonări servile", transformarea membrilor de partid în „cadavre politice" (asta e mult mai tare decît șurubașele și rotițele !). „Orice originalitate personală – exclamă cavalerii de bursă, indignați de rînduielile antidemocratice din sînul social-democrației –, orice individualitate trebuie să fie prigonită pentru că amenință să-ducă la rînduieli asemănătoare cu cele din Franța, la jaurèsism și millerandism, după cum a declarat deschis Sindermann, care a prezentat raportul asupra acestei chestiuni" la congresul social-democraților din Saxonia.

Așadar, în măsura în care noile cuvintele ale noii „Iskre" în problema organizatorică au vreo semnificație principială, este în afară de orice îndoială că această semnificație are un caracter oportunist. Această concluzie este confirmată atît de întreaga analiză a lucrărilor congresului partidului nostru,

* — „Frankfurter Zeitung", 1904, 7 aprilie, nr. 97, ediția de seară. – *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

care s-a împărţit în aripă revoluţionară şi aripă oportunistă, cît şi de exemplul *tuturor* partidelor social-democrate din Europa, în care oportunismul în problema organizatorică îşi găseşte expresia în aceleaşi tendinţe, în aceleaşi acuzaţii şi, mai întotdeauna, în aceleaşi cuvinte. Desigur, particularităţile naţionale ale diferitelor partide şi deosebirea dintre condiţiile politice existente în diferite ţări îşi imprimă pecetea lor, făcînd ca oportunismul german să nu semene de loc cu cel francez, cel francez cu cel italian, cel italian cu cel rus. Dar identitatea împărţirii fundamentale a tuturor acestor partide în aripă revoluţionară şi aripă oportunistă, identitatea modului de a gîndi şi a tendinţelor oportuniste în problema organizatorică apar limpede, în pofida deosebirilor de condiţii pe care le-am arătat mai sus *. Faptul că în rîndurile marxiştilor noştri şi ale social-democraţilor noştri există numeroşi reprezentanţi ai intelectualităţii radicale a făcut şi face inevitabilă prezenţa oportunismului – generat de mentalitatea acestei intelectualităţi – în cele mai variate domenii şi sub cele mai variate forme. Noi am combătut oportunismul în problemele fundamentale ale concepţiei noastre despre lume, în problemele programatice, şi totala divergenţă de păreri asupra ţelurilor a dus inevitabil la o irevocabilă delimitare între liberali, care au pervertit marxismul nostru legal, şi social-democraţi. Noi am combătut oportunismul în problemele de tactică, şi divergenţa pe care am avut-o cu tovarăşii Kricevski şi Akimov în aceste probleme mai puţin importante a fost, firește, doar vremelnică şi n-a fost însoţită de formarea unor partide separate. Acum trebuie să înfrîngem oportunismul lui Martov şi Akselrod în problemele organizatorice, care sînt, bineînţeles, şi mai puţin esenţiale decît cele programatice şi tactice, dar care în momentul de faţă au apărut pe primul plan al vieţii noastre de partid.

* Nimeni nu se mai îndoieşte astăzi că vechea împărţire — în problemele tactice — a social-democraţilor ruşi, împărţirea în economişti şi adepţi ai luptei politice, era similară cu împărţirea întregii social-democraţii internaţionale în oportunişti şi revoluţionari, deşi există o mare deosebire între tovarăşii Martînov şi Akimov, pe de o parte, şi tovarăşii von Vollmar şi von Elm sau Jaurès şi Millerand, pe de altă parte. Tot atît de neîndoielnică este şi similitudinea împărţirilor fundamentale în problema organizatorică, cu toate enormele deosebiri de condiţii dintre ţările politiceşte lipsite de drepturi şi cele politiceşte libere. Este extrem de caracteristic faptul că principiala redacţie a noii „Iskre", menţionînd în treacat controversa dintre Kautsky şi Heine (nr. 64), *a ocolit* cu grijă problema tendinţelor *principiale* ale *oricărui* oportunism şi ale oricărui ortodoxism în problema organizatorica.

www.dacoromanica.ro

Cînd se vorbește de lupta împotriva oportunismului, nu trebuie să uităm niciodată trăsăturile caracteristice ale întregului oportunism contemporan, indiferent de domeniul în care se manifestă el. Aceste trăsături sînt : lipsa de precizie, ambiguitatea, insesizabilitatea. Prin însăși natura sa, oportunistul se eschivează întotdeauna să pună problema în termeni preciși și categorici ; el caută o linie de mijloc, oscilează între puncte de vedere care se exclud reciproc, căutînd „să fie de acord" și cu unul și cu celălalt, reducîndu-și divergențele la îndreptări de amănunt, la îndoieli, la deziderate pioase, inocente etc. etc. Oportunist în problemele programatice, tov. Ed. Bernstein „se declară de acord" cu programul revoluționar al partidului, și, deși ar dori, desigur, o „reformă radicală" a acestuia, consideră totuși că acest lucru este inoportun, fără rost, mai puțin important decît clarificarea „principiilor generale" ale „criticii" (care constau mai ales în necritice împrumuturi de principii și formule de la democrația burgheză). Oportunist în problemele tactice, tov. von Vollmar este de asemenea de acord cu vechea tactică a social-democrației revoluționare și se limitează de asemenea mai mult la declamații, la îndreptări de amănunt, la mici ironii, fără să preconizeze vreo tactică „ministerialistă" precis formulată [129]. Oportuniști în problemele organizatorice, nici tovarășii Akselrod și Martov, deși somați în mod expres, n-au formulat pînă acum nici un fel de teze principiale precise care să poată fi „consfințite prin statut" ; și ei ar dori, fără doar și poate, o „reformă radicală" a statutului nostru de organizare („Iskra" nr. 58, pag. 2, coloana a 3-a), dar ar prefera să se ocupe mai întîi de „problemele organizatorice generale" (pentru că o reformă cu adevărat radicală a statutului nostru, care, în pofida paragrafului I, are totuși un caracter centralist, ar duce inevitabil la autonomism, dacă ar fi făcută în spiritul noii „Iskre" ; dar tov. Martov nu prea vrea, desigur, să-și mărturisească nici lui însuși tendința sa *principială* spre autonomism). De aceea, poziția lor „principială" în problema organizatorică prezintă toate culorile curcubeului ; predomină inocentele declamații patetice pe tema autocratismului și a birocratismului, a supunerii oarbe, a șurubașelor și rotițelor – declamații atît de inocente, încît este încă foarte greu să deosebești în ele semnificația cu adevărat principială de cea cu adevărat cooptațio-

www.dacoromanica.ro

nistă. Dar cu cît te afunzi în pădure, cu atît mai multe lemne găseşti : încercările de a analiza şi de a defini precis odiosul „birocratism" duc inevitabil la autonomism, încercările de „aprofundare" şi de fundamentare duc inevitabil la justificarea stării de înapoiere, la codism, la fraze girondiste. În cele din urmă, ca unic principiu realmente definit şi care, de aceea, în practică iese deosebit de puternic în relief (practica merge întotdeauna înaintea teoriei), apare principiul *anarhismului*. Ironizarea disciplinei – autonomism – anarhism, iată scăricica pe care ba coboară, ba urcă oportunismul nostru organizatoric, sărind din treaptă în treapta şi eschivîndu-se cu abilitate de la orice formulare precisă a principiilor sale *. Exact aceeaşi gradaţie se observa şi la oportunismul în problemele programatice şi tactice : ironizarea „ortodoxismului", a dreptei credinţe, a îngustimii şi imobilităţii – „critică" revizionistă şi ministerialism – democraţie burgheză.

În strînsă legătură psihologică cu ura împotriva disciplinei se află şi stăruitoarea, monotona tînguială de oameni *jigniţi*, care se face auzită în scrierile tuturor oportuniştilor contemporani, în general, şi în cele ale minorităţii noastre, în special. Ei se plîng că sînt prigoniţi, oprimaţi, înlăturaţi, asediaţi, hărţuiţi. Aceste cuvinţele conţin o doză mult mai mare de adevăr psihologic şi politic decît bănuia, probabil, însuşi autorul drăgălaşei şi spiritualei glume pe tema hărţuiţilor şi a hăr-

* Cititorul care-şi va aminti de dezbaterile în jurul § 1 va vedea acum clar ca, dezvoltată şi adîncita, greşeala tov. Akschod şi a tov. Martov în legătură cu § 1 duce *inevitabil* la oportunism organizatoric. Ideea fundamentală a tovarăşului Martov — că oricine se poate declara membru de partid — este tocmai un fals „democratism", este ideea ca partidul se construiească de jos în sus. Ideea mea este, dimpotrivă, „birocratică" în sensul că partidul se construieşte de sus în jos, de la congresul partidului la diferitele organizaţii de partid. Mentalitatea intelectualului burghez, frazele anarhiste, arhiprofunda cugetare oportunistă, codistă, — toate acestea s-au conturat încă în dezbaterile care au avut loc pe marginea § 1. În broşura sa „Starea de asediu" (pag. 20), tov. Martov vorbeşte despre „munca de gîndire care a început" la noua „Iskră". Acest lucru este adevarat în sensul că de pe vremea dezbaterilor în jurul § 1, el şi Akselrod împrimă într-adevăr gîndirii o orientare nouă. Din pacate însă, această orientare este oportunistă. Cu cît „munca" lor va continua sa se dezvolte pe linia *acestei* orientări, cu cît va fi mai liberă de ciorovaieli pe tema cooptării, cu atît mai mult se vor cufunda ei în mlaştină. Tov. Plehanov a văzut clar acest lucru încă la congresul partidului, iar în articolul său „Ce nu trebuie făcut?" i-a prevenit pentru a doua oară declarînd : eu sînt gata chiar să vă cooptez, numai nu urmaţi această cale, care duce exclusiv la oportunism şi la anarhism. — Martov şi Akselrod n-au dat ascultare acestui sfat judicios : cum? să nu urmăm? să fim de acord cu Lenin că cooptarea nu-i decît o ciorovaială? Niciodată! Noi îi vom arăta că sîntem oameni principiali! — Şi au arătat-o. Ei au arătat tuturora în chip grăitor că, în măsura în care au principii noi, acestea sînt principii oportuniste.

www.dacoromanica.ro

ţuitorilor [130]. Într-adevăr, citiţi procesele-verbale ale congresului partidului nostru şi veţi vedea că din rîndurile minorităţii fac parte toţi jigniţii, toţi aceia pe care social-democraţia revoluţionară i-a jignit cîndva pentru un motiv sau altul. Veţi găsi aici şi pe bundişti, şi pe reprezentanţii grupului „Rabocce Delo", pe care i-am „jignit" în aşa măsură încît au părăsit congresul ; veţi găsi aici pe reprezentanţii grupului „Iujnii rabocii", care se simt profund jigniţi din cauza dizolvării unor organizaţii, în general, şi a propriei lor organizaţii, în special ; veţi găsi aici pe tov. Mahov, care a fost jignit ori de cîte ori lua cuvîntul (fiindcă de fiecare dată se făcea pur şi simplu de rîs) ; veţi găsi, în sfîrşit, pe tov. Martov şi pe tov. Akselrod, pe care i-a jignit „falsa acuzaţie de oportunism" în legătură cu § 1 din statut şi înfrîngerea suferită în alegeri. Şi toate aceste amare jigniri n-au fost rezultatul întîmplător al unor glume inadmisibile, al unor ieşiri violente, al unei polemici aprige, al trîntirii uşilor şi al ameninţării cu pumnul, cum mai cred şi astăzi foarte mulţi filistini, ci rezultatul politic inevitabil al întregii activităţi ideologice desfăşurate de „Iskra" în decurs de trei ani. Dacă în aceşti trei ani n-am îndrugat verzi şi uscate, ci am exprimat convingeri care trebuie să fie urmate de fapte, nu puteam să nu luptăm la congres împotriva antiiskriştilor şi împotriva „mlaştinii". Şi după ce noi, împreună cu tov. Martov, care cu viziera ridicată a luptat în primele rînduri, am jignit atîta amar de lume, a fost de ajuns să-i jignim puţin, puţin de tot pe tov. Akselrod şi pe tov. Martov, pentru ca paharul să se umple. Cantitatea s-a transformat în calitate. S-a produs negarea negaţiei. Toţi jigniţii şi-au uitat răfuielile dintre ei, s-au aruncat plîngînd cu hohote unii în braţele altora şi au ridicat steagul „răscoalei împotriva leninismului" *.

Răscoala e un lucru admirabil atunci cînd elementele înaintate se răscoală împotriva celor reacţionare. Cînd aripa revoluţionară se răscoală împotriva celei oportuniste, asta e o treabă bună. Cînd însă aripa oportunistă se răscoală împotriva celei revoluţionare, asta e o treabă urîtă.

* Această expresie surprinzătoare aparţine tov. Martov („Starea de asediu", pag. 68). Tov. Martov a aşteptat momentul cînd va fi mare şi tare, ca să pornească „răscoala" împotriva mea cînd voi fi singur. Nu prea polemizează cu îndemînare tov. Martov : el vrea să-şi distrugă adversarul adresîndu-i cele mai măgulitoare complimente.

www.dacoromanica.ro

Tov. Plehanov este nevoit să participe la această treabă urîtă în calitate de prizonier de război, ca să zicem așa. El caută să-și „verse necazul" pescuind izolate fraze stîngace la autorii uneia sau alteia dintre rezoluțiile adoptate în favoarea „majorității", iar după aceea exclamă : „Bietul tovarăș Lenin ! Buni adepți *ortodocși* mai are !" („Iskra" nr. 63, supliment).

Ei bine, tovarășe Plehanov, dacă eu sînt sărac, apoi redacția noii „Iskre" a ajuns de-a dreptul la sapă de lemn. Oricît de sărac aș fi, n-am ajuns încă într-un asemenea hal de sărăcie neagră încît să fiu nevoit să închid ochii asupra congresului partidului și să caut în rezoluțiile unor comitete material asupra căruia să-mi exersez istețimea. Oricît de sărac aș fi, sînt de o mie de ori mai bogat decît aceia ai căror adepți nu că lasă întîmplător să le mai scape cîte o frază stîngace, ci în toate problemele – organizatorice, tactice și programatice – se călăuzesc în permanență, în mod constant, după principii opuse principiilor social-democrației revoluționare. Oricît de sărac aș fi, n-am ajuns încă pînă acolo încît să fiu nevoit *să ascund publicului* laudele pe care mi le aduc asemenea adepți. Redacția noii „Iskre" este însă nevoită să facă acest lucru.

Știi d-ta, cititorule, ce este Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ? Dacă nu știi, citește procesele-verbale ale congresului partidului și vei vedea că orientarea acestui comitet este pe de-a-ntregul exprimată de tov. Akimov și de tov. Bruker, care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluționare și pe care toți, începînd cu tov. Plehanov și terminînd cu tov. Popov, i-au calificat de zeci de ori drept oportuniști. Ei bine, iată ce declară acest comitet din Voronej în foaia sa din ianuarie (nr. 12, 1904, ianuarie) :

„În partidul nostru, care crește neîncetat, a avut loc anul trecut un mare eveniment, deosebit de important pentru partid : a avut loc Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., congresul reprezentanților organizațiilor lui. Convocarea unui congres al partidului este o [illegible] foarte complicată și, în condițiile regimului monarhic, riscan[illegible] foarte anevoioasă ; de aceea nu-i de mirare că această sarcină a fost îndeplinită într-o măsură care e *departe de a fi perfectă* și că însuși congresul, deși a decurs într-un mod cu totul normal, n-a satisfăcut toate cerințele pe care i le pusese partidul. Tovarășii care fuseseră însărcinați de conferința (consfătuirea) din 1902 să convoace con-

www.dacoromanica.ro

gresul au fost arestați, iar *congresul a fost organizat de persoane desemnate numai de unul dintre curentele existente în social-democrația rusă — de cel iskrist. Multe* organizații social-democrate, dar neiskriste, n-au fost invitate să participe la lucrările congresului: aceasta este *una din cauzele* pentru care sarcina de a elabora *programul și statutul* partidului a fost îndeplinită de congres într-un mod *extrem de defectuos;* chiar participanții la congres recunosc că statutul are mari lacune, «care pot duce la confuzii primejdioase». La congres, iskriștii înșiși s-au scindat, și mulți militanți de seamă ai P.M.S.D.R. care înainte păreau să accepte în întregime programul de acțiune al «Iskrei» și-au dat seama că multe concepții de-ale ei, promovate *mai ales de Lenin și de Plehanov,* nu sînt viabile. Deși la congres victoria a fost de partea acestora din urmă, nevoile imperioase ale vieții practice, cerințele muncii reale, la care iau parte și toți neiskriștii, îndreaptă repede erorile teoreticienilor și au și adus — după congres — corective serioase. *«Iskra» s-a schimbat mult și promite* să-și plece atent urechea la cerințele tuturor militanților social-democrației. În felul acesta, deși *lucrările congresului urmează să fie revizuite* de congresul următor și deși, după cum văd cît se poate de clar chiar participanții al congres, ele nu sînt satisfăcătoare și *de aceea nu pot fi considerate de partid ca hotărîri irevocabile,* nu-i mai puțin adevărat însă că congresul a clarificat starea de lucruri din partid, a furnizat un vast material pentru continuarea activității teoretice și organizatorice a partidului și constituie o experiență plină de prețioase învățăminte pentru munca generală de partid. Hotărîrile congresului și statutul elaborat de el *vor fi luate în considerare* de toate organizațiile, dar multe *se vor abține de a se călăuzi exclusiv după ele, date fiind* deficiențele lor vădite.

Comitetul din Voronej, care înțelege toată însemnătatea muncii generale de partid, *a manifestat* un viu interes pentru toate problemele legate de organizarea congresului. Comitetul își dă seama de toată însemnătatea celor petrecute la congres; *el salută cotitura efectuată de «Iskra»,* astăzi Organul Central (organul principal) al partidului. Deși starea de lucruri din partid și din Comitetul Central este *încă* nesatisfăcătoare, credem totuși că prin eforturi comune anevoioasa muncă de organizare a partidului va fi îmbunătățită. Ca răspuns la zvonurile false care circulă, Comitetul din Voronej declară tovarășilor că nici nu poate fi vorba ca Comitetul din Voronej să se retragă din partid. Comitetul din Voronej înțelege foarte bine că un precedent (exemplu) periculos ar fi ieșirea din P.M.S.D.R. a unei organizații muncitorești cum este Comitetul din Voronej, *ce reproș la adresa partidului ar însemna acest lucru* și cît de dezavantajos ar fi el pentru organizațiile muncitorești care ar putea să urmeze un asemenea exemplu. Să nu provo-

 www.dacoromanica.ro

căm noi sciziuni, ci să căutăm stăruitor să unim într-un singur partid pe toți socialiștii și pe toți muncitorii conștienți. Să nu uităm totodată că Congresul al II-lea a fost un congres ordinar, și nu unul de constituire. Excluderea din partid nu poate fi pronunțată decît de o comisie de judecată instituită de partid, și nici o organizație, nici chiar Comitetul Central, nu are dreptul să excludă din partid vreo organizație social-democrată. Mai mult, Congresul al II-lea a adoptat § 8 din statut, potrivit căruia orice organizație este autonomă (de sine stătătoare) în ceea ce privește treburile ei locale, și de aceea *Comitetul din Voronej are tot dreptul să-și aplice în practică concepțiile organizatorice și să le promoveze în partid*".

Redacția noii „Iskre", referindu-se în nr. 61 la această foaie, a reprodus din tirada citată numai partea a doua, tipărită aici cu litere obișnuite ; cît privește partea întîi, tipărită cu petit, redacția *a preferat s-o omită.*

I-a fost rușine.

s) CÎTEVA CUVINTE DESPRE DIALECTICĂ. DOUĂ REVOLUȚII

Aruncînd o privire de ansamblu asupra dezvoltării crizei din partidul nostru, ne convingem lesne că, cu mici excepții, elementele componente fundamentale ale celor două tabere în luptă au rămas tot timpul aceleași. Aceasta a fost o luptă între aripa revoluționară și aripa oportunistă a partidului nostru. Dar această luptă a trecut prin cele mai felurite stadii, și o cunoaștere precisă a particularităților fiecăruia dintre ele este indispensabilă pentru oricine vrea să se orienteze în vasta literatură deja acumulată, în noianul de referiri fragmentare, de citate smulse din context, de acuzații etc. etc.

Să enumerăm stadiile principale, care se deosebesc în chip vădit unele de altele : 1) Controversa în jurul § 1 din statut. O luptă pur ideologică în jurul principiilor fundamentale de organizare. Plehanov și cu mine sîntem în minoritate. Martov și Akselrod propun o formulare oportunistă și se trezesc în brațele oportuniștilor. 2) Scindarea organizației „Iskrei" în problema listelor de candidați pentru C.C. : Fomin sau Vasiliev în grupul de cinci, Trotki sau Travinski în grupul de trei,

www.dacoromanica.ro

Plehanov și cu mine cîștigăm de partea noastră majoritatea (nouă contra șapte), – în parte, datorită tocmai faptului că în problema § 1 am fost în minoritate. Coaliția lui Martov cu oportuniștii a confirmat în fapt toate temerile pe care mi le inspirase incidentul cu Comitetul de organizare. 3) Continuarea dezbaterilor asupra unor prevederi de amănunt ale statutului. Martov este din nou salvat de oportuniști. Noi sîntem din nou în minoritate și apărăm drepturile minorității în instituțiile centrale. 4) Cei șapte ultraoportuniști părăsesc congresul. Noi ajungem să fim în majoritate și învingem în alegeri coaliția (minorității iskriste cu „mlaștina" și cu antiiskriștii). Martov și Popov refuză să facă parte din grupurile noastre de trei. 5) Ciorovăiala de după congres în jurul cooptării. Dezmățul conduitei anarhiste și al frazeologiei anarhiste. Elementele cele mai inconsecvente și mai nestatornice din rîndurile „minorității" capătă preponderență. 6) Pentru a evita o sciziune, Plehanov trece la politica „kill with kindness". „Minoritatea" se instalează în redacția Organului Central și în Consiliu și atacă din răsputeri Comitetul Central. Ciorovăiala continuă să domine totul. 7) Primul atac împotriva Comitetului Central este respins. Ciorovăiala pare a începe să se potolească întrucîtva. Devine posibilă discutarea relativ calmă a două probleme pur ideologice care frămîntă adînc partidul : a) ce semnificație politică are și cum se explică din punct de vedere politic acea împărțire a partidului în „majoritate" și „minoritate" care s-a produs la Congresul al II-lea și care a înlocuit toate împărțirile vechi ? b) ce semnificație principială are noua poziție a noii „Iskre" în problema organizatorică ?

Fiecare din aceste stadii se caracterizează prin conjunctura esențialmente diferită a luptei și prin scopul nemijlocit al atacului ; fiecare stadiu reprezintă, ca să zicem așa, o bătălie izolată în cadrul unei campanii militare. Fără o studiere a condițiilor concrete ale fiecărei bătălii nu se poate înțelege nimic din lupta noastră. Studiindu-le, vedem clar că dezvoltarea urmează într-adevăr calea dialectică, calea contradicțiilor : minoritatea devine majoritate, majoritatea minoritate ; fiecare tabără trece de la apărare la atac și de la atac la apă-

www.dacoromanica.ro

rare ; punctul de plecare al luptei ideologice (§ 1) „este negat" şi cedează locul unei ciorovăieli care domină totul * ; după aceea însă începe „negarea negaţiei" şi, „învoindu-ne", de bine de rău, în instituţiile centrale, cu nevasta pe care ne-a hărăzit-o soarta, revenim la punctul de plecare, la lupta pur ideologică, cu deosebirea că între timp această „teză" a fost îmbogăţită cu toate rezultatele „antitezei" şi s-a transformat într-o sinteză mai înaltă, cînd greşeala izolată, întîmplătoare, comisă în legătură cu § 1 devine un cvasisistem de concepţii oportuniste în problema organizatorică, iar legătura acestui fenomen cu împărţirea fundamentală a partidului nostru în aripă revoluţionară şi aripă oportunistă devine din ce în ce mai evidentă pentru toată lumea. Într-un cuvînt, nu numai orzul creşte potrivit dialecticii lui Hegel, dar şi social-democraţii ruşi se luptă între ei tot potrivit dialecticii lui Hegel.

Dar marea dialectică hegeliană, pe care marxismul a preluat-o după ce a pus-o în picioare, nu trebuie confundată niciodată cu metoda vulgară a justificării zigzagurilor acelor oameni politici care dezertează din aripa revoluţionară a partidului şi trec în aripa lui oportunistă, cu maniera vulgară de a pune în aceeaşi oală declaraţii izolate, momente izolate ale dezvoltării diferitelor stadii ale unui proces unic. Adevărata dialectică nu justifică greşelile personale ; ea studiază cotiturile inevitabile, demonstrînd, pe baza unei analize cît mai amănunţite a dezvoltării în toate formele ei concrete, caracterul inevitabil al acestor cotituri. Teza fundamentală a dialecticii este : nu există adevăr abstract, adevărul este întotdeauna concret... Adăugăm, de asemenea, că această mare dialectică hegeliană nu trebuie confundată cu vulgara înţelepciune practică care şi-a găsit expresia în proverbul italian : mettere la coda dove non va il capo (să-ţi bagi coada unde nu intră capul).

Bilanţul dezvoltării dialectice a luptei din partidul nostru se reduce la două revoluţii. Congresul partidului a fost o adevărată revoluţie, cum remarcă pe bună dreptate tov. Martov

* Dificila problemă a stabilirii unei linii de demarcaţie între ciorovăială, de o parte, şi divergenţă principială, de altă parte, se rezolvă acum de la sine : tot ce se referă la cooptare este ciorovăială, tot ce se referă la analiza luptei duse la congres, la controversele în jurul § 1 şi al cotiturii spre oportunism şi anarhism este divergenţă principială.

www.dacoromanica.ro

în broșura sa „Încă o dată în minoritate". Au dreptate și amatorii de spirite din rîndurile minorității care spun : lumea progresează prin revoluții, ei bine, am făcut și noi o revoluție ! Ei au făcut într-adevăr o revoluție în perioada de după congres ; e adevărat de asemenea că, în general vorbind, lumea progresează prin revoluții. Dar această maximă generală nu definește încă semnificația concretă a fiecărei revoluții concrete : există și revoluții care seamănă a reacțiune, ca să parafrazăm expresia de neuitat a neuitatului tov. Mahov. Pentru a stabili dacă cutare sau cutare revoluție concretă a împins „lumea" (partidul nostru) înainte sau înapoi trebuie să știm dacă aripa revoluționară a partidului sau cea oportunistă a fost forța reală care a săvîrșit revoluția, trebuie să știm dacă luptătorii au fost însuflețiți de principii revoluționare sau de principii oportuniste.

Congresul partidului nostru a fost în felul său un fenomen unic, fără precedent în întreaga istorie a mișcării revoluționare ruse. Pentru prima oară un partid revoluționar conspirativ a reușit să iasă din bezna ilegalității la lumina zilei, arătînd tuturor întreaga desfășurare și deznodămîntul luptei interne din partidul nostru, întreaga fizionomie a partidului nostru – precum și a fiecăreia dintre părțile lui cît de cît vizibile – în problemele programului, ale tacticii și ale organizării. Pentru prima oară am reușit să ne eliberăm de tradițiile indisciplinei proprii spiritului de cerc, de tradițiile filistinismului revoluționar, și să adunăm laolaltă zeci de grupuri dintre cele mai diferite, adesea crîncen învrăjbite între ele, legate exclusiv prin forța ideii și hotărîte (în principiu hotărîte) să sacrifice orice fel de particularism și de autonomie de grup în folosul marelui întreg – *partidul*, pe care pentru prima oară îl creăm în fapt. Dar în politică sacrificiile nu se fac ușor ; ele se obțin prin luptă. Lupta pentru dizolvarea organizațiilor nu putea să nu fie extrem de îndîrjită. Vîntul proaspăt al luptei libere, deschise, s-a transformat într-o vijelie. Această vijelie a măturat – și e foarte bine că a măturat ! – rămășițele de orice fel ale tuturor intereselor, sentimentelor și tradițiilor de cerc, fără nici o excepție, creînd pentru întîia oară adevărate organe conducătoare de partid.

www.dacoromanica.ro

Dar una-i să te numeşti, alta-i să fii. Una e să sacrifici în principiu spiritul de cerc în folosul partidului şi alta e să renunţi la propriul tău cerc. Vîntul proaspăt s-a dovedit a fi prea proaspăt pentru aceia care se obişnuiseră cu aerul închis al filistinismului. „Partidul n-a fost în stare să-şi suporte primul congres", cum a spus pe bună dreptate (dar fără să vrea) tov. Martov în broşura sa „Încă o dată în minoritate". Resentimentul pe care l-a provocat dizolvarea organizaţiilor a fost prea puternic. Vijelia năprasnică a stîrnit din adîncuri tot mîlul adunat pe fundul albiei în care curge torentul partidului nostru, şi acest mîl şi-a luat revanşa. Vechiul şi ruginitul spirit de cerc a biruit spiritul de partid, încă tînăr. Înfrîntă pe toată linia, aripa oportunistă a partidului, întărindu-şi forţele cu întîmplătoarea captură akimovistă, a reuşit – vremelnic, desigur – să pună în minoritate aripa revoluţionară.

Rezultatul a fost noua „Iskră", nevoită să dezvolte şi să adîncească greşeala pe care redactorii ei au comis-o la congresul partidului. Vechea „Iskră" propaga adevărurile luptei revoluţionare. Noua „Iskră" propovăduieşte banala maximă a înţelepciunii practice cotidiene : fii conciliant şi învoieşte-te cu toată lumea. Vechea „Iskră" a fost organul ortodoxismului militant. Noua „Iskră" ne oferă o recrudescenţă a oportunismului, – mai ales în problemele organizatorice. Vechea „Iskră" a binemeritat onoarea de a fi detestată atît de oportuniştii ruşi, cît şi de cei din Europa occidentală. Noua „Iskră" „s-a cuminţit" şi în curînd nu-i va mai fi ruşine de laudele cu care o copleşesc ultraoportuniştii. Vechea „Iskră" mergea neabătut spre ţel ; la ea vorba nu se despărţea de faptă. La noua „Iskră" falsitatea lăuntrică a propriei sale poziţii duce în mod inevitabil la ipocrizie politică, independent chiar de voinţa şi de conştiinţa cuiva, oricare ar fi el. Ea tună şi fulgeră împotriva spiritului de cerc, pentru a camufla victoria spiritului de cerc asupra spiritului de partid. Ea condamnă în mod fariseic sciziunea, ca şi cum într-un partid cît de cît organizat, care-şi merită cît de cît numele, s-ar putea imagina împotriva sciziunii un alt mijloc în afară de supunerea minorităţii faţă de majoritate. Ea proclamă necesitatea de a se ţine seama de opinia publică revoluţionară şi, ascun-

www.dacoromanica.ro

zînd laudele Akimovilor, se îndeletnicește cu meschine bîrfeli împotriva comitetelor aripii revoluționare a partidului *. Ce rușine ! Cum au dezonorat ei vechea noastră „Iskră" !

Un pas înainte, doi pași înapoi... Asta se întîmplă și în viața indivizilor, și în istoria națiunilor, și în dezvoltarea partidelor. Acela care s-ar îndoi o singură clipă măcar de triumful inevitabil și deplin al principiilor social-democrației revoluționare, al organizării proletare și al disciplinei de partid ar da dovadă de o lașitate de neiertat. Avem deja foarte mari cuceriri ; trebuie să luptăm mai departe, fără a ne lăsa descurajați de insuccese ; trebuie să luptăm în mod consecvent, respingînd cu dispreț metodele filistine ale ciorovăielii de cerc, făcînd tot ce ne stă în putință pentru a păstra unitara legătură de partid a tuturor social-democraților din Rusia, legătură creată cu prețul atîtor eforturi, și străduindu-ne ca printr-o muncă perseverentă și sistematică să facem ca toți membrii partidului, și în special muncitorii, să cunoască pe de-a-ntregul și să înțeleagă temeinic îndatoririle membrilor de partid, lupta care a avut loc la Congresul al II-lea al partidului, toate cauzele și peripețiile divergențelor noastre, rolul funest al oportunismului, care și în domeniul problemelor organizatorice cedează tot atît de neputincios în fața mentalității burgheze, își însușește într-un mod tot atît de necritic punctul de vedere al democrației burgheze și tocește tot atît de perseverent ascuțișul armei luptei de clasă a proletariatului ca și în domeniul programului nostru și al tacticii noastre.

În lupta pentru cucerirea puterii, proletariatul nu are altă armă în afară de organizare. Dezbinat de concurența anarhică care domnește în societatea burgheză, strivit de povara muncii silite pe care o prestează în folosul capitalului, împins mereu „la fund", în prăpastia mizeriei negre, a abrutizării și degenerării, proletariatul poate deveni – și va deveni în mod inevitabil – o forță de neînvins numai datorită faptului că unirea lui ideologică pe baza principiilor marxismului este consolidată de unitatea materială a organizării, care, unind

* Pentru această onorabilă îndeletnicire a și fost elaborată o formă stereotipă : corespondentul nostru cutare comunică despre cutare comitet al majorității că l-a nedreptățit pe cutare tovarăș din minoritate.

www.dacoromanica.ro

strîns milioane de oameni ai muncii, făurește armata clasei muncitoare. În fața acestei armate nu va rezista nici puterea șubrezită a absolutismului rus, nici puterea din ce în ce mai șubredă a capitalului internațional. Această armată își va strînge tot mai mult rîndurile, în pofida oricăror zigzaguri și oricăror pași înapoi, în pofida frazeologiei oportuniste a girondinilor social-democrației contemporane, în pofida laudelor pline de mulțumire de sine aduse înapoiatului spirit de cerc, în pofida poleielii de paradă și a zarvei anarhismului de *intelectual.*

www.dacoromanica.ro

Anexă

INCIDENTUL TOV. GUSEV CU TOV. DEUTSCH

Fondul acestui incident strîns legat de așa-zisa listă „falsă" (cum s-a exprimat tov. Martov), pomenită în scrisoarea tovarășilor Martov și Starover pe care am reprodus-o în textul § j, se reduce la următoarele : tov. Gusev comunicase tov. Pavlovici că această listă, pe care figurau tovarășii Ștein, Egorov, Popov, Troțki și Fomin, i-a fost transmisă lui, adică lui Gusev, de tov. Deutsch (pag. 12 din „Scrisoarea" tov. Pavlovici). Pentru această comunicare făcută de tov. Gusev, tov. Deutsch l-a acuzat de „calomnie intenționată", iar o comisie de arbitraj tovărășesc a stabilit că „spusele" tov. Gusev „*nu corespund realității*" (vezi rezoluția comisiei de arbitraj, publicată în „Iskra" nr. 62). După ce *redacția* „Iskrei" a publicat rezoluția acestei comisii, *tov. Martov* (și nu redacția) a scos o foaie volantă, intitulată „Rezoluția comisiei de arbitraj", în care a reprodus în întregime nu numai rezoluția comisiei, ci și o dare de seamă completă asupra dezbaterilor care au avut loc la judecarea acestui caz, adăugînd totodată și o *postfață semnată de el.* În această postfață, tov. Martov, între altele, califică drept „rușinos" „faptul plăsmuirii unei liste în interesul luptei fracționiste". La această foaie volantă, tovarășii Leadov și Gorin, delegați la Congresul al II-lea, au răspuns printr-o foaie intitulată „Al patrulea personaj în comisia de arbitraj", în care „protestează cu energie împotriva faptului că tov. Martov își îngăduie să adauge de la el lucruri neconstatate în hotărîrea comisiei de arbitraj, atribuind tovarășului Gusev intenții condamnabile", în timp ce comisia n-a stabilit că el ar fi vinovat de calomnie intenționată, limitîndu-se la

www.dacoromanica.ro

constatarea că comunicarea făcută de tov. Gusev nu corespunde realității. Tovarășii Gorin și Leadov explică amănunțit că această comunicare pe care a făcut-o tov. Gusev putea să provină dintr-o eroare cu totul firească, și califică drept *„nedemnă"* comportarea tov. Martov, care a făcut (și face în foaia lui) o serie de declarații eronate, atribuind tov. Gusev în mod arbitrar intenții condamnabile. În cazul de față, spun ei, nici nu puteau să existe în genere intenții condamnabile. Aceasta este, dacă nu mă înșel, toată „literatura" referitoare la această chestiune, la a cărei limpezire mă consider dator să contribui.

Înainte de toate este necesar ca cititorul să știe cu precizie cînd și în ce condiții a apărut această listă (de candidați pentru C.C.). După cum am arătat în text, organizația „Iskrei" a ținut la congres o consfătuire în vederea alcătuirii unei liste de candidați pentru C.C., pe care ea s-o poată propune în comun congresului. Consfătuirea s-a încheiat printr-un dezacord : majoritatea organizației „Iskrei" a adoptat o listă alcătuită din Travinski, Glebov, Vasiliev, Popov și Troțki ; dar minoritatea n-a vrut să cedeze, și a insistat asupra unei liste alcătuite din Travinski, Glebov, Fomin, Popov și Troțki. După această consfătuire, la care au fost prezentate și puse la vot aceste liste, cele două părți ale organizației „Iskrei" nu s-au mai întrunit laolaltă. Ambele părți și-au luat libertatea de agitație la congres, dorind să decidă printr-un vot al întregului congres al partidului problema litigioasă care le despărțea și căutînd fiecare să atragă de partea ei cît mai mulți delegați. Această libertate de agitație la congres a scos îndată la iveală faptul politic pe care l-am analizat atît de amănunțit în text, și anume : necesitatea pentru minoritatea iskriștilor (în frunte cu Martov) de a se sprijini pe „centru" (mlaștina) și pe antiiskriști pentru a ne putea învinge. Acest lucru era necesar deoarece imensa majoritate a delegaților care apărau în mod consecvent programul, tactica și planurile organizatorice ale „Iskrei" împotriva asaltului antiiskriștilor și al „centrului" a trecut foarte repede și foarte hotărît de partea noastră. Din 33 de delegați (mai exact : voturi) care nu aparțineau nici antiiskriștilor, nici „centrului", am cîștigat foarte repede de partea noastră 24, am încheiat cu ei „un acord expres" și am format o „majoritate compactă".

www.dacoromanica.ro

Tov. Martov însă a rămas numai cu nouă voturi ; pentru a-și asigura victoria, el avea nevoie de toate voturile antiiskriștilor și ale „centrului", grupuri cu care putea să meargă împreună (ca și în problema paragrafului 1 din statut), putea „să se coalizeze", adică să aibă sprijinul lor, dar cu care *nu putea* să încheie un acord expres, pentru că în tot cursul congresului el a luptat împotriva acestor grupuri cu aceeași înverșunare ca și noi. Tocmai în aceasta constă tragicomicul situației tov. Martov ! În broșura sa „Starea de asediu", tov. Martov vrea să mă distrugă cu întrebarea ucigător de veninoasă : „Respectuos îl rugăm pe tov. Lenin să răspundă fără ocol la următoarea întrebare : față *de cine* a fost străin la congres grupul «Iujnîi rabocii» ?" (pag. 23, nota). Răspund respectuos și fără ocol : a fost străin față de tov. Martov. Dovada : eu am încheiat foarte repede un acord expres cu iskriștii, în timp ce tov. Martov n-a încheiat și nu putea încheia un acord expres nici cu grupul „Iujnîi rabocii", nici cu tov. Mahov și nici cu tov. Bruker.

Numai dacă înțelegem clar această situație politică, ne putem da seama care este „miezul" delicatei chestiuni a faimoasei liste „false". Imaginați-vă în mod concret cum se prezentau lucrurile : organizația „Iskrei" se scindase, și noi făceam la congres agitație liberă în apărarea listelor noastre. În cursul acestei apărări, în nenumărate convorbiri neoficiale, listele se combină în fel și chip, în loc de un grup de cinci se propune un grup de trei, se propun tot felul de variante pentru înlocuirea unui candidat cu altul. Eu, de pildă, îmi amintesc foarte bine că în cursul unor convorbiri neoficiale în cadrul majorității au fost propuse, iar apoi, după discuții și controverse, au fost respinse candidaturile tovarășilor Rusov, Osipov, Pavlovici și Dedov. Se prea poate să se fi propus și alte candidaturi, pe care nu le cunosc. În cursul acestor convorbiri, fiecare delegat la congres își spunea părerea, propunea modificări, făcea obiecții etc. Este foarte greu de presupus că asta se întîmpla numai în rîndurile majorității. Se poate afirma chiar cu certitudine că același lucru se întîmpla și în rîndurile minorității, căci grupul lor inițial de cinci (Popov, Trotki, Fomin, Glebov, Travinski) a fost înlocuit apoi, după cum am văzut din scrisoarea tovarășilor Martov și Popov, cu grupul de trei ; Glebov, Trotki, Popov, și deoarece Glebov nu le

www.dacoromanica.ro

plăcea, ei erau oricînd dispuşi să-l înlocuiască cu Fomin (vezi foaia tovarăşilor Leadov şi Gorin). Nu trebuie să uităm că, aşa cum sînt înfăţişate în textul broşurii, grupurile de delegaţi la congres au fost delimitate de mine pe baza unei analize făcute post factum : în realitate, în cursul agitaţiei dinainte de alegeri aceste grupuri abia începuseră să se contureze, iar schimbul de păreri între delegaţi se desfăşura cu totul nestingherit ; între noi nu exista nici un „zid", şi fiecare discuta cu orice delegat cu care dorea să stea de vorbă în mod neoficial. Nu-i de mirare că, în asemenea condiţii, printre diversele combinaţii şi liste, paralel cu lista minorităţii organizaţiei „Iskrei" (Popov, Troţki, Fomin, Glebov, Travinski) a apărut una care nu se deosebea prea mult de aceasta din urmă, şi anume lista : Popov, Troţki, Fomin, Ştein şi Egorov. Apariţia unei asemenea combinaţii de candidaţi era cît se poate de firească, deoarece candidaţii noştri, Glebov şi Travinski, nu erau cîtuşi de puţin pe placul minorităţii organizaţiei „Iskrei" (vezi în textul § j scrisoarea reprezentanţilor minorităţii, scrisoare în care ei îl înlătură pe Travinski din grupul de trei, iar în ceea ce-l priveşte pe Glebov spun de-a dreptul că acceptarea candidaturii lui este un compromis). Înlocuirea lui Glebov şi Travinski cu Ştein şi Egorov, membri ai Comitetului de organizare, era ceva cît se poate de firesc, şi ar fi fost ciudat ca printre delegaţii aparţinînd minorităţii partidului să nu se fi găsit vreunul căruia să-i vină în minte ideea unei asemenea înlocuiri.

Să examinăm acum următoarele două întrebări : 1) de la cine emana lista : Egorov, Ştein, Popov, Troţki, Fomin ? şi 2) de ce l-a revoltat pe tov. Martov faptul că i-a fost atribuită paternitatea acestei liste ? Pentru a răspunde *precis* la prima întrebare ar trebui să cerem lămuriri de la toţi delegaţii care au participat la congres. Acest lucru nu mai e posibil acum. Ar trebui îndeosebi să aflăm care delegaţi din rîndurile minorităţii partidului (pe care nu trebuie s-o confundăm cu minoritatea organizaţiei „Iskrei") au auzit vorbindu-se la congres despre listele care au provocat scindarea organizaţiei „Iskrei" ? Care a fost atitudinea lor faţă de cele două liste ale majorităţii şi minorităţii organizaţiei „Iskrei" ? N-au emis ei oare şi n-au auzit pe alţii emiţînd păreri sau sugestii în legătură cu o eventuală modificare a listei propuse de minori-

www.dacoromanica.ro

tatea organizației „Iskrei" ? Din păcate, aceste întrebări n-au fost puse, după cît se vede, nici la comisia de arbitraj, care (judecînd după textul hotărîrii) nici n-a știut care sînt „grupurile de cinci" din cauza cărora s-a scindat organizația „Iskrei". Tov. Belov, de pildă (pe care eu îl clasific printre delegații „centrului"), „a declarat că era în bune raporturi tovărășești cu Deutsch, care îi împărtășea impresiile sale despre lucrările congresului, și că, dacă Deutsch ar fi făcut agitație în favoarea uneia sau alteia dintre liste, i-ar fi spus-o și lui". Nu putem să nu regretăm că a rămas nelămurită întrebarea dacă tov. Deutsch i-a împărtășit la congres tovarășului Belov impresiile sale despre listele organizației „Iskrei" și, în caz afirmativ, care a fost atitudinea tov. Belov față de lista de cinci propusă de minoritatea organizației „Iskrei". N-a propus el oare sau n-a auzit pe alții propunînd eventuale modificări în această listă ? Neclarificarea acestei împrejurări a generat în declarațiile tovarășilor Belov și Deutsch o contradicție, pe care au mai semnalat-o și tovarășii Gorin și Leadov, și anume că tov. Deutsch, contrar afirmațiilor sale, „a făcut agitație în favoarea unora sau altora dintre candidații pentru C.C." desemnați de organizația „Iskrei". Tov. Belov a mai declarat că „despre lista care a circulat la congres el a aflat pe cale particulară, cu două zile înainte de sfîrșitul congresului, cînd s-a întîlnit cu tovarășii Egorov, Popov și cu delegații Comitetului din Harkov. Cu această ocazie, Egorov și-a exprimat mirarea că numele său figurează pe lista de candidați pentru C.C., deoarece consideră că candidatura sa nu putea să fie primită cu simpatie nici de delegații la congres din rîndurile majorității, nici de cei din rîndurile minorității". Extrem de caracteristic este faptul că aici este vorba, evident, de minoritatea *organizației „Iskrei"*, căci printre ceilalți delegați din rîndurile minorității congresului partidului candidatura tov. Egorov – membru al Comitetului de organizare și orator de frunte al „centrului" – nu numai că putea, dar, după toate probabilitățile, trebuia să se bucure de simpatie. Din păcate, nu aflăm nimic de la tov. Belov despre simpatiile sau antipatiile acelor membri ai minorității partidului care nu făceau parte din organizația „Iskrei", deși tocmai aceasta este chestiunea care interesează aici, căci pe tov. Deutsch l-a revoltat faptul că paternitatea acestei liste a fost atribuită

www.dacoromanica.ro

minorității organizației „Iskrei", în timp ce se prea poate ca ea să fi emanat de la minoritatea care nu aparținea acestei organizații !

Astăzi e, firește, foarte greu să ne aducem aminte cine a fost primul care a sugerat această combinație de candidați și de la cine a auzit-o fiecare dintre noi. Eu, de exemplu, nu mi-aș mai putea aminti nu numai de acest lucru, dar nici cine anume din majoritate a fost primul care a propus candidaturile lui Rusov, Dedov și alte candidaturi pomenite de mine : din nenumăratele convorbiri, supoziții și zvonuri despre tot felul de combinații de candidați n-am reținut decît „listele" care au fost puse la vot în organizația „Iskrei" sau în adunările separate ale majorității. De cele mai multe ori aceste „liste" se comunicau verbal (în a mea „Scrisoare către redacția «Iskrei»", pag. 4, rîndul 5 de jos, eu numesc „listă" combinația de cinci candidați pe care am propus-o verbal într-o adunare), dar în foarte multe cazuri se treceau și pe bilețele, pe care delegații și le trimiteau în timpul ședințelor congresului și care de obicei se distrugeau după fiecare ședință.

Din moment ce nu există date precise cu privire la proveniența faimoasei liste, rămîne de presupus ori că un delegat din rîndurile minorității partidului, necunoscut de minoritatea organizației „Iskrei", s-a pronunțat pentru combinația de candidați care figurează pe această listă, și că această combinație a început să circule la congres, verbal și în scris, ori că cineva din rîndurile minorității organizației „Iskrei" s-a pronunțat la congres pentru această combinație și după aceea a uitat că el a propus-o. A doua ipoteză mi se pare mai verosimilă, și iată de ce : candidatura tov. Ștein era, *fără îndoială,* privită cu simpatie de minoritatea organizației „Iskrei" încă în timpul congresului (vezi textul broșurii mele), pe cînd la ideea candidaturii tov. Egorov *această* minoritate a ajuns, fără îndoială, abia după congres (căci atît la congresul Ligii cît și în broșura „Starea de asediu" se exprimă regrete în legătură cu faptul că Comitetul de organizare n-a fost confirmat ca Comitet Central ; or, tov. Egorov a fost membru al Comitetului de organizare). Nu este oare firesc să presupunem că această idee a transformării membrilor Comitetului de organizare în membri ai C.C., idee care plutea, evident, în aer, a

www.dacoromanica.ro

fost formulată și la congresul partidului de către cineva din rîndurile minorității, în cadrul unei convorbiri particulare ?

Dar în loc să caute o explicație firească, tov. Martov și tov. Deutsch vor cu orice preț să vadă aici o faptă *murdară*, o uneltire, ceva necinstit, răspîndirea „unor zvonuri *vădit* false *cu scopul* de a defăima", *„plăsmuirea unei liste în interesul luptei fracționiste"* etc. Această tendință bolnăvicioasă poate fi explicată numai prin nesănătoasele condiții ale vieții de emigrant sau printr-un dezechilibru nervos, și nici nu m-aș fi gîndit să mă opresc asupra acestei chestiuni dacă nu s-ar fi ajuns la nedemne încercări de a atenta la onoarea unui tovarăș. Gîndiți-vă numai : ce i-a putut îndreptăți pe tovarășii Deutsch și Martov să caute intenții condamnabile, murdare, într-o comunicare necorespunzătoare realității, într-un zvon neadevărat? În imaginația lor bolnăvicioasă ei și-au închipuit, probabil, că majoritatea i-a „defăimat" nu prin semnalarea greșelii politice a minorității (§ 1 și coaliția cu oportuniștii), ci atribuind acesteia din urmă liste „vădit false", „plăsmuite". Minoritatea a preferat să explice totul nu prin greșeala ei, ci prin aceea că majoritatea ar folosi procedee murdare, necinstite, infame. Descriind împrejurările cauzei, am arătat și mai înainte cît de absurd este să se caute intenții condamnabile într-o „comunicare necorespunzătoare realității" ; de aceeași părere a fost și comisia de arbitraj tovărășesc, care n-a constatat aici nici o calomnie, nici o intenție condamnabilă, nimic rușinos. În sfîrșit, dovada cea mai concludentă în acest sens este faptul că, încă la congresul partidului, încă înainte de alegeri, minoritatea organizației „Iskrei" a avut cu majoritatea o explicație în legătură cu acest zvon neadevărat, iar tov. Martov a dat în această privință o serie de lămuriri și într-o scrisoare care a fost citită la adunarea celor 24 de delegați ai majorității ! Majoritatea nici nu s-a gîndit să ascundă minorității organizației „Iskrei" că la congres circulă o astfel de listă : tov. Lenski vorbise despre asta cu tov. Deutsch (vezi hotărîrea comisiei de arbitraj), tov. Plehanov vorbise despre același lucru cu tov. Zasulici („cu ea nu se poate vorbi, mi se pare că mă ia drept Trepov" – mi-a spus tov. Plehanov ; și această glumă, care a fost de multe ori repetată, arată o dată în plus anormala stare de iritare a minorității), eu declarasem tov. Martov că afirmațiile lui (că lista nu-i aparține) îmi sînt su-

www.dacoromanica.ro

ficiente (procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 64). Atunci tov. Martov (după cîte îmi amintesc, împreună cu tov. Starover) ne-a trimis nouă, biroului, un bilețel care avea aproximativ următorul conținut : „Majoritatea redacției «Iskrei» roagă să fie admisă la adunarea separată a majorității, pentru a dezminți acolo zvonurile infamante care se răspîndesc pe seama ei". Plehanov și cu mine am răspuns pe același bilețel : „N-am auzit nici un fel de zvonuri infamante. Dacă e nevoie de o ședință a redacției, trebuie să ne înțelegem în prealabil asupra acestui lucru. Lenin. Plehanov." Venind seara la adunarea majorității, am informat despre aceasta pe cei 24 de delegați. Pentru a înlătura orice posibilitate de neînțelegere, s-a hotărît să alegem laolaltă un număr de delegați din partea noastră, a tuturor celor 24 de delegați, și să-i trimitem să aibă o explicație cu tovarășii Martov și Starover. Delegații aleși, tovarășii Sorokin și Sablina, s-au dus și au dat explicații în sensul că nimeni nu atribuie această listă în mod special lui Martov sau lui Starover, mai ales după cele declarate de ei, și că este cu totul indiferent dacă ea emană, într-un fel sau altul, de la minoritatea organizației „Iskrei" sau de la acea parte a minorității congresului care nu aparține acestei organizații. Doar nu era să facem o anchetă la congres, cerînd fiecărui delegat să spună tot ce știe în legătură cu această listă ? În plus, tovarășii Martov și Starover ne-au trimis și o scrisoare care conținea o dezmințire formală (vezi § j). Delegații noștri, tovarășii Sorokin și Sablina, au dat citire acestei scrisori în adunarea celor 24. Se părea că incidentul putea fi considerat închis, nu în sensul că s-ar fi stabilit cu precizie de la cine emana această listă (dacă asta prezenta vreun interes), ci în sensul că a fost complet înlăturată ideea că cineva ar fi avut intenția de „a lovi în minoritate", sau de „a defăima" pe cineva, sau de a face uz de „o listă plăsmuită în interesul luptei fracționiste". Cu toate acestea, la congresul Ligii (pag. 63–64), tov. Martov dezgroapă din nou această afacere murdară, această elucubrație a unei imaginații bolnăvicioase, făcînd totodată o serie întreagă de *afirmații inexacte* (datorită, probabil, stării de iritare în care se afla). El declară că pe această listă figura și un bundist. Inexact. Toți martorii audiați la comisia de arbitraj, inclusiv tovarășii Știen și Belov, confirmă că lista cuprindea candi-

www.dacoromanica.ro

datura tov. Egorov. Tov. Martov spunea că această listă însemna o coaliție în sensul unui acord expres. Este o afirmație inexactă, după cum am arătat mai înainte. Tov. Martov declară că alte liste care să fi emanat de la minoritatea organizației „Iskrei" (și care să fi fost de natură să îndepărteze de această minoritate majoritatea congresului) „nu au existat, nici măcar liste plăsmuite". Afirmație inexactă, căci toată majoritatea congresului partidului cunoștea nu mai puțin de trei liste care emanau de la tov. Martov & Co. și care nu se bucurau de aprobarea majorității (vezi foaia volantă scoasă de Leadov și de Gorin).

De ce a stîrnit în genere această listă indignarea tov. Martov ? Pentru că ea însemna o cotitură spre aripa dreaptă a partidului. Pe atunci tov. Martov protesta zgomotos împotriva „falsei acuzații de oportunism", se arăta indignat de „caracterizarea greșită a poziției sale politice" ; astăzi însă vede toată lumea că problema dacă o anumită listă aparținea sau nu tovarășilor Martov și Deutsch nu putea să aibă nici o semnificație politică, că, *în fond, independent de această sau de orice altă listă,* acuzația n-a fost falsă, ci perfect întemeiată, iar caracterizarea poziției politice a fost întru totul justă.

Bilanțul acestui penibil și artificial incident în legătură cu faimoasa listă plăsmuită este următorul :

1) Încercarea tov. Martov de a atenta la onoarea tov. Gusev, acuzîndu-l zgomotos de a fi culpabil de „infamia plăsmuirii unei liste în interesul luptei fracționiste", nu poate fi calificată decît ca nedemnă, cum au și calificat-o, de altfel, tovarășii Gorin și Leadov.

2) Pentru a însănătoși atmosfera și pentru a scuti pe membrii partidului de obligația de a lua în serios orice ieșiri bolnăvicioase, ar trebui, poate, să adoptăm la Congresul al III-lea o normă analogă cu aceea care figurează în statutul de organizare a Partidului muncitoresc social-democrat german. Paragraful 2 din acest statut glăsuiește : „Nu poate face parte din partid acela care se face vinovat de grave abateri de la principiile programului partidului sau de fapte infamante. Problema rămînerii mai departe în partid este hotărîtă de o comisie de arbitraj, pe care o convoacă conducerea partidului. Jumătate din arbitri sînt desemnați de persoana care propune excluderea, iar cealaltă jumătate de acela a cărui excludere

www.dacoromanica.ro

se cere ; președintele este numit de conducerea partidului. Împotriva hotărîrii comisiei de arbitraj se poate face apel la comisia de control sau la congresul partidului". O asemenea normă ar putea să constituie un excelent mijloc de luptă împotriva tuturor acelora care în mod ușuratic aruncă acuzații (sau răspîndesc zvonuri) infamante de orice natură. Dacă ar exista o asemenea normă, toate acuzațiile de acest soi ar fi considerate, o dată pentru totdeauna, drept bîrfeli nedemne, atîta timp cît cei care acuză nu au curajul moral să apară în rolul de acuzatori *în fața partidului* și să ceară ca instituțiile de partid competente să-și dea verdictul.

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE MEMBRII C.C.

Dragi prieteni ! Boris mi-a transmis că cinci membri ai C.C. (el, Calul, Valentin, Mitrofan şi Travinski) mi-au dat un vot de blam pentru că am votat în Consiliu în favoarea congresului şi pentru agitaţia pe care am desfăşurat-o în vederea convocării congresului. Rog pe fiecare din cei cinci să-mi confirme sau să-mi explice acest fapt, căci nu pot concepe *cum* se poate da vot de blam unui membru al unui colegiu care a acţionat în conformitate cu drepturile şi îndatoririle sale. Poţi să nu fii de acord cu el, poţi să-l rechemi din Consiliu, dar să-i dai „vot de blam" este straniu, deoarece, atîta timp cît am făcut parte din Consiliu *nu puteam să nu* votez potrivit convingerii mele. Tot astfel şi a face agitaţie în favoarea convocării congresului este un drept al oricărui membru al partidului şi al oricărui membru al C.C., aşa încît împuternicirile acordate de un colegiu unui membru al său nu pot limita (nici formal, *nici moral)* acest drept nici unuia dintre noi. Sînt dator doar să comunic că jumătate sau chiar mai mult de jumătate din C.C. este împotriva convocării congresului.

În ceea ce priveşte Consiliul, lucrurile s-au aranjat în momentul de faţă în felul următor : Boris a fost numit (cu cinci voturi, după spusele lui) în locul lui Kol. Demisia mea (după cum spune el) nu a fost primită. Îmi retrag demisia şi rămîn în Consiliu. Sub acest aspect, conflictul este aplanat şi cer numai să mi se dea explicaţii cu privire la „votul de blam".

Mult mai important este însă următorul conflict : Boris mi-a declarat că el consideră imposibilă rămînerea sa în C.C. dacă

www.dacoromanica.ro

eu (1) nu voi înceta agitația în favoarea congresului și (2) nu voi acționa împotriva convocării congresului. Întrucît, firește, eu nu pot face nici una, nici alta, i-am răspuns lui Boris că voi avea o explicație cu *toți* colegii din C.C., iar apoi *îi voi da un răspuns* din care să rezulte dacă mă retrag sau nu din C.C. În legătură cu acest conflict, care amenință să ducă la demisia unuia dintre noi (sau chiar la demisia uneia dintre cele două părți ale C.C.), consider că este extrem de important să aibă loc între noi o explicație temeinică, fără patimă și în cunoștință de cauză. Lui Boris am a-i reproșa faptul că și-a prezentat „ultimatumul" fără să fi citit nici *procesele-verbale ale Consiliului* (extrem de importante !), nici broșura mea * în care îmi explic poziția *principială*. E oare rațional să agravezi conflictul fără să fi pătruns temeinic o problemă atît de complicată ? ? E oare rațional să-l agravezi cînd *în esență* sîntem solidari (cel puțin declarația în numele C.C. scrisă de Valentin, care ne-a fost trimisă, dar *nu ne-a parvenit* și despre care mi-a relatat Boris, subliniază poziția noastră principială comună în problema organizatorică, spre deosebire de poziția oportunistă a minorității) ? Chiar și în legătură cu congresul, nu sîntem de acord numai în privința termenului, deoarece Boris nu e cîtuși de puțin împotrivă convocării congresului peste o jumătate de an sau peste un an. Iată ce rezultă : conform statutului, congresul trebuie să aibă loc vara viitoare : eu socot că în *cel mai bun* caz, în cazul unui succes deplin al agitației noastre, convocarea *nu este posibilă* decît peste o jumătate de an, și e probabil că va întîrzia și mai mult. Rezultă că „divergențele" noastre se reduc la fixarea momentului ! Este oare rațional să ajungem din cauza aceasta la un dezacord ? Judecați lucrurile sub aspectul lor pur politic : Boris afirmă că agitația pentru congres este incompatibilă cu întărirea muncii pozitive și că prima ar dăuna celei de-a doua. Deși eu nu-i împărtășesc părerea în privința acestei incompatibilități, să admitem chiar că Boris are dreptate. Să admitem că el va obține retragerea din C.C. a celor care nu gîndesc la fel cu el în această chestiune. Care va fi rezultatul ? *Fără îndoială,* o intensificare fără seamăn a agitației, o înrăutățire a raporturilor dintre majoritate și C.C., o intensificare –

* Vezi volumul de față, pag. 187—414. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

şi pentru Boris – a acţiunii împotriva convocării congresului, acţiune care nu-i este plăcută. Ce rost are să agravezi situaţia ? Boris afirmă că el este împotriva congresului, deoarece congresul înseamnă sciziune. Cred că aici Boris nu apreciază în mod just nici situaţia de azi, nici pe cea de mîine, dar chiar dacă ar avea dreptate, reuşind să obţină retragerea noastră din C.C. el *ar spori* implicit în foarte mare măsură probabilitatea unei sciziuni tocmai pentru că ar agrava în mod sigur situaţia. O agravare a conflictului în cadrul C.C. este neraţională din toate punctele de vedere.

În fond, dezacordul dintre mine şi Boris constă *numai* în aceea că el consideră că la Congresul al III-lea sciziunea este inevitabilă, în timp ce eu consider că ea nu este posibilă. Amîndoi sîntem de părere că la Congresul al III-lea majoritatea va fi de partea noastră. Boris crede că minoritatea se va retrage din partid : el susţine că nici noi, nici Martov nu vom putea reţine pe extremişti. Eu cred că Boris nu ţine seama de evoluţia rapidă a situaţiei care astăzi este alta decît cea de ieri, iar mîine va fi alta decît cea de astăzi. Boris se situează pe punctul de vedere al situaţiei de ieri (cînd ciorovăielile împingeau pe planul al doilea principiile, cînd *se putea* spera într-o aplanare, într-o atenuare, în eficacitatea unor concesii de ordin personal). Această situaţie nu mai există, după cum o dovedesc pe larg în broşura mea şi după cum o arată nemulţumirea generală faţă de noua „Iskră" (manifestată chiar şi de oameni atît de nestatornici cum sînt cei din grupul de publicişti de pe lîngă C.C. din Rusia). Situaţia de astăzi este alta : principiile înlătură ciorovăielile. Problema cooptării nu mai este nici pe departe pe primul plan. Acum se pune problema dacă orientarea *noii „Iskre" este în principiu justă.* Tocmai nemulţumirea faţă de poziţia principială a noii „Iskre", nemulţumire care va creşte inevitabil din ce în ce mai mult, determină într-o măsură tot mai mare agitaţia în favoarea congresului : Boris nu ţine seama de această împrejurare. Situaţia de mîine va înlătura într-o şi mai mare măsură ciorovăielile. Pe de o parte, nici minoritatea, din punct de vedere moral şi politic, nu se va putea retrage (*a pierdut* momentul potrivit pentru retragere care a existat după congresul Ligii). Pe de altă parte, aşa cum am declarat *şi în Consiliu* (şi vă rog încă o dată pe toţi să citiţi neapărat pro-

www.dacoromanica.ro

cesele-verbale ale şedinţelor Consiliului înainte de a rezolva această problemă dificilă), noi nu sîntem cîtuşi de puţin împotriva unei tranzacţii. Eu declar tuturor că personal sînt gata *în mod necondiţionat* ca (1) să se garanteze tuturor vechilor redactori editarea pe cheltuiala partidului a tot ceea ce vor scrie ei, fără modificări şi observaţii ; (2) să se suspende pînă la Congresul al IV-lea dreptul C.C. de a exclude şi de a introduce noi membri în comitetele locale ; (3) să se garanteze printr-o rezoluţie specială drepturile în privinţa cărora *minoritatea* este deosebit de sensibilă şi chiar (4) – *în mod condiţionat, în cazul extrem,* – „Iskra" să devină o publicaţie neutră, din care să fie înlăturată polemica reciprocă (cu ajutorul unei comisii de practicieni care să reprezinte ambele părţi etc.). Dată fiind această situaţie, cred că minoritatea de la Congresul al III-lea, nefiind o minoritate numeroasă, nu va putea părăsi congresul. Cred că la Congresul al III-lea vom risipi definitiv, prin hotărîri formale, mirajul „stării de asediu" şi vom obţine ca discuţiile să se desfăşoare *fără să stînjenească munca pozitivă.* Aceasta este doar latura esenţială a crizei ! acest lucru m-am străduit să-l obţin în Consiliu, şi pentru el se vor pronunţa probabil $^{8}/_{10}$ din congres ! Ştiu foarte bine că şi Boris urmăreşte acelaşi lucru, iar fără congres el nu poate fi obţinut. Greşit crede Boris că noi am fost cei care am pornit ofensiva (prin agitaţia în favoarea congresului), provocînd în felul acesta minoritatea. Dimpotrivă : noi nu ne-am pronunţat pentru congres decît după o serie de scrisori şi de apeluri apărute înainte de sesiunea Consiliului şi în timpul sesiunii şi numai prin agitaţie ne-am arătat întrucîtva forţa. Cine nu vrea să ajungă în situaţia ridicolă (şi bine ar fi să fie numai ridicolă !) a lui Plehanov (citiţi foiletonul din nr. 65) trebuie să adopte în mod făţiş şi fără echivoc o poziţie în această luptă. Nimic nu mai poate opri acum agitaţia în favoarea congresului. Trebuie să avem faţă de ea o atitudine tolerantă, dacă vreţi neutră, şi atunci ea nu va stînjeni munca pozitivă. Să combaţi cu patimă această agitaţie este inutil.

www.dacoromanica.ro

Rog stăruitor pe *fiecare* membru al C.C. să-mi răspundă. Trebuie neapărat să ajungem la o înţelegere şi să lămurim lucrurile, pentru a lucra împreună nu fără unele divergenţe, dar fără conflicte şi fără a căuta să ne alungăm unul pe altul.

Scris la 13 (26) mai 1904

Publicat, cu unele modificări, în 1904, în broşura: N. Şahov. „Lupta pentru congres". Geneva

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

DECLARAȚIA A TREI MEMBRI AI C.C.

Trei membri ai C.C., Glebov, Zverev și Lenin, discutînd divergențele din cadrul C.C., au ajuns la următoarele concluzii, care trebuie să fie aduse la cunoștința tuturor membrilor C.C. :

1) Divergența a pornit de la problema convocării congresului. După ce Lenin și Vasiliev s-au pronunțat în Consiliul partidului * pentru congres, majoritatea C.C. s-a pronunțat împotriva congresului (cu cinci voturi pentru și patru contra, votul lui *Travinski* fiind transmis tov. *Glebov).* Atunci *Lenin* și *Vasiliev* au declarat că se retrag temporar din Consiliu **. În momentul de față conflictul a fost aplanat în sensul că *** membri ai Consiliului din partea C.C. sînt considerați *Glebov și Lenin.*

2) Tov. Glebov a declarat tovarășului Lenin că el, Glebov, se va retrage din C.C. dacă Lenin nu va renunța la agitația în favoarea congresului (în afara C.C.) și nu va acționa împotriva convocării congresului. Lenin, considerînd că acest fel de a pune problema este nejust și inadmisibil din punct de vedere principial, declară că, după ce se va fi consultat cu fiecare dintre membrii C.C., va da un răspuns referitor exclusiv la problema dacă el, Lenin, se va retrage sau nu din C.C. (Ceea ce e valabil pentru Lenin e valabil, din punctul de

* Vezi volumul de față, pag. 147—148, 152—155. — *Nota red.*

** Vezi V. I. *Lenin,* Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 229—230. — *Nota red.*

*** În legătură cu aceasta, vezi scrisoarea lui Lenin, aprobată de tov. *Glebov* și anexată la prezenta declarație (vezi volumul de față, pag. 415—419. — *Nota red.).*

www.dacoromanica.ro

vedere al tov. *Glebov*, și pentru toți membrii C.C. care se declară de acord cu Lenin).

3) Pentru a caracteriza cu precizie divergențele existente în momentul de față în cadrul C.C., este necesar să arătăm că tov. *Valentin* și tov. *Nikitici*, într-o declarație scrisă de ei în luna martie și aprobată de tov. *Glebov*, au declarat: 1) că ei sînt hotărît împotriva cooptării la cererea minorității; 2) că împărtășesc concepțiile organizatorice expuse în broșura „Ce-i de făcut?" * și 3) că ei, sau în orice caz doi dintre ei, nu aprobă poziția oportunistă a unor publiciști din partid. În ceea ce privește congresul, tov. Glebov este convins că 1) dezacordul în această chestiune introduce în C.C. o politică de duplicitate și 2) congresul poate duce la sciziune. Întrucît nu vrea să-și asume nici o răspundere în această privință, el declară că retragerea sa din C.C. este inevitabilă. Lenin consideră însă că C.C., în calitate de organ de partid obligat să dea socoteală de activitatea sa, trebuie să păstreze o poziție neutră în chestiunea congresului, lăsînd tuturor membrilor săi libertatea de a face agitație. În ceea ce privește sciziunea, ea nu este probabilă, deoarece majoritatea admite în principiu posibilitatea unei tranzacții la congres, mergînd pînă la neutralizarea „Iskrei".

4) Pînă la rezolvarea conflictului menționat, tov. *Glebov* și tov. Lenin vor acționa oficial în numele C.C. numai punîndu-se de acord și semnînd împreună.

Geneva, 26 mai 1904.

Glebov
Zverev
Lenin,
membri ai C.C.

Publicat, cu unele modificări, în 1904, în broșura: N. Șahov. „Lupta pentru congres". Geneva

Se tipărește după manuscris

---

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1 190. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

CĂTRE PARTID

I. Răspuns la bîrfelile despre bonapartism. O aberaţie. Ar fi nedemn de noi să răspundem. Libertate de agitaţie în favoarea congresului. Comitetul Central, qua talis *, spre deosebire de O.C., nu se pronunţă.

Cele care trebuie să hotărască sînt comitetele, iar C.C. le invită să cîntărească calm, cu prudenţă toate argumentele care pledează pro şi contra, să asculte ambele părţi, să studieze documentele fără a se pripi, conştiente de îndatoririle lor de partid.

II. Chemare la muncă pozitivă. Semnificaţia momentului : război. Apelul adresat de delegaţii C.C. în Consiliu **. Repetitio ***. Lupta ideologică nu trebuie să stînjenească munca pozitivă. Forme de luptă inadmisibile. Să nu se exagereze dezacordul şi divergenţele.

III. Încercarea de a statornici treptat relaţii acceptabile. (Apelul lui Karl Kautsky [131]).

Comitetul Central propune următoarele condiţii pentru un modus vivendi **** :

(1) să se acorde tuturor celor *6* dreptul de a publica pe cheltuiala partidului orice material scris de ei.

(2) idem – se acordă şi grupului de publicişti cu dreptul de a fi reprezentat la congres.

(3) sistarea pe o perioadă mai îndelungată a excluderilor şi introducerii de noi membri în organele de partid.

---

* — luat ca atare. — *Nota trad.*
** Vezi volumul de faţă, pag. 116—118. — *Nota red.*
*** — Repetare. — *Nota trad.*
**** — cale de înţelegere. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

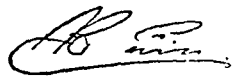

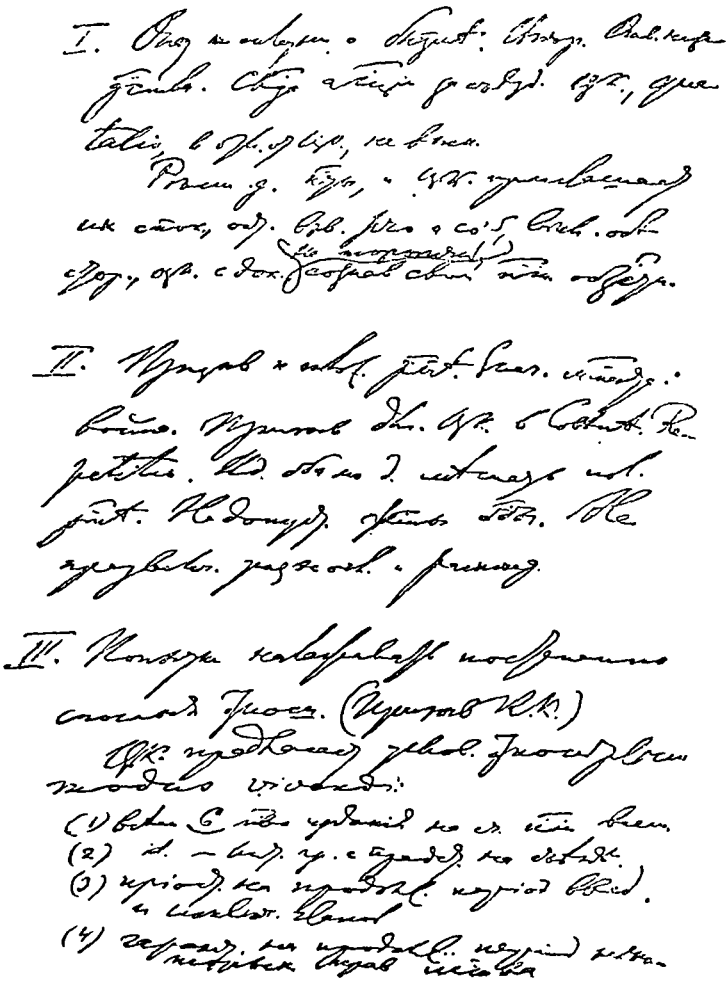

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Către partid". — 1904

Micșorat

www.dacoromanica.ro

(4) garantarea pe o perioadă mai îndelungată a unor drepturi ale minorității.

(5) garantarea distribuirii și difuzării *tuturor* publicațiilor de partid potrivit dorinței fiecărui comitet.

(6) armistițiu pe termen de cel puțin o jumătate de an ; finalul – o broșură de 16 pagini scrisă pe din două. Ultimul cuvînt să aparțină minorității.

Scris după 15 (28) mai 1904

Publicat pentru prima oară în 1930. în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

CONSILIUL P.M.S.D.R.

31 MAI—5 IUNIE (13—18 IUNIE) 1904 [132]

Publicat pentru prima oară în întregime în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după textul proceselor-verbale

www.dacoromanica.ro

1

OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI

31 MAI (13 IUNIE)

Lenin propune ca în lista de probleme care figurează pe ordinea de zi să se includă și problema ridicată de Partidul socialist polonez (P.P.S.) cu privire la oportunitatea convocării unei conferințe a reprezentanților P.M.S.D.R. și P.P.S., în vederea discutării bazelor și condițiilor luptei comune a acestor două partide.

www.dacoromanica.ro

2

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA CONFERINȚA INTERPARTINICĂ [133]

31 MAI (13 IUNIE)

1

Dorește Consiliul să dau citire propunerii P.P.S. ? (Plehanov: „Da, este de dorit".) „Partidul socialist polonez a considerat dintotdeauna necesară o strînsă apropiere între lagărul socialist polonez și cel rus pentru a duce cu mai mult succes lupta împotriva dușmanului comun – țarismul. Din păcate, o astfel de apropiere nu a putut fi realizată pînă acum, ceea ce a creat o serie de inconveniente în activitatea practică a ambelor părți. Noi salutăm cu bucurie refacerea P.M.S.D.R. ca un tot închegat, avînd instituții centrale răspunzătoare pentru întreaga activitate a sa, întrucît acest lucru ne permite să facem primul pas pe drumul realizării unui scop ce ni l-am propus de mult. Pentru noi este limpede că inexistența în decursul unei perioade îndelungate a unor relații normale între noi și dv. a generat o serie de neînțelegeri și de momente de încordare, care trebuie atenuate și lichidate înainte de a trece la reglementarea definitivă a acordului dorit. De aceea Comitetul nostru Central a hotărît să vă propună convocarea în viitorul apropiat a unei conferințe în străinătate, la care delegații din partea partidului dv. să discute împreună cu trei delegați de-ai noștri bazele și condițiile luptei comune a ambelor partide. Rezultatele acestei conferințe ar putea servi drept bază a unui viitor acord între instanțele respective ale P.M.S.D.R. și ale P.P.S. – În așteptarea unui răspuns cît mai grabnic etc.".

Drept răspuns la această scrisoare, C.C. a cerut P.P.S. să-i comunice date mai amănunțite cu privire la caracterul pe

www.dacoromanica.ro

care urmează să-l aibă conferința proiectată de P.P.S., instituțiile care își vor trimite reprezentanții, precum și data și locul unde urmează să se țină. În afară de aceasta, el a cerut să fie informat asupra felului în care ar privi P.P.S. participarea la conferință a social-democraților polonezi [134].

P.P.S. ne-a răspuns prin următoarea scrisoare :

„Stimați tovarăși ! Scrisoarea dv. ne-a surprins oarecum, întrucît răspunsurile la întrebările pe care le conține sînt cuprinse, credem, în prima noastră scrisoare. Conferința propusă de noi ar avea un caracter preliminar în vederea clarificării bazelor unei apropieri între partidele noastre ; ea ar putea elabora, de pildă, proiectul unui acord permanent.

Cei trei delegați din partea noastră în vederea tratativelor cu dv. au fost numiți de C.C., care este instanța supremă a partidului nostru în intervalul dintre congrese. Credem că reprezentanții dv. la aceste tratative vor fi numiți de instanța corespunzătoare a partidului dv. sau de instituția care are dreptul și împuternicirile respective de a duce asemenea tratative.

Propunem ca conferința să se țină în străinătate. Locul conferinței este o problemă secundară, deși noi am prefera Viena. Comitetul nostru Central a numit delegați pentru a duce tratative cu partidul dv., și nu cu partidul social-democrat din Polonia și Lituania ; de aceea nici vorbă nu poate fi de participarea delegaților Partidului social-democrat din Polonia și Lituania".

Acestea sînt toate documentele legate de adresa P.P.S. către partidul nostru. Personal cred că, întrucît P.P.S. refuză să invite pe delegații social-democrației poloneze la conferința proiectată de el, nu putem accepta propunerea sa. În ceea ce privește propunerea finlandezilor, le putem răspunde că sîntem în principiu de acord cu o conferință preliminară. De aceea cred că rezoluția noastră ar putea fi formulată în felul următor :

„P.M.S.D.R. este în principiu de acord cu o conferință preliminară cu reprezentanții diferitelor partide revoluționare

www.dacoromanica.ro

şi opoziţioniste, în vederea stabilirii unui acord în anumite probleme speciale".

În ceea ce priveşte propunerea tov. Martov de a organiza o conferinţă preliminară numai a grupurilor social-democrate, ea nu este cea mai potrivită, deoarece, în afară de Bund, de social-democraţia poloneză şi de partidul „Proletariat" [135], mai există în regiunile periferice şi alte organizaţii social-democrate, a căror atragere n-ar fi oportună, iar neinvitarea lor la conferinţă le-ar putea ofensa.

2

Tovarăşii Akselrod şi Martov afirmă că la letoni există două fracţiuni [136]. (Martov: „Două curente".) Rezultă deci că la conferinţă trebuie să ajungem la o înţelegere cu fracţiunea care trage spre socialiştii-revoluţionari, spre „Osvobojdenie" şi înclină spre teroare (după spusele tov. Akselrod), cealaltă fiind foarte slabă. Trebuie să aflăm cît se poate de precis cum stau lucrurile. Dacă este vorba numai de două curente, asta nu ne priveşte, noi ne unim cu partidul leton existent. Dar dacă acolo există fracţiuni, s-ar putea să facem o alegere nereuşită şi să ne punem într-o situaţie de loc plăcută. Trebuie să ne edificăm în prealabil atît în ceea ce priveşte forţa pe care o reprezintă aceste fracţiuni cît şi în ceea ce priveşte orientarea lor. Cît despre Caucaz, el trebuie, după părerea mea, să fie atras la conferinţă. Pentru aceasta trebuie să aflăm dacă există acolo organizaţii social-democrate care ar putea merge mînă în mînă cu noi.

3

Mă raliez la propunerea de a invita ambele organizaţii letone. În ceea ce priveşte organizaţia federalistă armeană [137], întrucît, după toate indicaţiile date de tov. Martov, această organizaţie este apropiată de socialiştii-revoluţionari, nici vorbă nu poate fi de invitarea ei la conferinţă. Apoi, nu-mi este clar sensul propunerii tov. Plehanov, care insistă asupra necesităţii de a se da un răspuns imediat finlandezilor.

www.dacoromanica.ro

4

Cerința de a aplica principiul unanimității la rezolvarea problemelor cu caracter principial este, cred, de prisos [138]. Nu-mi închipui că ar putea exista vreun social-democrat care să nu părăsească conferința dacă ea ar adopta o hotărîre monstruoasă.

www.dacoromanica.ro

3

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA REPREZENTAREA P.M.S.D.R. LA CONGRESUL SOCIALIST INTERNAŢIONAL

31 MAI (13 IUNIE)

1

Rog să ni se explice în ce măsură este indicat să se trimită delegaţi şi din partea Consiliului, şi din partea a diverse organizaţii. Dacă există exemple analoge în practica altor ţări la congresele anterioare ? Cred că un asemenea mod de reprezentare prezintă unele inconveniente atît sub raport principial cît şi practic (din punct de vedere financiar, tehnic etc.). Nu ar fi mai bine ca Consiliul să reprezinte partidul in corpore ? Nu cred că am putea fi puşi în minoritate. Doar nu se poate ca partidul nostru să fie lipsit de vot !

2

Din moment ce tov. Plehanov afirmă că nu vom putea obţine ca să fim reprezentaţi la congres printr-o delegaţie unică, iar trimiterea unui număr mare de delegaţi ar fi foarte costisitoare şi oricum nu vom reuşi să ţinem pasul cu bundiştii în această privinţă, va fi mai demn ca partidul să fie reprezentat la congres numai de Consiliu.

3

În afară de aceasta, e puţin probabil că vom reuşi să luăm legătura cu toate organizaţiile pentru a obţine mandatele [139]. Ţinînd seama de acest fapt, propun ca Consiliul, fără a lua legătura cu organizaţiile, să le poată reprezenta, la nevoie, pe fiecare în parte...

www.dacoromanica.ro

4

OBSERVAȚIE CU PRIVIRE LA NECESITATEA EXERCITĂRII UNUI CONTROL ASUPRA ZIARULUI „GNCEAKIȘTILOR“ [140]

31 MAI (13 IUNIE)

Lenin se raliază la propunerea tov. Martov și observă că trebuie să se exercite un control asupra ziarului „gnceakiștilor“, care nu în toate împrejurările s-a dovedit a fi un ziar social-democrat.

www.dacoromanica.ro

5

AMENDAMENT LA REZOLUȚIA LUI MARTOV CU PRIVIRE LA DREPTUL O.C. ȘI C.C. DE A-ȘI RECHEMA REPREZENTANȚII DIN CONSILIUL PARTIDULUI

5 (18) IUNIE

Tov. Martov a menționat că nu face propunerea sa în legătură cu vreun caz concret, ci doar pentru a se evita ivirea unor conflicte pe viitor. De aceea nu mă voi referi nici eu la un caz concret, iar dacă această rezoluție e menită exclusiv să stabilească o anumită regulă pentru viitor, nu am nimic de obiectat împotriva ei. Poate ar fi mai util ca rezoluția să fie scurtată și să se rezume la dreptul O.C. și C.C. de a-și rechema reprezentanții, iar fraza în care se specifică că membrii Consiliului nu sînt răspunzători față de congres să fie scoasă.

www.dacoromanica.ro

6

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA COOPTAREA ÎN COMITETE ŞI LA DREPTUL C.C. DE A INTRODUCE ÎN ACESTEA NOI MEMBRI

5 (18) IUNIE

1

În această rezoluţie [141], indiferent de concluzia ei practică, aş propune să se modifice începutul. Întrucît, neavînd date suficiente, nu putem adopta nici un fel de hotărîri precise în legătură cu conflictul de la Moscova, rezoluţia n-ar trebui să fie legată nici ea de conflictele precedente. Aş propune în general ca, în cazul cînd o parte a organizaţiei face un demers prin care-şi exprimă nemulţumirea faţă de cealaltă parte, acest demers să fie adus la cunoştinţa celeilalte părţi interesate, spre a i se da posibilitatea de a se explica. De pildă : în ceea ce priveşte conflictul de la Moscova, lucrurile nu s-au petrecut aşa cum afirmă tovarăşul Martov. După informaţiile pe care le deţin, trei membri din cinci au vrut să completeze comitetul cu doi noi membri, lucru cu care ceilalţi s-au declarat de acord numai cu condiţia să fie introdus încă un membru din partea lor, ceea ce însemna menţinerea şi chiar consolidarea orientării precumpănitoare. Numai refuzul categoric al majorităţii de a consimţi la această combinaţie a trezit la tovarăşii din Moscova dorinţa de a se sprijini pe statut. Dacă un membru al C.C. s-a pronunţat în favoarea interpretării date statutului de majoritatea comitetului, celălalt reprezentant al C.C. s-a pronunţat împotriva acestei interpretări.

Expun toate acestea numai cu titlul de informare şi pentru a fi consemnate în procesul-verbal. Aşadar, propun să se modifice începutul rezoluţiei propuse de tov. Martov în sensul ca ea să urmărească stabilirea unor anumite reguli numai pentru viitor. În fond însă aş fi de părere ca fiecare fracţie să fie considerată număr întreg.

www.dacoromanica.ro

2

Faptul citat de Martov este cu totul nou pentru mine [142]. Avem indicații cît se poate de precise că minoritatea din Comitetul din Moscova a propus cooptarea unui candidat al său fără a lega, de altfel, această problemă de deosebirile de fracțiune. Referindu-mă la fondul problemei, socot că ar fi mai just și mai în spiritul statutului ca orice fracție să fie considerată număr întreg ; deoarece problema este cu totul lipsită de importanță, voi vota pentru rezoluția tov. Martov.

3

Acest incident [143] ne duce încă o dată la ideea necesității ca, în cazul cînd o parte face o plîngere, să fie anunțată imediat și cealaltă parte, pentru ca ea să fie în măsură să dea cuvenitele explicații. Numai în acest caz vom avea posibilitatea să luăm hotărîri în legătură cu conflictele care se ivesc. După informațiile pe care le deținem, lucrurile s-au petrecut astfel. Comitetul din Nikolaev era alcătuit din reprezentanți ai majorității. Survine o cădere a întregului comitet, după care C.C., sau, poate, un reprezentant al său, numește în Comitetul din Nikolaev trei membri, dintre care doi care nu erau din Nikolaev, iar unul care lucrase acolo și avea o serie întreagă de legături. Se prea poate ca nici acesta să nu se fi aflat în Nikolaev în momentul căderii. Cînd candidații C.C. au sosit la Nikolaev, ei au găsit acolo pe doi membri ai minorității, care și-au exprimat dorința de a lucra, și au căzut de acord să-i accepte. Prin urmare, trei membri au cooptat doi. Așa stau lucrurile. Spre verificare, se pot lua informații de la membrii comitetului, dacă ei n-au căzut încă... (Martov : „Au căzut...")

După informațiile noastre, aceste fapte se prezintă în cu totul altă lumină, și cred că cei doi membri ai majorității au procedat just. Locul de domiciliere a candidaților numiți de C.C. nu poate constitui un motiv de neacceptare a lor. Propun din nou să se adopte o rezoluție ca în cazul unei plîngeri să fie ascultate ambele părți. În ceea ce privește fondul problemei, în principiu nu sînt de acord cu rezoluția tov. Martov. C.C. nu poate fi lipsit de dreptul de a introduce în

www.dacoromanica.ro

comitete candidați ai săi. Firește că se poate face abuz de putere, dar pentru a combate acest rău există controlul – de pildă prin presă, prin activitatea Consiliului etc. Mă raliez la părerea că problema apartenenței la cutare sau cutare fracțiune nu trebuie să se pună la cooptarea de noi membri. Pînă acum nu cunosc nici un caz de introducere cu forța a unor membri de către Comitetul Central. Toate aceste discuții despre introducerea cu forța determină C.C. să fie cît se poate de prudent, și bunul simț îi dictează să nu abuzeze de dreptul său.

4

Vreau să fac cîteva observații. În primul rînd, aș vrea să arăt că afirmația potrivit căreia în Comitetul din Nikolaev au fost trimiși doi candidați din Odesa sau au fost trimiși chiar de Comitetul din Odesa pornește dintr-o neînțelegere. După toate probabilitățile, la Odesa se afla agentul C.C. care a luat măsuri pentru refacerea Comitetului din Nikolaev după cădere. În orice caz, noi știm în mod absolut precis că cele trei persoane au fost numite de Comitetul Central, și nu de altcineva. Spun asta în treacăt pentru a înlătura eventualele neînțelegeri în această privință. În al doilea rînd, declarația făcută de tov. Martov că nici el nu cunoaște vreun caz în care C.C. să-și fi introdus cu forța candidații în comitetele locale este foarte importantă ; ea este cu atît mai importantă, cu cît redacția, prin intermediul agenților ei, este precis informată asupra stării de lucruri din partid. În ceea ce privește pe tînăra care, după spusele tov. Martov, a cerut să fie introdusă în Comitetul din Moscova fără ca acest lucru să fie votat, nu cred că acest exemplu poate avea vreo importanță, întrucît nu ne sînt cunoscute nici amănuntele acestui caz, nici împuternicirile deținute de această tînără. Și, în sfîrșit, ea a fost totuși cooptată în comitet prin punere la vot. În al treilea rînd, consider de asemenea foarte important să subliniez fraza tov. Martov că în condiții normale nu este posibil a limita influența C.C. în ceea ce privește componența comitetelor locale. Aici se arată că s-au adus C.C. acuzații de a fi „fabricat" în mod artificial comitete, dar ase-

www.dacoromanica.ro

menea imputări se aduc adesea şi Organului Central. De vreme însă ce asemenea fapte nu se petrec în realitate, după cum afirmă însuşi tov. Martov, iar întreaga problemă se reduce doar la *posibilitatea* existenţei lor, cred că acest din urmă motiv nu este încă suficient pentru a limita puterea C.C., cu atît mai mult cu cît practic însuşi felul de a pune problema va provoca o anumită iritare. Sînt gata să mă raliez părerii tov. Martov că cei doi membri menţionaţi ai Comitetului din Nikolaev sînt revoluţionari de preţ, dar ei au fost doar cooptaţi în comitet.

În general se poate spune că C.C., tocmai din cauza imputărilor de tot felul ce i s-au făcut în ultima vreme, a procedat cu cea mai mare prudenţă şi nu s-a grăbit să uzeze de dreptul său de a introduce noi membri în organizaţiile locale. Nu am nimic împotrivă ca tactica precauţiei să fie consfinţită formal, pentru un timp, spre a se evita apariţia de zvonuri false în legătură cu Comitetul Central şi spre a se pune capăt celor care circulă.

În ceea ce priveşte problema ridicată de noi în legătură cu informarea celei de-a doua părţi interesate în cazul unei plîngeri, propun următoarea rezoluţie : „Consiliul partidului cere organizaţiilor de partid ca, în toate cazurile cînd o parte a organizaţiei se adresează Consiliului partidului cu o plîngere sau cu o anumită problemă, conţinutul plîngerii sau al problemei respective să fie adus imediat în întregime la cunoştinţa celeilalte părţi a organizaţiei, deoarece pentru a soluţiona controversa Consiliul partidului trebuie să primească neapărat informaţii de la cele două părţi. Acest lucru este valabil şi în cazul cînd o organizaţie face o plîngere împotriva unei alte organizaţii“ [144].

www.dacoromanica.ro

7

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MODUL DE VOTARE ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

5 (18) IUNIE

1

Lenin se raliază la părerea lui Glebov cu privire la faptul că voturile Comitetelor din Riga şi Tver [145] nu sînt valabile şi propune ca aceste organizaţii să fie considerate existente nu din momentul în care au început să publice proclamaţii, ci din momentul confirmării lor de către C.C. În afară de aceasta, el arată că din rezoluţia lui Martov trebuie scoasă referirea la momentul convocării congresului. Numărul de voturi cu care vor fi reprezentate uniunile la congres se stabileşte prin statutele lor. Atîta timp însă cît aceste statute nu au fost confirmate, trebuie menţinută situaţia de la Congresul al II-lea. De pildă, Uniunii din Caucaz [146] trebuie să i se acorde şase voturi.

2

În fond, sînt de aceeaşi părere cu tov. Martov în problema drepturilor celor 9 comitete în ceea ce priveşte votul în legătură cu congresul. După părerea mea, nu e cazul să se acorde Comitetului din Baku un vot separat, întrucît el face parte din Uniunea din Caucaz. Trebuie mai întîi să obţinem informaţii în legătură cu toate cele cinci uniuni şi apoi să adoptăm hotărîrile corespunzătoare.

3

În ceea ce priveşte fondul problemei, nu aş avea nimic împotriva propunerii tov. Martov, dar din punct de vedere formal acest lucru va fi greşit [147]. Congresul nu a confirmat

www.dacoromanica.ro

aceste comitete, deci trebuie să li se aplice regula după care ele îşi dau votul pentru sau împotriva congresului abia după un an. Despre aceasta face însă cu atît mai puţin să vorbim, cu cît acest an aproape s-a scurs. Faţă de Uniunea din Caucaz trebuie însă să fim cît se poate de circumspecţi : i-am aduce o grea ofensă dacă în locul celor şase voturi pe care le-a avut pînă acum i-am acorda numai două. În afară de aceasta, tov. Martov, pare-mi-se, propunînd ca uniunilor să li se acorde drepturi de comitete, a confundat două puncte *(e* şi *f)* ale § 3 al statutului. Aşadar, propun ca discutarea problemei Uniunii din Caucaz să fie amînată şi să se ceară informaţii prin C.C.

4

Mă raliez la părerea tov. Martov relativ la Uniunea din Caucaz [148]. Mai există apoi şi o problemă de ordin juridic : cum trebuie socotite voturile Consiliului la numărătoarea generală a voturilor necesare pentru convocarea congresului. După părerea mea, există două interpretări juste : sau, atunci cînd se stabileşte numărul necesar de organizaţii, să nu se includă în numărul total de voturi ale tuturor organizaţiilor cele cinci voturi ale Consiliului şi să se numere apoi voturile Consiliului, fiecare în parte, sau să se ia, pur şi simplu, jumătate din numărul organizaţiilor existente, fără Consiliu, şi să se considere această jumătate a organizaţiilor drept normă necesară în cazul de faţă. Cred că cel mai just ar fi ca voturile Consiliului să fie numărate fiecare în parte.

www.dacoromanica.ro

8

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA GAZETA „RASSVET“ [149]

5 (18) IUNIE

Din păcate, nu pot spune prea multe în apărarea gazetei „Rassvet“. Trebuie să recunoaştem că experienţa de pînă acum într-adevăr nu e prea reuşită. Bonci-Bruevici, care nu este un publicist experimentat, a contat, poate, pe ajutorul altor publicişti din partid. El n-a primit acest ajutor şi în asemenea condiţii nu este drept să se arunce asupra lui întreaga răspundere pentru nereuşită. Deocamdată n-au trecut decît cinci luni de la apariţia gazetei. S-ar putea ca ea să mai fie pusă pe picioare, mai ales dacă îi vor veni în ajutor şi alţi publicişti. Cîte ceva s-a făcut totuşi : se extind legăturile cu sectanţii atît în America cît şi în Rusia. În afară de aceasta trebuie să avem în vedere faptul că din punct de vedere financiar publicaţia „Rassvet“ nu cade în sarcina partidului, deoarece ea se editează din alte fonduri. Consider prematură suspendarea gazetei „Rassvet“ şi propun să se continue experienţa.

www.dacoromanica.ro

9

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PUBLICĂRII PROCESELOR-VERBALE ALE ȘEDINȚELOR CONSILIULUI PARTIDULUI

5 (18) IUNIE

1

Nu sînt cîtuși de puțin de acord cu tov. Martov. Ar fi de dorit ca regula adoptată în privința proceselor-verbale ale ședinței precedente [150] să fie extinsă asupra tuturor ședințelor Consiliului. E puțin probabil ca condițiile de conspirație să poată împiedica publicarea acestor procese-verbale, iar pentru membrii de partid ar fi extrem de important să știe ce se petrece în forul superior de partid, ce păreri susțin acolo ambele părți.

2

Mă surprinde faptul că tov. Glebov a ridicat problema unei hotărîri adoptate în cadrul ședinței precedente și propune să revenim asupra acestei hotărîri. După părerea mea, o asemenea revenire e inadmisibilă atît din punct de vedere formal cît și din punct de vedere moral.

3

C.C. nu a adoptat pînă în momentul de față nici o hotărîre cu privire la publicarea lor, și eu nu fac decît să susțin *dreptul* C.C. de a adopta o asemenea hotărîre atunci cînd va socoti de cuviință [151].

www.dacoromanica.ro

DECLARAŢIE CU PRIVIRE LA TRANSMITEREA ÎMPUTERNICIRILOR REPREZENTANŢILOR DIN STRĂINĂTATE AI C.C. AL P.M.S.D.R.

Brunnen, den 28 Juli 1904.

Întrucît plec din Geneva, iar tov. Glebov pleacă şi el, pe neaşteptate, consider de la sine înţeles ca toate însărcinările, fără excepţie, ale celor doi reprezentanţi din străinătate ai C.C. să fie preluate de comisia de agenţi ai C.C., adică de tovarăşii Olin, Bonci-Bruevici şi Leadov.

N. Lenin, reprezentant al C.C. din străinătate

Se tipăreşte pentru prima oară, după manuscris

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PREGĂTITOARE

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PENTRU CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE RUSE"

1

PLANUL-CONSPECT AL RAPORTULUI ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R., PREZENTAT LA CONGRESUL LIGII[152]

1. Obiectul raportului: α) *expunerea faptelor*
   β) *aprecierea* rezultatelor.
2. Pregătirea unui congres cu orientare *iskristă* (activitatea membrilor *iskriști* ai C.O. Lupta dusă în cadrul C.O. *împotriva Bundului* și *a grupului „Iujnîi rabocii"*). Înrîurirea exercitată de C.O. asupra comitetelor, propunerile de candidați, trimiterea *din timp* a delegaților.
3. Desființarea *mandatelor imperative*. Minoritatea și majoritatea în cadrul redacției: *declarația cu privire la libertatea de acțiune nu se referea la alegerea unui grup de trei. Alegerea unui al 7-lea* (Ignat).
   Programul congresului și *grupul de trei* (ideea înnoirii redacției era împărtășită de toți, dar concepută în mod diferit)[153].
4. Vorversammlungen* cu caracter neoficial. Problemele discutate: Bundul, ziarul popular, 2 **centre**, statutul partidului (*numai proiectul meu*).
   Confuzioniști à la *Levițki*: **apărarea P.P.S.**; (semnificația politică a planului creării unui ziar popular și a ideii alegerii unui singur centru).
5. Deschiderea congresului. Mandatul meu.
   Alegerea biroului. Planul greșit al lui Martov. Regulamentul congresului (foarte amănunțit). Bundiștii în comisia de validare a mandatelor.

* — Adunări preliminare. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

6. *Incidentul cu C.O.* (începutul) — (ședința a 3-a a congresului)
   α) declarația neașteptată a C.O. Ședința ținută într-un colț al sălii
   β) invitarea lui Reazanov. Semnificația acestui pas. Cvasiiskriștii *Natalia* (*Ivanovna*) (victoria bundiștilor)
   γ) Ignat face dezvăluiri
   δ) Martov ni se alătură.
   ε) Rezoluția împotriva C.O. *Nimeni nu s-a pronunțat personal pentru Reazanov.*
   Concluzia: cvasiiskriști.

6. bis. Explicația cu Iuriev și cu Martîn.
   Ieșirea Nataliei Ivanovna din organizația „Iskrei".

7. Lupta împotriva Bundului (primul punct de pe Tagesordnung*) (ședința a 4-a). Respingerea ideii de federație. De n-ar șovăi rîndurile.

N. B.
Șovăielile lui **Veisman**.
Observația lui N.N. cu privire la lipsa de tact a lui Troțki N.B.

8. Punctul al 2-lea de pe Tagesordnung. Programul. Prelungirea la infinit a dezbaterilor. Bundiștii; Mițov — membru al grupului „Borba" și Konfusionsrath**, *mlaștină* (Sumpf) *de cea mai pură speță*. Necontenitele oscilări ale membrilor *grupului „Iujnîi rabocii"* (zarva lor în legătură cu cele spuse de Plehanov *despre votul universal* și despre caracterul său relativ[154]).
   Se precizează contururile mlaștinei = *grupul „Iujnîi rabocii"* + Sumpf în sensul strict al cuvîntului.
   Rabocedelții: *Martînov*, *Akimov*, *Bruker*.

Prelungirea dezbaterilor asupra programului.
Sic!
Ședința a 20-a — programul agrar!!
!!Ședința a 21-a — am terminat cu programul.
În total au fost (circa) 35 — 36 de ședințe

* — ordinea de zi. — *Nota trad.*
** — confuzionist. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

9. Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor. (Şedinţa a 16-a a congresului!)

De partea noastră: iskriştii cu linie consecventă (24 — 6=) *18*

martoviştii
2 + 1 Troţki + 1 Zagorski + 1 Deutsch + ? + 1 *Biulov*[155]=*6*

+ 2 Anton *26*

Împotriva noastră:

Bundul — 5		Miţov *2* + *1* Bazilenkov +	
„Rabocee		+ *1 Konstantinov*	= 4
Delo" — 3		+ 2 Leviţki + 1	
„Iujnîi		Veisman	= 3
rabocii" — 4		? Caucaz —	6
	12		13

Deutsch a şovăit? + 13 = *25*

Semnificaţia incidentului: *o uneltire împotriva* „Iskrei".

Întreaga mlaştină este împotriva „Iskrei".

10. Caracterizarea generală a **mlaştinii**: Preadulcele *Iisus* şi *borbistul* ca reprezentanţi tipici pentru grupul „Iujnîi rabocii"
vociferările împotriva lui Plehanov (votul universal).
Vezi foaia volantă[156].

11. Punctul al 3-lea de pe Tagesordnung.
Confirmarea „Iskrei". *Lămuririle pe care Martov i le-a dat lui Akimov în privinţa alegerilor prevăzute la punctul 24.* N.B.

12. Punctul al 4-lea de pe Tagesordnung. Rapoartele.

www.dacoromanica.ro

13. Punctul al 5-lea de pe Tagesordnung.
Statutul partidului.
Istoricul întocmirii proiectului de statut (proiectul lui Martov și proiectul meu). Apărarea proiectului meu (și de către Martov) în fața delegaților *încă la Geneva.*
{Lupta în legătură cu N.N. în cadrul *organizației „Iskrei“.*}

14. § 1 din statut (ședințele a *22*-a și a *23*-a ale congresului).
Jaurèsism
1) lărgirea limitelor partidului
2) confuzie (organizații fără partid formate din membri de partid)
3) toți se refereau la Lenin
4) „un partid al maselor în afara maselor“.

15. Bundul se situează de partea lui Martov. „Zvonuri infamante“[157] (de partea mea se situează Bruker și chiar Preadulcele Iisus!!(?)).
(Oarecare confuzie: unii dintr-ai noștri se situează de partea lui Martov).
{Ruben și Leonov sînt împotriva mea. Bruker și Preadulcele Iisus se situează de partea mea etc.}

16. *Coaliția*: Bundul (5) + rabocedelții (3) + grupul „Iujnîi rabocii“ (4) + mlaștina (7) + martoviștii (8). Σ ** = 27.
Contra 24.
Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh!*

N.B.

16 bis: *Listele pentru* C.C. *Ședința celor 16 din organizația „Iskrei“.*

N.N.	9,	4 și	3
	—	+	0
Lista	10(11)	+	1 (2) —

* Vezi volumul de față, pag. 270. — *Nota red.*
** — Suma, totalul. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

17. Cooptarea reciprocă în O.C. şi în C.C. „al cincilea membru" al Consiliului — (*Şedinţa a 27-a a congresului*).

18. Alegerile. Aducerea în faţa congresului a problemei alegerii unui **grup de trei** sau a unui **grup de şase**. Înfrîngerea martoviştilor şi fără voturile redacţiei. Toţi delegaţii cunoşteau dinainte (încă înainte de congres) planul alegerii unui grup de trei.

19. Cuvîntarea lui Martov despre „*starea de asediu din partid*", despre „lupta pentru influenţă asupra C.C."

20. Abţinerea martoviştilor, refuzul lor de a participa la vot şi protestele lor.

21. *Rezoluţiile* nr. 18 şi 19
(prezentate de Starover şi de Plehanov).

22. Aprecierea rezultatelor congresului.
Constituirea formală a partidului a luat sfîrşit. Problemele practice ale muncii interne *sehr schwach**. De ce?

Lupta împotriva **uneltirilor**:
a uneltit Bundul
„ „ „Rabocee Delo"
„ „ „Iujnîi rabocii"
„ „ mlaştina
„ „ *N. N.*

Pentru a putea duce *o muncă rodnică*, trebuie să stîrpim *cu hotărîre* „uneltirile".

Caracterul deplasat al expresiei lui Martov: „stare de asediu".

* — *foarte slab. — Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Martov n-a înțeles momentul politic, situația politică = *greșeala* lui Martov
(zigzagul)

a dizolva C.O. și a-l reînvia în C.C.

Ori s-o îndrepte,
ori să persevereze
α) să demonstreze *din interior*
β) să boicoteze *din afară*

! *Refuzul de a scrie*
• *broșuri*

Prima jumătate a congresului
{incidentul cu C.O.
{egalitatea limbilor}
A doua jumătate a congresului {statutul / centrele}

Scris între 27 septembrie și 14 octombrie (10 și 27 octombrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

2

ÎNSEMNĂRI FĂCUTE ÎN PRIMA ȘEDINȚĂ A CONGRESULUI LIGII [158]

Prima chestiune pusă la vot: 14 pentru Bonci, 16 contra.	17 pentru propunerea lui Trotki (să fie alese 3 persoane) [159].

Președinte a fost ales *K o l ț o v* (17 voturi).

V i c e: Zasulici 17 refuză — *D a n* 16 — { *A k s e l - r o d* 15 / Litvinov 14 } — *Dan* și *Akselrod* L. I. Vice [160].

Kolțov. Elaborarea regulamentului.
Ședința a 3-a — 8 ore.
1 oră pentru raportor și $^1/_2$ de oră cuvîntul de încheiere.
Pentru vorbitori 1) 10 m și 2) 5 m.

În legătură cu modul desfășurării ședinței: 1 pentru și 1 contra.

1) Vot deschis
2) Votarea se face în baza mandatelor de membru.
3) Alegeri prin vot secret.

Biroul alege *î n u n a n i m i t a t e* 2 secretari.
Biroul, *î n u n a n i m i t a t e*, confirmă procesele-verbale.

www.dacoromanica.ro

Vot nominal la cererea a 5 persoane.

Hotărîrile se adoptă cu majoritate simplă. Balotaje. În caz de paritate de voturi, propunerea se consideră respinsă.

Se dă citire scrisorii C.C.[161] (Exclamaţii izolate: „bravo".) Nimeni nu ia cuvîntul.

Verificarea mandatelor.

7 din Rusia	Liza Meşcereakov Dolivo Vasili Ivanovici Kanţel Gurvici Goldenberg

Toate mandatele din străinătate au fost validate.

Controversa cu privire la membrii aflaţi în Rusia[162]. Respins

individual: 15 pentru recunoaşterea dreptului de vot al membrilor aflaţi în Rusia 17 contra

14 pentru recunoaşterea dreptului de vot al membrilor plecaţi în Rusia cu cel mult trei luni în urmă 17 contra[163]

De aici înainte se votează pe bază de mandate.

1. Raportul administraţiei.
2. ,, delegatului.
3. Statutul.
4. Alegerile[164].

www.dacoromanica.ro

Ai noştri [165]:
13 + *Ettinger* + Ida Isaakovna + *Alekseev* + *Golden* + Korenevski (Emmanuilov) = 18.

Martoviştii:

+18
+18
+ 6
42 de voturi

1. Akselrod
Gurevici
Deutsch
Zasulici
5. Martov
6. Troţki
Zagorski
Lesenko
Ostrovski
10. Gurski
11. Starover
Uşakova
Blum
Dan
15. *Şouer*
16. *Şergov*
17. Dementiev
18. Kolţov
Braun
Leiteizen

Palinkovski
Reichesberg
Tar
Tar

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ŞI NARODNICISMUL DEZORIENTAT"

1

CONSPECTUL ARTICOLULUI LUI L. „ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ"[166]

L. în nr. 9 (33) al revistei „*Osvobojdenie*".

α. Liberalismul şi socialismul sînt „identice şi de nedespărţit" || (bernsteinism)

β. (153) „democratism social-economic" (passim*) şi liberalism pur { = „antidemocratic" sau burghez }

ι. (154) Gospodăriile moşiereşti sînt prezentate *ca o anexă* a gospodăriilor ţărăneşti (!)

γ. Două concepţii opuse: 1) (cea marxistă) aceeaşi ca şi în industrie: concentrare, deposedare de pămînt
— nu corespunde datelor experienţei
— nu e dovedită ştiinţificeşte
— este în genere greşită
— ceea ce se recunoaşte tot mai mult
şi în literatura *socialistă* europeană || (bernsteinism) (subliniat de autor)

2) ?? **dar care este a doua?**

ε. Gospodăria ţărănească e *viabilă*, diferitele feluri de cooperaţie etc.

* — în diferite locuri. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

ζ. {**proletarizarea** însă *nu este nicidecum* „un tip de dezvoltare"}

δ. În agricultură nu există „progresul *automat*" care în industrie este într-o anumită măsură posibil datorită *dezvoltării obiective a tehnicii* (sic!!!).

η. Țărănimea franceză: anii de foamete au dispărut după revoluție, progresul etc. (despre muncitorii noștri agricoli *nil**).

Scris între 29 octombrie și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipărește după manuscris

---

* — *nihil — nimic. — Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

2

VARIANTE DE PLAN PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI NARODNICISMUL DEZORIENTAT“

1

1. **A.** Narodnicismul liberal și bernsteinismul. Contopirea lor: nuntă sau abia logodnă?

2. **B.** „Producția populară“, ideea de opoziție între țărănime și capitalism

(chintesența narodnicismului)

care va cădea întîi?

3. **C.** Două programe agrare:

4. α) lichidarea *revoluționară* a rămășițelor iobăgiei, cu *sublinierea* caracterului burghez al noii orînduiri și *pregătirea* luptei de clasă.

5. β) lichidarea *reformistă* a rămășițelor iobăgiei, cu *estomparea* (ignorarea) caracterului burghez al noii orînduiri și *tocirea* (estomparea) luptei de clasă.

Dar socialiștii-revoluționari??

6. Negură. Există oare rămășițe ale iobăgiei?? Și da, și nu. Este oare burgheză noua orînduire? Și da, și nu. Lupta de clasă? Și da, și nu.

7. Lipsă de principii:
Nu dispun de dogme.
Nu pot garanta pentru istorie[167].
De ce este socialismul legat de proletariat?

www.dacoromanica.ro

8. „*Critica*“ *lor* (*a socialiștilor-revoluționari*)[168]:
atitudine plină de solicitudine față de dominația burgheză
amînarea revoluției sociale
pentru o și mai deplină dominație a capitalismului
sprijinirea activă a principalului dușman al socialismului
trăiască proprietatea individuală asupra pămîntului
este oare suficientă revendicarea restituirii pămînturilor răpșite?
ruralism fără propagandă socialistă
stimularea instinctelor burgheze.

9. *Socialiștii-revoluționari și liberal-narodnicii*:
revoluția socială nu este decît un mijloc („noțiune convențională“)
nici critici, nici ortodocși
între părinți și copii nu există o opoziție principială[169]
libertatea politică — un scop în sine
transformarea dependenței feudale în dependență burgheză = socialismul „Iskrei“
la noi, burghezia nici nu se gîndește la libertate politică.

β Democratism social-economic*

10. *Programul*[170]:

1) libertatea de deplasare

2) ieșirea din obște
3) obștea = asociație liberă

4) o politică agrară țărănească-democratică

5) votul universal

6) o reformă fiscală-democratică

* Vezi volumul de față, pag. 458, 463. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

7) democratizarea proprietăţii funciare
8) *statul trebuie să sprijine trecerea pămîntului în mîinile celor ce muncesc*
(α) banca ţărănească
(β) pămînturile statului şi cele ale coroanei
(γ) *crearea de mici gospodării bazate pe muncă*
(δ) *exproprierea „aproape necondiţionată" a pămînturilor răsluite*
(ε) democratizarea regimului juridic al arenzii

Scris între 29 octombrie şi 5 noiembrie (11 şi 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

---

2 [171]

A. Narodnicismul liberal şi bernsteinismul αβγδ
B. Logodirea lor: caracterizarea separată a narodnicismului şi a bernsteinismului.
C. Programul agrar al grupului „Osvobojdenie". 10.
D. Caracterizarea lui în comparaţie cu programul social-democrat. *2 programe agrare* (3). *5*β : + ε + ζ + + η + ι

Dezorient.[172]

E. Socialiştii-revoluţionari? Manilovism. Novobranţev şi lozincile lui narodniciste [2 B]
F. Atitudinea socialiştilor-revoluţionari faţă de 3 momente ale programului. 6.
G. Nu au program. Lipsă de principii. 7.
H. Critica lor. 8.
I. Părinţi şi copii. 9.

Scris între 29 octombrie şi 5 noiembrie (11 şi 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin", vol. VII

Se tipăreşte după manuscris

---

www.dacoromanica.ro

3

Burghezia narodnicizantă
şi narodnicismul dezorientat[173]

1. *Curentul liberal-narodnic din Rusia.*
El îşi are originea în narodnicismul clasic, revoluţionar.
Trăsăturile lui caracteristice.
Declinul lui.

2. *Bernsteinismul* = o nouă fază a liberalismului vest-european up to the date*. („Nimeni nu-i profet în ţara sa".)

3. *Apropierea dintre liberal-narodnicism şi bernsteinism.* *L.* în nr. 9 (33) al revistei „Osvobojdenie" = cristalizarea şi fundamentarea liberalismului din Rusia (idealism, reformism economic, liberalism politic).

Ţăranul
obştea

(α) Liberalismul şi socialismul sînt identice şi de nedespărţit.
(β) Democratism social-economic
= liberalism
{„bunătatea" miniştrilor cînd nu sînt la putere.}
(problema agrară)
(γ) Caracterul neştiinţific al marxismului, recunoscut şi în literatura *socialistă*[174].
(δ) Agricultura şi industria („dezvoltarea automată" şi „obiectivă a tehnicii").

4. *Programul agrar al grupului „Osvobojdenie"*. Redacţia e solidară cu L. — Un program complet. — Trăsăturile lui (obştea: renunţarea la iluzii; problema agrară — crearea de *mici* gospodării. (Comp. David.)

* — contemporan. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

5. *O comparaţie între programul agrar social-democrat şi cel liberal*

(*două* programe)	social-democraţii		liberalii
(α) Lichidarea rămăşiţelor iobăgiei:	*revoluţionară*	şi	*reformistă*
(β) Caracterul burghez al noii orînduiri:	*demascare*	—	*ignorare*
(γ) Lupta de clasă:	schüren *	—	estompare

{ programul lui *L.*: revoluţia franceză şi „progresul“ proletarizarea nu este un fenomen tipic gospodăria ţărănească e *viabilă*. }

6. *Narodnicism dezorientat.*

I. *Novobranţev* — nu e dintre echilibriştii abili. Lozincile narodniciste în concepţia sa

{ „producţia populară“ ideea de opoziţie între ţărănime şi capitalism care va cădea întîi? }

Ce rost au aceste lozinci?

II. Dar socialiştii-revoluţionari? Au o poziţie neprecizată (comp. 5. α, β, γ): şi da, şi nu; în fond însă spun acelaşi lucru ca şi liberalii (*cooperaţie* + *socializare*).

7. *Socialiştii-revoluţionari nu au program. Lipsă de principii.*

{ Nu dispun de dogme. Nu pot garanta pentru istorie. De ce este socialismul legat de proletariat? } $\sum$ = acelaşi program ca la liberal-narodnici (cooperaţie şi socialism olandez), dar voalat.

* — aţiţare. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

8. *Critica programului nostru la socialiștii-revoluționari.* Nu înțeleg lucruri elementare.

(α) { O atitudine plină de solicitudine față de burghezie pentru o și mai deplină dominație a capitalismului
sprijinirea activă a dușmanului socialismului
trăiască proprietatea individuală asupra pămîntului
stimularea instinctelor burgheze }

(β) este oare suficientă revendicarea restituirii pămînturilor răpite?

(γ) amînarea revoluției sociale

(δ) ruralism fără propagandă socialistă.

9. *Părinți și copii. Nu există o opoziție principială între părinți și copii* — o dată au spus și ei un adevăr!

α. revoluția socială nu e decît un mijloc, „o noțiune convențională“

β. nici critici, nici ortodocși

γ. libertatea politică = un scop în sine

δ. la noi, burghezia nici nu se gîndește la libertate politică

ε. transformarea dependenței feudale în dependență burgheză = socialismul „Iskrei“

ξ. democratismul social-economic (al grupului „Osvobojdenie“) și paralelele la socialiștii-revoluționari.

Cele două fracțiuni ale democrației burgheze.

Scris între 29 octombrie și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin“, vol. XV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

SCHIȚA CUPRINSULUI SCRISORII CĂTRE REDACȚIA „ISKREI"*

ÎN LEGĂTURĂ CU ARTICOLUL LUI G. V. PLEHANOV „CE NU TREBUIE FĂCUT?" DIN Nr. 52 AL „ISKREI"

mai multă lumină: discutarea „inconsecvenței" și a „divergențelor neînsemnate"

„înfrîngerile" conducătorilor; alegerea conducătorilor trebuie făcută în mod conștient

mlaștină à la Geneva; un orăcăit de broaște încă nu = „sciziune"

fiecare trebuie să fie „la locul cuvenit". Sentimentala vioară și furiosul contrabas; autoritara baghetă de dirijor

„ospitalitatea" Organului Central.

Scris între 7 și 19 noiembrie (20 noiembrie și 2 decembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XV

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, pag. 94—98. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PENTRU CARTEA „UN PAS ÎNAINTE, DOI PAŞI ÎNAPOI"

1

SCHIŢĂ DE CONSPECT AL PROCESELOR-VERBALE ALE CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.[175]

pag. 32. *Mahov* e de partea Bundului (pe primul loc sau nu?)[176] *pag. 46*: pentru C.O. (incidentul cu C.O.)

pag. 33. *Mahov*: Spinoasă poate fi problema *centralismului* (N.B.).

Incidentul cu C. O. (pag. 40—47)

pentru C. O. — Bundul (pag. 44: Abramson)	— 5	
„Iujnîi rabocii" (pag. 42 şi 43: Egorov şi Popov)	— 4	
„Rabocee Delo" (pag. 45: Martînov)	— 3	— 51
Mahov (pag. 46)	— 2	— 32 (pag. 47)[177]
	14	19

„un incident *regretabil*" (pag. 45: Plehanov)[178]

„o acuzaţie *grea*" (pag. *45*. Martînov)

N. B. { „o mare greşeală" Martov, 44; „*argumente superficiale*" (tot el); „ce va spune lumea" (44—45, tot el); „o propunere care *este în contradicţie* cu raportul comisiei şi cu propunerea anterioară a C.O." } Martov

www.dacoromanica.ro

pag. 73—74. Bruker despre „*organizarea democratică*“ a Bundului [179].

pag. 87: Hofman: „*majoritatea compactă*“ a congresului [180].

Martov, pag. 89.

pag. 91: *Eu mă declar* împotriva „amestecului **în chestiunile mărunte**“*.

pag. 153: *Popov* se pronunţă pentru 1 centru [181].
Akimov pledează *pentru* slăbirea influenţei O.C.

pag. 155. *Popov*: 3 şi 2 în Consiliu [182] — *aceasta este o chestiune secundară.*

pag. 156. *Liber*: voi reduceţi *C.C. la rolul de simplu executant!* (comp. pag. 334, Martov: „o simplă anexă“.)

pag. 157: *Martov* declară că **numai** în două probleme e în divergenţă cu mine: 1) Consiliul 2+2+1; 2) $^4/_5$ sau $^2/_3$ la cooptare [183].

pag. 157: *Akimov* spune că în *Consiliu „va precumpăni O. C.*“

pag. 158. *Troţki*: Statutul „nostru“ exprimă „*neîncrederea organizată*“ a întregului faţă de părţile componente.

pag. 160. *Karski*: Dacă în Consiliu vor fi 2+2+*1*, *C.C. nu va fi redus la rolul de simplu executant.*

pag. 161: *Goldblat*: statutul lui Lenin este ceva *monstruos. C.C.* va avea în faţa lui „*o masă amorfă*“ (N.B.) [184]

(comp. Akselrod în nr. 55).

pag. 162: *Liber*: oare *redacţia „Iskrei*“ nu s-ar retrage din partid dacă acesta ar adopta „*principiul democratic*“ de organizare?

pag. 169. *Egorov* contestă justeţea declaraţiei lui Plehanov că *revendicările democratice nu au o valabilitate absolută* (vociferează).

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 261. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Egalitatea limbilor[185].

172: Martov luptă împotriva *f e t i ş i s m u l u i.*

T r e i votări nominale.

pag. 181: „a păcăli" majoritatea congresului (Egorov).

182: „o asemenea atmosferă" (Popov).

pag. 206. *Mahov* despre programul agrar (rîsete)[186].

§ 1 (pag. 238—253)

pag. 263. *Ț a r e v* se declară pentru un centru.

268: *Akimov* despre precumpănirea Organului Central asupra C. C. ‖ N. B.

272: *Egorov* și *Popov* se declară pentru *limitarea atribuțiilor* C. C. Martov se opune.

278—280. 4 votări (48, 50, 49 și 47 de voturi) Martov + Bundul[187].

2 8 0: votare nominală (materialul referitor la ea s-a pierdut).

2 8 3: Akimov: „*Martov dă motive de speranță*"...[188]

284. *Egorov* despre „*d i s t r u g e r e a*" grupului „Rabocee Delo".

www.dacoromanica.ro

2

CARACTERIZAREA DELEGAŢILOR PE BAZA TEXTULUI PROCESELOR-VERBALE[189]

.gorov: I) Incidentul cu C.O. 1) cere suspendarea şedinţei: 36; 2) cere să i se dea cuvîntul pentru a încheia dezbaterile: 40; 3) acuză pe Pavlovici 42—43. — II) *Rosteşte o cuvîntare împotriva Bundului*: 93. — III) *Semnificaţia recunoaşterii „Iskrei" ca Organ Central*: 138, 140. — IV) *pentru 1 centru*, pentru *un organ popular*, *pentru stabilirea limitelor competenţei C.C.*: 155. — V) închiderea listei vorbitorilor este o încălcare *formală*: 159 (pentru Bund)[190]. — VI) vociferează împotriva lui Plehanov: 169—170. — VII) *pentru egalitatea limbilor*: 172, 174, 181 („a păcăli congresul"[191]). —VIII) *Programul agrar nu este clar* 192 (a fost convins teoreticeşte: 197). *„Este departe de a împărtăşi iluziile redacţiei în ceea ce priveşte mişcarea ţărănească"*: 205. — IX) Poziţie *neclară* în problema § 1: 238 (singura cuvîntare în legătură cu § 1). — X) Poziţie *neclară* în problema creării Consiliului partidului: 267 şi 269 (poziţie de mijloc)[192].— XI) *limitarea atribuţiilor C.C.*: 272. 273. — XII) *„distrugerea" grupului „Rabo-*

www.dacoromanica.ro

cee Delo" și părăsirea sălii[193], *283 — 284*. — XIII) cere să fie pusă la vot problema grupului „Iujnîi rabocii" 312, 313, 314 (este o „*m i n c i u n ă*" că „Iujnîi rabocii" = „Raboceaia Mîsl" *comp. 356* (*împotriva lui Bonci*). — XIV) principiile au fost date uitării (din cauza discuției în jurul persoanelor): *337*. — XV) *sprijinirea opoziției*. *Neclar*, *359*[194].

Popov: I) *Incidentul cu C.O.*: 41. 43. 45. 55 (*ofensa* N.B.). — II) pentru „*Iskra*" (O.C.) — 140. 145. — III) pentru 1 centru *154* (dacă în Consiliu să intre două sau trei persoane din partea redacției, aceasta este o chestiune secundară). O.C. sau C.C. (N.B.), asta n-are nici o importanță (N.B.) *158*[195]. — IV) pentru egalitatea limbilor *t e r**: 174. („O asemenea atmosferă". *182*). — V) § 1 — pentru Martov: 241 („o mare deosebire în modul de a concepe apartenența la organizație". N.B.). — VI) pentru limitarea atribuțiilor C.C. *272*. — VII) pentru grupul „Iujnîi rabocii" — 312. 314. 316 („acum totul este clar"[196]). — VIII) pentru alegerea unui grup de 6: „însărcinări delicate"[197]: *322*. — IX) refuză să candideze în alegerile pentru C.C. *338*.

Mahov: I) Împotriva propunerii ca problema Bundului să fie pusă pe primul loc: *32 — 33* („o problemă spinoasă": democratism sau centralism N.B.). — II) pentru C.O., în incidentul creat în legătură cu acesta: *46*. — III) pentru egalitatea limbilor ter: *172—173*. — IV) programul agrar „*nu are un caracter social-democrat*", *201*, demagogie, *202*; diferențierea de clasă a țărănimii — 202, id. *216*. Împotriva *întregului* program agrar: 211. + Liber. 212 (N.B. 211 și altele: mare

* — *de trei ori*. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

confuzionist[198]). — V) o revoluţie care seamănă a rebeliune, 206 (rîsete). — VI) împotriva sprijinirii mişcării revoluţionare (rîsete) — 226. Contra: 229 (burghezia este şi ea revoluţionară) !! — VII) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov. — VIII) se abţine de la vot în problema Bundului. Ar vota *pentru* § 2: pag. *289—290* (Confuzionist!!)[199]. — IX) pentru „Svoboda"[200]: *3 0 7*. — X) „e jenant" — pentru redacţie 323, id. *3 2 8*[201].

Lvov: I) Împotriva Bundului: *3 3*, *7 8* şi *8 9* (a vorbit bine). — II) pentru egalitatea limbilor ter. *172*. — III) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov — 254. — IV) pentru „Svoboda" — *307* şi *319*.

Ţarev: I) pentru un centru: 263. — II) pentru egalitatea limbilor (de două ori s-a abţinut şi o dată alături de Martînov) — 172. — III) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de *m i n e*. — IV) pentru redacţie *324* (banalităţi N.B.). — V) alegerea unui singur redactor: 335[202].

Belov: I) egalitatea limbilor (o dată alături de noi şi de două ori împotriva noastră). — II) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov. — III) pentru grupul „*Iujnîi rabocii*" *3 0 8*. — IV) pentru alegerea unui grup de 6: *335*.

P a v l o v i c i:

1) Împotriva grupului „Borba". *39*
2) incidentul cu C.O. *41. 4 3 . 45*
3) egalitatea limbilor — *alături* de noi
4) § 1 — 247 — alături de mine (a vorbit bine 247) comp. 255 — ironie
5) pentru precumpănirea O.C. asupra C.C. —*264*
6) pentru alegerea unui grup de trei — *328*.

Sorokin:

1) Împotriva grupului „Borba" — 39
2) în problema egalităţii limbilor — alături de noi (ter)

www.dacoromanica.ro

3) în problema § 1 s-a situat alături de mine (de două ori)
4) împotriva alegerii unui grup de 6—N.B.—328
5) idem despre „intențiile rele ale lui Lenin"[203] — 339
6) — despre cuvintele lui Deutsch pag. *351*.

Leadov:
1) Împotriva Bundului (pe scurt) — 70, 120
2) pentru „Iskra" — 140
3) egalitatea limbilor +++
4) să scoatem pasajul referitor la „copiii nevoiași"[204]—180
5) amendamente *judicioase* la programul agrar — 188 (și *passim*)
6) § 1 + +
7) împotriva grupului „Iujnîi rabocii" (bine)—316
8) ,, alegerii unui grup de 6 — 326.

Gorin:
1) Răspunsul dat lui Martînov — 119 (comp. 121 și 166)[205]
2) pentru „Iskra" — 137 și 141
3) programul agrar, amendamente—191, 196, 212
4) egalitatea limbilor +++
5) § 1 ++
6) împotriva grupului „Iujnîi rabocii" — 317
7) ,, alegerii unui grup de 6 — 325.

Glebov:
1) influența C.C. depinde de activitatea sa...[206]158
2) pentru dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii" — 316
3) împotriva alegerii unui grup de 6 — 328.

Lenski:
1) Împotriva Comitetului din Voronej 50
2) în problema egalității limbilor a fost *împotriva* noastră 172, 173 (2 din 3)

www.dacoromanica.ro

3) în problema § 1 s-a pronunţat de două ori *împotriva* mea.

Stepanov:

1) 77 — împotriva Bundului — *77*
2) egalitatea limbilor: s-a abţinut + de două ori alături de noi
3) în problema § 1 — s-a situat de două ori alături de mine.

Gorski:

1) egalitatea limbilor —, 0, + (+ alături de noi)
2) în problema § 1 + şi + de două ori (alături de mine).

Dedov
Braun
Gherţ

1) egalitatea limbilor + + +
2) § 1 + +

Karski:

1) o remarcă (neînsemnată) *împotriva C.O.* — 55
2) împotriva Bundului 65, 81, 89
N. B.
3) răspunsul dat lui Martînov **şi despre partid** — 126[207]
4) egalitatea limbilor — — —
5) pentru programul agrar 207, 213, 222
6) § 1 cuvîntare 239 (—). — —

Rusov:

1) împotriva bundismului 65 şi 71, 104
2) egalitatea limbilor — — —
3) programul agrar *un amendament judicios* — 225
4) § 1 — cuvîntare 247 — —
5) Consiliu. Alături de mine — 265
6) despre un nou bundism 296, *302*[208]
7) împotriva grupului „*Iujnîi rabocii*“ 314
8) împotriva alegerii unui grup de 6 — 325.

---

www.dacoromanica.ro

Bekov:

1) împotriva Bundului — 81
2) egalitatea limbilor — — —
3) § 1 + +

Lange:

1) împotriva grupului „Borba": 38
2) ,, Bundului: 69
3) [programul] agrar. Nu-i este clară problema pămînturilor răsluite. De ce să nu fie expropriate toate pămînturile? ‖N.B.
   Nu este încîntat de programul agrar—205.
   Propune modificarea unor formulări: 225
4) în problema egalității limbilor ter alături de noi
5) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de mine
6) în problema alegerii Consiliului a fost *împotriva* mea (265) — | N.B.
7) împotriva grupului „Iujnîi rabocii" — 315 — bine — N.B.
8) ,, alegerii unui grup de 6 — 327. — N.B.

Gusev:

1) în problema egalității limbilor — ter alături de noi
2) *cuvîntarea* cu privire la programul agrar *este cît se poate de judicioasă* — 203
3) în problema § 1 a fost *alături* de mine
4) C.C. nu poate fi ferit de influența O.C. — *265*
5) împotriva grupului „Iujnîi rabocii" *312* și 314 (N.B.)
6) *cuvîntarea* împotriva alegerii unui grup de 6 — 326.

Muraviev:

1) împotriva Bundului — pag. *76*
2) pentru „Iskra" — 139 și 141
3) în problema egalității limbilor—ter pentru noi

www.dacoromanica.ro

4) *pentru* programul agrar (detalii) — *216* și 217
5) pentru § 1 (*248*) și de două ori
6) împotriva grupului „Iujnîi rabocii" — *313* și *315*
7) „ alegerii unui grup de 6 — *321* (sensul: 353 N. B.).

www.dacoromanica.ro

3

DELEGAȚII ORGANIZAȚIEI „ISKREI" LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.[209]

1. *Plehanov*
   Deutsch
   Martov
   Lenin
5. *Sorokin*
   Pavlovici
   Osipov
8. Fomin
9. *Dedov*
10. Troțki
    Akselrod
    Zasulici
    Starover
    Glebov
15. *Sablina*
16. *Gherț*

Adunarea celor 16 (din organizația „Iskrei")

9 { 3 + 6 din Rusia
7 { 6 + 1 „ „

www.dacoromanica.ro

1

MLAŞTINA

?

(Strecurarea. ... lui Cernîşev.)[210]

„Iujnîi rabocii“

1. Iuriev... — 1) Incidentul cu C.O.
2) oscilări în problema Bundului. Văicăreli.
3) Vociferări împotriva lui Plehanov (votul universal)
4) incidentul cu egalitatea limbilor
2 Idem
2. *Martîn* în afară de §5 ||5) „distrugerea“ grupului „Rabocee Delo“
6) limitarea centralismului în statut (dizolvarea de organizaţii etc.)

3. Anna Ivanovna
4. Mihail Ivanovici } idem

↘ atacul împotriva lui Martov în conflictul cu Lipov[211].

Miţov: (2 voturi)
1) oscilări în problema Bundului
2) confuzie şi borbism[212] la discutarea programului
3) Vociferări împotriva lui Plehanov (votul universal)
4) egalitatea limbilor.

www.dacoromanica.ro

Leviţki: (2 voturi)	1) Pentru P.P.S. în Vorversammlung* 2) egalitatea limbilor 3) pentru „*Iujnîi rabocii*" (organ popular).
Weisman (1 vot)	1) oscilări în problema Bundului 2) egalitatea limbilor 3) pentru „*Iujnîi rabocii*" organ popular.
Bazilenkov: (1 vot)	1) egalitatea limbilor 2) abţinere la retragerea Bundului (??) 3) confuzionist în problema organizatorică (**pentru „Iujnîi rabocii"**).
Konstantinov[213]: (1 vot) *martovist*	1) egalitatea limbilor 2) pentru „*Iujnîi rabocii*" (organ popular)?

* — adunarea preliminară. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

5

GRUPĂRILE ŞI TIPURILE DE VOTĂRI LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R[214]

Voturi:

					24
					20
					44
					7
					51
Bundul	— 5	8	Martoviştii:	9.	
„Rabocee Delo“	— 3		„Ai noştri“:	24.	
„Iujnîi rabocii“	— 4	10		33.	
mlaştina	— 6			+18.	
	18	18		51.	

www.dacoromanica.ro

iskrişti consecvenți	(24)	α) fermi
iskrişti inconsecvenți	(9)	β) nestatornici
mlaştina	(6)	γ) mlaştina
„Iujnîi rabocii"	(4)	δ) „Iurii"
Bundul + „Rabocee Delo"	(8)	ε) Bundul + „Rabocee Delo"

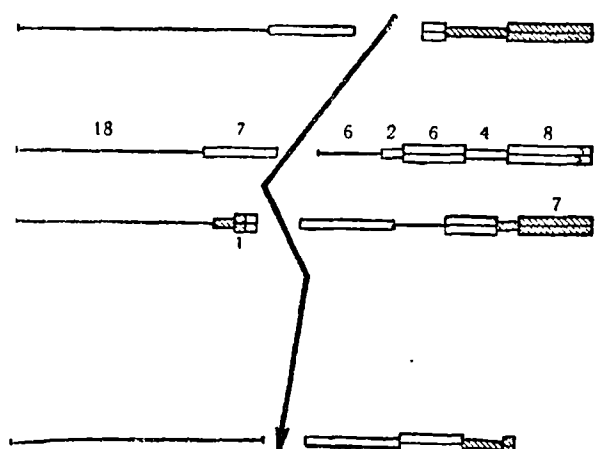

C. O.	32 și 16	(idem pag. 319 dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii")	
egalitatea limbilor	25 și 26		
§ 1	23 și 28	idem[215]	
		pag. 278—280	
		27 și 21	
		26 și 24	
		24 și 23	
		27 și 22	
alegerile	24 și 20		

www.dacoromanica.ro

TIPURILE DE VOTĂRI

A) 1. Programul
2. Retragerea Bundului.
3. [Rezoluția] principială cu privire la Bund.
4—6. Recunoașterea „Iskrei".

B) 1. Incidentul cu C.O.
2. Dizolvarea grupului „*Iujnîi rabocii*".
3. Programul agrar.
4. Programul agrar.
5. Dizolvarea Uniunii.
6. Propunerea ca problema locului Bundului în partid să constituie primul punct de pe ordinea de zi (30 pentru, 10 contra).

((pag. 33, adică *după* adoptarea regulamentului, pag. 28))

C) Egalitatea limbilor
3 votări nominale (16 în total).

D) § 1 (2 votări nominale)

{ De același tip
4 în legătură cu cooptarea
în instituțiile centrale.

E) Alegerile

A)	6 votări
B)	6
C)	16
D)	6
E)	3
Σ*	37

* — total. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

6

SFÎRȘITUL BROȘURII [216]

13. Alegerile în instituțiile centrale. Închiderea congresului.
14. Tabloul general al votărilor care au avut loc la congres.
15. După congres. Cine pe cine „asediază"?
16. Liga. În ajunul unei sciziuni.
17. Tranzacția cu opoziția.
18. Noua „Iskră". Divergențele de ordin organizatoric.
19. Noua „Iskră". Cochetarea cu oportunismul.
20. Două revoluții.

www.dacoromanica.ro

7

ÎNSEMNARE ÎN LEGĂTURĂ CU ADUNAREA NEOFICIALĂ A DELEGAŢILOR MAJORITĂŢII ŢINUTĂ LA 18 AUGUST [217]

Adunarea neoficială a avut loc, după socoteala mea, marţi seara după şedinţa a *2 8*-a a congresului.

Sîmbătă	15 august	—	şedinţele a 22-a şi a 23-a (§1)
duminică	16 august	—	şedinţa a 24-a
luni	17 august		şedinţele a 25-a şi a 26-a ale congresului
marţi	18	,,	27 şi 28
miercuri	19	,,	29 şi 30
joi	20	,,	31 şi 32
vineri	21	,,	33 şi 34
sîmbătă	22	,,	35 şi 36

Scris în a doua jumătate a lunii ianuarie—februarie 1904

Publicat pentru prima oară în 1931, în „Culegeri din Lenin", vol. XI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

FRAGMENT-VARIANTĂ A SCRISORII „DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACŢIA «ISKREI»"*

Din moment ce tov. Plehanov a întreprins o acţiune atît de interesantă şi de instructivă ca informarea publicului asupra discuţiilor purtate de el în particular, sperăm că o va continua. El va relata, desigur, în toate amănuntele, următoarele două convorbiri. Prima, cînd a vorbit despre greva generală a generalilor, despre oamenii de nimic, cînd a citat fraza de efect: „er ist ein Mann, und sie sind alte Weiber"** şi a încredinţat pe cei prezenţi că va scrie neapărat, dar neapărat o broşură pe tema: „Termidor într-un pahar cu apă". A doua, cînd a căutat să demonstreze că împuterniciţii majorităţii au în faţa ei o răspundere morală şi cînd a spus că cei ce consideră imuabilă componenţa instituţiilor de partid se aseamănă cu nişte şobolani care şi-au îngemănat cozile. Reamintim tov. Plehanov că ambele convorbiri au avut loc în restaurantul Landolt, în prezenţa a zeci de persoane, cu două zile înainte de convorbirile reproduse de dînsul[218].

Scris în februarie 1904, nu mai tîrziu de 7 (20) ale lunii

Publicat pentru prima oară în 1929, în „Culegeri din Lenin" vol. X

Se tipăreşte după manuscris

---

* Vezi volumul de faţă, pag. 177—182. — *Nota red.*

** — „el este bărbat, pe cînd ei sînt nişte muieri bătrîne". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

TREI CONSPECTE PENTRU UN REFERAT DESPRE COMUNA DIN PARIS [219]

1

În amintirea Comunei din Paris

Sărbătorirea celei mai mari revoluții muncitorești din secolul al XIX-lea. Schiță istorică.

1. *Franța sub Napoleon al III-lea.*
   Imperialismul. (S. 45)—răfuială pentru VI.48. Napoleon al III-lea.
   — Exproprierea Franței de către o haită de bandiți.
   α. Bonapartismul {muncitorii nu puteau încă / burghezia nu mai era în stare [220]}
   β. Dezvoltarea rapidă a industriei. Orgiile plutocrației. Înflorirea speculației. Corupția.
   γ. — *M i ș c a r e a m u n c i t o r e a s c ă* —
   I. A. A. [221] 1862. Expoziția de la Londra [222] — 1864 înființarea
   {proudhonismul / blanquismul} S. 10
2. *Războiul dinastic.* Salvarea bandei de aventurieri — *ș o v i n i s m u l.*
   Malul stîng al Rinului. A Berlin* (mai cu seamă după 1866)[223]
   19. VII. 70: se declară războiul.
   Declarațiile germanilor (ale lui Wilhelm I): Verteidigungskrieg** (S. 20 din mesajul regal: război împotriva lui Napoleon al III-lea, iar *nu* împotriva poporului francez; același lucru la 11.VIII.70, într-un manifest către francezi, la trecerea graniței).

* — La Berlin. — *Nota trad.*
** — război de apărare. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

3. *Protestele muncitorilor.*

Prima adresă a Consiliului General al Internaţionalei.

— Manifestul francez de la 12.VII.70 (S. 16) (şi rezoluţiile adoptate în provincie la 22.VII.70) (S. 16—17) Manifestul de la 12.VII al membrilor din Paris ai Internaţionalei.
— protestul germanilor (adunarea de la *Chemnitz*) (S. 18) (întrunirea de la Braunschweig, 16.VII.70 (S. 18) — Secţia din Berlin a Internaţionalei.
— adresa *Consiliului General* al Internaţionalei 1) la *23. VII. 70*, împotriva războiului.

4. *Deznodământul războiului.*

Sedan, 2.IX.70. Napoleon al III-lea luat prizonier. Débâcle [224].

Prăbuşirea regimului corupt.

Proclamarea republicii, la 4.IX.70, de către muncitorii parizieni.

Puterea a încăput pe mîinile unor *aventurieri*: *Thiers*, ministrul poliţiei sub Ludovic Filip, generalul *Trochu*. *Jules Favre*, *Jules Ferry*, *Ernest Picard*. (puterea în mîinile deputaţilor parizieni în corpul legislativ)

...„*Guvernul apărării naţionale*“...

Apărarea naţională = înarmarea muncitorilor = revoluţie. Guvernul trădării naţionale. Apărare... *împotriva muncitorilor parizieni.*

5. *Sfaturile Internaţionalei.*

A doua adresă a Consiliului General (9. IX. 70) (S. 25)

Transformarea războiului defensiv într-un război ofensiv.

Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat german a protestat împotriva anexării Alsaciei-

www.dacoromanica.ro

Lorenei[225]. (Arestarea lui Bracke și a altora.)
Să nu se lase provocați la un act de „nebunie desperată".
Să nu se lase dominați de reminiscențele naționale ale anului 1792.
„Să-și *organizeze* cu calm și fermitate *propria lor clasă*", să se folosească de libertatea politică [226].

6. *Asediul Parisului.* Comedia jucată de *Trochu* (niciodată!) și de *Jules Favre* (nici o palmă de pămînt!) [227].
Capitularea Parisului. 28.I.71.

Comedia apărării: Guiod scria lui Susane, în legătură cu unul din protejații lui: să se ducă la Mont Valerien, unde — vorba vine — se trage cu tunul[228].

7. *Adunarea națională de la Bordeaux.*
— O cameră a iuncherilor. *Reacționari.*
— Comedia păcii cu Parisul. *Încercările de a dezarma Parisul* („dezarmarea revoluției" 4. IX. 70) Alianță cu armata germană împotriva Parisului.

Potrivit condițiilor de capitulare (28.I.71) (S.34), Adunarea națională trebuia convocată *în termen de 8 zile* (!)
Agitația desfășurată de Thiers pentru *o adunare reacționară*, legitimiști etc. (din cei 750 de deputați, 450 erau monarhiști).
Complot împotriva Parisului: *măsurile lui Thiers* (S. 35).

Se pretinde că tunurile gărzii naționale aparțin statului! Minciună! S. 36 — 37.

1) demonstrația antirepublicană a Adunării naționale
2) limbajul echivoc al lui Thiers
3) amenințarea la adresa

www.dacoromanica.ro

Parisului (décapiter décapitaliser*)

4) interzicerea ziarelor republicane

5) condamnarea la moarte a lui Blanqui

6) numirea lui *Vinoy* ca guvernator al Parisului, a lui *Valentin* ca prefect de poliție și a lui *Aurelle de Paladines* în calitate de comandant al Gărzii naționale.

8. *Încercarea de a lua tunurile. 18. III.* 71.

(Gărzii naționale) {Vinoy. / Eșec} Comuna

18.III. Fuga guvernului la Versailles.

Manifestul de la 18. III: S. 43.

18.III.71. *Comitetul Central* al Gărzii naționale

26.III.71. Comuna.

(clericalii, bonapartiștii, jandarmii.)

De la începutul lunii aprilie, război între Paris și Versailles.

Milogeală în fața lui Bismarck pentru trimiterea de trupe (prizonieri) (S. 57—58).

Împușcarea lui Lecomte și a lui Clément Thomas, ofițeri bonapartiști, nu este opera Comunei, ci a soldaților revoltați.

9. *Opera Comunei.*

Scăderile ei: — *lipsă de conștiință* (proudhoniștii, blanquiștii)

— **lipsă de organizare** (n-au pus mîna pe bancă, n-au pornit împotriva Versailles-ului)

— *pasiunea pentru frazeologia națională și revoluționară.*

* — a-l decapita și a-i lua titlul de capitală. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

10. *Părţile ei pozitive*:
A) *Reformele politice*
α. separarea bisericii de stat (2.IV.71). Exproprierea averilor bisericeşti. Suprimarea tuturor subvenţiilor acordate de stat pentru biserică. Învăţămîntul public gratuit (S. 46).
β. Desfiinţarea armatei permanente (30.III.71) (S.46)

Guvern al clasei muncitoare

γ. lichidarea birocratismului. *Guvern al muncitorilor* (S.49). Regierungsfähig*.
(1) eligibilitatea şi revocabilitatea tuturor funcţionarilor (S. 46)
1.IV.71
(2) Salarii modeste, nu mai mari de 6 000 frs. (S. 46)

s-au descurcat cu $^1/_4$ din numărul funcţionarilor de pînă atunci: Lissagaray, S.

δ. Drepturi depline pentru străini (30.III.71), un german ministru al Comunei[229] (S.53) *Participarea polonezilor* (Dąbrowski, Wróblewski).

Steagul Comunei este steagul republicii mondiale

ε. Autoadministrarea comunelor.

11. B) *Reforme economice*.

Transformarea Parisului dintr-un oraş al trîntori-

— Interzicerea muncii de noapte a brutarilor (20.IV) (S. 53).
— Interzicerea amenzilor (S. 53)
— Comuna a atras de partea sa masa mic-burghezilor parizieni, *ruinaţi*

* Capabil să guverneze. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

lor și al chefliilor într-un oraș muncitoresc (S.55—56).
- (de arătat mai amănunțit) de Napoleon al III-lea (prelungirea scadenței datoriilor) (S. 51). *Comuna se adresează* țăranilor (S. 51).
- Preluarea fabricilor lăsate în părăsire și trecerea lor în mîinile unor asociații muncitorești 16. IV. (S. 54): *efectuarea unui recensămînt* al fabricilor.

12. *Lupta finală.*
- Eroismul federaților (Alegerile de primari de la 30.IV. erau îndreptate împotriva Adunării naționale. Thiers cedează lui Bismarck: la 10.V. este semnat tratatul de pace la Frankfurt. La 21.V. el este ratificat de Adunarea națională).
- Săptămîna sîngeroasă 21 — 28.V.71. (S. 62). Pușca nu e suficientă; mitraliera.
- Bilanțul: 35 000 —— 20 000 de uciși, 15 000 de deportați etc. (*Tribunalele* au avut de lucru timp de cîțiva ani.)

Corul calomniilor (S. 64—66).

13. *Concluzii și învățăminte.* Răzbunarea burgheziei. *Pînă și „războiul național" a devenit o escrocherie politică* (S. 67).
Au trădat patria (alianța cu germanii: S. 66).
Nestatornicia democrației burgheze.
Dictatura proletariatului.
Bismarck în 1871. Confer* *1904.*

Scris în martie 1904, înainte de 9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară în 1934, în „Culegeri din Lenin", vol. XXVI

Se tipărește după manuscris

* — Compară.—*Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

1. Franța sub Napoleon al III-lea.	Guvernul bonapartist. Dezvoltarea industriei. Mișcarea muncitorească — {Proudhonismul și blanquismul} I.A.A.
2. Război dinastic. (19.VII.70)	Șovinismul A Berlin. Malul stîng al Rinului. —
N.B.	(Declarațiile germanilor: *Verteidigungskrieg*)
3. Protestele muncitorilor (atitudinea clasei muncitoare)	— manifestul francezilor. (Rezoluțiile) — protestul germanilor — *adresa* Consiliului General al Internaționalei — *avertizarea muncitorilor*: organizați-vă, *nu vă lăsați provocați.*
N.B.	
4. Mersul și deznodămîntul războiului.	— Prăbușirea regimului corupt. — Asediul Parisului — *Proclamarea republicii 4.IX.70.* Muncitorii fran-

www.dacoromanica.ro

cezi — opera lor a fost utilizată de burghezi *Guvernul „apărării naționale"*. (Aventurierii din rîndurile lui.)

5. Apărarea Parisului. *Comedia* jucată de Jules Favre (Trochu). — capitularea lui.
6. Încercarea de a dezarma proletariatul. 18.III.71. *Comuna*
7. *Guvernul de la Versailles*. Cameră a iuncherilor, moșierilor (Ruraux, Krautjunker).
   — comedia „păcii" cu Parisul
   — tocmeala cu Bismarck
   — alianță cu armata germană împotriva proletariatului.
8. *Comuna*... Scăderile ei — lipsa de conștiință (proudhonismul și blanquismul)
   — lipsa de organizare (n-au pus mîna pe bancă; n-au pornit împotriva Versaillesului)
   — împletirea elementelor naționaliste.
9. +A) *Libertatea politică*
   — *separarea bisericii de stat*
   — desființarea armatei permanente
   — lichidarea birocratismului
   — drepturi depline pentru străini. Participarea polonezilor
   — autoadministrarea comunelor (*Comuna*).

www.dacoromanica.ro

10. B) *Reforme economice*
- interzicerea muncii de noapte a brutarilor
- interzicerea amenzilor
- prelungirea scadenţei datoriilor
- preluarea fabricilor lăsate în părăsire şi trecerea lor în mîinile muncitorilor
- obligaţii (întreţinere etc.) din *orice fel* de convieţuire cu o femeie
- ajutoare (pensii?) pentru *orice* văduvă.

11. *Lupta finală*:
Eroismul federaţilor.
Săptămîna sîngeroasă.
Bilanţul: *35 000*.
Teroarea.

12. *Concluzii şi învăţăminte*:
Răzbunarea burgheziei.
Chemare la luptă.
Bismarck 1871 şi 1904.

Scris în martie 1904, înainte de 9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară în 1934, în „Culegeri din Lenin", vol. XXVI

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

3

I. 1. Napoleon al III-lea și banda lui.
2. Rușinea Franței.
3. Vina *burgheziei* în uzurparea puterii de către Napoleon al III-lea.

II. 1. Război dinastic cu Germania.
2. Protestul muncitorilor francezi (al parizienilor la 12.VII și Manifestul Internaționalei la 23.VII).
3. Promisiunea solemnă a lui Wilhelm I (11.VIII). Înșelarea lui.
4. Protestul muncitorilor germani (5/IX.70) și arestarea lor.

III. 1. Republica, la 4.IX.70. E o cucerire a muncitorilor parizieni.
2. Acapararea puterii de către o mînă de *escroci* (Favre, Trochu, Thiers—ticket of leave men [230]).
3. „Guvernul apărării naționale" = guvern al trădării naționale. Lupta împotriva *muncitorilor* francezi.

IV. Avertismentul lui Marx (Manifestul Internaționalei, la 9.IX.70)
Scrisorile lui Dupont [231].

V. 1. Complotul stăpînilor de sclavi și al monarhiștilor, care urmăreau dezarmarea Parisului.
2. Bordeaux și mutarea Adunării Naționale la *Versailles*.

www.dacoromanica.ro

3. Trimiterea lui Vinoy, Valentin și de Paladines la Paris.
4. Discursuri monarhiste în Adunarea „nobililor de la țară".

VI. Dezlănțuirea războiului civil de către Thiers: capturarea tunurilor, la 18.III.71 (asasinarea lui Lecomte și a lui Clément Thomas).

VII. 18.III.71 *Comuna.*
1. Republică + autoadministrare.
2. *Măsurile adoptate de Comună.*
3. {{Cele 2 greșeli ale ei}} (N-a pornit împotriva / Versailles-ului / „ pus mîna pe bancă)

VIII. Războiul împotriva Comunei: milogire pentru soldați de la Bismarck; o pace rușinoasă. Săptămîna sîngeroasă: 21—28.V.71.

Uciși—35 000 | 20 000 *după evaluările* ziarelor burgheze.
Condamnați de tribunale — 13 450 (dintre care 157 de femei)[232] (! la *cinci ani* și *jumătate* după 18.III. mai continuau încă procesele!).

Scris în martie 1904, înainte de 9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară la 18 martie 1926, în ziarul „Pravda" nr. 63

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

ADNOTĂRI

INDICI

DATE DIN
VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(A doua jumătate a lunii septembrie 1903 — iulie 1904)

1903

SCRISORI CĂTRE FAMILIE TRIMISE LA KIEV

Într-o scrisoare din 25 decembrie 1903 (7 ianuarie 1904) către V. I. Lenin, M. I. Ulianova scria : „Am primit scrisoarea ta, dar cea la care te referi acolo şi care pare a fi răspunsul la scrisorile mele s-a pierdut, probabil. Comunică-mi, te rog, ce ai scris în ea în legătură cu banii primiţi de la Vodovozova" (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.). Se pare că una dintre aceste scrisori este pomenită de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) către M. A. Ulianova (vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 309).

1903-1904

SCRISORI TRIMISE LUI M. N. LEADOV LA BERLIN

Septembrie 1903 — februarie 1904

În amintirile sale despre V. I. Lenin, M. N. Leadov scrie : „Vladimir Ilici şi Nadejda Konstantinovna îmi scriau des, informîndu-mă despre fiecare acţiune întreprinsă de menşevici, comunicîndu-mi orice ştire nou sosită din Rusia. Din nefericire, toate aceste scrisori, pe care le păstram cu multă grijă, mi-au fost confiscate, cîţiva ani mai tîrziu, la Berlin ; nu ştiu dacă vor putea fi scoase vreodată din arhivele poliţiei berlineze. În scrisorile sale, Ilici făcea nu numai o analiză strălucită a situaţiei politice, ci dădea şi o serie de indicaţii practice în ceea ce priveşte transportarea literaturii ilegale... El îmi cerea să-i răspund cît mai amănunţit şi-mi dădea sfaturi extrem de preţioase. El îmi dădea, de asemenea, numeroase indicaţii preţioase în legătură cu acţiunea pe care am întreprins-o la Berlin împreună cu Karl Liebknecht, cu care mă împrietenisem atunci. Anume, în urma indicaţiilor primite de la V. I. Lenin, l-am convins pe Karl Liebknecht, încă tînăr pe vremea aceea, să facă larg cunoscută în rîndul muncitorilor germani mişcarea noastră muncitorească" („Amintiri despre Lenin". Vol. II, Moscova, [1925], pag. 84—85).

www.dacoromanica.ro

1904

SCRISOARE CĂTRE MEMBRII DIN RUSIA AI C.C. AL P.M.S.D.R. SCRISĂ ÎMPREUNĂ CU F. V. LENGNIK

În această scrisoare se recomanda membrilor C.C. să adopte o hotărîre în problema convocării imediate a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., să coopteze în Comitetul Central pe P. A. Krasikov şi P. N. Lepeşinski şi să aleagă un grup executiv al C.C. Conţinutul acestei scrisori ne este cunoscut dintr-o scrisoare din 16 (29) februarie 1904 a lui L. E. Galperin către V. I. Lenin şi F. V. Lengnik (vezi „Culegeri din Lenin", vol. X, pag. 352—353).

SCRISORI TRIMISE UNOR ACTIVIŞTI AI ORGANIZAŢIILOR LOCALE DE PARTID DIN RUSIA ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

Despre aceste scrisori, „scrise mărunt, pe mici foi de hîrtie", vorbeşte în amintirile sale M. N. Leadov, care în primăvara anului 1904, înainte de a pleca în Rusia, primise însărcinarea de a le duce la destinaţie (vezi M. Leadov. „Din viaţa partidului în anii 1903—1907". Moscova, 1956, pag. 27).

SCRISOARE TRIMISĂ LUI A. A. BOGDANOV LA PARIS

În scrisoarea sa din 12 (25) februarie 1908 către A. M. Gorki, V. I. Lenin, după ce arată că a urmărit lucrările lui A. A. Bogdanov, scrie : „I-am scris imediat (în primăvara sau la începutul verii lui 1904) din Geneva la Paris, arătîndu-i că cele publicate de el mă fac să fiu profund convins de injusteţea concepţiilor lui şi de justeţea concepţiilor lui Plehanov" (vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 444).

TEZE CRITICE CU PRIVIRE LA CONCEPŢIILE FILOZOFICE ALE LUI E. MACH

Despre aceste teze, cuprinse în 11 mici pagini de blocnotes, vorbeşte N. Valentinov : „Acest document conţinea in spe * toate tezele fundamentale ale cărţii «Materialism şi empiriocriticism», scrisă de Lenin în 1908... Pe prima pagină figurau drept titlu, subliniate de două ori, cuvintele : «Idealistische Schrullen» ** ; după ele urma o serie de teze care demonstrau că filozofia lui Mach este o «galimatie» plină de ignoranţă ce neagă existenţa lumii materiale obiective, independente de noi..."

* — în germene. — *Nota trad.*
** — „tertipuri idealiste". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

LISTA PUBLICAŢIILOR ŞI DOCUMENTELOR LA A CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „ISKRA"

Nr. 49 — 1 octombrie 1903
Nr. 50 — 15 octombrie 1903
Nr. 51 — 22 octombrie 1903

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE MEMBRII LIGII DIN STRĂINĂTATE

Scrisoarea deschisă către membrii „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" (scrisă la 7 (20) octombrie 1903) este semnată de următorii partizani ai majorităţii : Ortodox (L. I. Akselrod), Bonci-Bruevici, Perova (V. M. Velicikina), Insarova (P. I. Kuleabko), Insarov (I. H. Lalaianţ), Koneaghin (L. E. Galperin), Lenin, Litvinov, Petrov (V. S. Bobrovski), Plehanov, S. Sarafski (N. E. Bauman), Şarko (N. K. Krupskaia). A fost publicată în 1903, în „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" (Geneva). Vezi şi „Culegeri din Lenin", vol. VII, pag. 72—76.

ULTIMATUMUL ADRESAT DE C.C. AL P.M.S.D.R. OPOZIŢIEI MENŞEVICE

Ultimatumul adresat de C.C. al P.M.S.D.R. opoziţiei menşevice la 12 (25) noiembrie 1903 (Scrisoarea Comitetului Central către Starover (A. N. Potresov) în legătură cu condiţiile unei înţelegeri cu minoritatea). A fost publicat în 1904, în broşura lui L. Martov „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia" (Geneva). Vezi şi „Culegeri din Lenin", vol. VII, pag. 257—259.

www.dacoromanica.ro

MATERIAL PENTRU CLARIFICAREA CRIZEI DIN P.M.S.D.R.

M. Lydin. „Material zur Erläuterung der Parteikrise in der Sozialdem. Arbeiterpartei Russlands". Genf, 1904, S.85 (M. Lidin [M. N. Leadov]. „Material pentru clarificarea crizei din P.M.S.D.R." Geneva, 1904, 85 pag.). Această broşură a apărut în traducere rusă în 1924, sub titlul : M. Leadov. „Raportul bolşevicilor către Congresul socialist internaţional de la Amsterdam (1904)", şi în 1932, sub titlul : „Bolşevismul în arena internaţională. Raportul bolşevicilor către Congresul de la Amsterdam din 1904". În prefaţa la ediţia din 1932, M. N. Leadov scrie că V. I. Lenin „a schiţat planul raportului, care urma să cuprindă patru părţi. El şi-a asumat sarcina de a scrie unul dintre capitole, iar pe celelalte ni le-a repartizat nouă, adică lui Vorovski, Krasikov şi mie. Din păcate, nu-mi mai amintesc acum care dintre capitole a fost scris de Ilici. El a redactat minuţios toate capitolele". Lipsa manuscrisului (broşura a fost scrisă iniţial în limba rusă, iar traducerea în limba germană a fost făcută de M. Leadov) nu ne permite să stabilim care dintre capitole a fost scris de V. I. Lenin.

www.dacoromanica.ro

LISTĂ DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI V. I. LENIN

„ÎN LEGĂTURĂ CU STATISTICA ARESTAȚILOR"

Nota „În legătură cu statistica arestaților" a fost publicată în nr. 51 din 22 octombrie 1903 al ziarului „Iskra".

În Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează o listă cuprinzînd numele, vîrsta, ocupația arestaților, data și motivul arestării lor. Pe această listă, V. I. Lenin a făcut următoarea însemnare : „Din Odesa. Primit la 8/X", iar pe o foaie separată a scris, probabil, pentru sine : „Ar trebui să scriem o notă pe baza acestui material. De prelucrat sub formă de statistică". Mai departe este indicat titlul viitoarei note : „*Statistica arestaților*".

Nota scrisă pe baza acestei liste începe cu cuvintele : „Am primit o listă a deținuților aflați la secția pentru bărbați a închisorii din Odesa..." Așadar, autorul notei trebuie să fi fost unul dintre membrii redacției. Nr. 51 al „Iskrei" a fost redactat de V. I. Lenin și de G. V. Plehanov.

În Arhiva Institutului de marxism-leninism există documente care atestă că V. I. Lenin urmărea cu mult interes statistica arestaților și făcea, în legătură cu această problemă, diferite extrase din materialele care soseau la redacția „Iskrei".

www.dacoromanica.ro

ADNOTĂRI

1 „*Relatarea despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*" a fost scrisă de V. I. Lenin în perioada luptei acerbe duse de bolşevici împotriva activităţii scizioniste, dezorganizatoare, desfăşurată de menşevici în perioada de după Congresul al II-lea al partidului. Acest document a avut un rol însemnat în demascarea tacticii oportuniste a menşevicilor şi în strîngerea rîndurilor partizanilor majorităţii. Pînă la publicarea proceselor-verbale ale congresului (ianuarie 1904), „Relatarea" a fost unicul document de partid care expunea rezultatele Congresului al II-lea şi arăta cauzele sciziunii produse în P.M.S.D.R. Ideile schiţate în „Relatare" au fost dezvoltate ulterior într-o serie de articole, scrisori şi cuvîntări ale lui V. I. Lenin, şi în special în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (vezi volumul de faţă, pag. 187—418). — *1.*

2 V. I. Lenin foloseşte aici datele existente în momentul în care comisia de validare şi-a prezentat raportul, în şedinţa a doua a congresului, la 18 (31) iulie 1903. În acel moment erau prezenţi la congres 42 de delegaţi cu vot deliberativ : 33 de delegaţi cu cîte 1 vot, 8 delegaţi cu cîte 2 voturi („bimani") şi un delegat din partea Comitetului din străinătate al Bundului, care, pînă la sosirea celui de-al doilea reprezentant, a avut şi el două voturi. Începînd de la 22 iulie (4 august), data sosirii acestui al doilea reprezentant, numărul delegaţilor cu vot deliberativ s-a ridicat la 43, dintre care 35 de delegaţi cu cîte un vot şi 8 cu cîte 2 voturi. Delegaţi cu vot consultativ erau 14. Numărul total al participanţilor la congres era de 57, dintre care doi reprezentanţi ai Partidului social-democrat polonez au luat parte numai la cîteva şedinţe. — *5.*

3 „*Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate*" a fost întemeiată în 1894, din iniţiativa grupului „Eliberarea muncii", pe baza recunoaşterii programului grupului de către toţi membrii „Uniunii". Grupul „Eliberarea muncii" a fost însărcinat cu redactarea publicaţiilor „Uniunii", iar în martie 1895 el a cedat acesteia folosinţa tipografiei sale. În vara anului 1895, în timpul şederii lui

www.dacoromanica.ro

V. I. Lenin în străinătate, s-a hotărît ca „Uniunea" să editeze culegerea „Rabotnik", sub redacţia grupului „Eliberarea muncii". „Uniunea" a scos 6 numere din culegerea „Rabotnik", 10 numere din „Listok «Rabotnika»", a editat lucrarea lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor" (1897), lucrarea lui G. V. Plehanov „O nouă campanie împotriva social-democraţiei ruse" (1897) şi altele.

Congresul I al P.M.S.D.R. (martie 1898) a recunoscut „Uniunii" calitatea de reprezentant al partidului în străinătate. Ulterior, în cadrul „Uniunii" au început să precumpănească elementele oportuniste — „economiştii", sau aşa-zişii „tineri". Majoritatea oportunistă de la primul Congres al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", care a avut loc la Zürich în noiembrie 1898, a refuzat să se declare solidară cu „Manifestul" Congresului I al P.M.S.D.R. La primul Congres al „Uniunii", grupul „Eliberarea muncii" a declarat că refuză să redacteze publicaţiile „Uniunii", cu excepţia nr. 5—6 al culegerii „Rabotnik", care era pregătit pentru tipar, şi a broşurilor lui V. I. Lenin „Sarcinile social-democraţilor ruşi" şi „Noua lege pentru reglementarea muncii în fabrici". Din aprilie 1899, „Uniunea" a început să editeze revista „Rabocee Delo", în a cărei redacţie au intrat „economiştii" B. N. Kricevski, V. P. Ivanşin şi P. F. Teplov. „Uniunea" a făcut în repetate rînduri declaraţii de simpatie la adresa lui E. Bernstein, a millerandiştilor etc. Lupta dinăuntrul „Uniunii" a continuat pînă la cel de-al doilea Congres al ei (aprilie 1900, Geneva), precum şi în cadrul acestui congres. Ca urmare a acestei lupte, grupul „Eliberarea muncii" şi adepţii lui s-au retras de la congres şi au creat organizaţia de sine stătătoare „Soţial-demokrat".

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., reprezentanţii „Uniunii" („rabocedelţii") au adoptat o poziţie ultraoportunistă şi au părăsit congresul după ce acesta a recunoscut „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" drept singura organizaţie din străinătate a partidului. Printr-o hotărîre a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" a fost dizolvată (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 57). — *5*.

4 Este vorba de delegatul „Organizaţiei muncitoreşti" din Petersburg, organizaţie care se afla în mîinile „economiştilor" şi îşi zicea „Uniunea de luptă" din Petersburg. Delegatul acestei organizaţii era L. P. Mahnoveţ (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Bruker). — *5*.

5 Grupul *„Iujnîi rabocii"* (în corespondenţa conspirativă — „Iurii") — grup social-democrat format în toamna anului 1900, în sudul Rusiei, în jurul ziarului cu acelaşi nume (primul număr al ziarului a fost editat în ianuarie 1900 de către Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., iar ultimul număr — nr. 12 —

www.dacoromanica.ro

în aprilie 1903). Din grupul „Iujnîi rabocii" şi din redacţia ziarului au făcut parte, în diferite perioade: I. H. Lalaianţ, A. Vilenski, O. A. Kogan, B. S. Teitlin, E. I. şi E. S. Levin, V. N. Rozanov şi alţii.

Spre deosebire de „economişti", grupul „Iujnîi rabocii" considera drept sarcină primordială lupta politică a proletariatului, răsturnarea absolutismului, se pronunţa împotriva terorismului, pentru dezvoltarea mişcării revoluţionare de masă; el a desfăşurat o vastă activitate revoluţionară în sudul Rusiei. În acelaşi timp însă, el supraaprecia rolul burgheziei liberale şi subaprecia rolul mişcării ţărăneşti. În opoziţie cu planul iskrist al creării unui partid marxist centralizat, prin unirea social-democraţilor revoluţionari în jurul „Iskrei", grupul „Iujnîi rabocii" preconiza un plan de refacere a P.M.S.D.R. prin crearea unor uniuni social-democrate regionale. O încercare practică în vederea realizării acestui plan a fost convocarea, în decembrie 1901, a unei conferinţe a comitetelor şi organizaţiilor P.M.S.D.R. din sudul Rusiei, la care a fost constituită „Uniunea comitetelor şi organizaţiilor din sud ale P.M.S.D.R.", având ca organ ziarul „Iujnîi Rabocii". Această încercare s-a dovedit însă a fi neviabilă (ca şi întregul plan de organizare preconizat de grupul „Iujnîi rabocii"), astfel încît, după căderile în masă din primăvara anului 1902, „Uniunea" s-a destrămat. În august 1902, membrii rămaşi în libertate ai grupului „Iujnîi rabocii" au intrat în tratative cu redacţia „Iskrei" în vederea desfăşurării unei activităţi comune pe linia refacerii unităţii social-democraţiei ruse. Declaraţia de solidarizare a grupului „Iujnîi rabocii" cu „Iskra" (publicată în „Iskra" nr. 27 din 1 noiembrie 1902 şi în „Iujnîi Rabocii" nr. 10 din decembrie 1902) a avut o mare însemnătate pentru consolidarea forţelor social-democrate din Rusia. În noiembrie 1902, grupul „Iujnîi rabocii" a participat, alături de organizaţia din Rusia a „Iskrei", de Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. şi de Uniunea din nord a P.M.S.D.R., la crearea Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului, iar apoi şi la activitatea depusă de acest comitet. Dar nici în această perioadă membrii grupului „Iujnîi rabocii" nu se situau pe poziţii consecvent revoluţionare; în activitatea lor se manifestau tendinţe separatiste (ei propuneau, de pildă, un plan potrivit căruia, paralel cu „Iskra", urma să fie editat încă un ziar pe întreaga Rusie). V. I. Lenin considera că grupul „Iujnîi rabocii" face parte din acele organizaţii „care, recunoscînd în vorbe «Iskra», ca organ conducător, urmăreau în fapt planuri proprii şi se caracterizau prin nestatornicie în problemele de principiu" (vezi volumul de faţă, pag. 195—196). La Congresul al II-lea al partidului, delegaţii din partea grupului „Iujnîi rabocii" s-au situat pe poziţii „de centru" („oportunişti de mijloc", cum numea Lenin pe reprezentanţii „centrului").

www.dacoromanica.ro

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a hotărît să dizolve grupul „Iujnîi rabocii", precum şi toate celelalte grupuri şi organizaţii social-democrate separate. — *5*.

6 *Comitetul de organizare* pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost creat la Consfătuirea de la Pskov din 2—3 (15—16) noiembrie 1902, după ce devenise evident că, din cauza arestării a doi dintre membrii lui, vechiul C.O., care fusese desemnat încă în martie 1902 la Conferinţa de la Belostok, nu şi-a putut începe activitatea. Iniţiativa creării noului C.O. aparţinea în întregime iskriştilor. Consfătuirea de la Pskov a hotărît să desemneze un C.O. format din: V. P. Krasnuha, din partea Comitetului de partid din Petersburg, I. I. Radcenko, din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei", şi E. I. Levin, din partea grupului „Iujnîi rabocii". Au fost, de asemenea, cooptaţi în C.O.: P. A. Krasikov, F. V. Lengnik, A. M. Stopani, P. N. Lepeşinski şi G. M. Krjijanovski. La consfătuire a fost adoptat textul „Înştiinţării" cu privire la formarea Comitetului de organizare (editată în Rusia în decembrie 1902 sub formă de foaie volantă şi publicată în „Iskra" nr. 32 din 15 ianuarie 1903, cu o postfaţă de V. I. Lenin — vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 88—92).

Trei dintre membrii C.O. — iskriştii I. I. Radcenko, V. P. Krasnuha şi P. N. Lepeşinski — au fost arestaţi a doua zi după Consfătuirea de la Pskov. Această împrejurare a avut urmări grele asupra activităţii ulterioare a C.O., deoarece influenţa iskriştilor în C.O., a cărui componenţă nu era omogenă, a fost, într-o oarecare măsură, slăbită.

După publicarea „Înştiinţării", C.O. a fost recunoscut în toate funcţiile sale de către comitetele din Petersburg, Moscova, Kiev, Harkov, Ekaterinoslav, regiunea Donului, Tiflis, Baku, Tula, Saratov, Breansk, Uniunea din nord, Uniunea din Siberia şi Uniunea muncitorilor din industria siderurgică şi minieră. Comitetele din Odesa şi Nikolaev, recunoscînd Comitetul de organizare, considerau totodată că nu este de dorit ca el să-şi asume anumite funcţii ce revin Comitetului Central. Pe o poziţie de ostilitate faţă de C.O. s-a situat numai Comitetul din Voronej, care a scos o foaie volantă îndreptată împotriva „Iskrei" şi a Comitetului de organizare.

În primele zile ale lunii februarie 1903 a avut loc la Orel a doua consfătuire a C.O., la care au fost cooptaţi în C.O.: R. S. Galberştadt şi E. M. Aleksandrova (din partea organizaţiei din Rusia a „Iskrei"), V. N. Rozanov, reprezentant al grupului „Iujnîi rabocii", K. Portnoi, reprezentant al Bundului. Ca membri supleanţi în C.O. au fost confirmaţi iskriştii B. I. Goldman, A. P. Dolivo-Dobrovolski, R. S. Zemleacika şi bundistul I. L. Eisenştadt. La această consfătuire au fost elaborate şi adoptate proiectul de regulament al congresului şi lista organizaţiilor care au dreptul să participe la congres. Proiectul de regulament a fost trimis organizaţiilor social-democrate din di-

www.dacoromanica.ro

ferite localităţi, iar după aceasta membrii C.O. au vizitat comitetele locale. Făcînd bilanţul discutării proiectului de regulament de către organizaţiile locale, biroul C.O. a constatat că, din cele 16 organizaţii incluse de Comitetul de organizare pe lista participanţilor cu drepturi depline la congres, nu mai puţin de două treimi au votat pentru adoptarea fiecărui punct al proiectului de regulament. În felul acesta, regulamentul congresului a fost adoptat şi aprobat de către organizaţiile locale. Pe baza acestui regulament, Comitetul de organizare şi-a desfăşurat în continuare activitatea de pregătire a Congresului al II-lea al partidului.

Activitatea încununată de succes a Comitetului de organizare, încheiată cu convocarea congresului, a fost posibilă numai datorită vastei munci pe care au depus-o în vederea unirii social-democraţilor revoluţionari ruşi redacţia şi organizaţia „Iskrei", în frunte cu V. I. Lenin, care a condus activitatea iskriştilor din Rusia. În cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", Lenin scria: „Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru convocarea congresului, o comisie anume compusă din reprezentanţi ai diferitelor nuanţe, inclusiv cea bundistă, în timp ce munca efectivă de *creare* a unităţii organizatorice a partidului a fost în întregime îndeplinită de organizaţia «Iskrei»" (vezi volumul de faţă, pag. 265). — 6.

7 *„Iskra"* („Scînteia") — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înfiinţat de Lenin în 1900 şi a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului marxist revoluţionar al clasei muncitoare din Rusia.

Întrucît, din cauza prigoanei poliţieneşti, în Rusia nu era posibilă scoaterea unui ziar revoluţionar, Lenin, încă de pe cînd se afla deportat în Siberia, a elaborat în toate amănuntele planul editării unui asemenea ziar în străinătate. La expirarea termenului de deportare (ianuarie 1900), Lenin a trecut fără întîrziere la înfăptuirea acestui plan. În februarie 1900, la Petersburg, el a dus cu V. I. Zasulici, care venise clandestin din străinătate, tratative cu privire la participarea grupului „Eliberarea muncii" la editarea ziarului. La sfîrşitul lunii martie — începutul lunii aprilie 1900 a avut loc aşa-zisa „Consfătuire de la Pskov" a lui V. I. Lenin, L. Martov (I. O. Ţederbaum), A. N. Potresov, S. I. Radcenko cu „marxiştii legali" P. B. Struve şi M. I. Tugan-Baranovski, la care a fost discutat proiectul de declaraţie al redacţiei, întocmit de Lenin, cu privire la programul şi sarcinile unui ziar pe întreaga Rusie („Iskra") şi ale unei reviste politice-ştiinţifice („Zarea"). Lenin a vizitat o serie de oraşe din Rusia (Moscova, Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni-Novgorod, Ufa, Samara, Sîzran), unde a stabilit legături cu grupuri social-democrate şi cu diferiţi social-democraţi, care s-au angajat să sprijine viitoarea „Iskră". În august 1900, după sosirea lui Lenin în Elveţia, a avut loc o consfătuire în cadrul căreia Lenin şi Potresov au discutat cu membrii grupului „Eli-

www.dacoromanica.ro

berarea muncii" programul şi sarcinile ziarului şi ale revistei, lista eventualilor colaboratori, precum şi componenţa şi sediul redacţiei. La un moment dat, aceste tratative erau cît pe-aci să se termine printr-o ruptură (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 326—344), dar în cele din urmă s-a ajuns la un acord în toate problemele litigioase.

Primul număr al „Iskrei" leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902 — la Londra, iar din primăvara anului 1903 — la Geneva. La organizarea editării ziarului au dat un ajutor preţios social-democraţii germani Clara Zetkin, A. Braun şi alţii, revoluţionarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, şi H. Quelch, unul dintre conducătorii Federaţiei social-democrate din Anglia.

Din redacţia „Iskrei" făceau parte: V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov şi V. I. Zasulici. Secretar de redacţie a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai tîrziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaia, care purta şi întreaga corespondenţă a „Iskrei" cu organizaţiile social-democrate din Rusia. Lenin a fost în fapt redactorul-şef şi conducătorul „Iskrei". În coloanele „Iskrei", el a publicat articole în legătură cu toate problemele fundamentale ale construcţiei de partid şi ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia, precum şi în legătură cu cele mai importante evenimente din viaţa internaţională.

„Iskra" a devenit un centru în jurul căruia se grupau forţele partidului, un centru de adunare şi educare a cadrelor partidului. Într-o serie de oraşe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara şi altele) au fost create grupuri şi comitete P.M.S.D.R. de orientare leninist-iskristă, iar în ianuarie 1902, la Consfătuirea de la Samara a iskriştilor, a fost creată organizaţia din Rusia a „Iskrei". Organizaţiile iskriste se creau şi activau sub conducerea directă a discipolilor şi a tovarăşilor de luptă ai lui V. I. Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babuşkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeşinski, I. I. Radcenko ş.a.

Din iniţiativa lui Lenin şi cu participarea lui directă, redacţia „Iskrei" a elaborat un proiect de program al partidului. (publicat în „Iskra" nr. 21) şi a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În momentul convocării congresului, majoritatea organizaţiilor social-democrate locale din Rusia se alăturaseră „Iskrei", aprobînd tactica, programul şi planul ei organizatoric, şi recunoscînd-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărîre specială, congresul a subliniat rolul excepţional al „Iskrei" în lupta pentru crearea partidului şi a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R. Congresul al II-lea a stabilit că redacţia va fi formată din Lenin, Plehanov şi Martov. Martov, care ceruse insistent menţinerea integrală a vechiului grup de şase redactori, a refuzat să facă parte din redacţie, în pofida hotărîrii congresului partidului; numerele

www.dacoromanica.ro

46—51 ale „Iskrei" au apărut sub îngrijirea lui Lenin şi a lui Plehanov. Ulterior Plehanov a trecut pe poziţiile menşevismului şi a cerut să fie incluşi în redacţia „Iskrei" toţi vechii ei redactori menşevici care fuseseră respinşi de congres. Neputînd accepta o asemenea pretenţie, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903, Lenin s-a retras din redacţia „Iskrei"; el a fost cooptat în C.C., în cadrul căruia a dus lupta împotriva oportuniştilor menşevici. Nr. 52 al „Iskrei" a apărut sub îngrijirea exclusivă a lui Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, procedînd cu de la sine putere, încălcînd voinţa congresului, Plehanov a cooptat în redacţia „Iskrei" pe foştii ei redactori menşevici. Începînd cu nr. 52, menşevicii au transformat „Iskra" într-un organ al lor. — *7*.

8 Grupul *„Borba"* a fost creat la Paris în vara anului 1900, fiind format din D. B. Reazanov, I. M. Steklov şi E. L. Gurevici. Denumirea „Borba" a fost adoptată de acest grup în mai 1901. Încercînd să împace curentul revoluţionar din social-democraţia rusă cu cel oportunist, grupul „Borba" şi-a asumat iniţiativa de a convoca la Geneva (în iunie 1901) o conferinţă a reprezentanţilor organizaţiilor social-democrate din străinătate — redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea", organizaţia „Soţial-demokrat", Comitetul din străinătate al Bundului şi „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" — şi a participat la lucrările Congresului „de unificare" al organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc la Zürich (în zilele de 21 şi 22 septembrie (4 şi 5 octombrie) 1901). În noiembrie 1901, grupul a publicat un document programatic intitulat „Înştiinţare cu privire la publicaţiile grupului social-democrat «Borba»". În publicaţiile sale („Materiale în vederea elaborării programului partidului", fasciculele I—III, „Foaia volantă a grupului «Borba»" şi altele), grupul „Borba" denatura teoria revoluţionară a marxismului, interpretînd-o într-un spirit doctrinar-scolastic, şi manifesta o atitudine ostilă faţă de principiile organizatorice leniniste de construire a partidului. Din cauza abaterilor sale de la concepţiile şi tactica social-democrată, din cauza acţiunilor lui dezorganizatoare şi a lipsei de legătură cu organizaţiile social-democrate din Rusia, grupul „Borba" n-a fost admis la Congresul al II-lea. Printr-o hotărîre a acestui congres, el a fost declarat dizolvat. — *8*.

9 *„Transfugul"* — I. V. Cernîşev, care a fost mai întîi „economist", apoi a trecut în organizaţia din străinătate a „Iskrei", pentru ca după aceea să se reîntoarcă la „economişti". — *8*.

10 *„Rabocee Delo"* — revistă a economiştilor, organ neperiodic al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate". A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanşin, iar mai tîrziu şi a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre

www.dacoromanica.ro

care 3 duble. Redacţia revistei „Rabocee Delo" era centrul din străinătate al „economiştilor" („rabocedelţilor"). „Rabocee Delo" sprijinea lozinca bernsteiniană a „libertăţii criticii" marxismului, se situa pe poziţii oportuniste în problema tacticii şi în aceea a sarcinilor organizatorice ale social-democraţiei ruse, nega posibilităţile revoluţionare ale ţărănimii etc. „Rabocedelţii" propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuia să fie subordonată celei economice, se ploconeau în faţa spontaneităţii mişcării muncitoreşti şi negau rolul conducător al partidului. Unul dintre redactorii de la „Rabocee Delo" (V. P. Ivanşin) participa la redactarea revistei „Raboceaia Mîsl" — organ al „economiştilor" făţişi, pe care revista „Rabocee Delo" îi sprijinea. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., „rabocedelţii" au reprezentat aripa de extremă dreaptă, oportunistă, a partidului. — *8*.

11 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia") a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire al grupurilor social-democrate evreieşti, care a avut loc la Vilno ; el grupa în special elementele semiproletare ale meseriaşilor evrei din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. „ca organizaţie autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc" („Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naţionalismului şi al separatismului în rîndurile mişcării muncitoreşti din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului s-a pronunţat pentru modificarea relaţiilor organizatorice stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-o rezoluţie a sa, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizaţii naţionale şi că Bundul trebuie să fie o parte federativă a P.M.S.D.R.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce congresul a respins cererea Bundului de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărîri a Congresului al IV-lea (de unificare) al partidului, Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiştii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului (pe „economişti", menşevici, lichidatori), au luptat împotriva bolşevicilor şi a bolşevismului. Revendicării programatice a bolşevicilor cu privire la dreptul naţiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naţionale. În perioada reacţiunii stolîpiniste, Bundul s-a situat pe poziţii lichidatoriste şi a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul primului război mondial din 1914—1918, bundiştii s-au situat pe poziţii social-şoviniste. În 1917, Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu, contrarevoluţionar, a luptat de partea duşmanilor Marii Revoluţii Socialiste din

www.dacoromanica.ro

Octombrie. În anii intervenţiei militare străine şi ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forţele contrarevoluţiei. În acelaşi timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat ; o parte dintre membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia pe bază de cereri de primire individuale. — *11.*

12 Este vorba de intervenţia lui Akimov (V. P. Mahnoveţ) în cea de-a 23-a şedinţă a Congresului al II-lea al partidului. — *14.*

13 Grupul *„Eliberarea muncii"* — primul grup marxist rus, întemeiat de G. V. Plehanov în 1883, la Geneva. În afară de Plehanov, din acest grup au făcut parte P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, V. I. Zasulici, V. N. Ignatov.

Grupul „Eliberarea muncii" a desfăşurat o vastă muncă de propagare a marxismului în Rusia, traducînd în limba rusă, editînd în străinătate şi difuzînd în Rusia diferite lucrări ale lui K. Marx şi F. Engels : „Manifestul Partidului Comunist", „Muncă salariată şi capital", „Dezvoltarea socialismului de la utopie la ştiinţă" etc. şi popularizînd în publicaţiile sale marxismul. Grupul „Eliberarea muncii" a dat o lovitură serioasă narodnicismului, care reprezenta principala piedică ideologică în calea răspîndirii marxismului şi a dezvoltării mişcării social-democrate în Rusia. În lucrările „Socialismul şi lupta politică" (1883), „Divergenţele noastre" (1885) ş.a., G. V. Plehanov a supus unei critici marxiste concepţiile reacţionare ale narodnicilor (teoria cu privire la calea necapitalistă de dezvoltare a Rusiei, negarea rolului de avangardă al proletariatului în mişcarea revoluţionară, concepţia idealistă-subiectivă a narodnicilor asupra rolului personalităţii în istorie etc.). Cele două proiecte de program ale social-democraţilor ruşi (din 1883 şi 1885) scrise de G. V. Plehanov şi publicate de grupul „Eliberarea muncii" au constituit un pas important în direcţia pregătirii şi creării unui partid social-democrat în Rusia. Un rol deosebit de important în răspîndirea concepţiilor marxiste, în fundamentarea şi apărarea materialismului dialectic şi a materialismului istoric a avut cartea lui Plehanov (N. Beltov) „Contribuţii la dezvoltarea concepţiei moniste asupra istoriei", care „a educat o întreagă generaţie de marxişti ruşi" (V. I. Lenin. Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 266). Acest grup a editat şi a difuzat în Rusia 4 numere din culegerea „Soţial-Demokrat", precum şi o serie de broşuri de popularizare pentru muncitori.

F. Engels a salutat apariţia grupului „Eliberarea muncii", „care a adoptat cu sinceritate şi fără rezervă marile teorii economice şi istorice ale lui Marx" (K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. XXVII, ed. rusă, 1935, pag. 461). G. V. Plehanov şi V. I. Zasulici au întreţinut relaţii de prietenie cu F. Engels şi ani de-a rîndul au fost în corespondenţă cu el. Grupul „Eliberarea muncii" a stabilit legături cu mişcarea muncitorească internaţională şi,

www.dacoromanica.ro

începînd cu primul Congres al Internaţionalei a II-a, care a avut loc în 1889 (la Paris), în tot cursul existenţei sale a reprezentat social-democraţia din Rusia la toate congresele Internaţionalei.

Deşi n-a avut legături cu mişcarea muncitorească practică din Rusia, grupul „Eliberarea muncii" a jucat un rol important în formarea conştiinţei revoluţionare a clasei muncitoare din Rusia. V. I. Lenin a arătat că grupul „Eliberarea muncii" „a fondat doar teoreticeşte social-democraţia şi a făcut primul pas în întîmpinarea mişcării muncitoreşti" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 275). Membrii grupului au avut şi greşeli serioase : ei supraapreciau rolul burgheziei liberale, subapreciau rolul revoluţionar al ţărănimii ca rezervă a revoluţiei proletare. Aceste greşeli au constituit germenele viitoarelor concepţii menşevice ale lui Plehanov şi ale altor membri ai acestui grup.

Din iniţiativa grupului „Eliberarea muncii" a fost creată, în 1894, „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate". În 1900, membrii grupului „Eliberarea muncii" şi aderenţii lor s-au retras din „Uniune" şi au întemeiat organizaţia revoluţionară „Soţial-demokrat". Membrii acestui grup, G. V. Plehanov, P. B. Akselrod şi V. I. Zasulici, au făcut parte din redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în august 1903, grupul „Eliberarea muncii" a declarat că-şi încetează existenţa. — *14.*

14 În timpul congresului, membrii organizaţiei „Iskrei" au dezbătut următoarele liste principale de candidaţi pentru C.C. : 1) Lista „de compromis" a majorităţii : V. N. Rozanov (reprezentant al grupului „Iujnîi rabocii", „agreat de minoritate"), L. D. Troţki („membru combativ al minorităţii"), V. A. Noskov (care a participat la „bătălia de la congres abia la sfîrşitul ei"), F. V. Lengnik şi G. M. Krjijanovski, care nu participau la congres ; 2) Lista minorităţii : Rozanov, Troţki, V. N. Krohmal, Noskov, Krjijanovski ; 3) Lista „combativă" a majorităţii : Noskov, Krjijanovski, Rozanov ; 4) Lista „combativă" a minorităţii : Noskov, Rozanov, Troţki. Cînd s-a procedat la alegerea Comitetului Central, Rozanov a declarat că refuză să candideze pe lista „combativă" a majorităţii şi a fost înlocuit cu Lengnik. Au fost aleşi în Comitetul Central : Noskov, Krjijanovski şi Lengnik, toţi partizani ai majorităţii ; din motive de conspiraţie a fost adus la cunoştinţa congresului numai numele lui Noskov ; Krjijanovski şi Lengnik, care se aflau pe atunci în Rusia, au fost aleşi în lipsă membri ai Comitetului Central. — *15.*

15 *„Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"* a fost întemeiată în octombrie 1901, din iniţiativa lui V. I. Lenin. Din ea făceau parte secţia din străinătate a organizaţiei „Iskrei", precum şi organizaţia revoluţionară „Soţial-demokrat" (care cuprindea şi grupul „Eliberarea muncii"). Liga îşi propunea să răspîndească ideile social-democraţiei revoluţionare şi să contribuie la crearea unei organizaţii social-democrate combative. Potrivit

www.dacoromanica.ro

statutului ei, Liga era secția din străinătate a organizației „Iskrei". Ea recruta printre social-democrații ruși din străinătate partizani ai „Iskrei", acorda sprijin material ziarului, organiza transportarea lui în Rusia și edita literatură marxistă de popularizare. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a recunoscut Ligii calitatea de unică organizație de partid din străinătate cu drepturi statutare de comitet și a obligat-o să activeze sub conducerea și controlul C.C. al P.M.S.D.R.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în cadrul Ligii din străinătate și-au consolidat pozițiile menșevicii și au început să ducă lupta împotriva lui Lenin, a bolșevicilor. La Congresul al II-lea al Ligii din străinătate, care a avut loc în octombrie 1903, menșevicii au obținut să fie votat un nou statut al Ligii, îndreptat împotriva statutului partidului, care a fost adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Din acel moment, Liga a devenit un bastion al menșevismului ; a dăinuit pînă în 1905. — *16.*

16 Lenin numește *Comentariu la Tagesordnung* observațiile sale pe marginea proiectului de ordine de zi și de regulament al Congresului al II-lea al partidului, intitulate de el „Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R." (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 386—393). — *17.*

17 *„Zarea"* — revistă științifică-politică marxistă ; a fost editată legal în anii 1901—1902, la Stuttgart, de către redacția „Iskrei". Au apărut în total patru numere, dintre care unul dublu : nr. 1 în aprilie 1901 (de fapt, la 23 martie st.n.), nr. 2—3 în decembrie 1901, iar nr. 4 în august 1902. Sarcinile revistei au fost stabilite în proiectul de declarație a redacției ziarului „Iskra" și revistei „Zarea", scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). În 1902, în timpul divergențelor și conflictelor care se iscaseră în cadrul redacției ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea", Plehanov a propus ca revista să se separe de ziar (în așa fel încît el să se ocupe de redactarea revistei), dar propunerea lui n-a fost acceptată, așa încît aceste publicații au continuat tot timpul să aibă o redacție comună.

Revista „Zarea" a adoptat o atitudine critică față de revizionismul internațional și față de cel rus și a apărat bazele teoretice ale marxismului. În această revistă au apărut lucrările lui Lenin : „Note ocazionale", „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului", „D-nii «critici» în problema agrară" (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și «criticii lui Marx»"), „Cronica internă", „Programul agrar al social-democrației ruse", precum și lucrările lui G. V. Plehanov : „Critica criticilor noștri. Partea I. D-l Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx", „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstein" etc. — *18.*

www.dacoromanica.ro

18 *Consiliul partidului* (1903—1905) a fost creat, conform statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., ca instanţă supremă a partidului, menită să unească şi să coordoneze activitatea C.C. şi a redacţiei O.C., să desemneze noua componenţă a C.C. şi a redacţiei O.C. în cazul cînd vreuna dintre aceste instituţii s-ar descompleta cu desăvîrşire, precum şi să reprezinte partidul în relaţiile cu alte partide. Consiliul era obligat să convoace congresele partidului în termenul prevăzut de statut sau înainte de termen, dacă acest lucru va fi cerut de organizaţii de partid care, luate laolaltă, au dreptul la jumătate din numărul de voturi la congres. Consiliul partidului era format din cinci membri, dintre care unul era numit de congresul partidului, iar ceilalţi de Comitetul Central şi de redacţia Organului Central, care trimiteau în Consiliu cîte doi membri. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. l-a ales pe G. V. Plehanov al cincilea membru în Consiliu. V. I. Lenin a făcut parte din Consiliu, iniţial ca reprezentant al redacţiei O.C., iar după retragerea sa din redacţia „Iskrei" — ca reprezentant al C.C. După ce Plehanov a făcut o cotitură spre oportunism, iar menşevicii au acaparat redacţia O.C., Consiliul partidului a devenit în mîinile menşevicilor un instrument de luptă împotriva bolşevicilor. V. I. Lenin a dus în cadrul Consiliului o luptă consecventă pentru strîngerea rîndurilor partidului, demascînd activitatea dezorganizatoare, scizionistă a menşevicilor. Prin statutul adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., Consiliul partidului a fost desfiinţat. — *19.*

19 *Socialiştii-revoluţionari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia ; a luat fiinţă la sfîrşitul anului 1901 — începutul anului 1902 prin contopirea unor grupuri şi cercuri narodnice („Uniunea socialiştilor-revoluţionari", „Partidul socialiştilor-revoluţionari" etc.). Ziarul „Revoluţionnaia Rossiia" (1900—1905) şi revista „Vestnik Russkoi Revoliuţii" (1901—1905) au devenit organele lui oficiale. Concepţiile socialiştilor-revoluţionari reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste şi revizioniste. Eserii se străduiau, după cum spunea Lenin, să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste la modă a marxismului" (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 301). Ei nu vedeau deosebirile de clasă dintre proletariat şi ţărănime, estompau diferenţierea şi contradicţiile de clasă din sînul ţărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluţie. Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principala metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mişcării revoluţionare şi frîna organizarea maselor în vederea luptei revoluţionare.

Programul agrar al eserilor prevedea desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi trecerea lui la dispoziţia obştilor pe baza principiului folosinţei egalitare, precum şi dezvoltarea diferitelor forme de cooperaţie. Acest program, pe care eserii încercau să-l prezinte drept un program de „socializare a pămîntului", nu

www.dacoromanica.ro

avea nimic comun cu socialismul, întrucît, după cum a arătat Lenin, numai desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului nu poate înlătura dominaţia capitalului şi mizeria maselor. Conţinutul real, istoriceşte progresist al programului agrar al eserilor îl constituia lupta pentru lichidarea proprietăţii funciare moşiereşti, această revendicare exprima în mod obiectiv interesele şi năzuinţele ţărănimii în perioada revoluţiei burghezo-democratice.

Partidul bolşevic demasca încercările eserilor de a se deghiza în socialişti, ducea împotriva lor o luptă perseverentă pentru influenţă asupra ţărănimii, arăta cît de dăunătoare este pentru mişcarea muncitorească tactica lor — tactica terorii individuale. În acelaşi timp însă, bolşevicii acceptau în anumite condiţii să încheie cu eserii acorduri vremelnice în lupta împotriva ţarismului.

Eterogeneitatea compoziţiei de clasă a ţărănimii determina, în ultimă analiză, nestatornicia ideologică-politică şi disensiunile organizatorice din partidul eserilor, neîncetatele lui oscilări între burghezia liberală şi proletariat. Chiar în timpul primei revoluţii ruse s-a desprins de partidul eserilor aripa lui dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii", partid legal, care, prin concepţiile sale, se apropia de cadeţi, şi aripa lui stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliştilor". În perioada reacţiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală destrămare ideologică şi organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe poziţiile social-şovinismului.

După victoria revoluţiei burghezo-democratice din februarie 1917, eserii au fost, împreună cu menşevicii şi cu cadeţii, principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moşieresc contrarevoluţionar, iar liderii eserilor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Sub influenţa creşterii spiritului revoluţionar al ţărănimii, aripa stîngă a eserilor a format, la sfîrşitul lunii noiembrie 1917, partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-şi păstreze influenţa asupra maselor ţărăneşti, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică şi au încheiat un acord cu bolşevicii, dar în scurtă vreme au păşit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenţiei militare străine şi ai războiului civil, eserii au desfăşurat o activitate subversivă contrarevoluţionară, au dat un sprijin activ intervenţioniştilor şi generalilor albgardişti, au participat la comploturi contrarevoluţionare şi au organizat acte teroriste împotriva reprezentanţilor Statului sovietic şi ai partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii şi-au continuat, atît în interiorul ţării cît şi în tabăra emigraţiei albgardiste, activitatea duşmănoasă îndreptată împotriva Statului sovietic. — *20.*

20 *Ivan Ivanovici* şi *Ivan Nikiforovici* — personaje din povestirea lui N. V. Gogol „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici". — *20.*

www.dacoromanica.ro

21 „*Poslednie Izvestiia*" — buletin al Comitetului din străinătate al Bundului ; a apărut la Londra şi la Geneva în anii 1901—1906. — *25.*

22 *Sionism* — curent reacţionar, burghezo-naţionalist, apărut la sfîrşitul secolului al XIX-lea în rîndurile burgheziei evreieşti. În teoriile lor naţionaliste, sioniştii se străduiesc să demonstreze că evreii din toate ţările ar constitui „o naţiune evreiască unică" ; reprezentanţii sionismului propovăduiesc „colaborarea de clasă" a tuturor evreilor, căutînd să abată astfel pe oamenii muncii evrei de pe calea luptei de clasă împotriva burgheziei, de pe calea luptei comune alături de oamenii muncii de alte naţionalităţi pentru libertăţi democratice şi pentru socialism. — *28.*

23 Din motive de conspiraţie, V. I. Lenin scrie despre Comitetul Central că „nu s-a născut încă". În realitate, Comitetul Central fiinţa la această dată, el fiind ales la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la 7 (20) august 1903. — *29.*

24 „*Proiectul de apel al Comitetului Central şi al redacţiei Organului Central către membrii opoziţiei*" are două variante. În prima variantă a proiectului de apel (vezi „Culegeri din Lenin", vol. VI, pag. 308—310), lipseşte partea finală. Varianta a doua, care se publică în volumul de faţă, are un caracter mai finisat.

Acest apel, care conţine o chemare la îndeplinirea datoriei faţă de partid, urma să fie trimis liderilor opoziţiei menşevice : L. Martov, P. B. Akselrod, V. I. Zasulici, A. N. Potresov, L. D. Troţki şi alţii. El n-a mai fost însă trimis, probabil din cauza felului în care au decurs lucrările congresului „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", care a avut loc la jumătatea lunii octombrie 1903 şi în cadrul căruia s-a desfăşurat o luptă înverşunată împotriva opoziţiei menşevice. — *31.*

25 *Un membru al C.C.* — F. V. Lengnik. — *31.*

26 *Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"* a avut loc între 13 şi 18 (26 şi 31) octombrie 1903 la Geneva. Congresul a fost convocat la insistenţele menşevicilor, care voiau să-l opună Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Pronunţîndu-se împotriva convocării congresului Ligii din străinătate, V. I. Lenin scria : „*În momentul de faţă,* un congres al Ligii n-ar duce decît la certuri şi nu ar contribui cu nimic la buna desfăşurare a muncii, adică a muncii în străinătate" (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 169).

La congresul Ligii din străinătate au participat 15 partizani ai majorităţii (începînd de la şedinţa a doua — 14), care aveau 18 voturi (V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. E. Bauman, N. K. Krupskaia, V. D. Bonci-Bruevici, M. M. Litvinov şi alţii), şi 18 menşevici (începînd de la şedinţa a doua — 19), care aveau 22 de voturi (P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. G. Deutsch, V. I. Zasulici, L. Martov, L. D. Troţki şi alţii). Unul dintre participanţii la

www.dacoromanica.ro

congres, K. M. Tahtarev (2 voturi), nu aderase nici la bolşevici, nici la menşevici. Congresul a dezbătut următoarele probleme : 1) raportul administraţiei Ligii din străinătate (L. G. Deutsch şi N. K. Krupskaia) ; 2) raportul delegatului Ligii la Congresul al II-lea al partidului ; 3) statutul Ligii ; 4) alegerea administraţiei.

Punctul central de pe ordinea de zi îl constituia raportul lui V. I. Lenin, delegatul Ligii la Congresul al II-lea al partidului. În raportul său, V. I. Lenin a făcut o expunere a lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. şi, demascînd oportunismul menşevicilor, a arătat cît de neprincipială a fost comportarea lor la congres. Folosindu-se de majoritatea pe care o avea la congresul Ligii din străinătate, opoziţia a hotărît ca după Lenin să i se dea cuvîntul lui Martov, care să prezinte un coraport. În coraportul său, Martov a apărat comportarea menşevicilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. şi a formulat o serie de acuzaţii calomnioase la adresa bolşevicilor. Lenin şi partizanii majorităţii, dîndu-şi seama de imposibilitatea şi de inutilitatea vădită a continuării polemicii cu opoziţia, au părăsit şedinţa congresului şi au refuzat să participe la dezbaterile în legătură cu această problemă. Căutînd să acapareze instituţiile centrale ale partidului, majoritatea menşevică a congresului a adoptat la cel de-al doilea punct de pe ordinea de zi trei rezoluţii în care se declara împotriva poziţiei lui Lenin în problemele organizatorice şi chema la luptă sistematică împotriva bolşevicilor.

Congresul a adoptat, de asemenea, statutul Ligii din străinătate, în cuprinsul căruia o serie de puncte (editarea de către Ligă a unor publicaţii destinate întregului partid, relaţii directe între administraţia Ligii şi celelalte organizaţii, nu prin intermediul C.C. şi O.C., precum şi alte puncte) contraveneau statutului partidului ; în afară de aceasta, menşevicii contestau Comitetului Central al P.M.S.D.R. dreptul de a aproba statutul Ligii. Reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. la congres, F. V. Lengnik, a cerut în numele Comitetului Central ca statutul Ligii să fie pus de acord cu statutul partidului, iar după ce opoziţia a refuzat să se conformeze, el a declarat că adunarea este nestatutară. Consiliul partidului a aprobat acţiunile reprezentantului Comitetului Central (vezi volumul de faţă, pag. 65).

V. I. Lenin a spus că congresul Ligii din străinătate reprezintă „apogeul ostilităţilor opoziţiei împotriva centrelor" (vezi volumul de faţă, pag. 103). După Congresul al II-lea al Ligii, menşevicii au transformat-o pe aceasta din urmă într-un punct de sprijin în lupta lor împotriva partidului.

În secţiunea „Materiale pregătitoare" a volumului de faţă sînt incluse două documente ale lui Lenin referitoare la lucrările Congresului al II-lea al Ligii din străinătate : planul-conspect al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat de Lenin la congresul Ligii din străinătate, şi însemnările făcute de Lenin la prima şedinţă a acestui din urmă congres. — *37.*

www.dacoromanica.ro

27 Observaţia de faţă constituie răspunsul lui V. I. Lenin la propunerea făcută de L. G. Deutsch în legătură cu punctul al 3-lea de pe ordinea de zi: în loc de „elaborarea statutului" să se pună „modificarea statutului". Problema elaborării unui *nou* statut al Ligii avea un caracter principial. Vechiul statut al Ligii (din 1901), întocmit într-o perioadă cînd în fapt nu exista încă un partid unic, nu mai corespundea noilor cerinţe. Statutul partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. acorda Ligii drepturi de comitet de partid, cu singura deosebire că va putea acorda sprijin mişcării revoluţionare ruse numai prin intermediul unor persoane sau grupe anume desemnate în acest scop de către Comitetul Central (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 47). Luptînd în mod consecvent pentru îndeplinirea hotărîrilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin cerea elaborarea unui nou statut al Ligii, care să fie pus de acord cu statutul partidului. — *39*.

28 Este vorba de cererea lui L. Martov de a i se permite să prezinte un coraport asupra lucrărilor Congresului al II-lea al partidului. — *39*.

29 Este vorba de afirmaţiile lui Martov că în timpul congresului partidului G. V. Plehanov a avut o comportare contradictorie: la şedinţele particulare ale „Iskrei" el spunea una, iar la congres, alta. — *42*.

30 Este vorba, probabil, de unul dintre cei doi membri ai Ligii din străinătate — M. N. Leman şi P. G. Smidovici — care cu puţin înainte de congresul Ligii plecaseră în Rusia, transmiţînd lui N. E. Bauman voturile lor. — *42*.

31 În proiectul de ordine de zi a Congresului al II-lea, punctul 23 a fost transformat ulterior de V. I. Lenin în punctul 24 (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 393). — *44*.

32 *Referatul asupra problemei naţionale* a fost ulterior prelucrat de V. I. Lenin, spre a fi publicat în „Iskra" sub forma unui articol intitulat „Problema naţională în programul nostru" (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 229—238). — *44*.

33 *P.P.S.* — Partidul socialist polonez (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naţionalist reformist, înfiinţat în 1892. Punînd la baza programului său lupta pentru o Polonie independentă, P.P.S. a desfăşurat, sub conducerea lui Pilsudski şi a adepţilor lui, o propagandă naţionalistă separatistă în rîndurile muncitorilor polonezi, căutînd să-i abată de pe calea luptei comune alături de muncitorii ruşi împotriva absolutismului şi a capitalismului.

www.dacoromanica.ro

Sub înrîurirea muncitorilor de rînd, în tot cursul evoluţiei P.P.S. s-au format în sînul său grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluţionară a mişcării muncitoreşti poloneze.

În 1906 P.P.S. s-a scindat în „leviţa" P.P.S. şi în aşa-numita „fracţiune revoluţionară" a P.P.S., fracţiune şovinistă, de dreapta.

Sub influenţa P.M.S.D. (b) din Rusia, precum şi a S.D.P. şi L., „leviţa P.P.S." a evoluat treptat spre poziţii consecvent revoluţionare.

În anii primului război mondial, o mare parte din „leviţa" P.P.S. s-a situat pe poziţii internaţionaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.P. şi L. Cele două partide unite au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. şi-a continuat în timpul primului război mondial politica naţional-şovină ; ea a organizat pe teritoriul Galiţiei legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german.

După crearea statului burghez polonez, în 1919, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat cu organizaţiile P.P.S. de pe teritoriul polonez aflat pînă atunci sub stăpînirea Germaniei şi Austriei, adoptînd din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfăşurat o sistematică propagandă anticomunistă şi a sprijinit politica de agresiune împotriva Ţării sovietice, politica de cotropire şi asuprire a Ucrainei apusene şi a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S. care nu au fost de acord cu această politică au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitura de stat fascistă a lui Pilsudski (mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziţiei parlamentare ; în realitate însă, el nu a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-şi desfăşoare propaganda antisovietică şi anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat în aceşti ani cu comuniştii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica de front unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacţionară, şovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość" („Libertate, Egalitate, Independenţă"), a participat la formarea „guvernului" reacţionar polonez din emigraţie de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partidul muncitoresc al socialiştilor polonezi" (R.P.P.S.), sub influenţa „Partidului Muncitoresc Polonez" (P.P.R.), înfiinţat în 1942, a aderat la Frontul popular de luptă împotriva ocupanţilor hitlerişti, a participat la lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă şi a militat pentru stabilirea de relaţii de prietenie cu U.R.S.S.

www.dacoromanica.ro

În 1944, după eliberarea părţii răsăritene a Poloniei de sub ocupaţia germană şi după formarea Comitetului polonez de eliberare naţională, R.P.P.S. şi-a reluat denumirea de P.P.S. şi împreună cu P.P.R. a participat la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.P.R. şi P.P.S. s-au unit şi au format Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — *44*.

34 *Organizaţia din Rusia a „Iskrei"* grupa în rîndurile ei pe iskriştii care activau în Rusia. Încă în perioada pregătirii editării ziarului „Iskra" şi în primul lui an de existenţă (decembrie 1900 — decembrie 1901) a fost creată o reţea de agenţi ai „Iskrei" care activau în diverse oraşe din Rusia : P. N. Lepeşinski şi O. B. Lepeşinskaia, P. A. Krasikov, A. M. Stopani, G. M. Krjijanovski şi Z. P. Krjijanovskaia, S. I. şi L. N. Radcenko, A. D. Ţiurupa, N. E. Bauman, I. V. Babuşkin şi alţii. Într-o serie de oraşe (Petersburg, Pskov, Samara, Poltava şi altele) au fost create grupuri pentru sprijinirea „Iskrei".

Activitatea iskriştilor consta în strîngerea de fonduri pentru editarea „Iskrei", trimiterea de corespondenţe la redacţia „Iskrei", transportarea şi difuzarea ziarului şi organizarea de mijloace tehnice pentru tipărirea „Iskrei" în Rusia. În această perioadă, grupurile iskriste, ca şi diferiţii agenţi ai ziarului „Iskra" nu aveau încă decît slabe legături reciproce şi întreţineau, în majoritatea cazurilor, relaţii directe cu redacţia „Iskrei".

Dezvoltarea mişcării revoluţionare, precum şi extinderea activităţii practice făceau să fie imperios necesară unirea forţelor iskriste, sistematizarea şi o mai bună organizare a activităţii lor, ceea ce era menit să contribuie la rezolvarea sarcinii principale — înlăturarea metodelor primitive de muncă, cultivate de economişti, şi cîştigarea comitetelor social-democrate de partea „Iskrei". În legătură cu aceasta, Lenin a elaborat planul creării unei organizaţii iskriste pe întreaga Rusie, care urma să pregătească unirea organizaţiilor social-democrate din Rusia într-un partid marxist centralizat unic. Acest plan, expus iniţial de Lenin în articolul „Cu ce să începem ?" (mai 1901), a fost ulterior elaborat în mod amănunţit în broşura „Ce-i de făcut ?" (toamna anului 1901 — februarie 1902) (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—13, şi vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 1—190).

La înfăptuirea planului de creare în Rusia a unei organizaţii iskriste unice, V. I. Lenin şi aderenţii săi au trebuit să învingă tendinţele îngust-locale (regionaliste) de care dădeau dovadă unii iskrişti-practicieni. „...Trebuie să spunem — scria Lenin într-o scrisoare din iulie 1901 către S. O. Ţederbaum — că, în general, considerăm orice plan de editare a vreunui organ regional sau local de către organizaţia din Rusia a «Iskrei» ca absolut greşit şi dăunător. Organizaţia «Iskrei» există pentru a o sprijini şi dezvolta pe aceasta din urmă şi pentru *a uni* în felul

www.dacoromanica.ro

acesta partidul, iar nu pentru *a-i fărîmiţa* forţele, căci şi fără această organizaţie fărîmiţarea este destul de mare" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 62).

În ianuarie 1902 a avut loc la Samara o consfătuire a iskriştilor la care au participat G. M. Krjijanovski şi Z. P. Krjijanovskaia, F. V. Lengnik, M. A. Silvin, V. P. Arţîbuşev, D. I. Ulianov şi M. I. Ulianova şi alţii. La această consfătuire a fost creat biroul organizaţiei din Rusia a „Iskrei". Hotărîrile adoptate stabileau modul în care membrii organizaţiei „Iskrei" urmează să ţină legătura unii cu alţii şi cu redacţia „Iskrei", modul de organizare a strîngerii de fonduri şi felul cum se repartizează ele, sarcinile iskriştilor în ceea ce priveşte comitetele social-democrate şi organele de presă locale. Pentru îndeplinirea sarcinii fundamentale — alăturarea comitetelor la organizaţia „Iskrei" şi recunoaşterea ei ca organ al întregului partid — s-a hotărît să se meargă în diverse regiuni ale Rusiei. „...Iniţiativa voastră — scria V. I. Lenin adresîndu-se organizatorilor consfătuirii — ne-a bucurat grozav de mult. Ura! Aşa şi trebuia! Porniţi-o cu mai multă îndrăzneală! Şi activaţi mai independent, cu mai multă iniţiativă — voi sînteţi primii care aţi început cu atîta curaj, deci şi în continuare va merge bine!" (Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 447).

Înfăptuirea hotărîrilor conferinţei a fost îngreuiată de arestarea mai multor iskrişti în februarie 1902. Cu toate acestea, iskriştii, înarmaţi cu cartea lui Lenin „Ce-i de făcut?", au desfăşurat o activitate energică în direcţia propagării şi a înfăptuirii practice a planului leninist de creare a partidului. Organizaţia din Rusia a „Iskrei" a obţinut rezultate de seamă în crearea unităţii de fapt a organizaţiilor de partid pe baza principiilor marxismului revoluţionar. La sfîrşitul anului 1902, aproape toate principalele comitete social-democrate s-au declarat solidare cu „Iskra".

La Consfătuirea din 2—3 (15—16) noiembrie 1902 de la Pskov a fost creat, cu participarea activă a iskriştilor, un Comitet de organizare însărcinat cu convocarea Congresului al II-lea al partidului, comitet căruia organizaţiile iskriste i-au transmis toate legăturile lor. Organizaţia din Rusia a „Iskrei" a dăinuit pînă la Congresul al II-lea al partidului; ea a jucat un rol de seamă în pregătirea şi convocarea congresului care a creat partidul marxist revoluţionar din Rusia. — *44.*

35 Este vorba de E. I. Levin (Egorov), delegat la congres. — *46.*

36 Această declaraţie a fost citită de V. I. Lenin în cea de-a 3-a şedinţă a Congresului al II-lea al Ligii din străinătate, imediat după ce Martov şi-a prezentat coraportul. Ulterior, după ce într-o scrisoare din 16 (29) noiembrie 1903 Martov s-a văzut nevoit să declare că nu pune la îndoială sinceritatea şi

www.dacoromanica.ro

bună-credinţa lui Lenin, cererea de instituire a unui arbitraj care să examineze afirmaţiile calomnioase ale lui Martov a fost retrasă. — *55.*

37 Este vorba de cuvîntarea lu Troţki, care, recurgînd la tot felul de sofisme şi dînd o interpretare arbitrară statutului partidului, se străduia să dovedească că Liga din străinătate are dreptul să adopte proiectul de statut al Ligii fără a cere aprobarea C.C. al P.M.S.D.R. — *57.*

38 Este vorba de § 6 din statutul P.M.S.D.R. adoptat la Congresul al II-lea al partidului (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 46). — *57.*

39 În rezoluţia lui L. E. Galperin (Koneaghin), care era susţinută de bolşevici, se preciza că statutul Ligii intră în vigoare numai în momentul aprobării lui de către C.C. Această rezoluţie, întocmită în conformitate cu statutul P.M.S.D.R., promova principiul centralismului democratic în partid.

Rezoluţia lui Martov, adoptată de majoritatea oportunistă a congresului Ligii, pornea de la ideea că Liga din străinătate are dreptul să-şi adopte statutul fără aprobarea lui prealabilă de către C.C. al partidului. — *59.*

40 Documentul intitulat *„Declaraţie neprezentată"* a fost scris de V. I. Lenin spre a fi prezentat la Congresul al II-lea al Ligii din străinătate în legătură cu acuzaţiile calomnioase formulate de Martov împotriva bolşevicilor în coraportul său asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În şedinţa din 16 (29) octombrie 1903 a congresului Ligii, Lenin s-a limitat să facă o declaraţie verbală (vezi volumul de faţă, pag. 56). Titlul documentului a fost dat ulterior de Lenin. — *60.*

41 Este vorba de F. V. Lengnik, care în şedinţa din 18 (31) octombrie 1903 a congresului Ligii din străinătate a cerut în numele C.C. ca statutul Ligii, adoptat de congres, să fie pus în concordanţă cu statutul P.M.S.D.R. Întrucît opoziţia a refuzat să îndeplinească această cerinţă, Lengnik a declarat că adunarea este nestatutară şi a părăsit congresul împreună cu ceilalţi bolşevici membri ai Ligii. — *65.*

42 *„Declaraţia cu privire la retragerea din Consiliul partidului şi din redacţia Organului Central"* a fost prezentată de V. I. Lenin după ce G. V. Plehanov a făcut o cotitură făţişă spre menşevici şi a cerut ca în redacţia „Iskrei" să fie cooptaţi toţi foştii ei redactori, respinşi de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

La 5 (18) noiembrie, Lenin a adresat redacţiei O.C. rugămintea de a tipări în „Iskra" o declaraţie referitoare la retragerea lui din redacţie (vezi volumul de faţă, pag. 88). Înştiin-

www.dacoromanica.ro

țarea din partea redacției cu privire la schimbările survenite în componența ei a fost publicată în nr. 53 al „Iskrei" noi, menșevice, din 25 noiembrie 1903. — *66.*

43 „*Die Arbeiterstimme*" — ziar, organul central al Bundului, a apărut în anii 1897—1905 în limba evreiască, în Rusia (nr. 14 a fost tipărit în străinătate). În total au apărut 40 de numere. A reapărut, după o lungă întrerupere, în 1917, ca organ săptămînal legal al Bundului ; în 1918 și-a încetat apariția. — *67.*

44 Este vorba de hotărîrea Congresului I al P.M.S.D.R. potrivit căreia Bundul „face parte din partid ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc în mod special proletariatul evreiesc" (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14). — *67.*

45 Lenin citează cuvintele lui Mefistofel către discipol din tragedia „Faust" de Goethe (vezi Goethe. „Faust", E.S.P.L.A. 1955, pag. 105). — *72.*

46 Episodul luptei Bundului împotriva Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. a fost descris de Lenin în articolul „Are oare nevoie proletariatul evreiesc de un «partid politic de sine stătător»" ? (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 115—120). — *73.*

47 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, Editura politică, 1959, pag. 415. — *74.*

48 „*Die Neue Zeit*" („Timpuri noi") — revistă teoretică a Partidului social-democrat german ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit" au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels : „Critica programului de la Gotha" a lui K. Marx, „Critica proiectului de program social-democrat din 1891" a lui F. Engels și altele. Engels ajuta în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și o critica adesea pentru devierile de la marxism care aveau loc în coloanele revistei. La revista „Die Neue Zeit" au colaborat reprezentanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea : A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue și alții. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, după moartea lui F. Engels, revista a publicat sistematic articole scrise de revizioniști, printre care seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului", care a deschis campa-

www.dacoromanica.ro

nia revizioniştilor împotriva marxismului. În anii primului război mondial, revista s-a situat pe poziţii centriste, sprijinind în fapt pe social-şovinişti. — *74.*

49 Este citat articolul lui Alfred Naquet „Drumont şi Bernard Lazare", publicat la 24 septembrie 1903 în ziarul parizian „La Petite République", pe atunci organul socialiştilor-reformişti francezi. Ziarul a început să apară în 1875. La el au colaborat J. Jaurès, A. E. Millerand şi alţi oameni politici francezi. — *75.*

50 În articolul *„Burghezia naţionalizantă şi naţionalismul dezorientat"*, V. I. Lenin îşi propusese să facă o analiză critică a programului agrar al liberalilor, expus în articolul lui L. („Osvobojdenie" nr. 9 (33) din 19 octombrie (1 noiembrie) 1903), şi a programului agrar naţionalist al socialiştilor-revoluţionari, expus în articolul lui P. Novobranţev („Revoliuţionnaia Rossiia" nr. 32 şi 33 din 15 (28) septembrie şi 1 (14) octombrie 1903). Lenin nu şi-a putut realiza însă decît prima parte a planului său : o continuare la acest articol (care să cuprindă critica vederilor lui Novobranţev) n-a mai urmat. Materialul referitor la critica programului agrar naţionalist este cuprins în variantele de plan ale articolului care s-au păstrat (vezi volumul de faţă, pag. 460—465). Printre materialele pregătitoare la articolul „Burghezia naţionalizantă şi naţionalismul dezorientat", păstrate în Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S., există următoarele variante de titluri ale acestui articol, scrise de Lenin :

„Naţionalismul burghez şi manilovismul naţionalist.
Burghezia naţionalizantă şi utopia naţionalistă.
Liberalismul naţionalist şi utopia naţionalistă.
Luciditate burgheză şi manilovism naţionalist.
Burghezia naţionalizantă şi naţionalismul dezorientat".

În varianta a doua sînt şterse cuvintele „utopia naţionalistă", iar varianta a treia şi a patra sînt în întregime şterse.

Articolul „Burghezia naţionalizantă şi naţionalismul dezorientat" a fost ultimul articol publicat de Lenin în ziarul „Iskra". — *79.*

51 *„Osvobojdenie"* („Eliberarea") — revistă bilunară care a apărut în străinătate din 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă în 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. Revista „Osvobojdenie" a fost organul burgheziei liberale ruse şi a promovat în mod consecvent ideile unui liberalism monarhic moderat. În 1903 s-a grupat în jurul acestei reviste (iar în ianuarie 1905 s-a constituit) „Uniunea eliberării", care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemţii constituţionalişti, „osvobojdenţii" au constituit nucleul principalului partid burghez din Rusia — partidul democrat-constituţional al cadeţilor, înfiinţat în octombrie 1905. — *80.*

www.dacoromanica.ro

52 „*Revoliuționnaia Rossiia*" („Rusia revoluționară") — ziar ilegal al socialiștilor-revoluționari; a apărut în Rusia de pe la sfîrșitul anului 1900 (nr. 1, datat 1900, a apărut de fapt în ianuarie 1901), editat fiind de „Uniunea socialiștilor-revoluționari". Din ianuarie 1902 pînă în decembrie 1905 a apărut în străinătate (la Geneva) ca organ oficial al partidului socialiștilor-revoluționari. — *80.*

53 „*Declarație nepublicată*" — proiect de hotărîre a Comitetului Central al P.M.S.D.R., prezentat de V. I. Lenin la ședința din 14 (27) noiembrie 1903 a Comitetului Central. Hotărîrea nu a fost aplicată în practică din cauza atitudinii împăciuitoriste a unor membri ai C.C. față de menșevici. Ulterior, V. I. Lenin a făcut pe marginea acestui document însemnarea: „Declarație nepublicată". — *89.*

54 *Ultimatumul Comitetului Central* a fost prezentat menșevicilor la 12 (25) noiembrie 1903. Încă la 22 octombrie (4 noiembrie) 1903, V. I. Lenin a trimis Comitetului Central o scrisoare în care cerea să se pună menșevicilor următoarele condiții: 1) trei foști redactori se cooptează în redacția O.C.; 2) se restabilește situația anterioară din cadrul Ligii din străinătate; 3) se acordă menșevicilor 1 vot în Consiliul partidului. Aceste condiții inițiale n-au fost sprijinite de partea împăciuitoristă a C.C. În aceeași scrisoare, Lenin a formulat și a propus să se adopte totodată, fără a se comunica deocamdată menșevicilor, principalele puncte ale ultimatumului, adică ale concesiilor practice admisibile pe care C.C. le poate face menșevicilor: 1) cei patru foști redactori se cooptează în redacția „Iskrei"; 2) se cooptează în C.C., la alegerea acestuia, doi membri ai opoziției; 3) se restabilește situația anterioară din cadrul Ligii; 4) se acordă menșevicilor 1 vot în Consiliul partidului. „Dacă ultimatumul nu va fi acceptat — arăta Lenin —, război pînă la capăt. O condiție suplimentară: 5) încetarea oricăror arbitraje, dispute și discuții în legătură cu certurile care au avut loc la Congresul al II-lea al partidului și după aceea" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 180). Aceste propuneri ale lui Lenin (în afară de condiția suplimentară) au format conținutul ultimatumului adresat de Comitetul Central la 12 (25) noiembrie, dar au fost întrucîtva atenuate de membrii împăciuitoriști ai C.C.

Menșevicii, cărora G. V. Plehanov le-a dat un mare ajutor, cooptînd în redacția O.C., a doua zi după prezentarea acestui ultimatum, pe toți foștii redactori, au respins ultimatumul C.C. și au început un război fățiș împotriva majorității partidului.

Aprecierea acestui ultimatum al C.C. a fost făcută de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi" (vezi volumul de față, pag. 365). — *89.*

55 Pe acest proiect de *„Scrisoare a C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale*

www.dacoromanica.ro

partidului şi către toţi membrii de partid aflaţi în străinătate", Lenin a făcut următoarea însemnare (adresată, probabil, lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C.): „După citirea acestui proiect de scrisoare, înapoiază-mi-l fără a-l arăta nimănui". Această scrisoare a rămas, pe cît se pare, neexpediată, dar planul acţiunilor menite să sprijine din străinătate mişcarea revoluţionară din Rusia, trasat în cuprinsul ei, a fost efectiv pus la baza muncii din străinătate a Comitetului Central. — *90*.

56 „*Scrisoarea către redacţia «Iskrei»*" a fost scrisă de Lenin ca răspuns la articolul lui G. V. Plehanov „Ce nu trebuie făcut", publicat în nr. 52 din 7 noiembrie 1903 al ziarului „Iskra". În secţiunea „Materiale pregătitoare" a volumului de faţă se publică schiţa cuprinsului acestei scrisori a lui Lenin. — *94*.

57 *Poşehonie* — sinonimul unei localităţi situate într-un fund de ţară, în care domnesc moravuri barbare şi obiceiuri patriarhale. Această expresie a intrat în uz datorită seriei de povestiri ale lui M. E. Saltîkov-Scedrin „Poşehonia de altă dată", în care este descrisă viaţa nobililor stăpîni de moşii, care „s-au înfundat în cele mai îndepărtate colţuri ale Poşehoniei, jecmănindu-şi fără zarvă ţăranii iobagi şi plodindu-se pe neştiute". Marele satiric a biciuit cu mult sarcasm acest regat al ignoranţei şi al bunului plac. — *96*.

58 Scrisoarea lui V. I. Lenin către redacţia „Iskrei" „*De ce m-am retras din redacţia «Iskrei»?*" a avut un rol de seamă în demascarea tacticii oportuniste a menşevicilor, în demascarea activităţii dezorganizatoare pe care au desfăşurat-o ei la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. şi în perioada de după congres. După ce redacţia menşevică a O.C. a refuzat în mod laş să publice în coloanele „Iskrei" această „Scrisoare", bolşevicii au publicat-o într-o foaie volantă apărută la Geneva în decembrie 1903. În legătură cu apariţia acestui document, V. I. Lenin i-a scris lui N. E. Vilonov: „Am publicat acum în foaie volantă „scrisoarea către redacţia «Iskrei»" (De ce m-am retras din redacţie?), în care am relatat pe scurt cauza divergenţelor şi am arătat cît de inexact au fost prezentate lucrurile în «Iskra» nr. 53 (începînd cu nr. 53 redacţia este alcătuită din patru reprezentanţi ai minorităţii, la care se adaugă şi Plehanov). Sper că această scrisoare (o mică coală de tipar avînd 8 pagini) va ajunge curînd în mîinile d-tale, deoarece a fost deja expediată în Rusia şi, probabil, nu va fi greu de difuzat" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 200).

Scrisoarea lui Lenin „De ce m-am retras din redacţia «Iskrei»?" a fost larg răspîndită în Rusia, unde a fost retipărită ilegal. În documentele poliţieneşti din anii 1904—1905 se menţionează că la diverse percheziţii şi arestări „Scrisoarea" a fost găsită la Moscova, Harkov, Tula, Tomsk, Riga, Nikolaev, Poltava, Astrahan, Donbass. — *99*.

www.dacoromanica.ro

59 Este vorba de înştiinţarea apărută în ziarul „Iskra" nr. 53 din 25 noiembrie 1903 cu privire la apropiata apariţie a proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. şi ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate („text integral", fără rapoartele prezentate la congres din partea comitetelor locale). — *100.*

60 Candidatura susţinută de L. Martov era aceea a menşevicei E. M. Aleksandrova ; „un lider al elementelor neiskriste" — V. N. Rozanov ; „un lider al minorităţii iskriştilor" — L. D. Troţki. — *101.*

61 Tinzînd să acapareze conducerea în partid, menşevicii şi-au creat imediat după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. o organizaţie antipartinică secretă. În septembrie 1903 a avut loc la Geneva, fără ştirea majorităţii partidului şi a centrelor lui conducătoare, o consfătuire fracţionistă la care au participat 17 menşevici, în frunte cu Martov, Potresov şi alţi lideri ai opoziţiei. Rezoluţia consfătuirii, scrisă de Troţki şi de Martov, cuprindea un plan de luptă împotriva majorităţii partidului şi a centrelor de partid alese la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Consfătuirea recomanda să se facă uz de orice mijloace de luptă pentru a se asigura extinderea influenţei opoziţiei şi schimbarea componenţei instituţiilor conducătoare ale partidului. Membrilor opoziţiei li se recomanda să refuze să activeze sub conducerea Comitetului Central, să boicoteze „Iskra", să ceară restabilirea vechii redacţii. La această consfătuire a fost creat un grup de publicişti format din foştii redactori ai „Iskrei", grup care a fost însărcinat să realizeze unirea menşevicilor şi să propage ideile oportuniste ale opoziţiei menşevice. — *101.*

62 *„Aus der Weltpolitik"* — foaie săptămînală editată de Parvus ; a apărut la München între anii 1898 şi 1905. — *102.*

63 Este vorba de scrisoarea din 16 (29) noiembrie 1903 a C.C. al P.M.S.D.R. către administraţia Ligii din străinătate, în care se spunea că „măsurile adoptate faţă de Ligă au fost determinate de împrejurări excepţionale care nu mai există în momentul de faţă" („Culegeri din Lenin", vol. VII, pag. 286). Prin această scrisoare, Comitetul Central făcea cunoscut administraţiei Ligii că, fără a fi de acord cu formularea unora dintre punctele statutului adoptat la Congresul al II-lea al Ligii, „el nu consideră totuşi că acest statut ar contraveni în principiu prevederilor statutului de organizare a partidului" (ibid.). În fapt, aceasta echivala cu o aprobare a statutului Ligii din străinătate şi cu o recunoaştere a administraţiei ei, aleasă la Congresul al II-lea al Ligii. Această concesie pe care partea împăciuitoristă a Comitetului Central a făcut-o menşevicilor n-a dus la restabilirea păcii în partid şi a fost apreciată de bolşevici ca o greşeală politică. — *103.*

www.dacoromanica.ro

64 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi paşi înapoi (Criza din partidul nostru)" (vezi volumul de faţă, pag. 187—414). — *106.*

65 Motivul nemijlocit care l-a determinat pe V. I. Lenin să scrie prezentul proiect de apel *„Către membrii partidului"* a fost articolul lui L. Martov „La ordinea zilei. (Cerc sau partid?)", apărut în ziarul „Iskra" nr. 56 din 1 ianuarie 1904. Apelul „Către membrii partidului" n-a fost publicat pe vremea aceea. — *108.*

66 *Consiliul P.M.S.D.R.*, care s-a întrunit la Geneva între 15 (28) şi 17 (30) ianuarie 1904, „a fost convocat din iniţiativa reprezentanţilor O.C. în vederea discutării măsurilor necesare pentru coordonarea activităţii Comitetului Central şi a Organului Central în domeniul editării literaturii de partid" („Culegeri din Lenin", vol. X, pag. 181, procesele-verbale ale şedinţelor Consiliului). La şedinţele Consiliului au participat: V. I. Lenin, F. V. Lengnik, G. V. Plehanov, P. B. Akselrod şi L. Martov.

La propunerea lui Lenin, Consiliul partidului a hotărît să includă pe ordinea de zi şi să discute la început problema măsurilor necesare pentru restabilirea păcii în partid. În numele Comitetului Central, V. I. Lenin a prezentat la 15 (28) ianuarie un proiect de rezoluţie cu privire la această problemă (vezi volumul de faţă, pag. 116—118). Deoarece în cursul dezbaterilor menşevicii au adoptat o atitudine negativă faţă de această rezoluţie, Lenin şi Lengnik au prezentat la 16 (29) ianuarie un alt proiect de rezoluţie cu privire la instaurarea păcii în partid (vezi volumul de faţă, pag. 145), care a fost adoptat de Consiliu cu trei voturi (Lenin, Lengnik, Plehanov) contra două (Martov, Akselrod). Dar în loc să discute în mod concret problema restabilirii păcii în partid, Consiliul, fără a ţine seama de protestul lui Lenin, a pus la vot rezoluţia lui Plehanov, care prevedea cooptarea menşevicilor în Comitetul Central. Rezoluţia a fost adoptată, fiind votată de Plehanov, Martov şi Akselrod. În legătură cu această votare, reprezentanţii C.C. (Lenin şi Lengnik) au prezentat la 17 (30) ianuarie o opinie separată, în care condamnau rezoluţia lui Plehanov, arătînd că ea ignorează voinţa majorităţii Congresului al II-lea al partidului. Textul opiniei separate a fost scris de V. I. Lenin (vezi volumul de faţă, pag. 147—148).

După ce menşevicii au zădărnicit toate încercările de a restabili pacea în partid, Lenin a prezentat un proiect de rezoluţie cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului, care constituia unica ieşire din situaţia ce se crease (vezi volumul de faţă, pag. 155). Cu voturile lui Plehanov, Martov şi Akselrod, această rezoluţie a fost respinsă şi a fost adoptată rezoluţia lui Martov împotriva convocării congresului partidului.

Nici în problema editării literaturii de partid nu s-a ajuns la un acord între reprezentanţii C.C. şi menşevici. Respingînd rezoluţiile propuse în această problemă de V. I. Lenin, Consiliul

www.dacoromanica.ro

partidului a adoptat rezoluţii care aprobau activitatea fracţionistă, dezorganizatoare a redacţiei „Iskrei" menşevice.

Sesiunea din ianuarie 1904 a Consiliului partidului a arătat că, o dată cu trecerea lui Plehanov de partea menşevicilor, Consiliul P.M.S.D.R. a devenit în mîinile menşevicilor un instrument de luptă împotriva partidului. — *113.*

67 Este vorba de corespondenţa dintre redacţia O.C. (după acapararea „Iskrei" de către menşevici) şi F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., în legătură cu activitatea scizionistă a menşevicilor. — *119.*

68 Este vorba de proiectul de rezoluţie al lui G. V. Plehanov, în care se recomanda ca reprezentanţi ai menşevicilor să fie cooptaţi în Comitetul Central. — *124.*

69 În ultimatumul din 12 (25) noiembrie 1903, Comitetul Central propunea ca în Comitetul Central să fie cooptaţi doi reprezentanţi ai minorităţii. Din Comitetul Central făceau parte în acel moment: V. I. Lenin, F. V. Lengnik, G. M. Krjijanovski, V. A. Noskov, F. V. Gusarov, R. S. Zemleacika, L. B. Krasin, M. M. Essen şi L. E. Galperin. — *128.*

70 *„Documentul C.C."* (sau *„Actul C.C."*, *„documentul de la 25 noiembrie"*) — ultimatumul Comitetului Central din 12 (25) noiembrie 1903. — *134.*

71 Este vorba de comportarea pe care a avut-o G. V. Plehanov, preşedintele Consiliului partidului, în timp ce Lenin îşi rostea cuvîntarea. Întrerupîndu-l pe Lenin, Plehanov a dat cuvîntul lui Martov, care, sub pretextul că vrea să facă o propunere în legătură cu ordinea de zi, ceruse să i se acorde cuvîntul. — *134.*

72 Scrisoarea din 29 noiembrie (12 decembrie) 1903 pe care F. V. Lengnik (Vasiliev), membru al Comitetului Central, a trimis-o redacţiei „Iskrei" a fost scrisă de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 195—196). — *136.*

73 Aceşti membri ai C.C. erau F. V. Lengnik, care fusese numit reprezentant oficial al Comitetului Central în străinătate, şi G. M. Krjijanovski, care în noiembrie 1903 venise în mod special în Elveţia pentru a duce tratative cu menşevicii. — *137.*

74 Această remarcă se referă la cuvintele lui P. B. Akselrod, care luase cuvîntul înaintea lui V. I. Lenin. În legătură cu obiecţiile formulate de V. I. Lenin împotriva referirii la convorbirile cu caracter particular, Akselrod spusese că consideră jignitoare afirmaţia că valabile sînt numai înţelegerile consemnate în scris. — *138.*

www.dacoromanica.ro

75 Printre cei care au dezaprobat C.C. pentru concesiile făcute Ligii din străinătate şi care au criticat comportarea menşevicilor la Congresul al II-lea al Ligii au fost, de pildă, Comitetul din Saratov şi Comitetul din Odesa. Rezoluţiile adoptate de aceste comitete au fost publicate în broşura lui N. Şahov „Lupta pentru congres", Geneva, 1904, pag. 28. — *140.*

76 G. V. Plehanov afirmase că, în convorbirile avute cu G. M. Krjijanovski (Travinski), acesta din urmă ar fi recunoscut că redacţia O.C. va avea o componenţă normală numai atunci cînd reprezentanţii menşevicilor vor fi cooptaţi în redacţie. În legătură cu această afirmaţie a sa, Plehanov declarase : „Şi dacă veracitatea spuselor mele ar fi pusă la îndoială, voi răspunde aşa cum un ministru i-a răspuns cîndva lui Ludovic-Filip, care-i contestase afirmaţiile : eu declar că aşa a fost. Dv. spuneţi că nu. Să vedem cui îi va da crezare Franţa" („Culegeri din Lenin", vol. X, pag. 238). — *142.*

77 Este vorba de proiectul de rezoluţie cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid. Lenin a insistat ca rezoluţia sa să fie pusă la vot înaintea celei a lui Plehanov, care propusese ca reprezentanţi ai menşevicilor să fie cooptaţi în C.C. al P.M.S.D.R. — *144.*

78 Este vorba de intervenţia lui L. Martov în problema punerii la vot a rezoluţiei prezentate de V. I. Lenin şi a celei prezentate de G. V. Plehanov. Recunoscînd că e legitimă cererea lui Lenin ca rezoluţia sa să fie pusă prima la vot, Martov propunea, în acelaşi timp, ca modul de a pune problema să fie modificat după cum urmează : 1) Este oare necesar să se publice un apel către toţi membrii partidului ? 2) Propunerea concretă a lui Plehanov. — *144.*

79 Rezoluţia lui L. Martov era îndreptată împotriva opiniei separate prezentate la 17 (30) ianuarie 1904 de către V. I. Lenin şi F. V. Lengnik, reprezentanţii C.C. (vezi volumul de faţă, pag. 147—148), în legătură cu faptul că Consiliul partidului adoptase rezoluţia lui G. V. Plehanov cu privire la cooptarea reprezentanţilor menşevici în C.C. al P.M.S.D.R. În rezoluţia sa, Martov propunea să se dea un vot de blam lui Lenin şi Lengnik pentru opinia separată prezentată de ei. În cursul dezbaterilor ulterioare, Martov a fost nevoit să-şi retragă rezoluţia şi să se ralieze la rezoluţia oarecum altfel formulată a lui Plehanov, care a şi fost adoptată cu voturile menşevicilor. — *151.*

80 Este vorba de cuvîntarea rostită de G. V. Plehanov după adoptarea programului partidului de către Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale", Moscova, 1959, pag. 258). — *154.*

www.dacoromanica.ro

81 Este vorba de scrisorile pe care F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., le-a trimis la 19 decembrie 1903 (1 ianuarie 1904) şi la 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) redacţiei „Iskrei" („Culegeri din Lenin", vol. X, pag. 124 şi 130—132). Prima dintre ele a fost scrisă de Lengnik, a doua de Lenin împreună cu Lengnik (în ceea ce priveşte partea din scrisoare pe care a scris-o Lenin, vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 216—217). — *156.*

82 V. I. Lenin citează scrisoarea din 24 decembrie 1903 (6 ianuarie 1904) a lui I. H. Lalaianţ către N. K. Krupskaia. Mai departe este citată scrisoarea din 1 (14) ianuarie 1904 a lui L. B. Krasin către secţia din străinătate a C.C. al P.M.S.D.R. — *158.*

83 În prima sa scrisoare, M. Leibovici, responsabilul serviciului de expediţie al Comitetului Central, ceruse redacţiei „Iskrei" menşevice să-i comunice ce destinaţie au cele 50 de exemplare din „Iskra" pe care le primea redacţia, arătînd totodată că aceste date îi sînt necesare pentru descărcarea sa în faţa Comitetului Central. Redacţia a refuzat să comunice datele cerute şi a insistat să i se acorde un număr mai mare de exemplare de ziar. În scrisoarea a doua, responsabilul serviciului de expediţie al C.C. a declarat că, fără aprobarea Comitetului Central, refuză să elibereze martoviştilor un număr mai mare de exemplare din „Iskra", peste cele 50 care erau repartizate redacţiei. — *159.*

84 V. I. Lenin citează scrisoarea trimisă redacţiei „Iskrei" la 14 (27) decembrie 1903 în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. Această scrisoare a fost scrisă de Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 206—207). — *160.*

85 „*Vorwärts*" („Înainte") — cotidian, organ central al social-democraţiei germane ; a apărut la Leipzig cu începere din 1876, sub redacţia lui W. Liebknecht şi a altora. După o întrerupere provocată de punerea în aplicare a legii excepţionale împotriva socialiştilor în 1878, ziarul a început să apară din nou în 1891, la Berlin. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări ale oportunismului. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, redacţia ziarului a încăput în mîinile aripii drepte a partidului şi a început să publice în mod sistematic articole ale oportuniştilor. Prezentînd în mod tendenţios lupta dusă în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului şi a revizionismului, „Vorwärts" îi sprijinea pe „economişti", iar mai tîrziu, după scindarea partidului, pe menşevici. În anii reacţiunii, „Vorwärts" a publicat articole defăimătoare scrise de Troţki, fără să dea posibilitate lui Lenin şi bolşevicilor să dezmintă calomniile şi să înfăţişeze în mod obiectiv starea de lucruri existentă în partid.

www.dacoromanica.ro

În anii primului război mondial, „Vorwärts" s-a situat pe poziţiile social-şovinismului ; după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, el a devenit unul dintre centrele de propagandă antisovietică. În 1933, ziarul a fost suprimat. — *160.*

86 V. I. Lenin citează scrisoarea trimisă redacţiei „Iskrei" la 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. Partea citată din această scrisoare a fost scrisă de Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 216—217). — *161.*

87 *Ultimatumul lui Starover* — scrisoarea din 21 octombrie (3 noiembrie) 1903 a lui A. N. Potresov către G. V. Plehanov. În această scrisoare, Potresov, în numele opoziţiei menşevice, cerea restabilirea vechii redacţii a „Iskrei", cooptarea menşevicilor în C.C. şi în Consiliul partidului şi recunoaşterea valabilităţii hotărîrilor Congresului al II-lea al Ligii din străinătate. — *161.*

88 *„Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia"* — document scris de V. I. Lenin în legătură cu hotărîrea unui „Grup de iniţiativă" de a crea la Geneva „Biblioteca şi arhiva de pe lîngă C.C. al P.M.S.D.R." Acest document, împreună cu apelul în care „Grupul de iniţiativă" cerea să i se acorde ajutor la organizarea bibliotecii şi a arhivei partidului, a fost publicat într-o foaie volantă intitulată „Către toţi" (scoasă de tipografia partidului la Geneva).

La 7 (20) februarie 1904, V. I. Lenin a semnat, în calitate de membru al C.C. al P.M.S.D.R., „Hotărîrea cu privire la biblioteca şi arhiva de pe lîngă C.C. al P.M.S.D.R." (documentul este scris de mîna lui V. D. Bonci-Bruevici), care stabilea următoarele principii de funcţionare a noii instituţii :

„Colectivul bibliotecii, compus din tovarăşii : A. I. Ilina, F. F. Ilin, V. M. Velicikina, P. N. Olin, N. N. Zameatin, V. D. Bonci-Bruevici, formează o organizaţie de partid, care conduce în mod autonom biblioteca înfiinţată cu mijloacele acestui grup.

C.C. acordă colectivului bibliotecii dreptul de a da bibliotecii denumirea de «Biblioteca şi arhiva de pe lîngă Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia», cu condiţia ca folosirea bibliotecii să fie accesibilă publicului, în general, şi membrilor de partid, în special, într-o măsură pe cît posibil mai largă.

C.C. nu-şi asumă obligaţia de a acorda vreun sprijin bănesc acestui grup şi nu răspunde pentru obligaţiile contractate de el. C.C. îi acordă ajutor numai în cazurile cînd casa partidului are o situaţie favorabilă ; ajutorul se acordă de la caz la caz sub formă de împrumuturi sau de cote procentuale din venituri" (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

www.dacoromanica.ro

Ulterior (la sfîrşitul anului 1904 sau la începutul anului 1905), V. I. Lenin a scris documentul intitulat „Declaraţia grupului de iniţiativă care a fondat biblioteca P.M.S.D.R. de la Geneva", prin care biblioteca P.M.S.D.R. a fost predată Biroului Comitetelor Majorităţii (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XXVI, pag. 417). — *166.*

89 Motivul nemijlocit care l-a determinat pe V. I. Lenin să scrie proiectul de apel „*Către partid*" a fost articolul lui G. V. Plehanov „O neînţelegere regretabilă", apărut în ziarul „Iskra" nr. 75 din 15 ianuarie 1904. Apelul „Către partid" n-a fost publicat pe vremea aceea. — *167.*

90 Din Consiliul partidului plecase L. E. Galperin. — *169.*

91 Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „*Către proletariatul rus*", scris de V. I. Lenin la o săptămînă după izbucnirea războiului ruso-japonez, a fost trimis comitetelor de partid dintr-o serie de oraşe din Rusia cu indicaţia de a fi retipărit şi difuzat imediat. Trimiterea acestui manifest a fost anunţată de N. K. Krupskaia în scrisorile din 3 (16) şi 4 (17) februarie 1904 către I. H. Lalaianţ, L. B. Krasin şi L. M. Knipovici (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. şi „Culegeri din Lenin", vol. X, pag. 323, 324). La 16 (29) februarie 1904, N. K. Krupskaia scria lui R. S. Zemleacika şi L. E. Galperin: „Bătrînul (V. I. Lenin. — *Nota red.*) a scris un manifest în legătură cu războiul; el n-a fost difuzat aici, ci a fost trimis spre a fi retipărit la Tomsk, Moscova, Odesa, Petersburg, Samara, Saratov, Nijni şi Ekaterinoslav" (Arhiva istorică centrală de stat din Moscova). Biblioteca Institutului de marxism-leninism posedă un mare număr de exemplare din manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus": s-au păstrat exemplare care poartă stampila C.C. al P.M.S.D.R., stampilele comitetelor P.M.S.D.R. Moscova şi Ekaterinoslav; acest manifest a fost retipărit şi difuzat de Comitetul din Nijni-Novgorod (într-un tiraj de 7 700 de exemplare), de comitetele din Tver şi Saratov, de studenţii din Kiev. În afară de aceasta, la 5 (18) martie 1904, el a fost reprodus în nr. 61 al „Iskrei". În Operele lui V. I. Lenin, manifestul se publică pentru prima oară. — *172.*

92 În 1895, în urma războiului chino-japonez (1894—1895), a fost semnat tratatul de la Simonoseki, prin care China a fost nevoită să cedeze Japoniei peninsula Leaodun, insulele Pînhuledao şi Taivan, obligîndu-se totodată să plătească o contribuţie de 200 000 000 de leani (care ulterior a fost mărită la 230 000 000 de leani) şi să acorde Japoniei o serie de privilegii economice. Temîndu-se de întărirea Japoniei, Rusia, Franţa şi Germania au prezentat un protest în legătură cu încheierea tratatului de pace de la Simonoseki, astfel încît Japonia s-a văzut nevoită să renunţe la anexarea peninsulei Leaodun. — *175.*

www.dacoromanica.ro

93 Această scrisoare a lui V. I. Lenin este adresată grupului de bolşevici (V. D. Bonci-Bruevici, V. M. Velicikina, N. K. Krupskaia, M. Korenevski, M. M. Litvinov, N. E. Bauman, V. S. Bobrovski, O. A. Peatniţki, P. I. Kuleabko, I. H. Lalaianţ) care au publicat, în opoziţie cu „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", editate de menşevici, un „Comentariu" pe marginea acestor procese-verbale.

În secţiunea „Materiale pregătitoare" a volumului de faţă se publică un fragment-variantă a scrisorii „Despre împrejurările retragerii din redacţia «Iskrei»". — *177.*

94 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi paşi înapoi (Criza din partidul nostru)" (vezi volumul de faţă, pag. 187—414). — *182.*

95 Personaje din operele lui N. V. Gogol „Suflete moarte" şi „Revizorul". — *182.*

96 Proclamaţia *„Întîi Mai"* a fost tipărită în foaie volantă în numele Comitetului Central şi al Organului Central al P.M.S.D.R. Ea a fost retipărită şi de comitetele locale de partid din Moscova, Nijni-Novgorod şi Tver. Textul tipărit al foii volante conţine unele modificări faţă de textul iniţial al manuscrisului lui Lenin, care este reprodus în volumul de faţă. — *183.*

97 Cartea *„Un pas înainte, doi paşi înapoi (Criza din partidul nostru)"* a fost pregătită de V. I. Lenin în decurs de cîteva luni, timp în care el a studiat în amănunţime procesele-verbale de şedinţă şi rezoluţiile Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., publicate în ianuarie 1904, cuvîntările şi intervenţiile fiecărui delegat, grupările politice care s-au conturat la congres, precum şi documentele Comitetului Central şi ale Consiliului partidului. În secţiunea „Materiale pregătitoare" a volumului de faţă se publică o serie de documente ale lui V. I. Lenin („Schiţă de conspect al proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.", „Caracterizarea delegaţilor pe baza textului proceselor-verbale", „Grupările şi tipurile de votări la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R." şi altele) care denotă marele volum de muncă pregătitoare depusă de el la elaborarea cărţii „Un pas înainte, doi paşi înapoi". În aprilie 1904, definitivarea textului acestei cărţi a intrat în faza finală. La 8 aprilie (st. n.), într-o scrisoare adresată unuia dintre membrii Comitetului din Nijni-Novgorod, N. K. Krupskaia comunica : „La sfîrşitul acestei luni va fi gata broşura lui Lenin (voluminoasă, de 8—9 coli) despre congres şi despre situaţia din partid. Cred că ea va lămuri pe deplin poziţia majorităţii şi sper chiar că va risipi întrucîtva confuzia teoretică care domneşte astăzi în partid" („Culegeri din Lenin", vol. XV, pag. 15). În mai 1904, cartea lui Lenin a ieşit de sub tipar.

www.dacoromanica.ro

În această lucrare, Lenin a dat o lovitură nimicitoare oportunismului menşevicilor în problemele organizatorice. Uriaşa importanţă istorică a acestei cărţi constă mai întîi de toate în faptul că, în cuprinsul ei, V. I. Lenin, dezvoltînd învăţătura marxistă despre partid, a elaborat principiile organizatorice ale partidului revoluţionar proletar; pentru prima oară în istoria marxismului, el a făcut o critică atotcuprinzătoare a oportunismului în problemele organizatorice, arătînd pericolul deosebit de grav pe care-l prezintă pentru mişcarea muncitorească subestimarea importanţei organizării.

Cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi" a provocat atacuri furibunde din partea menşevicilor. Plehanov a cerut Comitetului Central să se desolidarizeze de cartea lui Lenin, iar împăciuitoriştii din C.C. au căutat să întîrzie tipărirea şi difuzarea ei.

În pofida tuturor străduinţelor depuse de oportunişti, lucrarea lui Lenin „Un pas înainte, doi paşi înapoi" a căpătat o largă răspîndire în rîndurile muncitorilor înaintaţi din Rusia. Potrivit datelor departamentului poliţiei, ea a fost găsită cu prilejul unor arestări şi percheziţii făcute la Moscova, Petersburg, Kiev, Riga, Saratov, Tula, Orel, Ufa, Perm, Kostroma, Şcigrî, Şavli (gub. Kovno) şi în alte localităţi.

Cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi" a fost reeditată de Lenin în culegerea „În 12 ani", apărută în 1907 (pe coperta interioară: 1908). În prefaţa la această culegere, Lenin scria: „Broşura «Un pas înainte, doi paşi înapoi» a apărut la Geneva în vara anului 1904. Ea descrie primul stadiu al sciziunii dintre menşevici şi bolşevici, care a început la Congresul al II-lea (august 1903)... Esenţială îmi pare a fi aici analiza luptei de concepţii care a fost dusă la Congresul al II-lea în problemele de tactică şi în alte probleme, precum şi polemica împotriva concepţiilor menşevice în problemele organizatorice: şi una şi cealaltă sînt necesare pentru înţelegerea menşevismului şi a bolşevismului ca nişte curente care şi-au pus amprenta pe întreaga activitate a partidului muncitoresc în revoluţia noastră" (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 97).

În volumul de faţă, textul lucrării se tipăreşte după prima ediţie a cărţii, din 1904, confruntată cu manuscrisul lui Lenin, păstrîndu-se adăugirile făcute de autor la ediţia din 1907. — *187.*

98 *Conferinţa din 1902* — conferinţa reprezentanţilor comitetelor şi organizaţiilor P.M.S.D.R. care a avut loc la Belostok între 23 şi 28 martie (5 şi 10 aprilie) 1902. La această conferinţă au fost reprezentate comitetele din Petersburg şi Ekaterinoslav ale P.M.S.D.R., „Uniunea comitetelor şi organizaţiilor din sud ale P.M.S.D.R.", C.C. al Bundului şi Comitetul său din străinătate, „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" şi redacţia ziarului „Iskra" (reprezentantul ei, F. I. Dan, avea mandat din partea „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare

www.dacoromanica.ro

ruse"). Din vina organizatorilor „economiști" ai conferinței, delegatul redacției ziarului „Iskra" a venit după începerea conferinței, iar reprezentantul organizației din Rusia a „Iskrei", F. V. Lengnik, nu a ajuns de loc la conferință, deși a sosit la timp la Belostok ; reprezentantul Comitetului din Nijni-Novgorod (de orientare iskristă), A. I. Piskunov, care sosise la Belostok înaintea lui Dan, a protestat împotriva faptului că lipsesc de la conferință reprezentanții unor organizații de orientare iskristă și curînd a părăsit conferința. „Economiștii" împreună cu bundiștii, care îi sprijineau pe cei dintîi, aveau intenția să transforme conferința într-un congres — Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., sperînd că în felul acesta își vor putea consolida poziția în rîndurile social-democrației ruse și vor paraliza influența crescîndă a „Iskrei". Dar această încercare a eșuat atît din pricina componenței relativ restrînse a conferinței (nu erau reprezentate decît patru din organizațiile P.M.S.D.R. care activau în Rusia) cît și din pricina profundelor divergențe principiale care au ieșit la iveală în cadrul ei ; împotriva transformării conferinței într-un congres al partidului a ridicat obiecții categorice în special delegatul „Iskrei", care a demonstrat că un asemenea congres nu ar avea nici competența și nici pregătirea necesară.

La Conferința de la Belostok au fost adoptate o rezoluție de constituire și rezoluția principială propusă de delegatul C.C. al Bundului, cu amendamentele aduse de reprezentantul „Uniunii comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R." (delegatul „Iskrei", care prezentase un proiect propriu de rezoluție principială, a votat împotriva proiectului prezentat de bundist) ; de asemenea a fost confirmat textul unui manifest de 1 Mai la baza căruia a fost pus proiectul elaborat de redacția ziarului „Iskra". (Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 28—31.) Conferința a ales un Comitet de organizare pentru pregătirea celui de-al II-lea Congres al partidului. Din Comitetul de organizare făceau parte reprezentantul „Iskrei" (F. I. Dan), reprezentantul „Uniunii comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R." (O. A. Ermanski) și cel al C.C. al Bundului (K. Portnoi). Curînd după conferință, majoritatea delegaților, printre care și doi membri ai Comitetului de organizare, au fost arestați de poliție. Noul comitet de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost format în noiembrie 1902, la Pskov, la consfătuirea reprezentanților Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., ai organizației din Rusia a „Iskrei" și ai grupului „Iujnîi rabocii". — *194.*

99 *„Raboceaia mîsl"* — grup de „economiști" ; a editat un ziar cu aceeași denumire. Ziarul a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902 ; a fost redactat de K. M. Tahtarev și de alții. Au apărut 16 numere.

www.dacoromanica.ro

Grupul „Raboceaia mîsl" propaga concepții fățiș oportuniste. El se ridica împotriva luptei politice a clasei muncitoare, limitînd sarcinile proletariatului la „interesele de moment", la revendicarea unor reforme parțiale, în special cu caracter economic. Prosternîndu-se în fața spontaneității mișcării muncitorești, reprezentanții grupului „Raboceaia mîsl" se pronunțau împotriva creării unui partid proletar de sine stătător. Ei minimalizau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței revoluționare, afirmau că ideologia socialistă poate izvorî din mișcarea spontană.

Critica concepțiilor grupului „Raboceaia mîsl", ca varietate rusă a oportunismului internațional, a fost făcută de V. I. Lenin în articolul „O orientare retrogradă în social-democrația rusă", în cartea „Ce-i de făcut?" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267, și vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190), precum și într-o serie de articole publicate în ziarul „Iskra". — *210.*

100 Redacția „Iskrei" menșevice a publicat în suplimentul la nr. 57 al „Iskrei" din 15 ianuarie 1904 un articol al fostului „economist" Martînov, în care acesta se ridica împotriva principiilor organizatorice ale bolșevismului și se deda la atacuri împotriva lui V. I. Lenin. Într-o notă la articolul lui Martînov, redacția „Iskrei" se declara formal în dezacord cu unele dintre ideile autorului, dar în linii generale aproba articolul și era de acord cu tezele fundamentale ale lui Martînov. — *212.*

101 Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 43. — *224.*

102 Organizația narodnicilor revoluționari *„Zemlea i volea"* („Pămînt și libertate") a fost întemeiată în toamna anului 1876, la Petersburg; la început s-a numit „Grupul narodnic-revoluționar din nord"; începînd din 1878 este cunoscută sub numele de asociația „Zemlea i volea". Din această organizație făceau parte Mark și Olga Natanson, G. V. Plehanov, O. V. Aptekman, A. D. și A. F. Mihailov, A. A. Kveatkovski, M. R. Popov, S. M. Kravcinski, D. A. Klement, A. D. Oboleșev, S. L. Perovskaia și alți revoluționari de seamă din deceniul al 8-lea al secolului trecut. Fără să renunțe la socialism ca scop final, organizația „Zemlea i volea" proclama ca scop imediat înfăptuirea „revendicărilor poporului așa cum se prezintă ele în momentul de față", adică revendicările referitoare la „pămînt și libertate". „E de la sine înțeles — se spunea în programul acestei organizații — că această formulă poate fi înfăptuită în practică numai *printr-o răsturnare violentă*", pentru pregătirea căreia se punea ca sarcină răscolirea „nemulțumirilor poporului" și „dezorganizarea forțelor statului". Pentru a putea desfășura

www.dacoromanica.ro

agitația în rîndurile țăranilor, zemlevolții organizau „colonii agricole", îndeosebi în guberniile agricole din regiunea Volgăi și în regiunea centrală cu cernoziom. Ei duceau, de asemenea, o muncă de agitație în rîndurile muncitorilor și ale tineretului studios. La 6 (18) decembrie 1876, zemlevolții au organizat vestita demonstrație din Piața Kazan de la Petersburg. Deși zemlevolții întreținеau legături cu unele cercuri muncitorești, ei nu puteau și nu voiau să treacă în fruntea mișcării muncitorești, deoarece, asemenea celorlalți narodnici, ei negau rolul de avangardă al clasei muncitoare. Ei nu înțelegeau nici importanța luptei politice, care, după părerea lor, distrăgea forțele revoluționarilor și putea să ducă la slăbirea legăturii lor cu poporul.

Spre deosebire de grupurile narodnice din prima jumătate a deceniului al 8-lea al secolului trecut, zemlevolții au creat o organizație închegată, la baza căreia stăteau principiile unei centralizări și discipline riguroase. Organizația era alcătuită dintr-un „cerc principal" și din grupuri teritoriale și speciale (pentru munca în rîndurile țărănimii și ale muncitorilor, pentru activitatea de „dezorganizare" etc.); în fruntea „cercului principal" se afla „administrația" („comisia"), care controla activitatea grupurilor, le aproviziona cu literatură, cu fonduri etc. Statutul societății, adoptat în iarna anului 1876—1877, prevedea că minoritatea trebuie să se supună majorității; fiecare membru era dator să consacre organizației „toate forțele, mijloacele și legăturile sale, să-i sacrifice toate simpatiile și antipatiile sale, ba chiar și viața", să păstreze cel mai strict secret în tot ce privește treburile interne ale organizației etc. În 1878—1879, zemlevolții au publicat 5 numere din revista „Zemlea i volea".

În 1879, sub influența insuccesului agitației socialiste printre țărani și a intensificării represiunilor din partea guvernului, majoritatea zemlevolților au început să încline spre teroarea politică ca principală metodă de luptă pentru realizarea programului lor. Divergențele ivite între adepții vechii tactici (în frunte cu G. V. Plehanov) și partizanii terorii (A. I. Jeleabov și alții) au dus la scindarea organizației „Zemlea i volea" la Congresul de la Voronej (iunie 1879); adepții vechii tactici au organizat asociația „Ciornîi peredel", ceilalți — „Narodnaia volea".

În revendicările lor programatice, membrii organizației „Ciornîi peredel" (G. V. Plehanov, M. R. Popov, P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, I. V. Stefanovici, V. I. Zasulici, O. V. Aptekman, V. N. Ignatov, A. P. Bulanov și alții) se situau în esență pe platforma organizației „Zemlea i volea". În Rusia și în străinătate (unde au emigrat în 1880 Plehanov, Deutsch, Zasulici, Stefanovici și alții), ei au editat revista „Ciornîi peredel" și ziarul „Zerno". Ulterior, o parte dintre membrii acestei organizații au evoluat spre marxism (Plehanov, Akselrod, Zasulici, Deutsch și Ignatov au creat în 1883 prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii"), iar ceilalți au aderat —

www.dacoromanica.ro

după 1 martie 1881 (asasinarea lui Alexandru al II-lea) — la narodovolți. — *243.*

103 „*Narodnaia volea*" — organizație politică secretă a narodnicilor teroriști, care a luat naștere în august 1879, în urma scindării organizației narodnice „Zemlea i volea". În fruntea organizației „Narodnaia volea" se afla un comitet executiv, format din A. I. Jeleabov, A. D. Mihailov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaia, A. A. Kveatkovski și alții. Rămînînd pe pozițiile socialismului utopic narodnicist, narodovolții au păşit, totodată, pe calea luptei politice, considerînd că principala sarcină o constituie răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice. Programul lor prevedea organizarea unei „reprezentanțe populare permanente", aleasă prin vot universal, proclamarea libertăților democratice, trecerea pămîntului în mîinile poporului și elaborarea unor măsuri pentru trecerea fabricilor și a uzinelor în mîinile muncitorilor. „Narodovolții — scria V. I. Lenin — au făcut un pas înainte, trecînd la lupta politică, dar nu au reuşit să lege această luptă de socialism" (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 59).

Narodovolții au dus o luptă eroică împotriva absolutismului țarist. Dar, pornind de la teoria greşită a „eroilor" activi și a „gloatei" pasive, ei considerau că vor putea obține transformarea societății fără participarea poporului, prin forțele lor proprii, prin teroare individuală, prin intimidarea și dezorganizarea cîrmuirii. După 1 martie 1881, guvernul a reuşit, prin crîncene persecuții, provocări și execuții, să distrugă organizația „Narodnaia volea".

Încercările repetate de a reînvia organizația „Narodnaia volea", întreprinse în cursul deceniului al 9-lea, n-au dat nici un rezultat. Astfel, în 1886 a apărut un grup condus de A. I. Ulianov (fratele lui V. I. Lenin) și de P. I. Şevîrev, care împărtăşea tradițiile organizației „Narodnaia volea". După o încercare nereuşită de a organiza un atentat împotriva lui Alexandru al III-lea, în 1887 grupul a fost descoperit, iar membrii săi activi au fost executați.

Criticînd programul greşit, utopic al narodovolților, V. I. Lenin vorbea, totodată, cu mare respect de lupta plină de abnegație a narodovolților împotriva țarismului. În 1899, în „Protestul social-democraților din Rusia", el arăta că „militanții vechii «Narodnaia volea» au știut să joace un rol de seamă în istoria Rusiei, cu toată îngustimea păturilor sociale care îi sprijineau pe puținii eroi și cu toate că nu teoria revoluționară a fost steagul acestei mişcări" (Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 169). — *243.*

104 Este vorba de incidentul produs la Hamburg în 1900 în legătură cu comportarea unui grup de 122 de zidari care, înființînd „Sindicatul liber al zidarilor", au lucrat în acord în timpul grevei, trecînd peste interdicția uniunii centrale. Secția din Ham-

www.dacoromanica.ro

burg a uniunii zidarilor a pus în organizaţiile locale ale partidului problema comportării social-democraţilor membri ai acestui grup, acuzîndu-i că au acţionat ca spărgători de grevă. Organizaţiile locale au sesizat Comitetul Central al social-democraţiei germane, cerîndu-i să se pronunţe în această problemă. Comisia de arbitraj numită de C.C. a condamnat conduita social-democraţilor membri ai „Sindicatului liber al zidarilor", dar a respins propunerea de a-i exclude din partid. — *250.*

105 În rezoluţia lui S. Zborovski (Kostici), care a fost respinsă de congres, § 1 din statutul partidului avea următoarea formulare : „Oricine recunoaşte programul partidului şi ajută cu mijloace materiale partidul şi-i dă în mod regulat un concurs personal sub conducerea uneia dintre organizaţiile de partid este considerat de aceasta din urmă membru de partid" („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale". Moscova, 1959, pag. 281). — *254.*

106 La Congresul al II-lea al partidului au fost 16 membri ai organizaţiei „Iskrei", dintre care : partizani ai majorităţii, în frunte cu Lenin — 9 (V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. K. Krupskaia, R. S. Zemleacika, L. M. Knipovici, N. E. Bauman, D. I. Ulianov, P. A. Krasikov, V. A. Noskov), iar partizani ai minorităţii, în frunte cu Martov — 7 (L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov, V. I. Zasulici, L. G. Deutsch, L. D. Troţki, V. N. Krohmal). — *265.*

107 *Grajduri augiene* — potrivit mitologiei greceşti, întinsele grajduri ale lui Augias, regele Elidei, care nu fuseseră curăţate timp de mulţi ani şi pe care Hercule le-a curăţat într-o singură zi. Prin expresia „grajduri augiene" se înţelege o mare îngrămădire de gunoaie sau o stare de extremă dezordine şi delăsare. — *267.*

108 *Congresul din 1895 al social-democraţiei germane* a avut loc la Breslau între 6 şi 12 octombrie (st.n.). În centrul atenţiei congresului a stat discutarea proiectului de program agrar, prezentat de comisia agrară creată printr-o hotărîre a Congresului de la Frankfurt din 1894. Proiectul de program agrar conţinea greşeli grave ; în special se făcea simţită în el tendinţa de a transforma partidul proletar într-un partid „al întregului popor". În afară de oportunişti s-au pronunţat pentru acest proiect şi A. Bebel şi W. Liebknecht, lucru pentru care la Congresul din 1895 au fost dezaprobaţi de către tovarăşii lor de partid. Proiectul de program agrar a fost aspru criticat la congres de K. Kautsky, C. Zetkin şi o serie de alţi social-democraţi. Congresul a respins cu majoritate de voturi (158 de voturi pentru, 63 de voturi contra) proiectul de program agrar prezentat de comisie. — *272.*

www.dacoromanica.ro

109 Cuvintele rostite de Margareta din tragedia „Faust" de Goethe (atunci cînd ea îi reproşează lui Faust prietenia sa cu Mefistofel), citate din memorie de C. Zetkin în cuvîntarea ei la congresul social-democraţiei germane. — *273.*

110 Este vorba de articolul lui P. B. Akselrod „Unirea social-democraţiei din Rusia şi sarcinile ei" („Iskra" nr. 55 din 15 decembrie 1903), îndreptat împotriva principiilor organizatorice ale bolşevismului. — *279.*

111 Este vorba de G. M. Krjijanovski. — *297.*

112 V. I. Lenin se referă la o cuvîntare rostită la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. de „economistul" V. P. Akimov, care, criticînd proiectul de program al partidului prezentat de „Iskra", a protestat împotriva faptului că în program cuvîntul „proletariat" nu figurează în calitate de subiect, ci în calitate de complement. După părerea lui Akimov, aceasta denota o tendinţă de a separa partidul de interesele proletariatului. — *321.*

113 *Munte* şi *Gironda* — denumirea celor două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluţiei burgheze franceze de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Munte sau iacobini erau numiţi reprezentanţii cei mai radicali ai clasei revoluţionare din acea vreme — burghezia —, care proclamau necesitatea lichidării absolutismului şi a feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii oscilau între revoluţie şi contrarevoluţie şi urmau calea compromisurilor cu monarhia.

„Gironda socialistă" este termenul folosit de V. I. Lenin pentru a desemna curentul oportunist din rîndurile social-democraţiei; iacobini proletari, „Munte" — termenii folosiţi de el pentru a desemna pe social-democraţii revoluţionari. După scindarea P.M.S.D.R. în aripă bolşevică şi aripă menşevică, Lenin a subliniat adesori că menşevicii reprezintă curentul girondin în mişcarea muncitorească. — *331.*

114 „*Organizaţia muncitorească" din Petersburg* — organizaţie a „economiştilor", care a luat fiinţă în vara anului 1900. În toamna anului 1900, „Organizaţia muncitorească" a fuzionat cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, care fusese recunoscută în calitate de Comitet al organizaţiei P.M.S.D.R. Petersburg. După ce în organizaţia de partid din Petersburg a învins orientarea iskristă, o parte dintre membrii acestei organizaţii, şi anume partea aflată sub influenţa adepţilor „economismului", s-a desprins în toamna anului 1902 de Comitetul din Petersburg şi a reconstituit „Organizaţia muncitorească" ca organizaţie de sine stătătoare. Comitetul „Organizaţiei muncitoreşti" a adoptat o poziţie ostilă faţă de „Iskra" leninistă şi faţă de planul ei organizatoric de creare a partidului marxist. Opunîndu-se partidului, comitetul „Organizaţiei muncitoreşti" declara în mod demagogic că cea mai importantă

www.dacoromanica.ro

condiție a dezvoltării mișcării muncitorești și a succesului ei în luptă este activitatea de sine stătătoare a clasei muncitoare. Împotriva hotărîrilor comitetului „Organizației muncitorești", care vorbea cu de la sine putere în numele „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, au protestat o serie de organizații locale ale P.M.S.D.R. La începutul anului 1904, după Congresul al II-lea al partidului, „Organizația muncitorească" și-a încetat existența, dizolvîndu-se în organizația generală a partidului. — *333.*

115 *Noul membru al C.C.* — F. V. Lengnik, care în septembrie 1903 venise din Rusia la Geneva. — *342.*

116 Este vorba, probabil, de suburbiile Carouge și Cluse din Geneva, în care locuiau partizani ai majorității și partizani ai minorității. — *358.*

117 *Bazarov* — personajul principal din romanul lui I. S. Turgheniev „Părinți și copii". — *362.*

118 Este vorba de F. V. Lengnik. — *362.*

119 În „Iskra" nr. 53 din 25 noiembrie 1903, concomitent cu „Scrisoarea către redacția «Iskrei»" a lui V. I. Lenin (vezi volumul de față, pag. 94—98) a fost publicat și răspunsul din partea redacției, scris de G. V. Plehanov. În scrisoarea sa, V. I. Lenin propunea ca în coloanele ziarului să fie dezbătute divergențele principiale dintre bolșevici și menșevici. Plehanov însă a respins această propunere, declarînd că divergențele în cauză nu sînt decît „ciorovăieli ale vieții de cerc". — *363.*

120 Este vorba de articolele lui G. V. Plehanov „O neînțelegere amuzantă" („Iskra" nr. 55 din 15 decembrie 1903) și „O neînțelegere regretabilă" („Iskra" nr. 57 din 15 ianuarie 1904). — *363.*

121 Este vorba de concepțiile lui P. B. Struve, reprezentant de seamă al „marxismului legal", care în 1894 a publicat cartea „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei". Concepțiile burghezo-apologetice ale lui Struve se conturau clar încă în această lucrare a sa din tinerețe. În combaterea concepțiilor lui Struve și ale celorlalți „marxiști legali", V. I. Lenin a prezentat în toamna anului 1894, într-un cerc marxist din Petersburg, un referat intitulat „Oglindirea marxismului în literatura burgheză". Acest referat a servit apoi ca bază pentru articolul lui Lenin „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve", scris la sfîrșitul anului 1894 — începutul anului 1895 (vezi Opere complete, vol. 1, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 335—510). — *369.*

122 Este vorba de articolul lui L. Martov „Așa oare trebuie să ne pregătim ?", articol care a fost publicat în „Iskra" și în care

www.dacoromanica.ro

autorul a luat atitudine împotriva pregătirii unei insurecţii armate pe întreaga Rusie, considerînd că pregătirea unei asemenea insurecţii nu este decît utopie şi complotism. — *372.*

123 Cuvinte citate din poezia lui M. I. Lermontov „Ziaristul, cititorul şi scriitorul" (vezi M. I. Lermontov. Opere în şase volume, vol. 2, 1954, ed. rusă, pag. 147). — *373.*

124 Cuvinte citate din poezia satirică „Imnul socialistului rus modern", publicată în revista „Zarea" nr. 1 (aprilie 1901) sub semnătura „Narcis Tuporîlov". În această poezie erau ridiculizaţi „economiştii" şi prosternarea lor în faţa mişcării spontane. Autorul „Imnului socialistului rus modern" era L. Martov. — *379.*

125 Este vorba de articolul lui L. Martov „La ordinea zilei", publicat la 25 februarie 1904 în ziarul „Iskra". În acest articol, Martov susţinea că, în ceea ce priveşte componenţa lor, comitetele locale de partid trebuie să fie „independente" de C.C. al P.M.S.D.R.; totodată, el ataca Comitetul din Moscova, care, dezbătînd această problemă, a adoptat o rezoluţie în care declara că, în conformitate cu § 9 din statutul partidului, se va supune tuturor dispoziţiilor Comitetului Central. — *385.*

126 *Congresul de la Dresda al social-democraţiei germane* a avut loc între 13 şi 20 septembrie (st.n.) 1903. În centrul atenţiei congresului a stat problema tacticii partidului şi a luptei împotriva revizionismului. La congres au fost criticate concepţiile revizioniste ale lui E. Bernstein, P. Göhre, E. David, W. Heine şi ale altor social-democraţi germani. Într-o rezoluţie adoptată de congres cu o majoritate covîrşitoare de voturi (288 contra 11) se spunea: „Congresul partidului condamnă în modul cel mai categoric tendinţele revizioniste de a schimba vechea şi încercata noastră tactică, bazată pe lupta de clasă şi încununată de victorii, în sensul de a se renunţa la cucerirea puterii politice prin răsturnarea duşmanilor noştri şi de a se adopta o politică de concesii faţă de orînduirea existentă" (vezi „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903". Berlin, 1903, S. 418). Adoptarea acestei rezoluţii a avut o anumită importanţă pozitivă. Totuşi, congresul n-a dat dovadă de suficientă consecvenţă în lupta împotriva revizionismului; revizioniştii din rîndurile social-democraţiei germane n-au fost excluşi din partid, iar după congres au continuat să-şi propage concepţiile oportuniste. — *386.*

127 *„Sozialistische Monatshefte"* — revistă, principalul organ al oportuniştilor germani şi una dintre publicaţiile oportunismului internaţional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziţii social-şovine. — *386.*

www.dacoromanica.ro

128 *„Frankfurter Zeitung"* — cotidian, organul de presă al marilor financiari germani, a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. În 1949 şi-a reluat apariţia, sub denumirea de „Frankfurter Allgemeine Zeitung" ; este purtătorul de cuvînt al monopoliştilor vest-germani. — *391.*

129 *Tactică „ministerialistă"*, „ministerialism" (sau „socialism ministerial", „millerandism") — tactica oportunistă a participării socialiştilor la guvernele burgheze reacţionare. Acest termen a apărut în legătură cu faptul că în 1899 socialistul francez Millerand a intrat în guvernul burghez Waldeck-Rousseau. — *393.*

130 Este vorba de lucrarea „Scurtă constituţie a P.M.S.D.R.", scrisă în glumă de L. Martov şi publicată ca anexă la articolul său „La ordinea zilei" („Iskra" nr. 58 din 25 ianuarie 1904). Ironizînd principiile organizatorice ale bolşevismului şi plîngîndu-se de pretinsa nedreptăţire a menşevicilor, Martov vorbea în „constituţia" sa despre „hărţuitori" şi „hărţuiţi", prin care subînţelegea pe bolşevici şi pe menşevici. — *395.*

131 Este vorba de scrisoarea adresată de K. Kautsky lui M. N. Leadov în legătură cu lupta internă de partid din cadrul P.M.S.D.R., scrisoare care a fost publicată sub formă de articol în nr. 66 din 15 mai 1904 al ziarului „Iskra". Pronunţîndu-se în favoarea menşevicilor, Kautsky îndemna, totodată, ambele părţi angajate în luptă să înceteze „războiul intestin" şi propunea ca pînă la „încheierea unui armistiţiu" în partid să nu fie convocat congresul partidului în vederea discutării divergenţelor dintre bolşevici şi menşevici. — *422.*

132 *Consiliul P.M.S.D.R.* s-a întrunit în sesiune la Geneva între 31 mai şi 5 iunie (13 şi 18 iunie) 1904, în următoarea componenţă : V. I. Lenin, G. V. Plehanov (preşedinte), V. A. Noskov, P. B. Akselrod şi L. Martov. În prima sa şedinţă, Consiliul a dezbătut problema convocării unei conferinţe interpartinice a partidelor revoluţionare şi opoziţioniste din Rusia, precum şi aceea a Congresului internaţional de la Amsterdam, care urma să se ţină în curînd. Şedinţa a doua a fost consacrată dezbaterii problemelor interne de partid : 1) dreptul instituţiilor centrale ale partidului (O.C. şi C.C.) de a-şi revoca reprezentanţii din Consiliul partidului ; 2) cooptarea în comitete şi dreptul C.C. de a introduce în componenţa lor membri noi ; 3) modalitatea votării în organizaţiile de partid în problema convocării Congresului al III-lea al partidului ; 4) publicarea proceselor-verbale ale şedinţelor Consiliului şi altele.

Deoarece trei din cei cinci membri ai Consiliului (Plehanov, Akselrod şi Martov) erau reprezentanţi ai opoziţiei menşevice, iar Noskov avea o poziţie împăciuitoristă, Consiliul partidului a rezolvat în spirit menşevic o serie de importante probleme ale vieţii interne de partid. — *427.*

www.dacoromanica.ro

133 *Conferința interpartinică a organizațiilor revoluționare și opoziționiste din Rusia*, convocată din inițiativa „Partidului finlandez al rezistenței active", a avut loc la sfîrșitul anului 1904. Reprezentanții P.M.S.D.R. și ai altor partide și organizații social-democrate din Rusia, întruniți în august 1904 la Amsterdam, înaintea deschiderii congresului socialist internațional, au hotărît să nu participe la conferința interpartinică. Din partea P.M.S.D.R., această hotărîre a fost confirmată de Consiliul partidului în ședința sa din 21 august (3 septembrie) 1904. — *430.*

134 Autorul scrisorii Comitetului Central către P.P.S. era V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 231). — *431.*

135 *Partidul socialist polonez „Proletariat"* a luat ființă în 1900, fiind format dintr-o serie de grupuri care s-au desprins din Partidul socialist polonez (P.P.S.). Recunoscînd în linii generale programul social-democrat, acest partid preconiza tactica terorii individuale și principiul federativ de organizare. Partidul „Proletariat" se pronunța pentru o apropiere între mișcarea revoluționară poloneză și mișcarea revoluționară din Rusia ; el considera ca o sarcină imediată lupta pentru o constituție democratică în Rusia, constituție care să acorde Poloniei autonomia. Partidul „Proletariat" a avut în mișcarea revoluționară poloneză un rol foarte redus ; el și-a încetat existența după revoluția din 1905—1907. — *432.*

136 Este vorba, probabil, de „Organizația muncitorească social-democrată letonă din Ținutul baltic" și de „Uniunea social-democrată letonă".

„Organizația muncitorească social-democrată letonă din Ținutul baltic" a luat ființă în aprilie 1902, în urma fuzionării cîtorva organizații social-democrate. Pe baza ei a fost creat, la primul Congres al organizațiilor social-democrate letone din 7—9 (20—22) iunie 1904, „Partidul muncitoresc social-democrat leton", care la Congresul al IV-lea (de unificare) din 1906 a intrat în P.M.S.D.R.

„Uniunea social-democrată letonă", creată în străinătate în toamna anului 1900, avea revendicări similare cu cele ale socialiștilor-revoluționari ruși și era în bună parte pătrunsă de tendințe naționaliste. În 1905 a dobîndit vremelnic o oarecare influență în rîndurile unei anumite părți a țărănimii, dar a fost curînd înlăturată de „Partidul muncitoresc social-democrat leton". În anii care au urmat, „Uniunea" a avut un rol extrem de redus. — *432.*

137 Este vorba de *„Organizația muncitorească social-democrată armeană"* (a „specificilor"), creată de elemente național-federaliste armene curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Asemenea bundiștilor, „specificii" cereau adoptarea principiului federativ de construire a partidului, adică divizarea proletaria-

www.dacoromanica.ro

tului după criteriul naţional, şi se pretindeau a fi singurii reprezentanţi ai proletariatului armean. În justificarea naţionalismului lor, ei invocau „condiţiile specifice fiecărei naţiuni". Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R. în legătură cu conferinţa organizaţiilor social-democrate din Rusia, convocată pentru luna septembrie 1905, V. I. Lenin scria :

„Vă pun stăruitor în gardă în ceea ce priveşte «Federaţia social-democrată armeană». Dacă aţi consimţit ca ea să participe la conferinţă, să ştiţi că aţi comis o greşeală *fatală*, pe care trebuie s-o îndreptaţi *cu orice preţ*. Ei nu sînt decît un grupuleţ de dezorganizatori care s-au instalat la Geneva, unde publică tot felul de fleacuri, şi care nu au nici un fel de legături *serioase* în Caucaz. Ei nu sînt altceva decît *o creatură a Bundului* anume născocită pentru a întreţine bundismul în Caucaz... Tovarăşii caucazieni sînt cu toţii împotriva acestei bande de publicişti dezorganizatori..." (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 337). — *432*.

138 Este vorba de propunerea făcută de L. Martov la prima şedinţă a Consiliului partidului de a se stabili în prealabil că la conferinţa interpartinică hotărîrile principiale se adoptă numai cu unanimitate de voturi. — *433*.

139 Această observaţie a fost făcută de V. I. Lenin în legătură cu rezoluţia prezentată de L. Martov, rezoluţie în care toate organizaţiile locale de partid erau solicitate să trimită Consiliului partidului mandatele lor pentru Congresul de la Amsterdam al Internaţionalei a II-a, precum şi rapoarte asupra activităţii locale, în vederea întocmirii raportului general. După Martov a luat cuvîntul G. V. Plehanov, care a arătat că timpul nu mai permite să se ceară rapoarte din partea organizaţiilor locale şi a propus Consiliului să desemneze imediat un tovarăş care să fie însărcinat cu întocmirea raportului. — *434*.

140 Este vorba de organul de presă al partidului naţionalist micburghez armean „Gnceak", ziarul „Veraţnutiun" („Renaşterea"), care apărea în 1903—1904 în oraşul Rusciuc (Bulgaria). — *435*.

141 Este vorba de proiectul de rezoluţie prezentat de L. Martov, în care se recomanda Consiliului partidului să dea unele lămuriri în legătură cu cooptarea de noi membri în comitetele de partid. În aceste lămuriri urma să se arate că, ori de cîte ori majoritatea de $^2/_3$ din membrii prezenţi ai comitetului, cerută de paragraful 12 al statutului partidului, reprezintă un număr fracţionar, fracţia se neglijează cînd este $^1/_3$ şi se întregeşte cînd este $^2/_3$. La începutul proiectului de rezoluţie se arăta că aceste lămuriri sînt necesare pentru înlăturarea nedumeririlor ivite la stabilirea numărului de voturi cerut de statut pentru valabilitatea cooptării. În dovedirea acestei afirmaţii, Martov s-a referit la o votare care a avut loc în cadrul Comitetului de partid din Moscova. Dar el n-a adus fapte concludente în ceea ce priveşte

www.dacoromanica.ro

fondul problemei. Rezoluţia a fost adoptată cu amendamentul propus de V. I. Lenin. — *437.*

142 Este vorba de afirmaţia lui L. Martov că minoritatea Comitetului din Moscova a cerut să fie cooptaţi din partea ei nu unul, ci doi membri. — *438.*

143 Este vorba de conflictul izbucnit în cadrul Comitetului din Nikolaev, conflict despre care a vorbit L. Martov la cea de-a doua şedinţă a Consiliului partidului, într-o cuvîntare rostită înaintea celei a lui V. I. Lenin. — *438.*

144 Rezoluţia a fost adoptată de Consiliul partidului cu unanimitate de voturi. — *440.*

145 Conform statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., se bucurau de dreptul de a fi reprezentate la congres numai organizaţiile care au fost confirmate cu cel puţin un an înainte de congres. Pe acest temei, V. A. Noskov (Glebov) a arătat, în şedinţa a doua a Consiliului partidului, că comitetele din Tver şi Riga nu au drept de vot în problema convocării Congresului al III-lea al partidului. — *441.*

146 *Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R.* a fost creată la primul Congres al organizaţiilor social-democrate din Caucaz, care a avut loc la Tiflis în martie 1903, din iniţiativa comitetelor P.M.S.D.R. din Tiflis şi Baku. La congres au participat 15 delegaţi din partea organizaţiilor social-democrate din Tiflis, Baku, Batumi, Kutais şi a altor organizaţii social-democrate din Transcaucazia. Congresul a ales organul de conducere al Uniunii — Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R., format din 9 persoane. Din acest comitet făceau parte : B. M. Knunianţ, F. E. Maharadze, I. V. Stalin, M. G. Ţhakaia, A. G. Ţulukidze şi alţii. Congresul a aprobat linia politică a „Iskrei" leniniste, a adoptat şi a pus la baza activităţii organizaţiilor social-democrate din Transcaucazia proiectul de program al partidului elaborat de „Iskra" şi de „Zarea". Totodată s-a hotărît ca ziarul social-democrat gruzin „Brdzola" („Lupta") şi ziarul social-democrat armean „Proletariat" să fuzioneze, urmînd ca pe viitor să apară un singur ziar, sub denumirea „Proletariatis brdzola" („Lupta proletariatului").

Uniunea din Caucaz a trimis la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. 3 delegaţi. Deoarece Uniunea se afla încă în stadiul de constituire organizatorică, delegaţii la congres au fost aleşi ca reprezentanţi a trei comitete de sine stătătoare : B. M. Knunianţ din partea Comitetului din Baku, A. G. Zurabov din partea Comitetului din Batumi şi D. A. Topuridze din partea Comitetului din Tiflis. Delegaţii au primit mandat să susţină la congres principiile programatice, organizatorice şi tactice ale „Iskrei" leniniste.

www.dacoromanica.ro

Chiar de la începutul activităţii sale, Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. a stabilit strînse legături cu V. I. Lenin şi a fost un reazem sigur al bolşevicilor în lupta împotriva opoziţiei menşevice.

Uniunea a participat activ la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Congresul al III-lea al Uniunii din Caucaz (mai 1904) şi Conferinţa bolşevică din noiembrie (1904) a comitetelor din Caucaz ale P.M.S.D.R., care au sprijinit linia leninistă şi au înfierat pe menşevici ca dezorganizatori ai partidului, au constituit importante jaloane în lupta organizaţiilor bolşevice din Transcaucazia pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. Reprezentanţii Uniunii din Caucaz au făcut parte din Biroul Comitetelor majorităţii, care a desfăşurat munca practică de pregătire a Congresului al III-lea al partidului.

Uniunea a jucat un rol important în organizarea mişcării muncitoreşti din Transcaucazia în ajunul şi în perioada primei revoluţii ruse. Uniunea din Caucaz a editat ziare, cărţi, broşuri şi manifeste ilegale, a organizat şi a coordonat acţiunile muncitorilor din marile centre proletare ale Transcaucaziei : Baku, Tiflis, Batumi şi alte oraşe. Un mare merit al Uniunii îl constituie educarea muncitorilor multinaţionalului Caucaz în spiritul internaţionalismului proletar.

În februarie 1906, o dată cu crearea comitetelor unite ale fracţiunii bolşevice şi fracţiunii menşevice, Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R. şi-a încetat existenţa. — *441.*

147 Este vorba de propunerea făcută de L. Martov în şedinţa a doua a Consiliului partidului în sensul de a se acorda comitetelor de partid din Samara, Smolensk, Breansk şi Astrahan aceleaşi drepturi ca şi comitetelor care au participat la congres, adică să li se dea drept de vot în problema convocării congresului partidului. — *441.*

148 L. Martov propusese ca, în ceea ce priveşte Uniunea din Caucaz, vechimea necesară pentru a putea participa la vot în problema convocării congresului să fie socotită din septembrie 1903, adică de la data aprobării statutului ei. — *442.*

149 „*Rassvet*“ — foaie social-democrată pentru sectanţi, editată la Geneva de V. D. Bonci-Bruevici în baza unei hotărîri a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Primul număr a apărut în ianuarie 1904. În şedinţa din 5 (18) iunie 1904, Consiliul partidului s-a pronunţat împotriva editării în continuare a acestei foi ca organ de partid (acordînd însă lui Bonci-Bruevici dreptul de a o edita în numele său personal). În toamna anului 1904, „Rassvet“ a încetat să apară. În total au apărut 9 numere. — *443.*

150 Este vorba de hotărîrea sesiunii din ianuarie 1904 a Consiliului partidului de a publica procesele-verbale ale şedinţelor Consiliului. — *444.*

www.dacoromanica.ro

151 Printr-o hotărîre adoptată cu voturile date de menşevici, G. V. Plehanov, L. Martov şi P. B. Akselrod, precum şi de împăciuitoristul V. A. Noskov (Glebov), în şedinţa din 5 (18) iunie 1904 Consiliul partidului s-a pronunţat împotriva publicării proceselor-verbale ale şedinţelor Consiliului. — *444.*

152 Documentul de faţă reprezintă un plan-conspect amănunţit al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat de V. I. Lenin la congresul Ligii din străinătate. Prin conţinutul său şi prin ordinea expunerii, în linii mari, acest document coincide cu textul raportului aşa cum a fost consemnat în procesul-verbal (vezi volumul de faţă, pag. 43—54). Dar unele dintre tezele cuprinse în conspect nu sînt atinse în textul raportului consemnat în procesul-verbal, şi, dimpotrivă, în unele puncte din procesul-verbal au fost dezvoltate teze care nu figurează în conspect.

Faptele, evenimentele, grupările şi comportarea diferiţilor delegaţi la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menţionate în documentul de faţă, au fost amănunţit analizate de Lenin în cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (vezi volumul de faţă, pag. 187—414) şi în alte lucrări scrise în această perioadă. — *449.*

153 Este vorba de alegerea redacţiei O.C. la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (vezi în această privinţă volumul de faţă, pag. 294—311). — *449.*

154 Într-o cuvîntare rostită în şedinţa a 16-a a Congresului al II-lea al partidului, G. V. Plehanov declarase că, în cazul cînd pentru succesul revoluţiei ar fi necesară o îngrădire vremelnică a aplicării unora sau altora dintre principiile democratice, ar fi o crimă să se renunţe la o astfel de îngrădire. El spunea că pot fi împrejurări în care social-democraţia să se pronunţe împotriva dreptului de vot universal, spre a îngrădi astfel drepturile politice ale claselor exploatatoare. — *450.*

155 Semnul de întrebare pus aici înseamnă că, în momentul cînd scria conspectul de faţă, V. I. Lenin nu dispunea, probabil, de date precise cu privire la felul în care a votat V. E. Mandelberg (Biulow, iar în procesele-verbale ale congresului — Posadovski), deoarece procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. nu fuseseră încă publicate. În realitate, la votarea nominală despre care este vorba aici, Mandelberg votase împotriva propunerii lui Lenin. Pentru această propunere au fost în total 25 de voturi, împotriva ei 26 de voturi. În cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", scrisă după publicarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al partidului, Lenin, vorbind despre această votare nominală, arată că Posadovski a votat cu antiiskriştii (vezi volumul de faţă, pag. 218). — *451.*

156 Nu s-a stabilit despre care foaie volantă este vorba aici. — *451.*

www.dacoromanica.ro

157 V. I. Lenin citează aici cuvintele lui L. Martov. Amănunte în această privinţă vezi în volumul de faţă, pag. 51. — *452.*

158 *Însemnările făcute în prima şedinţă a congresului Ligii,* la 13 (26) octombrie 1903, conţin o expunere sumară a faptelor, votărilor şi hotărîrilor adoptate în cursul şedinţei, precum şi o înregistrare numerică şi nominală a raportului real de forţe dintre bolşevici şi opoziţia menşevică la congresul Ligii din străinătate. — *455.*

159 Prima votare consemnată de V. I. Lenin a avut loc în legătură cu propunerea lui V. D. Bonci-Bruevici ca biroul congresului să fie format din trei persoane, dintre care una să fie aleasă de partizanii majorităţii la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., una de partizanii minorităţii, iar a treia de adunarea Ligii. Împotriva acestui sistem de alegere s-au pronunţat menşevicii ; în dorinţa lor de a profita de faptul că sînt în majoritate la congresul Ligii şi de a alege în birou candidaţi menşevici, ei au propus ca biroul să fie format din trei persoane alese fără a se ţine seama de împrejurarea că sînt partizani ai majorităţii congresului partidului sau partizani ai opoziţiei. Această propunere, care a fost sprijinită de Troţki, a fost formulată în scris de Martov şi pusă la vot paralel cu propunerea lui Bonci-Bruevici. — *455.*

160 Însemnarea „*Vice*" se referă în primul caz la procedura alegerii vicepreşedinţilor congresului, iar în cel de-al doilea — la rezultatul acestor alegeri. Potrivit datelor cuprinse în procesele-verbale ale congresului Ligii, candidatura lui M. M. Litvinov întrunise 13 voturi. — *455.*

161 Este vorba de scrisoarea pe care F. V. Lengnik, reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R., o adresase congresului Ligii din străinătate. În această scrisoare, reprezentantul C.C. îşi exprima speranţa că Liga, călăuzindu-se după statutul partidului, îşi va elabora un nou statut, care va fi aprobat de C.C. al P.M.S.D.R. — *456.*

162 Este vorba de dezbaterile îndelungate în jurul problemei dacă membrilor Ligii din străinătate aflaţi în Rusia trebuie sau nu trebuie să li se acorde drept de vot la congres. Bolşevicii se pronunţau pentru acordarea dreptului de vot, menşevicii erau împotrivă. Miezul chestiunii se reducea la aceea că doi membri ai Ligii din străinătate — probabil M. N. Leman (Liza) şi P. G. Smidovici (Vasili Ivanovici) —, care cu puţin înainte de congres plecaseră în Rusia, dăduseră bolşevicului N. E. Bauman mandatul de a vota în numele lor. Menşevicii erau împotriva recunoaşterii împuternicirilor membrilor plecaţi în Rusia, deoarece se temeau că o astfel de recunoaştere ar spori voturile partizanilor majorităţii Congresului al II-lea al partidului. — *456.*

www.dacoromanica.ro

163 Votarea menţionată aici a avut loc în legătură cu propunerea lui M. Korenevski (Emmanuilov) de a se recunoaşte dreptul de vot al membrilor Ligii din străinătate care au plecat în Rusia cu cel mult trei luni înainte de congres. — *456.*

164 Problemele enumerate aici reprezintă ordinea de zi adoptată de congresul Ligii din străinătate. — *456.*

165 Însemnările intitulate *„Ai noştri"* şi *„Martoviştii"* cuprind o înregistrare a raportului real de forţe dintre bolşevici şi menşevici la congresul Ligii din străinătate. Din cei 13 bolşevici ale căror nume nu sînt date aici făceau parte cei 12 semnatari ai „Scrisorii deschise către membrii Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" (vezi „Culegeri din Lenin", vol. VII, pag. 72—76) şi O. A. Peatniţki.

Coloana (marginală) din dreapta cuprinde numele celor şase membri ai Ligii a căror poziţie nu se conturase suficient de clar în prima şedinţă a congresului Ligii. În cursul şedinţelor următoare s-a văzut că patru dintre ei s-au manifestat ca partizani ai opoziţiei menşevice, în timp ce K. M. Tahtarev (Tar), care avea mandat să voteze şi pentru A. A. Iakubova (Tar), a adoptat o poziţie neutră. — *457.*

166 În documentul de faţă sînt reproduse diverse teze şi scurte extrase din articolul lui L. „În legătură cu problema agrară", care oglindesc afinitatea de idei dintre liberalii burghezi ruşi, de o parte, bernsteinienii şi socialiştii-revoluţionari, de altă parte. În articolul „Burghezia narodnicizantă şi narodnicismul dezorientat", V. I. Lenin analizează şi critică în amănunţime pasajele din articolul lui L. menţionate în conspectul de faţă — *458.*

167 Însemnarea de faţă, ca şi cea precedentă, se referă la articolul lui P. Novobranţev „Problemele fundamentale ale programului revoluţionar rus", apărut în nr. 32 din 15 (28) septembrie 1903 al ziarului „Revoliuţionnaia Rossiia", în care se vorbeşte de caracterul spontan al procesului istoric, de faptul că socialiştii-revoluţionari nu dispun de „dogme" şi că „nu pot garanta pentru istorie". Fraza următoare se referă şi ea la afirmaţii făcute de Novobranţev. — *460.*

168 La punctul 8 sînt notate diferite pasaje din articolul lui Novobranţev, în care acesta critică tezele programatice ale P.M.S.D.R. în problema agrară, expuse în special în articolul lui V. I. Lenin „Programul agrar al social-democraţiei ruse" (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 297—340). — *461.*

169 Această însemnare se referă la pasajul din articolul lui P. Novobranţev în care se spune că în jurul revistei „Osvobojdenie" s-au grupat „părinţii" din rîndurile acelei intelectualităţi ai cărei „copii" (socialiştii-revoluţionari) „luptă cu abnegaţie pentru

www.dacoromanica.ro

cauza revoluționară" și că între „părinți" și „copii" nu există o opoziție de ordin principial. — *461.*

170 La punctul 10 sînt notate tezele fundamentale ale programului agrar al liberalilor, așa cum este el expus în articolul lui L. „In legătură cu problema agrară". — *461.*

171 În comparație cu cele două documente anterioare, planul de față reprezintă un stadiu mai avansat al lucrărilor pregătitoare efectuate de V. I. Lenin în vederea scrierii articolului „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat" și este strîns legat de celelalte materiale pregătitoare pentru acest articol. Literele α, β, γ, δ arată că punctul „A" cuprinde conținutul punctelor notate cu aceleași litere în conspectul articolului lui L. Punctul „B" corespunde părții a doua din punctul „A" al documentului precedent. Cifrele cuprinse în diferite puncte ale acestui plan arată că, prin conținutul lor, aceste puncte se leagă cu punctele notate cu aceleași cifre în documentul precedent. Trimiterea „(3). 5 β" arată că punctul „D" se leagă cu documentul precedent, iar literele ε+ζ+η+ι arată că el se leagă cu punctele corespunzătoare din conspectul articolului lui L. — *462.*

172 Prin însemnarea „*Dezorient.*", V. I. Lenin notează în planul de față partea a doua a articolului său (punctele E, F, G, H, I), în care intenționa să facă o critică amănunțită a concepțiilor „narodnicismului dezorientat", adică a concepțiilor socialiștilor-revoluționari. — *462.*

173 Printre materialele pregătitoare la articolul „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat", documentul de față pare a fi ultima variantă de plan al articolului. Acest lucru poate fi dedus din caracterul său mai finisat în comparație cu documentele precedente, precum și din faptul că acest document poartă titlul definitiv sub care a apărut articolul. — *463.*

174 Este vorba de literatura bernsteiniană pe care autorul articolului „In legătură cu problema agrară" o invoca în sprijinul afirmațiilor sale revizioniste pe tema „caracterului neștiințific" al marxismului. — *463.*

175 Lucrînd la cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", V. I. Lenin studia cu atenție procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., editate la Geneva în ianuarie 1904, făcea extrase din ele, expunea conținutul cuvîntărilor rostite de delegați la congres, subliniind pasajele caracteristice din aceste cuvîntări, calcula repartizarea voturilor în cursul diferitelor votări. „Procesele-verbale ale congresului partidului — scria Lenin în prefața la prima ediție a cărții „Un pas înainte, doi pași înapoi" — ne oferă un tablou — unic în felul lui, inegalabil în ceea ce privește exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea — al adevăratei stări de lucruri din partidul

www.dacoromanica.ro

nostru, un tablou al concepţiilor, stărilor de spirit şi planurilor zugrăvit chiar de participanţii la mişcare, un tablou care înfăţişează nuanţele politice dinăuntrul partidului, forţa lor comparativă, relaţiile lor reciproce şi lupta dintre ele" (vezi volumul de faţă, pag. 191).

Documentul de faţă cuprinde însemnările făcute de Lenin la diferite pagini din text în timpul lecturii proceselor-verbale ale congresului (însemnările sînt dispuse în ordinea numerotaţiei paginilor din procesele-verbale ale congresului). În textul conspectului lui Lenin, trimiterile la paginile proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. sînt făcute după ediţia apărută la Geneva în 1904. — *467.*

176 Această însemnare se referă la cele spuse de D. P. Kalafati (Mahov) în şedinţa a doua a congresului, cînd s-a discutat la care punct de pe ordinea de zi trebuie să figureze problema situaţiei Bundului în partid. Kalafati l-a sprijinit pe reprezentantul Bundului, care se pronunţase împotriva propunerii ca această problemă să fie pusă pe primul loc. În cea de-a doua intervenţie a sa (notată şi ea în conspectul lui Lenin), Kalafati şi-a repetat obiecţiile împotriva propunerii ca problema Bundului să fie pusă pe primul loc, declarînd că există şi alte probleme spinoase care se cer dezbătute în primul rînd, de pildă aceea a democratismului sau centralismului. — *467.*

177 Această coloană de cifre arată cu oarecare aproximaţie felul în care s-au împărţit voturile în timpul votării rezoluţiei prezentate de B. A. Ghinzburg (Kolţov), în care se preciza că, după alegerea comisiei de validare, Comitetul de organizare nu mai are dreptul de a influenţa, în calitate de colegiu, compoziţia congresului. Pentru această rezoluţie au votat toţi iskriştii. Din cele 51 de voturi ale delegaţilor la congres, rezoluţia lui Ghinzburg a întrunit 32. — *467.*

178 Drept „incident regretabil" a fost calificat de G. V. Plehanov incidentul cu Comitetul de organizare. Tot la acest incident se referă şi expresiile imediat următoare după această însemnare, luate din cuvîntările lui A. Martînov şi L. Martov. În cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", în secţiunea : „c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare", V. I. Lenin analizează amănunţit fondul incidentului cu C.O. (vezi volumul de faţă, pag. 199—208). — *467.*

179 Însemnarea de faţă, precum şi cele două următoare se referă la dezbaterile desfăşurate în şedinţele a 5-a şi a 6-a ale congresului în legătură cu problema locului Bundului în partid. — *468.*

180 Este vorba de afirmaţia lui M. I. Levinson (Hofman) că la congresul partidului s-a format o „majoritate compactă", care în raportul cu Bundul se prezintă ca „parte distinctă". Răspunzînd la această afirmaţie, în cuvîntarea cu privire la locul Bun-

www.dacoromanica.ro

dului în P.M.S.D.R., rostită la congresul partidului, V. I. Lenin a declarat :

„Mă voi ocupa în primul rînd de cuvîntarea lui Hofman şi de expresia lui «majoritate compactă». Această expresie a tov. Hofman trebuie înţeleasă ca un reproş. După mine, nu trebuie să ne ruşinăm, ci să ne mîndrim de faptul că la congres există o majoritate compactă. Şi ne vom mîndri şi mai mult dacă întregul nostru partid va constitui o singură majoritate compactă şi foarte compactă, de 90%" (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 260). — *468.*

181 În cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", în secţiunea : „k) Continuarea dezbaterilor asupra statutului. Componenţa Consiliului", V. I. Lenin se ocupă de această propunere făcută de V. N. Rozanov (Popov) în şedinţa a 14-a a congresului (vezi volumul de faţă, pag. 277). — *468.*

182 Este vorba de propunerea ca în Consiliul partidului să fie 3 membri din partea O.C. şi 2 din partea C.C. — *468.*

183 La punctul 1) este notată propunerea lui L. Martov ca în Consiliul partidului să fie aleşi cîte 2 membri din partea O.C. şi din partea C.C., urmînd ca aceşti 4 să aleagă în unanimitate un al cincilea membru din cadrul redacţiei O.C. sau al C.C. Punctul 2) se referă la cooptarea de noi membri în organele şi centrele de partid. Martov se pronunţase împotriva cooptării cu unanimitate de voturi, cerînd ca cooptarea să se facă cu o majoritate de $^4/_5$ sau chiar $^2/_3$ din voturi. — *468.*

184 În cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", în secţiunea : „h) Dezbaterile asupra centralismului *înainte* de sciziunea din rîndurile iskriştilor", vorbind despre această cuvîntare rostită de B. D. Medem (Goldblat) în şedinţa a 15-a a congresului (precum şi despre manifestările lui L. Martov şi P. B. Akselrod în perioada de după congres), V. I. Lenin le-a calificat drept falsă frazeologie (vezi volumul de faţă, pag. 236). — *468.*

185 Asupra cuvîntărilor notate aici, rostite de L. Martov, E. I. Levin (Egorov) şi V. N. Rozanov (Popov) în problema egalităţii limbilor, precum şi asupra votărilor nominale care au avut loc în aceeaşi problemă, V. I. Lenin se opreşte în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea : „e) Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor" (vezi volumul de faţă, pag. 213—218). — *469.*

186 Asupra acestei cuvîntări rostite de D. P. Kalafati (Mahov) la sfîrşitul celei de-a 19-a şedinţe a congresului, V. I. Lenin se opreşte în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea : „f) Programul agrar" (vezi volumul de faţă, pag. 222). — *469.*

187 Este vorba de votările în problemele legate de cooptarea în instituţiile centrale ; la aceste votări au participat şi bundiştii,

www.dacoromanica.ro

care l-au sprijinit constant pe L. Martov. Între paranteze este arătat numărul total al voturilor la fiecare votare. În cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea : „l) Sfîrşitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituţiile centrale. Plecarea delegaţilor grupului «Robocee Delo»", V. I. Lenin vorbeşte amănunţit despre aceste patru votări (vezi volumul de faţă, pag. 289—292). — *469.*

188 Asupra acestei cuvîntări rostite de V. P. Akimov în şedinţa a 27-a a congresului, precum şi asupra intervenţiei — notate mai jos — a lui E. I. Levin (Egorov) în cadrul aceleiaşi şedinţe, V. I. Lenin se opreşte în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea : „l) Sfîrşitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituţiile centrale. Plecarea delegaţilor grupului «Rabocee Delo»" (vezi volumul de faţă, pag. 290—292). — *469.*

189 În documentul intitulat *„Caracterizarea delegaţilor pe baza textului proceselor-verbale"* sînt adunate şi grupate toate datele existente în procesele-verbale ale congresului în ceea ce priveşte poziţiile adoptate de diferiţi delegaţi în cursul dezbaterilor şi la votările care au avut loc în legătură cu problemele fundamentale discutate la congres. În acest document, V. I. Lenin reproduce date referitoare la atitudinea pe care au avut-o la congres 23 de delegaţi (indicînd, totodată, paginile corespunzătoare din textul proceselor-verbale). Aceste însemnări ne permit să urmărim şi poziţia diverselor grupări care s-au conturat la congres. Cele mai cuprinzătoare sînt datele referitoare la delegaţii grupului „Iujnîi rabocii" şi la reprezentanţii aşa-numitei „mlaştini". În ceea ce priveşte numărul datelor, cel mai bine reprezentată în acest document este majoritatea iskriştilor. Documentul nu cuprinde nici un fel de date pentru caracterizarea „rabocedelţilor", a delegaţilor Bundului şi a reprezentanţilor minorităţii iskriştilor. — *470.*

190 Aici este notată intervenţia lui E. I. Levin (Egorov) la sfîrşitul şedinţei a 14-a a congresului. Cînd în această şedinţă s-a propus ca lista participanţilor la dezbaterile generale asupra proiectului de statut să fie închisă, reprezentanţii Bundului — V. D. Medem (Goldblat) şi M. I. Liber — au protestat împotriva acestei propuneri, arătînd că problema Bundului este strîns legată de punctul în discuţie şi că de aceea lista vorbitorilor nu trebuie să fie închisă atîta timp cît nu a fost dezbătută această problemă. După ce, contrar dorinţei bundiştilor, propunerea de închidere a listei vorbitorilor a fost adoptată de congres, în sprijinul Bundului a luat cuvîntul Levin, care a declarat că închiderea listei vorbitorilor ar constitui din partea congresului o încălcare formală a propriei sale hotărîri adoptate în legătură cu punctul al doilea de pe ordinea de zi. — *470.*

191 Este vorba de remarca făcută de E. I. Levin (Egorov) în legătură cu propunerea lui Martov ca în § 14 din revendicările

www.dacoromanica.ro

politice ale programului partidului (acolo unde se vorbeşte de învăţămîntul public) să fie adăugate cuvintele: „în limba maternă". Declarînd că acest adaus bagatelizează o problemă serioasă, Levin a spus că, după părerea sa, propunerea lui Martov denotă „o dorinţă net conturată de a păcăli majoritatea congresului". În urma observaţiei făcute de preşedinte, Levin şi-a retras cuvintele. — *470.*

192 Aici sînt notate cele două intervenţii ale lui E. I. Levin (Egorov) (unul dintre membrii comisiei pentru redactarea statutului) în şedinţa a 25-a a congresului în legătură cu felul cum trebuie să fie organizat Consiliul partidului. Levin considera că, în formularea propusă de el, paragraful din statut care se referă la Consiliul partidului reprezintă o îmbinare a celorlalte două formulări propuse de membrii comisiei pentru redactarea statutului şi constituie, aşadar, în această problemă o soluţie de mijloc, un compromis. — *470.*

193 Este vorba de comportarea lui E. I. Levin (Egorov) în şedinţa a 27-a a congresului, în timpul dezbaterii propunerii lui B. M. Knunianţ (Rusov) ca „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" să fie recunoscută drept unica organizaţie din străinătate. Despre acest episod vorbeşte V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea: „l) Sfîrşitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituţiile centrale. Plecarea delegaţilor grupului «Rabocee Delo»" (vezi volumul de faţă, pag. 292). — *471.*

194 Este vorba de intervenţia lui E. I. Levin (Egorov) în şedinţa a 37-a a congresului, cu prilejul dezbaterii proiectului de rezoluţie cu privire la socialiştii-revoluţionari. Levin arăta că nu înţelege în ce fel atitudinea negativă a social-democraţilor faţă de mişcarea liberalilor şi a socialiştilor-revoluţionari poate fi împăcată cu punctul din programul partidului în care se spune că P.M.S.D.R. sprijină orice mişcare revoluţionară şi opoziţionistă îndreptată împotriva orînduirii sociale existente în Rusia. În cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea: „f) Programul agrar", V. I. Lenin a combătut cele spuse de Levin în această intervenţie (vezi volumul de faţă, pag. 225). — *471.*

195 Este vorba de afirmaţia făcută de V. N. Rozanov (Popov) în sensul că, în condiţiile cînd Consiliul va fi considerat organul conducător al partidului, va fi cu totul indiferent dacă în componenţa lui vor intra mai mulţi reprezentanţi din partea O.C. sau mai mulţi din partea C.C. — *471.*

196 Sensul acestor cuvinte rostite de V. N. Rozanov (Popov) este arătat de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", secţiunea: „d) Dizolvarea grupului «Iujnîi rabocii»" (vezi volumul de faţă, pag. 210). — *471.*

www.dacoromanica.ro

197 Despre această expresie folosită de V. N. Rozanov (Popov) vorbește V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi", secțiunea : „m) Alegerile. Sfîrșitul congresului" (vezi volumul de față, pag. 302). — *471.*

198 Remarca : „mare confuzionist" a fost făcută de V. I. Lenin în legătură cu intervențiile lui D. P. Kalafati (Mahov) în ședința a 20-a a congresului, cu prilejul discutării proiectului de program agrar. La început, Kalafati a propus ca programul agrar să fie respins în întregime ; apoi s-a raliat la propunerea lui M. I. Liber ca să fie adoptată numai partea generală a programului, fără punctele concrete ; după respingerea acestei propuneri, el a declarat că în programul agrar trebuie inclus totul ; în sfîrșit, tot el s-a pronunțat împotriva punctului referitor la restituirea către țărani a ratelor de răscumpărare. Toate propunerile lui Kalafati au fost respinse de congres. — *472.*

199 Despre această cuvîntare a lui D. P. Kalafati (Mahov), în care acesta din urmă încerca să explice de ce a trebuit să se abțină de la vot în problema § 2 din statutul Bundului, V. I. Lenin vorbește în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi", secțiunea : „c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare" (vezi volumul de față, pag. 201). — *472.*

200 În acest loc, V. I. Lenin notează intervenția lui D. P. Kalafati (Mahov) în ședința a 29-a a congresului în favoarea includerii grupului „Svoboda" pe lista organizațiilor care urmează a fi confirmate sau dizolvate de congres, cu prilejul discutării problemei organizațiilor separate ale partidului. Această propunere, care a fost sprijinită de I. N. Moșinski (Lvov), n-a fost adoptată de congres.

Grupul „*Svoboda*", întemeiat de E. O. Zelenski (Nadejdin) în mai 1901, se intitula grup „revoluționar-socialist". V. I. Lenin considera că grupul „Svoboda" este unul dintre „grupulețele lipsite de orice bază" care n-au avut „nici idei serioase, temeinice, nici program, nici tactică, nici organizare și nici rădăcini în mase" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 358, 359). Grupul a editat în Elveția revista „Svoboda" (au apărut 2 numere : nr. 1 în 1901 și nr. 2 în 1902). În afară de aceasta, grupul „Svoboda" a scos : „Ajunul revoluției. Culegere de articole în probleme de teorie și tactică" nr. 1, ziarul-revistă „Otkliki" nr. 1, broșura programatică „Renașterea revoluționarismului în Rusia" și altele. Grupul „Svoboda" a propagat ideile terorismului și ale „economismului" ; în front comun cu „economiștii" din Petersburg, el a luptat împotriva „Iskrei" și a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. Grupul și-a încetat existența în 1903. — *472.*

201 Aici sînt notate cele două intervenții ale lui D. P. Kalafati (Mahov) — în ședința a 30-a a congresului (pag. 323 și 328 din

www.dacoromanica.ro

procesele-verbale) — în care el s-a pronunţat pentru menţinerea vechiului grup de şase în redacţia Organului Central.

Cuvîntul *„jenant"* a fost folosit de Kalafati într-o remarcă făcută în legătură cu propunerea unor delegaţi ca membrii redacţiei „Iskrei" care — considerînd că nu e potrivit să asiste la discutarea problemei alegerii redacţiei — părăsiseră sala să fie invitaţi la şedinţa. Kalafati considera jenantă însăşi punerea la vot a rezoluţiei prin care membrii redacţiei „Iskrei" erau invitaţi să participe la această şedinţă. — *472.*

202 Aici este notată propunerea făcută de A. S. Lokerman (Ţarev) în şedinţa a 31-a a congresului ca să fie ales „un singur redactor, care va coopta tot restul redacţiei". — *472.*

203 N. E. Bauman (Sorokin) se referă aici la născocirea grosolană a lui L. Martov că proiectul alegerii a două grupuri de trei (trei membri ai redacţiei O.C. şi trei membri ai C.C.) ar fi fost întocmit de V. I. Lenin de unul singur, fără participarea şi fără ştirea celorlalţi membri ai redacţiei ziarului „Iskra". — *473.*

204 Această însemnare se referă la dezbaterile care au avut loc în jurul pasajului din § 14 al revendicărilor politice din programul partidului în care se cerea ca statul să asigure copiilor nevoiaşi hrană, îmbrăcăminte şi manuale şcolare. — *473.*

205 Aici sînt notate cuvîntările rostite de V. F. Gorin în şedinţele a 8-a, a 9-a şi a 16-a ale congresului partidului, cu prilejul dezbaterii proiectului de program al partidului. — *473.*

206 Este vorba de intervenţia lui V. A. Noskov (Glebov) în şedinţa a 14-a a congresului, în cadrul dezbaterii proiectului de statut al partidului. Noskov susţinea că, deoarece statutul trebuie să cuprindă prevederi cu caracter general, e de prisos să se introducă în el o enumerare a atribuţiilor Comitetului Central; influenţa acestuia din urmă, spunea el, depinde exclusiv de activitatea sa şi este doar garantată de statut. — *473.*

207 Este vorba de cuvîntarea rostită de I. I. Marhlevski (Karski) în şedinţa a 9-a a congresului, în cadrul dezbaterilor generale asupra proiectului de program. La începutul cuvîntării sale, Marhlevski a criticat afirmaţia lui A. Martînov că teoria socialismului ştiinţific este în mod spontan elaborată chiar de către clasa muncitoare. În partea a doua a cuvîntării sale, parte pe care V. I. Lenin o subliniază aici în mod deosebit, Marhlevski a vorbit despre relaţiile reciproce dintre clasă şi partid, arătînd că „din rîndurile clasei muncitoare se ridică o forţă luptătoare conştientă — partidul, care este exponentul şi promotorul idealurilor socialiste şi, ca atare, nu poate să nu fie mai presus de «clasa muncitoare», în aceeaşi măsură în care partea conştientă este conducătorul părţii inconştiente sau puţin conştiente"

www.dacoromanica.ro

(„Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale". Moscova, 1959, pag. 129). — *474.*

208 Aici sînt notate cele două cuvîntări rostite de B. M. Knunianț (Rusov) în ședința a 28-a a congresului, cînd a fost discutată problema organizațiilor regionale. În prima sa cuvîntare, el s-a pronunțat pentru menținerea Uniunii comitetelor organizațiilor social-democrate din Caucaz. Cea de-a doua constituie replica lui Knunianț la cuvîntarea în care E. I. Levin (Egorov) atrăsese atenția congresului asupra apariției unei noi forme de bundism, declarînd că, după părerea sa, primejdia unui asemenea bundism se manifestă în concepțiile reprezentanților Uniunii din Caucaz. În combaterea afirmațiilor lui Levin, Knunianț a explicat care este deosebirea dintre caracterul activității Bundului și cel al activității Uniunii din Caucaz. — *474.*

209 În acest tabel sînt enumerați toți membrii organizației „Iskrei" delegați la Congresul al II-lea al partidului care au participat la așa-numita „adunare a celor 16", a patra și ultima ședință ținută de organizația „Iskrei" în timpul congresului (în ceea ce privește această ședință, vezi volumul de față, pag. 15). Cu caractere cursive sînt tipărite (iar în manuscris subliniate) numele iskriștilor fermi. Coloana a treia cuprinde o analiză cifrică a reprezentanței organizației „Iskrei" la congres. Din cei 9 iskriști fermi, 3 reprezentau organizația din străinătate a „Iskrei", iar 6 erau activiști-practicieni din Rusia ; din cei 7 iskriști nestatornici, 6 erau reprezentanți ai unor organizații din străinătate și numai 1 din Rusia. — *477.*

210 Este vorba, probabil, de ședința pe care C.O. a ținut-o în ajunul deschiderii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și la care a fost discutată problema invitării la congres a lui I. V. Cernîșev, membru al grupului „Rabocee Delo" (vezi volumul de față, pag. 8). — *478.*

211 Nu s-a putut stabili despre ce fapt anume este vorba aici. — *478.*

212 *Borbism* — termen prin care erau caracterizate pozițiile grupului „Borba" din Reazan, care critica prin prisma unor concepții vulgare tezele programului social-democrat. O critică asemănătoare la adresa proiectului de program al P.M.S.D.R. a fost făcută la congres de un reprezentant al „mlaștinii" — D. P. Kalafati (Mițov, în procesele-verbale ale congresului — Mahov), a cărui atitudine este calificată aici ca „borbism". — *478.*

213 Însemnarea referitoare la poziția lui S. Zborovski (Konstantinov, în procesele-verbale ale congresului — Kostici) fusese trecută inițial la grupul „mlaștina" ; ulterior însă, V. I. Lenin a precizat poziția lui Zborovski la congres, înglobîndu-l printre martoviști. Acest lucru reiese din calificativul „martovist" adăugat

www.dacoromanica.ro

ulterior cu creionul, precum şi din faptul că această însemnare a fost separată de restul textului. — *479.*

214 În documentul de faţă, V. I. Lenin arată, pe baza proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., felul cum se împărţeau la congres voturile atît pe grupări cît şi pe coaliţii de grupări. Analizînd în amănunţime acest material în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi", V. I. Lenin înfăţişează tabloul general al luptei desfăşurate la congres şi caracterizează grupările şi tipurile de votări (vezi volumul de faţă, pag. 322—337). — *480.*

215 Aici sînt notate cele patru votări — în problema cooptării în instituţiile centrale — la care au participat şi bundiştii, situîndu-se de fiecare dată de partea lui Martov. Aceste votări au fost analizate de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (vezi volumul de faţă, pag. 288—289). — *481.*

216 Sub titlul *„Sfîrşitul broşurii"*, V. I. Lenin enumeră subtitlurile din cea de-a doua jumătate a cărţii sale „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (după secţiunea: „I) Sfîrşitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituţiile centrale. Plecarea delegaţilor grupului «Rabocee Delo»"). Aceste subtitluri reprezintă o variantă iniţială; autorul le-a modificat ulterior, probabil pentru a le pune de acord cu conţinutul modificat al secţiunilor (majoritatea subtitlurilor au fost modificate, unele secţiuni au fost contopite, notaţia cifrică a secţiunilor a fost înlocuită cu notaţia prin litere). — *483.*

217 *Însemnare în legătură cu adunarea separată a delegaţilor majorităţii, ţinută la 18 august*, în timpul lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., este reprodusă de V. I. Lenin în cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi" (vezi volumul de faţă, pag. 268—269). Ea a fost făcută de V. I. Lenin pe baza documentului său intitulat „Jurnalul şedinţelor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.", lucru ce reiese din tabelul întocmit la sfîrşitul acestui jurnal în vederea stabilirii datei la care s-a ţinut adunarea (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 415). — *484.*

218 Este vorba de declaraţiile făcute de G. V. Plehanov la 17 (30) octombrie 1903, la o consfătuire neoficială a bolşevicilor membri ai Ligii din străinătate cu candidaţii desemnaţi de ei pentru a fi primiţi în rîndurile Ligii. — *485.*

219 Conspectele reproduse aici au stat la baza referatului despre Comuna din Paris, ţinut de V. I. Lenin la Geneva în ziua de 9 (22) martie 1904. Conspectele au fost întocmite pe baza unei studieri minuţioase a lucrării lui K. Marx „Războiul civil din Franţa" (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960). Toate trimiterile la diversele pagini ale acestei

www.dacoromanica.ro

lucrări sînt date de Lenin după ediția apărută la Berlin în 1891. Conspectele conțin și unele date din cartea lui Lissagaray „Istoria Comunei din 1871" și din cartea lui Weill „Istoria mișcării sociale din Franța (1852—1902)".

Pe baza acestor conspecte, Lenin a elaborat în 1905 „Planul unei expuneri despre Comună" (vezi Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 193—196). Problema Comunei din Paris a constituit și mai tîrziu, de repetate ori, obiectul preocupărilor lui V. I. Lenin (vezi, de pildă, articolele sale „Învățămintele Comunei" și „În amintirea Comunei", capitolul al III-lea al cărții „Statul și revoluția" — Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 472—475 ; vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 120—124 ; vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 409—429). — *486*.

220 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 11—12. — *486*.

221 *I.A.A.* (Internationale Arbeiter Association) — Asociația Internațională a Muncitorilor (Internaționala I) — prima organizație internațională de masă a proletariatului, înființată în 1864, la adunarea internațională a muncitorilor convocată la Londra de muncitorii francezi și englezi. Înființarea Internaționalei I a fost rezultatul luptei perseverente și îndelungate duse de K. Marx și F. Engels pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare. K. Marx a fost organizatorul și conducătorul Internaționalei I, autorul „Manifestului constitutiv", al statutului și al altor documente programatice și tactice ale ei. După cum a arătat V. I. Lenin, Internaționala I „a pus bazele unei organizații muncitorești internaționale menite să-i pregătească pe muncitori în vederea asaltului revoluționar împotriva capitalului", „a pus bazele luptei proletare internaționale pentru socialism" (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 290, 291).

Organul conducător central al Internaționalei I a fost Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor. K. Marx a fost în permanență membru al acestui Consiliu. Învingînd influențele mic-burgheze și tendințele sectare, pe atunci dominante în mișcarea muncitorească (trade-unionismul în Anglia, proudhonismul și anarhismul în țările romanice, lassalleanismul în Germania), Marx a grupat în jurul principiilor socialismului științific pe muncitorii înaintați din Europa și din America. Internaționala I a condus lupta economică și politică a muncitorilor din diferite țări și a contribuit la întărirea solidarității lor internaționale. Internaționala I a avut un rol imens în răspîndirea marxismului, în unirea socialismului cu mișcarea muncitorească.

După înfrîngerea Comunei din Paris, în fața clasei muncitoare s-a pus sarcina creării unor partide naționale de masă pe baza principiilor proclamate de Internaționala I. „Avînd în vedere starea de lucruri din Europa — scria K. Marx în 1873 —, con-

www.dacoromanica.ro

sider absolut util ca organizaţia formală a Internaţionalei să treacă temporar pe planul al doilea" (Marx—Engels. Ausgewählte Briefe, Berlin, 1953, pag. 339). Internaţionala I a fost dizolvată în mod oficial în 1876, la Conferinţa de la Filadelfia. — *486.*

222 *Expoziţia de la Londra din 1862* — expoziţie industrială universală la care a avut loc întîlnirea unei delegaţii a muncitorilor francezi cu muncitorii englezi. — *486.*

223 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 9. — *486.*

224 *La débâcle* — „Dezastrul", roman de Emile Zola (1892) în care este descris războiul franco-german. — *487.*

225 Este vorba de manifestul Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat german din 5 septembrie (st.n.) 1871 (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 30—31). — *488.*

226 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 32. — *488.*

227 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 35. — *488.*

228 Într-o scrisoare adresată lui Susane, general de divizie din artilerie, Alphonse Simon Guiod, comandantul artileriei din Paris, scria că poate lua pe protejatul acestuia în statul său major, unde se va plictisi de inactivitate, sau să-l trimită la Mont-Valérien, unde artileriştii se prefac numai că trag cu tunurile. Această scrisoare, publicată de Comună în „Journal Officiel de la République Française" nr. 115 din 25 aprilie 1871, dovedea că „guvernul apărării naţionale" voia numai să creeze impresia că apără Parisul. În legătură cu aceasta, vezi şi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 36. — *488.*

229 Este vorba de Leo Frankel, muncitor bijutier, unul dintre conducătorii Uniunii muncitorilor germani din Franţa, militant de seamă al mişcării muncitoreşti ungare şi internaţionale, întemeietorul primului partid muncitoresc socialist ungar. — *490.*

230 În lucrarea sa „Războiul civil din Franţa", K. Marx, vorbind despre miniştrii din guvernul Thiers, face următoarea remarcă: „Toţi aceşti oameni nu-şi puteau găsi tickets-of-leave decît în ruinele Parisului; ei erau tocmai oamenii de care Bismarck avea nevoie". În ceea ce priveşte expresia tickets-of-leave, K. Marx dă următoarea explicaţie: „În Anglia se dă adesea deţinuţilor de drept comun, după ce şi-au executat cea mai mare parte din osîndă, nişte bilete de voie în baza cărora sînt eliberaţi şi puşi sub supraveghere poliţienească. Aceste bilete de voie se numesc

www.dacoromanica.ro

tickets-of-leave, iar posesorii lor se numesc ticket-of-leave men" (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 38). — *495*.

231 *Scrisorile lui Dupont* — secretar-corespondent al Consiliului General al Internaţionalei — sînt citate în cartea lui Weill „Istoria mişcării sociale din Franţa (1852—1902)". În „Planul unei expuneri despre Comună", V. I. Lenin menţionează scrisoarea lui Dupont din 7 septembrie (st.n.) 1870 (vezi Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 194). — *495*.

232 Datele referitoare la numărul comunarzilor condamnaţi de tribunale sînt extrase din cartea lui Lissagaray „Istoria Comunei din 1871". — *496*.

www.dacoromanica.ro

INDICE DE LUCRĂRI ŞI IZVOARE CITATE SAU MENŢIONATE DE V. I. LENIN

Acordul dintre Rusia şi China cu privire la Manciuria. (26 martie (8 aprilie) 1902). — „Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 1—2. — *172—176.*

Akselrod, P.B. Rezoluţie cu privire la socialiştii-revoluţionari — vezi Cu privire la socialiştii-revoluţionari.

— *Unirea social-democraţiei din Rusia şi sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — „Iskra" [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5 ; 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 2—4. — *279, 357, 368, 369—373, 380, 383, 391, 468.*

— *Unirea social-democraţiei din Rusia şi sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — În cartea : „«Iskra» în timp de doi ani". Culegere de articole apărute în ziarul „Iskra". Partea a II-a, Petersburg, tip. Klobukov, 1906, pag. 122—147. — *368.*

Akselrod, P. B. şi alţii — vezi Rezoluţia menşevicilor (Akselrod, Starover, Martov şi Zasulici)...

Atitudinea Bundului faţă de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia". Fără indicarea locului apariţiei, [1901], pag. 17 (P.M.S.D.R.). — *28.*

„Buletinul oficial", Petersburg, 1902, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 1—2. — *172—175.*

Către Comitetul Central al P.M.S.D.R. [Scrisoarea redacţiei O.C. 9 (22) decembrie 1903] [1]. — *159.*

Către muncitorii evrei din oraşul Ekaterinoslav. [Foaie volantă. Ekaterinoslav.] Tip. Comitetului din Ekaterinoslav, fără indicarea anului apariţiei, 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. — *72.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 90—92.

www.dacoromanica.ro

Circulara Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adresată membrilor Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editată de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 3—5 (P.M.S.D.R.). — *346—347.*

* *Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Foaia nr. 12* [Voronej], ianuarie 1904. Şapirogr. — *331, 333, 396—398.*

[Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Foaia nr. 12. Ianuarie 1904. Fragment]. „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 61, 5 martie, pag. 10, la rubrica : „Viaţa de partid". — *396—398.*

* *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului, [1904], 397, II pag. (P.M.S.D.R.). — *7—20, 22, 23, 29, 31, 38—42, 45—54, 59, 62, 90, 92, 100—101, 102—103, 105, 107, 108—109, 117, 118, 140—141, 154, 157, 162, 166, 170, 181, 190—192, 197, 198, 199—231, 234—264, 267, 271, 272—273, 274, 275—311, 313—321, 323—333, 333—338, 339, 341, 343, 346, 350, 354, 356, 357, 362, 370—372, 374, 375, 376, 378, 379, 381, 385, 393, 394, 395, 397—398, 400, 401, 407, 437, 442, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 467, 468, 469, 470, 472, 473, 474, 475, 481—482.*

Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Darea de seamă a delegaţiei Bundului. Fără indicarea locului apariţiei [1903], II, 68 pag. — *102.*

Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia. Fără indicarea locului apariţiei, [1901]. 21 pag. (P.M.S.D.R.). — *28.*

Congresul al V-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia. 7 (20) august 1903. Editat de Comitetul din străinătate al Bundului. [Foaie volantă.] Londra, Nathanson, [1903], 2 pag. — *24—30, 69.*

* *Cu privire la atitudinea faţă de liberali (rezoluţia lui Plehanov).* [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al

* Cu asterisc sînt notate cărţile, ziarele şi articolele pe care există însemnări făcute de V. I. Lenin şi care se păstrează la Arhiva Institutului de marxism leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului, [1904], pag. 14, 357—358. — *20, 53, 316, 320, 321, 453.*

Cu privire la atitudinea faţă de liberali (rezoluţia lui Starover). [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 13—14, 357. — *20, 53, 316—320, 453.*

* *Cu privire la locul Bundului în partid.* [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 12, 62 (P.M.S.D.R.). — *211, 450.*

Cu privire la Organul Central al partidului. [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 12, 146—147. — *197—198, 226—227.*

* *Cu privire la socialiştii-revoluţionari.* [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 14—15, 358—359. — *20, 225, 318, 319—320.*

Dan, F. I. [Scrisoare cu privire la lozincile opoziţiei]. — În cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov şi F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 85—96. (P.M.S.D.R.). — *102, 105, 158.*

Declaraţia C.C. al P.M.S.D.R. [cu privire la necesitatea aprobării statutului Ligii de către Comitetul Central al P.M.S.D.R., citită de F. V. Lengnik în şedinţa din 18(31) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 124. (P.M.S.D.R.). — *357.*

Declaraţia delegaţiei Bundului, prezentată la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al P.M.S.D.R.". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 391—393. (P.M.S.D.R.). Semnată : Liber, Abramson, Goldblat, Iudin, Hofman. — *146.*

Declaraţia martoviştilor. [8—9 octombrie 1903]. Semnată : Zas[ulici] şi alţii [1]. — *20, 31, 343.*

Declaraţia [membrilor bolşevici ai Ligii, prezentată Biroului Congresului Ligii şi citită în şedinţa din 17(30) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. În cartea : „Procesele-verbale ale Con-

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. VI, 1927, pag. 303.

www.dacoromanica.ro

gresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 112. — *357—358.*

Deutsch, L. G. Scrisoare deschisă către membrii Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903]. pag. 10—13. (P.M.S.D.R.). — *347.*

Din partea redacţiei. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 10, la rubrica : „Viaţa de partid". — *306.*

Din partea redacţiei. — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 56, 1 ianuarie. Suplimentul la nr. 56 al ziarului „Iskra", pag. 3—4. — *375, 376—377, 382—383.*

Dostoievski, F. M. Umiliţi şi obidiţi. — *315.*

Expunere de motive la proiectul de regulament al Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 383. — *201—202.*

[Feinberg.] Cu privire la sarcinile organizatorice ale partidului nostru. „Iskra" [Geneva], 1903, nr. 43, 1 iulie, pag. 2. — *373.*

Gogol, N. V. Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici. — *20, 29, 43, 267, 301.*

— *Revizorul.* — *182.*
— *Suflete moarte.* — *94, 95, 182, 359, 360, 367.*

Goncearov, I. A. Oblomov. — *380.*

Gorbunov, I. F. La tun. — *377.*

**Gorin, V. F. şi Leadov, M. N. Al patrulea personaj în comisia de arbitraj.* [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariţiei, [1904], 1 pag. — *405, 408, 409, 413.*

Hotărîrile Congresului [I] al [P.M.S.D.R.]. — În foaia volantă : „Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Fără indicarea locului apariţiei, tip. partidului, [1898], pag. 2. — *67, 70, 72.*

Ilin, Vl. — *vezi* Lenin, V. I.

„Iskra" [veche, leninistă]. [Leipzig-München-Londra-Geneva]. — *7,*

www.dacoromanica.ro

8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 29, 30, 31, 33, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 61, 62, 63, 66, 77, 101, 102, 181, 193—194, 195—196, 197, 198, 200, 202, 208, 209, 226, 227, 231, 235, 236—237, 262, 263, 264—265, 266, 267, 268, 269. 272, 277, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 304, 305, 306, 309, 310, 315, 324, 327, 328, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 342, 343, 345, 346, 349, 351, 352, 361, 366—367, 373, 382, 383, 395, 399, 402, 403, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 451, 452, 453, 471, 472, 473, 475, 477.

— *[nouă, menşevică]*, [Geneva]. — *88, 94, 98, 99, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 116, 119, 120, 121, 125, 126, 127, 128, 133, 134, 135, 136—137, 138, 158, 159, 161, 162, 166, 167, 170, 171, 177, 180, 181, 182, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 198, 204, 207, 210, 212, 241, 248, 258, 320, 327, 333, 346, 353, 357, 358, 362, 363, 365, 367, 369, 372, 373, 374, 375, 378, 379, 383, 391, 393, 396, 399, 402, 417, 418, 421, 422, 440, 483.*

— [Leipzig-München-Londra-Geneva], nr. 1—45, decembrie, 1900—1 august 1903. — *17.*
— [Geneva], 1903, nr. 46—51, 15 august—22 octombrie. — *378.*
— nr. 52—63, 7 noiembrie 1903—1 aprilie 1904. — *378.*
*— [„München"], 1901, nr. 3, aprilie, pag. 1—2. — *220.*
*— nr. 4, mai, pag. 1. — *226, 227.*
— 1902, nr. 21, 1 iunie, pag. 1—2. — *11.*
*— [Londra], 1903, nr. 32, 15 ianuarie, pag. 1. — *194.*
*— nr. 33, 1 februarie, pag. 4. — *25, 28.*
*— [Geneva], 1903, nr. 42, 15 iunie, pag. 1—2. — *74, 75, 76, 77.*
*— nr. 43, 1 iulie, pag. 2. — *373.*
*— nr. 44, 15 iulie, pag. 1. — *44.*
*— nr. 46, 15 august, 8 pag. — *24, 25, 31.*
*— nr. 51, 22 octombrie, 8 pag. — *103.*
*— nr. 52, 7 noiembrie, 8 pag. — *94—98, 104, 180, 334, 358—363, 364, 394, 466.*
— nr. 53, 25 noiembrie, 8 pag. — *99, 100, 103—104, 105, 280, 363, 366, 373—374, 385.*
— nr. 54, 1 decembrie, 8 pag. — *99.*
— nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5, 10. — *279, 305, 356, 366—374, 379, 383, 468.*
— 1904, nr. 56, 1 ianuarie, pag. 2—3. — *108, 196—198, 207, 292, 327.*
— nr. 56, 1 ianuarie. Suplimentul la nr. 56 al „Iskrei", pag. 3—4. — *375, 376—377, 382—383.*
— nr. 57, 15 ianuarie, pag. 1—4. — *167, 171, 356, 367, 368—374, 379, 383, 390.*
— nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al „Iskrei", pag. 1—2. — *193, 212, 378, 379.*
— nr. 58, 25 ianuarie, pag. 1—4. — *316, 377—378 382, 393, 395, 396.*
— nr. 60, 25 februarie, pag. 3. — *384.*

www.dacoromanica.ro

— nr. 61, 5 martie, pag. 10. — *396—398.*
— nr. 62, 15 martie, pag. 1—2. — *371.*
— nr. 62, 15 martie. Suplimentul la nr. 62 al „Iskrei", pag. 2. — *405, 409.*
— nr. 63, 1 aprilie. Suplimentul la nr. 63 al „Iskrei", pag. 2. — *396.*
— nr. 65, 1 mai, pag. 2—4. — *418.*
— nr. 66, 15 mai, pag. 2—4. — *422.*

„Iskra" despre Bund. — „Poslednie Izvestiia", Londra, 1903, nr. 109, 26 (13) februarie, pag. 1—4. — *25—27.*

„Iskra" în timp de doi ani. Culegere de articole apărute în ziarul „Iskra". Partea a II-a, Petersburg, tip. Klobukov, 1906, pag. 122—147. — *368.*

„Iujnîi Rabocii", Ekaterinoslav etc. — *222, 237, 479, 482.*

[Înştiinţare publicată de redacţia „Iskrei" cu privire la apropiata apariţie a proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. şi ale Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Poşta redacţiei". — *100.*

Kautsky, K. Măcelul de la Chişinău şi problema evreiască. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 42, 15 iunie, pag. 1—2. — *74—75, 76.*

— *Măcelul de la Chişinău şi problema evreiască.* — (Trad. din germană.) Fără indicarea locului apariţiei, [1903], 8 pag. (Broşură tipărită după textul apărut în nr. 42 al „Iskrei"). — *74—75, 76.*

— *[Scrisoare către redacţia „Iskrei"].* — „Iskra", (Geneva), 1904, nr. 66, 15 mai, pag. 2—4, în articolul : Kautsky despre divergenţele din partidul nostru. — *422.*

Kolţov, D. [Ghinzburg, B. A.]. Rezoluţie cu privire la incidentul cu C.O. — *vezi* Rezoluţia cu privire la incidentul cu C.O.

[Krasikov, P. A.] Pavlovici. Scrisoare către tovarăşi despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904, 23 pag. (P.M.S.D.R.) — *202, 265, 283, 285, 405.*

Krasin, L. B. Către secţia din străinătate a C.C. [1 (14) ianuarie 1904] [1]. — *158.*

[Krjijanovski, G. M. Scrisoare către V. I. Lenin. 5 (18) decembrie 1903] [2]. — *138—139, 142.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 152—154.

[2] Un extras din această scrisoare, făcut de N. K. Krupskaia şi purtînd însemnări făcute de V. I. Lenin, a fost publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 142 (nota 3).

www.dacoromanica.ro

Krîlov, I. A. Vulpea şi strugurii. — 374.
L. În legătură cu problema agrară — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 9 (33), 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — *80—87, 458—459, 460, 461, 462, 463—464, 465.*

[Lalaianţ, I. H. Scrisoare către N. K. Krupskaia] 24 decembrie [1903 (6 ianuarie 1904)] [1]. — *157—158.*

Leadov, M. N. — *vezi* Gorin, V. F. şi Leadov, M. N. — Al patrulea personaj în comisia de arbitraj.

Lengnik, F. V. Către Congresul Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Scrisoarea reprezentantului C.C. al P.M.S.D.R. citită în şedinţa din 13 (26) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 20. — *456.*

— *Către redacţia „Iskrei"*, 19 decembrie 1903 (1 ianuarie 1904) [2]. — *156.*

Lenin V. I. [A doua cuvîntare cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, rostită în şedinţa din 15 (28) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.] [3]. — *126—127.*

— *[A doua cuvîntare în cadrul discutării statutului partidului, rostită în şedinţa din 2 (15) august 1903 a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului [1904], pag. 250—252. (P.M.S.D.R.). — *13, 49—51, 238, 258—259, 270—271.*

— *[A doua intervenţie în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., 4 (17) august 1903].* — Ibid., pag. 269. — *276—277.*

— *[A patra intervenţie în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., 4 (17) august 1903].* — Ibid., 276—277. — *282, 283—284.*

— *[A treia cuvîntare cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, rostită în şedinţa din 16 (29) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]* [3]. — *141—142.*

[1] Un extras din această scrisoare, făcut de N. K. Krupskaia şi purtînd însemnări făcute de V. I. Lenin, a fost publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 142—143 (nota 4).

[2] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 124.

[3] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 188—190, 231—235.

www.dacoromanica.ro

— *Către Comitetul Central al P.P.S.* 25 ianuarie (7 februarie) 1904 [1]. — *430—431.*

— *[Către I. O. Martov.* 23 septembrie (6 octombrie) 1903] [2]. — — *20, 101—102, 342, 343, 346, 361—362, 365.*

— *Către G. V. Plehanov.* 24 octombrie (6 noiembrie) 1903 [3]. — *180.*

— *Către A. N. Potresov.* 31 august (13 septembrie) 1903 [4]. — *136, 338—341, 360.*

— *[Către redacția ziarului „Iskra". 29 noiembrie (12 decembrie) 1903]* [5]. — *136.*

— *[Catre redacția ziarului „Iskra". 14 (27) decembrie 1903],* [5]. — *159—160.*

— *[Către redacția ziarului „Iskra". 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904)]* [5]. — *156, 158, 160—162.*

— *Ce-i de făcut?* Problemele acute ale mișcării noastre. Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. Autor: N. Lenin. — *14, 227, 246, 248—250, 251, 253, 258, 356, 421.*

— *[Completare la § 12 din proiectul de statut al partidului, prezentată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 5 (18) august 1903].* — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 279. (P.M.S.D.R.). — *288—289.*

*— *Cu ce să începem?* — „Iskra", [München], 1901, nr. 4, mai, pag. 1. — *226, 227.*

— *Cu privire la declarația Bundului.* — „Iskra", [Londra], 1903, nr. 33, 1 februarie, pag. 4. — *25, 28.*

— *[Cuvîntare cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., rostită în ziua de 20 iulie (2 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 90—92. — *29, 49, 468.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. XV, 1930, pag. 12. Data este greșit indicată: 25 martie (7 aprilie) 1904.

[2] Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin", vol. VI, 1927, pag. 299—301.

[3] Publicat pentru prima oară în cartea: „Grupul «Eliberarea muncii»". Culegerea nr. 4, 1926, pag. 341—342.

[4] Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin", vol. VI, 1927, pag. 215—217.

[5] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 50—51, 98, 131.

www.dacoromanica.ro

— *[Cuvîntare în legătură cu alegerea redacţiei „Iskrei", rostită în ziua de 7 (20) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]* — Ibid., pag. 332—334. — *19, 242, 304, 307, 308—310, 316.*

— *[Cuvîntare în legătură cu discutarea ordinii de zi a congresului, rostită în ziua de 18 (31) iulie 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]* — Ibid., pag. 31. — *199.*

— *[De ce m-am retras din redacţia „Iskrei" ?]* — *vezi* Lenin, V. I. Scrisoare către redacţia „Iskrei".

— *[Declaraţie în legătură cu raportul lui Martov, făcută în ziua de 15 (28) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"].* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 66. (P.M.S.D.R.). — *61.*

— *[Declaraţie în legătură cu rezultatele votării rezoluţiei lui [Galperin, L. E.] Koneaghin cu privire la statutul Ligii, făcută în ziua de 17 (30) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străintătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"].* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 105—106. (P.M.S.D.R.). — *356.*

— *[Declaraţia redacţiei ziarului „Iskra"].* Din partea redacţiei. [Foaie volantă. Leipzig], 1900. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — *193, 194.*

*— *Despre activitatea revoluţionară în organizaţiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* (Scrisoare către un tovarăş !). Fără indicarea locului apariţiei, tip. Uniunii social-democrate din Siberia, iunie, 1903, 24 pag. (P.M.S.D.R.) Autor : Lenin. — *227, 249, 250, 252, 255, 356, 381.*

*— *În 12 ani.* Culegere de articole. Vol. 1. Două orientări în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907]. XII, 471 pag. Autor : VI. Ilin. Pe coperta exterioară şi pe cea interioară figurează anul apariţiei : 1908. — *330, 367.*

— *[Opinia separată a reprezentanţilor C.C., prezentată la 17 (30) ianuarie 1904 în şedinţa Consiliului P.M.S.D.R.]* Manuscris [1]. — *146, 151.*

[1] Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin N. I.] Şahov N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva 1904, pag. 84 85

 www.dacoromanica.ro

— *Partidul muncitoresc şi ţărănimea.* — „Iskra", [München], 1901, nr. 3, aprilie, pag. 1—2. — *220.*

*— *[Postfaţă la „Înştiinţare despre formarea «Comitetului de organizare»"].* — „Iskra", [Londra], 1903, nr. 32, 15 ianuarie, pag. 1. — *194.*

— *[Prezentarea unui proiect de rezoluţie cu privire la instaurarea păcii în partid, în şedinţa din 16 (29) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]* [1]. — *146.*

— *[Prima cuvîntare în cadrul discutării statutului partidului, rostită în ziua de 2 (15) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 240. (P.M.S.D.R.). — *248.*

— *[Prima intervenţie în cadrul discutării acţiunilor Comitetului de organizare la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.; 18 (31) iulie 1903].* — Ibid., pag. 43—44. — *9, 10, 41—42, 47.*

— *[Prima intervenţie în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.; 4 (17) august 1903].* — Ibid., pag. 267. — *277.*

— *Problema naţională în programul nostru.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 44, 15 iulie, pag. 1. — *44.*

— *Programul agrar al social-democraţiei ruse.* — „Zarea", Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 152—183, secţiunea 2. Semnat : N. Lenin. — *83—87.*

— *Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R.* [A doua jumătate a lunii iunie — prima jumătate a lunii iulie 1903] [2]. — *12, 16—17, 44, 62—64, 101, 287—288, 294—295.*

— *[Proiect de rezoluţie cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului, prezentat în şedinţa din 17 (30) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]* [3]. — *418.*

— *[Proiect de rezoluţie cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, prezentat în şedinţa din 15 (28) ianuarie a Con-*

[1] Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin, N. L] Şahov N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva. 1904, pag. 83.

[2] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. VI, 1927, pag. 54—60.

[3] Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin. N. I.] Şahov. N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva, 1904, pag. 81—83, 85.

www.dacoromanica.ro

siliului P.M.S.D.R.][1]. — *120, 121, 123, 128, 135, 136, 137, 138, 139, 142—143, 144.*

— *[Proiect de statut al P.M.S.D.R.* Proiect iniţial]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 393—394. (P.M.S.D.R.). Titlul este greşit indicat : Proiectul statutului de organizare al P.M.S.D.R. prezentat la congres de Lenin. — *229—230, 282—283, 452.*

— *[Proiectul statutului de organizare al P.M.S.D.R. prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]*[2]. — *13, 50—51, 229, 230—231, 251, 253, 449.*

— *[Raport asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat în ziua de 14 (27) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"].* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903.] Pag. 43—51. (P.M.S.D.R.). — *39, 40—42, 196, 201—202, 241, 263—264, 265—266, 268—269, 280, 282, 284—285, 345—346, 347—348.*

— *Răspuns la critica proiectului nostru de program.* — În cartea : [Maslov, P. P.] X. „Despre programul agrar". [Lenin, V. I.] „Lenin N. Răspuns la critica proiectului nostru de program". Editat de Liga social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii social-democraţiei revoluţionare ruse, 1903, pag. 26—42. (X. Zum Agrarprogram. — Lenin. Antikritik P.M.S.D.R.). Semnat : N. Lenin. — *84.*

— *Sarcinile social-democraţilor ruşi.* Cu o prefaţă de P. Akselrod. Editat de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Geneva, tip. „Uniunii social-democraţilor ruşi", 1898, 32 pag. — *253.*

— *Scrisoare către redacţia* [„Iskrei"]. — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Viaţa de partid". — *366.*

— *Scrisoare către redacţia „Iskrei".* — [De ce m-am retras din redacţia „Iskrei"?] Geneva, tip. partidului, decembrie, 1903, 8 pag. Autor : N. Lenin. — *177, 196, 263—264, 265, 269, 270, 280, 294, 305, 346, 365, 367, 410.*

— *Scrisoare către un tovarăş despre sarcinile noastre organizatorice* — *vezi* Lenin, V. I. „Despre activitatea revoluţionară în organizaţiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia".

[1] Ibid.
[2] Proiectul nu s a păstrat.

www.dacoromanica.ro

*— *Ultimul cuvînt al naţionalismului bundist.* — „Iskra", [Geneva]. 1903, nr. 46, pag. 2. — *24, 25.*

— *Un pas înainte, doi paşi înapoi.* (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului, 1904, VIII, 172 pag. (P.M.S.D.R.). Autor: N. Lenin. — *106, 182, 228—235, 338—341, 343, 360, 361, 365, 408, 412, 416.*

Lermontov, M. I. Publicistul, cititorul şi scriitorul. — *372.*

[Makadziub, M. S.] — *Cu privire la sarcinile noastre de partid.* Despre organizare. — „Iskra". [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al ziarului „Iskra" pag. 1—2. Semnat: Practician. — *193, 378, 379.*

Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariţiei, tip. partidului, [1898]. 2 pag. — *67, 71, 72.*

Martînov, A. O voce din popor. — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al ziarului „Iskra", pag. 2. — *212.*

Martov L. Aşa oare trebuie să ne pregătim? — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 62, 15 martie, pag. 1—2. — *372.*

— *Către F. V. Lengnik.* 22 decembrie 1903 (4 ianuarie 1904).[1] — *156, 160.*

— *Congresul nostru.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 1—2. — *99, 103—104, 105, 280, 363, 366, 385.*

— *Imnul socialistului rus modern.* — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. Semnat: Narcis Tuporîlov. — *379.*

— *Încă o dată în minoritate.* Fără copertă. 20 pag. — *102, 105, 158, 330, 387, 401.*

— *La ordinea zilei.* (Cerc sau partid?). — „Iskra", [Geneva] 1904, nr. 56, 1 ianuarie, pag. 2—3. — *107, 196—197, 198, 199, 207, 292, 327.*

— *La ordinea zilei.* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 58, 25 ianuarie, pag. 2—4. — *317, 380—381, 393, 395.*

— *La ordinea zilei.* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 60, 25 februarie, pag. 3. Semnat: L. M. — *384.*

— *Lupta împotriva „stării de asediu" din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* În anexă: scrisori trimise de N. Lenin,

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 125—126.

www.dacoromanica.ro

G. Plehanov şi F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904. VIII, 96 pag. (P.M.S.D.R.). — *56, 89, 102, 105, 128, 134, 158, 161, 177, 180—181, 230, 263, 275, 280, 302, 316, 333, 344, 346, 349, 354, 361, 365, 367, 387, 394.*

— *[Postfaţă la foaia volantă: Rezoluţia comisiei de arbitraj tovărăşesc].* — În foaia volantă: Rezoluţia comisiei de arbitraj tovărăşesc. 2 (15) martie 1904. Fără indicarea locului apariţiei, [1904], pag. 2. — *405, 411, 412—413.*

— *Proiect de statut al partidului.* — În cartea: [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi paşi înapoi". („Criza din partidul nostru"), Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 31—34. (P.M.S.D.R.) Autor: N. Lenin. — *12—15, 50—51, 105, 182, 190—191, 229—235, 241—243, 244, 245, 246—247, 251—263, 277—278, 394, 452.*

— *Rezoluţie cu privire la locul Bundului în partid* — *vezi* Cu privire la locul Bundului în partid.

— *Rezoluţie cu privire la statutul Ligii* — *vezi* Rezoluţia cu privire la statutul Ligii.

— *[Scrisoare către comisia pentru redactarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse".* Fragment]. — În cartea: „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 134. (P.M.S.D.R.). — *347.*

— *[Scrisoare] către redacţia O.C. al P.M.S.D.R.* — [26 septembrie (9 octombrie) 1903][1]. — *20, 31, 343.*

— *Steagul roşu în Rusia.* Studiu de istorie a mişcării muncitoreşti ruse. Cu o prefaţă de P. Akselrod. Editat de organizaţia revoluţionară „Soţial-demokrat". Geneva, 1900. XII, 64 pag. — *343.*

— *Steagul roşu în Rusia.* — Studiu de istorie a mişcării muncitoreşti ruse. Editat de C.C. Fără indicarea locului apariţiei, 1904, 72 pag. (P.M.S.D.R.). — *343.*

— *Trezirea democraţiei şi sarcinile noastre.* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 58, 25 ianuarie, pag. 1—2. — *377—378.*

Martov, L. şi [Potresov A .N.] Starover. — *[Scrisoare adresată între 2 (15) şi 5 (18) august 1903 majorităţii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În cartea: [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi paşi înapoi". (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului,

[1] Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin", vol. VI, 1927, pag. 304—305.

www.dacoromanica.ro

1904, pag. 59—60. (P.M.S.D.R.) Autor : N. Lenin. — *405, 408, 412.*

Micile lipsuri ale unui mare congres. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1903, nr. 37, 1 decembrie, pag. 7—16. — *363.*

— — *n* — *vezi* Dan, F. I. — [Scrisoare cu privire la lozincile opoziţiei].

Narcis Tuporîlov — *vezi* Martov L. Imnul socialistului rus modern.

Novobranţev, P. — *vezi* Peşehonov, A. V. Problemele fundamentale ale programului revoluţionar rus.

O *cotitură semnificativă.* — „Osvobojdenie", Stuttgart, 1903, nr. 13 (37), 2 (15) decembrie, pag. 217—218. Semnat : Independent. — *363.*

Ordinea de zi a congresului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al procesele-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului [1904], pag. 10. (P.M.S.D.R.). — *199, 286, 298, 449.*

„*Osvobojdenie*", Stuttgart — Paris. — *317, 320, 321.*

— Stuttgart, 1903, nr. 9 (33), 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — *80—86, 458—459, 460, 461, 463—464, 465.*

— nr. 13 (37), 2 (15) decembrie, pag. 217—218. — *363.*

Pavlovici — *vezi* Krasikov, P. A.

[Peşehonov, A. V.] Novobranţev, P. Problemele fundamentale ale programului revoluţionar rus. — „Revoliuţionnaia Rossiia", [Geneva], 1903, nr. 32, 15 septembrie, pag. 4—7 ; nr. 33, 1 octombrie, pag. 6—8. — *86—87, 460—462, 464—465.*

Plehanov, G. V. [*Către F. V. Lengnik.* 28 octombrie (10 noiembrie) 1903] [1]. — *180—181.*

— [*Către F. V. Lengnik.* 4 (17) noiembrie 1903] [1]. — *180.*

— [*Către V. I. Lenin.* 26 octombrie (8 noiembrie) 1903] [1]. — *180.*

— *Centralism sau bonapartism ?* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 65, 1 mai, pag. 2—4. — *418.*

— *Ce nu trebuie făcut.* — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 52, 7 noiembrie, pag. 1—2. — *94—98, 104, 334, 358—361, 362—363, 393, 466.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. VII, 1928, pag. 228, 237, 217.

www.dacoromanica.ro

— *Cîteva cuvinte despre „economism" şi „economişti"*. (Reflecţii pe marginea Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.) — „Iskra", [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 2—4. — *374.*

— *Din partea redacţiei.* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 63, 1 aprilie. Suplimentul la nr. 63 al ziarului „Iskra", pag. 2. — *396.*

— *[Observaţiile redacţiei „Iskrei" pe marginea „Scrisorii către redacţie" a lui V. I. Lenin].* — „Iskra", 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Viaţa de partid". — *107, 362, 366.*

— O *neînţelegere regretabilă.* — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 1—3. — *167, 171, 366.*

— *Proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* — „Zarea", Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 11—39, secţiunea A. — *84.*

— *Rezoluţie cu privire la atitudinea faţă de liberali — vezi* Cu privire la atitudinea faţă de liberali (rezoluţia lui Plehanov).

— *[Scrisoare către comisia pentru redactarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse".* Fragment]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 134—135 (P.M.S.D.R.). — *177.*

— *[Scrisoare către L. Martov].* 29 ianuarie 1904. — În cartea : Martov, L. „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov şi F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin). Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 81—83. (P.M.S.D.R.). — *177, 178, 180—181.*

Popov — vezi Rozanov, V. N.

„Poslednie Izvestiia", Londra — Geneva. — *25.*

— Londra, 1903, nr. 109, 26 (13) februarie, pag. 1—4. — *25—26.*

[Potresov, A. N.]. Rezoluţie cu privire la liberali — vezi Cu privire la atitudinea faţă de liberali (rezoluţia lui Starover).

— *[Scrisoare către G. V. Plehanov.* 21 octombrie (3 noiembrie) 1903] În cartea : Martov, L. — „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". În anexă : Scri-

www.dacoromanica.ro

sori trimise de N. Lenin, G. Plehanov şi F. Dan. (Raspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 46. (P.M.S.D.R.). — *161, 333—334, 359.*

Practician — vezi Makadziub, M. S.

Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului. [1904], pag. 12—18 (P.M.S.D.R.) — *18—20, 23, 108, 109, 169—170, 376.*

Problema naţională în programul şi în tactica Bundului. — În cartea : „Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia". Fără indicarea locului apariţiei, [1901], pag. 10—15. (P.M.S.D.R.). — *29.*

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. — [Geneva, 1903]. VIII, 136 pag. (P.M.S.D.R.). — *39, 40—42, 55, 57, 59, 61, 102—103, 109, 169, 177, 182, 196, 201, 206, 213, 224, 227—230, 234, 241, 252, 261, 265, 269, 272, 281, 287—290, 315, 320, 329, 346, 347—350, 357, 361, 362, 385, 388, 390, 410—411, 412, 413, 455, 456.*

* *Procesele-verbale ale şedinţelor Consiliului P.M.S.D.R.* 15 (28)—17 (30) ianuarie 1904. Manuscris [1]. — *120—121, 122, 124—129, 130—142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 151, 156—159, 161—162, 417, 444.*

* *Procesele-verbale ale şedinţelor Consiliului P.M.S.D.R.* 31 mai (13 iunie) şi 5 (18) iunie 1904. Manuscris [2]. — *432—433, 434, 435, 436, 437—438, 439—440, 441—442, 443.*

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului [1904], pag. 1—6 (P.M.S.D.R.). — *12, 23, 117, 197, 217, 224, 226, 324, 327, 378, 450.*

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea".) — „Iskra", [München], 1902, nr. 21, 1 iunie, pag. 1—2. — *12.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 181—277.

[2] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. XV, 1930, pag. 45—84.

www.dacoromanica.ro

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea".) — „Zarea", Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 1—10, secţiunea A. — *12.*

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Fără indicarea locului apariţiei, tip. „Iskrei", 1903, 71 pag. (P.M.S.D.R.). — *12.*

Proiect de regulament al Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia elaborat de Comitetul de organizare. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 379—381. (P.M.S.D.R.). — *46, 118, 194—195, 203, 315—316.*

Protestul [membrilor bolşevici ai Ligii împotriva purtării nedemne pe care a avut-o Martov la congres, protest prezentat Biroului Congresului Ligii şi citit în şedinţa din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 75. — *348—349.*

„Rabocee Delo", Geneva. — *8, 14, 16, 48, 51, 52, 54, 100, 154, 195, 200, 202, 211, 253, 280, 313, 328, 333, 334, 373, 453.*

Raportul delegatului din Siberia — *vezi* Troţki, L. D. Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia...

Raportul delegaţiei Bundului [asupra lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. Fără indicarea locului apariţiei, [1903]. II, 68 pag. — *100.*

Raportul grupului „Iujnîi rabocii" [prezentat în ziua de 23 iulie (5 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] [1]. — *211.*

„Rassvet", Geneva. — *443.*

Răspunsul dat de Comitetul de organizare grupului „Borba". — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 375. (P.M.S.D.R.). — *202.*

[1] Publicat pentru prima oară în cartea : „Rapoartele prezentate de comitetele social-democrate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", 1930, pag. 156—168.

www.dacoromanica.ro

Răspunsul Uniunii muncitorilor din industria minieră şi siderurgică [la întrebările puse de tov. Lenin]. — În cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov şi F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 35—38. (P.M.S.D.R.) — *346.*

Regulamentul congresului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 11. (P.M.S.D.R.). — *314—315, 449.*

„Revoliuţionnaia Rossiia", [Kuokkala-Tomsk-Geneva]. — *81, 85.*

— 1903, nr. 32, 15 septembrie, pag. 4—7. — *86—87, 460—462, 464—465.*

— nr. 33, 1 octombrie, pag. 6—8. — *86—87, 460—462, 464—465.*

— nr. 37, 1 decembrie, pag. 7—16. — *363.*

[Rezoluţia comisiei de arbitraj tovărăşesc pronunţată la 19 februarie (3 martie) 1904]. — „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 62, 15 martie. Suplimentul la nr. 62 al ziarului „Iskra", pag. 2. — *405, 409.*

Rezoluţia comisiei de arbitraj tovărăşesc. 2 (15) martie 1904. [Foaie volantă. Cu o postfaţă de L. Martov]. Fără indicarea locului apariţiei, [1904]. 2 pag. — *405, 409, 411, 412—413.*

* *Rezoluţia Congresului al V-lea cu privire la situaţia Bundului în partid, judecată de patrioţii firmei iskriste.* 22 (9) septembrie 1903. Editat de Comitetul din străinătate al Bundului. [Foaie volantă]. Londra, Nathanson, [1903]. 4 pag. — *24—30.*

Rezoluţia [cu privire la cooptarea unui al treilea membru al redacţiei de către cei doi membri aleşi, adoptată în ziua de 7 (20) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 336. (P.M.S.D.R.). — *19.*

[Rezoluţia cu privire la declaraţia lui Martînov şi Akimov că refuză să participe la lucrările congresului, adoptată de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. la 5 (18) august 1903]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 295. (P.M.S.D.R.). — *293, 335.*

www.dacoromanica.ro

Rezoluţia [cu privire la grupul „Iujnîi rabocii", adoptată de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. la 6 (19) august 1903]. — Ibid. pag. 313. — *208.*

[Rezoluţia cu privire la incidentul cu C.O. adoptată în ziua de 18 (31) iulie 1903 de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 46. — *9, 207, 450.*

[Rezoluţia cu privire la publicarea proceselor-verbale ale şedinţelor Consiliului partidului adoptată în şedinţa din 17 (30) ianuarie 1904 a Consiliului partidului].[1] — *444.*

Rezoluţia cu privire la recunoaşterea „Iskrei" ca Organ Central — *vezi* Cu privire la Organul Central al partidului.

[Rezoluţia cu privire la statutul Ligii adoptată în ziua de 7 (30) octombrie 1903 la Congresul al II-lea ordinar al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — În cartea: „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 101. (P.M.S.D.R.). — *102.*

Rezoluţia lui Troţki — *vezi* Rezoluţia cu privire la declaraţia lui Martînov şi Akimov că refuză să participe la lucrările congresului...

Rezoluţia [menşevicilor (Troţki, Fomin, Deutsch ş.a.) cu privire la hotărîrile Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. citită în şedinţa din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — În cartea: „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 82—83. (P.M.S.D.R.). — *109, 348—349.*

Rezoluţia [menşevicilor (Akselrod, Starover, Martov şi Zasulici), citită în şedinţa din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"]. — Ibid., pag. 84. — *350—351, 387.*

Saltîkov-Şcedrin, M. E. Dincolo de hotare. — *201.*

— *Poşehonia de altădată.* — *96.*

— *Semnele timpului.* — *271, 272, 366.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. X, 1929, pag. 276

www.dacoromanica.ro

Scrisoarea C.C. — *vezi* Lengnik, F. V. — Către Congresul Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse.

Scrisoarea C.C. către tov. Starover. — [12 (25) noiembrie 1903]. — În cartea : [Vorovski, V. V.] — „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 26—28. (P.M.S.D.R.) Idem în cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia". În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov şi F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin). Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 49—50. (P.M.S.D.R.). — *89, 103, 128, 134, 148, 161, 365—366, 367.*

[Scrisoarea], C.C. al P.M.S.D.R. către administraţia Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. 16 (29) noiembrie 1903. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 132. (P.M.S.D.R.). — *103.*

Scrisoare deschisă adresată [de V. I. Lenin şi de alţi partizani ai majorităţii] membrilor Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [7 (20) octombrie 1903]. — Ibid., pag. 13—17. — *182, 346—347.*

Scrisoarea redacţiei O.C. către C.C. al P.M.S.D.R. — *vezi* Către Comitetul Central al P.M.S.D.R.

* *Situaţia Bundului în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* Din „Arbeiter Stimme" nr. 34. Fără indicarea locului şi anului apariţiei. 20 pag. — *67—77.*

Starover — *vezi* Potresov, A. N.

[Statutul modificat al Bundului prezentat de delegaţii Bundului în şedinţa a 7-a din 21 iulie (3 august) 1903 a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia". Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 97—98. (P.M.S.D.R.). — *16, 324.*

Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — Ibid., pag. *7—9. — 12—16, 23, 31, 50—51, 57, 59, 63, 90, 91—92, 105, 107, 108, 140—141, 157, 162, 169, 190, 218, 226, 228, 234, 238, 254, 262, 267—271, 272, 274, 287, 289, 292, 309, 329, 333, 339, 345, 354, 357, 371, 374, 378, 380 384, 393, 394, 399, 400, 407, 437, 442, 452.*

www.dacoromanica.ro

Statutul Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse (1903). — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko şi F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. [Geneva, 1903], pag. 129—131. — *39, 57—58, 353—354.*

Travinski — vezi Krjijanovski, G. M.

Troţki, L. D. Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Raportul delegaţiei din Siberia. Geneva, 1903. 36 pag. — *102.*

Turgheniev, I. S. Părinţi şi copii. — 362.

Ultimatumul lui Starover — vezi Potresov, A. N. Scrisoare către G. V. Plehanov. 21 octombrie (3 noiembrie) 1903.

Ultimatumul C.C. — vezi Scrisoarea C.C. către tov. Starover.

[Vorovski, V. V.] — Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. partidului, 1904. 40 pag. (P.M.S.D.R.). — *89, 103, 128, 134, 148, 161, 177, 364—365, 366*

„*Zarea*". — Stuttgart. — *18.*

— 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. — *379.*

— 1902, nr. 4, august, pag. 1—39, în secţiunea A, pag. 152—183, în secţiunea a 2-a. — *83—86.*

„*Aus der Weltpolitik*", München, 1903, Jg. V, N 48, 30. November, S. 1—10. — *102.*

„*Deutsch-Französische Jahrbücher*", Hrsg. von A. Ruge und K. Marx. Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 71—85. — *74.*

Göhre, P. Drei Monate Fabrikarbeiter und Handwerksbursche. Eine praktische Studie. Leipzig, Grunow, 1891. 223 S. — *386.*

Goethe, J. W. Faust. — 72.

„*Frankfurter Zeitung*". Abendblatt, 1904, N 97, 7. April. — *391.*

Heine, W. Demokratische Randbemerkungen zum Fall Göhre. — In : „Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1904, Bd. I, Hft. 4, April, S. 281—291. — *386—388, 392.*

„*Iskra*" *o kwestyi polskiej.* — In : „Przedświt", Kraków, 1903, N 9, S. 361—373. — *77.*

www.dacoromanica.ro

Kautsky, K. Franz Mehring. — In : „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. I, N 4, S. 97—108. — *311—313.*

— *Die Intelligenz und die Sozialdemokratie.* — In : „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. II, N 27, S. 10—16 ; N 28, S. 43—49 ; N 29, S. 74—80. — *254.*

— *Die Krisis in Österreich.* — In : „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. I, N 2, S. 39—46. — *74—75.*

— *Wahlkreis und Partei.* — In : „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. 2, N 28, S. 36—46. — *388—390, 392.*

Lissagaray, P. O. Histoire de la Commune de 1871. Bruxelles, Kistemaeckers, 1876. 516, XXX, [2] p. — *490.*

Marx, K. Der Bürgerkrieg in Frankreich. Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation. 3-te deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung von F. Engels. Berlin, „Vorwärts", 1891. 71 S. — *486—496.*

— *Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie.* Einleitung. — In : „Deutsch-Französische Jahrbücher". Hrsg. von A. Ruge und K. Marx. Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 71—85. — *74.*

Naquet, A. Drumont et Bernard Lazare. — In : „La Petite République", Paris, 1903, N 10 023, 24 septembrie, p. 1. — *74.*

„Die Neue Zeit", Stuttgart. — *160.*

— 1894—1895, Jg. XIII, Bd. II, N 27, S. 10—16. — *254.*

— N 28, S. 43—49. — *254.*

— N 29, S. 74—80. — *254.*

— 1903—1904, Jg. XXII, Bd. 1, N 2, S. 39—46. — *74.*

— N 4, S. 97—108. — *311—313.*

— Bd. 2, N 28, S. 36—46. — *388—390, 392.*

Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900. — In : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts", 1901, S. 6—8. — *413—414.*

Parvus, A. L. Der Anfang vom Ende? — In : „Aus der Weltpolitik", München, 1903, Jg. V, N 48, 30. November, S. 1—10. — *102.*

„La Petite République", Paris, 1903, N 10 023, 24 septembre, p. 1. — *75.*

www.dacoromanica.ro

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, „Vorwärts", 1895. 223 S. — *272, 273.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts", 1901, S. 6—8. — *413—414.*

„*Przedświt*". Kraków, 1903, N 3, G. 81—88. — *77.*

— N 6, S. 228—238. — *77.*

— N 9, S. 361—373. — *77.*

Renan, E. Discours et conférences. 3-me éd. Paris, Lévy, 1887. V, 412 p. — *75—76.*

— *Le judaïsme comme race et comme religion.* Conférence faite au cercle Saint-Simon, le 27 janvier 1883. Reproduction sténographique. — In : Renan, E. Discours et conférences. 3-me éd. Paris, Lévy, 1887, p. 341—374. — *75—76.*

„*Sozialistische Monatshefte*", Berlin, 1904, Bd. I, Hft. 4, April, S. 281—291. — *386—388, 392.*

Stosunek socyalnej demokracyi rosyjskiej do kwestyi narodowościowej. — In : „Przedświt", Kraków, 1903, N 3, S. 81—88. — *77.*

„*Worwärts*", Leipzig — Berlin. — *160.*

Wr. A. „Bund". — „Przedświt", Kraków, 1903, N 6, S. 228—238. — *77.*

Zola, E La débâcle. — *487.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE NUME

A

Abramson — vezi Portnoi, K.

*Akimov (Mahnoveț *), V. P.* (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de vază al „economismului", unul dintre cei mai înveterați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovolților" din Petersburg ; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Ienisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate" ; a susținut ideile „economismului" și a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii", iar apoi și împotriva „Iskrei". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat din partea „Uniunii", antiiskrist ; după congres — reprezentant al aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În timpul revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „Organizații a clasei muncitoare pe întreaga Rusie", în cadrul căreia social-democrația nu ar fi fost decît unul dintre curentele ideologice. A participat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R., susținînd tactica oportunistă a menșevicilor și preconizînd o alianță cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — *14, 48, 197, 198, 200, 202, 205, 211, 218, 221, 235—237, 247—248, 252, 253, 254, 258, 261—262, 265, 271, 274—275, 277—280, 283—285, 290—294, 298, 307, 310, 312, 314, 315, 316, 321, 324, 328—332, 333, 335—337, 348, 356, 360, 364, 370, 373, 374, 384, 392, 396, 403, 450, 451, 468, 469.*

Akselrod, I. I. (Ida Isaakovna) (1872—1917) — social-democrată, iskristă, autoare de lucrări de filozofie și de critică literară. La mișcarea revoluționară a participat la început ca membru al organizației „Narodnaia volea" ; în 1893 a emigrat în străinătate, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii", iar apoi a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, iar apoi, urmîndu-l pe

* În paranteză, se dau adevăratele nume de familie.

www.dacoromanica.ro

Plehanov, a trecut la menşevici. În anii reacţiunii a aderat la grupul menşevicilor-partiiţi, iar în timpul primului război mondial a făcut parte din grupul ultradefensiştilor. A colaborat la publicaţiile social-democrate „Vozrojdenie", „Sovremennaia Jizn" şi altele. Înainte de Revoluţia Socialistă din Octombrie, I. I. Akselrod s-a întors în Rusia şi curînd după aceea a murit la Petersburg. — *457.*

Akselrod, L. I. (Ortodox) (1868—1946) — autoare de lucrări de filozofie şi de critică literară, social-democrată. În timp ce se afla în emigraţie, a intrat în „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat mai întîi la bolşevici, iar apoi, urmîndu-l pe Plehanov, a trecut la menşevici. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii defensiste. La începutul anului 1917 a fost mai întîi membră a Comitetului Central al menşevicilor, iar apoi membră a Comitetului Central al grupului plehanovist „Edinstvo". Împărtăşind concepţiile menşevice ale lui Plehanov şi repetînd greşelile lui în domeniul filozofiei, ea a luptat împotriva bolşevicilor, împotriva concepţiilor filozofice ale lui Lenin. Începînd din 1918 s-a retras din activitatea politică şi s-a ocupat cu munca pedagogică într-o serie de instituţii de învăţămînt superior din U.R.S.S. — *360, 455.*

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menşevismului. În perioada 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizaţiei „Zemlea i volea" a aderat la grupul „Ciornîi peredel"; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". Începînd din 1900 a fost membru al redacţiei ziarului „Iskra" şi al revistei „Zarea". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a reprezentat cu drept de vot consultativ redacţia ziarului „Iskra" şi a făcut parte din minoritatea iskriştilor. După congres, menşevic activ. În 1905 a lansat ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care el îl opunea partidului proletariatului. În anii reacţiunii a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor şi a făcut parte din redacţia ziarului „Golos Soţial-Demokrata", organul menşevicilor lichidatori. În 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste; a luat parte la Conferinţele de la Zimmerwald şi Kienthal, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd şi a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigraţie a propagat ideea intervenţiei armate împotriva Rusiei Sovietice. — *13, 18, 42, 120, 123, 124, 133, 135—137, 182, 190, 204, 225—226, 232, 236—237, 241—246, 248, 250, 253—255, 257, 258, 262, 272, 277, 279, 280, 302, 305, 319, 329, 332—333, 335, 336, 343, 350—351, 355, 357, 359, 360, 368—372, 374, 379, 380, 383—384, 387—388, 391, 392—395, 398, 432, 455, 457, 468, 477.*

Aleksandrov — autorul articolului „Probleme organizatorice. (Scrisoare către redacţie)", publicat în suplimentul la nr. 56 al „Iskrei" din 1 ianuarie 1904. — *376, 382.*

 www.dacoromanica.ro

Aleksandrova, E. M. (Natalia Ivanovna, Ştein, N, NN.) (1864—1943) — la sfîrşitul penultimului deceniu al secolului trecut a intrat în organizaţia „Narodnaia volea", iar din 1890 a desfăşurat o activitate de propagandă în cercurile muncitoreşti din Petersburg ; a făcut parte din „Grupul narodovolţilor". În 1894 a fost arestată şi apoi deportată pe termen de 5 ani în gubernia Vologda ; în deportare a aderat la social-democraţi. În 1902, în timp ce se afla în străinătate, a intrat în organizaţia „Iskrei", iar apoi a activat în Rusia ca agent al acestei organizaţii. La Consfătuirea de la Orel a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (februarie 1903) a fost cooptată în C.O. A participat la congres ca delegată cu drept de vot consultativ din partea Comitetului de organizare, aderînd la minoritatea iskriştilor ; după congres — menşevică activă ; în 1904 a fost cooptată în C.C. ca reprezentantă a menşevicilor. Din octombrie 1905 a fost secretară a Comisiei de organizare a menşevicilor. În anii reacţiunii nu a luat parte activă la viaţa politică. În 1910—1912 a activat la Moscova şi la Petersburg ; a aderat la grupul din jurul „Pravdei" de la Viena (organ al lui Troţki) ; în 1912 a reprezentat acest grup în Comitetul de organizare pentru convocarea conferinţei din august a lichidatorilor. În 1913—1914 a fost secretară şi membră a redacţiei revistei „Borba", editată de Troţki. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituţii cultural-educative. — *8—11, 14, 47, 52, 101, 265, 405, 408, 410, 412, 450.*

Alekseev, N. A. (n. 1873) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; a făcut studii de medicină. Şi-a început activitatea revoluţionară la Petersburg, la sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut. În primăvara anului 1897 a intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. La începutul anului 1898 a fost arestat şi deportat pe termen de patru ani în gubernia Veatka (oraşul Slobodsk). În 1899 a fugit în străinătate. În perioada 1900—1905 a locuit la Londra ; a fost membru al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", iar apoi al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — reprezentant al bolşevicilor la Londra. A participat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. şi a fost secretar al congresului (sub numele de Andreev). În decembrie 1905 s-a întors la Petersburg, a colaborat la publicaţiile bolşevice „Vestnik Jizni", „Volna" etc., a desfăşurat o activitate de propagandă şi agitaţie. Din 1911 pînă în 1917 a lucrat ca medic la Irkutsk. După revoluţia din februarie 1917 a activat în cadrul organizaţiei social-democrate unite din Irkutsk ca membru al Comitetului militar al Sovietului de deputaţi ai soldaţilor din Irkutsk. A participat la Revoluţia Socialistă din Octombrie. În anii războiului civil a luat parte la răsturnarea regimului lui Kolceak în regiunea Lenei şi a fost preşedinte al Comitetului revoluţionar din Kirensk. A lucrat la Comitetul general pentru educaţie politică, la Internaţionala Comunistă, a predat istoria P.C. (b) al U.R.S.S. la Universitatea de stat din Moscova, a lucrat în diferite organe sovie-

www.dacoromanica.ro

tice şi de partid. Alekseev a tradus o serie de lucrări ale lui K. Marx şi F. Engels. — *457.*

Alekseev, P. A. (1849—1891) — cunoscut revoluţionar din deceniul al 8-lea al secolului trecut, de profesiune muncitor ţesător. În 1873 a făcut parte din cercul muncitoresc revoluţionar organizat la Petersburg, dincolo de bariera „Nevskaia" ; începînd din noiembrie 1874 a participat la activitatea de propagandă revoluţionară desfăşurată în rîndurile muncitorilor din Moscova. În aprilie 1875 a fost arestat şi în 1877 judecat în cadrul „procesului celor 50". La proces a refuzat să recurgă la serviciile unui apărător şi la 10 (22) martie a rostit o cuvîntare care a devenit celebră şi pe care a încheiat-o prevestind căderea inevitabilă a absolutismului ţarist. Cuvîntarea lui Alekseev, difuzată ulterior în numeroase publicaţii ilegale, a exercitat o influenţă considerabilă asupra mişcării revoluţionare din Rusia. Vorbind despre această cuvîntare, V. I. Lenin a numit-o „profeticele cuvinte ale muncitorului revoluţionar rus Piotr Alekseev" (Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 368). La 14 (26) martie 1877, Alekseev a fost condamnat la 10 ani muncă silnică ; în 1884 i s-a fixat domiciliul în Iakuţia, unde la 16 (28) august 1891 a fost ucis de nişte răufăcători. — *248.*

Anna Ivanovna — *vezi* Levina, E. S.

Anton — *vezi* Makadziub, M. S.

Aurelle de Paladines, Louis-Jean-Baptiste (1804—1877) — general francez, monarhist. În 1871 — membru al Adunării naţionale a Franţei, comandantul gărzii naţionale, călău al Comunei din Paris. — *489, 496.*

B

Basovski, I. B. (Dementiev) (n. 1876) — în 1896 a făcut parte din cercurile social-democrate din Odesa, apoi a fost unul dintre organizatorii transportării ilegale a „Iskrei" din străinătate în Rusia. În februarie 1902 a fost arestat în legătură cu procesul intentat organizaţiei „Iskrei" şi Comitetului din Kiev al P.M.S.D.R. ; la 18 (31) august 1902 a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev împreună cu N. E. Bauman, V. N. Krohmal şi alţii şi s-a ocupat din nou cu organizarea transportării „Iskrei". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a activat în organizaţiile social-democrate din Harkov şi Ekaterinoslav şi a participat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea al partidului ; în anii reacţiunii nu a luat parte activă la viaţa politică. După revoluţia din februarie 1917 a activat în cadrul organizaţiei menşevice din Voronej şi a participat la Consfătuirea de stat şi la Consfătuirea democratică ; după Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras de la menşevici şi a lucrat în diferite organizaţii economice la Moscova. — *457.*

www.dacoromanica.ro

Bauman, N. E. (Sorokin) (1873—1905) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară la Kazan, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut ; în 1896 a participat intens la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, făcînd propagandă printre muncitorii din raionul Narva. În 1897 a fost arestat și, după o detențiune de 22 de luni în fortăreața Petropavlovskaia, a fost deportat în gubernia Veatka ; în octombrie 1899 a emigrat în Elveția, a intrat în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate" și a luat parte activă la lupta împotriva „economismului". În 1900 a fost unul dintre întemeietorii organizației „Iskrei" ; în 1901—1902 a activat la Moscova ca agent al acestei organizații ; în februarie 1902 a fost arestat, iar la 18 (31) august a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev împreună cu un grup de social-democrați. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului de partid din Moscova și a făcut parte din majoritatea iskristă. În decembrie 1903 s-a întors la Moscova, a trecut în fruntea Comitetului de partid din Moscova, conducînd totodată Biroul din nord al C.C. al partidului ; a organizat la locuința sa o tipografie ilegală. Arestat în iunie 1904, a fost eliberat în octombrie 1905 ; la 18 (31) octombrie, în timpul unei demonstrații organizate de Comitetul de partid din Moscova, a fost ucis de un huligan din rîndurile sutelor negre. Funeraliile lui Bauman s-au transformat într-o grandioasă demonstrație populară. În nr. 24 al ziarului „Proletarii" a fost publicat un necrolog al lui N. E. Bauman, scris de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 432—433). — *202, 303, 412, 472, 477.*

Bazilenkov — vezi Lokerman, A. S.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai partidului social-democrat german și ai Internaționalei a II-a. De profesiune strungar. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii") ; a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag, a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, a demascat caracterul reacționar al politicii interne și externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-german s-a situat pe poziții internaționaliste. A sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rîndurile social-democrației germane. V. I. Lenin considera cuvîntările lui Bebel împotriva bernsteinienilor „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc" (V. I. Lenin, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și bun orator, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești germane și europene. În ultima perioadă a activității sale, Bebel a comis o serie de greșeli cu caracter centrist (lupta insuficientă împo-

www.dacoromanica.ro

triva oportuniştilor, supraaprecierea formelor parlamentare de luptă etc.). — *272, 273, 338, 359.*

Beer, Max (n. 1864) — istoric german al socialismului ; în penultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din aripa stîngă a social-democraţiei germane („tinerii"). Pentru colaborare la presa socialistă a fost arestat ; în 1894 a emigrat la Londra, iar apoi în America. În 1901 s-a reîntors la Londra, unde a devenit corespondent al ziarului „Vorwärts". În 1915 a venit în Germania şi a aderat la social-democraţii de dreapta. Sub influenţa evenimentelor revoluţionare din anii 1917—1918 a evoluat însă din nou spre stînga şi a scris lucrări mai apropiate de marxism („K. Marx, viaţa şi învăţătura sa" (1923) etc.). — *359.*

Bekov — vezi Zurabov, A. G.

Belov — vezi Ţeitlin, L. S.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democraţiei germane şi a Internaţionalei a II-a ; teoretician al revizionismului şi reformismului. A participat la mişcarea social-democrată începînd din a doua jumătate a deceniului al VIII-lea ; se afla sub influenţa lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor responsabil al ziarului „Der Sozial-demokrat", organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit" o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului", care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului şi sarcinile social-democraţiei" (1899), în care a procedat deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice şi politice ale marxismului revoluţionar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilităţii prăbuşirii capitalismului, teoria revoluţiei socialiste şi a dictaturii proletariatului. „Cît priveşte revoluţia proletariatului, oportunistul s-a dezvăţat pînă să se şi gîndească la aşa ceva", spunea V. I. Lenin, referindu-se la Bernstein (V. I. Lenin. Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mişcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite „să îmbunătăţească" situaţia economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă : „Mişcarea este totul, scopul final nu este nimic". Concepţiile teoretice ale lui Bernstein şi ale adepţilor săi, precum şi activitatea lor oportunistă practică au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare şi, ca urmare, la falimentul Internaţionalei a II-a. În anii care au urmat, Bernstein a continuat lupta împotriva marxismului, militînd pentru sprijinirea politicii burgheziei imperialiste. — *80, 359, 372, 393.*

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat şi diplomat al Prusiei şi al Germaniei, primul cancelar al Imperiului, supranumit „cancelarul de fier". În 1862 a fost numit prim-ministru şi ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit el a fost unirea prin „foc şi sabie" a micilor state germane

www.dacoromanica.ro

izolate şi crearea unui imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871 Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Din 1871 pînă în 1890 a condus întreaga politică internă şi externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor-moşieri, străduindu-se totodată să asigure alianţa dintre iuncheri şi marea burghezie. Nereuşind să înăbuşe mişcarea muncitorească cu ajutorul legii excepţionale împotriva socialiştilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislaţie socială, făcînd să se voteze o serie de legi care instituiau pentru unele categorii de muncitori asigurări obligatorii. Dar încercarea lui de a destrăma mişcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dat nici un rezultat. În martie 1890, Bismarck a demisionat. — *487, 489, 491, 492, 494.*

Biulov — vezi Mandelberg, V. E.

Blanqui, Louis-Auguste (1805—1881) — eminent revoluţionar francez, reprezentant de seamă al comunismului utopic, a participat la toate insurecţiile şi revoluţiile care au avut loc la Paris în perioada 1830—1870 ; conducător al unor asociaţii revoluţionare secrete. Blanqui a stat la închisoare timp de peste 36 de ani. Urmărind cucerirea puterii de către un grup restrîns de revoluţionari complotişti, el nu înţelegea rolul hotărîtor al organizării maselor în vederea luptei revoluţionare. Apreciind foarte mult meritele revoluţionare ale lui Blanqui, Marx şi Lenin au criticat, totodată, cu asprime greşelile sale şi ineficacitatea tacticii complotiste. „Blanquismul — scria Lenin — este o teorie care neagă lupta de clasă. Blanquismul aşteaptă salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci printr-un complot organizat de o mică minoritate de intelectuali“ (Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 383). — *487.*

Blum — vezi Blumenfeld, I. S.

Blumenfeld, I. S. (Blum) (n. 1865) — social-democrat, unul dintre colaboratorii activi ai grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi membru al organizaţiei „Iskrei“ ; de profesiune zeţar. În cadrul grupului „Eliberarea muncii“, precum şi la „Iskra“ a avut în sarcina sa conducerea tipografiei şi transportarea publicaţiilor. În martie 1902 a fost arestat la graniţă (la Radzivilov) cu un transport de publicaţii iskriste şi întemniţat la închisoarea din Kiev, de unde a evadat în august 1902 şi a fugit în străinătate. După sciziunea produsă la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici. Din decembrie 1903 a devenit secretar de redacţie la „Iskra“ menşevică şi ulterior a activat în cadrul unor organizaţii menşevice din Rusia şi din străinătate. În 1917, în perioada Guvernului provizoriu, a participat la organizarea editurii menşevice „Raboceaia peceat“. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. — *31, 455.*

Bonaparte, Ludovic — vezi Napoleon al III-lea.

www.dacoromanica.ro

Bonci-Bruevici, V. D. (Bonci) (1873—1955) — revoluționar de profesie, bolșevic, istoric și publicist. A participat la mișcarea revoluționară începînd de la sfîrșitul penultimului deceniu al secolului trecut ; a desfășurat o intensă activitate pe tărîmul editării literaturii marxiste în Rusia ; în 1896 a emigrat în Elveția. În străinătate a participat la activitatea grupului „Eliberarea muncii", iar mai tîrziu a colaborat la „Iskra". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic ; în 1904 a condus serviciul de expediție al C.C., iar apoi a organizat editarea literaturii bolșevice (editura „V. Bonci-Bruevici și N. Lenin"). În anii următori a participat activ la organizarea editării de ziare și reviste bolșevice și la înființarea de edituri ale partidului ; a suferit represiuni din partea guvernului țarist ; a studiat mișcările social-religioase din Rusia, îndeosebi mișcarea sectanților, consacrînd istoriei ei o serie de lucrări ; în 1904 a editat ziarul social-democrat „Rassvet", destinat sectanților. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al redacției ziarului „Izvestiia Sovietului din Petrograd" (pînă în mai 1917) ; mai tîrziu a redactat ziarul bolșevic „Rabocii i Soldat". A participat activ la insurecția armată din octombrie la Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost șef al Direcției treburilor de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului (pînă în octombrie 1920) și redactor-șef al editurii „Jizn i znanie". Începînd din 1930 a fost director al Muzeului de literatură din Moscova, organizat de el, iar din 1946 a funcționat la Leningrad ca director al Muzeului de istorie a religiei și ateismului de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. — *441, 443, 453, 469.*

Boris — *vezi* Noskov, V. A.

Bracke, Wilhelm (1842—1880) — socialist german, editor și librar ; din 1865 — membru al Uniunii generale a muncitorilor germani, unul dintre întemeietorii și conducătorii partidului eisenachian (1869). În septembrie 1870, pentru faptul că a editat manifestul Comitetului Central al acestui partid împotriva războiului, a fost condamnat la 3 luni de detențiune într-o fortăreață ; a fost pus în libertate în martie 1871. Unul dintre principalii editori și difuzori ai literaturii de partid. — *486.*

Braun — *vezi* Stepanov, S. I.

Bruker — *vezi* Mahnoveț, L. P.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal" ; la începutul primului deceniu al secolului nostru a revizuit teoria lui Marx în problema agrară, căutînd să explice prin așazisa „lege a fertilității descrescînde a solului" pauperizarea maselor populare. După revoluția din 1905—1907 a aderat la cadeți, a propovăduit misticismul filozofic și a colaborat la culegerea „Vehi", care avea un caracter contrarevoluționar. Din 1918 — preot ortodox ;

www.dacoromanica.ro

în 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară ; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S. — *82.*

C

Cernîșev, I. V. — social-democrat, a oscilat între „economiști" și iskriști. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut a dus muncă de propagandă social-democrată la Kursk ; în anii 1894—1895 a condus la Petersburg un grup de social-democrați (grupul „tinerilor"). În 1896 a intrat împreună cu acest grup în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; în februarie 1897 a fost arestat și deportat pe termen de 3 ani în gubernia Vologda ; după aceea a făcut parte din grupul „Iujnîi rabocii". În august 1902 a plecat în străinătate, unde a dus tratative cu redacția „Iskrei" în vederea desfășurării unei munci comune pentru unificarea partidului ; în aprilie 1903 a aderat la „economiști", declarîndu-se adept al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate". — *476.*

Chamberlain, Joseph (1836—1914) — om de stat englez, unul dintre ideologii imperialismului ; în 1895—1903 a fost ministru al coloniilor, unul dintre organizatorii războiului anglo-bur din anii 1899—1902. Chamberlain a lansat ideea unirii tuturor coloniilor engleze în cadrul unui imperiu federativ, cu tarife vamale comune ; el s-a pronunțat împotriva liberului-schimb. Negăsind în această problemă sprijin deplin în sînul guvernului, Chamberlain și-a prezentat în 1903 demisia, pentru a-și asigura libertate de acțiune în scopul de a atrage de partea sa opinia publică. În 1906 s-a retras din activitatea politică. — *179.*

D

Dąbrowski, Jaroslaw (1836—1871) — revoluționar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A fost audient al Academiei militare din Petersburg, unde s-a împrietenit cu revoluționari-democrați ruși și polonezi și a făcut parte dintr-un cerc narodnic ilegal. A jucat un rol de seamă în mișcarea revoluționară poloneză, fiind unul dintre organizatorii răscoalei din 1863—1864 pentru eliberarea Poloniei. Arestat înainte de izbucnirea răscoalei, Dąbrowski a fost condamnat în 1864 la 15 ani muncă silnică. În decembrie 1864 a evadat din închisoarea preventivă de la Moscova, iar în iunie 1865 a emigrat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii aripii democrate a emigrației poloneze ; a colaborat la ziarul „Niepodległość" („Independența") și a scris o lucrare în care a analizat războiul din 1866 dintre Austro-Ungaria și Prusia. A criticat cu asprime măsurile luate de guvernul Trochu pentru apărarea Parisului.

www.dacoromanica.ro

În zilele Comunei din Paris a fost unul dintre cei mai hotărîţi apărători ai ei ; a propus o ofensivă imediată asupra Versailles-ului, arestarea guvernului contrarevoluţionar şi dizolvarea Adunării naţionale, care avea un caracter reacţionar. A condus apărarea celor mai importante sectoare ale frontului, a fost numit comandant al Armatei I a comunarzilor, iar apoi al tuturor forţelor armate ale Comunei. A căzut la 23 mai 1871 în luptele pentru apărarea colinei Montmartre. — *488*.

Dan, F. I. (Gurvici, F. I., ——n) (1871—1947) — unul dintre liderii menşevicilor, de profesiune medic. A început să activeze în mişcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În august 1896 a fost arestat, iar în 1898, după ce a stat la închisoare timp de aproape 2 ani, a fost deportat în gubernia Veatka pe termen de 3 ani ; în vara anului 1901 a fugit în străinătate, unde a intrat în grupul de sprijin de la Berlin al ziarului „Iskra". În 1902 a participat, ca agent al „Iskrei", la Conferinţa de la Belostok pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. ; după aceasta a fost din nou arestat şi deportat în Siberia răsăriteană ; în septembrie 1903 a fugit în străinătate, unde a aderat la menşevici. Dan a participat la Congresele al IV-lea şi al V-lea ale P.M.S.D.R. şi la o serie de conferinţe ale acestuia. În anii reacţiunii a condus în străinătate un grup de lichidatori şi a redactat ziarul „Golos Soţial-Demokrata". În timpul primului război mondial a fost un defensist inveterat ; după revoluţia din februarie 1917 — membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central în prima lui legislatură ; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost un adversar al Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat ca duşman neîmpăcat al Statului sovietic. — *102, 105, 158, 453, 455*.

Danielson, N. F. (Nikolai —on) (1844—1918) — autor rus de lucrări de economie, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din ultimele două decenii ale secolului trecut. În deceniile al 7-lea şi al 8-lea ale secolului trecut, Danielson a avut legături cu cercurile tinerilor raznocinţi revoluţionari. El a terminat prima traducere în limba rusă a „Capitalului" lui K. Marx, începută de G. A. Lopatin. În legătură cu aceasta a purtat corespondenţă cu K. Marx şi F. Engels ; în scrisorile sale a atins şi probleme privind dezvoltarea economică a Rusiei. El n-a înţeles însă esenţa marxismului şi mai tîrziu a luat poziţie împotriva lui. În 1893 a publicat cartea „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă", care, împreună cu lucrările lui V. P. Voronţov, a servit ca fundamentare teoretică a narodnicismului liberal. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepţiile lui Danielson. — *79, 85*.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii drepte a social-democraţiei germane, de profesiune economist. În 1894 a făcut parte din comisia pentru pregătirea programului agrar al partidului,

www.dacoromanica.ro

situîndu-se pe poziţii de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară şi căutînd să demonstreze trăinicia micii gospodării ţărăneşti în condiţiile capitalismului. A fost unul dintre fondatorii revistei revizioniste „Sozialistische Monatshefte". În 1903 a publicat cartea „Socialismul şi agricultura", pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară". Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-şovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliţie al Republicii Germane ; în 1919—1920 a fost ministru al afacerilor interne, iar în 1922—1927 reprezentant al guvernului în Hessa. David a sprijinit tendinţele revanşarde ale imperialismului german şi a fost un duşman al U.R.S.S.

V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist „a cărui viaţă este în întregime consacrată coruperii burgheze a mişcării muncitoreşti" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — *82, 461.*

Dedov — vezi Knipovici, L. M.

Dementiev — vezi Basovski, I. B.

Deutsch, L. G. (1855—1941) — a participat la mişcarea narodnică, iar apoi la mişcarea social-democrată. În 1877 a fost unul dintre organizatorii acţiunii ţăranilor din judeţul Cighirin. A făcut parte din organizaţia „Zemlea i volea", iar apoi din organizaţia „Ciornîi peredel". În 1880 a plecat în străinătate ; în 1883 a participat la întemeierea grupului „Eliberarea muncii" şi a activat pe linia editării literaturii marxiste şi a transportării ei în Rusia. În 1884 a fost arestat în Germania şi extrădat guvernului ţarist ; a fost condamnat la muncă silnică. În 1901 a fugit din locul de deportare ; sosind la München, a fost cooptat în administraţia „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" şi a participat la editarea şi difuzarea ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea". La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat al grupului „Eliberarea muncii" ; a făcut parte din minoritatea iskriştilor. După congres a făcut parte din rîndurile menşevicilor, iar în anii reacţiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial a fost social-şovinist şi a colaborat la „Prizîv", organ al social-defensiştilor. După revoluţia din februarie 1917 a redactat împreună cu Plehanov ziarul „Edinstvo", organ al menşevicilor-defensişti de dreapta. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică, a lucrat la publicarea operelor lui G. V. Plehanov şi a scris o serie de articole consacrate istoriei mişcării de eliberare din Rusia. — *48, 49, 208, 209, 218, 270, 285, 303, 346, 348, 354, 404, 408—412, 449, 455, 471, 475.*

Dietz, Johann Heinrich Wilhelm (1843—1922) — social-democrat german, deputat în Reichstag din 1881 pînă în 1918. A condus editura Partidului social-democrat german, care a publicat operele lui Marx şi Engels. În tipografia lui s-au tipărit primele numere ale ziarului „Iskra", revista „Zarea" şi lucrarea lui V. I. Lenin „Ce-i de făcut ?". — *160.*

www.dacoromanica.ro

Dolivo-Dobrovolski, A. P. (Dolivo) (1876—1904) — social-democrat, iskrist. Şi-a început activitatea revoluţionară în a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, participînd activ la mişcarea studenţească ; în noiembrie 1896 a fost arestat la Moscova, iar în 1897 a fost deportat în gubernia Samara pe termen de 3 ani. În toamna anului 1900, Dolivo, pe atunci student al Colegiului juridic „Demidov" din Iaroslavl, a organizat cîteva cercuri muncitoreşti ; în 1901 a fost membru al grupului din Iaroslavl al Uniunii din nord a P.M.S.D.R. În august 1901 a fost arestat şi deportat la Orenburg pe termen de 3 ani. În toamna anului 1902 a fugit în străinătate. În ianuarie 1903, Dolivo a sosit la Petersburg şi a fost introdus în Comitetul din Petersburg din partea organizaţiei „Iskrei". În primăvara anului 1903 s-a îmbolnăvit subit de nervi şi, deja bolnav, a fost arestat de poliţie ; în vara aceluiaşi an a fost pus în libertate şi a plecat la Odesa, unde s-a împuşcat în decembrie 1904. — *544.*

Drabkin, I. D. — *vezi* Gusev, S. I.

— *Druian* — nu s-a putut stabili cine este persoana menţionată sub acest nume. — *158.*

Dupont, Eugène (1831—1881) — revoluţionar francez, muncitor specialist în instrumente muzicale ; a luat parte la răscoala din iunie 1848 din Franţa, apoi a emigrat la Londra ; membru al Consiliului General al Internaţionalei I (1864—1872), adept al lui Marx ; secretar-corespondent pentru Franţa (1865—1871). Dupont a participat la aproape toate conferinţele şi congresele Internaţionalei, a fost preşedinte al Congresului de la Lausanne (1867) şi vicepreşedinte al Congresului de la Bruxelles (1868). În iulie 1870, în căutare de lucru, s-a mutat din Londra la Manchester, unde a participat la activitatea desfăşurată în rîndurile membrilor locali ai Internaţionalei. Activitatea lui Dupont a fost pozitiv apreciată de Marx şi de Engels. În 1874 a emigrat în S.U.A. — *493.*

E

Efimov, E. — *vezi* Noskov, V. A.

Egorov — *vezi* Levin E. I.

Eisenstadt, I. L. (Iudin) (1867—1937) — unul dintre liderii Bundului. Din 1886 a făcut parte din diverse cercuri narodovoliste din Iaroslavl, iar de la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democraţi. Din 1902 a fost membru al C.C. al Bundului, activînd la Minsk şi la Odesa. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat din partea C.C. al Bundului, antiiskrist ; după congres, menşevic activ. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În 1922 a emigrat în Germania, unde a condus un grup bundist care desfăşura o campanie de ca-

www.dacoromanica.ro

lomnii împotriva U.R.S.S.; a colaborat activ la revista menşevică „Soţialisticeskii Vestnik". — *206.*

Elm, Adolf (1857—1916) — social-democrat german, activist al mişcării cooperatiste şi sindicale, reformist, de profesiune muncitor din industria tutunului. Unul dintre liderii Uniunii generale a sindicatelor germane; în anii 1894—1906 — deputat în Reichstag. A colaborat la organul revizioniştilor „Sozialistische Monatshefte", combătînd programul şi tactica revoluţionară a social-democraţiei. Cuvîntarea rostită de Elm în problema cooperaţiei muncitoreşti la Congresul internaţional de la Copenhaga din 1910 a fost aspru criticată de către V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 272—280). — *391.*

Emmanuilov — vezi Korenevski, M.

Essen, M. M. (Zverev) (1872—1956) — social-democrată, iskristă, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevică. A aderat la mişcarea revoluţionară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, a activat în cercurile muncitoreşti din Ekaterinoslav, Ekaterinburg şi Kiev. În 1899 a fost arestată, ţinută în închisoare aproape 2 ani şi apoi deportată în Regiunea iakută, de unde a fugit în străinătate în 1902. Curînd însă a revenit în Rusia şi a activat în cadrul Comitetului din Petersburg; la sfîrşitul anului 1903 a fost cooptată în C.C. În februarie 1904 a fost trimisă în străinătate pentru a prezenta un raport asupra situaţiei din Rusia. În vara anului 1904, la întoarcerea în ţară, Essen a fost arestată la graniţă, iar după un an deportată în gubernia Arhanghelsk. În drum spre locul de deportare a evadat şi, din septembrie 1905, a activat din nou în cadrul Comitetului din Petersburg. În 1906 a fost membră a Comitetului din Moscova; în perioada reacţiunii s-a retras din activitatea revoluţionară. După revoluţia din februarie 1917 a aderat la internaţionalişti, a fost membră a Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Tiflis. În 1920 a intrat în partidul comunist. În 1921 a condus secţia de agitaţie a C.C. din Gruzia. Din 1922 a condus secţia de agitaţie şi propagandă a Comitetului din Tiflis. În 1925 s-a mutat la Moscova şi a lucrat la Editura de stat. În 1927—1930 a lucrat în cadrul Comisiei pentru strîngerea şi studierea materialelor referitoare la istoria Revoluţiei din Octombrie şi a Partidului Comunist din Rusia, iar apoi la Institutul Lenin; din 1930 a lucrat la Institutul comunist de ziaristică. — *419, 420.*

Ettingher-Davidson (Ettingher), E. S. — social-democrată, iskristă; în 1896—1898 a fost membră a „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Kiev şi a grupului „Raboceaia gazeta". În primăvara anului 1898, după căderea produsă în organizaţia de partid din Kiev, s-a refugiat în străinătate, unde a intrat în „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate", în cadrul căreia n-a avut însă un rol activ. În 1900, Ettingher a aderat la organizaţia „Iskrei", a fost membră a „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". — *455.*

www.dacoromanica.ro

F

Favre, Jules (1809—1880) — om politic burghez francez, de profesiune avocat, membru al „guvernului apărării naţionale" în timpul războiului franco-prusian din 1870—1871 ; ministru al afacerilor externe în guvernul Thiers, unul dintre organizatorii sîngeroasei reprimări a Comunei din Paris. În iunie 1871 a adresat guvernelor străine un mesaj în care cerea extrădarea comunarzilor ca infractori de drept comun şi îndemna la o cruciadă împotriva Internaţionalei. În august 1871 şi-a dat demisia şi s-a retras din activitatea politică. — *485, 486, 491, 493.*

Ferry, Jules (1832—1893) — om politic francez, republican burghez, avocat, publicist. După revoluţia din septembrie 1870 a fost secretar al „guvernului apărării naţionale", iar apoi primar al Parisului ; unul dintre organizatorii reprimării Comunei din Paris. — *485.*

Fischer, Richard (1855—1926) — social-democrat german ; în anii 1880—1890 a lucrat la tipografiile social-democrate de la Zürich şi Londra ; în anii 1890—1893 a fost secretar al partidului social-democrat ; în anii 1893—1903 a condus editura partidului social-democrat, a fost editor şi administrator al ziarului „Vorwärts", organul central al partidului. — *160.*

Fomin — vezi Krohmal, V. N.

Frankel, Leo (1844—1896) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ungare şi internaţionale, de profesiune muncitor giuvaergiu. În deceniul al 7-lea al secolului trecut, în căutare de lucru, a emigrat în Germania, apoi a plecat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii Uniunii muncitorilor germani din Franţa. Din iniţiativa lui Frankel, această organizaţie a aderat la Internaţionala I. În martie 1871, Frankel a fost ales membru al Comunei din Paris, a făcut parte din comisia ei executivă, iar apoi a fost numit delegat (ministru) pentru problemele muncii, industriei şi comerţului. După înfrîngerea Comunei a emigrat la Londra, unde a fost cooptat în Consiliul General al Internaţionalei I şi timp de 5 ani a lucrat ca secretar-corespondent pentru Austro-Ungaria şi Cehia. A fost delegat la conferinţa de la Londra (1871) şi la Congresul de la Haga (1872) ale Internaţionalei I, unde l-a sprijinit energic pe Marx în lupta dusă împotriva bakuniştilor. La sfîrşitul anului 1875 a venit la Viena, dar în scurtă vreme a fost arestat şi întemniţat ; numai la cererea opiniei publice a fost eliberat în martie 1876. Datorită activităţii revoluţionare neobosite a lui Frankel şi a tovarăşilor săi de luptă, în aprilie 1880 a luat fiinţă în Ungaria primul partid socialist muncitoresc. În ultimii săi ani de viaţă, Frankel a colaborat intens la presa socialistă franceză şi germană, a luat parte activă la crearea Internaţionalei a II-a, a fost unul dintre vicepreşedinţii Congresului ei de constituire (1889). — *488.*

www.dacoromanica.ro

G

Galkin, V. F. — *vezi* Gorin, V. F.

Galperin, L. E. (Valentin, Y, Koneaghin, Ru) (1872—1951) — social-democrat; a intrat în mişcarea revoluţionară în 1898. În timp ce se afla în deportare în gubernia Astrahan a stabilit legături cu organizaţia „Iskrei" şi, în calitate de agent al acesteia, a fost trimis în primăvara anului 1901 la Baku, unde a participat la crearea Comitetului din Baku al P.M.S.D.R., la înfiinţarea unei tipografii ilegale, la organizarea aducerii literaturii ilegale din străinătate şi a difuzării ei în Rusia. La începutul anului 1902 a luat parte la o demonstraţie care a avut loc la Kiev; fiind arestat, la 18 (31) august a evadat, împreună cu un grup de iskrişti, din închisoarea Lukeanovskaia din Kiev şi a fugit în străinătate, unde şi-a continuat munca de organizare a transportării literaturii de partid în Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici şi cîtva timp a fost în Consiliul partidului reprezentant al redacţiei Organului Central; apoi a fost cooptat în C.C. A avut o poziţie împăciuitoristă faţă de menşevici şi s-a pronunţat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În februarie 1905 a fost arestat. Începînd din 1906 nu a mai luat parte activă la viaţa politică. După revoluţia din februarie 1917 a aderat la menşevicii internaţionalişti; a participat la lucrările Consfătuirii de stat. Din primăvara anului 1918 a lucrat în diferite organizaţii economice. — *59, 65, 131, 132, 133, 169, 364, 365, 414, 415, 420.*

Ghelfand, A. L. — *vezi* Parvus, A. L.

Gherţ — *vezi* Ulianov, D. I.

Ghinsburg, B. A. — *vezi* Kolţov, D.

Glebov — *vezi* Noskov, V. A.

Goldblat — *vezi* Medem, V. D.

Golden — *vezi* Malţman, B. S.

Goldenberg, I. P. (1873—1922) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic; şi-a început activitatea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a fost membru al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate". În timpul revoluţiei din 1905—1907 a avut un rol de seamă, făcînd parte din redacţiile tuturor publicaţiilor bolşevice; a fost reprezentant al C.C. în relaţiile cu alte partide şi organizaţii. În 1907 a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., la care a fost ales membru în C.C. În ianuarie 1910 a fost cooptat în Biroul din Rusia al C.C. În timpul primului război mondial a aderat la defensiştii adepţi ai lui Plehanov. În 1917—1919 a făcut parte din grupul „Novaia jizn". În 1920 a revenit în partidul bolşevic. — *454.*

www.dacoromanica.ro

Goldendah, D. B. — *vezi* Reazanov, D. B.

Goldman, M. I. — *vezi* Liber, M. I.

Gorin (Galkin), V. F. (1863—1925) — revoluționar de profesie, bolșevic. În prima jumătate a penultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile narodovolților din Simferopol, apoi din cele de la Harkov, Moghilev și Odesa. În octombrie 1887 a fost arestat în legătură cu procesul „Organizației din sud a narodovolților" și deportat în Iakuția ; pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrați. După expirarea termenului de deportare (1900) a locuit la Verhoiansk, apoi la Irkutsk și a participat la organizarea Uniunii social-democrate din Siberia. În 1902 a activat în organizația social-democrată din Saratov ; a participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea acestei organizații. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă ; a fost ales ca reprezentant al bolșevicilor în comisia pentru publicarea proceselor-verbale ale congresului. După congres a participat activ la lupta împotriva menșevicilor. În 1910 a publicat, sub pseudonimul N. Grabovski, o carte intitulată „Jos materialismul ! (Critica criticii empiriocritice)", îndreptată împotriva revizuirii marxismului de pe poziții machiste. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia, a activat în cadrul Comitetului militar-revoluționar din Petrograd și a participat la pregătirea insurecției armate din Octombrie. În 1918—1920 a fost lucrător politic în Armata Roșie. Din 1920 a lucrat în Organizația pentru instruirea militară generală. — *209, 223, 404—405, 407, 408, 412, 471.*

Gorski — *vezi* Șotman, A. V.

Göhre, Paul (1864—1928) — om politic și publicist german, „oportunist înverșunat", cum l-a calificat V. I. Lenin. După absolvirea facultății, Göhre a fost pastor în Saxonia. Pentru a putea studia condițiile de viață ale muncitorilor a lucrat timp de 3 luni în diferite fabrici, după care a scris în 1896 cartea „Drei Monate Fabrikarbeiter und Handwerkbursche" („Trei luni calfă și muncitor de fabrică"). În perioada 1891—1899 a fost secretar general al „Congresului evanghelic-social" ; ulterior a aderat la social-democrați. În 1903 a fost ales deputat în Reichstag pe listele partidului social-democrat, dar după 3 luni, pentru că a colaborat la diferite publicații burgheze, a fost obligat să-și depună mandatul de deputat. La începutul revoluției din 1918 din Germania a deținut postul de adjunct al ministrului de război, iar apoi a fost pînă în 1923 ministru în guvernul Prusiei. — *385, 386.*

Grandnauer, Georg (n. 1866) — social-democrat german, doctor în filozofie, revizionist. În anii 1890—1896 a fost redactor la ziarul „Sächsische Arbeiterzeitung", care apărea la Dresda ; în anii 1897—1905 — redactor la ziarul „Vorwärts", care apărea la Berlin ; din 1906 pînă în 1918 — redactor-șef al ziarului „Dresdene Volkszeitung". După revoluția din noiembrie 1918 din Germania, Grand-

www.dacoromanica.ro

nauer a fost ministru de externe, iar din martie 1919 pînă în mai 1920 a fost prim-ministru al Saxoniei ; din mai pînă în octombrie 1921 a fost ministru de interne în guvernul Reichului. Mai tîrziu a fost ambasador al Saxoniei pe lîngă guvernul central din Berlin. — *160.*

Grinberg, V. D. — *vezi* Medem, V. D.

Guiod, Alphonse Simon (n. 1805) — general francez, comandantul artileriei Parisului în timpul asediului din 1870—1871. — *486.*

Gurvici, F. I. — *vezi* Dan, F. I.

Gurevici, A. G. — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din primele cercuri social-democrate din Nijni-Novgorod. În 1897 a plecat în străinătate ; în 1899 a fost primit în „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate". În anii 1900—1902 a dat „Iskrei" ajutor la expedierea şi transportarea publicaţiilor. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" ; a participat alături de menşevici la lucrările Congresului al II-lea al Ligii (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Popov). — *455.*

Gurski, M. G. (n. 1874) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. A intrat în mişcarea revoluţionară la sfîrşitul secolului trecut. În 1901 a fost arestat şi anchetat de jandarmi, fiind învinuit de organizarea unei tipografii ilegale şi de apartenenţa la Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. În august 1902, împreună cu alţi 10 iskrişti, a evadat din închisoarea din Kiev şi s-a refugiat în străinătate. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" ; a participat alături de menşevici la Congresul al II-lea al Ligii. — *455.*

Gusarov, F. V. (Mitrofan) (m. 1920) — social-democrat ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; de profesiune medic militar. În 1903 a activat la Vilno. În toamna aceluiaşi an a fost cooptat în C.C., din care a făcut parte pînă la jumătatea anului 1904. În 1906, în timpul dizolvării Dumei a II-a de stat şi al răscoalei din Kronstadt, a fost unul dintre organizatorii organizaţiei de partid din districtul Petersburg şi reprezentant al organizaţiei militare în Comitetul din Petersburg ; la 21 iunie 1906 a fost arestat şi condamnat la 8 ani muncă silnică, pedeapsă pe care a executat-o în Siberia. După revoluţia din februarie 1917 a activat pe linie de partid la Omsk. — *414.*

Gusev, S. I. (Drabkin, I. D.) (1874—1933) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1896, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; în primăvara anului 1897 a fost arestat şi deportat la Orenburg. Din 1899 a locuit la Rostov pe Don ; a participat intens

www.dacoromanica.ro

la activitatea Comitetului P.M.S.D.R. din regiunea Donului şi a fost unul dintre conducătorii grevei din 1902 şi ai demonstraţiei din martie 1903. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din regiunea Donului, a făcut parte din majoritatea iskristă ; după congres a vizitat o serie de oraşe din sudul Rusiei, ţinînd referate despre congres. În august 1904 a participat la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolşevici. Din decembrie 1904 pînă în mai 1905 a fost secretar al Biroului Comitetelor majorităţii şi al Comitetului de partid din Petersburg, iar apoi unul dintre conducătorii organizaţiei bolşevice din Odesa. Din ianuarie 1906 a fost membru al Comitetului de partid din Moscova ; a participat la Congresul al IV-lea ca delegat din partea organizaţiei de partid din Moscova. În 1906 a fost arestat şi apoi deportat în gubernia Tobolsk, de unde a evadat în 1909. În anii reacţiunii a luat atitudine împotriva lichidatorismului şi a otzovismului. În zilele din Octombrie 1917 a fost secretar al Comitetului militar-revoluţionar din Petrograd ; din 1918 a fost lucrător politic în Armata Roşie ; în 1921—1923 a fost şeful Direcţiei politice a Armatei Roşii şi membru al Consiliului militar-revoluţionar al republicii ; din 1923 — secretar al Comisiei centrale de control a P.C. (b) din Rusia şi membru al Colegiului Comisariatului poporului pentru Inspecţia muncitorească-ţărănească ; din 1925 — şeful secţiei de presă a C.C. al P.C. (b) din Rusia. În anii 1928—1933 a fost membru al Prezidiului Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste. Gusev a scris o serie de lucrări în care sînt tratate probleme de istorie a partidului, probleme militare şi economice, precum şi probleme ale mişcării muncitoreşti internaţionale. — *208—210, 223, 270, 280, 404—405, 412, 473.*

H

Halturin, S. N. (1857—1882) — unul dintre primii muncitori revoluţionari ruşi, de profesiune tîmplar de mobilă de lux. Începînd de pe la mijlocul deceniului al 8-lea al secolului trecut a luat parte activă la mişcarea muncitorească, a fost membru al organizaţiei narodnice „Asociaţia prietenilor", care a încercat să unească cercurile muncitoreşti din Petersburg. Dar, spre deosebire de narodnici, Halturin considera că lupta politică este principala sarcină a mişcării revoluţionare şi că proletariatul în curs de apariţie constituie forţa hotărîtoare a acestei mişcări. Împreună cu lăcătuşul V. P. Obnorski, alt muncitor revoluţionar de seamă, Halturin a creat în 1878 organizaţia ilegală „Uniunea din nord a muncitorilor ruşi" şi a făcut pregătirile necesare pentru editarea unui ziar muncitoresc de sine stătător. În 1879, majoritatea membrilor „Uniunii" au fost arestaţi. Halturin, care scăpase de arestare, s-a apropiat de partidul „Narodnaia Volea" şi de conducătorul lui — A. I. Jeleabov. Sub influenţa narodovolţilor, Halturin, care lucra pe atunci ca tîmplar la Palatul de iarnă, a organizat un atentat la viaţa ţarului ; la 5 (17) februarie 1880 a avut loc la palat o explozie, dar nici ţarul, nici

www.dacoromanica.ro

membrii familiei sale n-au avut nimic de suferit. Urmărit de poliţie, Halturin şi-a continuat în sudul Rusiei activitatea revoluţionară. În 1882, împreună cu tovarăşul său N. A. Jelvakov, a organizat la Odesa un atentat la viaţa generalului Strelnikov, procuror militar care era cunoscut prin cruzimea sa. Cu prilejul săvîrşirii atentatului, amîndoi au fost arestaţi şi condamnaţi la moarte printr-o sentinţă a Curţii marţiale. — *248.*

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831) — mare filozof german, idealist obiectiv, ideolog al burgheziei germane. Filozofia lui Hegel reprezintă punctul culminant al idealismului german de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea. Meritul istoric al lui Hegel constă în elaborarea profundă şi multilaterală a dialecticii idealiste, care a constituit unul dintre izvoarele teoretice ale materialismului dialectic. Potrivit doctrinei lui Hegel, întreaga lume naturală, istorică şi spirituală se află în necontenită mişcare, schimbare, transformare şi dezvoltare ; el considera însă că lumea obiectivă, realitatea, este un produs al „spiritului absolut", al „ideii absolute". V. I. Lenin a calificat „ideea absolută" drept o născocire teologică a idealistului Hegel. Ceea ce caracterizează filozofia lui Hegel este contradicţia profundă dintre metoda sa dialectică şi sistemul său conservator, metafizic, care în fond implica încetarea dezvoltării. Prin concepţiile sale social-politice, Hegel era reacţionar.

K. Marx, F. Engels şi V. I. Lenin, prelucrînd în mod critic metoda dialectică a lui Hegel, au creat dialectica materialistă, care reflectă legile cele mai generale ale dezvoltării lumii obiective şi ale gîndirii omeneşti.

Principalele opere ale lui Hegel sînt : „Fenomenologia spiritului" (1806) ; „Ştiinţa logicii" (1812—1816) ; „Enciclopedia ştiinţelor filozofice" (1817) ; „Filozofia dreptului" (1821). Opere postume : „Prelegeri de istoria filozofiei" (1833—1836) şi „Prelegeri de estetică, sau filozofia artei" (1836—1838). — *399.*

Heine, Wolfgang (n. 1861) — om politic german, social-democrat, de profesiune avocat. În partidul social-democrat a fost unul dintre ultraoportuniştii bernsteinieni. În 1898 a fost ales în Reichstag, dar curînd după aceasta, pentru că a refuzat să participe la o demonstraţie politică organizată de social-democraţi, a fost obligat să-şi depună mandatul de deputat. A colaborat la revista „Sozialistische Monatshefte". Pentru articolele sale cu caracter revizionist a fost adesea aspru criticat de Bebel, Mehring şi alţii. După revoluţia din 1918 din Germania, Heine a fost ministru al justiţiei, iar în anii 1919—1920 — ministru al afacerilor interne în guvernul Prusiei. După 1920 s-a retras din activitatea politica şi s-a ocupat cu avocatura. — *385, 386, 387, 391.*

Hofman — vezi Kosovski, V.

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — om politic reacţionar englez, unul dintre întemeietorii federaţiei social-democrate (în dece-

www.dacoromanica.ro

niul al 9-lea al secolului trecut) şi ai Partidului socialist britanic (1911). În perioada 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internaţional. În timpul primului război mondial a manifestat la început tendinţa de a se situa pe o poziţie antimilitaristă, dar în scurtă vreme a devenit social-şovinist făţiş ; în 1916 a fost exclus din partid pentru propagandă în favoarea războiului imperialist. Hyndman a avut o atitudine ostilă faţă de Revoluţia din Octombrie şi a sprijinit intervenţia împotriva Rusiei Sovietice. — *358*.

I

Iakubova, A. A. (Tar) (1870—1917) — participantă la mişcarea social-democrată începînd din 1893, reprezentantă de seamă a „economismului". A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1897—1898 a participat la organizarea editării la Petersburg a ziarului „economiştilor" „Raboceaia Mîsl". În 1898 a fost deportată pe termen de 4 ani în Siberia răsăriteană ; în vara anului 1899 a emigrat. A luat parte activă la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ ; după scindarea partidului a simpatizat cu menşevicii. După 1905 s-a retras din activitatea politică şi a lucrat în diferite organizaţii cultural-educative muncitoreşti. — *455*.

Ida Isaakovna — *vezi* Akselrod, I. I.

Ignat — *vezi* Krasikov, P. A.

Ilin — *vezi* Lenin, V. I.

Iudin — *vezi* Eisenstadt, I. L.

Iuriev — *vezi* Levin, E. I.

Ivanov — *vezi* Levina, E. S.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mişcării socialiste franceze şi internaţionale, conducătorul aripii reformiste, de dreapta, a Partidului socialist francez, filozof, orator eminent, autorul unei serii de lucrări istorice. În a sa istorie în patru volume a revoluţiei burgheze franceze de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, el a încercat să formuleze şi să rezolve problemele privind istoria social-economică a acestei revoluţii. În concepţiile sale filozofice, el s-a afirmat ca idealist eclectic. Din 1885 — membru al parlamentului, radical de stînga, iar din 1902 — unul dintre liderii fracţiunii parlamentare socialiste ; se situa pe poziţii reformiste, preconizînd colaborarea de clasă a proletariatului cu burghezia. În 1904, Jaurès a fondat ziarul „l'Humanité" — organul central al Partidului socialist

www.dacoromanica.ro

francez —, pe care l-a condus pînă la sfîrşitul vieţii sale. Din 1920, „l'Humanité" a devenit organul central al Partidului Comunist Francez. Jaurès a fost un luptător înflăcărat împotriva expansiunii colonialiste, împotriva militarismului şi a războiului. În ajunul primului război mondial (la 31 iulie 1914) a fost ucis de şovinişti. — *388*, *391*.

Jeleabov, A. I. (1850—1881) — revoluţionar rus de seamă, organizator şi conducător al partidului „Narodnaia volea". Jeleabov a fost unul dintre primii narodnici care au înţeles necesitatea luptei politice împotriva ţarismului, luptă pe care o putea duce cu succes numai o organizaţie de revoluţionari anume creată în acest scop. Organizator talentat, Jeleabov a căutat să unească în jurul partidului „Narodnaia volea" toate elementele nemulţumite de politica ţarismului, să creeze grupuri conspirative în rîndurile studenţimii, ale armatei şi ale flotei. Jeleabov a acordat o mare importanţă muncii revoluţionare în rîndurile muncitorilor de la oraşe ; din iniţiativa lui a fost creat, pentru prima oară în Rusia, un ziar pentru muncitori. El a fost unul dintre autorii „Programului muncitorilor membri ai organizaţiei «Narodnaia volea»". Dar Jeleabov nu înţelegea încă rolul istoric al clasei muncitoare ; el era departe de socialismul ştiinţific şi atribuia taticii terorii individuale rolul hotărîtor în lupta împotriva absolutismului ţarist. Sub conducerea lui au fost organizate o serie de atentate împotriva lui Alexandru al II-lea. Fiind arestat cu două zile înainte de atentatul de la 1 martie 1881, Jeleabov, după ce tovarăşii săi au fost arestaţi, a declarat că a participat la organizarea atentatului împotriva ţarului. La judecată, Jeleabov a refuzat să recurgă la serviciile unui apărător şi a transformat procesul într-o tribună de agitaţie revoluţionară. Prin sentinţa tribunalului, Jeleabov împreună cu tovarăşii săi, narodovolţii Perovskaia, Kibalcici, Mihailov şi Rîsakov, au fost condamnaţi la moarte prin spînzurătoare ; ei au fost executaţi la 3 (15) aprilie 1881, în Piaţa Semenov din Petersburg. — *248*.

Jordania, N. N. (Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, menşevic. Şi-a început activitatea politică în ultimul deceniu al secolului trecut, în cadrul cercurilor muncitoreşti din Tiflis ; a luat parte la crearea primei organizaţii social-democrate din Gruzia : „Mesame dasi". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, aderînd la minoritatea iskriştilor. După congres — lider al menşevicilor caucazieni. În 1905 a fost redactor al ziarului menşevic „Soţial-Demokrati" (care apărea în limba gruzină) şi a combătut tactica bolşevică în revoluţia burghezo-democratică. În 1906 a fost membru al Dumei I de stat. A luat parte la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R. ; la Congresul al V-lea a fost ales membru al C.C. al P.M.S.D.R. din partea menşevicilor. În anii reacţiunii a aderat formal la grupul menşevicilor-partiiţi, dar în fapt i-a susţinut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troţki „Borba" ; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şovine. După revoluţia din februarie 1917

www.dacoromanica.ro

a fost președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia ; din 1921 — emigrant alb. — *223, 321.*

K

Kablukov, N. A. (1849—1919) — economist și statistician, adept al narodnicismului liberal, profesor la Universitatea din Moscova. În anii 1885—1907 a condus secția de statistică a zemstvei guberniale Moscova. Sub conducerea lui a fost întocmită „Culegerea de date statistice cu privire la gubernia Moscova" (1877—1879). A colaborat la mai multe ziare și reviste. În lucrările sale a susținut ideea „trăiniciei" micii gospodării țărănești, a apărat obștea țărănească, pe care o considera în stare să preîntîmpine diferențierea țărănimii. A combătut marxismul în problema rolului și însemnătății luptei de clasă, propovăduind pacea între clase. Într-o serie de lucrări, și în special în cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia", V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Kablukov. În 1917, Kablukov a participat la lucrările Comitetului agrar general de pe lîngă Guvernul provizoriu burghez. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a lucrat la Direcția centrală de statistică, fiind în același timp profesor și publicist. Principalele sale lucrări sînt : „Problema muncitorilor în agricultură" (1884), „Prelegeri de economie agricolă" (1897), „Cu privire la condițiile de dezvoltare a gospodăriei țărănești în Rusia" (1899), „Economie politică" (1918) și altele. — *82.*

Kalafati, D. P. (Mahov, Mițov) (1871—1940) — social-democrat, menșevic. Din 1891 a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Moscova, iar apoi la activitatea celor din Nikolaev. În 1897 a activat în cadrul „Uniunii muncitorilor din sudul Rusiei" ; în 1901 a intrat în Comitetul din Nikolaev al P.M.S.D.R. În 1902 a fost arestat și apoi condamnat la deportare în gubernia Vologda, dar a reușit să evadeze și să plece în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului din Nikolaev ; s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. În 1905 a condus sectorul tehnic și financiar al editurii „Iskrei" menșevice. În 1906 s-a întors în Rusia și a condus editura social-democrată legală „Novîi mir". În 1913 s-a retras din activitatea politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat ca contabil și economist. — *200—201, 204, 207, 209—210, 213, 217—219, 221—226, 313—314, 324—326, 332, 336, 347, 394, 400, 406, 448, 449, 465, 466, 469, 476.*

Kanțel, L. O. — social-democrată, iskristă ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevică. În 1898 a făcut parte din grupul social-democrat „Rabocee znamea" din Petersburg. În martie 1901 a plecat în străinătate ; un an mai tîrziu, din însărcinarea redacției ziarului „Iskra", a plecat la Moscova, unde împreună cu alții a organizat un grup al „Iskrei". În mai 1902 a fost arestată, iar

www.dacoromanica.ro

în 1903 a fost deportată pe termen de 5 ani la Olekminsk, în Regiunea iakută ; amnistiată în 1905, a emigrat din țară. În noiembrie 1905 s-a întors în Rusia și a activat în organizațiile menșevice din Petersburg pînă în vara anului 1907, cînd a emigrat din nou. În timpul primului război mondial a locuit în Rusia. — *454.*

Karski — vezi Topuridze, D. A.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a ; la început a fost marxist, dar mai tîrziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre curentele oportuniste din mișcarea muncitorească ; redactor al revistei „Die Neue Zeit", revistă teoretică a social-democrației germane.

Kautsky a început să participe la mișcarea socialistă în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În anii 1880—1900 a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste : „Doctrina economică a lui Karl Marx" (1887), „Problema agrară" (1899) etc., care, deși conțin greșeli, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. În ajunul primului război mondial, Kautsky devine centrist, iar în timpul războiului trece în tabăra dușmanilor fățiși ai marxismului revoluționar, camuflîndu-și social-șovinismul sub paravanul unor fraze goale despre internaționalism. Kautsky este autorul teoriei ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a" (1915), „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului" (1916) și în alte lucrări. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În lucrările „Statul și revoluția" (1917), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky" (1918) și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, el scria : „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — *74—75, 76, 160, 254, 273, 311, 313, 387, 388, 389, 391, 423.*

Knipovici, L. M. (Dedov) (1856—1920) — revoluționară de profesie, bolșevică. Și-a început activitatea revoluționară la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut, în cercurile narodovolților din Helsingfors. Din 1889 a locuit la Petersburg ; pe lîngă munca

www.dacoromanica.ro

pe care a dus-o în organizaţiile narodovolţilor, ea a desfăşurat o intensă activitate cultural-educativă în rîndurile muncitorilor ; în ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la social-democraţie. În vara anului 1895 a servit ca intermediară în tratativele duse între „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg şi „Grupul narodovolţilor" în problema folosirii tipografiei din Lahta, unde a fost tipărită broşura lui V. I Lenin „Explicarea legii amenzilor aplicabile muncitorilor din fabrici şi uzine". În 1896 a fost arestată şi apoi deportată la Astrahan. A avut un rol important în stabilirea de legături între „Iskra" şi organizaţiile locale din Rusia ; după expirarea termenului de deportare a activat la Tver. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Uniunii din nord ; a făcut parte din majoritatea iskristă. În 1905 a activat la Odesa ; a luat parte la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. ; după revoluţia din 1905—1907 şi-a continuat munca de partid. În 1911 a fost deportată în gubernia Poltava. În ultimii ani de viaţă a fost grav bolnavă şi nu a mai dus o muncă activă. — *406, 409, 472, 475.*

Knuneanţ, B. M. (Ruben, Rusov) (1878—1911) — revoluţionar de profesie, bolşevic ; şi-a început activitatea revoluţionară în 1897, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1901 a fost deportat la Baku, unde a devenit unul dintre conducătorii Comitetului organizaţiei locale şi ai Comitetului Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. În 1902 a participat la crearea „Uniunii social-democraţilor armeni" şi la fondarea ziarului „Proletariat", organul ei ilegal. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului din Baku, a făcut parte din majoritatea iskristă. După congres a activat ca agent al Comitetului Central în Caucaz şi la Moscova. În septembrie 1905 a fost cooptat în Comitetul organizaţiei de partid din Petersburg şi a făcut parte, ca reprezentant al bolşevicilor, din Comitetul Executiv al primului Soviet de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg. În decembrie 1905 a fost arestat şi condamnat la deportare pe viaţă în Siberia. În 1907 a evadat din locul de deportare şi a fugit în străinătate ; a participat la lucrările Congresului de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a şi la Conferinţa a patra („A treia Conferinţă generală") a P.M.S.D.R. de la Helsingfors. De la sfîrşitul anului 1907 a activat la Baku ; a manifestat unele şovăieli în problemele de tactică a bolşevicilor în perioada reacţiunii. Arestat în septembrie 1910, a murit în timpul detenţiunii la închisoarea din Baku. — *208—209, 262, 265, 271, 275—276, 292, 298, 301, 406, 409, 450, 472.*

Kol — vezi Lengnik, F. V.

Kolţov, D. (Ghinsburg, B. A.) (1863—1920) — social-democrat, menşevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mişcarea narodovolistă, iar la sfîrşitul aceluiaşi deceniu a trecut pe poziţii social-democrate. La începutul anului 1893 a emigrat în Elveţia, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii" ; în 1895—1898 a fost secretarul „Uniunii social-democraţilor ruşi din

www.dacoromanica.ro

străinătate" şi a colaborat activ la publicaţiile acesteia ; după scindarea „Uniunii" (în 1900), a ieşit din rîndurile ei. A participat la lucrările Congreselor de la Londra (1896) şi Paris (1900) ale Internaţionalei a II-a. A participat cu drept de vot consultativ la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., făcînd parte din minoritatea iskriştilor. După congres a devenit menşevic activ şi a colaborat la o serie de publicaţii menşevice („Soţial-Demokrat", „Nacealo" etc.). În perioada revoluţiei din 1905—1907 a activat în cadrul mişcării sindicale din Petersburg ; în 1908 a lucrat la Baku ; a colaborat la ziarul „Luci", organ legal al menşevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-şovinist ; după revoluţia din februarie 1917 a fost comisar pentru problemele muncii în Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petersburg. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; a candidat pe lista menşevicilor defensişti în alegerile pentru Adunarea constituantă. În 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist la Petrograd. — *19, 205, 206, 298—299, 342, 453, 455.*

Koneaghin — vezi Galperin, L. E.

Konstantinov — vezi Zborovski, M. S.

Korenevski, M. (Emmanuilov) — social-democrat, de profesiune medic ; membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; a participat la Congresul al II-lea al Ligii. — *455.*

Kosovski, V. (Levinson, M. I., Hofman) (1870—1941) — unul dintre liderii Bundului. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Vilno ; în 1897 a participat la Congresul de constituire al Bundului ; a fost ales în C.C. şi numit redactor-şef al ziarului „Die Arbeiterstimme" („Vocea Muncitorului"), organul central al Bundului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din străinătate al Bundului ; antiiskrist. După congres, menşevic. În anii reacţiunii a colaborat la revista lichidatorilor „Naşa Zarea" şi la ziarul „Luci". În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şovine. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; după revoluţie a emigrat şi a activat în organizaţiile bundiste din Polonia. În 1939 a plecat în S.U.A. — *466.*

Kostici — vezi Zborovski, M. S.

Kostrov — vezi Jordania, N. N.

Krasikov, P. A. (Ignat, Pavlovici, T.) (1870—1939) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1892 ca propagandist în cercurile marxiste muncitoreşti din Petersburg ; în acelaşi an a plecat în Elveţia, unde a intrat în legătură cu grupul „Eliberarea muncii". Întors în Rusia, a fost arestat în 1893, iar în 1894 deportat în Siberia. În deportare a făcut cunoştinţă cu V. I. Lenin şi cu alţi militanţi ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei munci-

www.dacoromanica.ro

toare" din Petersburg. În 1900, după ce s-a întors din deportare, i s-a fixat domiciliu forţat la Pskov ; acolo a intrat în organizaţia „Iskrei". La Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902), Krasikov a fost ales membru al Comitetului de organizare. A participat la congres ca delegat din partea Comitetului din Kiev, făcînd parte din majoritatea iskristă ; împreună cu V. I. Lenin şi cu G. V. Plehanov a făcut parte din biroul (prezidiul) congresului. După congres a participat activ la lupta împotriva menşevicilor, a vizitat o serie de centre de emigranţi, în care a ţinut referate despre congres, a scris despre rezultatele congresului o broşură intitulată „Scrisoare către tovarăşi". În august 1904 a participat la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolşevici, a fost delegat din partea bolşevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaţionalei a II-a. A participat activ la revoluţia din 1905—1907 ; a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg. În repetate rînduri a avut de suferit represiuni din partea guvernului ţarist.

După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd ; în zilele insurecţiei armate din octombrie a fost preşedinte al comisiei de anchetă pentru combaterea contrarevoluţiei ; după Revoluţia Socialistă din Octombrie — membru în Colegiul Comisariatului poporului pentru justiţie al U.R.S.S. Începînd din 1924 a deţinut funcţia de procuror la Tribunalul Suprem al U.R.S.S., iar din 1933 pînă în 1938 a fost locţiitor al preşedintelui Tribunalului Suprem al U.R.S.S. A fost într-o serie de legislaturi membru al Comitetului Executiv Central din Rusia şi al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. — *7, 9, 11, 44, 45, 47, 202—204, 207, 209, 260—261, 265, 272, 278—279, 283, 285, 293, 296—297, 298, 307, 404, 406, 447, 448, 468, 470, 475.*

Krasin, L. B. (Loşad, Nikitici) (1870—1926) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; diplomat sovietic de vază. În 1890 a fost membru al cercului social-democrat condus de Brusnev la Petersburg. În 1891, printr-un ordin al poliţiei, Krasin a fost deportat la Nijni-Novgorod pentru faptul de a fi participat la demonstraţia organizată cu prilejul înmormîntării lui Şelgunov. În 1894 este arestat din nou, iar apoi deportat la Irkutsk pe termen de trei ani. După expirarea termenului de deportare (1897) s-a înscris la Institutul tehnologic din Harkov, pe care l-a absolvit în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde, împreună cu V. Z. Keţhoveli, a organizat o tipografie ilegală a „Iskrei". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici ; a fost cooptat în C.C. al partidului, în cadrul căruia a adoptat o poziţie împăciuitoristă faţă de menşevici şi a contribuit la cooptarea în C.C. a trei reprezentanţi ai acestora ; curînd însă a rupt-o cu menşevicii. Krasin a luat parte la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., la care a fost ales membru al C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar bolşevic legal („Novaia Jizn") ; a făcut parte din Sovietul de deputaţi ai muncitorilor din Petrograd ca reprezentant al

www.dacoromanica.ro

C.C. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost din nou ales membru al C.C. În 1908 a emigrat din țara. În anii reacțiunii a făcut parte cîtva timp din grupul otzovist „Vpered". Mai tîrziu Krasin s-a retras din activitatea politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii, apoi membru al prezidiului Consiliului economic superior și comisar al poporului pentru căile de comunicații. Din 1919 Krasin a lucrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar la Londra ; a luat parte la Conferințele de la Genova și Haga. Din 1924 — comisar al poporului pentru comerțul exterior și reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Franța. Din 1925 — reprezentant plenipotențiar în Anglia. — *415, 420.*

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, publicist, unul dintre liderii „economismului". De la sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia ; după 1890 a emigrat din țară ; în străinătate a fost cîtva timp membru al grupului „Eliberarea muncii" și a colaborat la publicațiile acestuia. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate" ; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocee Delo", organul „Uniunii", în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniene. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a retras din mișcarea social-democrată. — *374, 376, 391.*

Krjijanovski, G. M. (Travinski) (1872—1959) — unul dintre cei mai vechi militanți ai partidului comunist, cunoscut om de știință sovietic, inginer energetician. Și-a început activitatea revoluționară în 1893 ; alături de V. I. Lenin a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În decembrie 1895 a fost arestat și deportat pe termen de 3 ani în Siberia (districtul Minusinsk). După reîntoarcerea din deportare, s-a stabilit în 1901 la Samara, unde a contribuit activ la organizarea unui centru iskrist. În toamna anului 1902, Krjijanovski a intrat în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. ; la congres a fost ales, în lipsă, membru al C.C. A participat activ la revoluția din 1905—1907. A desfășurat o activitate intensă în organele de presă bolșevice. După revoluția din februarie 1917 a lucrat la Sovietul din Moscova în cadrul fracțiunii bolșevice și a condus secția de aprovizionare a Sovietului din Moscova. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie a lucrat la refacerea și dezvoltarea gospodăriei energetice a Moscovei. În 1920, din însărcinarea lui Lenin, Krjijanovski a trecut în fruntea Comisiei pentru electrificarea Rusiei (Goelro). În anii 1921—1930 a condus Comisia de stat a planificării, a participat la întocmirea primului plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S. ; din 1930 pînă în 1932 Krjijanovski a fost președinte al Direcției generale energetice din cadrul Comisariatului poporului pentru industria combustibilului. În 1932—1936 a fost președinte al Comitetului pentru învățămîntul supe-

www.dacoromanica.ro

rior de pe lîngă Comitetul Executiv Central al U.R.S.S. şi locţiitor al comisarului poporului pentru învăţămînt al R.S.F.S.R. A fost ales în repetate rînduri membru al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. şi al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. În 1929 a fost ales membru al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. ; din 1929 pînă în 1939 a fost vicepreşedinte al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. A fost director permanent al Institutului de energetică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., creat de el ; a scris o serie de lucrări ştiinţifice în domeniul energeticii. — *15, 122, 135, 138, 139, 142, 154, 156, 159, 273, 297, 307, 349, 364, 397, 405—407, 414, 419.*

Krohmal, V. N. (Zagorski, Fomin, Z) (1873—1933) — social-democrat, menşevic. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Kiev. În 1898 a fost deportat la Ufa, unde a jucat un rol activ în cadrul grupului social-democrat local. Din 1901 a fost agent al „Iskrei", a activat la Kiev, iar în 1902 a fost arestat ; la 18 (31) august 1902, împreună cu un grup de iskrişti, a evadat din închisoarea Lukeanovskaia de la Kiev şi s-a refugiat în străinătate. A făcut parte din „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ufa, făcînd parte din minoritatea iskriştilor. La sfîrşitul anului 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menşevicilor ; în februarie 1905 a fost arestat. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C. din partea menşevicilor. După revoluţia din februarie 1917 a redactat ziarul menşevic „Raboceaia Gazeta" ; după Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în diferite instituţii din Leningrad. — *163, 289, 329, 348, 349, 397, 404—407, 449, 455, 475.*

Krupskaia, N. K. (Sablina) (1869—1939) — revoluţionară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist şi a Statului sovietic ; soţia lui V. I. Lenin.

Şi-a început activitatea revoluţionară în 1890, în cercurile marxiste studenţeşti din Petersburg. Din 1891 pînă în 1896 a fost învăţătoare la şcoala duminicală serală de dincolo de bariera Nevskaia şi a desfăşurat o activitate de propagandă social-democrată în rîndurile muncitorilor. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În august 1896 a fost arestată şi condamnată la deportare pe termen de 3 ani, pedeapsă pe care a executat-o în satul Şuşenskoe, iar apoi la Ufa. În 1901 a emigrat din ţară ; a lucrat ca secretară de redacţie a ziarului „Iskra". A luat parte activă la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ. După congres a fost secretară de redacţie la ziarele bolşevice „Vpered" şi „Proletarii" ; a dus o muncă intensă pentru pregătirea Congresului al III-lea al partidului. Lucrînd în străinătate, a întreţinut o vastă corespondenţă cu organizaţiile de partid din Rusia. În anii reacţiunii a participat activ la lupta împotriva lichidatorilor şi a otzoviştilor. În 1911 a lucrat la şcoala de partid din Longjumeau, iar după Conferinţa de la Praga a P.M.S.D.R. (1912) l-a ajutat pe V. I. Lenin să

www.dacoromanica.ro

stabilească legătura cu organizaţiile de partid din Rusia, cu ziarul „Pravda" şi cu fracţiunea bolşevică din Duma a IV-a de stat. În 1915 a fost delegată la Conferinţa internaţională a femeilor care a avut loc la Berna.

După revoluţia din februarie 1917 s-a întors în ţară împreună cu V. I. Lenin, a lucrat la Secretariatul C.C. al partidului. A participat activ la pregătirea şi înfăptuirea Revoluţiei Socialiste din Octombrie. După revoluţie a fost membră în colegiul Comisariatului poporului pentru învăţămîntul public ; din 1921 a condus Comitetul general pentru educaţie politică ; cu începere din 1929 a deţinut funcţia de locţiitor al comisarului poporului pentru învăţămîntul public. A participat la crearea sistemului sovietic de învăţămînt public şi a scris eminente lucrări teoretice în domeniul pedagogiei sovietice. A scris o serie de lucrări în legătură cu problemele învăţămîntului, ale educaţiei comuniste, ale mişcării femeilor şi a tineretului. A publicat amintiri despre V. I. Lenin. A participat la toate congresele partidului (în afară de Congresele I şi al V-lea) ; începînd din 1924 a fost membră a Comisiei centrale de control, iar din 1927 — membră a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. A fost membră a Comitetului Executiv Central din Rusia şi a Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. în toate legislaturile, deputată şi membră a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — *411, 475.*

L

L. — autorul articolului „În legătură cu problema agrară", apărut în revista burghezo-liberală „Osvobojdenie" (nr. 9 (33) din 1 noiembrie 1903) — reprezentant tipic al liberalismului rus, tovarăş de idei al lui P. B. Struve. — *80—83, 85, 87, 456, 461—462.*

Lange — *vezi* Stopani, A. M.

Leadov (Mandelştam), M. N. (1872—1947) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1891, în cercurile narodnice din Moscova ; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, iar în 1893 a participat la crearea Uniunii muncitoreşti din Moscova — prima organizaţie social-democrată din Moscova. În 1895 a condus o adunare de 1 Mai la Moscova, a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat la Verhoiansk pe termen de 5 ani. După întoarcerea din deportare a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Saratov, făcînd parte din majoritatea iskristă ; după congres a fost agent al C.C., a dus o luptă activă împotriva menşevicilor în Rusia şi în străinătate. În august 1904 a luat parte la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolşevici, a fost ales în Biroul Comitetelor majorităţii ; ca delegat al bolşevicilor a participat la Congresul de la Amsterdam al Internaţionalei a II-a. A luat parte activă la revoluţia din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Moscova, a îndeplinit sarcini de răspundere încredinţate de C.C. al P.M.S.D.R.

www.dacoromanica.ro

În anii reacţiunii a aderat la otzovişti, în 1909 a intrat în grupul fracţionist „Vpered" şi a fost unul dintre lectorii de la şcoala de partid de pe insula Capri. În 1911 a ieşit din grupul „Vpered" şi a plecat la Baku.

După revoluţia din februarie 1917 a fost vicepreşedinte al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Baku ; s-a situat pe poziţii menşevice.

În 1920 a fost reprimit în P.C. (b) din Rusia, a lucrat la Moscova la Direcţia generală a combustibilului, la Consiliul economic superior, iar apoi a condus Direcţia generală pentru problemele ştiinţei ; din 1923 — rector al Universităţii comuniste „I. M. Sverdlov" ; a fost delegat la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea şi al XVI-lea ale partidului. — *209, 316, 404—405, 407, 408, 412, 443, 471.*

Leconte, Claude-Martin (1817—1871) — general francez, unul dintre participanţii la atacul executat asupra colinei Montmartre în noaptea de 17 spre 18 martie 1871 cu scopul de a cuceri artileria gărzii naţionale. La 18 martie 1871 (în prima zi a Comunei din Paris) a fost ucis de trupele care trecuseră de partea poporului. — *487, 494.*

Leibovici, M. — social-democrat, bolşevic ; pînă la 1 februarie 1904 a condus la Geneva serviciul de expediţie din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. ; în primăvara anului 1904 a activat în cadrul Comitetului din Ekaterinoslav, iar în vara aceluiaşi an în cadrul Comitetului din Nikolaev. — *159, 162.*

Leiteizen, G. D. (1874—1919) — social-democrat, iskrist ; a colaborat la ziarul „Iskra" şi la revista „Zarea". Şi-a început activitatea revoluţionară la Ekaterinoslav, în ultimul deceniu al secolului trecut ; în primii ani ai secolului nostru a emigrat din ţară, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii", iar apoi a fost primit şi în „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate". În aprilie 1900 a participat la Congresul al II-lea al Uniunii (Geneva). După scindarea P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici ; a colaborat la ziarele „Vpered", „Proletarii" şi la alte organe de presă bolşevice. După revoluţia din 1905—1907, Leiteizen s-a mutat la Tula, unde a practicat medicina, desfăşurînd, totodată, o activitate revoluţionară în rîndurile muncitorilor. După revoluţia din februarie s-a situat un timp pe poziţiile internaţionaliştilor, făcînd parte din grupul „Novaia jizn". În 1918, Leiteizen a revenit în rîndurile partidului bolşevic ; în ianuarie 1919 a căzut pe Frontul de est. — *455.*

Leman, M. N. (Liza) (1872—1933) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici. Şi-a început activitatea revoluţionară în ultimul deceniu al secolului trecut. În 1895 a activat în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În august 1896 a fost arestat ; în aprilie 1901 a plecat în străinătate. La sfîrşitul anului 1902 a propus o metodă specială de tipărire a „Iskrei" cu ajutorul unor clişee de celuloid şi în ianuarie 1903 a plecat în Rusia pentru organizarea tipă-

www.dacoromanica.ro

ririi după această metodă. În 1905, după Congresul al III-lea al partidului, a vizitat o serie de localităţi din Caucaz (Baku, Tiflis, Batumi), unde a ţinut referate despre congres şi despre evenimentele de la 9 ianuarie din Petersburg. În anii reacţiunii s-a retras din activitatea politică. După Revoluţia din Octombrie a locuit şi a lucrat în Rusia Sovietică. — *544.*

Lengnik, F. V. (Vasiliev, Kol) (1873—1936) — revoluţionar de profesie, bolşevic. A intrat în mişcarea social-democrată în 1893 ; în 1896 a fost arestat, fiind implicat în procesul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, iar în 1898 condamnat la deportare pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. La sfîrşitul lunii august — începutul lunii septembrie 1899, împreună cu alţi 16 social-democraţi, a semnat „Protestul social-democraţilor din Rusia", scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo"-ului „economiştilor". Intors din deportare, a intrat în organizaţia „Iskrei" ; la Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost introdus în Comitetul de organizare. La congres a fost ales în lipsă membru al C.C. şi al Consiliului partidului. În 1903—1904 a participat activ la lupta dusă în străinătate împotriva menşevicilor. În octombrie 1903 a luat parte la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" ; după refuzul menşevicilor de a adopta statutul Ligii propus de C.C. al partidului, a declarat în numele C.C. că continuarea şedinţelor congresului contravine prevederilor statutului şi împreună cu întregul grup de bolşevici a părăsit congresul. În februarie 1904 s-a întors în Rusia, dar curînd după aceasta a fost arestat în legătură cu procesul Biroului din nord al C.C. al partidului. După revoluţia din 1905—1907 a dus muncă de partid în sudul Rusiei, la Moscova şi la Petersburg.

După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în Comisariatul poporului pentru învăţămîntul public, în Consiliul economic superior, în Comisariatul poporului pentru Inspecţia muncitorească-ţărănească ; a luat parte la elaborarea planului Goelro. La Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea şi al XV-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control a P.C. (b) al U.R.S.S. În ultimii săi ani de viaţă a desfăşurat o activitate ştiinţifică şi pedagogică, a fost vicepreşedinte al Asociaţiei unionale a vechilor bolşevici. — *14, 31, 65, 136, 148, 157, 165, 178, 180, 273, 341, 349, 361, 397, 405, 414, 419.*

Lenin V. I. (Ulianov, V. I., Ilin, N. Lenin) — date biografice. —

Lenski — vezi Vilenski, L. S.

Leonov — vezi Vilenski, L. S.

Lepeşinski, P. N. (Olin) (1868—1944) — militant de seamă al partidului comunist. A aderat la mişcarea social-democrată la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. În 1890 a fost arestat pentru participare la mişcarea studenţească şi expulzat din Petersburg. În

www.dacoromanica.ro

1895 a fost din nou arestat, iar în 1897 deportat în Siberia, mai întîi în judeţul Ienisei, iar apoi în judeţul Minusinsk din gubernia Ienisei. În deportare, Lepeşinski l-a cunoscut pe Lenin, devenind unul dintre cei mai apropiaţi prieteni şi discipoli ai săi. După expirarea termenului de deportare (1900), s-a stabilit la Pskov şi a luat parte activă la organizarea difuzării ziarului „Iskra". În 1902 a fost arestat şi din nou deportat în Siberia. În 1903 s-a refugiat în străinătate, în Elveţia, unde, sub îndrumarea lui Lenin, a participat la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. În timpul revoluţiei din 1905—1907 a desfăşurat o activitate revoluţionară la Ekaterinoslav şi la Petersburg. A participat activ la revoluţiile din februarie şi din octombrie. După victoria Revoluţiei Socialiste din Octombrie, Lepeşinski a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru învăţămînt al R.S.F.S.R. şi adjunct al comisarului poporului pentru învăţămînt al Turkestanului; a fost unul dintre organizatorii Comisiei pentru strîngerea şi studierea materialelor referitoare la istoria Revoluţiei din Octombrie şi a Partidului Comunist din Rusia, apoi director al Muzeului de istorie şi al Muzeului revoluţiei ; a avut titlul ştiinţific de doctor în ştiinţe istorice. A scris o carte de amintiri intitulată „La cotitură". — *443.*

Lesenko — vezi Smidovici, I. G.

Levin, E. I. (Egorov, Preadulcele Iisus, Iuriev) (n. 1873) — social-democrat, unul dintre conducătorii grupului „Iujnîi rabocii". În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate de la Harkov ; în octombrie 1900 a fost arestat în legătură cu procesul intentat Comitetului din Harkov al P.M.S.D.R., iar în 1901 a fost expulzat la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forţat. A făcut parte din redacţia ziarului „Iujnîi Rabocii". La Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost introdus în acest comitet. La congres a fost delegat din partea grupului „Iujnîi rabocii" ; s-a situat pe o poziţie centristă, iar după congres a aderat la menşevici. În septembrie 1903 a fost arestat la Harkov ; ulterior s-a retras din activitatea politică. — *46, 201—205, 207, 209, 210, 212—214, 216—224, 226, 235—237, 242, 262, 276, 280—281, 285, 286, 291—294, 313—314, 322, 327, 332, 336, 347, 369, 404, 407—409, 412, 448, 449, 450, 465—467, 468, 476.*

Levina, E. S. (Anna Ivanovna, Ivanov) (1874—1905) — în ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea cercurilor social-democrate de la Harkov ; în 1898 a fost arestată, fiind implicată în procesul intentat pentru propagandă în rîndurile muncitorilor tipografi din Harkov, iar în 1899 deportată la Poltava. A colaborat la ziarul „Iujnîi Rabocii" ; a participat la activitatea grupului „Iujnîi rabocii" ; în timpul tratativelor duse în vederea unirii acestui grup cu organizaţia „Iskrei" (septembrie-noiembrie 1902), s-a pronunţat împotriva unirii. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului din Harkov ; s-a situat pe poziţii centriste. După congres a aderat la menşevici ; curînd după aceea s-a retras din activitatea politică. — *217, 476.*

www.dacoromanica.ro

Levinson, M. I. — *vezi* Kosovski, V.

Leviţki — *vezi* Moşinski, I. N.

Liber, M. I. (Goldman, M. I., Lipov) (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Şi-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegaţia Bundului şi s-a situat pe o poziţie de extremă dreaptă, antiiskristă ; după congres a devenit menşevic. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului şi a reprezentat Bundul în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacţiunii a fost lichidator, în 1912 — militant activ al Blocului troţkist din august, iar în perioada primului război mondial — social-şovinist. După revoluţia din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul Executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd şi a fost membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central în prima legislatură ; a adoptat o poziţie menşevică contrarevoluţionară şi a fost partizan al guvernului de coaliţie. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă, a fost un duşman activ al Puterii sovietice. Mai tîrziu s-a retras din activitatea politică şi a lucrat în diferite organizaţii economice. — *216, 217, 218, 219, 223, 224, 226, 235—238, 254, 257, 260, 274, 283—285, 292, 310, 315, 327, 329, 355, 370, 466, 469, 476.*

Liebknecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, unul dintre întemeietorii şi conducătorii partidului social-democrat german. A luat parte activă la revoluţia din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea ei, a emigrat în Elveţia, iar de acolo în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx şi F. Engels. Sub influenţa lor, Liebknecht a devenit socialist. În 1862 s-a întors în Germania. După înfiinţarea Internaţionalei I a fost unul dintre cei mai activi propagandişti ai ideilor revoluţionare ale Internaţionalei şi organizator al secţiilor ei din Germania. Din 1875 şi pînă la sfîrşitul vieţii sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania şi redactor responsabil al ziarului „Worwärts", organul central al acestui partid. Din 1867 pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederaţiei Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost în repetate rînduri ales deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă şi externă reacţionară a iuncherimii prusace. Pentru activitatea sa revoluţionară a fost de repetate ori condamnat la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaţionalei a II-a. K. Marx şi F. Engels îl preţuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, criticîndu-i totodată poziţia împăciuitoristă faţă de elementele oportuniste. — *271, 272.*

Lipov — *vezi* Liber, M. I.

Lissagaray, Prosper-Olivier (1838—1901) — om politic şi publicist francez, participant la Comuna din Paris din 1871. După înfrîngerea Comunei, a emigrat în Anglia ; în 1876 a publicat o carte intitulată

www.dacoromanica.ro

„Istoria Comunei din 1871", care cuprinde un bogat material faptic cu privire la rolul maselor populare în instaurarea Comunei. Cartea a fost pozitiv apreciată de K. Marx. După amnistia din 1880 s-a întors în Franţa şi a luptat pentru republică, împotriva monarhiştilor. — *488*.

Litvinov, M. M. (1876—1951) — social-democrat, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; diplomat sovietic de seamă. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1898 ca propagandist în cercurile muncitoreşti din localitatea Klinţî (gubernia Cernigov). În 1900 a activat în cadrul Comitetului din Kiev ; în 1901 a fost arestat ; în închisoare a aderat la iskrişti. În august 1902, împreună cu alţi 10 iskrişti, a evadat din închisoare şi apoi a fugit din ţară. A luat parte activă la difuzarea ziarului „Iskra", a participat la Congresul al II-lea al Ligii ; a fost delegat din partea organizaţiei din Riga la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În 1905 a participat la editarea primului ziar bolşevic legal „Novaia Jizn". În 1907 a fost delegat şi secretar al delegaţiei ruse la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart ; în 1912 a participat la Conferinţa de la Berna a grupurilor social-democrate din străinătate, a fost delegat din partea secţiei bolşevice pe lîngă Biroul socialist internaţional. În februarie 1915, din însărcinarea lui Lenin, a luat cuvîntul la Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei, cerînd retragerea socialiştilor din guvernele burgheze şi o ruptură totală cu imperialiştii. După Revoluţia din Octombrie, aflîndu-se în Anglia, a fost arestat ca ostatic, iar apoi eliberat în schimbul lui Lockart. În 1918 a fost numit membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe ; a făcut parte din delegaţia sovietică la Conferinţa internaţională de la Genova şi a fost şeful delegaţiei sovietice la Haga. Din 1921 Litvinov a fost locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 pînă în 1939 — comisar al poporului pentru afacerile externe. În 1941—1943 a fost locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe şi ambasador al U.R.S.S. în S.U.A. ; după întoarcerea din S.U.A. a fost pînă în 1946 locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. — *453*.

Liza — vezi Leman, M. N.

Lokerman, A. S. (Bazilenkov, Ţarev) (1880—1937) — social-democrat, menşevic. A intrat în mişcarea social-democrată în 1898, a activat la Rostov pe Don şi a făcut parte din Comitetul de partid din regiunea Donului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului de partid din regiunea Donului ; s-a situat pe poziţii centriste ; după congres a aderat la menşevici. După revoluţia din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv Central din partea menşevicilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. Din 1917 pînă în 1920 a fost membru al Comitetului din regiunea Donului al menşevicilor. A fost judecat şi condamnat pentru activitate contrarevoluţionară. — *217, 262, 275, 300, 449, 466, 470, 477*.

 www.dacoromanica.ro

Loşad — vezi Krasin, L. B.

Ludovic-Filip (1773—1850) — rege al Franţei (1830—1848); în timpul revoluţiei din februarie 1848 a fost detronat, a fugit în Anglia, unde a şi murit. — *485.*

Lvov — vezi Moşinski, I. N.

M

Mahlin, L. D. (Orlov) (1880—1925) — a participat la mişcarea social-democrată începînd din 1900. În timp ce se afla în străinătate, a aderat la organizaţia „Iskrei"; în 1902 a activat în Rusia ca agent al „Iskrei". În 1903 a dus muncă de propagandă la Ekaterinoslav, a făcut parte din Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., care l-a delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă; după congres a aderat la menşevici; a activat la Vilno, Dvinsk şi Petersburg. După revoluţia din 1905—1907 a emigrat din ţară. În 1919 s-a întors în Rusia; în 1920 a fost primit în rîndurile P.C. (b) din Rusia; a lucrat pe linie sindicală şi în sectorul economic la Leningrad. — *209, 210, 317.*

Mahnoveţ, L. P. (Bruker) (n. 1877) — a participat la mişcarea social-democrată cu începere de la sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut; reprezentantă a „economismului". A avut un rol conducător în cadrul Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R., care în perioada pregătirii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a combătut poziţiile „Iskrei". La congres — delegată din partea „Organizaţiei muncitoreşti" din Petersburg, antiiskristă. V. I. Lenin a caracterizat-o pe ea şi pe fratele ei, V. P. Mahnoveţ (Akimov), ca pe nişte delegaţi „care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluţionare a partidului şi pe care toată lumea... de zeci de ori... i-a calificat drept oportunişti" (volumul de faţă, pag. 396). În 1905 a activat în cadrul organizaţiei social-democrate din Voronej; ulterior s-a retras din activitatea politică. — *51, 197, 198, 200, 202, 211, 252—253, 261, 262, 291, 313—314, 324, 326, 328—329, 332, 347, 359, 395, 406, 448, 450, 465.*

Mahnoveţ, V. P. — vezi Akimov, V. P.

Mahov — vezi Kalafati, D. P.

Makadziub, M. S. (Anton, Panin, Practician) (n. 1876) — social-democrat, menşevic. În perioada 1901—1903 a activat în diferite organizaţii social-democrate din sudul Rusiei. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Crimeea; a făcut parte din minoritatea iskriştilor. În mai 1905 a participat la lucrările Conferinţei menşevice de la Geneva şi a fost ales în Comisia de organizare — centrul conducător menşevic. A susţinut ideea lichidatoristă a lui Akselrod cu privire la convocarea unui larg congres muncitoresc. În anii reacţiunii a fost lichidator, a colaborat la revista menşevicilor-lichidatori „Naşa Zarea". După Revoluţia Socialistă din

www.dacoromanica.ro

Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1921 a lucrat în cadrul instituţiilor sovietice externe pentru exportul lemnului ; din 1931 — emigrant. — *193, 275, 280, 377—378, 449.*

Malţman, B. S. (Golden) — social-democrat, iskrist ; şi-a început activitatea revoluţionară în ultimul deceniu al secolului trecut. În primele luni ale anului 1902 a avut în atribuţia sa transportarea publicaţiilor iskriste peste graniţa austriacă ; în iunie 1902 a fost arestat şi întemniţat la închisoarea din Kiev, de unde împreună cu alţi zece iskrişti a evadat în luna august a aceluiaşi an şi a fugit peste graniţă. A locuit la Paris şi la Viena, a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" ; mai tîrziu a activat la Moscova. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. — *455.*

Mandelberg, V. E. (Biulov, Posadovski) (n. 1870) — în anii 1894—1896 a lucrat ca medic la Petersburg ; a fost arestat pentru propagandă social-democrată desfăşurată în rîndurile muncitorilor din uzine şi, după ce a stat 3 ani la închisoare, a fost deportat pe termen de 4 ani în Siberia răsăriteană. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Uniunii din Siberia, făcînd parte din minoritatea iskriştilor ; după congres a aderat la menşevici. — *212, 213, 218, 248, 299—300, 305, 369, 449.*

Mandelştam, M. N. — *vezi* Leadov, M. N.

Martîn — *vezi* Rozanov, V. N.

Martînov A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului", militant de seamă al menşevismului ; mai tîrziu — membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste. În 1886 a fost arestat şi deportat în Siberia răsăriteană ; în deportare a devenit social-democrat. În 1900 a plecat în străinătate, unde a intrat în redacţia revistei „Rabocee Delo", organ al „economiştilor", şi a combătut „Iskra" leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", antiiskrist ; după congres a aderat la menşevici. În anii reacţiunii — lichidator ; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste, iar după revoluţia din februarie 1917 a fost menşevic-internaţionalist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a rupt cu menşevismul ; în anii 1918—1920 a fost învăţător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid ; a lucrat la Institutul „K. Marx şi F. Engels" ; începînd din 1924 a făcut parte din redacţia revistei „Internaţionala Comunistă". — *181, 197, 200, 202, 204, 211—212, 218—219, 221, 223, 224—225, 226, 248, 315, 324, 328, 329, 332, 334, 336, 358, 368, 373, 391, 448, 465, 470—472.*

Martov, L. (Ţederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menşevismului. A început să activeze în cadrul mişcării social-democrate în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut.

www.dacoromanica.ro

În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei uniuni şi deportat pe termen de trei ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirea editării ziarului „Iskra" ; a făcut parte din redacţia ziarului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea organizaţiei „Iskrei" ; s-a situat în fruntea minorităţii oportuniste a congresului şi de atunci a fost unul dintre conducătorii instituţiilor centrale ale menşevicilor şi redactor la mai multe publicaţii menşevice. În anii reacţiunii a fost lichidator ; a redactat ziarul „Golos Soţial-Demokrata", a luat parte la conferinţa antipartinică din august 1912. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste ; a participat la Conferinţele de la Zimmerwald şi de la Kienthal. După revoluţia din februarie 1917 a fost în fruntea grupului menşevicilor-internaţionalişti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra duşmanilor făţişi ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania şi a editat la Berlin revista menşevică contrarevoluţionară „Soţialisticeskii Vestnik". — *6—10, 12—19, 31, 32, 39—41, 45, 47, 50—54, 55, 56, 58, 59, 60—64, 100—102, 105, 121—125, 128, 130—137, 139—141, 144, 151, 153, 156, 158—162, 168, 177, 181, 182, 190, 196—199, 202, 204—208, 211, 213—216, 218, 221, 223, 235—237, 238—242, 244, 246—249, 250—258, 259—273, 275—294, 298, 312—316, 319—321, 327—332, 334—335, 336—340, 342—349, 352—355, 364—366, 371, 373, 379, 383—384, 386, 391—394, 397—398, 399, 401, 404—406, 410—412, 416, 430, 433—440, 442, 455, 465—467, 469—470.*

Maslov, P. P. (X) (1876—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de lucrări în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul ; a colaborat la revistele „Jizn", „Nacealo" şi „Naucinoe Obozrenie". După scindarea P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a susţinut programul menşevic de „municipalizare a pământului". În anii reacţiunii — lichidator, iar în perioada primului război mondial — social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică şi a desfăşurat o activitate pedagogică şi ştiinţifică. Din 1929 a fost membru al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. — *84.*

Marx Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului ştiinţific, gînditor genial, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx. (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)", în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — *74, 222, 493.*

Medem, V. D. (Grinberg, V. D., Goldblat) (1879—1923) — unul dintre liderii Bundului. A participat la mişcarea social-democrată cu începere din 1899 ; din 1900 a activat în organizaţia din Minsk a Bundului ; a fost deportat pe termen de 5 ani în Siberia, de unde în 1901 a fugit în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

www.dacoromanica.ro

— delegat din partea Comitetului din străinătate al Bundului, antiiskrist. În 1906 a fost ales membru în C.C. al Bundului, a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., sprijinindu-i pe menşevici. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a condus organizaţiile bundiste din Polonia ; în 1921 a plecat în S.U.A., unde a publicat, în coloanele ziarului socialist evreiesc de dreapta „Vorwards", articole calomnioase împotriva Rusiei Sovietice. — *213, 236, 274, 314, 369—370, 466.*

Medvedev — vezi Nikolaev, L. V.

Meşcereakov, N. L. (1865—1942) — social-democrat, iskrist ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolşevic ; publicist. Cu începere din 1885 a participat la mişcarea narodovolistă ca propagandist în diferite cercuri muncitoreşti. În 1893 a plecat în Belgia pentru a-şi termina studiile. În 1901, în timp ce se afla în străinătate, a aderat la organizaţia „Iskrei" şi a intrat în „Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse". În toamna anului 1902 s-a întors la Moscova, a intrat în Comitetul din Moscova al partidului, dar curînd a fost arestat şi deportat pe termen de 4 ani în Regiunea iakută ; a fost eliberat în timpul revoluţiei din 1905—1907. În ianuarie 1905 a intrat în Comitetul de partid al districtului Moscova, iar în vara aceluiaşi an a fost ales membru în Biroul regional Moscova ; în toamna anului 1906 a fost arestat, a stat vreo trei ani la închisoare, după care a fost din nou deportat în Siberia (în gubernia Ienisei, iar apoi la Angarsk). După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Meşcereakov a lucrat ca redactor la o serie de organe de presă. Din 1927 pînă în 1938 a fost redactor-şef al „Micii enciclopedii sovietice" şi redactor-şef adjunct al „Marii enciclopedii sovietice" ; membru al redacţiei pentru editarea clasicilor literaturii ruse. Din 1939 a fost membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. — *544.*

Mihail Ivanovici — vezi Nikolaev, L. V.

Millerand, Alexandre-Etienne (1859—1943) — om politic francez ; în penultimul deceniu al secolului trecut — radical mic-burghez ; în ultimul deceniu al aceluiaşi secol a aderat la socialişti şi a trecut în fruntea curentului oportunist din mişcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacţionar condus de Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Galliffet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demascat millerandismul, calificîndu-l ca o trădare a intereselor proletariatului şi ca o expresie practică a revizionismului şi dezvăluind totodată rădăcinile lui sociale.

Exclus din partidul socialist în 1904, Millerand a format, împreună cu o serie de foşti socialişti (Briand, Viviani), partidul „socialiştilor-independenţi". În anii 1909—1910, 1912—1913 şi 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, a fost unul dintre organizatorii intervenţiei antisovietice ; în anii 1920—1924 a fost preşedinte al Republi-

www.dacoromanica.ro

cii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea demisia. În anii 1925 și 1927 a fost ales senator. — *391.*

Mișenev, G. M. (Muraviev) (m. 1906) — social-democrat, membru al Comitetului de partid din Ufa, din partea căruia a fost delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă ; după congres — bolșevic. A avut o atitudine consecvent antimenșevică, a fost unul dintre autorii scrisorii pe care reprezentanții comitetelor din Ural au adresat-o redacției „Iskrei" menșevice și în care declarau că sprijină planul leninist de construire a partidului și criticau poziția pe care se situase redacția noii „Iskre". A fost în corespondență cu N. K. Krupskaia în ceea ce privește activitatea organizației social-democrate din Ural. Din 1905 a activat în cadrul organizației social-democrate din Saratov. — *209, 286, 298, 299, 302, 305, 473.*

Mitrofan — vezi Gusarov, F. V.

Mițov — vezi Kalafati, D. P.

Mîșkin, I. N. (1848—1885) — militant de seamă al mișcării narodnice, de profesiune tipograf. În 1873 a deschis la Moscova o tipografie legală, în care se tipăreau pe ascuns publicații interzise. În 1875 a încercat să-l elibereze din deportare pe N. G. Cernîșevski ; eșuînd, a încercat să fugă, dar a fost arestat și deferit justiției în cadrul procesului „celor 193". La proces a rostit un înflăcărat discurs revoluționar ; a fost condamnat la 10 ani de muncă silnică și trimis în Siberia. Pe drum, în toamna anului 1881, Mîșkin a rostit o cuvîntare la înmormîntarea revoluționarului narodnic L. A. Dmohovski, fapt pentru care a primit încă 15 ani de muncă silnică. În 1882 a evadat din închisoarea din Kariisk, dar a fost arestat la Vladivostok. Ulterior, Mîșkin a fost mutat la fortăreața Petropavlovskaia, iar în 1884 la Schlüsselburg, unde a fost împușcat la 26 ianuarie (7 februarie) 1885 pentru ultraj adus unui gardian de închisoare. — *248.*

Moșinski, I. N. (Levițki, Lvov) (1875—1954) — social-democrat, menșevic. În anii 1892—1893 a fost unul dintre organizatorii cercurilor muncitorești marxiste din Kiev, iar în 1894—1895 a făcut parte din organizația ilegală „Social-democrația din Polonia și Lituania". În 1897 a activat în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Kiev. În 1898 a fost deportat pe termen de 3 ani în gubernia Veatka. Din 1901 a activat la Rostov, a făcut parte din Comitetul de partid din regiunea Donului, a participat la crearea grupului local al „Iskrei" și a organizației ilegale „Uniunea muncitorilor din industria minieră și siderurgică", al cărei delegat a fost la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. La congres s-a situat pe poziții centriste, iar după congres a aderat la menșevici ; a activat la Rostov pe Don, la Petersburg și la Varșovia.

www.dacoromanica.ro

După revoluţia din februarie 1917 a fost menşevic-internaţionalist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1925 a lucrat în domeniul juridic la Moscova. — *217, 447, 449, 470, 477.*

Muraviev — vezi Mişenev, G. M.

N

——n— *vezi* Dan, F. I.

N, NN — vezi Aleksandrova, E. M.

Nadejdin, L. (Zelenski, E. O.) (1877—1905) — şi-a început activitatea politică ca narodnic, iar în 1898 a intrat în organizaţia social-democrată din Saratov. În 1899 a fost arestat şi deportat în gubernia Vologda ; în 1900 a emigrat în Elveţia, unde a organizat „grupul socialist-revoluţionar" „Svoboda" (1901—1903). În revista „Svoboda", în broşurile „Ajunul revoluţiei" (1901), „Reînvierea revoluţionarismului în Rusia" (1901) etc. i-a susţinut pe „economişti", preconizînd totodată folosirea terorii ca mijloc eficace de „trezire a maselor" ; a combătut „Iskra" leninistă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a colaborat la publicaţii menşevice. — *246.*

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franţei din 1852 pînă în 1870 ; nepot al lui Napoleon I. După înfrîngerea revoluţiei din 1848 a fost ales preşedinte al Republicii Franceze ; în noaptea de 1 spre 2 decembrie 1851 a săvîrşit o lovitură de stat, a cărei analiză a fost făcută de K. Marx în lucrarea „Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte" (vezi *K. Marx* şi *F. Engels,* Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 115—217). — *484, 485, 489, 490, 493.*

Naquet, Alfred-Joseph (1834—1916) — om politic burghez din Franţa, de profesiune medic. A fost profesor de chimie la Palermo şi la Paris. În 1865, cîrmuirea i-a retras titlul de profesor universitar şi l-a aruncat în închisoare pentru că făcea parte dintr-o asociaţie politică secretă îndreptată împotriva lui Napoleon al III-lea. În 1869 a fost din nou supus unor măsuri represive, dar a izbutit să fugă în Spania. În 1870, după amnistie, Naquet s-a întors în Franţa. În 1871 a fost ales în Adunarea naţională, unde a ocupat loc pe băncile extremei stîngi ; mai tîrziu a devenit unul dintre liderii radicalilor. În 1883 a fost ales senator ; în 1889 a sprijinit mişcarea condusă de Boulanger, rupînd legăturile cu republicanii ; în lucrările sale a propagat idei naţionaliste. — *74.*

Natalia Ivanovna — vezi Aleksandrova, E. M.

Nikitici — vezi Krasin, L. B.

Nikitin, I. K. (Stepanov) (1877—1944) — social-democrat, bolşevic, de profesiune strungar. A participat la mişcarea revoluţionară

www.dacoromanica.ro

cu începere din 1897 ; a condus un cerc muncitoresc marxist la Kiev, a difuzat proclamaţii şi a luat parte la greve. În 1901 a fost arestat şi deportat la Kaluga. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Kiev, făcînd parte din majoritatea iskristă. După ce s-a întors de la congres a fost din nou arestat ; a participat la revoluţia din 1905—1907 la Kiev. Ulterior s-a retras din activitatea politică. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat la Moscova în atelierele de reparaţii de vagoane din Sokolniki. În 1925 a fost primit în rîndurile P. C (b) din Rusia. — *218, 472.*

Nikolaev, L. V. (Medvedev, Mihail Ivanovici) — social-democrat. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate de la Harkov. În 1898 a fost arestat pentru participare la propaganda desfăşurată în rîndurile muncitorilor tipografi din Harkov şi deportat pe termen de 3 ani în gubernia Veatka. După expirarea termenului de deportare, a activat la Harkov. În decembrie 1902 a intrat în legătură cu redacţia „Iskrei". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Harkov ; s-a situat pe poziţii centriste ; după congres a aderat la menşevici. — *217, 262, 476.*

Nikolai —on — vezi Danielson, N. F.

Noskov, V. A. (Boris, Glebov, Efimov) (1878—1913) — social-democrat. În a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1898 a fost arestat, iar în 1899 deportat la Iaroslavl, apoi la Voronej. A fost unul dintre organizatorii Uniunii din nord a muncitorilor. În aprilie 1902 a luat parte la Consfătuirea de la Zürich a redacţiei „Iskrei", consfătuire la care a fost dezbătut proiectul de program al partidului. În anii 1902—1903 a organizat transportarea publicaţiilor social-democrate ilegale în Rusia şi a participat la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a fost delegat cu drept de vot consultativ, a făcut parte din majoritatea iskristă şi a prezidat Comisia pentru redactarea statutului partidului ; a fost ales membru al C.C. După congres s-a situat pe o poziţie împăciuitoristă faţă de menşevici ; s-a pronunţat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În 1905 a fost arestat. În anii reacţiunii s-a retras din activitatea politică. — *15, 65, 209, 273, 280, 281, 307, 336, 337, 340, 349, 405—407, 414—417, 419—420, 439, 442, 443, 471, 475.*

Novobranţev, P. — vezi Peşehonov, A. V.

O

Olin — vezi Lepeşinski, P. N.

Orlov — vezi Mahlin, L. D.

Ortodox — vezi Akselrod, L. I.

www.dacoromanica.ro

Osipov — vezi Zemleacika, R. S.

Ostrovski (numele adevărat n-a fost stabilit) — social-democrat, membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse"; a participat la Congresul al II-lea al Ligii (1903), situîndu-se de partea menșevicilor. — *455.*

P

Palinkovski, I. — social-democrat, emigrant politic cu începere din primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut; adept al grupului „Eliberarea muncii"; a făcut parte din „Uniunea social-democraților ruși din străinătate" (1894—1903); a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". De la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. După Revoluția din Octombrie a locuit în Elveția. — *455.*

Panin — vezi Makadziub, M. S.

Parvus (Ghelfand), A. L. (1869—1924) — menșevic; la sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al secolului al XX-lea a activat în rîndurile Partidului social-democrat din Germania, aderînd la aripa ei stîngă; a fost redactor al ziarului „Sächsische Arbeiter-Zeitung". A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse el s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo", a preconizat participarea la alegerile pentru Duma lui Bulîghin și a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a formulat teoria antimarxistă a „revoluției permanente", pe care Trotki a transformat-o ulterior într-o armă de luptă împotriva leninismului. În timpul primului război mondial a fost șovinist, agent al imperialismului german. Din 1915 a editat revista „Die Glocke", organ al „renegării și al lacheismului murdar în Germania" (V. I. Lenin. Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — *102.*

Pavlovici — vezi Krasikov, P. A.

Pește honov, A. V. Novobrantev, P.) (1867—1933) — militant pe tărîm obștesc și publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut — narodnic liberal, colaborator al revistei „Russkoe Bogatstvo", iar din 1904 unul dintre redactorii ei; a colaborat la revista „Osvobojdenie", publicație a burgheziei liberale, și la „Revoliuționnaia Rossiia", ziar al eserilor. În 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării", iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiștilor-populiști". După revoluția din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; din 1922 — emigrant alb. — *86, 462, 464.*

www.dacoromanica.ro

Picard, Louis-Joseph-Ernest (1821—1877) — om politic francez, republican de dreapta, de profesiune avocat. În 1870 a fost ministru de finanţe în „guvernul apărării naţionale", iar în 1871 — ministru de interne în guvernul Thiers ; a fost unul dintre călăii Comunei din Paris. — *487.*

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A.

Plehanov, G. V. (Valentinov) (1856—1918) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ruse şi internaţionale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1875, încă de pe cînd era student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg şi s-a încadrat în activitatea revoluţionară. În 1877 a intrat în organizaţia narodnică „Zemlea i volea", iar în 1879, după scindarea acesteia, s-a situat în fruntea organizaţiei nou create a narodnicilor — „Ciornîi peredel". În 1880 a emigrat în Elveţia ; după aceea a rupt cu narodnicismul şi în 1883 a creat la Geneva prima organizaţie marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii". La începutul primului deceniu al secolului al XX-lea, Plehanov a redactat împreună cu V. I. Lenin ziarul „Iskra" şi revista „Zarea", a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului şi la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Eliberarea muncii", făcînd parte din majoritatea iskristă ; a fost ales membru în biroul (prezidiul) congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinelor social-politice, de teorie a artei şi literaturii, lucrări care au avut un rol de seamă în apărarea concepţiei materialiste despre lume şi care constituie un preţios aport la tezaurul socialismului ştiinţific. Principalele sale lucrări teoretice sînt : „Socialismul şi lupta politică" (1883), „Divergenţele noastre" (1885), „Contribuţii la dezvoltarea concepţiei moniste asupra istoriei" (1895), „Contribuţii la istoria materialismului" (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările d-lui Voronţov (V. V.)" (1896), „Despre concepţia materialistă a istoriei" (1897), „Rolul personalităţii în istorie" (1898) şi altele. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903 — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulţime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniştilor, machiştilor, narodnicilor" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea că lucrările filozofice ale lui Plehanov sînt cele mai bune din literatura marxistă internaţională.

Plehanov a avut însă chiar şi în vremea aceea greşeli serioase, care au constituit germenele concepţiilor sale menşevice de mai tîrziu. El subaprecia rolul revoluţionar al ţărănimii şi vedea în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare ; admiţînd în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenţei acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziţie împăciuitoristă faţă de oportunism, iar mai tîrziu s-a alăturat menşevicilor. În perioada revoluţiei ruse din 1905—1907 s-au ivit profunde divergenţe între el şi bolşevici în problemele funda-

www.dacoromanica.ro

mentale ale tacticii. În anii reacţiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machişti şi împotriva lichidatorismului, situîndu-se în fruntea grupului „menşevicilor-partiiţi". În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. După revoluţia din februarie 1917, Plehanov s-a întors în Rusia şi a sprijinit Guvernul provizoriu burghez ; faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — *7, 9, 12, 13—14, 17—20, 21, 42, 45, 49, 65, 66, 84, 89, 100, 101, 103, 108, 121, 123, 124—134, 136, 138—143, 146, 147, 148, 154, 167—169, 177—181, 199, 202—203, 212—214, 222, 223, 225, 229, 242, 243, 253, 262, 270—271, 272, 294, 302, 305, 319—320, 320—321, 334, 337—340, 357—367, 371, 394, 395—396, 398—399, 411—412, 418, 432, 434, 450, 451, 453, 466, 467, 468, 470, 477, 478, 485.*

Popov — *vezi* Rozanov, V. N.

Portnoi, K. (Abramson) (1872—1941) — unul dintre liderii Bundului. A intrat în mişcarea social-democrată pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut ; în 1896 a fost arestat, iar apoi deportat pe termen de 5 ani în Siberia. În 1900 a trecut în fruntea organizaţiei din Varşovia a Bundului. A fost reprezentantul Bundului în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres — delegat din partea C.C. al Bundului, antiiskrist. În anii care au urmat — pînă în 1939 — a fost preşedinte al C.C. al Bundului din Polonia. În 1939 a emigrat în S.U.A. şi s-a retras din activitatea politică. — *204, 275, 467.*

Posadovski — *vezi* Mandelberg, V. E.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menşevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxişti. Pentru participare la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la crearea ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacţiei ziarului „Iskra" ; iskrist din minoritate. În anii reacţiunii a fost ideolog al lichidatorismului, a avut un rol conducător în activitatea revistelor menşevice „Vozrojdenie", „Naşa Zarea" ş.a. În cursul primului război mondial a fost social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat ; în străinătate a colaborat la săptămînalul lui Kerenski „Dni", unde s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — *17, 18, 20, 53, 55, 133, 161, 225, 269, 275, 278, 302, 305, 318—319, 321, 343, 360, 405, 412, 453, 457, 477.*

Potresova (Uşakova) — membră a „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", a participat la Congresul al II-lea al Ligii (1903), situîndu-se de partea menşevicilor. — *457.*

Practician — *vezi* Makadziub, M. S.

Preadulcele Iisus — *vezi* Levin, E. I.

www.dacoromanica.ro

R

Reazanov (Goldendah), D. B. (1870—1938) — a intrat în mişcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a activat la Odesa şi la Chişinău. În 1900 a plecat în străinătate ; a fost unul dintre organizatorii grupului de publicişti „Borba", care a combătut programul partidului elaborat de „Iskra" şi principiile organizatorice leniniste de construire a partidului. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a pronunţat împotriva participării la congres a grupului „Borba" şi a respins propunerea de a-l invita la congres pe Reazanov ca reprezentant al acestui grup. În 1907 a activat în cadrul Biroului central al sindicatelor la Petersburg, apoi a plecat în străinătate, unde a colaborat la revista „Die Neue Zeit" şi a lucrat la o istorie a Internaţionalei I. În 1909 a fost lector la şcoala de la Capri a grupului fracţionist „Vpered" ; a ţinut prelegeri despre mişcarea sindicală la şcoala de partid din Longjumeau ; din însărcinarea Partidului social-democrat din Germania a lucrat la pregătirea unei ediţii a operelor lui K. Marx şi F. Engels. În perioada primului război mondial a fost centrist, a colaborat la ziarele menşevice-troţkiste „Golos" şi „Naşe Slovo". La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit, împreună cu „interraioniştii", în rîndurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a activat în mişcarea sindicală ; a fost unul dintre organizatorii Institutului „K. Marx şi F. Engels" şi directorul acestui institut pînă în 1931. La începutul anului 1918 a ieşit temporar din rîndurile partidului, nefiind de acord cu poziţia adoptată de acesta în problema păcii de la Brest-Litovsk ; în timpul discuţiei cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat pe poziţii antipartinice şi a fost scos din munca sindicală. În februarie 1931, pentru sprijinirea activităţii contrarevoluţionare a menşevicilor, a fost exclus din rîndurile P.C. (b) al U.R.S.S. — *8—10, 19, 47, 48, 203, 305, 306, 450.*

Reichsberg, I. M. — social-democrat, publicist, profesor la Universitatea din Berna. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", a participat la Congresul al II-lea al Ligii de partea menşevicilor (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Rudnikov). În 1917 a fost membru al Comitetului pentru repatrierea emigranţilor ruşi. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a locuit în Elveţia şi a fost membru al Partidului social-democrat elveţian. — *457.*

Renan, Ernest-Joseph (1823—1892) — om de ştiinţă francez, autor de lucrări de istoria religiei, filozof idealist ; din 1879 — membru al Academiei franceze. E cunoscut prin lucrările sale referitoare la începuturile răspîndirii religiei creştine. Principalele sale lucrări sînt : „Originile creştinismului" (1863—1883), „Viaţa lui Iisus" (1863), „Istoria poporului lui Israel" în cinci volume (1887—1893) etc. Prin concepţiile sale politice, Renan a fost un duşman făţiş al democraţiei şi al Comunei din Paris din 1871. — *75.*

www.dacoromanica.ro

Rosenov, Emil (1871—1904) — social-democrat german, ziarist, a colaborat la o serie de ziare social-democrate; redactor la „Chemnitzer Beobachter" şi „Rheinische Westfälische Arbeiter Zeitung". În anii 1898—1903 a fost deputat în Reichstag. — *386.*

Rozanov, V. N. (Martîn, Popov) (1876—1939) — social-democrat, menşevic. Şi-a început activitatea politică pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut la Moscova; în 1899 a fost deportat la Smolensk. A făcut parte din grupul „Iujnîi rabocii"; în 1901—1903 a activat în sudul Rusiei; a fost membru în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Iujnîi rabocii" şi s-a situat pe poziţii centriste; după congres — menşevic activ. La sfîrşitul anului 1904 a fost cooptat în Comitetul Central împăciuitorist; în februarie 1905 a fost arestat. La conferinţa menşevicilor din mai 1905 a fost ales în Comisia de organizare — centrul conducător menşevic, iar la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menşevicilor. În 1908 a emigrat. După revoluţia din februarie 1917 — membru al fracţiunii menşevice a Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, defensist. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a participat îndeaproape la activitatea mai multor organizaţii contrarevoluţionare; implicat în procesul „Centrului tactic", a fost judecat şi condamnat. După amnistie s-a retras din activitatea politică; a lucrat în cadrul unor instituţii medicale. — *101, 203, 205, 210, 214, 217, 226, 230, 235, 237, 248, 254, 255, 269, 273, 277—281, 299, 302, 307, 315, 335, 337, 349, 396, 399, 405—409, 467—469, 471, 478.*

Ru — *vezi* Galperin, L. E.

Ruben — *vezi* Knuniant, B. M.

Rusov — *vezi* Knuniant, B. M.

S

Sablina — *vezi* Krupskaia, N. K.

Singer Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democraţiei germane, tovarăş de luptă al lui A. Bebel şi W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaţionalei a II-a. Din 1887 — membru al conducerii partidului social-democrat german, iar din 1890 (după Congresul de la Halle) — preşedinte al conducerii partidului. Din 1884 pînă în 1911 deputat în Reichstag şi preşedinte al fracţiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internaţional, făcînd parte din aripa lui stîngă, marxistă. Singer a fost un duşman intransigent al oportunismului în rîndurile partidului muncitoresc german şi a rămas pînă la sfîrşitul vieţii

www.dacoromanica.ro

un promotor consecvent al politicii democrat-revoluționare. V. I. Lenin îl prețuia mult pe Singer pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — *160.*

Smidovici, I. G. (Lesenko) — social-democrată, iskristă. Din momentul înființării „Iskrei" și pînă în aprilie 1901, cînd a sosit la Geneva N. K. Krupskaia, a fost secretară de redacție, iar apoi s-a ocupat de transportarea publicațiilor peste granită. În 1902 a fost arestată la Kremenciug și întemnițată la închisoarea din Kiev ; în ianuarie 1903 a evadat din arestul direcției jandarmeriei din Kiev și curînd după aceea a emigrat din țară. A participat la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" de partea menșevicilor, a fost secretară a administrației Ligii. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. — *457.*

Smidovici, P. G. (Vasili Ivanovici) (1874—1935) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic ; de profesiune inginer electrician. Și-a început activitatea revoluționară în ultimii ani ai secolului trecut la Petersburg ; la început a înclinat spre „economism", iar apoi a aderat la „Iskra". La sfîrșitul anului 1900 a fost arestat, iar în 1901 expulzat din țară ; a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". În 1905 a activat în cadrul Comitetului districtual Moscova al P.M.S.D.R. În cursul activității sale revoluționare, Smidovici a fost în repetate rînduri arestat, întemnițat și deportat ; a participat activ la revoluția din februarie și la Revoluția din Octombrie 1917. După Revoluția din Octombrie a deținut funcții de răspundere în aparatul Sovietelor și în diferite organe economice ; președinte al Sovietului din Moscova, membru în prezidiul Consiliului economic superior, președinte al Consiliului economic gubernial Moscova, membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. — *456.*

Sorokin — *vezi* Bauman, N. E.

Starover — *vezi* Potresov, A. N.

Stepanov — *vezi* Nikitin, I. K.

Stepanov, S. I. (Braun) (1876—1935) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1895 la uzina de armament din Tula, unde a lucrat ca strungar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului din Tula, iskrist din majoritate. La întoarcerea sa în Rusia a fost arestat ; în 1905 a fost eliberat ; a activat la Tula, Petersburg și Moscova. În 1915 a fos arestat din nou și deportat în gubernia Irkutsk, de unde s-a întors după revoluția din februarie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie a condus operațiile de naționalizare a uzinelor din Tula ; în 1919 a fost numit director al fabricii de cartușe din Tula. Din 1925 — președinte al Comitetului executiv gubernial Tula. Din

www.dacoromanica.ro

1930 a lucrat ca vicepreşedinte al Comitetului executiv regional Moscova, apoi ca secretar al colegiului de partid al comisiei regionale de control. În 1933—1935 a fost preşedinte al Tribunalului regional Moscova. La Congresul al XIII-lea al partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control, iar la Congresele al XIV-lea şi al XV-lea — membru al Comisiei de revizie a C.C. — *317, 457, 474.*

Stopani, A. M. (Lange) (1871—1932) — revoluţionar de profesie, bolşevic. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1892 la Kazan ; în 1893 a organizat un cerc marxist, în anii 1894—1898 a dus muncă de propagandist în cadrul cercurilor muncitoreşti social-democrate din Iaroslavl. Din 1899 a activat la Pskov, unde în 1900 a făcut cunoştinţă cu V. I. Lenin ; a luat parte la pregătirea editării „Iskrei" şi a fost unul dintre organizatorii Uniunii muncitorilor din nord ; în noiembrie 1902, la Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., a fost cooptat în acest comitet. A luat parte la congres ca delegat al Uniunii din nord a muncitorilor, iskrist din majoritate. După congres, din însărcinarea Comitetului Central, a activat la Iaroslavl, unde a organizat o tipografie ilegală ; după descoperirea acesteia, în vara anului 1904 a plecat la Baku ; aici a fost unul dintre organizatorii comitetului bolşevic local. Din toamna anului 1905 a activat la Kostroma, a luat parte la organizarea Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Kostroma şi a ziarului ilegal „Severnîi rabocii" ; a fost secretar al Comitetului din Kostroma şi delegat din partea acestuia la Congresul al V-lea al partidului. După congres a activat la Baku, a fost secretar de redacţie al ziarului bolşevic legal „Gudok", a luat parte la organizarea de greve. A fost în repetate rînduri arestat, ţinut sub supravegherea poliţiei. După revoluţia din februarie 1917 a fost preşedinte al Comitetului de aprovizionare din Baku. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid şi în aparatul Sovietelor ; în anii 1930—1932 a fost vicepreşedinte al Asociaţiei unionale a vechilor bolşevici. — *202, 209, 223, 300, 303, 475.*

Strahov — vezi Tahtarev, K. M.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist şi publicist burghez, unul dintre liderii partidului monarhist liberal al cadeţilor. În ultimul deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „marxismului legal", colaborator şi redactor la revistele „Novoe Slovo" (1897), „Nacealo" (1899) şi „Jizn" (1900). Încă în prima sa lucrare, intitulată „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei" (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o revizuire „critică" şi la o „completare" a teoriei economice şi filozofice a lui K. Marx ; s-a solidarizat cu reprezentanţii economiei politice burgheze vulgare şi a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării" — aşa l-a numit V. I. Lenin pe Struve (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teore-

www.dacoromanica.ro

ticienii şi organizatorii „Uniunii eliberării", organizaţie liberală burgheză (1904—1905), şi redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie" (1902—1905). O dată cu înfiinţarea partidului cadeţilor, în 1905, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. După înfrîngerea revoluţiei din 1905—1907 îl găsim pe Struve lider al aripii drepte a liberalilor ; la începutul primului război mondial a devenit unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost un duşman inveterat al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluţionar al lui Vranghel, emigrant alb. — *86, 320—321, 363.*

Susane, Louis (1810—1876) — general francez, participant al apărării Parisului în anii 1870—1871, autorul unor lucrări de istorie militară. — *488.*

Ş

Şergov, M. I. — social-democrat, de profesiune medic ; membru al grupului de sprijin din Berlin al „Iskrei" şi al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse" ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a locuit şi a lucrat în Uniunea Sovietică. — *457.*

Şotman, A. V. (Gorski) (1880—1939) — revoluţionar de profesie, bolşevic, muncitor strungar. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1899, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; a activat la uzina „Obuhov", a luat parte la „apărarea de la Obuhov" (1901), a fost organizator de partid al raionului Vîborg. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. —delegat al Comitetului din Petersburg, iskrist din majoritate. După congres a activat la Kostroma şi la Ivanovo-Voznesensk, a fost membru al Comitetului din nord al P.M.S.D.R. ; a participat la revoluţia din 1905—1907 la Petersburg şi la Odesa. În anii 1911—1912 — membru al Comitetului din Helsingfors al Partidului muncitoresc social-democrat din Finlanda. În 1912 s-a dus la Paris să prezinte lui V. I. Lenin un raport asupra organizaţiei militare din flota Mării Baltice. La consfătuirea din „august" a C.C. al P.M.S.D.R. cu activişti de partid, care a avut loc la Poronino (1913), a fost cooptat în C.C. şi în Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. În noiembrie 1913 a fost arestat la Ekaterinoslav şi deportat în ţinutul Narîm. La revoluţia din februarie 1917 a participat la Tomsk ; din iunie 1917 a fost membru al Comitetului de partid din districtul Petrograd, a organizat trecerea lui V. I. Lenin în Finlanda. A participat activ la Revoluţia Socialistă din Octombrie ; după revoluţie a avut munci de răspundere pe linie de partid, în sectorul economic şi în aparatul de stat ; în 1923—1924 a deţinut funcţia de preşedinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Autonome Karelia, între 1926 şi 1937 a fost şef al serviciului de cadre al Consiliului economic superior şi împuternicit cu

www.dacoromanica.ro

însărcinări speciale al Prezidiului Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. La Congresele al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea şi al XVI-lea ale partidului a fost ales în Comisia centrală de control. — *218, 474.*

Şouer, M. M. — social-democrat, iskrist ; în 1900 se afla în deportare la Ufa ; în vara anului 1900 a plecat în străinătate şi s-a stabilit la Zürich ; a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse", a participat la Congresul al II-lea al Ligii de partea menşevicilor. — *457.*

Ştein — vezi Aleksandrova, E. M.

T

T. — vezi Krasikov, P. A.

Tahtarev, K. M. (Strahov, Tar) (1871—1925) — a intrat în mişcarea social-democrată în 1893, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; în ianuarie 1896 a fost arestat, iar în 1897 a emigrat din ţară. În noiembrie 1898 a participat la lucrările Congresului de la Zürich al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate" ; în 1900 a redactat ziarul „Raboceaia Mîsl", organ al „economiştilor". A luat parte la Congresul de la Paris al Internaţionalei a II-a (1900) ca delegat din partea „Organizaţiei muncitoreşti" din Petersburg. A participat la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a fost delegat cu drept de vot consultativ. După scindarea partidului, a simpatizat cu menşevicii ; curînd după aceea a părăsit munca de partid. În anii următori s-a dedicat activităţii ştiinţifice şi pedagogice, a scris o serie de lucrări de sociologie şi de istorie a mişcării revoluţionare din Rusia. — *258, 457.*

Tar — vezi Iakubova, A. A.

Tar — vezi Tahtarev, K. M.

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacţionar şi istoric burghez francez, de profesiune avocat. Şi-a început activitatea politică la sfîrşitul deceniului al 3-lea al secolului trecut ca militant al opoziţiei burghezo-liberale ; după revoluţia burgheză din iunie 1830 a ocupat multe posturi ministeriale, devenind apoi şef al guvernului. În 1834 a fost organizatorul cruntei reprimări a răscoalelor republicane din Lyon şi Paris. În perioada Republicii a doua (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii", partid contrarevoluţionar monarhist. În anii celui de-al doilea Imperiu (1851—1870) n-a mai luat parte activă la viaţa politică ; în 1863 a aderat la opoziţia liberală moderată. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870), a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacţionar, al cărui şef a devenit la 17 februarie 1871. Din

 www.dacoromanica.ro

ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma garda națională din Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea „Războiul civil din Franța" (vezi *K. Marx*, „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 38—45). — *487, 488, 491, 495, 496.*

Thomas, Clément (1809—1871) — general francez, bonapartist; a participat la înăbușirea răscoalei proletariatului din Paris în iunie 1848. În 1870 a fost numit comandant al gărzii naționale din Paris. La 18 martie 1871 (în prima zi a Comunei din Paris) a fost ucis de trupele care trecuseră de partea poporului. — *489, 496.*

Topuridze, D. A. (Karski) (1871—1942) — social-democrat gruzin, menșevic. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Tiflis, iskrist din majoritate. A dat dovadă de oscilări, iar la sfîrșitul congresului a votat împreună cu iskriștii din minoritate. După congres a aderat la menșevici, luînd poziție împotriva organelor centrale ale partidului alese de congres, fapt pentru care, la începutul lunii octombrie 1903, Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. l-a înlăturat din munca de partid. În anii 1918—1921, în timpul guvernării menșevice din Gruzia, Topuridze a fost președinte al Comisiei financiare și bugetare a Adunării constituante, primar al orașului Kutais. După instaurarea Puterii sovietice în Gruzia, a lucrat în cadrul Comisariatului finanțelor și a desfășurat o activitate publicistică și științifică. — *262, 293, 468, 474.*

Travinski — vezi Krjijanovski, G. M.

Trochu, Louis-Jules (1815—1896) — general francez, bonapartist. Președinte al „guvernului apărării naționale" (septembrie 1870 — februarie 1871) și guvernator general al Parisului în 1871; unul dintre călăii Comunei din Paris. În 1872 a demisionat și s-a retras din activitatea politică. — *487, 488, 493, 495.*

Troțki (Bronstein), L. D. (1879—1940) — dușman înrăit al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia; iskrist din minoritate. După congres a dus o luptă activă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii — lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, a luptat împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. La întoarcerea din emigrație, după revoluția din februarie 1917, a făcut parte din grupul „interraioniștilor" și, împreună cu aceștia, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în rîndurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al

www.dacoromanica.ro

Consiliului militar-revoluţionar al republicii ; a fost membru al Biroului Politic al C.C. În 1918 a fost adversar al păcii de la Brest, iar în 1920—1921 a fost în fruntea opoziţiei în discuţia cu privire la sindicate ; începînd din 1923 a dus o înverşunată luptă fracţionistă împotriva programului leninist de construire a socialismului, împotriva liniei generale a partidului ; a propovăduit ideea imposibilităţii victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd troţkismul ca deviere mic-burgheză în rîndurile partidului, l-a zdrobit pe plan ideologic şi organizatoric. În 1927 Troţki a fost exclus din partid, iar în 1929 expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică ; în 1932 i s-a retras cetăţenia sovietică. — *15, 46, 101, 199, 202, 223, 225, 237, 259—260, 271, 283, 293—294, 298, 300, 307, 332, 335, 342, 343, 349, 350, 398, 405—408, 450, 451, 455, 457, 468, 477.*

Ţ

Ţarev — vezi Lokerman, A. S.

Ţederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Ţeitlin, L. S. (Belov, Veisman) (n. 1877) — din 1898 a activat ca propagandist în cadrul cercurilor muncitoreşti social-democrate din Vitebsk. Din 1901 a activat la Moscova, a avut legături cu grupul „Iujnîi rabocii". În 1902, după căderea din noiembrie a Comitetului de partid din Moscova, a lucrat la refacerea organizaţiei de partid din acest oraş ; a aderat la organizaţia „Iskrei". Delegat din partea Comitetului de partid din Moscova la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., s-a situat pe poziţii centriste, iar după congres a aderat la menşevici. A activat la Odesa, Moscova şi Vitebsk. Din 1907 nu a mai dus o muncă politică activă. După revoluţia din februarie 1917 a condus secţia edituri şi presă de pe lîngă Sovietul din Moscova. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul editorial. — *109, 217, 409, 412, 450, 451, 472, 479.*

U

Ulianov, D. I. (Gherţ) (1874—1943) — revoluţionar de profesie, bolşevic ; medic, fratele mai mic al lui V. I. Lenin. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1894, în cercurile marxiste studenţeşti din Moscova ; în noiembrie 1897 a fost arestat în legătură cu procesul Uniunii muncitoreşti din Moscova şi a stat în închisoare pînă în toamna anului 1898, după care i s-a fixat domiciliu forţat. În 1900 a intrat în organizaţia „Iskrei". A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Tula, iskrist din majoritate. După congres a activat ca agent al Comitetului Central ; în ianuarie 1904 a fost arestat la Kiev şi deţinut în închisoare timp de 11 luni. În 1905—1907 a fost membru al Comitetului bolşevic din

www.dacoromanica.ro

Simbirsk, apoi a lucrat ca medic la Serpuhovo şi Feodosia, întreţinînd legături strînse cu organizaţiile centrale ale bolşevicilor. În 1914 a fost mobilizat în armată, unde a desfăşurat o activitate revoluţionară în rîndurile soldaţilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat pe linie de partid şi în aparatul de stat în Crimeea, iar din 1921 a lucrat la Moscova, în cadrul Comisariatului poporului pentru ocrotirea sănătăţii ; în anii 1925—1930 a lucrat la Universitatea comunistă „I. M. Sverdlov", iar din 1933 la Direcţia sanitară a Kremlinului. A participat intens la activitatea Muzeului central „V. I. Lenin". — *275, 276, 474, 477.*

Ulianov, V. I. — *vezi* Lenin, V. I.

Uşakova — *vezi* Potresova.

V

Valentin — *vezi* Galperin, L. E.

Valentin, Louis-Ernest — general francez, bonapartist, a fost prefect al poliţiei din Paris în ajunul insurecţiei din 18 martie 1871. — *489, 496.*

Valentinov — *vezi* Plehanov, G. V.

Vasili Ivanovici — *vezi* Smidovici, P. G.

Vasiliev — *vezi* Lengnik, F. V.

Veisman — *vezi* Ţeitlin, L. S.

Vilenski, L. S. (Lenski, Leonov) (1880—1950) — în 1899 a făcut parte din grupul de propagandişti de pe lîngă Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. ; a participat la organizarea demonstraţiilor din aprilie 1901 de la Kiev ; curînd după aceasta a fost arestat, iar la începutul anului 1902 a fost deportat în gubernia Poltava, de unde a fugit în vara aceluiaşi an. Din 1902 a activat la Ekaterinoslav, unde s-a ocupat cu organizarea de tipografii ilegale şi cu difuzarea publicaţiilor social-democrate. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ekaterinoslav, făcînd parte din majoritatea iskristă ; după congres a devenit bolşevic. În 1905 a părăsit rîndurile P.M.S.D.R., intrînd în organizaţia anarhiştilor-comunişti ; a fost unul dintre redactorii revistei anarhiste „Buntar". În 1907 a fost arestat şi deportat pe termen de 4 ani în ţinutul Turuhansk ; la întoarcerea din deportare s-a retras din activitatea politică. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luat parte la organizarea Puterii sovietice la Odesa şi a lucrat în organele Inspecţiei muncitoreşti-ţărăneşti ; în 1922—1924 a deţinut funcţia de secretar al Băncii industriale din Moscova ; mai tîrziu a lucrat în cadrul Comisiei de stat a planificării. — *218, 411, 452, 473.*

www.dacoromanica.ro

Vinoy, Joseph (1800—1880) — general francez, bonapartist, comandantul armatei de la Versailles în timpul Comunei din Paris, unul dintre conducătorii represiunilor sîngeroase împotriva comunarzilor. — *489, 496.*

Vollmar, Georg Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. La jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație; în 1879—1880 a redactat organul partidului, „Der Sozialdemokrat", care apărea ilegal la Zürich. A fost ales în mai multe rînduri deputat în Reichstag și în landtagul Bavariei. După abolirea legii excepționale împotriva socialiștilor, Vollmar a rostit în 1891 la München două cuvîntări, în care cerea ca activitatea partidului să se limiteze la lupta pentru reforme și îndemna social-democrația să se înțeleagă cu guvernul. Alături de Bernstein, Vollmar a fost un ideolog al reformismului și al revizionismului. El tăgăduia ascuțirea luptei de clasă, căutînd să demonstreze superioritatea socialismului de stat, îndemna social-democrația să se alieze cu liberalii; cu prilejul elaborării programului agrar al partidului, el a apărat interesele micilor proprietari de pămînt. În timpul primului război mondial, Vollmar s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; în ultimii săi ani de viață n-a mai participat la activitatea politică. — *272, 273, 338, 392, 393.*

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900, autor al lucrărilor: „Destinele capitalismului în Rusia" (1882), „Curentele de la noi" (1893), „Studii de economie teoretică" (1895) și altele, în care susținea că în Rusia nu există condiții pentru dezvoltarea capitalismului și în același timp proslăvea mica producție de mărfuri, idealiza obștea țărănească. Voronțov a militat pentru o împăcare cu cîrmuirea țaristă și a combătut cu hotărîre marxismul. Concepțiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în multe din lucrările sale. — *79, 85.*

V. V. — *vezi* Voronțov, V. P.

W

Wilhelm I (1797—1888) — rege al Prusiei (din 1861); împărat al Germaniei (1871—1888). — *486, 495.*

Wróblewski, Walery (1836—1908) — revoluționar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A studiat la Institutul de silvicultură din Petersburg, unde a avut prilejul să cunoască ideile democraților-revoluționari ruși. Întors în Polonia, a desfășurat o activitate de agitație revoluționară în rîndurile țăranilor. În timpul răscoalei din 1863—1864 pentru eliberarea Poloniei a comandat detașamente de răsculați și a fost grav rănit. În ianuarie 1864 a plecat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii aripii de-

www.dacoromanica.ro

mocratice a emigrației poloneze. Cînd a fost proclamată Comuna din Paris, Wróblewski s-a situat cu hotărîre de partea răsculaților și a fost numit comandant al armatei a II-a a comunarzilor. Wróblewski a luptat vitejește în rîndurile proletarilor din Paris pînă în ultimele zile ale Comunei. După înfrîngerea ei, a emigrat la Londra ; a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I ; a luat parte activă la lupta împotriva bakuniștilor și a susținut linia tactică a lui Marx și Engels. După amnistia din 1880 s-a reîntors în Franța. Pînă la sfîrșitul vieții sale Wróblewski a rămas credincios ideilor socialismului și ale solidarității internaționale. — *490.*

X

X — *vezi* Maslov, P. P.

Y

Y — *vezi* Galperin, L. E.

Z

Z — *vezi* Krohmal, V. N.

Zagorski — *vezi* Krohmal, V. N.

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar mai tîrziu a mișcării social-democrate din Rusia. A început să activeze în mișcarea revoluționară în 1869. A făcut parte din organizațiile narodnice „Zemlea i volea" și „Ciornîi peredel". La 24 ianuarie 1878, în semn de protest împotriva maltratării deținutului politic Bogoliubov, a săvîrșit un atentat împotriva lui Trepov, guvernatorul orașului Petersburg. În 1880 a emigrat ; în străinătate a rupt-o curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". În ultimele două decenii ale secolului trecut, Zasulici a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei" de K. Marx și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" de F. Engels, a scris o lucrare intitulată „Schiță de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor", precum și o serie de alte lucrări ; a colaborat la publicațiile grupului „Eliberarea muncii", la revistele „Novoe Slovo" și „Naucinoe Obozrenie", în care a publicat o serie de articole de critică literară. În 1900, Zasulici a intrat în redacția ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegată cu drept de vot consultativ din partea redacției „Iskrei", a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După Congresul al II-lea al

www.dacoromanica.ro

P.M.S.D.R., Zasulici a devenit unul dintre liderii menşevismului şi a făcut parte din redacţia „Iskrei" menşevice. În 1905 s-a înapoiat în Rusia ; în perioada reacţiunii s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. Faţă de Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — *9, 18, 133, 276, 302, 343, 380, 411, 455, 457, 477.*

Zborovski, M. S. (Konstantinov, Kostici) (1879—1935) — social-democrat, menşevic. Şi-a început activitatea politică în 1898 la Odesa. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Odesa, făcînd parte din minoritatea iskriştilor. În anii primei revoluţii ruse a susţinut ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc. În 1905 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg. Împreună cu alţi conducători ai Sovietului din Petersburg a fost arestat şi deportat ; în 1906 a evadat din locul de deportare, emigrînd în Elveţia. În anii reacţiunii a fost lichidator. În 1908 a participat la crearea ziarului „Golos Soţial-Demokrata", organul din străinătate al menşevicilor-lichidatori ; a condus sectorul tehnic al ziarului. După revoluţia din februarie 1917 s-a întors în Rusia ; a activat la Odesa. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; la sfîrşitul anului 1919 a plecat în străinătate, unde şi-a continuat activitatea în cadrul organizaţiilor menşevice. — *218, 224, 254, 451, 479.*

Zelenski, E. O. — *vezi* Nadejdin, L.

Zemleacika, R. S. (Osipov) (1876—1947) — revoluţionară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist şi a Statului sovietic. A intrat în mişcarea revoluţionară în 1893. La întoarcerea din străinătate, a fost cooptată în 1896 în Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. În 1901 a fost agentă a „Iskrei" ; a activat la Odesa şi la Ekaterinoslav. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului din Odesa, făcînd parte din majoritatea iskristă. După congres a fost cooptată în C.C. ca reprezentantă a bolşevicilor ; a participat activ la lupta împotriva menşevicilor. În august 1904 a luat parte la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolşevici şi a fost aleasă în Biroul Comitetelor Majorităţii. A fost secretară a organizaţiei de partid din Petersburg şi delegată a acestei organizaţii la Congresul al III-lea al partidului. În perioada revoluţiei din 1905—1907 a fost secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. A suferit în repetate rînduri represiuni din partea guvernului ţarist. În 1909 a lucrat ca secretară a organizaţiei bolşevice din Baku, apoi a emigrat. În 1915—1916 a făcut parte din Biroul din Moscova al C.C. al partidului. După revoluţia din februarie 1917 a lucrat ca secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D. (b) din Rusia. În

www.dacoromanica.ro

zilele insurecției armate din octombrie a condus la Moscova lupta muncitorilor din raionul Rogojski-Simonovski. În 1918—1921 a condus secțiile politice ale armatelor de pe Frontul de nord și de pe Frontul de sud. În anii următori a îndeplinit munci de răspundere pe linie de partid și în aparatul sovietic. A luat parte ca delegată la toate congresele partidului (în afară de Congresele I și al V-lea). Începînd de la Congresul al XIII-lea al P.C. (b) din Rusia a făcut parte din Comisia centrală de control. La Congresul al XVII-lea a fost aleasă în Comisia controlului de stat, iar la Congresul al XVIII-lea — membră a C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. Din 1939 și pînă la sfîrșitul Marelui Război pentru Apărarea Patriei a deținut funcția de vicepreședintă a Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. În ultimii săi ani de viață a fost vicepreședintă a Comisiei controlului de partid de pe lîngă C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. A fost deputată în Sovietul Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — *317, 407, 477.*

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania ; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. A intrat în mișcarea revoluționară la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut ; în 1881 a aderat la Partidul social-democrat din Germania, care pe atunci se afla în ilegalitate. În 1882 a emigrat în Elveția și s-a stabilit la Zürich, unde a colaborat activ la ziarul „Der Sozialdemokrat", organul ilegal al partidului social-democrat german, și a contribuit la difuzarea lui în Germania. Făcînd parte din aripa stîngă a social-democrației germane, Clara Zetkin, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În timpul primului război mondial a fost o internaționalistă revoluționară și a luptat împotriva social-șovinismului. A participat activ la pregătirea Conferinței socialiste internaționale a femeilor care s-a ținut la Berna în martie 1915. În 1916 a intrat în grupul „International", iar apoi în uniunea „Spartacus". Din 1919 — membră a Partidului Comunist din Germania ; a fost aleasă în C.C. al partidului. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus secretariatul internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 și pînă la sfîrșitul vieții a fost președintă a Comitetului Executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (Ajutorul Roșu). — *273.*

Zurabov, A. G. (Bekov) (1873—1920) — și-a început activitatea revoluționară în 1892 ; în 1896 a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; din 1899 a activat în cadrul Comitetului din Tiflis al P.M.S.D.R. ; în 1902 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii social-democraților armeni" și ai ziarului „Proletariat", organul ei. În 1903 a intrat în Comitetul

www.dacoromanica.ro

Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Batumi, facînd parte din majoritatea iskristă. După congres a fost bolşevic, apoi a aderat la menşevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat. După dizolvarea Dumei a trecut în ilegalitate ; în 1908 a fost arestat şi întemniţat în fortăreaţa Petropavlovskaia, apoi deportat în Siberia, de unde a fugit în străinătate. În 1912 a aderat la Blocul din august, bloc lichidatorist organizat de Troţki. În anii primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste. După revoluţia din februarie 1917 s-a întors în Rusia ; a fost cooptat în Comitetul Executiv al Sovietului din Petrograd. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în Transcaucazia, s-a apropiat de bolşevici, a luptat împotriva menşevicilor şi a daşnacilor şi a militat pentru stabilirea unor legături strînse cu Rusia Sovietică. — *475*.

Zverev — *vezi* Essen, M. M.

www.dacoromanica.ro

DATE DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(septembrie 1903 — iulie 1904)

1 9 0 3

Septembrie 1903— iulie 1904 — Lenin locuieşte la Geneva (de la sfîrşitul lunii aprilie 1903).

Prima jumătate a lunii septembrie — Lenin scrie „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R."

Între 16 (29) septembrie şi 1 (14) octombrie — Lenin pregăteşte, spre a fi publicată în „Iskra", o corespondenţă primită din Odesa în legătură cu boicotarea alegerilor de delegaţi de fabrică şi scrie o notă din partea redacţiei la această corespondenţă. Corespondenţa din Odesa şi nota din partea redacţiei, scrisă de Lenin, au apărut în nr. 49 din 1 octombrie 1903 al ziarului „Iskra".

Septembrie, 17 (30) — Într-o scrisoare adresată lui A. M. Kalmîkova, Lenin descrie activitatea dezorganizatoare dusă de menşevici după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

Septembrie, 21 (octombrie, 4) — Împreună cu G. V. Plehanov şi F. V. Lengnik, Lenin discută cu L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov şi V. I. Zasulici condiţiile unei activităţi comune în cadrul O.C. Tratativele s-au încheiat fără nici un rezultat.

Septembrie, 22 (octombrie, 5) — Într-o scrisoare adresată membrilor Comitetului Central G. M. Krjijanovski şi V. A. Noskov, Lenin le aduce la cunoştinţă că menşevicii desfăşoară o activitate dezorganizatoare şi le recomandă să se pregătească în vederea unei lupte energice împotriva acestora, să-şi consolideze influenţa în cadrul comitetelor ; totodată, îi sfătuieşte să coopteze în C.C. pe L. E. Galperin şi P. A. Krasikov, partizani ai majorităţii.

www.dacoromanica.ro

Septembrie, 23 (octombrie, 6) În numele Comitetului Central, Lenin adresează comisiei pentru publicarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. o scrisoare în care cere să i se pună la dispoziție textul programului, al statutului de organizare și al tuturor rezoluțiilor și hotărîrilor adoptate la congres.

În numele redacției O.C., Lenin adresează lui L. Martov, precum și celorlalți foști redactori ai „Iskrei" o scrisoare în care îi invită să colaboreze la ziarul „Iskra" și la revista „Zarea".

Între 26 septembrie și 13 octombrie (9 și 26 octombrie) Lenin scrie proiectul de apel al C.C. și al redacției O.C. către reprezentanții opoziției menșevice, în care îi îndeamnă pe aceștia să-și îndeplinească datoria de membri ai partidului și să înceteze boicotarea instituțiilor centrale; el propune ca divergențele principiale să fie dezbătute și clarificate în fața tuturor membrilor partidului.

Septembrie, 27 (octombrie, 10) Într-o scrisoare adresată lui G. D. Leiteizen, membru al administrației „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse", Lenin se pronunță împotriva convocării Congresului al II-lea al Ligii.

Între 27 septembrie și 13 octombrie (10 și 26 octombrie) Lenin întocmește pentru Congresul al II-lea al Ligii din străinătate planul-conspect al raportului său asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., face o serie de însemnări pe marginea circularei Comitetului Central către membrii Ligii și a vechiului statut al Ligii, întocmește o listă a membrilor Ligii și face pe această listă un calcul preliminar al raportului de forțe dintre bolșevici și menșevici la apropiatul congres al acestei organizații etc.

A doua jumătate a lunii septembrie — luna octombrie, înainte de 22 (4 noiembrie) Lenin face muncă redacțională la „Iskra", citește și pregătește pentru tipar o serie de corespondențe privind mișcarea muncitorească din Rusia, situația celor arestați, alegerile de delegați de fabrică etc.

Octombrie, 1 (14) În nr. 49 al „Iskrei" este publicat articolul lui Lenin „Maximum de nerușinare și minimum de logică".

Octombrie, 7 (20) Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care subliniază că sînt necesare acțiuni mai hotărîte din partea Comitetului Central împotriva activității dezorganizatoare desfășurate de menșevici în cadrul comitetelor, se pronunță pentru venirea lui

www.dacoromanica.ro

Krjijanovski la Geneva și respinge planul lui V. A. Noskov ca L. Martov să fie cooptat în Comitetul Central. Lenin scrie comitetului Uniunii din Caucaz o scrisoare în care aprobă hotărîrea acestuia de a-l scoate din muncă pe D. A. Topuridze, care trecuse la menșevici, și cheamă comitetul să promoveze cu fermitate linia majorității partidului.

Lenin participă la întocmirea unei scrisori deschise către membrii „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" și o semnează alături de ceilalți 11 bolșevici — membri ai Ligii. În scrisoare se arată că este necesar să se procedeze la reorganizarea Ligii și la întocmirea unui nou statut, protestîndu-se totodată împotriva gravelor acte de încălcare a disciplinei de partid de către L. G. Deutsch, membru al administrației Ligii.

Octombrie, 13—17 (26—30) Lenin participă la lucrările Congresului al II-lea de la Geneva al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse".

Octombrie, 13 (26) În prima ședință a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse", Lenin participă la dezbaterile în legătură cu ordinea de zi, prezintă observații preliminare la raportul asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și face însemnări asupra mersului dezbaterilor.

Octombrie, 14 (27) În ședința a doua a Congresului Ligii, Lenin prezintă raportul asupra Congresului al II-lea al partidului.

Octombrie, 15 (28) În ședința a treia a congresului Ligii, Lenin prezintă un protest energic împotriva metodelor de luptă nedemne și născocirilor grosolane la care a recurs Martov în raportul său ; împreună cu partizanii majorității el părăsește ședința congresului.

Octombrie, 16 (29) Lenin scrie o declarație de protest (pe care a intitulat-o ulterior „Declarație neprezentată") împotriva acuzațiilor calomnioase formulate de Martov la adresa bolșevicilor în raportul său la congresul Ligii.

La începutul ședinței a 4-a a congresului Ligii, Lenin declară că, dată fiind comportarea nepartinică a lui Martov, refuză să participe la dezbaterile pe marginea raportului asupra Congresului al II-lea al partidului și renunță la cuvîntul de încheiere.

www.dacoromanica.ro

În sprijinul acestei declaraţii, bolşevicii membri ai Ligii prezintă în scris un protest colectiv, după care părăsesc şedinţa congresului.

Octombrie, 17 (30) În şedinţa a 5-a a congresului Ligii, Lenin intervine de cîteva ori în dezbaterile asupra statutului Ligii. El subliniază că statutul Ligii nu poate intra în vigoare înainte de a fi fost aprobat de C.C. După ce congresul a adoptat rezoluţia lui Martov în care se declara că aprobarea statutului Ligii de către Comitetul Central nu este obligatorie, Lenin protestează în numele partizanilor majorităţii împotriva acestei flagrante încălcări a statutului partidului. În seara aceleiaşi zile, după şedinţa a 5-a a congresului Ligii din străinătate, Lenin participă la o adunare separată a bolşevicilor membri ai Ligii ţinută laolaltă cu cei 11 candidaţi propuşi de ei spre a fi primiţi în rîndurile Ligii. Această adunare a avut loc la restaurantul „Landolt" din Geneva.

Octombrie, 18 (31), seara, şi 19 (noiembrie, 1), dimineaţa În prezenţa lui F. V. Lengnik şi a lui L. E. Galperin, Lenin discută cu G. V. Plehanov, căutînd să-l convingă că nu se pot face concesii martoviştilor şi că nu este admisibilă cooptarea vechilor redactori în O.C. Văzînd că Plehanov este hotărît să facă concesii menşevicilor, Lenin pune problema retragerii sale din redacţia „Iskrei".

Octombrie, 19 (noiembrie, 1) În şedinţa Consiliului P.M.S.D.R., Lenin participă la elaborarea hotărîrii Consiliului partidului asupra conflictului dintre Liga din străinătate şi Comitetul Central.

Lenin scrie lui G. V. Plehanov o scrisoare în care caută să-l convingă să renunţe la hotărîrea de a face concesii martoviştilor, arătîndu-i prejudiciul imens care va rezulta pentru partid de pe urma acestor concesii.

Lenin prezintă lui G. V. Plehanov declaraţia cu privire la retragerea sa din Consiliul partidului şi din redacţia Organului Central.

Octombrie, 21 (noiembrie, 3) Lenin are, împreună cu F. V. Lengnik, o întrevedere cu G. V. Plehanov. Ca răspuns la declaraţia lui Plehanov că este hotărît să facă concesii martoviştilor, Lenin îşi confirmă hotărîrea de a se retrage din redacţia O.C. În acelaşi timp Lenin îi comunică lui Plehanov hotărîrea sa de a intra în Comitetul Central al P.M.S.D.R., dacă toţi membrii C.C. vor fi de acord cu acest lucru.

www.dacoromanica.ro

Octombrie, 22 (noiembrie, 4) Împreună cu F. V. Lengnik, Lenin îl vizitează pe G. V. Plehanov, care le aduce la cunoștință condițiile de pace cu opoziția menșevică, puse de martoviști, și insistă ca Comitetul Central să facă concesii. Lenin și Lengnik declară lui Plehanov că condițiile puse de menșevici sînt inacceptabile și arată că trebuie cerută părerea celorlalți membri ai C.C. În aceeași zi, Lenin și Lengnik trimit pe I. H. Lalaiant în Rusia cu însărcinarea de a aduce la cunoștința membrilor Comitetului Central evenimentele care au avut loc la Congresul al II-lea al Ligii și în perioada de după el.
Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care îi aduce la cunoștință că G. V. Plehanov a făcut o cotitură spre menșevici ; el arată totodată că G. M. Krjijanovski și V. A. Noskov trebuie neapărat să vină la Geneva.
Lenin scrie Comitetului Central o scrisoare prin care îi face cunoscute condițiile de pace cu opoziția menșevică puse de martoviști, și invită C.C. să prezinte menșevicilor condițiile sale.
În nr. 51 al „Iskrei" este publicat articolul lui Lenin „Situația Bundului în partid".

Octombrie, 23 (noiembrie, 5) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Noskov și G. M. Krjijanovski, membri ai Comitetului Central, Lenin arată că Comitetul Central trebuie să ducă o luptă energică împotriva martoviștilor și insistă ca Noskov și Krjijanovski să vină cît mai curînd la Geneva pentru a se putea elabora linia Comitetului Central în această luptă.

Octombrie, 24 (noiembrie, 6) Lenin trimite lui G. V. Plehanov o scrisoare prin care-l anunță că-i transmite toate atribuțiile sale redacționale și că-i trimite materialele redacției O.C.

Octombrie, 24 sau 25 (noiembrie, 6 sau 7) Lenin participă la o adunare a grupului bolșevic de la Geneva ; adunarea a condamnat comportarea lui G. V. Plehanov și i-a dat un vot de blam pentru faptul că a trădat majoritatea partidului.

Octombrie, 26 (noiembrie, 8) Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care-l înștiințează că s-a retras definitiv din redacția „Iskrei", arată necesitatea de a lupta pentru întărirea pozițiilor în C.C., împotriva acaparării acestuia de către menșevici, și insistă ca membrii mai influenți ai Comitetului Central să vină în străinătate.

www.dacoromanica.ro

Octombrie, 28 (noiembrie, 10) Lenin scrie lui M. N. Leadov o scrisoare (rămasă neexpediată) în care descrie amănunțit cum s-a desfășurat lupta la congresul Ligii și în perioada de după congres. În această scrisoare, Lenin arată că bolșevicii trebuie să lupte acum pentru întărirea pozițiilor în C.C. și pentru convocarea grabnică a unui nou congres al partidului.

Noiembrie, 5 (18) Lenin trimite lui G. V. Plehanov articolul „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat". Articolul este publicat în „Iskra" nr. 54 din 1 decembrie 1903.

Lenin trimite lui G. V. Plehanov, la redacția O.C., o declarație cu privire la retragerea sa din redacția „Iskrei" cu începere de la 1 decembrie (st. n.) 1903.

Noiembrie, 6—8 (19—21) Lenin este cooptat în Comitetul Central.

Între 7 și 19 noiembrie (20 noiembrie și 2 decembrie) Lenin pregătește o scrisoare către redacția „Iskrei" (în legătură cu articolul lui G. V. Plehanov „Ce nu trebuie făcut", apărut în nr. 52 al „Iskrei"). Scrisoarea a fost publicată în „Iskra" nr. 53 din 25 noiembrie 1903.

Noiembrie, 12 (25) Lenin participă la o ședință a Comitetului Central ținută la Geneva. La propunerea sa, C.C. elaborează un ultimatum în care sînt prezentate menșevicilor condițiile pentru instaurarea păcii în partid.

Noiembrie, 14 (27) Lenin prezintă la ședința C.C. proiectul unei declarații de protest împotriva hotărîrii prin care G. V. Plehanov a cooptat în redacția „Iskrei" pe foștii redactori menșevici.

Noiembrie, 16 (29) Din însărcinarea Comitetului Central, V. I. Lenin intră în Consiliul partidului ca reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R.

Nu mai devreme de 16 (29) noiembrie Lenin scrie conceptul unei scrisori a C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale partidului și către toți membrii partidului aflați în străinătate. Această scrisoare a rămas, după cît se pare, neexpediată.

Noiembrie, 20 (decembrie, 3) Lenin adresează redacției O.C. două scrisori în care-i cere să nu amîne publicarea „Scrisorii către redacția «Iskrei»" și s-o tipărească în nr. 53 al ziarului

www.dacoromanica.ro

Intre 25 și 29 noiembrie (8 și 12 decembrie) — Lenin adresează „Iskrei" menșevice scrisoarea deschisă „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»", care, în urma refuzului redacției de a o publica, a fost editată în foaie volantă în decembrie 1903.

Noiembrie, 27 (decembrie 10) — Într-o scrisoare adresată membrilor din Rusia ai Comitetului Central, Lenin arată că este necesară convocarea Congresului al III-lea al partidului.

Noiembrie, 29 (decembrie, 12) — Lenin trimite redacției O.C. o scrisoare în care cheamă pe membrii opoziției menșevice să înceteze lupta fracționistă.

Decembrie, 5 (18) — Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care critică cu asprime atitudinea împăciuitoristă a unora dintre membrii C.C. față de martoviști, care dezorganizează partidul, și arată că trebuie începută imediat pregătirea congresului partidului.

Decembrie, nu mai tîrziu de 9 (22) — Într-o scrisoare adresată lui N. E. Vilonov, Lenin descrie principalele evenimente ale luptei interne de partid, acapararea redacției O.C. de către menșevici și activitatea lor de subminare îndreptată împotriva C.C.

Decembrie, 9 (22) — Într-o scrisoare adresată Comitetului Central, Lenin protestează împotriva înștiințării trimise comitetelor de partid în numele C.C., înștiințare care minimaliza semnificația luptei înverșunate din cadrul partidului și propaga o politică împăciuitoristă față de menșevici.

Decembrie, 11—14 (24—27) — În numele reprezentantului din străinătate al C.C., Lenin adresează redacției ziarului „Iskra" o scrisoare în care protestează împotriva rezoluției adoptate de redacția O.C. în legătură cu scrisoarea sa „De ce m-am retras din redacția «Iskrei» ?"

Decembrie, 17 (30) și 20 (2 ianuarie 1904) — Lenin adresează Comitetului Central o scrisoare în care cere ca membrii C.C. să-și precizeze poziția în problema convocării congresului partidului și-i cheamă la luptă activă împotriva menșevicilor. Scrisoarea a fost expediată în Rusia la 23 decembrie 1903 (5 ianuarie 1904).

Decembrie, 22 (4 ianuarie 1904) — Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, Lenin critică aspru pe unii membri ai C.C. din Rusia pentru comportarea lor împăciuitoristă ; el cere să se ducă un război necruțător împotriva menșevicilor și insistă asupra convocării cît mai grabnice a congresului partidului.

www.dacoromanica.ro

Decembrie, înainte de 26 ale lunii (8 ianuarie 1904) — Împreună cu Nadejda Konstantinovna Krupskaia și cu F. V. Lengnik, Lenin face o excursie pe muntele Salève, în apropiere de Geneva.

Decembrie, 26 (8 ianuarie 1904) — Împreună cu F. V. Lengnik, Lenin scrie o scrisoare către redacția „Iskrei", care este trimisă sub semnătura lui Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. În această scrisoare se subliniază necesitatea „de a se acorda tuturor membrilor partidului libertatea de a critica instituțiile centrale".
Lenin scrie mamei sale, Maria Aleksandrovna Ulianova, o scrisoare în care-i împărtășește impresiile culese în timpul excursiei pe muntele Salève și o roagă să-i cumpere cartea lui Secenov „Elementele gîndirii" și un dicționar rus-francez.

A doua jumătate a lunii decembrie — Lenin scrie însemnarea intitulată „Notă cu privire la poziția noii «Iskre»".

A doua jumătate a lunii decembrie – ianuarie 1904 — Lenin pregătește în vederea reeditării broșura „Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice", la care scrie o prefață și o postfață.

Anul 1903 — Lenin conspectează cărțile : Fr. Ueberweg. „Grundriss der Geschichte der Philosophie". Berlin, 1876—1880. 3 Bde. („Studii de istorie a filozofiei". Berlin, 1876—1880. În 3 volume) și Fr. Paulsen. „Einleitung in die Philosophie". („Introducere în filozofie"), Berlin, 1899.
Lenin întocmește liste de cărți engleze, germane și franceze pe teme social-economice, conspectează cartea „Hand and machine labor". Vol. I—II. Washington, 1899. Thirteenth annual report of the commissioner of labor. 1898 („Munca manuală și munca mecanizată". Vol. I—II. Washington, 1899. Al treisprezecelea raport anual al împuternicitului cu problemele muncii. 1898), face extrase din cărțile : P. Meuriot. „Les agglomérations urbaines dans l'Europe contemporaine" („Așezările urbane în Europa contemporană"). Paris, 1897 ; „Summary of production by hand and machine methods" („Lista metodelor de producție manuală și mecanizată") ; „Recensement général des industries & des métiers (31 octobre 1896)". [„Recensămîntul general al industriei și meseriilor (31 octombrie 1896)"]. Vol. I—II, IV—V. Bruxelles, 1900—1901.

www.dacoromanica.ro

1903—1904 Lenin conspectează cartea : H. Rider Haggard. „Rural England. Being an account of agricultural and social researches carried out in the years 1901 & 1902". In two volumes. London, 1902. („Anglia rurală. Dare de seamă asupra cercetărilor agricole și sociale efectuate în anii 1901 și 1902". În două volume. Londra, 1902).

1904

Între 4 și 10 (17 și 23) ianuarie Lenin scrie proiectul de apel „Către membrii partidului".

Ianuarie, 7 (20) Lenin scrie o scrisoare către M. A. Ulianova, întreabă de sănătatea surorilor sale A. I. Ulianova-Elizarova și M. I. Ulianova, precum și a fratelui său D. I. Ulianov, care fuseseră arestați la Kiev în ianuarie 1904.

Ianuarie, 10 (23) Lenin întocmește textul unei scrisori oficiale către președintele Consiliului partidului în legătură cu proxima sesiune a Consiliului. Scrisoarea a fost trimisă lui Plehanov în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., care a făcut în text unele modificări neînsemnate.

Ianuarie, 14 (27) Lenin scrie lui G. V. Plehanov, președintele Consiliului partidului, o scrisoare în care, în numele reprezentanților C.C., protestează împotriva propunerii redacției O.C. ca secretarul proximei sesiuni a Consiliului să fie F. I. Dan.

Ianuarie, 15—17 (28—30) Lenin participă la ședințele Consiliului partidului, care se țineau la Geneva.

Ianuarie, 15 (28) În prima ședință a Consiliului partidului, Lenin propune să se discute problema măsurilor în vederea restabilirii păcii în partid, prezintă un proiect de rezoluție și rostește o serie de cuvîntări în legătură cu această problemă.

Ianuarie, 16 (29) În ședința a doua a Consiliului partidului, Lenin rostește o serie de cuvîntări în problema restabilirii păcii în partid, prezintă un nou proiect de rezoluție în această problemă și ia cuvîntul în legătură cu ordinea de zi.

Lenin scrie apelul „Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din

www.dacoromanica.ro

Rusia", în care cere să se acorde sprijin organizatorilor bibliotecii și arhivei partidului la Geneva.

Ianuarie, 17 (30) — În ședința a treia a Consiliului partidului, Lenin dă citire opiniei separate a reprezentanților C.C., în care aceștia protestează împotriva adoptării de către Consiliu a rezoluției lui G. V. Plehanov cu privire la cooptarea menșevicilor în C.C.; el cere să fie luată în discuție problema convocării Congresului al III-lea al partidului, intervine în dezbateri și prezintă un proiect de rezoluție în legătură cu această problemă; rostește cuvîntări cu privire la editarea literaturii de partid și la alte probleme.

A doua jumătate a lunii ianuarie — luna februarie — Lenin începe lucrările pregătitoare la cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi" (studiază procesele-verbale ale congresului al II-lea al partidului, face extrase din aceste procese-verbale, notează pasajele caracteristice din cuvîntările delegaților, calculează repartizarea voturilor la votarea diferitelor probleme etc.).

Ianuarie, 18 (31) — Într-o scrisoare adresată Comitetului Central, Lenin comunică rezultatele sesiunii Consiliului partidului, care în problemele esențiale a adoptat rezoluții cu caracter menșevic și cere ca membrii C.C. să înceapă o luptă hotărîtă pentru convocarea imediată a congresului partidului.

Ianuarie, nu mai devreme de 18 (31) ale lunii — Lenin scrie proiectul de apel „Către partid".

Între 20 și 25 ianuarie (2 și 7 februarie) — Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, membru al C.C., Lenin îl pune în gardă împotriva pericolului acaparării Comitetului Central de către menșevici și arată că comitetele locale trebuie să adopte o atitudine energică împotriva acțiunilor dezorganizatoare ale O.C. menșevic.

Ianuarie, 25 (februarie, 7) — În numele Comitetului Central, Lenin roagă C.C. al P.P.S. să dea unele precizări în legătură cu propunerea P.P.S. de a se convoca o conferință a reprezentanților P.M.S.D.R. și P.P.S.

După 27 ianuarie (9 februarie) — La un miting ținut la Geneva, Lenin rostește o cuvîntare despre războiul ruso-japonez, care izbucnise atunci, și despre viitoarea revoluție.

www.dacoromanica.ro

Sfîrșitul lunii ianuarie — Lenin discută cu V. V. Vorovski, S. I. Gusev și N. Valentinov opera lui Cernîșevski.

Începutul lunii februarie — Lenin sprijină ideea creării Biroului din sud al C.C. al P.M.S.D.R. și aprobă proiectul de rezoluție întocmit de Comitetul din Odesa cu privire la necesitatea convocării Congresului al III-lea al partidului.

Februarie, 3 (16) — Lenin scrie manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus", în legătură cu războiul ruso-japonez.

Februarie, 7 (20) — Lenin scrie autorilor broșurii „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse" o scrisoare în care expune împrejurările care l-au determinat să se retragă din redacția „Iskrei" și-i roagă să publice această scrisoare în anexa la „Comentariu". Lenin semnează hotărîrea, întocmită de V. D. Bonci-Bruevici, cu privire la biblioteca și arhiva de pe lîngă C.C. al P.M.S.D.R.

Februarie, 13 (26) — În numele reprezentantului din străinătate al C.C., Lenin adresează redacției „Iskrei" un protest oficial în legătură cu faptul că redacția și-a însușit corespondența secției din străinătate a C.C.

Februarie, înainte de 16 (29) ale lunii — Lenin și F. V. Lengnik trimit membrilor din Rusia ai C.C. o scrisoare în care recomandă să se adopte o hotărîre cu privire la convocarea imediată a congresului partidului, să fie cooptați în C.C. P. A. Krasikov și P. N. Lepeșinski și să fie ales un grup executiv al C.C.

Februarie — Lenin scrie membrilor din Rusia ai C.C. o scrisoare în care critică cu asprime poziția lor împăciuitoristă, arată că unica ieșire din starea de sciziune și de dezorganizare este convocarea Congresului al III-lea al partidului, îndeamnă Comitetul Central să adopte o linie fermă în politica internă de partid și să ducă o luptă intransigentă împotriva menșevicilor.

Februarie — mai, înainte de 6 (19) ale lunii — Lenin scrie cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi".

Martie, 1 (14) — Lenin declară că se retrage temporar din Consiliul partidului.

www.dacoromanica.ro

Martie, 9 (22) — La o adunare a social-democraților din Geneva, Lenin prezintă un referat asupra Comunei din Paris.

Martie — Lenin scrie și, prin intermediul lui M. N. Leadov, trimite unor activiști ai organizațiilor locale de partid din Rusia o serie de scrisori în care subliniază necesitatea convocării cît mai grabnice a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

Martie — aprilie — Lenin conduce un cerc social-democrat ai cărui membri studiază statutul partidului.

Aprilie, 2 (15) — Lenin scrie proiectul unui manifest de 1 Mai; manifestul apare sub semnătura C.C. și a O.C. al partidului.

Mai, 6 (19) — Iese de sub tipar cartea lui Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)".

Mai, 13 (26) — Lenin adresează membrilor Comitetului Central o scrisoare în legătură cu adîncirea divergențelor din cadrul C.C. În această scrisoare, el anunță că reintră în Consiliul partidului.

Lenin întocmește textul documentului intitulat „Declarația a trei membri ai C.C.", prin care V. A. Noskov (Glebov) și Lenin se obligau ca în toate acțiunile pe care le vor întreprinde în numele Comitetului Central să procedeze numai de comun acord, iar actele respective să fie semnate de ei amîndoi. „Declarația a trei membri ai C.C.", semnată de Noskov, M. M. Essen (Zverev) și Lenin, a fost trimisă tuturor membrilor din Rusia ai C.C. al P.M.S.D.R.

Într-o scrisoare trimisă lui F. V. Lengnik, Lenin insistă ca acesta și R. S. Zemleacika să nu se retragă din C.C. și să lupte pentru triumful liniei bolșevicilor în cadrul Comitetului Central.

Mai, nu mai devreme de 13 (26) ale lunii — Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski și L. B. Krasin, membri ai C.C., scrisori în care le arată că trebuie să analizeze temeinic esența evenimentelor care au loc în viața partidului și să adopte o poziție principială în lupta împotriva menșevicilor.

Mai, după data de 15 (28) ale lunii — Lenin scrie planul apelului „Către partid".

www.dacoromanica.ro

Mai, 31 și iunie, 5 (iunie, 13 și 18) — Lenin participă la ședințele Consiliului partidului.

Mai, 31 (iunie, 13) — În prima ședință a Consiliului partidului, Lenin rostește cuvîntări în problema conferinței interpartinice, a reprezentanței P.M.S.D.R. la congresul socialist internațional, face observații în legătură cu desfășurarea dezbaterilor.

Iunie, 5 (18) — În ședința a doua a Consiliului partidului, V. I. Lenin rostește cuvîntări în legătură cu cooptarea în comitete și cu dreptul C.C. de a introduce în comitete membri noi, în legătură cu modalitatea votării în problema convocării Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., în legătură cu ziarul „Rassvet" și cu publicarea proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului, precum și în legătură cu o serie de alte probleme.

Mai sau iunie — Lenin scrie lui A. A. Bogdanov o scrisoare în care îi critică lucrarea „Empiriomonismul".

Iunie, 6 (19) — Într-o scrisoare trimisă în Rusia lui F. V. Lengnik și E. D. Stasova, membri ai Comitetului Central, Lenin cere informații amănunțite în legătură cu proiectata convocare a plenarei C.C. în străinătate și arată că trebuie luate măsuri împotriva unei eventuale preponderențe a împăciuitoriștilor la plenară.

Iunie, nu mai tîrziu de 8 (21) ale lunii — Lenin, N. K. Krupskaia și M. M. Essen fac o excursie prin împrejurimile orașului: ei merg cu vaporul pînă la Montreux, vizitează castelul Chillon, fac o ascensiune pe vîrful Dane-du-Midi.

Iunie, 11 sau 12 (24 sau 25) — Lenin respinge propunerea făcută de împăciuitoristul Noskov, membru al C.C., ca el, Lenin, să intre în redacția „Iskrei" și să consimtă la cooptarea a doi menșevici în C.C.

Iunie, 12 sau 13 (25 sau 26) — V. I. Lenin și N. K. Krupskaia pleacă de la Geneva la Lausanne, într-o călătorie prin Elveția.

Între 12 sau 13 și 20 iunie (25 sau 26 iunie și 3 iulie) — Lenin și N. K. Krupskaia se odihnesc la Lausanne.

Iunie, 20 (iulie, 3) — prima jumătate a lunii iulie — Lenin și N. K. Krupskaia își continuă călătoria prin Elveția: plecînd de la Lausanne, ei se îndreaptă spre Montreux, fac o ascensiune pe munții de lîngă Montreux, coboară în valea Ronu-

www.dacoromanica.ro

lui, merg în susul apei, iar apoi prin trecătoarea Hemmi o iau spre Oberland, ajung pînă la lacul Brienz și poposesc pentru cîteva zile la Iseltwald, după care își continuă călătoria.

Iunie, 25 (iulie, 8) — Din Frutigen, Lenin trimite lui M. A. Ulianova o vedere a Kanderstegului.

Iulie, 3 (16) — Lenin și N. K. Krupskaia trimit lui M. A. și M. I. Ulianova o ilustrată cu vederea localității Iseltwald de pe malul lacului Brienz.

Iulie, 7 (20) — Lenin și N. K. Krupskaia trimit lui M. A. Ulianova o ilustrată cu vederea piscurilor Kleine-Scheidegg și Jungfrau. În această carte poștală, Lenin scrie că au fost la noua șosea care duce la Jungfrau și că se îndreaptă, prin Meiringen, spre Lucerna.

Iulie, 13 (26) — Lenin scrie lui V. D. Bonci-Bruevici la Geneva o scrisoare în legătură cu sarcinile imediate ale bolșevicilor din străinătate, arătînd că în relațiile cu menșevicii trebuie folosită tactica de pînă atunci.

Iulie, 15 (28) — Lenin trimite din Brunnen la Geneva o înștiințare oficială, în care arată că, în timpul absenței lui V. I. Lenin și a lui V. A. Noskov, împuternicirile reprezentanților din străinătate ai C.C. trec asupra unui colegiu de agenți din străinătate ai C.C. (P. N. Lepeșinski, V. D. Bonci-Bruevici, M. N. Leadov).

Între 22 și 30 iulie (4 și 12 august) — Lenin conduce lucrările de întocmire a raportului bolșevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a, schițează planul raportului, participă la întocmirea lui și-l redactează în întregime.

Iulie, 28 (august, 10) — Într-o scrisoare adresată lui L. Martov, secretarul Consiliului P.M.S.D.R., Lenin declară că se pronunță împotriva propunerii lui Martov ca la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a partidul să fie reprezentat prin L. G. Deutsch, V. I. Zasulici și F. I. Dan ; el amintește de hotărîrea Consiliului partidului ca toți membrii Consiliului să reprezinte la congres partidul și propune ca în locul său să fie trimiși M. N. Leadov și P. A. Krasikov.

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Prefaţă VII

1 9 0 3

RELATARE DESPRE CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. . . . . 1—21

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE 22

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE 23

MAXIMUM DE NERUŞINARE ŞI MINIMUM DE LOGICĂ . . . . . 24—30

*PROIECT DE APEL AL COMITETULUI CENTRAL ŞI AL REDACŢIEI ORGANULUI CENTRAL CĂTRE MEMBRII OPOZIŢIEI . . . . . 31—35

**CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAŢIEI REVOLUŢIONARE RUSE" 13—18 (26—31) octombrie 1903* . . . . . 37—59

*1. OBSERVAŢII LA ORDINEA DE ZI *13 (26) octombrie* 39

1 39
2 39
3 39

*2. OBSERVAŢII PRELIMINARE LA RAPORTUL ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. *13 (26) octombrie* 40

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

1 40
2 40
3 41
4 41
5 41

*3. RAPORT ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. *14 (27) octombrie* 43

*4. DECLARAŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV *15 (28) octombrie* 55

*5. DECLARAŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV *16 (29) octombrie* 56

*6. INTERVENŢII ÎN CADRUL DEZBATERII STATUTULUI LIGII *17 (30) octombrie* 57

1 57
2 57
3 58

*7. DECLARAŢIE ÎN LEGĂTURĂ CU REZULTATELE VOTULUI ASUPRA REZOLUŢIILOR REFERITOARE LA STATUTUL LIGII *17 (30) octombrie* 59

DECLARAŢIE NEPREZENTATĂ . . . . . 60—64

*HOTĂRÎRE A CONSILIULUI PARTIDULUI . . . 65

*DECLARAŢIE CU PRIVIRE LA RETRAGEREA DIN CONSILIUL PARTIDULUI ŞI DIN REDACŢIA ORGANULUI CENTRAL 66

SITUAŢIA BUNDULUI ÎN PARTID . . . . . 67—78

BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ŞI NARODNICISMUL DEZORIENTAT . . . . . 79—87

CĂTRE REDACŢIA O.C. AL P.M.S.D.R. 88

DECLARAŢIE NEPUBLICATĂ 89

SCRISOAREA C.C. AL P.M.S.D.R. CĂTRE ADMINISTRAŢIA LIGII DIN STRĂINĂTATE, CĂTRE GRUPELE DE SPRIJIN ALE PARTIDULUI ŞI CĂTRE TOŢI MEMBRII DE PARTID AFLAŢI ÎN STRĂINĂTATE . 90—93

*SCRISOARE CĂTRE REDACŢIA „ISKREI“ . . . 94—98

DE CE M-AM RETRAS DIN REDACŢIA „ISKREI“? *Scrisoare către redacţia „Iskrei“* . . . . . 99—105

www.dacoromanica.ro

*NOTĂ CU PRIVIRE LA POZIȚIA NOII „ISKRE" . 106—107

1904

CĂTRE MEMBRII PARTIDULUI . . . . . 108—111

*CONSILIUL P.M.S.D.R. 15—17 (28—30) ianuarie 1904 . 113—165

*1. OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI *15 (28) ianuarie* 115

*2. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID, PREZENTAT LA 15 (28) IANUARIE . 116

*3. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID *15 (28) ianuarie* 119

1 119
2 120
3 123
4 124
5 127

*4. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID *16 (29) ianuarie* 130

1 130
2 135
3 138
4 141

*5. OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI *16 (29) ianuarie* 144

1 144
2 144

*6. PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA INSTAURAREA PĂCII ÎN PARTID *16 (29) ianuarie* 145

*7. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURA CU PREZENTAREA OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C. *17 (30) ianuarie* 146

*8. OPINIA SEPARATĂ A REPREZENTANȚILOR C.C., PREZENTATĂ LA 17 (30) IANUARIE . . 147

www.dacoromanica.ro

*9. INTERVENȚIE ÎN SPRIJINUL OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C. *17 (30) ianuarie* 151

*10. OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI *17 (30) ianuarie* 152

*11. INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI *17 (30) ianuarie* 153

1 153
2 153
3 154

*12. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI *17 (30) ianuarie* 155

*13. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA EDITAREA LITERATURII DE PARTID *17 (30) ianuarie* . . 156

1 156
2 159
3 161
4 162

*14. PROIECTE DE REZOLUȚII PREZENTATE LA 17 (30) IANUARIE 164

1 164
2 164
3 164
4 165

DIN PARTEA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA 166

CĂTRE PARTID . . . . . 167—171

CĂTRE PROLETARIATUL RUS . . . . . 172—176

*DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACȚIA „ISKREI" . . . . . 177—182

ÎNTÎI MAI . . . . . 183—186

UN PAS ÎNAINTE, DOI PAȘI ÎNAPOI *(Criza din partidul nostru)* . . . . . 187—414

www.dacoromanica.ro

Prefaţă 189

a) Pregătirea congresului 193
b) Semnificaţia grupărilor de la congres 195
c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare 199
d) Dizolvarea grupului „Iujnîi rabocii" 208
e) Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor . . 211
f) Programul agrar 218
g) Statutul partidului. Proiectul tov. Martov . . 226
h) Dezbaterile asupra centralismului *înainte* de sciziunea din rîndurile iskriştilor 235
i) Paragraful 1 din Statut 240
j) Nevinovatele victime ale falsei acuzaţii de oportunism 263
k) Continuarea dezbaterilor asupra Statutului. Componenţa Consiliului 274
l) Sfîrşitul dezbaterilor asupra Statutului. Cooptarea în instituţiile centrale. Plecarea delegaţilor grupului „Rabocee Delo" 280
m) Alegerile. Sfîrşitul congresului 294
n) Tabloul general al luptei desfăşurate la congres. Aripa revoluţionară şi aripa oportunistă a partidului 322
o) După congres. Două metode de luptă 337
p) Micile neplăceri nu trebuie să împiedice o mare plăcere 357
r) Noua „Iskră". Oportunismul în problemele organizatorice 368
s) Cîteva cuvinte despre dialectică. Două revoluţii . 398
Anexă. Incidentul tov. Gusev cu tov. Deutsch . . 405

*SCRISOARE CĂTRE MEMBRII C.C. . . . . 415—419

*DECLARAŢIA A TREI MEMBRI AI C.C. . . . . 420—421

CĂTRE PARTID . . . . . 422—425

**CONSILIUL P.M.S.D.R. 31 mai—5 iunie (13—18 iunie) 1904* 427

*1. OBSERVAŢIE LA ORDINEA DE ZI *31 mai (13 iunie)* 429

*2. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA CONFERINŢA INTERPARTINICĂ *31 mai (13 iunie)* 430

www.dacoromanica.ro

1 430
2 432
3 432
4 433

*3. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA REPREZENTAREA P.M.S.D.R. LA CONGRESUL SOCIALIST INTERNAŢIONAL *31 mai (13 iunie)* 434

1 434
2 434
3 434

*4. OBSERVAŢIE CU PRIVIRE LA NECESITATEA EXERCITĂRII UNUI CONTROL ASUPRA ZIARULUI „GNCEAKIŞTILOR" *31 mai (13 iunie)* . 435

*5. AMENDAMENT LA REZOLUŢIA LUI MARTOV CU PRIVIRE LA DREPTUL O.C. ŞI C.C. DE A-ŞI RECHEMA REPREZENTANŢII DIN CONSILIUL PARTIDULUI *5 (18) iunie* 436

*6. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA COOPTAREA ÎN COMITETE ŞI LA DREPTUL C.C. DE A INTRODUCE ÎN ACESTEA NOI MEMBRI *5 (18) iunie* 437

1 437
2 438
3 438
4 439

*7. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MODUL DE VOTARE ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. *5 (18) iunie* . 441

1 441
2 441
3 441
4 442

*8. CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA GAZETA „RASSVET" *5 (18) iunie* 443

*9. INTERVENŢII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PUBLICĂRII PROCESELOR-VERBALE ALE ŞEDINŢELOR CONSILIULUI PARTIDULUI *5 (18) iunie* 444

1 444
2 444
3 444

www.dacoromanica.ro

*DECLARAŢIE CU PRIVIRE LA TRANSMITEREA ÎMPUTERNICIRILOR REPREZENTANŢILOR DIN STRĂINĂTATE AI C.C. AL P.M.S.D.R. 445

MATERIALE PREGĂTITOARE

*_MATERIALE PENTRU CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAŢIEI REVOLUŢIONARE RUSE"_ . . . . . 449—457

*1. PLANUL-CONSPECT AL RAPORTULUI ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R., PREZENTAT LA CONGRESUL LIGII 449

*2. ÎNSEMNĂRI FĂCUTE ÎN PRIMA ŞEDINŢĂ A CONGRESULUI LIGII 455

*_MATERIALE PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ŞI NARODNICISMUL DEZORIENTAT"_ . . . . . 458—465

*1. CONSPECTUL ARTICOLULUI LUI L. „ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ" 458

*2. VARIANTE DE PLAN PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ŞI NARODNICISMUL DEZORIENTAT" 460

1 460
2 462
3 463

*SCHIŢA CUPRINSULUI SCRISORII CĂTRE REDACŢIA „ISKREI". _În legătură cu articolul lui G. V. Plehanov „Ce nu trebuie făcut?" din nr. 52 al „Iskrei"_ . . . 466

*_MATERIALE PENTRU CARTEA „UN PAS ÎNAINTE, DOI PAŞI ÎNAPOI"_ . . . . . 467—484

*1. SCHIŢĂ DE CONSPECT AL PROCESELOR-VERBALE ALE CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 467

2. CARACTERIZAREA DELEGAŢILOR PE BAZA TEXTULUI PROCESELOR-VERBALE 470

*3. DELEGAŢII ORGANIZAŢIEI „ISKREI" LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 477

www.dacoromanica.ro

4. MLAŞTINA 478

*5. GRUPĂRILE ŞI TIPURILE DE VOTĂRI LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. . . . 480

6. SFÎRŞITUL BROŞURII 483

*7. ÎNSEMNARE ÎN LEGĂTURĂ CU ADUNAREA NEOFICIALĂ A DELEGAŢILOR MAJORITĂŢII ŢINUTĂ LA 18 AUGUST 484

*FRAGMENT-VARIANTĂ A SCRISORII „DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACŢIA ISKREI" 485

**TREI CONSPECTE PENTRU UN REFERAT DESPRE COMUNA DIN PARIS* . . . . . 486—496

1 486
2 492
3 495

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT *(A doua jumătate a lunii septembrie 1903 — iulie 1904)* . . . . . 499—500

LISTA PUBLICAŢIILOR ŞI DOCUMENTELOR LA A CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT V. I. LENIN . 501—502

LISTA DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI V. I. LENIN 503

ADNOTĂRI . . . . . 504—564

INDICE DE LUCRĂRI ŞI IZVOARE CITATE SAU MENŢIONATE DE V. I. LENIN . . . . . 565—587

INDICE DE NUME . . . . . 588—645

DATE DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN 646—659

ILUSTRAŢII

Prima pagină a manuscrisului lucrării lui V. I. Lenin „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R." — 1903 . 3

Pagină din manuscrisul lui V. I. Lenin „Proiect de apel al Comitetului Central şi al redacţiei Organului Central către membrii opoziţiei". — 1903 33

www.dacoromanica.ro

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Opinia separată a reprezentanților C.C.", prezentată în ședința Consiliului partidului din 17 (30) ianuarie 1904 149

Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus", scris de V. I. Lenin. — 1904 173

Coperta cărții lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi". — 1904 . . . . . 188—189

Pagina 71 din manuscrisul lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi". — 1904 237

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Către partid". — 1904 423

Dat la cules 09.03.1962. Bun de tipar 04.05.1962. Apărut 1962. Hîrtie velină mată de 65 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 38,34. Coli de tipar 43. A. 00680/1962. C. Z. pentru biblioteci 3C2=R.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scinteii, Piața Scinteii, București, R.P.R., comanda nr. 5 252/20 274.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro